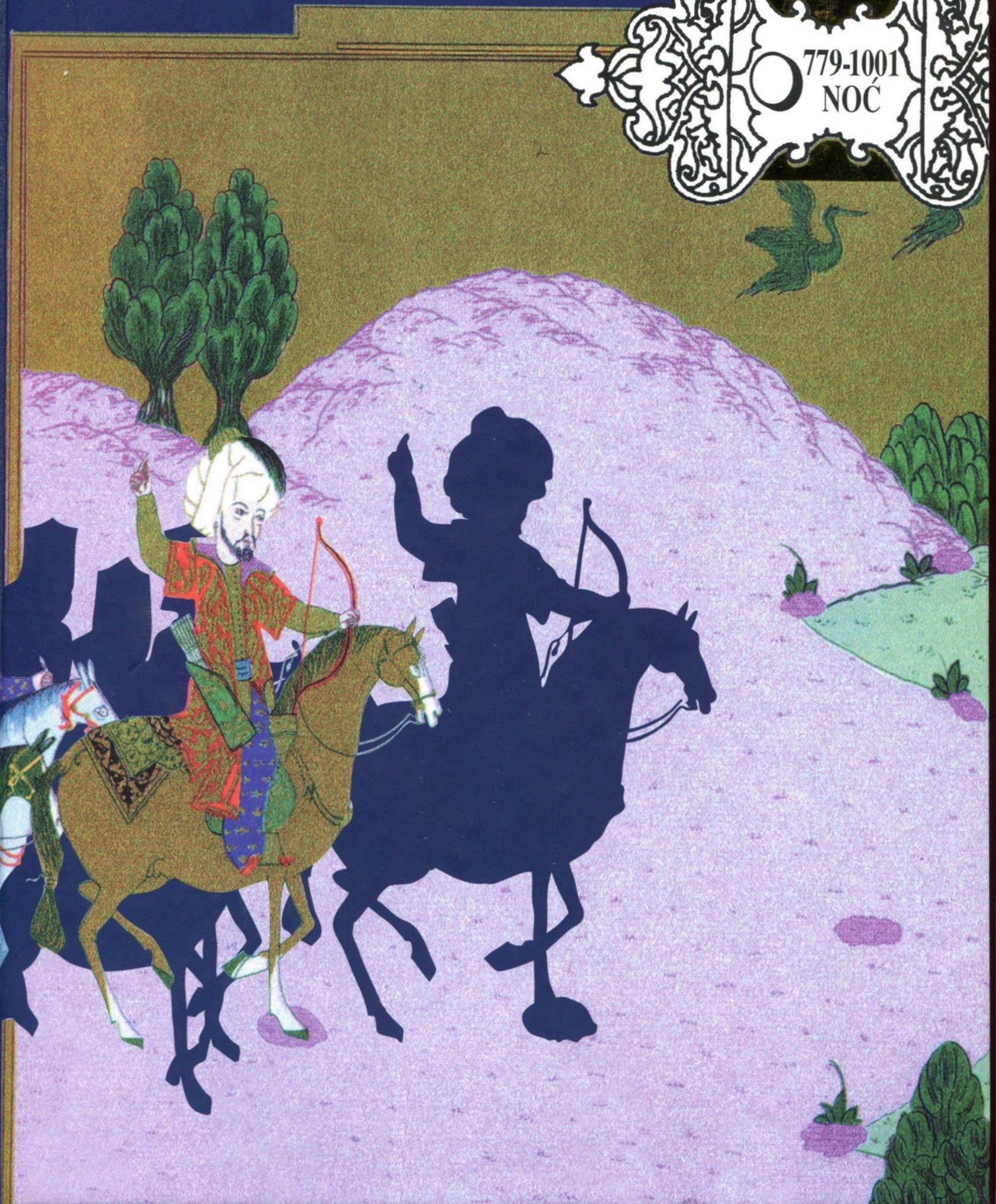
4

779-1001
NOĆ

1001 NOĆ

1001 NOĆ

KNJIGA ČETVRTA

SA PRIČAMA ŠEHERZADE OD SEDAMSTO SEDAMDESET DEVETE DO HILJADU PRVE NOĆI

LJILJAN
SARAJEVO
1999.

glavni urednik
HADŽEM HAJDAREVIĆ

urednik projekta
ENES DURAKOVIĆ

izvršni urednik
ENES DURMIŠEVIĆ

recenzenti
ALIJA ISAKOVIĆ
AMIR LJUBOVIĆ

likovno oblikovanje
DŽEVAD HOZO

4

779-1001 NOĆ

1001 NOĆ

prijevod sa arapskoga

ESAD DURAKOVIĆ

1001 NOC

4

PRIČA O ZLATARU HASANU AL-BASRIJU

Priča se da je u davnom vaktu i zemanu bio jedan trgovac koji je živio u Basri. Taj trgovac imao je dva sina i bio je veoma bogat. Allah koji sve čuje i sve zna odredi da trgovac umre, preseli se milosti uzvišenog Allaha i ostavi to blago. Njegovi sinovi ga opremiše i sahraniše, a onda podijeliše novac na jednake dijelove. Svaki uze svoj dio, pa otvoriše dućane - jedan kujundžijski, a drugi zlatarski.

Jednoga dana, dok je zlatar sjedio u svome dućanu, pojavi se neki Perzijanac koji prođe trgom kroz masu, naiđe pored zlatarevog dućana i baci pogled na njegove proizvode. Zatim se znalački zagleda u njih i svidješe mu se. Zlatar se zvao Hasan. Perzijanac zaklima glavom i reče mu:

- Tako mi Boga, ti si divan zlatar!

Perzijanac je posmatrao zlatarev rad, dok je ovaj gledao jednu staru knjigu koju je održao u ruci, a narod je sa zanimanjem posmatrao njegovu ljepotu, ljupkost, stas i skladnost. Kada je bilo vrijeme ikindije, ljudi napustiše dućan, a onda Perzijanac priđe zlataru i reče mu:

- Sinko, ti si divan mladić, a ja nemam sina. Znam zanat od kojeg nema boljeg na svijetu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

779. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina sedamdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Perzijanac prišao zlataru Hasanu i rekao mu:

- Ti si divan mladić, a ja nemam sina. Znam zanat od kojeg nema boljeg na svijetu. Mnogi ljudi su me molili da ih naučim tome zanatu, ali nisam htio nikoga podučiti. Međutim, duša bi htjela da baš tebe naučim, da te posinim, da odagnam od tebe siromaštvo, te da se odmoriš od toga zanata, naporna rada čekičem, od uglja i vatre.

- Gospodine, kada ćeš me naučiti? - upita Hasan.

- Sutra ću doći i napravit ću ti od bakra čisto zlato, i to u tvome prisustvu.

Hasan se obradova, pa se pozdravi s Perzijancem i ode majci. Uđe u kuću, pozdravi majku i poče jesti s njom, smeten i gotovo raspamećen. Majka ga upita:

- Šta ti je, sine? Pazi da ne slušaš šta ljudi govore, naročito Perzijanci. Nemoj ih ni u čemu slušati. To su varalice koje poznaju alhemiju, podvaljuju ljudima uzimajući im novac i troše ga bespravno.

- Majko, mi smo siromašni ljudi i nemamo ništa za čim bi se Perzijanac polahkomio da bi nam podvalio. Meni je došao jedan Perzijanac, ali je to dobar čovjek iz koga izbija valjanost. Allah mu je podario naklonost prema meni.

Hasanova majka ušuti osjećajući srdžbu, a njen sin je bio uznemiren toliko da nije mogao cijele noći zaspati zbog ushićenosti Perzijančevim riječima. Sutradan, on ustade, uze ključeve i otvori dućan, kad naiđe onaj Perzijanac. Hasan skoči pred njim i htjede mu poljubiti ruke, ali čovjek to ne dopusti, nego reče:

- Hasane, primakni lonac i pripremi mjehove.

Mladić uradi što mu je rekao Perzijanac i kada raspali ugalj, gost mu reče:

- Imaš li bakra, sinko?

- Imam jednu razvaljenu zdjelu.

Perzijanac mu reče da zdjelu isiječe makazama na male komade. Hasan isiječe zdjelu na sitne komade i stavi ih u lonaac pod kojim je raspirivao vatru mijehom dok se bakar nije pretvorio u tečnost. Perzijanac podiže ruku prema svom turbanu iz koga izvadi savijen list papira, razmota ga i sasu nešto iz njega u lonac u količini od pola dirhema, a bilo je slično žutoj surmi. Zatim reče Hasanu da raspiruje vatru mjehovima i on je to radio sve dok se tečnost nije pretvorila u grumen zlata.

Kada je to vidio, Hasan se zbuni i gotovo raspameti zbog radosti koja ga obuze. On dohvati grumen, okrenu ga pa uze turpiju i poče strugati, te vidje da je to nesumnjivo čisto zlato. Hasan se raspameti i ushiti zbog silne radosti. Zatim se nagnu prema ruci Perzijanca da je poljubi, ali mu ovaj reče:

- Uzmi grumen, nosi ga na trg i prodaj, pa uzmi novac što prije i nemoj nikom ništa govoriti.

Hasan ode na trg, dade grumen nakupcu koji ga uze, protare ga i vidje da je čisto zlato. Nadmetanje poče sa deset hiljada dirhema, a trgovci su davali sve više. Tako Hasan prodade grumen za petnaest hiljada dirhema, uze novac i ode kući. Zatim ispriča majci sve što je učinio i zaključi:

- Majko, naučio sam taj zanat.

- Bože, čuda li velikoga! - nasmija se majka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

780. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je zlatar Hasan ispričao majci šta je učinio Perzijanac, pa je dodao:

- Ja sam naučio taj zanat.

- Bože, čuda li velikoga! - nasmijala se majka.

Zatim je šutjela ljuteći se na sina, a Hasan lahkomisleno uze stupu i odnese je Perzijancu koji je sjedio u dućanu. Mladić stavi stupu pred Perzijanca koji upita:

- Sinko, šta želiš učiniti s ovom stupom?

- Metnut ćemo je na vatru i pretopiti u zlato.

Perzijanac se nasmija:

- Sinko, da nisi poludio kad hoćeš odnijeti dva grumena u jednome danu? Zar ne znaš da ljudi mogu posumnjati u nas i da možemo stradati? Sinko, kada te naučim toj vještini, služi se njome jednom godišnje. Bit će dovoljno od godine do godine.

- Pravo veliš, gospodine - odgovori Hasan koji sjede u dućan, primaknu lonac i baci ugalj na vatru, a Perzijanac ga upita:

- Šta hoćeš, sinko?

- Nauči me toj vještini - reče Hasan.

- Bože, čuda li velikoga! - nasmija se Perzijanac.

- Ti si, malouman, sinko, i nisi uopće podesan za tu vještinu. Da li je iko takvu vještinu naučio na javnome mjestu, ili na nekom trgu? Ako se budemo bavili time ovdje, ljudi će reći: "Ovi se bave alhemijom." Za nas će čuti sudije i stradat ćemo. Ako želiš da to naučiš, sinko, pođi sa mnom mojoj kući.

Hasan ustade, zatvori dućan i pođe s Perzijancem. Usput se sjećao majčinih riječi preispitujući se hiljadu puta. On zastade i obori glavu neko vrijeme. Perzijanac se osvrnu, vidje ga kako stoji, pa se nasmija i reče:

- Jesi li ti lud? Ja ti svim srcem želim samo dobro, a ti misliš da ću ti nauditi! Ako se plašiš poći sa mnom mojoj kući, ja ću poći s tobom tvojoj kući.

- Dobro, amidža - reče Hasan, a Perzijanac će na to:

- Pođi ispred mene.

Hasan pođe svojoj kući ispred Perzijanca koji ga je slijedio. Mladić uđe u kuću gdje zateče majku i obavijesti je da s njim dolazi Perzijanac koji je stajao pred vratima. Majka zastre i posrepmi kuću i čim to završi, ode.

Zatim Hasan pozva Perzijanca i pošto ovaj uđe, mladić uze jedan pladanj i ode na pijacu da kupi štogod za jelo. Kada se vrati s jelom, on ga stavi pred Perzijanca i reče:

- Jedi, gospodine, da nas vežu hljeb i so, a uzvišeni Allah kažnjava onoga ko iznevjeri hljeb i so.

- Pravo veliš, sine. A ko zna vrijednost hljeba i soli? - osmjehnu se čovjek, pa priđe i poče jesti s Hasanom dok se ne najedoše. Onda Perzijanac reče:

- Sine Hasane, daj nam štogod slatko.

Hasan ode na pijacu i donese deset šolja slatka, sretan što je to Perzijanac tražio. Mladić dade gostu slatko, te jedoše zajedno, a zatim Perzijanac reče:

- Bog ti dao svako dobro, sinko. Ljudi se druže s takvim kao što si ti, povjeravaju mu tajne i uče ga onome što će mu koristiti. Donesi pribor, Hasane.

Jedva vjerujući svojim ušima, Hasan istrča kao ždrijebe kada ga puste u proljeće, pa stiže do dućana, uze pribor i vrati se stavivši ga pred Perzijanca. Ovaj izvadi svitak papira i reče:

- Hasane, tako mi hljeba i soli, da mi nisi miliji od sina, ne bih te uputio u ovu vještinu, jer mi ni eliksira nije ostalo više osim ovog što imam u papiru. Pažljivo gledaj kada budem sastavljao bilje i polagao ga pred tvojim očima. Znaj, sine Hasane, da na svakih deset ritala bakra treba da stavljaš pola drahme ovoga što je u smotku papira, pa će se tih deset ritala pretvoriti u čisto zlato, bez primjesa. Sine Hasane, u ovome smotku imaju tri unce po egipatskom kantaru, a kada to potrošiš, napravit ću ti još.

Hasan uze papir i vidje u njemu nešto žuto i sitnije od praška, pa reče:

- Gospodine, kako se zove ovo, gdje se nalazi i kako se spravlja?

Perzijanac se nasmija Hasanovoj pohlepi:

- Zašto se raspituješ? Radi i šuti!

Perzijanac uze jednu šalicu koja se nalazila u kući, isiječe je i baci u lonac, zatim nasu malo onoga što se nalazilo u papiru, te se masa pretvori u grumen čistoga zlata. Hasan se veoma obradova kada to vidje, tako da je bio sasvim smeten i zaokupljen tim grumenom. Perzijanac hitro izvadi iz turbana jednu vrećicu, otvori je i stavi nešto u komad slatkiša, pa reče:

- Hasane, ti si postao moj sin! Miliji si mi od vlastite duše i novaca, a imam kćer kojom ću te oženiti.

- Ja sam ti sluga - reče Hasan - i sve što učiniš sa mnom, ostat će kod Allaha sačuvano.

- Samo se ti opusti i smiri, pa će ti biti dobro.

Zatim Perzijanac pruži mladiću komad slatkiša koji ovaj uze poljubivši mu ruku pa stavi slatkiš u usta ne znajući šta mu je suđeno. Hasan proguta zalogaj, te mu nos odletje ispred nogu i on izgubi svijest. Perzijanac se silno obradova kada vidje da je Hasan u nevolji, pa skoči i uzviknu:

- Huljo i pseto arapsko, dolijao si! Godinama sam te tražio dok te nisam našao, Hasane...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

781. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je zlatar Hasan pojeo komad kolača koji mu je dao Perzijanac, pa je zbog toga pao bez svijesti na zemlju, čemu se Perzijanac obradovao uskliknuvši:

- Godinama te tražim dok te nisam našao!

Perzijanac pritegnu pojas pa sveza Hasana. Priveza mu noge za ruke i uze jedan sanduk, izvadi stvari koje su se nalazile u njemu, te metnu Hasana unutra i zaključa ga. Onda isprazni drugi

sanduk, pa stavi u njega novac koji je Hasan imao, kao i zlatno grumenje napravljeno u dva maha. Zaključa i taj sanduk i otrča na trg, te dovede nosača koji natovari oba sanduka i odnese ih na ukotvljenu lađu. Ta lađa bila je pripremljena za Perzijanca koga je kapetan očekivao.

Čim mornari ugledaše Perzijanca, priđoše mu pa ponesoše sanduke i staviše ih na lađu. Onda Perzijanac povika kapetanu i mornarima:

- Ustajte, posao je obavljen i postigli smo cilj!

Zatim kapetan povika mornarima:

- Dižite sidro i razapnite jedra!

I lađa zaplovi pod povoljnim vjetrom.

Za to vrijeme, Hasanova majka očekivala je sina do večeri, ali od njega nije bilo ni traga, ni glasa. Majka ode kući i vidje da je otvorena, ali u kući nije našla nikoga. Ne nađe ni sanduke, ni novac. Ona shvati da joj je sin nestao i da se ispunila sudbina, pa se poče busati po licu, cijepati odjeću, vikati i kukati:

- O, sine moj! Plode srca moga!

Zatim izgovori stihove:

Strpljenja je sve manje, a nemira sve više:
Bez tebe me bol i jad zaista opbrvaše.

Allaba mi, rastanak ne mogu podnijeti -
Nakon rastanka s tobom, čemu se nadati?

Bez tebe, mili, kako ću u snu uživati -
Ko je to u poniženju u stanju živjeti?

I kući i nama nedostaješ otkad otišao si
I bistru vodu u bunaru nam zamutio si.

Potpora moja bio si u svim nevoljama,
Moja čast, dika i utjeba pred ljudima.

Ne bilo dana kada si s očiju otišao,
Ako nije suđeno da mi se budeš vratio!

Majka je plakala i kukala do jutra, a onda dođoše komšije, upitaše je za sina, te im ona kaza šta mu se dogodilo s Perzijancem, vjerujući da ga nikada više neće vidjeti. Dok je obilazila kuću i plakala, majka ugleda dva reda ispisana na zidu, pa pozva fakiha koji pročita:

Lejlin lik je letio kada nas san već skoli
Pred zoru kad su druzi bili već zaspali.

I kada se prenusmo zbog lika što doletje,
Da kuća je pusta i cilj daleko - tada vidje'.

Kada je čula te stihove, Hasanova majka povika:

- Da, sine moj! Kuća je pusta, a cilj je daleko!

Nakon toga, komšije se pozdraviše s njom poželivši joj strpljenja i da se što prije sastane sa sinom. Hasanova majka je plakala po svu noć i cijeli dan. Najzad, usred kuće podiže mezar na kome ispisa Hasanovo ime i datum nestanka. Od mezara se nije odvajala, i to joj je prešlo u naviku od onoga časa kada ju je sin ostavio.

Eto šta se zbivalo s Hasanovom majkom.

Što se tiče onog Perzijanca, on je bio čarobnjak koji je veoma mrzio muslimane i kad god bi mogao, muslimana bi smaknuo. Bio je odvratan, zlikovac i alhemičar. Kao da je o njemu kazao pjesnik:

On je pas, pasiji sin, a pas mu je i djed bio -
Nikakva dobra u psu koga je pas rodio!

Taj prokletnik se zvao Behram Čarobnjak. Svake godine je uzimao po jednog muslimana i klao ga. Pošto mu je pošlo za rukom da prevari zlatara Hasana, plovio je od jutra do noći pa usidri lađu do narednog jutra. Čim izađe sunce i lađa opet zaplovi, Perzijanac naredi robovima i posluzi da donesu sanduk u kome je bio Hasan. Oni mu donesoše sanduk, a čarobnjak ga otvori i izvadi Hasana kome dade da pomiriše ocat, zatim mu stavi u nos nekakav prašak, te Hasan kihnu izbacivši parče bunike. Onda otvori oči, pogleda desno i lijevo i vidje da se nalazi na pučini, da lađa plovi a Perzijanac sjedi pored njega.

Hasan shvati da je prevaren lukavstvom koje im je priredio prokleti mag, te da se našao u situaciji na koju ga je majka upozoravala. Onda izgovori riječi kojih se ne stidi onaj što ih izgovara:

- Nema moći ni sile do Božije moći! Mi Bogu pripadamo i Njemu se vraćamo! Bože moj, budi milostiv prema meni i daj da strpljivo podnosim Tvoju kušnju, Gospodaru svjetova.

Zatim se obrati Perzijancu govoreći mu blago:

- Šta ovo radiš, babo? Šta bi od hljeba i soli, i zakletve koju si mi dao?

Perzijanac ga pogleda i odbrusi:

- Pseto, zar neko kao što sam ja zna za hljeb i so? Takvih mladića ubio sam hiljadu manje jedan, pa ćeš ti navršiti hiljadu.

I još Perzijanac dreknu, te mladić ušutje uviđajući da ga je pogodila strijela usuda...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

782. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan, vidjevši da je pao u ruke prokletom Perzijancu, počeo blago razgovarati s njim, ali od toga nije imao koristi. Štaviše, Perzijanac je dreknuo na njega, pa je Hasan ušutio shvaćajući da ga je pogodila strijela usuda.

Onda prokletnik naredi da ga odvežu i dadoše mladiću malo vode, dok se mag smijao govoreći:

- Tako mi vatre i svjetlosti, tako mi hlada i žege, mislio sam da mi nećeš pasti u mrežu, ali me je oganj osnažio i pomogao mi da te ščepam kako bih zadovoljio svoju potrebu. Vratit ću se i prinijeti te kao žrtvu vatri da bih je umilostivio.

- Iznevjerio si hljeb i so - reče Hasan, a mag podiže ruku i udari ga tako snažno da mladić pade, zagrize zemlju i pomuti mu se svijest, dok su mu suze lile niz obraze.

Mag naredi da nalože vatru, a Hasan ga upita:

- Šta će ti vatra?

- Vatra je gospodar svjetlosti i varnica i ja se njoj klanjam. Ako je i ti budeš obožavao kao ja, dat ću ti polovinu svoga blaga i oženit ću te svojom kćerkom.

- Jao tebi! - povika Hasan. - Ti si mag i bezbožnik! Klanjaš se vatri umjesto svemogućem Gospodaru, Stvoritelju noći i dana, a to je prava pokora među vjerama!

- Zar se nećeš složiti sa mnom, pseto arapsko, i prihvatiti moju vjeru? - ljutio se mag.

Međutim, Hasan nije popuštao, te prokleti mag ustade, pa ničice pade pred vatrom i naredi da polože Hasana licem prema zemlji. Sluge baciše mladića potrbuške i mag poče da ga bije kandžijom od pletene kože sve dok mu nije iskaišao butine. Mladić je vapio, ali mu niko nije ukazivao pomoć. Tražio je zaštitu koju mu niko ne pruži, te on upre pogled u svevišnjeg Gospodara umoljavajući Ga odabranim Poslanikom. Strpljenje ga je izdavalo i suze su mu tekle niz obraze kao kiša, te je recitirao stihove:

Podnosim kao sudbinu, Bože, sve što si dosudio
Samo zato da bih Tebi ugodio.

Na me su kidisali i opaki su bili dušmani -
Možda ćeš mi oprostiti, Bože milosni.

Mag naredi robovima da postave Hasana u sjedeći položaj, pa reče da mu donesu malo hrane i pića. Robovi donesoše jela i piće, ali Hasan ne htjede jesti ni piti, te ga mag izloži danonoćnom mučenju tokom cijelog putovanja. Hasan je trpio i molio uzvišenog Allaha. Magovo srce

bilo je veoma okrutno prema njemu.

Plovili su tako tri mjeseca, dok je Hasan podnosio mučenje. Kada se navršiše tri mjeseca, uzvišeni Allah posla na lađu vjetar, te more pocrnje i uskomeša se pod lađom od silnoga vjetra. Kapetan i mornari rekoše:

- Sve je ovo kazna zbog mladića koga već tri mjeseca zlostavlja onaj mag! To nam je od uzvišenog Allaha!

Potom se digoše protiv maga, pobiše mu sluge i sve koji su bili s njim. Kada mag vidje kako smaknuše njegove sluge, bio je siguran da će stradati, te se poboja i odveza Hasana kome skinu pohabanu odjeću i obuče mu drugu. Mag se izmiri s mladićem obećavši mu da će ga naučiti onoj vještini i vratiti ga u njegovu zemlju. Pri tom je govorio:

- Sine moj, ne zamjeri mi zbog onog što sam učinio.

- Kako da se pouzdam u tebe? - upita Hasan.

- Sinko, da nije grijeha, ne bi bilo ni oprosta. Tako sam postupao prema tebi samo zato da bih vidio koliko si strpljiv. Najzad, ti znaš da je sve u Allahovim rukama.

Mornari i kapetan se obradovaše oslobađanju Hasana koji je njih blagosiljao zahvaljujući uzvišenom Allahu. Onda vjetar stade, raziđe se pomrčina, te poče puhati povoljan vjetar i putovanje postade ugodno. Hasan se obrati magu:

- Perzijanče, kamo si se uputio?

- Pošao sam ka Oblačnoj planini, sinko. Tamo je eliksir koji upotrebljavamo u alhemiji.

Mag mu se, zatim, zaklinjao vatrom i svjetlošću da više nema ničeg zbog čega bi se Hasan trebao bojati. Mladićevo srce omekša i on se obradova magovim riječima, te poče s njim jesti, piti i spavati - zajedno su spavali i Hasan je oblačio njegovu odjeću.

Plovili su tako tri mjeseca, a onda lađa pristade uz dugu obalu koja je sva bila prekrivena kamičcima u bojama: bijeloj, žutoj, plavoj, crnoj i ostalima. Čim se lađa ukotvi, Perzijanac skoči i reče:

- Iskrcajmo se, Hasane! Stigli smo na cilj!

Hasan ustade i iskrca se s Perzijancem koji poslove povjeri kapetanu. Zatim se mladić zaputi s magom dok se ne udaljiše od lađe i dok ne izmakoše iz vida. Onda mag sjede, pa izvadi bakarni bubanj i svilenu mahramu izvezenu zlatom, a na njoj su bile hamajlije. On poče udarati u bubanj i čim završi, u pustinji se podiže prašina.

Čudeći se magovom postupku, Hasan se poboja i pokaja što se iskrcao s njim. Mladić se promijeni u licu, a mag ga pogleda i reče:

- Šta ti je, sinko? Tako mi vatre i svjetlosti, nema više razloga da me se plašiš. Da sam mogao obaviti posao bez tvoga imena, ne bih te iskrcao s lađe. Zato se nadaj samo dobru. Ovu prašinu podiglo je nešto što ćemo uzjahati i što će nam pomoći da pređemo pustinju, što će nam olakšati da se probijemo...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

783. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Perzijanac kazao:

- Onu prašinu je podiglo nešto što ćemo uzjahati, pa će nam pomoći da prevalimo pustinju i olakšati nam da se probijemo.

Ne prođe malo vremena, kad se iz prašine pojaviše tri deve. Perzijanac uzjaha jednu, Hasan drugu, a na treću natovariše namirnice. Putovali su sedam dana, te stigoše u jednu prostranu zemlju. Pošto odsjedoše u toj zemlji, ugledaše nekakvo kube postavljeno na četiri stupa od suhoga zlata.

Oni sjahaše s deva i uđoše pod kube, te jedoše, napiše se vode i odmoriše. Hasan je razgledao i vidje nešto visoko, pa upita maga:

- Šta je ono, amidža?

- To je dvorac, sinko.

- Zar nećemo ući da se malo odmorimo i da ga razgledamo? - upita Hasan, a mag pođe govoreći:

- Ne spominji mi taj dvorac, jer u njemu je moj dušman s kojim mi se dogodilo nešto o čemu ti neću sada pričati.

I mag udari u bubanj, te priđoše deve koje uzjahaše. Putovali su sedam dana, a osmog dana mag reče:

- Šta vidiš, Hasane?

- Vidim svakojake oblake od istoka do zapada.

- Nisu to nikakvi oblaci, već velika planina na kojoj se oblaci razbijaju. Na njoj ne može biti oblaka zbog velike visine. Ta planina je moj cilj i na njoj je ono što nam treba. Zbog toga sam te poveo, jer - samo uz tvoju pomoć mogu obaviti posao.

Izgubivši nadu da će preživjeti, Hasan reče:

- Tako ti onoga što obožavaš i tako ti onoga u šta vjeruješ, šta je to zbog čega si me doveo?

- Alhemičarska vještina ne može bez trave koja raste na mjestu gdje se razilaze oblaci i tamo gdje se cijepaju. To su ova planina i bilje na njoj. Kada dođemo do bilja, pokazat ću ti kakva je to vještina.

- Da, gospodine - reče prestrašeni Hasan. Izgubivši nadu da će ostati živ, plakao je zbog rastanka s majkom, rodbinom i zavičajem. Kajao se što nije poslušao majku i recitirao je:

Pogledaj samo šta će tvoj Gospodar učiniti -
Kako će ti uskoro u pomoć priskočiti.

I kada te nesreća snađe, nemoj očajavati,
Jer u toj nesreći mnogo je čudesne milosti.

Putovali su tako do planine ispod koje se zaustaviše i Hasan vidje jedan dvorac na planini, pa upita maga:

- Kakav je ono dvorac?

- To je stanište džina, zlih duhova i šejtana - odgovori mag sjahujući s deve i govoreći Hasanu da sjaše. Zatim priđe mladiću, poljubi mu glavu i reče:

- Nemoj mi zamjeriti zbog onog što sam ti učinio. Ja ću te čuvati kada uđeš u dvorac, a ti me nećeš prevariti u vezi s bilo čime što ćeš donijeti iz dvorca. Bit ćemo sasvim ravnopravni.

- Slušam i pokoravam se - reče Hasan, a Perzijanac otvori vreću, izvadi iz nje mlin i malo pšenice koju samlje u tome mlinu i umijesi tri pogače. Onda naloži vatru, ispeče pogače, te izvadi bakarni bubanj i izvezenu mahramu, pa poče udarati u bubanj nakon čega se pojaviše deve. Perzijanac odabra najbolju, zakla je i oguli joj kožu, pa se obrati Hasanu:

- Poslušaj, sine Hasane, šta ću ti preporučiti.

- Dobro - reče Hasan, a mag nastavi:

- Uđi u ovu kožu, a ja ću te zašiti i položiti na zemlju. Zatim će doći orlušine koje će te odnijeti na vrh planine. Ponijet ćeš ovaj nož, pa kada orlušine okončaju let i kada osjetiš da su te spustili na planinu, ti rasijeci kožu i izađi. Ptice će se uplašiti i odletjeti od tebe, a onda pogledaj prema meni s vrha planine da bih ti rekao šta ćeš činiti.

Zatim Perzijanac spremi Hasanu tri pogače i mješinu s vodom. Stavi to zajedno s Hasanom u kožu u koju ga zaši. Perzijanac se udalji, a onda doletje ogromna ptica koja ga uze, uzletje s njim na vrh planine i spusti ga tamo. Čim Hasan osjeti da ga je ptica spustila na vrh planine, on pocijepa kožu, izađe iz nje i obrati se magu koji zaigra zbog silne radosti kada je čuo Hasana, te doviknu:

- Pođi tamo iza sebe i kaži mi šta si vidio!

Hasan pođe i vidje mnoštvo istruhlih kostiju pored kojih je bilo obilje drva. On obavijesti maga o svemu što je vidio, a Perzijanac viknu:

- To nam je cilj i to je ono što tražimo! Uzmi šest naramaka drva, pa mi ih baci. Upravo ona su nam potrebna za alhemiju.

Hasan mu baci sedam naramaka drva, a čim mag vidje da je dobio drva, reče Hasanu:

- Huljo jedna! Gotov je posao koji sam htio obaviti s tvojom pomoći! Ako hoćeš ostani na toj planini, ili se baci dolje da pogineš!

I mag ode, a Hasan reče:

- Nema sile ni moći do Božije moći! Prevari me onaj pas!

Hasan poče oplakivati samoga sebe recitirajući:

Kada Allah hoće nešto učiniti
Čovjeku koji čuje, vidi i zna misliti,

On mu srce zaslijepi i učini da ogluhne
I razum mu poput vlasi tada istrgne.

A kada bude izvršena Božija odluka,
Vrati mu razum da služi kao pouka.

Ne pitaj šta sve bijaše i šta se odvija,
Jer sve se voljom Usuda zbiva...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

784. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se Hasan našao na vrhu planine i da je odozgo bacio magu ono što mu je treblalo, a onda ga je mag izgrdio, ostavio ga i otišao. Hasan je na to uskliknuo:

- Nema sile ni moći do Božije moći! Prevari me onaj prokleti pas!

Zatim Hasan skoči, osvrnu se lijevo i desno, pa pođe vrhom planine, uvjeren da će umrijeti. Išao je dok nije stigao do samog vrha planine pored koje ugleda plavo more čiji valovi su se sudarali. More se pjenilo i svaki val bio je poput velike planine. Hasan sjede, prouči nešto iz *Kur'ana* i zamoli uzvišenog Allaha da mu olakša ili smrću, ili izbavljenjem iz velikih nevolja. Potom klanja sam sebi dženazu, pa se baci u more. Valovi ga ponesoše pod zaštitom svevišnjeg Allaha dok sretno ne izađe iz mora, voljom uzvišenog Boga. Hasan se obradova i zahvali svevišnjem Allahu, a zatim poče pješačiti tražeći štogod za jelo. Idući tako, Hasan naiđe na mjesto na kome je bio mag Behram. Pješačio je još neko vrijeme dok ne naiđe na veliki dvorac što je stremio u visinu.

Hasan uđe u zdanje i vidje da je to onaj dvorac za koga je pitao maga, a on mu je odgovorio:

- U tome dvorcu je moj neprijatelj.

- Tako mi Boga - reče Hasan - moram ući u dvorac! Možda ću naći u njemu kakvo olakšanje.

Vidjevši da je kapija otvorena, mladić uđe, pa ugleda jednu klupu u hodniku, a na klupi dvije djevojke kao dva mjeseca pred kojima je bila šahovska tabla. Djevojke su igrale šah. Jedna od njih diže pogled prema mladiću i ciknu od radosti:

- Tako mi Allaha, to je čovjek! Mislim da je to mladić koga je mag Behram doveo ove godine!

Kada je Hasan čuo te riječi, baci se pred njih pa reče gorko plačući:

- Upravo sam ja taj jadnik!

Mlađa djevojka se obrati starijoj sestri:

- Budi mi svjedok, sestro, da je ovo moj brat na osnovu Božijeg zavjeta i na temelju zakle-

tve! Ja ću umrijeti kada on umre, a živjet ću dok je on živ; radovat ću se njegovoj radosti i tugovati zbog njegove tuge.

Zatim djevojka ustade pred mladićem, zagrli ga i poljubi, pa ga uze za ruku i uđe s njim u dvor u pratnji sestre. Djevojka skinu s mladića otrcanu odjeću, pa mu donese kraljevsko ruho i obuče ga. Nakon toga, pripremi mladiću najraznovrsnija jela i servira mu ih, te sjede i sama sa sestrom i prihvatiše se jela zajedno s Hasanom kome zatim rekoše:

- Ispričaj nam šta ti se dogodilo s tim razvratnim psom i čarobnjakom od trenutka kada si mu dopao šaka do časa kada si ga se oslobodio, a mi ćemo tebi ispričati sve što se nama dogodilo, kako bi bio oprezan kada ga budeš vidio.

Kada je Hasan čuo njihove riječi i vidjevši kako su ga primile, on se smiri i pribra, pa im poče kazivati šta mu se sve dogodilo s magom.

- Jesi li ga pitao za ovaj dvorac? - upitaše djevojke.

- Jesam - odgovori mladić, a on mi je kazao: “Ne volim pričati o tome dvorcu. To je dvorac šejtana i sotona.”

Djevojke se veoma naljutiše:

- Zar nas taj nevjernik smatra šejtanima i sotonama?

- Da - odgovori Hasan, a njegova sestra će na to:

- Allaha mi, umorit ću ga na najgori način i lišiti ga ovosvjetskih slasti!

- Kako ćete doći do njega i umoriti ga? - upita Hasan, a djevojka odgovori:

- On boravi u jednoj bašči koja se zove al-Mašid. Moram ga uskoro smaknuti.

- Hasan je istinu rekao o tome psu - reče druga djevojka - a sad ti njemu ispričaj cijelu našu priču da bi mu ostala u pameti.

Mlađa djevojka reče:

- Znaj, brate, da smo mi carske kćeri. Naš otac je jedan od moćnih džinskih careva. On ima vojsku, gardu i sluge koje pripadaju maridima. Uzvišeni Allah dao mu je sedam kćeri od jedne žene. Međutim, spopadoše ga glupost, ljubomora i sebičnost da gore nije moglo biti, tako da nas ne udade za jednog čovjeka. On pozva vezire i prijatelje, pa im reče:

- Znate li za neko mjesto gdje ne zalazi ni čovjek ni džin, a da ima mnogo drveća, plodova i potoka?

- Šta će ti to, čestiti care? - pitali su ga.

- Hoću da tamo odvedem svoje kćeri - odgovori car.

- Care, za njih je onda dvorac na Planini oblaka koji je sagradio jedan od pobunjenih marida što su se odmetnuli u doba Sulejmana, Bog mu se smilovao i spasio ga. Kada je taj ifrit stradao, niko u dvorcu nije boravio poslije njega, ni džin ni čovjek, jer je tako izoliran da niko ne može dospjeti do njega. Oko dvorca ima drveća, plodova i potoka. Kraj njega teče voda slatka i studenija od snijega. Nema gubavca ili kakvog drugog bolesnika koji ne bi odmah ozdravio čim bi se tu napio.

Kada je naš otac čuo priču, posla nas u ovaj dvorac. S nama posla i vojnike sakupivši sve što nam je bilo potrebno u dvorcu. Kada hoće negdje poći, naš otac udara u bubanj, te mu do-

laze svi vojnici. On odabire one koji će jahati, a ostali odlaze. Čim poželi da mu dođemo, otac naređuje svojim čarobnjacima da nas dovedu, te oni dolaze i vode nas pred oca gdje ostajemo da bi se zabavljao s nama i da bi se zadovoljio. Zatim nas vraćaju na naša mjesta. Mi imamo još pet sestara koje su otišle da love po ovoj pustari gdje ima nebrojeno mnogo divljači. Dvije sestre uvijek treba da ostanu kod kuće radi pripremanja hrane. Došao je red na me i na ovu moju sestru, pa smo ostale da spremamo hranu za ostale. Molile smo uzvišenog Allaha da nam da kakvo ljudsko biće da nas razonodi. Hvala Allahu koji te je poslao k nama. Smiri se i uživaj, neće ti se dogoditi ništa loše.

Radujući se, Hasan reče:

- Hvala Allahu koji nas je uputio na put izbavljenja i koji nam je srca omekšao!

Njegova sestra ustade, uze ga za ruku i odvede u jednu odaju iz koje izvadi tkaninu i posteljinu kakvu nema nijedno stvorenje.

Nakon izvjesnog vremena, dođoše sestre iz lova, te im dvije djevojke ispričaše o Hasanu. Sestre se obradovaše mladiću, uđoše u njegovu sobu, pozdraviše ga i čestitaše mu na izbavljenju.

Hasan je zatim živio kod njih sasvim sretno i ugodno. Poče odlaziti s djevojkama u lov i ubijati divljač. Družio se s djevojkama, živeći tako uz njih dok ne prizdravi, ne zaliječi se i dok ne osnaži. Očvrsnuo je i udebljao se zahvaljujući gostoprimstvu i boravku kod djevojaka. Šetao je i uživao s njima po raskošnom dvorcu, po svim baščama i kroz cvijeće. Djevojke su bile prijazne i lijepo su razgovarale s njime, tako da ga napusti osjećaj samoće. One su se sve više radovale mladiću, a i on se njima sve više veselio.

Hasanova mlađa sestra ispriča djevojkama šta je bilo s magom Behramom, da ih je nazvao šejtanima, sotonama i zlim duhovima, te se djevojke zarekoše da će ga svakako pogubiti.

Naredne godine, prokleti mag dovede divnog mladića muslimana nalik na mjesec, a bio je okovan i izložen najvećem mučenju. Mag dođe podno dvorca u koji je Hasan ušao djevojkama. Hasan je upravo sjedio pored potoka pod drvećem i kada ugleda maga, srce mu zatreperi, lice mu se promijeni i on pljesnu rukama...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču po carevom odobrenju.

785. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je zlataru Hasanu srce ustreptalo kada je vidio maga. Lice mu se izmijeni, te on pljesnu rukama i uskliknu:

- Tako vam Boga, sestre, pomozite mi da ubijem ovog prokletnika! Evo, došao je i pao vam šaka. S njim je i jedan mladić, zarobljeni musliman, sin nekog uglednog čovjeka. Zlostavlja ga najgorim mukama. Hoću da ga ubijem i tako zaliječim svoje srce, a mladića ću osloboditi muka i zaraditi sevap. Mladi musliman će se vratiti u zavičaj gdje će se sastati sa svojom braćom, rodbinom i prijateljima. Bit će to vaše dobro djelo i dobit ćete nagradu od uzvišenog Allaha.

- Slušamo i pokoravamo se Allahu i tebi, Hasane - rekoše djevojke pa spustiše velove, uzeše ratnu opremu i opasaše se sabljama. Zatim dovedoše Hasanu jednog od najboljih konja, opremiše ga kompletnom opremom i naoružaše ga sjajnim oružjem.

Nakon toga, svi pođoše i zatekoše maga kako je upravo zaklao devu i odrao joj kožu, a mladića je mučio i govorio mu:

- Uđi u ovu kožu!

Hasan priđe magu iza leđa, tako da ga nije osjetio, pa viknu na maga koji se naprosto izbezumi. Zatim mu priđe vičući:

- K sebi ruke, prokletniče! Božiji dušmane i dušmane muslimana! Pseto i vjerolomniče! Ti što se vatri klanjaš, razvratniče! Hoćeš li se vatri klanjati, a hladom i žegom se zaklinjati?

Mag se osvrnu, pa reče ugledavši Hasana:

- Kako si se izbavio, sinko? Ko te je spustio dolje?

- Izbavio me je Allah koji je tebe prepustio u šake tvojim neprijateljima. Kao što si mene zlostavljao tokom cijelog puta, bezbožni kafire, tako si se ti sada našao u škripcu i krenuo si stranputicom. Neće ti pomoći ni majka, brat ni prijatelj, čak ni zakletva. Sam si rekao: ko iznevjeri hljeb i so, Allah će ga kazniti. Ti si iznevjerio hljeb i so, pa te je Allah doveo meni u šake. Nećeš se spasiti od mene!

- Tako mi Boga, sinko, ti si mi miliji od duše i očinjeg vida - reče mag, a Hasan mu priđe, pa ga hitro udari u plećku tako da ga sablja probi i zablista pod magovim vratnim žilama. Allah mu odmah otpremi dušu u oganj, u to grozno boravište.

Hasan uze vreću koju je Perzijanac imao, otvori je, izvadi bubanj i mahramu, te udari njome po bubnju i pred Hasanom se pojaviše deve kao munje. On oslobodi mladića okova i posadi ga na izvrsnu devu, a na drugu natovari hranu i vodu, pa reče:

- Idi sada svojim putem - i mladić ode, pošto ga Allah Hasanovom zaslugom oslobodi nevolje.

Kada djevojke vidješe da je Hasan smaknuo maga, silno se obradovaše, okružiše ga diveći se njegovoj hrabrosti i plahovitosti. Zahvaljujući mladiću na onome što je učinio, djevojke mu čestitaše sretan ishod i rekoše:

- Hasane, učinio si djelo koje liječi bolesnog i koje zadovoljava Svemoćnoga.

Zatim Hasan i djevojke odoše u dvorac gdje je živio s njima jedući i pijući, igrajući se i smijući. Godio mu je boravak kod djevojaka, te je zaboravio majku. Dok je tako potpuno uživao s njima, jednom se nasred pustinje podiže velika prašina od koje nebo potamnje. Djevojke rekoše mladiću:

- Hajde, Hasane, uđi u svoju sobu i sakrij se. Ako želiš, idi i u bašču pa se skloni među drveće i vinovu lozu. Neće ti se ništa dogoditi.

Mladić ode i skloni se zaključavši se u sobi koja se nalazila duboko u dvorcu. Nedugo zatim, prašina se raziđe i ispod nje se pojavi silna vojska nalik na nemirno more, a dolazila je od cara, oca djevojaka.

Kada vojska stiže, djevojke ih smjestiše najbolje što su mogle i gostile su ih tri dana, a onda ih upitaše ko su i šta hoće.

- Car nas je poslao po vas - rekoše vojnici.
- Šta hoće car od nas?
- Neki car priređuje svadbu i želi da budete prisutne da biste se zabavile.
- Koliko ćemo biti odsutne?
- Odlazak, povratak i boravak tamo trajat će dva mjeseca.

Djevojke odoše u dvorac Hasanu i upoznaše ga sa situacijom, te mu rekoše:

- Ovo je tvoje prebivalište i tvoja kuća. Opusti se i uživaj. Ne plaši se i ne tuguj, jer niko nije u stanju dospjeti ovamo. Budi spokojan i bezbrižan dok mi ne dođemo. Evo ti ključevi od soba, ali te zaklinjemo našim bratstvom da ne otvaraš ona vrata. Nema nikakve potrebe da ih otvaraš.

Zatim se djevojke pozdraviše s Hasanom i odoše u pratnji vojnika, a Hasan ostade sam u dvorcu. Poslije mu je bilo teško, strpljenje ga je izdavalo i tuga ga je sve više obuzimala. Bio je usamljen i veoma je patio zbog rastanka s djevojkama, te mu je dvorac bio pretijesan, uprkos njegovoj prostranosti. Tako osamljen, sjećao se djevojaka i recitirao je stihove:

Cijelo prostranstvo u mojim očima je pretijesno
I srce moje zbog njih odveć je tužno.

Sva vedrina mutna je otkako one odoše
I suze sjete mi poput bujice linuše.

San mi neće na oči od kada odoše
I sve radosti u duši mi se zamutiše.

Hoće li nas sudbina opet sastaviti,
Hoće li se prijatelji i sagovornici vratiti?

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

786. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan ostao sam u dvorcu nakon što su otišle

djevojke. Bilo mu je teško zbog rastanka s njima, a onda poče sam odlaziti u lov u pustaru odakle je donosio divljač, klao je i sam jeo. Obuzimao ga je sve jači osjećaj osamljenosti. Jednom prilikom, poče obilaziti dvorac i pretraživati ga. Hasan otvori djevojačke sobe i vidje u njima blago koje bi izbezumilo svakog posmatrača, ali nije uživao u blagu zbog toga što su djevojke bile odsutne. Međutim, u srcu mu se razgori plamen znatiželje zbog onih vrata za koja mu je sestra preporučila da ih ne dira, rekavši mu da nipošto ne prilazi vratima i ne otvara ih. Mislio je: "Sestra mi je preporučila da ne otvaram vrata samo zato što ne želi da neko vidi nešto što se nalazi tamo. Tako mi Boga, ja ću ih otvoriti i pogledati šta je tamo, makar bila i sama smrt!"

Hasan uze ključ i otvori vrata, ali ne vidje ništa osim blaga. Međutim, u vrhu te odaje on ugleda zavojite stepenice sagrađene od jemenskog oniksa. Mladić se poče penjati uz stepenice dok ne dođe do vrha dvorca, te pomisli: "Eto zbog čega mi nije dopustila ući na ta vrata!" Hasan obiđe krov, pa ugleda ispod dvorca mnoštvo njiva, bašči, drveća, cvijeća i ptica koje su pjevale slaveći jedinoga i svemoćnog Allaha. Posmatrao je krajolik i onda ugleda nemirno more čiji valovi su se sudarali.

Obilazio je tako dvorac lijevo i desno dok se ne nađe pred jednim zdanjem na četiri stupa. U tom odjelu Hasan vidje odaju ukrašenu svim vrstama dragulja: korundima, smaragdima, balhaškim rubinima i drugim dragocjenostima. Bila je sazidana tako da su se smjenjivale opeke: srebrena, zlatna, jedna od smaragda, a druga od rubina. Nasred zdanja nalazio se bazen pun vode, a nad njim ograda od sandalovine i aloje, isprepletena šipkama od suhoga zlata i zelenog smaragda, ukrašena svim vrstama dijamanata i biserjem od koga je svako zrno bilo veliko kao golubije jaje. Pored jezerca se nalazio taht od aloje, ukrašen biserjem i dijamantima, s mrežom od suhoga zlata, sa svakojakim dragocjenostima u bojama i plemenitim metalima skladno raspoređenim. Oko tahta su ptice pjevale najraznovrsnije pjesme slaveći Allaha raznim glasovima.

Takvo zdanje nije imao nijedan kralj ni car. Hasan je bio zapanjen onim što je vidio, te sjede razgledajući sve to što ga je okruživalo.

Sjedio je tako zadivljen ljepotom zdanja, sjajem biserja i smaragda, opčinjen pejzažom i pticama koje su slavile jedinog i svemogućeg Allaha. Hasan je posmatrao djelo onih kojima je uzvišeni Allah dao moć da sagrade tako veličanstveno zdanje. U tom času, pojavi se deset ptica koje doletješe s kopna prema dvorcu i tome bazenu. Hasan shvati da su se ptice uputile ka bazenu da se napiju vode. On se sakri od njih plašeći se da ga ne vide i da ne odu od njega. Ptice se spustiše na jedno visoko i raskošno drvo. Hasan uoči veliku, divnu pticu, ljepšu od ostalih. Druge ptice su je okružile dvoreći je. Mladić se začudi, a onda ta ptica poče kljucati ostalih devet zlostavljajući ih, te ptice pobjegoše od nje, dok je Hasan stajao i sve posmatrao izdaleka. Zatim se ptice smjestiše, pa svaka raskinu svoju ljušturu vlastitim kandžama i izađoše iz njih, te se pokaza da je to pernata odjeća.

Tako iz pernatog ruha izađe deset mladih djevojaka koje bi ljepotom zasjenile sjajni mjesec. Kada svukoše ruho, sve se spustiše u jezerce, okupaše se i počeše se igrati i šaliti. Onda

ona ptica koja je druge nadmašivala ljepotom poče ih bacati i gnjurati u vodu, te ptice pobjegoše od nje, tako da je više nisu mogle dohvatiti rukama.

Hasan se izbezumi kada ih vidje, ali shvati da su mu njegove djevojke zabranile otvarati vrata upravo zbog toga. Obuze ga ljubav prema toj djevojci čim je vidio njenu ljepotu, ljupkost, njen stas i skladnu građu. Djevojka se igrala, šalila i prskala vodom, dok je Hasan stajao i posmatrao je uzdišući što nije bio s njima. Bio je smeten ljepotom najstarije djevojke, tako da mu se srce zaplete u mrežu ljubavi prema njoj. Dok ju je posmatrao, u srcu mu je gorio plamen, a duša navodi čovjeka da čini zlo. Hasan zaplaka zbog probuđene strasti prema ljepoti i ljupkosti djevojke. U srcu mu buknu plamen koji je gorio sve jače, tako da se njegove iskre nisu mogle ugasiti. Strast se nije mogla obuzdati.

Onda djevojke izađoše iz jezerca, dok je Hasan stajao posmatrajući ih, a one nisu vidjele njega. Divio se njihovoj ljepoti, nježnosti, tanahnosti, otmjenosti. Hasanu odletje pogled prema najstarijoj djevojci koja je bila gola i on ugleda ono što je imala među butinama: bila je to velika kupola zaobljena na četiri stupa - slična šoljici od srebra ili od kristala. Hasan se sjeti pjesnikovih riječi:

Kada skinu ona odjeću sa pice svoje,
Vidjeh da je tijesna poput prirode moje.

Pola joj ga gurnuh, a njoj se uzdah ote;
"Zašto?", pitam, a ona veli: "Za onim što ostade."

Kada izađoše iz vode, sve djevojke obukoše svoje ruho. Najstarija obuče zelenu haljinu u kojoj je nadmašila sve ljepotice svijeta, a sjaj njenog lica bio je jači od sjaja mjeseca. Nadmašivala je grane svojim zamamnim njihanjem i pamet je opčinjavala svojom poželjnošću - kao da je upravo o njoj kazao pjesnik:

Krećući se tako, djevojka se pokaza -
Kao sunce da sija s njenoga obraza.

Dođe u svojoj zelenoj haljini
Kao narova grana kad se zazeleni.

"Kako se zove haljina?", ja sam je pitao,
A ona mi veli: "Lijepo si to kazao;

Voleći me, žučni mjehur im je pukao
Pa im kroz njega labor propuhao."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan vidio djevojke kada su izašle iz jezerca, te mu je najstarija općinila pamet svojom ljepotom i ljupkošću i mladić je izrecitirao navedene stihove. Pošto djevojke obukoše odjeću, sjedoše razgovarajući i smijući se, a Hasan je stajao i posmatrao ih, utonuo u more ljubavi bludeći mislima. Razmišljao je: "Tako mi Boga, sestra mi nije rekla da ne otvaram vrata ni zbog čega nego zbog ovih djevojaka, bojeći se da se ne zaljubim u koju od njih!" Posmatrao je ljepotu djevojke koja je bila zanosnija od svega što je Bog stvorio u to vrijeme. Ljepotom je nadmašila cijeli ljudski rod: usta su joj bila kao Sulejmanov pečat, kosa crnja od noći u kojoj se rastaju ožalošćeni i zaljubljeni, čelo joj je poput polumjeseca na ramazanski Bajram, oči kao u gazele, nos povijen i sjajan, dva obraza kao anemoni, usne kao koralji, a zubi kao biseri nanizani na zlatnu ogrlicu, vrat kao saliven od srebra dizao se iznad stasa poput vrbove grane, a trbuh je imao nabore i kutove koji izluđuju zaljubljenoga. U pupak joj je mogla stati unca mirisnog mošusa, bedra su joj bila čvrsta i punašna, nalik na mramorne stupove ili na dva jastuka napunjena nojevim perjem, a među njima ona "stvar" kao pozamašan brežuljak, ili kao zec bez ušiju, s ravnim površinama i uglovima. Ta djevojka je ljepotom i stasom nadmašivala vrbovu granu i trsku, i bila je kao da je zaljubljeni pjesnik o njoj kazivao:

Bijela je i blistava, usta kao med slatka,
Oči ubojitije od indijskoga mača britka.

Kad se kreće, postide se i vrbove grane;
Kada se osmjehne, iz usta joj munja sine.

Obraze njene s ružom sam poredio,
Al' reče: "Da sam slična ruži ko je kazao?

Ne stideć' se, ko mi je grudi s narom poredio -
Otkud bi nar sličan grudima mojim bio?

Tako mi ljepote moje, očiju i srca mi mog,
Ljubavnog mi sjedinjenja i rastanka preteškog -

Uporedi li me s čime, ja ću ga lišiti
Sjedinjenja sa mnom i ja ću ga odbiti!

Vele da u vrtu ima ruža iscvjetalih -
Al' ni grane kao struka, nit' ruža k'o obraza mojih.

U baščama ako ima nešto slično meni,
Zašto onda dolazi da to traži na meni?"

Djevojke su se i dalje smijale i igrale, a Hasan je stajao posmatrajući ih, tako da je zaboravio jesti i piti dok se ne približi ikindija. Tada djevojka reče svojim drugaricama:

- Carske kćeri, smrkava se, a naša zemlja je daleko. Već nam je dosadilo ovdje. Ustajte da idemo u svoja mjesta!

Djevojke ustadoše i navukoše pernato ruho. Čim ga odjenuše, pretvoriše se u ptice kao što su i bile, pa odletješe zajedno - dakle, i ona djevojka je bila među njima.

Hasan je očajavao zbog njih. Htio je poći da se spusti, ali nije mogao ustati. Suze su mu tekle niz obraze i dok ga je obuzimala sve veća strast, recitirao je:

Bez tebe, nek mi je zabranjen zavjet vjernosti
I nikad neću uspjeti u snu uživati!

Otkad si otišla, ja ne mogu oka sklopiti,
Nit' s mirom mogu nakon toga živjeti.

Da te vidim u snu mi se pričinjava -
Ah, kad bi ti snovi postali nam java!

I kad nije nužno, zato volim spavati
Jer ću se u snu s tobom možda sastati.

Zatim Hasan pođe malo naprijed, ali ne nađe puta. Najzad se spusti u dvorac vukući se do vrata svoje odaje. Uđe, zaključa vrata i opruži se kao bolesnik koji niti jede, niti pije, već je sav utonuo u more misli. Plakao je i cvilio nad samim sobom sve do jutra, a kada jutro osvanu, poče kazivati stihove:

I s večeri, gle, ptice odletješe negdje;
Od ljubavi ko umre taj griješan nije.

Dokle mognem, svoju ljubav ću tajiti,
Al' strast ako me nadvlada, ona će se pojaviti.

Tvoj lik mi se noću priviđa kao zora rujna,
A osvita nema moje čežnje noć bujna.

Plačem za njom dok ona se sna ne lišava,
A vjetar ljubavi sa mnom se poigrava.

Svoje suze, blago i srce svoje sam dao,
Razum i dušu, i velikodušnost sam stekao.

Najveća nesreća i poniženje je najveće
Kad ljepojka koju voliš tebe neće.

Vele da najveća grješka je s ljepoticama se sjediniti,
A krv zaljubljenih dopušteno je prosuti.

Iznureni može još samo dušu dati,
Žrtvujuć' se za voljenu koja će se šaliti,

Uzbuđeno vičem silno dragu voleći,
A vika je najviše što ljubavnik može postići.

Kada sunce izađe, Hasan otvori vrata odaje, pa se pope tamo gdje je ranije bio. Sjede tu okrenut prema panorami i čekajući do noći, ali ne doletje nikakva ptica, premda je sjedio čekajući ih. Plakao je tako gorko da mu se svijest pomutila i on se opruži po zemlji. Kada dođe k sebi, spusti se u dvorac pužući. Zatim pade noć i sav svijet mu se smrači pred očima. Plakao je nad samim sobom cijelu noć, sve dok ne osvanu jutro, dok sunce ne ogrija brežuljke i doline. Mladić nije jeo, ni pio; nije spavao, niti je mira imao. Danju je bio smeten, a noću je bdio, zanesen i opijen mislima koje su ga ophrvale, te je recitirao stihove nemirnog pjesnika:

Ti, što postiđuješ jarko sunce kada grane,
Što nesvjesno postiđuješ čak i tanahne grane!

Da li će te sudbina meni vratiti
I vatru što u srcu mi plamti ugasiti?

Pri susretu hoćemo li se zagrliti,
Obraz uz obraz, grudi uz grudi nam biti?

Ko reče da ljubav samo slasna je -
Ljubavni dani gorči su i od same aloje?

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom dopuštenju.

788. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je zlatara Hasana sve više morila čežnja, te je recitirao stihove boraveći sam u dvorcu i bez ikoga s kim bi se družio. Jednom, dok

je bio u potpunom rastrojstvu, mladić vidje kako se podigla prašina, te on potrča dolje i sakri se. Znao je da se vraćaju vlasnice dvorca. Ne prođe mnogo vremena, a vojnici sjahaše oko dvorca. Sjaha i sedam djevojaka koje uđoše u dvorac pa odložiše oružje i ratnu opremu sa sebe.

Što se tiče najmlađe djevojke, Hasanove sestre, ona nije skidala ratnu opremu, već ode u Hasanovu odaju, ali ga ne vidje. Dade se u potragu za njim, pa ga nađe u jednoj sobi bolesnog i omršavjelog. Tijelo mu je bilo iscrpljeno, kosti otanjile, lice požutjelo i oči upale zbog toga što je malo jeo i pio, a mnogo plakao strasno se zaljubivši u djevojku.

Kada ga njegova sestra-džin vidje u takvom stanju, zbuni se i skoro raspameti. Upita ga šta mu je i šta se dogodilo.

- Kaži mi, brate, da bih smislila kako da te oslobodim patnje i da te iskupim - reče mu djevojka, a Hasan je gorko plakao i recitirao:

Kada draga ostavi u se zaljubljenoga,
Ne ostaje mu ništa osim nevolja i strašna tuga;

U njemu je bol, dok strast ispoljava:
O dragoj govori dok o njoj razmišlja.

Slušajući to, sestra se zadivi Hasanovoj rječitosti i finoći izraza kojima je odgovorio, te mu reče:

- Brate, kada si zapao u to stanje? Vidim da govoriš u stihovima lijući gorke suze. Tako ti Boga i svete ljubavi naše, reci mi šta ti je! Otkrij mi tajnu i nemoj sakriti ništa što ti se dogodilo u našem odsustvu. Teško mi je na srcu i život mi je omrznuo zbog tebe.

Hasan uzdahnu i poče liti suze kao kišu, te reče:

- Ako ti kažem, sestro, bojim se da mi nećeš pomoći da dođem do cilja, nego ćeš me ostaviti da umrem od tuge - reče Hasan.

- Neću te ostaviti, tako mi Boga, brate, makar dušu izgubila - odgovori djevojka, a mladić joj ispriča šta mu se dogodilo i šta je vidio kada je otvorio ona vrata. Reče joj da je uzrok njegovog jada i nevolje ljubav prema djevojci koju je vidio, da već deset dana nije okusio hranu ni piće. Zatim Hasan zagrca i izgovori stihove:

Kao nekad što je bilo, srce mi u tijelo vratite;
San mi očima dajte, pa me ostavite.

Tvrdite da su noći ljubavni zavjet izmijenile;
Velim: "Ne bilo onog koga nisu promijenile!"

Hasanovu sestru rasplaka njegovo jadanje. Ona se sažali i smilova se njegovom boravku u tuđini, pa mu reče:

- Samo se ti smiri, brate, a ja ću se izložiti riziku s tobom. Dušu ću založiti radi tvoga zadovoljstva i nešto ću smisliti, makar tako izgubila svoje dragocjenosti i život, samo da te dovedem do cilja s Božijom pomoći. Međutim, preporučujem ti, brate, da to tajiš pred mojim sestrama. Nemoj se odavati ni pred jednom od njih, da ne bismo duše izgubili ni ja, ni ti. Ako te pitaju da li si otvarao vrata, reci: "Nisam ih otvarao, ali sam bio uznemiren zbog vašeg odsustva. Nedostajale ste mi i sam sam živio u dvorcu."

- Tako će biti najbolje - reče Hasan pa poljubi djevojci glavu, smiri se i razgali, jer se plašio sestre zbog toga što je otvorio vrata. On živnu, pošto je već mislio da će stradati od silnoga straha.

Hasan zatraži od djevojke da nešto pojede, te ona ustade i ode svojim sestrama tužna i uplakana zbog Hasana. Djevojke je upitaše šta joj je, a ona im reče da je zabrinuta zbog brata koji je bolestan i već deset dana ništa nije okusio. Na pitanje sestara zbog čega je bolestan, djevojka odgovori:

- Bolestan je zbog toga što smo odsustvovale, tako da smo mu nedostajale. Ovi dani dok nismo boravile s njim bili su mu duži od hiljadu godina. Ima razloga, jer je stranac i samotnik, a mi smo ga ostavile samoga. Nije bilo nikoga da ga zabavlja i tješi, a tako je mlad! Možda se sjetio porodice i majke koja je stara žena, pa je mislio kako ona plače za njim po cijelu noć i dan, tugujuću bez prestanka. Mi smo ga tješile družeći se s njim.

Kada su sestre čule djevojčine riječi, one gorko zaplakaše žaleći mladića, te uskliknuše:

- Tako nam Boga, valja ga razumjeti!

Zatim se zaputiše vojnicima kojima rekoše da odu, pa uđoše Hasanu i pozdraviše ga uočavajući da se promijenila njegova ljepota, da je požutio i omršavio. Sestre zaplakaše žaleći ga, pa sjedoše pored mladića. Upustiše se u razgovor s njim tješeći ga pričom i pripovijedajući mu o čudesima koje su vidjele, te šta se događalo mladoženji i nevjesti.

Djevojke ostadoše s njim cijeli mjesec dana praveći mu društvo i ljubazno se ponašajući prema njemu. Hasanova bolest se svakim danom pogoršavala i kad god bi ga vidjele takvog, djevojke su gorko plakale, a najmlađa je plakala više od svih.

Kada minu mjesec dana, djevojke poželješe da idu u lov. Odlučiše se na to i zamoliše najmlađu sestru da pođe s njima, a ona im reče:

- Tako mi Boga, sestre, ne mogu poći s vama dok mi je brat u ovakvom stanju, dok ne ozdravi i odagna ovu nevolju. Sjedjet ću s njim da ga liječim.

Saslušavši je, djevojke pohvališe njenu čestitost i rekoše:

- Za sve što si učinila za toga stranca dobit ćeš nagradu.

Djevojke ostaviše najmlađu sestru u dvorcu s Hasanom, pa uzjahaše i ponesoše namirnice za dvadeset dana...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

789. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina osamdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su djevojke uzjahale konje i otišle u lov ostavivši najmlađu sestru s Hasanom. Pošto se udaljiše od dvorca i kada je sestra bila sigurna da su poodmakle, ona priđe bratu:

- Hajde, brate, pokaži mi to mjesto na kome si vidio djevojke.

- U ime Allaha i sa zadovoljstvom - reče Hasan obradovan njenim riječima i uvjeren da će se domoći cilja. On htjede ustati i poći da joj pokaže to mjesto, ali nije mogao hodati. Djevojka ga ponese u naručju i donese ga do onoga zdanja. Kada se nađe na vrhu, Hasan pokaza sestri mjesto na kome je vidio djevojke, pokaza joj taht i bazen, a sestra mu reče:

- Opiši mi ih, brate! Kako su doletjele?

Mladić joj opisa što je vidio, naročito djevojku u koju se zaljubio. Pošto sasluša njegov opis, sestra prepozna djevojku, te problijedi i izobliči se. Hasan joj reče:

- Sestro, problijedjela si i sva se promijenila!

- Brate moj - na to će ona - znaj da je ta djevojka kćer jednoga od moćnih džinskih careva. Njen otac vlada ljudima i džinima, čarobnjacima i vračevima, četama i vojskama, oblastima i mnogim zemljama, te silnim blagom. Naš otac je jedan od mnoštva njegovih namjesnika. Niko mu ne može ništa zbog velikog broja njegovih vojski, zbog veličine njegovoga carstva i velikog bogatstva. Svojim kćerima koje si vidio dao je oblast tako dugu i široku da je potrebna godina dana da se pređe. Toj oblasti je dodao ogromnu rijeku koja okružuje oblast, tako da tamo ne može dospjeti niko, ni čovjek ni džin. On ima dvadeset i pet hiljada djevojaka koje biju sabljama i ubadaju kopljima. Kada obuku ratnu opremu i uzjašu konje, svaka od njih u stanju je boriti se protiv hiljadu srčanih vitezova. Taj car ima sedam kćeri koje su hrabre i odvažne koliko i njihove drugarice, čak i više. Oblast o kojoj sam ti govorila dao je na upravu svojoj najstarijoj kćeri i najstarijoj sestri. Ona je hrabra, odvažna, lukava i prepredena, i takva je čarobnica da pomoću čarolija dominira nad svim podanicima svoga carstva. Što se tiče djevojaka koje su bile s njom, to su prvakinje njenoga carstva i saradnice koje su joj najbliže u cijelome carstvu. Ono pernato ruho pomoću koga lete djelo je džinskih čarobnjaka. Ako želiš imati tu djevojku i oženiti se njome, sjedi ovdje i čekaj je, jer one ovamo dolaze početkom svakog mjeseca. Kada vidiš da su došle, sakrij se i nemoj se pokazivati, jer ćemo svi duše pogubiti. Pazi što ću ti reći i drži to u pameti. Sjedi tamo gdje ćeš biti blizu njih kako bi ih vidio, a da one tebe ne vide. Kada svuku odjeću, pripazi na pernato ruho koje pripada najstarijoj koju želiš. Ne uzimaj ništa osim njega, jer jedino u tome ruhu može odletjeti u svoju zemlju. Kada budeš imao

ruho, imat ćeš i nju. Pazi da te ne prevari kada bude rekla: “Ti što si mi ukrao odjeću, vrati mi je. Ja sam, evo, pred tobom, u tvojim rukama!” Ako joj daš odjeću, ona će te ubiti, porušit će nam dvore i ubiti nam oca. Znaj, dakle, šta bi bilo s tobom. Kada njene drugarice vide da joj je ruho ukradeno, one će odletjeti i ostaviti je samu. Onda ti priđi, uhvati je za kosu i povuci je. Čim je privučeš k sebi, zagospodarit ćeš njome i ona će biti pod tvojom vlašću. I nakon toga, čuvaj pernato ruho, jer dokle god je ono kod tebe, djevojka će biti tvoja zatočenica, pošto nije kadra bez njega odletjeti u svoju zemlju. Kada ga se domogneš, odnesi ga i ostavi u svojoj sobi, ali nemoj djevojci odavati da si ti uzeo haljinu.

Kada je Hasan saslušao sestru, srce mu se smiri i nestade straha. Iščeznu bol, te se mladić osovi na noge i poljubi sestru u glavu. Nakon toga se spusti s vrha dvorca zajedno sa sestrom i prespavaše tu noć u kojoj je Hasan vidao vlastitu dušu sve do jutra.

Čim sunce granu, Hasan ustade, otvori vrata, pa se pope na vrh dvorca i presjedi do večeri. Tada mu sestra donese nešto za jelo i piće, a mladić promijeni odjeću i leže da spava. Tako je sestra postupala s Hasanom svaki dan do mladoga mjeseca.

Ugledavši mladi mjesec, Hasan je iščekivao djevojke i one se odjednom pojaviše približivši mu se poput munje. On ih ugleda, pa se sakri na jedno mjesto kako bi ih posmatrao, a da one njega ne vide. Ptice sletješe i posjedaše svaka na svoje mjesto, a zatim svukoše odjeću, te se skinu i djevojka koju je Hasan volio. Bilo je to nedaleko od mjesta na kome se nalazio Hasan.

Zatim djevojka uđe u jezerce sa svojim drugaricama, a Hasan ustade, pođe malo naprijed krijući se, dok ga je i sam Allah zaklanjao. On uze djevojčinu odjeću tako da ga ni jedna od njih nije vidjela dok su se zabavljale.

Kada im bi dosta, djevojke izađoše i svaka obuče svoju pernatu haljinu. Njegova draga dođe da obuče haljinu, ali je ne nađe, pa vrisnu i poče se busati po licu. Drugarice joj priđoše i upitaše šta joj je, a ona im kaza da joj je nestala pernata haljina. Djevojke zaplakaše i zavrištaše, busajući se po licu. Pošto pade noć, nisu više mogle sjedjeti uz sestru, pa je ostaviše na vrhu dvorca...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

790. NO

Kada nastupi sedam stotina devedeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan uzeo djevojčinu haljinu koju je ona tražila, ali je nije našla, te su njene drugarice odletjele ostavivši je samu. Pošto djevojke odletješe i izgubiše se iz vida, Hasan osluhnu djevojku koja je govorila:

- Ti, što mi uze haljinu i ostavi me nagu, molim te da mi je vratiš da pokrijem svoju golotinju. Ne dao ti Bog da osjetiš moju nesreću!

Kada je Hasan čuo djevojčine riječi, pamet mu se poče ukradati zbog ljubavi, tako da nije mogao bez nje. On ustade sa svoga mjesta, pa pojuri prema djevojci, zgrabi je za ruku povukavši je i spuštajući je u donje dijelove dvorca. Hasan baci svoj ogrtač preko djevojke dok je ona plakala i grizla vlastite ruke. Mladić zatvori za njom vrata, pa ode sestri i kaza joj da se dokopao djevojke, da ju je savladao i smjestio je u svoju odaju.

Hasanova sestra ode djevojci koju zateče kako plače i tuguje, te sestra pozdravi djevojku koja joj reče:

- Carska kćeri, zar ljudi poput vas mogu ovako ružno postupati prema carskim kćerima? Ti znaš da je moj otac moćan car, da zaziru od njega svi džinski carevi i da se plaše njegove moći jer ima toliko čarobnjaka, mudraca, vračeva, šejtana i marida da niko nije u stanju izaći nakraj s njima. Pod njegovom vlašću ima toliko stvorenja da im ni broja ne zna niko osim uzvišenog Allaha. Zar priliči vama, carskim kćerima, da pružate utočište muškarcima ljudskog roda upoznajući ih o tome kako živimo mi i kako vi živite? Kako bi me se inače domogao ovaj muškarac?

- Carska kćeri - odgovori Hasanova sestra - ovaj čovjek je savršeno čestit i nema ružne namjere. On tebe voli, a žene i jesu stvorene upravo za muškarce. Da te ne voli, ne bi bolovao za tobom. Zamalo što nije dušu ispustio zbog tebe.

I sestra ispriča djevojci sve što joj je kazao Hasan o svojoj ljubavi, kako su djevojke letjele, kupale se, te da mu se ni jedna nije dopala osim nje, budući da su sve druge njene robinje koje je ona gnjurala u jezero, a ni jedna nije bila kadra posegnuti rukom na nju.

Kada je čula te riječi, djevojka izgubi nadu da će se spasiti. Hasanova sestra ustade i izađe od nje, pa donese jednu krasnu haljinu i obuče je djevojci. Zatim naredi da joj donesu malo hrane i pića, te djevojka jede s njom, dok ju je Hasanova sestra smirivala i strah joj stišavala. Blago i nježno se ponašala prema njoj, govoreći:

- Smiluj se onome što je na prvi pogled postao žrtvom ljubavi prema tebi.

Tako je Hasanova sestra smirivala i nastojala da odobrovolji djevojku služeći se prefinjenim riječima, a djevojka je plakala sve do zore. Najzad se smiri i prestade plakati shvativši da se našla u položaju iz koga se ne može izvući. Onda djevojka reče Hasanovoj sestri:

- Carska kćeri, Allah mi je odredio da budem u tuđini, odvojena od svoje zemlje, porodice i sestara. Međutim, lijepo je biti strpljiv u odnosu na ono što mi je dosudio moj Gospodar.

Hasanova sestra dade djevojci jednu sobu u dvorcu od koje nije bilo ljepše. Tješila je djevojku i nastojala je odobrovoljiti, sve dok se nije razgalila i počela smijati. Tako nestade djevojčine žalosti i tjeskobe zbog rastanka s porodicom i zavičajem, zbog rastanka sa sestrama, roditeljima i svojim carstvom.

Nakon toga, Hasanova sestra ode mladiću i reče mu:

- Ustani i pođi k njoj u odaju, pa joj izljubi ruke i noge.

Hasan ode i uradi kako mu je sestra kazala, zatim je poljubi među oči i reče:

- Gospodarice ljepotica, živote duše i naslado za one koji te gledaju, budi bezbrižna. Uzeo sam te samo radi toga da bih bio tvoj rob do Sudnjega dana. Ova moja sestra tvoja je sluškinja, a ja, moja gospo, imam samo namjeru da te oženim po propisima Allaha i Njegovog Poslanika, pa da odem u svoju zemlju i da ja i ti boravimo u Bagdadu. Kupit ću ti sluškinje i robinje. Imam majku koja spada među najodabranije žene, a tebe će dvoriti. Nema ljepše zemlje od moje. Sve što je u njoj ljepše je nego ma gdje drugdje. Njeni stanovnici i podanici su mili ljudi, s licima poput jutra.

Dok je Hasan tako razgovarao s djevojkom i zabavljao je, pri čemu ona nije ni riječi prozborila, neko pokuca na kapiju dvorca. Hasan ode da vidi ko je i ugleda djevojke prispjele iz lova. On im se obradova, pa ih dočeka i pozdravi, a djevojke mu poželiše mira i zdravlja, što i Hasan poželi njima. Djevojke sjahaše s konja i uđoše u dvorac. Svaka pođe u svoju odaju i skinuše pohabanu odjeću, pa obukoše divne platnene haljine. Ulovile su mnogo gazela, divljih krava, zečeva, lavova, hijena i druge divljači. Nešto su dale za klanje, a ostalu divljač ostaviše u dvorcu. Hasan je stajao među djevojkama zategnuvši pojas i koljući im životinje, dok su se one igrale i veselile silno se radujući.

Kada završiše klanje, djevojke se prihvatiše spremanja ručka, a Hasan priđe najstarijoj koju poljubi u glavu, pa poče ljubiti jednu za drugom, također u glavu, a djevojke mu rekoše:

- Postao si odveć dobar prema nama, brate, tako da nas čudi ta velika ljubav. Ti si ljudsko biće, a mi pripadamo džinima.

Mladiću potekoše suze iz očiju i on briznu u plač, te ga djevojke upitaše:

- Šta je? Šta te je rasplakalo? Radost si nam pomutio svojim današnjim plačem. Kao da si se zaželio majke i svoje zemlje. Ako je tako, mi ćemo te opremiti pa ćemo poći s tobom u tvoju zemlju i tvojim prijateljima.

- Tako mi Allaha - reče mladić - ne želim se rastati s vama.

- Koja te je onda od nas ražalostila? - upitaše djevojke.

Hasana je bilo stid da prizna da ga nije ražalostilo ništa do ljubav prema onoj djevojci, jer se plašio da ga djevojke ne budu korile. Zato ušuti i ne kaza im ništa o tome. Onda njegova sestra ustade i reče djevojkama:

- On je ulovio jednu pticu u zraku i želi da mu pomognete da je pripitomi.

Djevojke se okrenuše Hasanu:

- Mi smo ti na raspolaganju. Sve što zatražiš učinit ćemo, ali nam ispričaj o čemu se radi i nemoj ništa tajiti.

- Ispričaj im ti moju priču - reče Hasan sestri. - Mene je stid i nisam u stanju kazati im...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

791. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina devedeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan rekao sestri:

- Ispričaj im ti moju priču, jer me stid i ne mogu im sam ispričati.

- Sestre moje - obrati se Hasanova sestra djevojkama - kada smo ono otputovale i ostavile ovog jadnika samog, njemu je bilo teško u dvorcu. Bojao se da mu neko ne dođe, a vi znate da su ljudska bića lahkomislena. Zato je otvorio vrata koja vode na vrh dvorca, budući da mu je bilo teško na duši. Ostao je, dakle, sam te se popeo na dvorac, sjeo tamo i počeo gledati prema dolini, u pravcu kapije, plašeći se da neko ne dođe u dvorac.

Jednog dana, dok je tako sjedjeo, Hasan ugleda deset ptica koje su se uputile prema dvorcu. Letjele su a onda posjedale pored jezerca iznad koga se nalazilo mjesto odakle je Hasan osmatrao. On je gledao najljepšu pticu među njima koja ih je kljucala, pri čemu ni jedna nije bila u stanju zatražiti pomoć od nje. Zatim te ptice kandžama dohvatiše svoje okovratnike, pocijepaše pernate haljine i izađoše iz njih - svaka kao djevojka nalik na pun mjesec noću. Onda svukoše odjeću dok ih je Hasan posmatrao, pa se spustiše u vodu i počeše se igrati. Najstarija djevojka ih je gnjurala, ali ni jedna nije bila u stanju pružiti ruke prema njoj. Ta djevojka imala je najljepše lice, najljepši stas i najčišću odjeću.

Djevojke su se tako zabavljale do pred ikindiju, a onda izađoše iz jezerca, obukoše odjeću i ruho od perja u koje se umotaše i odletješe. U Hasanovom srcu i duši buknu plamen zbog najstarije ptice i on se pokaja što nije ukrao njenu pernatu haljinu. Čak se i razbolio zbog toga, ali ostade na vrhu dvorca čekajući djevojku i odbijajući jelo, piće i san. Čekao je tako dok se ne pojavi mladi mjesec.

Dok je sjedjeo, stigoše djevojke po običaju, pa skinuše odjeću i siđoše u jezerce. Hasan ukrade odjeću najstarije djevojke i znajući da ne može letjeti bez nje, dobro je sakrije, pošto se plašio da ga djevojke ne otrkiju i ne ubiju. Strpljivo je čekao dok one ne poletješe, a onda ustade, zgrabi najstariju i odnese je s vrha dvorca.

- Gdje je ta djevojka? - upitaše Hasanove sestre.

- U njegovoj odaji - odgovori ona.

- Opiši nam je, sestro - zamoliše djevojke, a ona će na to:

- Djevojka je ljepša od uštapa. Lice joj je sjajnije od sunca, usne pitkije od vina, stas tanahniji od grane, ima krupne crne oči, cvjetno čelo, grudi kao dragi kamen, dojke kao dva nara i obraze kao dvije jabuke. Stomak joj ima blage nabore, pupak kao kutija od slonovače puna

mošusa, bedra kao dva mramorna stupa. Djevojka plijeni srca očima našminkanim surmom, svojim vitkim stasom i teškom zadnjicom. Njene riječi bolesnog bi izliječile. Lijepo je građena i divan osmjeh ima - kao mjesec u punome sjaju.

Kada su djevojke čule opis, obratiše se Hasanu:

- Pokaži nam je.

Zaljubljeni Hasan pođe s njima do odaje u kojoj je bila careva kćer, te uđe praćen djevojkama. Kada vidješe koliko je lijepa, djevojke poljubiše tlo pod njom diveći se njenoj ljepoti, izgledu i otmjenosti. Zatim je pozdraviše, pa rekoše:

- Tako nam Boga, kćeri najmoćnijega cara, ovo je zaista nešto izvanredno! Da samo čuješ kako žene opisuju ovoga čovjeka, divila bi mu se cijeloga života. On je potpuno vezan za te. Ne želi učiniti ništa ružno, već te želi pridobiti samo na pošten način. Kad bismo znale da žene mogu bez muškaraca, spriječile bismo ga u njegovim namjerama, premda ti nije ni slao glasnika, već ti je lično došao. Rekao nam je da je spalio tvoju haljinu od perja, a da nije, mi bismo je uzele od njega.

Zatim se jedna djevojka dogovori s carevom kćeri od koje dobi punomoć za sklapanje braka, te je vjenča s Hasanom koga uze za ruku i odvede ga ženi uz njen pristanak. Djevojke prirediše svečanost dostojnu carskih kćeri i povedoše Hasana njegovoj ženi. Mladić ustade, otvori vrata, podiže zastor i slomi pečat, te njegova ljubav prema djevojci postade još veća i njegova strast još vatrenija. Budući da je postigao cilj, Hasan čestita sam sebi i izgovori stihove:

Tvoj vitki stas očarava i tvoje oči krupne
I obrazi tvoji što miju te vodom ljepote zanosne.

U obliku najljepšem mojim očima si se ukazala,
Polovina tebe je smaragd, a korund trećina tijela;

Petina tebe je mošus, a ambra je šesti dio
Na biser si nalik i blistavija nego što je bio.

Hava nije ženu sličnu tebi ostavila,
Nit je u Džennnetu vječnom takva postala.

Hoćeš li me mučiti kako ljubav zna činiti,
Il' mi oprostiti - sama ćeš odlučiti?

Ukrasu svijeta i željo moja vječita,
Ko može odoljeti kad okrzne ga tvoja ljepota?

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

792. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina devedeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan otišao carevoj kćeri i uzeo joj nevinost uživajući u njoj potpuno i voleći je sve više, te je o njoj recitirao navedene stihove, dok su djevojke stajale pred vratima. Kada su čule pjesmu, one rekoše:

- Carska kćeri, poslušaj riječi toga čovjeka! Kako nas možeš koriti kad on recitira poeziju zbog ljubavi prema tebi?

Djevojci je bilo drago da to čuje i ona se razvedri. Hasan provede s njom četrdeset dana u slasti i radosti, veseleći se i uživajući. Djevojke su mu svakodnevno priređivale radost usrećujući ga i darivajući mu dragocjenosti. Živio je među njima sretan i zadovoljan, pa se i carevoj kćeri svidje boravak među njima i ona zaboravi svoju porodicu.

Kada minu četrdeset dana, Hasan je jednom prilikom spavao i usnio je majku kako tuguje za njim, tako da je omršavila, požutjela i sva se izmijenila, dok je njemu bilo dobro. Vidjevši ga u takvom stanju, majka mu reče: "Sine Hasane, kako možeš živjeti zaboravivši me? Pogledaj kakva sam bez tebe! Ja tebe ne zaboravljam, niti ću prestati izgovarati tvoje ime dok ne umrem. Podigla sam ti mezar kod sebe u kući da te nikada ne bih zaboravila. Hoću li doživjeti, sine, da te vidim pored sebe i da opet budemo zajedno kao nekada?"

Hasan se prenu iz sna plačući i lijući suze niz obraze. Nakon toga, bio je nesretan i tužan. Nije prestajao plakati, tako da mu san nije dolazio na oči, niti se mogao smiriti. Strpljenje ga je izdalo.

Ujutro mu dođoše djevojke i poželiše dobro jutro, pa se po običaju počeše zabavljati s njim. Međutim, Hasan nije obraćao pažnju na njih, te djevojke upitaše Hasanovu ženu šta je s njim, a ona im odgovori da ne zna.

- Pitaj ga šta mu je! - navaljivale su djevojke, te žena ode Hasanu i reče mu:

- Šta ti je, gospodine?

Hasan uzdahnu i tugujući reče joj šta je vidio u snu, pa izgovori stihove:

Zbunjen sam i ne znam šta bih uradio:
Nema načina, a gledam kako bih se njoj približio.

Nevôljâ zbog ljubavi sve više nastaje
I zbog toga teško biva ono što lahko je.

Hasanova žena kaza djevojkama šta joj je rekao, a kada su one čule stihove, raznježiše se i rekoše mu:

- Izvoli, u ime Allaha! Mi nismo kadre da te spriječimo da odeš k njoj, nego ćemo ti pomoći koliko god budemo mogle da pohodiš majku. Međutim, treba da nas posjećuješ barem jednom godišnje.

- Sa zadovoljstvom - odgovori mladić, a djevojke se odmah prihvatiše priprema oko poputnine. Nevjesti spremiše ruho i nakit koji je bio u cjelini tako skupocjen da to niko nije mogao opisati. Hasanu spremiše dragocjenosti koje ni pero ne može pobrojati. Potom djevojke zalupaše u bubanj, te se sa svih strana pojaviše deve prema njima. One odabraše nekoliko deva koje će ponijeti sve što su spremile, pa posadiše djevojku i Hasana i natovariše dvadeset i pet zlatnih tahti, te pedeset srebrenih. Zatim pođoše s njima prateći ih tri dana i prevalivši za to vrijeme razdaljinu od tri mjeseca putovanja. Nakon tri dana, oprostiše se s njima namjeravajući da se vrate. Hasanova najmlađa sestra zagrli mladića briznuvši u plač toliko da joj se svijest pomuti. A kada se pribra, djevojka izgovori stihove:

Ne bilo nikada dana rastanka,
Ne bilo nikada sna ni počinka!

Ah, rastanak će me s tobom razdvojiti
Snagu će nam i tijelo iscrpiti!

Kada je izrecitirala te stihove, djevojka se oprosti s njim i ponovo mu reče da, pošto stigne u svoju zemlju i sastane se s majkom, treba da je posjećuje jednom u šest mjeseci. Zatim dodade:

- Ako ti nešto bude zadavalo brige i ako se budeš plašio nekog zla, zalupaj u magov bubanj, pa će ti se pojaviti deve i dođi nam, nemoj nas napuštati.

Hasan dade riječ da će tako učiniti i poče ih preklinjati da se vrate, te se djevojke vratiše, pošto se pozdraviše s njim tugujući zbog rastanka. Najviše je žalila njegova najmlađa sestra koja se nikako nije mogla smiriti, niti je mogla sve to podnijeti, te je danonoćno plakala.

Hasan je za to vrijeme putovao cijelu noć i dan prevaljujući sa svojom ženom stepe i pustare, doline i jaruge, jutrom i za vrijeme podnevne žege. Uzvišeni Allah htjede da sretno putuju, te oni tako stigoše u grad Basru. Zatim su dalje putovali dok najzad ne natjeraše deve da kleknu pred Hasanovom kućom. Tada Hasan pusti deve i priđe kapiji da je otvori, pa začu majku kako plače tihim glasom, iz srca koje je osjetilo paklene muke, i recitirala je stihove:

Kad san na oči neće, kako u snu uživati -
On noću bdije dok svi ljudi idu spavati.

Imućan je bio, porodicu i slavu je imao,
A sada je tuđinac samotni negdje postao.

Plamen i jecaj u grudima mu prebivaju
I čežnje njegove sve većima postaju.

Strast i ljubav sve jače ovladava njime
Dok jeca i podnosi nedaće svoje sudbine.

Da ga ljubav mori o tome sad kazuju
Sjeta, tuga i suze što niz obraze liju.

Hasan zaplaka kada je čuo kako njegova majka plače i cvili, zatim uznemireno pokuca na vrata i majka upita:

- Ko je na vratima?

- Otvori! - reče Hasan, a majka otvori vrata, pogleda ga i čim ga prepozna, pade bez svijesti.

Hasan je mazio majku dok se ne pribra, a onda je zagrli. Majka zagrli sina i poljubi ga. Zatim Hasan poče unositi svoje stvari u kuću, dok je žena posmatrala njega i njegovu majku. Onda se smiri srce Hasanove majke, pošto je Allah dao da nađe sina, te ona izgovori stihove:

Na me se, eto, sudba sažalila
Žaleći koliko sam na vatri gorjela

I darova mi ono za čim sam čeznula,
A odagna ono čega sam se plašila.

Sve grijehe ja ću mu oprostiti
Koje je do sada znao činiti;

Čak i taj grijeh sam mu oprostila
Što mi je kosa na razdjeljku osijedila.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

793. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina devedeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je majka sjela s Hasanom razgovarajući i da ga je pitala:

- Šta ti se dogodilo s onim Perzijancem, sine?

- Nije to bio Perzijanac, majko, već jedan mag koji obožava vatru umjesto svemogućeg Gospodara.

Zatim Hasan ispriča šta je učinio s Perzijancem i kako je otputovao s njim. Perzijanac ga je stavio u kožu od deve, zašio ga u nju, pa su ga odnijele ptice i spustile na vrh planine. Ispriča joj kako je na vrhu te planine vidio mrtve ljude koje je mag prevario ostavivši ih tamo, pošto su mu obavili posao, kako se zatim bacio u more s vrha planine pa ga je uzvišeni Allah sretno doveo do dvorca

onih djevojaka gdje se pobratio s jednom od njih. Zatim je boravio kod tih djevojaka, a Allah je poslao maga upravo na mjesto gdje je on boravio i Hasan ga je pogubio. Ispriča joj kako se zaljubio u djevojku, kako ju je ulovio, i kaza joj sve ostalo o djevojci - do trenutka kada ih je Allah sjedjenio.

Kada je čula sinovu priču, majka se zabezeknu i zahvali uzvišenom Allahu što je zdravo i sretno stigao. Zatim majka priđe prtljagu, razgleda ga i upita Hasana šta je to, a Hasan joj reče i majka se silno obradova. Potom priđe ženi i poče ljubazno razgovarati s njom. Čim joj pogled pade na mladu ženu, majka je bila opčinjena njenom ljepotom. Radovala se i divila njenoj dražesnosti i ljepoti, njenom stasu i skladnosti. Onda reče:

- Sine moj, hvala Allahu što si dobro i što si se zdravo vratio.

Nakon toga, majka sjede pored mlade žene razgovarajući s njom i umirujući je. Sutradan ujutro, majka ode na trg i kupi deset najgizdavijih haljina koje su se mogle naći u gradu, pa joj donese veličanstveno platno i nagizda je svakojakim ukrasima. Zatim se obrati sinu:

- S ovim novcem ne možemo živjeti u ovome gradu. Ti znaš da smo siromašni, pa će nas ljudi optuživati za alhemiju. Zato pođimo u Bagdad, u stanište mira, da bismo boravili pod okriljem halife. Ti sjedi u kakvom dućanu i trguj bojeći se preslavnog i moćnoga Allaha koji će te uputiti s tim novcem.

Hasanu se učiniše ispravnim majčine riječi, te on odmah ustade i ode od nje. Prodade kuću, pa prizva deve, natovari na njih svo blago, prtljag, majku i ženu, te se otisnu na put ne zaustavljajući se dok ne stiže do Eufrata. Tu iznajmi lađu za Bagdad, natovari na nju sav prtljag, ukrca majku i ženu i svu svoju imovinu. Zatim se i sam ukrca i lađa ih je nosila pod povoljnim vjetrom devet dana, dok najzad ne ugledaše Bagdad.

Obradovaše se kada vidješe grad do kojeg ih donese lađa. Hasan odmah ode u grad, iznajmi magazu u jednome hanu, pa prenese svoje stvari s lađe u tu magazu i uđe u han u kome prenoći. Sutradan promijeni odjeću na sebi i čim ga ugleda jedan posrednik, upita ga šta mu je potrebno i šta želi, a Hasan reče:

- Želim kuću koja bi bila lijepa i prostrana.

Posrednik mu pokaza kuće kojima je raspolagao. Hasanu se svidje jedna koja je pripadala nekom veziru, te je kupi za stotinu hiljada zlatnika i plati mu je. Potom se vrati u han u kome je odsjeo, pa sav novac i stvari prenese u kuću i ode na trg gdje kupi stvari potrebne za kuću, između ostalog posuđe, ćilime i drugo. Kupi i kućnu poslugu u kojoj je bio jedan mali crni rob.

Tako je Hasan tri godine živio bezbrižno, sretno i zadovoljno sa svojom ženom koja mu rodi tri dječaka. Hasan jednome nadjenu ime Nasir, a drugome Mensur. Nakon toliko vremena, on se sjeti svojih sestara, sjeti se kako su bile dobre prema njemu i pomogle mu da ostvari cilj. Tako se Hasan zaželi djevojaka, pa obiđe gradske trgove na kojima nakupova dragocjenosti, skupocjenih tkanina i suhoga voća kakvog djevojke nikada nisu vidjele. Majka ga upita zašto kupuje te izuzetne stvari, a on joj odgovori:

- Odlučio sam otputovati svojim sestrama koje su mi učinile toliko dobra. Sve blagostanje u kome sam sada njihova je zasluga i dobročinstvo prema meni. Želim otputovati da ih vidim i brzo ću se vratiti, s Božijom pomoći.

- Nemoj me napustiti, sine - reče majka, a Hasan joj odgovori:

- Treba da znaš, majko, kako ćeš postupati s mojom ženom. Ono je njena haljina od perja, u sanduku zakopanom u zemlju. Pazi da je moja žena ne nađe, jer će uzeti haljinu i odletjeti zajedno s djecom. Poslije neću više ništa znati o njima i umrijet ću zbog tuge. Upozoravam te, majko, da joj ne govoriš o tome. Također treba da znaš da je ona kćer džinskoga cara, da džini nemaju većeg cara od njenog oca od koga niko nema više vojske ni blaga. Znaj da je ona gospodarica svoga naroda i najmilija svome ocu. Zato je veoma gorda. Dvori je ti lično ne dopuštajući joj da pređe preko kapije, da gleda kroz prozor ili iza zidina. Strah me da joj ne naudi i sam zrak. Ako joj se dogodi bilo kakvo zlo ovoga svijeta, ja ću se ubiti zbog nje.

- Ne dao Bog da te ne poslušam, sine! - reče majka. - Zar sam ja luda pa da me tako savjetuješ i da te ne poslušam? Putuj ti, sine, i budi bezbrižan. Sretno ćeš se vratiti i vidjeti ženu, s Božijom pomoći, a ona će ti kazati kako joj je bilo sa mnom. Nemoj ostati duže nego što traje samo putovanje...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

794. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina devedeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan poželio otputovati onim djevojkama, pa je ženu ostavljao majci u amanet onako kako je već rečeno. Sudbina je htjela da Hasanova žena čuje njihov razgovor, a da oni nisu znali za to. Onda Hasan izađe iz grada pa poče udarati u bubanj, te mu dođoše deve i on natovari dvadeset tovara iračkih dragocjenosti. Zatim se oprosti s majkom, ženom i djecom od kojih je jedno imalo godinu dana, a drugo dvije. Nakon toga, još jednom posavjetova majku, pa uzjaha devu i otputova sestrama.

Putovao je danonoćno ravnicama i planinama, dolinama i jarugama - punih deset dana. Jedanaestog dana, stiže do onoga dvorca i uđe sestrama noseći im darove. Sestre se obradovaše kada ga vidješe i čestitaše mu na sretnom putovanju. Hasanova sestra ukrasi dvorac spolja i iznutra. Djevojke primiše darove, pa Hasana smjestiše u odaju kao i obično. Upitaše ga za majku i ženu i on im kaza da mu je žena rodila dva sina.

Kada je najmlađa sestra vidjela da je Hasan dobro i zdravo, silno se obradova i kaza stihove:

Kad god lahor puhne, pitam ga o tebi
I osim tebe niko nikad u srcu mi ne bi.

Hasan ostade tri mjeseca kod sestara u gostima. Uživajući poštovanje, radovao se i veselio, naslađivao i u lov odlazio.

Pošto je Hasan otputovao, njegova žena ostade s majkom prvog i drugog dana, a trećeg dana ona reče majci:

- Za ime Boga! Zar ću živjeti s njim tri godine, a da ne odem u hamam?!

I žena poče plakati, tako da se majka sažali i reče joj:

- Mi smo ovdje stranci, kćeri, a tvoj muž nije u gradu. Da je ovdje, on bi ti bio na raspolaganju. Što se tiče mene, ja ne poznajem nikoga, pa ću ti zagrijati vodu i oprati glavu u kućnom kupatilu.

- Gospođo - na to će žena - kada bi tako nešto kazala nekoj robinji, tražila bi nakon toga da je prodaš na trgu, a ne bi ostala kod vas. Muškarce valja razumjeti jer su ljubomorni i njihova pamet im kazuje da će žena, izađe li iz kuće, možda učiniti nešto ružno. Sve žene nisu jednake, gospođo. Ako žena nešto hoće, ti znaš da je niko ne može spriječiti, niko nije u stanju sačuvati je i zaštititi, a ne može je spriječiti ni da ode u hamam, ili da učini nešto drugo, bilo šta što odabere.

Zatim žena poče plakati proklinjući samu sebe. Cviljela je zbog toga što živi u tuđini, te se svekrva sažali na nju shvaćajući da će morati biti onako kako joj je snaha kazala. Zato majka ustade i pripremi stvari, pa povede nevjestu u hamam. Kada uđoše u hamam, nevjesta svuče odjeću, te se sve žene zagledaše u nju slaveći uzvišenog Allaha i promatrajući divnu figuru koju je stvorio. Svaka žena koja je prolazila pored hamama ulazila je da pogleda nevjestu, tako da se po gradu pronese glas i žene načiniše gužvu oko nje. Kroz hamam se više nije moglo proći od žena.

Dogodi se pravo čudo da toga dana dođe u hamam jedna robinja halife Haruna ar-Rešida koja se zvala Tuhfatulavada. Ona vidje da je napravljena gužva u hamamu tako da se nije moglo proći od mnoštva žena i djevojaka. Tuhfa upita o čemu se radi, te joj kazaše za djevojku i Tuhfa ode do nje, dobro je pogleda i naprosto je izbezumiše njena ljepota i ljupkost. Ona poče klicati u slavu svevišnjem Allahu što je stvorio tako divnu figuru. Robinja se i ne okupa, već ostade da sjedi zadivljena ljepotom mlade žene dok ova nije završila kupanje, a kada izađe i obuče se, bila je još ljepša.

Pošto izađe iz odjeljenja za kupanje, Hasanova žena sjede na ćilim i jastuke praćena pogledima žena, a onda se osvrnu na njih i ode. Halifina robinja Tuhfa pođe s njom da vidi gdje joj je kuća. Onda se oprosti s Hasanovom ženom i vrati se u halifin dvorac. Nije se nigdje zaustavljala dok ne stiže pred gospođu Zubejdu pred kojom poljubi zemlju, a gospođa Zubejda je upita:

- Zašto si se zadržala u hamamu, Tuhfo?

- Gospođo, vidjela sam čudo kakvog nema ni među muškarcima ni među ženama, i to čudo me je toliko obuzelo, toliko mi je pamet pomutilo i zbunilo me da ni glavu nisam oprala.

- A šta je to, Tuhfo? - upita Zubejda.

- Gospođo, vidjela sam jednu mladu ženu u hamamu s kojom su bila dva mala djeteta kao dva mjeseca. Niko nije vidio takvu ženu kao što je ona, ni prije ni poslije nje, niti ima takvog stvorenja na cijelome svijetu. Tako mi tvoje milosti, gospođo, ako bi kazala za nju zapovjedniku pravovjernih, on bi ubio njenog muža i oteo mu je, jer nema žene kao što je ona. Raspitivala sam se za njenog muža, pa mi rekoše da je to nekakav trgovac po imenu Hasan al-Basri.

Pratila sam je od hamama dok nije ušla u kuću. Vidjela sam da je to vezirska kuća sa dvoja vrata: jedna na strani prema moru, a druga prema kopnu. Strah me, gospođo, da za nju ne čuje zapovjednik pravovjernih, pa će pogaziti zakon, pogubiti joj muža i oženiti se njome...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

795. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina devedeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je halifina robinja vidjela ženu Hasana al-Basrija čiju ljepotu je opisala gospođi Zubejdi, zaključivši:

- Gospođo, strah me da za nju ne čuje zapovjednik pravovjernih, pa će pogaziti zakon, pogubiti joj muža i oženiti se njome.

- Teško tebi, Tuhfo! - povika Zubejda. - Zar su njena ljepota i ljupkost toliko velike da bi zapovjednik pravovjernih zbog nje prodao svoju vjeru za ovosvjetski užitak i da bi zakon pogazio zbog nje? Tako mi Boga, moram vidjeti tu ženu. Ne bude li onakva kako si govorila, ja ću narediti da ti odrube glavu. Razvratnice, u halifinom saraju ima tri stotine i šezdeset djevojaka od kojih nijedna nema osobine o kojima si govorila.

- Gospođo - reče robinja - tako mi Allaha, u cijelome Bagdadu nema žene kao što je ona, kako među Perzijancima, tako ni među Arapima. Uzvišeni Allah nije stvorio njoj sličnu.

Gospođa Zubejda pozva Mesrura koji dođe i duboko se nakloni, a Zubejda mu reče:

- Mesrure, pođi u vezirovu kuću koja ima dvoja vrata, jedna s mora, a druga s kopna, pa mi otuda brzo dovedi mladu ženu, njenih dvoje djece i staricu koja je s njom. Nemoj se zadržavati.

- Slušam i pokoravam se - odgovori Mesrur, pa ode od Zubejde i pošto stiže pred kapiju vezirove kuće, pokuca te izađe starica, Hasanova majka, koja upita:

- Ko je na vratima?

- Mesrur, sluga zapovjednika pravovjernih.

Žena otvori vrata, a Mesrur uđe i pozdravi je. Ona mu uzvrati pozdrav i upita šta mu je potrebno, te Mesrur reče:

- Gospođa Zubejda, kćer Kasima a žena zapovjednika pravovjernih Haruna ar-Rešida, šestog potomka al-Abbasa, amidže Poslanikova, Bog mu se smilovao i spasio ga, poziva tebe, tvoju snahu i njenu djecu. Žene su joj pričale o ljepoti tvoje snahe.

- Mesrure - reče Hasanova majka - mi smo stranci, a muž te žene je moj sin koji sada nije u gradu. On nije dopustio ni meni ni njoj da idemo bilo kojem Božijem stvorenju. Strah me da se šta ne dogodi, pa će doći moj sin i ubiti me. Budi tako dobar, Mesrure, pa nas nemoj tjerati na nešto što nadilazi našu moć.

- Gospođo, kada bih znao da tu ima nečeg zbog čega treba strahovati za vas, ne bih vas primoravao da pođete. Gospođa Zubejda hoće samo da je vidi, pa će se snaha vratiti. Nemoj se protiviti, inače ćeš se kajati, a ja ću vas zdrave vratiti kao što sam vas i odveo, s pomoću uzvišenog Allaha.

Hasanova majka se nije mogla protiviti, pa uđe, spremi snahu i izvede je zajedno s djecom. Tako pođoše prema halifinom dvoru predvođeni Mesrurom. On ih je vodio dok ne stigoše do gospođe Zubejde pred kojom se duboko pokloniše blagosiljajući je. Pošto je snaha bila pokrila lice, Zubejda joj reče:

- Zar nećeš otkriti lice da ga pogledam?

Snaha se nakloni i otkri lice od koga bi se postidio i pun mjesec na nebeskome svodu. Čim je Zubejda ugleda, razrogači oči pa je poče razgledati dok je dvorac sijao zbog ženine ljepote i sjaja njenoga lica. Zubejda je bila zbunjena njenom ljepotom, jednako kao i svi ostali u dvorcu. Ko god bi je vidio, izbezumio bi se toliko da ne bi mogao progovoriti. Onda gospođa Zubejda ustade, privuče snahu sebi na grudi, pa je posadi pored sebe naredivši da okite dvorac. Zatim naloži da joj donesu jednu od najgizdavijih haljina i ogrlicu sa najskupocjenijim draguljima, te obuče mladu ženu govoreći joj:

- Kraljico ljepotica, svidjela si mi se toliko da su mi oči pune tebe. Imaš li kakvih dragocjenosti?

- Gospođo, imam pernatu haljinu. Ako bih je obukla pred tobom, vidjela bi vještinu koja bi ti se dopala više nego ma koja druga vještina, i o njoj bi pričale cijele generacije koje bi je vidjele.

- Gdje je ta haljina? - upita Zubejda.

- Kod moje svekrve. Traži haljinu od nje - reče snaha.

- Tako ti života, majko - reče Zubejda - otiđi i donesi joj haljinu od perja da nam pokaže šta zna uraditi, a onda uzmi haljinu.

- Ona je lažljivica, gospođo - na to će majka. - Zar je neko vidio ženu u haljini od perja? To je samo za ptice.

- Tako mi života, gospođo, kod nje je moja haljina od perja, a nalazi se u jednom sanduku zakopanom u magazi u našoj kući.

Zubejda skinu sa svoga vrata dijamantsku ogrlicu koja je vrijedjela kraljevskih riznica.

- Majko, uzmi ovu ogrlicu - pruži joj je Zubejda dodajući: - Života ti, otiđi po tu haljinu i donesi da je vidimo, a onda je uzmi.

Majka se zakle da nije vidjela haljinu i da ne zna gdje je, a onda Zubejda dreknu na staricu, uze joj ključeve i pozva Mesrura kome reče čim se pojavi:

- Uzmi ključeve pa otiđi u onu kuću, otvori je i uđi u magazu na kojoj se nalaze takva i takva vrata. Usred magaze je jedan sanduk, izvadi ga i obij, pa donesi haljinu od perja koja se nalazi u sanduku...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

796. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina devedeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je gospođa Zubejda oduzela ključeve Hasanovoj majci, pa ih je dala Mesruru rekavši mu:

- Uzmi ove ključeve. Otvori tu i tu magazu, izvadi iz nje sanduk, obij ga i izvadi iz njega haljinu od perja, pa mi je donesi.

- Slušam i pokoravam se - reče Mesrur koji uze ključeve od gospođe Zubejde i ode. S njim pođe starica, Hasanova majka, suznih očiju i kajući se što je poslušala snahu i odvela je u hamam, jer mlada žena je tražila da ide u hamam samo zato da bi je prevarila.

Tako starica i Mesrur pođoše u magazu. Starica je otvori, te Mesrur uđe, izvadi sanduk i uze iz njega pernatu haljinu pa je umota u mahramu i odnese gospođi. Zubejda prihvati haljinu, poče je okretati i diviti se kako je lijepo izrađena. Zatim je pruži Hasanovoj ženi, govoreći:

- Je li ovo tvoja pernata haljina?

- Jest, gospođo - reče snaha pružajući ruku prema njoj i uze haljinu sva sretna. Zatim pregleda haljinu i ustanovi da je čitava, kakva je bila na njoj - ni pero nije nedostajalo.

Radujući se, snaha ustade od Zubejde, uze haljinu, razgrnu je, pa prihvati djecu u naručje i umota se u haljinu, te se pretvori u pticu zahvaljujući moći svevišnjeg Allaha.

Gospođa Zubejda se zabezeknu, kao i svi prisutni koji su se čudili činu mlade žene. Snaha se zanjiha i poče hodati, plesati i igrati dok su je prisutni netremice posmatrali čudeći se njenim postupcima. Zatim im reče razgovjetnim jezikom:

- Je li ovo lijepo, gospodo?

- Da, kraljico ljepotica. Divno je sve što činiš.

- Ovo što ću učiniti još je ljepše, gospodo - reče mlada žena pa raširi krila i poletje s djecom našavši se ponad kupole. Onda se zaustavi na krovu, dok su prisutni zurili u nju govoreći:

- Ustinu, to je čudesna i divna vještina kakvu nikada nismo vidjeli!

Odlučivši da poleti u svoju zemlju, snaha se sjeti Hasana, pa reče:

- Poslušajte, gospodo! - i kaza ove stihove:

O, ti što si dom ostavio i otišao,
Ka voljenima što si bježeći hitao!

Zar misliš da sam među vama uživala
I da tugu nisam među vama poznavala?

Kad sam u mrežu ljubavi kao rob upala,
Ljubav mi je tamnica i mezar postala.

Haljinu mi sakri i čvrsto poče vjerovati
Da pred Svemogućim neću ga proklinjati.

U skrovištu da je čuva majku je savjetovao
I prema meni je tako okrutan bivao.

O haljini kada su pričali ja sam slušala,
Sreći i dobru najvećem se nadala.

U hamam da odem ja sam se dosjetila
Da bih sve ljude ljepotom svojom zbunila.

Ar-Rešidova žena krasoti mojoj se divila
Jer me je i s desne i s lijeve strane osmotrila.

"Ženo halifina", ja sam joj doviknula,
"Imam pernatu haljinu kojom bih se nagizdala.

Da je sad na meni, čuda bi vidjela
Koja bi svaku tugu i jad odagnala!"

"Gdje je haljina?", halifina žena je pitala;
"U kući gdje živim", ja sam joj kazala.

I Mesrur joj donese haljinu perjanu
Te od svjetlosti njene sva odaja sinu.

Uzeh joj je iz ruku i razgrnu'
Videć' da su džepovi i dugmad na mjestu svojemu.

Onda haljinu obukoh i sinove uzeh,
Raširih krila svoja i hitro poletjeh.

Majko moga muža, kaži mu kada dođe:
Ako me voli, neka za mnom pođe.

Kada žena završi pjesmu, Zubejda joj reče:

- Zar nećeš ostati kod nas da uživamo u tvojoj ljepoti, kraljice ljepotica? Slava Onome koji ti je dao rječitost i ljepotu!

- Ne može se prošlost vratiti! - na to će žena, pa se obrati majci tužnog i jadnog Hasana:

- Allaha mi, gospođo i majko Hasanova, ti ćeš mi zaista nedostajati. Kada ti dođe sin umo-

ran dugim rastankom, kada se zaželi moje blizine i susreta, kada ga budu šibali vjetrovi ljubavi i čežnje, neka mi dođe na otoke Vak.

Potom žena odletje s djecom prema svojoj zemlji. Vidjevši to, Hasanova majka zaplaka i poče se busati po licu toliko da svijest izgubi, a kada dođe k sebi, gospođa Zubejda joj reče:

- Hadžinice, nisam znala da će se to dogoditi. Da si mi to kazala, ne bih ti se suprotstavljala. Do ovoga časa nisam znala da žena pripada džinima koji lete. Da sam znala da je takva, ne bih joj omogućila da obuče haljinu, niti bih je pustila da uzme djecu. Halali mi, gospođo.

- Halal ti bilo - reče starica ne mogavši smisliti ništa pametnije i ode iz halifinog dvorca. Nije se zaustavljala dok ne stiže do svoje kuće, a onda se poče udarati po licu do besvijesti. Kada dođe k sebi, osjeti kako joj nedostaju snaha i djeca i kako je poželjela vidjeti sina, te izgovori stihove:

Suze sam prolijevala kad si me ostavio
Žaleći što si daleko od zavičaja otišao.

Pateći zbog rastanka ja sam vikala
Dok mi je suza bola oči ranjavala:

"Rastasmo se - hoćeš li se vratiti,
Jer rastanak s tobom baš će me opustošiti?

Ah, kad bi mi se vjeran mogao vratiti,
Možda bi s tim povratkom sretna mogla biti!"

Zatim starica ustade, pa iskopa u avliji tri mezara nad kojima je plakala danju i noću. Kako odsustvo sina potraja, tako se povećavao njen nemir, čežnja i tuga, te je recitirala:

Lik tvoj vidim kada oči sklopim,
U miru i otkucaju srca tebe se sjetim.

Ljubav prema tebi kosti mi prožima
Kao sok što prožima plodove na granama.

Kad tebe ne vidim, teško mi je u grudima,
Te za bol moj i dušman razumijevanja ima.

O, ti čija ljubav gospodari mnome
I zbog čije ljubavi sve više sličim bezumnome,

Boj se Samilosnog pa ćeš mi se smilovati -
Zbog ljubavi za te ja ću i smrt kušati.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi sedam stotina devedeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasanova majka plakala danju i noću zbog rastanka sa sinom, njegovom ženom i djecom.

Što se tiče Hasana, on je boravio kod djevojaka koje su ga preklinjale da ostane s njima tri mjeseca. Nakon toga mu spremiše novaca i pripremiše deset tovara: pet zlata i pet srebra. Spremiše mu i poputninu u jednome tovaru i pođoše s njim na put. Hasan ih je preklinjao da se vrate, te ga one počeše grliti opraštajući se s njim. Najmlađa sestra priđe Hasanu, zagrli ga i zaplaka toliko da joj se svijest pomuti, pa izgovori stihove:

Kada će blizina tvoja plam rastanka zgasnuti;
Kada će tuga minuti i kad ćemo kao nekad biti?

Dan rastanka u mene strah uliva
I s rastankom, gospodo, ljubav veća biva.

Zatim mu priđe druga djevojka, zagrli ga i kaza stihove:

Opraštam se s tobom kao sa životom
Jer prijatelja gubim rastajuć' se s tobom.

Bez tebe mi oganj srce grije -
U blizini s tobom pravi raj se krije.

Treća djevojka ga zagrli izgovarajući stihove:

Dan rastanka mi nismo odložili
Zbog nečeg ružnog ili što smo lijeni bili.

Ti si duša moja - ne treba sumnjati,
Pa kako se mogu s dušom oprostiti?!

Četvrta djevojka ga zagrli recitirajući stihove:

Rasplaka me priča o rastanku s njime
Pošto mi je povjerio da će ostavit me.

On je taj biser koji sam sluhu povjerila
I sa suzama ga iz oka prolila.

Onda Hasanu priđe peta djevojka koja ga zagrli i kaza stihove:

Ne odlazi jer bez tebe ne mogu izdržati,
Opraštanje s odlazećim ne mogu podnijeti;

Bez strpljenja sam da bih rastanak mogla izdržati
I tragove odlaska ne mogu suzama polijevati.

Nakon toga, priđe šesta djevojka, zagrli Hasana i izgovori stihove:

Ja rekoh kada ih karavan odvede
Dok mi čežnja u srcu plamen postade:

"Kad bih cara uza se sada imala,
Sve lađe bih sigurno silom uzela."

Najzad, sedma djevojka priđe Hasanu i izrecitira stihove:

Čvrst budi kad se valja rastajati
I daljine se nipošto nemoj plašiti:

Očekuj da ćeš se uskoro vratiti,
Jer umjesto "rastanak", "povratak" treba čitati.

Nakon toga, Hasan se oprosti s djevojkama plačući toliko da mu se pamet pomuti zbog rastanka, te je kazivao stihove:

Kada odlazih potoke suza sam prolivao,
Suza koje sam kao bisere u ogrlicu nizao.

Tada gonič deva poče deve tjerati,
A ja srce svoje nisam mogao savladati.

Oprostih se s njima i jadu se prepustio -
Stanište i najmilije sam tako ostavio,

I pođoh neznano kuda jer se ne mogu smiriti
Dok ne budem mogao opet vas vidjeti.

Prijatelju, poslušaj priču o strasti -
Strah me da ću uzalud srcu tvome kazivati.

Dušo moja, kad si s njima i sa mnom se rastavi;
Ne traži vječnost i ugodan život ostavi.

Zatim je Hasan usrdno putovao danju i noću dok nije stigao u Bagdad, stanište mira i prijestonicu abasidskog hilafeta, ne znajući šta se dogodilo nakon njegovog odlaska.

Hasan uđe u kuću svojoj majci i pozdravi je uočavajući da je omršavila, da su joj se kosti istanjile od silnog plača i bdijenja, od jecanja i ridanja, tako da je postala poput čačkalice i nije mogla ni riječi prozboriti. Mladić pusti deve, pa priđe majci, a kada je vidje u takvom stanju, poče tražiti po kući svoju ženu i djecu, ali od njih nije bilo ni traga. Zatim pogleda u magazu i vidje da je otvorena. Sehara je također bila otvorena i Hasan ne nađe u njoj haljinu. On shvati da se žena domogla pernate haljine, uzela je i odletjela zajedno s djecom.

Vrativši se majci, Hasan vidje da se ona pribrala, pa je upita za ženu i djecu. Starica zaplaka:

- Neka ti Allah da veliku nagradu umjesto njih, sine. Ovo su njihova tri mezara.

Na te majčine riječi, Hasan vrisnu iz sveg glasa i onesvijesti se ostavši tako od jutra do podneva. Njegova majka postade još zabrinutija izgubivši nadu da će ostati živ. Kada mladić dođe k sebi, on zaplaka busajući se po licu i poče cijepati svoju odjeću. Zatim je smušen tumarao kućom i recitirao stihove:

Za bol rastanka ljudi su prije mene znali -
I živi i mrtvi od njega su uvijek zazirali,

Al' tako nešto u grudima što sam krio
Niko nikad nije čuo niti je vidio.

Pošto izgovori te stihove, Hasan trgnu mač, pa priđe majci i reče joj:

- Ako mi ne kažeš šta je zaista bilo, odsjeći ću ti glavu, a onda ću i sebe ubiti!

- Sine - na to će majka - nemoj to činiti, a ja ću ti već kazati. Stavi sablju u korice pa sjedi da ti ispričam šta se dogodilo.

Hasan vrati sablju u korice pa sjede pored majke koja mu ispriča sve, od početka do kraja.

- Sine, ja sam je vidjela kako plače tražeći da ode u hamam. Plašila sam se da ćeš ti doći, pa će ti se požaliti i naljutit ćeš se na me. Inače je ne bih odvela u hamam. Da se gospođa Zubejda nije naljutila na me i silom mi oduzela ključeve, ne bih izvadila onu haljinu makar i umrla zbog toga. Ti znaš, sine, da ruka hilafeta seže daleko kao ničija. Kada joj donesoše haljinu, ona je uze i pregleda misleći da je nešto izgubljeno s nje, ali vidje da joj ništa ne nedostaje pa se obradova, uze djecu i priveza ih sebi oko pojasa. Zatim obuče haljinu od perja, pošto je prije toga gospođa Zubejda sve skinula s nje zadivljena njenom ljepotom. Kada obuče pernatu haljinu

ona se strese i pretvori u pticu, pa poče hodati po dvorcu dok su je prisutni posmatrali diveći se njenoj ljupkosti i ljepoti. Zatim uzletje na dvorac, pa pogleda mene i reče mi: "Kada ti dođe sin umoran noćima rastanka, željan moje blizine i susreta, šiban vjetrovima ljubavi i čežnje, neka napusti zavičaj i neka dođe na otoke Vak". Eto šta se dogodilo s njom dok si ti bio odsutan...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom dopuštenju.

798. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina devedeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan saslušao majčinu priču o tome šta je sve učinila njegova žena prije nego što je odletjela, a onda je vrisnuo iz sveg glasa i pao bez svijesti. Ostao je tako ležati do kraja dana, a kada dođe k sebi, poče se busati po licu i prevrtati se po tlu poput zmije. Majka je zatim sjedjela kraj njegovog uzglavlja plačući do ponoći, a čim se mladić pribra, on gorko zaplaka recitirajući stihove:

Stanite i napuštenog sada pogledajte -
Možda mu se nakon grubosti ipak smilujete.

Tako je bolan da dok ga budete gledali,
Činit će se kao da ga niste prepoznali.

On je samo mrtvac zbog ljubavi prema tebi
I u mrtve bi se ubrajao kad jecao ne bi.

Da rastanak nije težak nemojte misliti,
Al' zaljubljenom zna teži i od smrti biti.

Pošto izgovori stihove, Hasan se ustumara po kući plačući i ridajući cijelih pet dana i za to vrijeme ništa nije jeo ni pio. Onda mu majka priđe i poče ga preklinjati da prestane plakati, ali on nije mario za njene riječi, već je i dalje neprekidno plakao. Dok ga je majka tješila, on je nije slušao, već je recitirao stihove:

Zar tako se ljubav voljenome uzvraća,
Zar gazela krupnooka tako nešto osjeća?

Da li će u ustima njenim biti
Saće pčelinje, ili ćeš vino piti?

O žrtvama ljubavi počnite pričati
Da bi se očajni mogli tugom tješiti.[1]

Hasan je tako plakao sve do jutra, a onda mu se oči sklopiše, te on u snu vidje svoju ženu kako tuguje i plače. Zatim se prenu iz sna vičući i recitirajući:

Lik tvoj u jednome trenutku gledam
I na mjesto najbolje u srcu ga smještam.

Sastanku da se ne nadam, u trenu bih preminuo
I tebe da ne sanjam, nikad ne bih usnio.

Ujutro je Hasan još jače plakao. Bez prestanka je cvilio, tugovao, bdio i malo je jeo. Potraja to cijeli mjesec. Nakon mjesec dana, pade mu na um da otputuje svojim sestrama ne bi li mu one pomogle da dođe do žene. Hasan prizva deve, pa na pedeset deva natovari iračke dragocjenosti i jednu devu uzjaha. Majci ostavi kuću u amanet i sve stvari predade na čuvanje ostavivši samo malo stvari u kući. Zatim se otisnu na put ka svojim sestrama ne bi li mu one pomogle da se sastane sa ženom.

Putovao je tako dok ne stiže do dvorca djevojaka na Planini oblačja. Kada stiže djevojkama, dade im darove kojima se one obradovaše i čestitaše mu na sretnom putovanju, a zatim mu rekoše:

- Brate naš, zašto si tako brzo došao? Nema ni dva mjeseca kako si ovdje bio.

Hasan zaplaka recitirajući stihove:

Vidim, duša zbog gubitka drage tuguje
Pa je više ni život, ni lagodnost ne raduje.

Za boljku moju lijek se ne može naći:
Osim pravog lijeka, može li bolnog nešto da izliječi?

Ti što me ostavi, ne mogu više da spavam;
Kada vjetar puše samo za te ga pitam

Jer nedavno je s dragom bio i vjetar je sačuvao
Ljepotu njenu zbog koje sam oči suzama ranjavao.

O, putniče koji si njenom zemljom putovao,
Možda bi dašak njen srca nam oživio!

Kada je izgovorio stihove, Hasan vrisnu iz sveg glasa i izgubi svijest. Djevojke posjedaše oko njega plačući dok mladić nije došao k sebi, a čim se osvijesti, on izgovori stihove:

---

1 Naredna tri distiha su toliko zatamnjenog značenja da su neprevodivi.

Nadam se da će usud možda uzdu okrenuti
I ta nevjerna sudba da će dragu mi dovesti.

Usud će mi pomoći i stvari ću urediti
Jer nakon nekih stvari druge će se dogoditi.

Hasan briznu u plač toliko da izgubi svijest, a kada dođe k sebi, izgovori stihove:

Boga ti, željo, tugo i bolesti moja,
Jesi l' zadovoljna, jer voleći sretan sam i ja?

Zar si me bez grijeha mogla ostaviti?
Smiluj se zbog rastanka i opet mi dođi ti!

Završivši recitaciju, on briznu u plač dok se ne obeznani, a kada se pribra, poče kazivati stihove:

San me napustio a trajna nesanica me prati
I suze zadržavane oko moje poče prolijevati;

Zbog ljubavi suze nalik na rubine lije
Nikako ne prestajući, već lijući ih sve obilnije.

Ja čežnji darivam - ah, vi zaljubljeni! -
Oganj u grudima svojim trajno rasplamsani.

Tebe kad se sjetim, sav oblijem se suzama;
A svaka je bremenita gromovima i munjama.

Pošto izgovori te stihove, Hasan ponovo briznu u plač, tako da mu se pomuti svijest, a kada dođe k sebi, nastavi recitirati:

Da li si kao ja voljela i jesi li kao ja patila?
Kao što sam ja tebe, jesi li me ikada ljubila?

Bog prokleo ljubav, kako može gorka biti!
I šta ljubav od nas hoće, da mi je znati!

Tvoje lice - svejednako što sam u daljini -
Gdje god bio, tako bliskim mi se čini!

Sjećanje na te moje srce i misli opsijedaju,
I ushićuju me golubovi kada zapjevaju.

O, golube što stalno dozivaš svoju drugu,
Čežnju mi budiš i povećavaš mi tugu;

Zbog tebe mi vjeđama plač neće dodijati,
Za dragom što ode i ne mogu je vidjeti.

Za njom patim svakog časa i svakoga trena
I čežnja me mori kada noć padne tamna.

Kada je Hasanova sestra čula stihove, ona mu priđe i vidjevši kako leži bez svijesti, vrisnu pa se po-če udarati po licu tako da su je čule sestre koje dođoše i vidješe Hasana kako leži bez svijesti. Djevojke ga okružiše i briznuše u plač nad njim. Čim su ga ugledale, nije im promaklo da pati zbog ljubavi i strasti. Pošto ga upitaše šta mu je, Hasan zaplaka i kaza im šta se dogodilo dok je bio odsutan, kada je nje-gova žena odletjela ponijevši i djecu. Djevojkama je bilo žao, pa ga upitaše šta je kazala pri odlasku.

- Sestre moje - na to će Hasan - rekla je majci: "Kaži sinu kada dođe umoran noćima rastan-ka, željan moje blizine i susreta, šiban vjetrovima ljubavi i čežnje, neka mi dođe na otoke Vak.

Na te Hasanove riječi, djevojke se počeše sašaptavati posmatrajući jedna drugu. Mladić je za to vrijeme posmatrao djevojke koje zatim oboriše glave gledajući u zemlju neko vrijeme, a onda ih podigoše i uskliknuše:

- Nema moći ni sile do Allahove moći! Pruži ruku prema nebu, pa ako nebo dosegneš, sti-ći ćeš i do svoje žene...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

799. NOĆ

Kada nastupi sedam stotina devedeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su djevojke rekle Hasanu:

- Pruži ruku prema nebu, pa ako nebo dosegneš, stići ćeš i do svoje žene i djece.

Tada Hasanu potekoše suze niz obraze kao kiša i skvasiše mu odjeću dok je recitirao:

Obrazi rumeni i oči me uzbuđuju
I ne mogu istrajati kad besane noći nastaju.

Ljepotice bijele, grubošću mi tijelo ubijate,
A ni duše u njemu nema da je gledate.

Kao hurije i kao gazele - tako ste krasne
Da i svecima, kad bi vas vidjeli, pamet bi da stane.

Promičete vrtom kao lahor u jutro lagahni,
Pa me nemir i ljubav zbog vas progoni.

Za ljepoticu vašu snove svoje sam vezao
I u srcu mome oganj se rasplamsao.

Ljepotice bijela vitkih udova,
Lice ti je jutro, a kosa kao kad se smrkava.

Uzbuđuje me, a koliko zaljubljenih su uzbudili
Njeni pogledi i obrazi njeni bijeli!

Nakon tih stihova, Hasan zaplaka, a zaplakaše i djevojke obuzete sažaljenjem i ljubomorom. Onda mu počeše tepati i savjetovati da se strpi moleći Boga da se sretne s dragom. Hasanu priđe sestra i reče mu:

- Smiri se, brate, i strpi se pa ćeš ostvariti želju. Ko se strpi i počeka, dobit će ono što želi. Strpljenje je ključ radosti. Uostalom, pjesnik je rekao:

Pusti sudbu neka svojim putem hita;
Noć provodit' valja jedino bez briga.

Dok uspiješ zažmiriti i oči otvoriti
Allah će, znaj, tvoje stanje promijeniti.

- Osokoli se i budi čvrst - reče mu sestra. - Desetogodišnjak neće umrijeti u devetoj godini, a čovjek se može razboljeti od plača, tugovanja i briga. Ostani kod nas dok se oporaviš, a ja ću smisliti kako da dođeš do žene i djece, s Božijom pomoći.

Briznuvši u plač, Hasan izgovori stihove:

Moj će bol tjelesni minuti,
Al' će mi bol u srcu ostati.

Bolest ljubavi jedino može izliječiti
Kada se voljeni uspiju sastati.

Zatim Hasan sjede pored sestre koja ga poče razgovarati i tješiti pitajući ga šta je bio uzrok njenog odlaska. Mladić joj kaza kako je žena otišla, a sestra će na to:

- Tako mi Boga, brate, ja sam ti htjela reći da spališ haljinu od perja, ali me šejtan natjera da zaboravim.

Ona je i dalje razgovarala s njim i mazila ga, a kako je to dugo trajalo, Hasan se još više znemiri, pa izgovori stihove:

Draga je srcem mojim uspjela zagospodariti
A od Božije odluke nemoguće se odbraniti.

Svu ljepotu Arapa u sebi je sabrala
I kao gazela u srcu mom se napasala.

Ljubav prema njoj ne mogu više izdržati,
Plačem, ali od plača nema koristi.

Ljepotica ima sedam i još sedam godina -
Nalik je na mjesec od pet dana, pet noći i još četvrtina.

Kada Hasanova sestra vidje kako ga more ljubav i strast, ona ode svojim sestrama plačnih očiju i slomljena srca, te zaplaka bacivši se pred njih i ljubeći im noge. Molila ih je da pomognu njenom bratu da postigne cilj, te da se sretne sa ženom i djecom. Zaklinjala ih je da smisle nešto što bi ga odvelo na otoke Vak.

Tako je bez prestanka plakala pred sestrama dok ih nije rasplakala i dok joj nisu rekle:

- Smiri se, jer ćemo se potruditi da se Hasan sretne s porodicom, uz Božiju pomoć.

Nakon toga, Hasan ostade kod njih godinu dana i za sve to vrijeme nisu mu presahnjivale suze.

Njegove sestre imale su amidžu, rođenog brata svoga oca, koji se zvao Abdulkuddus. On je veoma volio najstariju djevojku i posjećivao ih je jednom godišnje obavljajući za njih sve što je potrebno. Djevojke mu ispričaše priču o Hasanu. Rekoše amidži šta se mladiću dogodilo s magom i kako je smogao snage da ga ubije. Amidža se obradova, pa najstarijoj djevojci dade vrećicu s anduzom i reče joj

- Bratično, kada te nešto bude morilo i kada te kakva nevolja snađe, ili kada ti nešto bude potrebno, baci ovoga anduza na vatru i spomeni me a ja ću odmah doći i učiniti što ti je potrebno.

Takav razgovor se vodio prvoga dana u godini a onda ta djevojka reče jednoj sestri:

- Minula je cijela godina kako nam amidža nije došao. Hajde, udri kresivom i donesi mi kutiju s anduzom.

Djevojka ode radosna, pa donese kutiju s anduzom koju otvori, uze iz nje malo anduza i pruži g sestri. Ona prihvati anduz i baci ga na vatru spomenuvši amidžu i samo što je izgorio, pojavi se praš na usred doline. Nedugo zatim, prašina se raziđe i ispod nje se pojavi jedan starac jašući slona koji j pod njim rikao. Kada ga djevojke ugledaše, starac im je davao znake rukama i nogama pa uskoro st že do njih. On siđe sa slona, pa dođe djevojkama koje ga izgrliše i ruke mu izljubiše pozdravljajući g

Zatim starac sjede, a djevojke zapodjenuše razgovor s njim pitajući ga zašto je bio toliko o sutan, a on im odgovori:

- Maločas sam sjedjeo s vašom strinom, pa sam osjetio miris anduza i došao sam k van na ovome slonu. Šta želite?

- Amidža - reče jedna djevojka - mi smo te se zaželjele. Već je minula godina, a ti nem običaj da ne dolaziš duže od godine.

- Bio sam zauzet i bio sam riješio da vam dođem sutra.

Djevojke mu zahvališe blagosiljajući ga, pa sjedoše razgovarajući s njim...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

800. NOĆ

Kada nastupi osamstota noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su djevojke posjedale razgovarajući s amidžom, a onda je najstarija rekla:

- Amidža, mi smo ti ispričale priču o Hasanu al-Basriju koga je doveo mag Behram i da ga je Hasan pogubio. Pričale smo ti i o djevojci, kćeri velikoga cara koju je Hasan oteo, te kakve je sve poteškoće i strahove podnio, kako je ulovio carevu kćer, oženio se njome i odveo je u svoju zemlju.

- Da - odgovori amidža. - Šta je bilo s njim poslije toga?

- Ona ga je prevarila. Rodila je Hasanu dva sina, pa ih je uzela i odvela u svoju zemlju dok je Hasan bio odsutan. Njegovoj majci je kazala: "Kada ti dođe sin umoran noćima rastanka, željan moje blizine i sastanka, šiban vjetrovima ljubavi i čežnje, neka mi dođe na otoke Vak."

Amidža odmahnu glavom i poče gristi prste. Zatim obori pogled šarajući prstom po zemlji, pa se osvrnu lijevo i desno. Odmahivao je glavom dok ga je Hasan posmatrao sakrivši se od njega. Onda djevojke rekoše amidži:

- Odgovori nam, jer nam se srca kidaju.

Klimajući glavom, starac reče:

- Djevojke, taj čovjek se premorio i sam sebe baca u užase i smrtne opasnosti, jer nije u stanju doći na otoke Vak.

Tada djevojke pozvaše Hasana, te on izađe, priđe šejhu Abdulkuddusu, poljubi mu ruku i pozdravi ga. Abdulkuddus se obradova, pa posadi mladića pored sebe, a djevojke se obratiše amidži:

- Objasni našem bratu ono što si nama rekao.

- Sinko, okani se belaja, jer ne možeš doći na otoke Vak, makar s tobom bili džini koji lete i zvijezde što putuju, jer između tebe i tih otoka ima sedam dolina, sedam mora i sedam velikih gora. Kako onda možeš doći na to mjesto i ko će te odvesti tamo? Tako ti Boga, odustani što prije i nemoj se opterećivati.

Kada je Hasan čuo riječi šejha Abdulkuddusa, on briznu u plač i izgubi svijest. Djevojke posjedaše oko njega plačući. Najmlađa poče cijepati svoju odjeću i udarati se po licu dok joj se svijest ne pomuti. Kada ih amidža vidje tako zabrinute, uznemirene i tužne, obuzeše ga samilost i sažaljenje, te on reče djevojkama:

- Šutite! A ti se smiri - obrati se Hasanu - i raduj se što ćeš postići cilj, ako uzvišeni Allah bude htio. Ustani, sinko, drži se i pođi sa mnom.

Hasan se pridiže, pa se oprosti s djevojkama i pođe za šejhom radujući se što će biti ostvaren njegov cilj. Šejh domami slona, pa ga uzjaha postavivši Hasana iza sebe. Putovao je tri dana i tri noći kao sjajna munja dok ne stiže do jedne velike plave planine na kojoj je čak i svo stijenje bilo plavo. Na toj planini nalazila se jedna pećina na kojoj su bila vrata od kineskog željeza. Šejh uze Hasana za ruku, a pusti slona, pa priđe vratima na pećini i pokuca. Vrata se otvoriše i na njima se pojavi jedan crni rob koji je bio nag, nalik na ifrita. U desnoj ruci je držao sablju, a u drugoj čelični štit.

Kada ugleda šejha Abdulkuddusa, crnac odloži sablju i štit, pa priđe šejhu i poljubi mu ruku. Zatim šejh uze Hasana za ruku i uvede ga. Rob zatvori vrata za njima i Hasan ugleda veliku, prostranu pećinu u kojoj se nalazio zasvođeni prolaz. Išli su otprilike jednu milju i put ih dovede u veliku pustinju. Onda se uputiše do jednog velikog stupa na kome su bila dvoja ogromna vrata izlivena od žutoga bakra. Šejh otvori jedna vrata, uđe i zatvori ih obraćajući se Hasanu:

- Sjedi pred tim vratima. Pazi da ih ne otvoriš i nemoj ulaziti, a ja ću ući i brzo se vratiti.

Pošto šejh uđe, nije se pojavljivao neko vrijeme, a onda izađe vodeći zauzdanog konja koji je naprosto letio kada bi išao, a kada bi letio - ni prašina ga nije mogla stići. Šejh predade konja Hasanu i reče mu:

- Uzjaši!

Zatim šejh otvori druga vrata kroz koja se ukaza široka stepa. Hasan uzjaha konja, pa obojica uđoše na ta vrata i zaputiše se stepom. Onda se šejh obrati Hasanu:

- Sinko, uzmi ovo pismo i pođi na ovome konju do mjesta na koje će te on odvesti. Kada vidi da se konj zaustavio pred jednom ovakvom pećinom, sjaši i uzdu stavi na jabuku sedla, pa pusti ko nja. Konj će ući u pećinu, ali ti ne ulazi s njim, već stani pred vrata pećine i čekaj pet dana. Ne bu di nestrpljiv, jer će ti šestoga dana doći jedan crni šejh u crnome odijelu i bijele brade koja mu se že do pojasa. Kada ga vidiš, poljubi šejhu ruke, pa se uhvati njegovog skuta i stavi ga na svoju glavu Pri tome plači pred njim dok ti se ne smiluje, jer će te upitati šta ti treba. Kada te upita šta ti treba daj mu ovo pismo, a on će ga uzeti ništa ne govoreći. Ući će u pećinu i tebe ostaviti. Ti ostani na to me mjestu još pet dana. Ne budi nestrpljiv, već ga čekaj i šestoga dana kada će ti doći. Ako dođe on lično, znaj da ćeš dostići cilj. Međutim, ako ti dođe jedan od njegovih slugu, znaj da taj što ti dola hoće da te ubije. To je sve. Treba da znaš, sinko, da svaki onaj ko se izlaže opasnosti srlja u propast.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

801. NO

Kada nastupi osam stotina prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je šejh Abdulkuddus dao Hasanu pismo upoznavši ga s tim šta ga čeka. I šejh zaključi:

- Znaj da svaki onaj ko se izlaže opasnosti srlja u propast. Ako te je strah, ne srljaj

u pogibelj. Ako se pak ne plašiš, čini šta hoćeš, a ja sam ti sve obrazložio. Ukoliko se želiš vratiti svojim prijateljicama, ovaj slon je spreman - on će te odnijeti kćerima moga brata, a one će te odvesti u tvoju zemlju. Vratit će te u zavičaj, a Allah će ti već dati ženu bolju od one u koju si se zaljubio.

- Kako mi može život goditi, a da ne ostvarim svoju želju? - upita Hasan. - Tako mi Boga, nipošto se neću vratiti dok ne stignem do svoje drage, ili dok me smrt ne stigne!

Zatim Hasan zaplaka i izgovori stihove:

Izgubivši dragu, sve većom tugom sam moren,
Pa stojim vapeći slomljen i ponižen.

Zbog silne čežnje tlo staništa njenog cjelivam,
Al' ništa osim tuge još veće ne dobivam.

Čuvaj, Bože, one što odoše, a srce ih moje pamti,
Jer za bol samo znam i prestadoh uživati.

Vele: "Strpi se!", ali ipak su je odveli
I na dan odlaska uzdahe moje su spalili.

Strah me rastanka i kad ona stade govoriti:
"Kad odem, sjeti me se - nemoj me zaboraviti!"

Od koga da tražim zaštitu kad su oni otišli,
A moju su nadu i blagostanje predstavljali?

Ah, nesrećo! Kad se vratih da bismo se oprostili,
Svi dušmani moji tome su se radovali.

Tugo moja, toga sam se oduvijek bojao!
Strasti! U duši mi je plamen još jači zaplamsao!

Kad drage nema ne mili mi se živjeti,
A vrati li se - sretan ću i radostan biti.

Tako mi Boga, nisam plakati prestao
Bez nje, već sam suzu za suzom tjerao.

Kada je šejh čuo Hasanovu recitaciju, bilo mu je jasno da mladić neće odustati od svoje želje i da razgovor neće utjecati na njega. Bio je uvjeren da će se mladić izložiti opasnosti, makar i dušu izgubio. Zato mu reče:

- Sinko, znaj da otoke Vak čini sedam otoka na kojima je velika vojska. Cijelu tu vojsku sačinjavaju nevine djevojke. U unutrašnjosti otoka žive šejtani, maridi, čarobnjaci i svakojaka plemena. Ko god uđe u njihovu zemlju, ne vraća se. Nikada niko nije dospio tamo pa se vratio. Ta-

ko ti Boga, vrati se odmah svojoj porodici. Znaj da je djevojka koju hoćeš kćer cara svih tih otoka, i kako onda možeš doći do nje? Poslušaj me, sinko, pa će ti Allah možda dati bolju od nje.

- Tako mi Allaha, gospodine - reče Hasan - kada bi me zbog nje sjekli na komade, moja ljubav i uzbuđenje bili bi još jači. Moram vidjeti ženu i djecu, te doći na otočje Vak. S Božijom pomoći, vratit ću se jedino s njom i djecom.

- U tom slučaju, moraš poći - reče šejh.

- Dobro, a od tebe želim samo dovu Allahu ne bi li mi pomogao da se uskoro nađem sa ženom i djecom.

Zatim Hasan zaplaka zbog silne čežnje i kaza stihove:

Ti si želja moja i bolja si od svih ljudi
Te si u mom sluhu i tebi streme pogledi.

Srcem si mi gospodarila i u njemu živjela,
A kada si otišla tuga mi dušu obuzela.

Ne misli da me ljubav prema tebi napustila,
Jer ljubav me prema tebi jadnim učinila.

Otišla si i radost je moja s tobom nestala
I sva vedrina se meni u tugu pretvorila.

Ostavi me da bolno samujem sa zvijezdama,
Da plačem kao kiša obilnim suzama.

Duga si, noći, kada nemir dušu mori
I kad se zbog ljubavi u lik mjesečev zuri.

O vjetre, iznad staništa kad počneš hujiti,
Pozdrav joj odnesi jer neću dugo živjeti.

Reci joj kakve boli sam sve podnosio
Jer ništa ne zna o meni ona koju sam ljubio.

Kada Hasan završi pjesmu, briznu u plač toliko da mu se svijest pomuti, a kada se pribra, šejh Abdulkuddus mu reče:

- Sinko, ti imaš majku i ne tjeraj je da kuša bol gubeći te.

- Tako mi Boga, gospodine - na to će Hasan - neću se vratiti bez žene, ili će me smrt zadesiti!

Hasan opet zarida recitirajući stihove:

Tako mi ljubavi, zavjet za daljinu neću dati
Jer nisam takav da bih zavjet znao pogaziti.

Toliko je čežnje u meni da kad bih počeo govoriti
Ljudima o njoj, rekli bi: "Poludio si ti!"

Kada čovjek voli, tuguje i kad pati
I budući u takvoj nevolji, kakav može biti?

Nakon tih stihova, šejh shvati da Hasan neće odstupiti od svoje nakane, makar i stradao. Zato mu šejh pruži pismo, prouči mu dovu i uputi ga šta će činiti, pa reče:

- U ovome pismu te preporučujem Abu-r-Ruvejšu, sinu Belkise koja je kćer Muina, a on je moj šejh i učitelj. Svi ljudi i džini njemu se potčinjavaju i od njega zaziru. Pođi s blagoslovom uzvišenog Allaha.

Hasan pođe opustivši uzdu konju i on poletje brže od munje. Jurio je tako na konju punih deset dana dok ne ugleda pred sobom nešto veliko i crnje od noći, nešto što se protezalo od istoka do zapada. Kada mu Hasan priđe, konj zahrza pod njim i okupi se mnoštvo konja koji se nisu mogli ni izbrojati, niti im je ko mogao kraj sagledati. Oni se počeše češati o Hasanova konja, te se obojica uplašiše. Hasan nastavi putovati okružen konjima dok ne stiže do pećine koju mu je opisao šejh Abdulkuddus.

Konj se zaustavi pred vratima, te Hasan sjaha ostavivši uzdu na sedlu. Životinja uđe u pećinu, a Hasan ostade pred vratima, kako mu je rekao šejh, razmišljajući o posljedicama šejhova naređenja. Bio je zbunjen, ne znajući šta će mu se dogoditi...

Šeherzadu zaateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

802. NOĆ

Kada nastupi osam stotina druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan sjahao s konja i ostao je pred vratima pećine razmišljajući o posljedicama svega i ne znajući šta će mu se dogoditi. Čekao je tako pred vratima pećine pet dana i pet noći bdijući brižan i zbunjen, razmišljajući o tome kako je ostavio porodicu, zavičaj i prijatelje, te mu je zbog toga oko suzilo i srce tugovalo. Zatim se sjeti majke razmišljajući o onome šta je preživio, o rastanku sa ženom i djecom i o svemu što je prepatio, te Hasan poče kazivati stihove:

Dok mi se srce topi, u tebe je lijek za srce moje
I bujica suza iz očiju mojih lije;

Möre me rastanak, tuđina, te čežnja i tuga
Prevelika strast i daljina od zavičaja moga.

Zaljubljenik ja sam kog je ljubav obuzela
I zbog rastanka s dragom sudba me ophrvala.

Bude li me ljubav moja u nesreću bacila -
Kog čestitog čovjeka sudba nije prevarila?

Tek što je završio recitiranje stihova, iz pećine izađe šejh Abu-r-Ruvejš,[2] sav pocrnio i u tamnoj odjeći. Čim ga Hasan ugleda, prepozna ga po opisu koji mu je dao šejh Abdulkuddus. Hasan pohrli ka šejhu, pade licem prema njegovim nogama, uze mu skute i stavi ih sebi na glavu pa zaplaka, a šejh Abu-r-Ruvejš reče:

- Šta ti treba, sinko?

Hasan mu pruži pismo koje šejh uze i uđe u pećinu. Ne dade Hasanu nikakav odgovor, te on ostade pred vratima, kako mu je rekao šejh Abdulkuddus. Tugovao je uporno sjedeći na tome mjestu pet dana, postajući sve više nemirnim. Strah je ovladavao njime i morila ga je nesanica. Plakao je i strepio od bola zbog daljine i stalne nesanice, te je recitirao stihove:

Slava nek je Stvoritelju nebeskome -
Ah, kako je teško čovjeku zaljubljenome!

Ko ljubavi okusio nikad nije
Nevolja teška njemu neznana je.

Suze svoje kada bih zadržao,
Potoke bih krvi onda prolivao.

Toliki su me prijatelji mučili
I u nesreću tešku me tjerali!

A kad bi se sažalili, stali bi me koriti
Pa bih rekao: "Čemu plakati?"

Kada se htjedoh životu prepustiti,
Uspje me pogled smrti pogoditi.

Zbog čamotinje moje i zvijeri su plakale,
Kao i ptice u zraku što su boravile.

Hasan je cvilio do zore, a onda se pojavi šejh Abu-r-Ruvejš obučen u bijelo odijelo. On mahnu Hasanu rukom da uđe, te mladić uđe, a šejh ga uhvati za ruku i uvede u pećinu. Hasan

---

2 Na ovom mjestu izvornika, i u nastavku, stoji: Abu-r-Riš. Međutim, sravnjujući nekoliko drugih bulačkih izdanja, utvrdili smo da se ovo ime svuda piše: Abu-r-Ruvejš.

se radovao, uvjeren da je njegova potreba već zadovoljena. Šejh je bez zastoja išao s Hasanom otprilike pola dana, a onda stigoše do zasvođenog ulaza na kome su bila metalna vrata. Šejh otvori vrata i uđe s Hasanom u hodnik sagrađen od kamena oniksa ukrašena zlatom. Išli su zatim do velikog dvorišta obloženog mramorom. Dvorište je bilo prostrano, a usred njega nalazio se vrt u kome je bilo svih vrsta drveća, cvijeća i plodova. Na drveću su ptice pjevale slaveći svemogućeg Gospodara. U dvorištu su se nalazila četiri trijema - jedan naspram drugoga. U svakom trijemu nalazila se sećija sa šadrvanom, a u uglovima svakog šadrvana nalazila se figura lava od zlata. Tu je bio i po jedan naslonjač a u svakom naslonjaču sjedjeo je po jedan čovjek s mnoštvom knjiga ispred sebe. Pred njima su se nalazile zlatne mangale s vatrom i kadivom. Ispred svakog toga šejha bili su đaci koji su čitali knjige.

Kada Hasan i šejh uđoše, oni ustadoše u znak poštovanja, a Abu-r-Ruvejš im priđe i dade znak da otpuste prisutne. Šejhovi ih otpustiše, a onda njih četverica sjedoše pred Abu-r-Ruvejša pitajući ga ko je Hasan. Abu-r-Ruvejš dade znak Hasanu i reče mu:

- Ispričaj društvu svoju priču i sve što ti se dogodilo, od početka do kraja.

Na to Hasan briznu u plač i ispriča im svoj slučaj. Kada završi priču, šejhovi uskliknuše:

- Je li to onaj koga je mag otpremio na vrh Planine oblačja tako što ga je odnio orao u koži deve?

- Ja sam taj - odgovori Hasan, a onda se šejhovi obratiše Abu-r-Ruvejšu:

- Behram se poslužio lukavstvom da bi ga otpremio na planinu, ali kako je on sišao i kakva je čuda vidio na planini?

- Ispričaj im, Hasane, kako si sišao i kaži kakva si čuda vidio - reče Abu-r-Ruvejš.

Hasan ponovo ispriča šta mu se sve zbilo, te kako je savladao maga i ubio ga, kako ga je prevarila žena uzevši djecu i odletjevši s njima. Kaza im kakve je sve nevolje i užase prepatio dok su se prisutni čudili tome kakva su mu se sve čuda događala. Zatim se obratiše šejhu Abu-r-Ruvejšu:

- Zaista je ovaj mladić pravi jadnik! Moraš mu pomoći da se domogne žene i djece...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

803. NOĆ

Kada nastupi osam stotina treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan ispričao šejhovima svoju priču, a onda su se oni obratili šejhu Abu-r-Ruvejšu:

- Ovaj mladić je pravi jadnik! Možda ćeš mu ti pomoći da se domogne žene i djece.

- Braćo moja - na to će šejh - to je nešto krupno i opasno. Nisam vidio nekoga kome je život mrzak osim ovome mladiću. Vi znate da je teško doći na otoke Vak i da niko nije na njih stigao, a da se nije izložio opasnosti. Poznata vam je njihova moć i znate za njihovu vojsku. Zakleo sam se da neću kročiti na njihovu zemlju, niti ću im se suprotstaviti u ma čemu.

- Starješino šejhova - rekoše mu oni - ovog čovjeka je smorila strast i on se izložio opasnosti. Donio ti je pismo tvoga brata, šejha Abdulkuddusa, te je u tom slučaju potrebna tvoja pomoć.

Hasan ustade, pa poljubi nogu Abu-r-Ruvejšu čiji skut podiže i stavi ga sebi na glavu, te zaplaka govoreći:

- Zaklinjem te Bogom da me sastaviš s djecom i ženom makar zbog toga život izgubio!

Prisutne rasplaka Hasanovo kukanje, te oni rekoše Abu-r-Ruvejšu:

- Zaradi sevap na ovome jadniku. Učini mu dobro djelo radi svoga brata, šejha Abdulkuddusa.

- Taj mladić je nesretnik koji ne zna u šta srlja, ali ćemo mu pomoći koliko možemo.

Hasana obradovaše te riječi, te on poljubi šejha u ruku ljubeći ruke i ostalim prisutnima, jednom po jednom, i moleći ih za pomoć. Zatim Abu-r-Ruvejš uze papir i pero, pa napisa pismo, zapečati ga i dade Hasanu pruživši mu i kožnu vrećicu u kojoj se nalazio anduz, kresivo i ostali pribor za vatru. Uz to, šejh reče Hasanu:

- Čuvaj ovu vrećicu, a kada zapadneš u nevolju, zapali malo anduza i spomeni moje ime pa ću se ja odmah naći uz tebe i izvući ću te iz nevolje.

Zatim šejh naredi jednom od prisutnih da mu odmah pozove letećeg ifrita koji smjesta dođe, a šejh ga upita:

- Kako se zoveš?

- Ja sam tvoj rob Dahneš ibn Faktaš.

- Priđi - reče šejh i kada ifrit priđe, šejh mu stavi usne na uho i šapnu mu nešto. Ifrit klimnu glavom, a šejh se obrati Hasanu:

- Hajde, sinko, popni se na ramena ovome ifritu Dahnešu što leti. Kada te ponese put nebesa i kada budeš čuo kako meleci u zraku slave Allaha, ti ne spominji Božije ime jer ćete stradati i ti i ifrit.

- Neću prozboriti ni riječi - reče Hasan, a šejh dodade:

- Kada te ifrit ponese, on će te drugog dana u zoru spustiti na jednu bijelu zemlju čistu kao kamfor. Pošto te ostavi tamo, pješači sam deset dana dok ne stigneš do gradske kapije. Kada stigneš do grada, uđi u njega i potraži cara. Pozdravi ga, poljubi mu ruku i daj mu ovo pismo. Ma šta ti savjetovao, učini to.

- Slušam i pokoravam se - reče Hasan i ode sa ifritom, pošto se šejhovi oprostiše s njim i preporučiše ga ifritu koji ga ponese na ramenima uzletjevši s njim put neba.

Letio je jedan dan i noć slušajući kako na nebu meleci slave Allaha. Kad osvanu jutro, ifrit spusti Hasana na bijelu zemlju čistu kao kamfor, ostavi ga i ode. Shvativši da je na zemlji i da s njim nema nikoga, Hasan je pješačio danju i noću. Putovao je tako deset dana dok nije stigao do gradske kapije. On uđe u grad i raspita se za cara, te ga ljudi uputiše k njemu, govoreći:

- Car se zove Hasun i on je car Zemlje kamfora koja je uzduž i poprijeko puna vojske.

Hasan zatraži dopuštenje da uđe i pustiše ga, te on uđe i uoči da je to moćan car kome se duboko nakloni.

- Šta ti je potrebno? - upita ga car.

Hasan poljubi pismo i pruži ga caru koji ga uze i pročita, pa poče klimati glavom neko vrijeme, te reče jednome svom dvorjanu:

- Odvedi ovoga mladića u Gostinski dom.

Dvorjan odvede Hasana u Dom u kome on ostade tri dana jedući i pijući. Uz njega je bio samo sluga koji ga je dvorio. Taj sluga razgovarao je s njim i zabavljao ga raspitujući se o njemu i o tome kako je dospio u ove krajeve. Hasan mu ispriča sve šta je bilo i šta mu se dogodilo. Četvrtog dana, sluga ga odvede caru koji mu reče:

- Hasane, došao si k meni u želji da stigneš na otoke Vak, kako mi reče starješina šejhova. Sinko, ja ću te ovih dana poslati tamo, ali te na putu čeka mnoštvo opasnosti i bezvodnih pustara u kojima ima mnogo zastrašujućih stvari. Međutim, ti se strpi i sve će biti dobro. Moram nešto smisliti i poslati te gdje želiš, s Božijom pomoći. Znaj da se tamo nalazi dejlemićanska vojska koja bi htjela stići na otoke Vak. Oni su naoružani, imaju konje i opremu, ali ne mogu doći na otoke. Međutim, radi starješine šejhova, Abu-r-Ruvejša, sina Belkise bint Muin, ne mogu te vratiti neobavljena posla. Uskoro će nam doći lađe s otoka Vak - ostalo je još samo malo vremena. Čim stigne jedna od njih, ja ću te ukrcati na lađu, preporučiti mornarima da te čuvaju i da te odvedu na otoke Vak. Ko god te bude pitao ko si i šta si, reci: "Ja sam zet cara Hasuna, gospodara Zemlje kamfora." Pošto lađa pristane uz otoke Vak i kapetan ti kaže da se iskrcaš na kopno, ti se iskrcaj. Poslije ćeš vidjeti posvuda mnoštvo klupa. Odaberi jednu, sjedi ispod nje i ne miči se. Kada padne noć i čim vidiš da se ženska vojska okupila oko robe, ti pruži ruku i zgrabi ženu na klupi pod kojom si, pa je zamoli da te zaštiti. Ako ti pruži zaštitu, znaj, sinko, da si obavio posao, odnosno da ćeš dospjeti do žene i djece. Ukoliko ti ne pruži zaštitu, oplakuj sam sebe i oprosti se sa životom: budi siguran da ćeš stradati. Treba da znaš, sinko, da se izlažeš opasnosti i ja za te ne mogu učiniti ništa više. Toliko...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

804. NOĆ

Kada nastupi osam stotina četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasun potanko uputio Hasana, a zatim je dodao:

- Ja za te ne mogu učiniti ništa više. Znaj da ne bi stigao ovamo da o tebi nije brinuo Gospodar nebesa.

Kada je saslušao cara Hasuna, Hasan briznu u plač dok mu se pamet ne pomuti, a čim se pribra, on izgovori stihove:

Suđeni čas mi valja dočekati.
I vrijeme kada bude ja ću umrijeti.

Kada bi me lav napao u svojim čestarima,
Pobijedio bih ga dok dopušta mi sudbina.

Pošto završi recitaciju, Hasan poljubi tlo pred carem i reče:

- Moćni care, koliko dana je ostalo do dolaska lađe?

- Još mjesec dana - odgovori car. - Putnici će ovdje ostati dva mjeseca radi trgovine, a onda će se vratiti u svoju zemlju. Zato se ne nadaj da ćeš stići prije punih šest mjeseci.

Car naloži Hasanu da ode u Gostinski dom naredivši slugama da mu odnesu sve što mu treba od hrane, pića i odjeće dostojne careva. Hasan ostade u Domu mjesec dana, a onda stigoše lađe, te izađoše car i trgovci. Car povede Hasana prema lađama i ugleda jednu na kojoj je bilo ljudi kao pijeska. Broj im nije znao niko do Onaj ko ih je stvorio. Ta lađa nalazila se na pučini i imala je male čamce koji su prevozili robu na kopno. Hasan ostade kod tih ljudi dok robu ne prebaciše na kopno. Zatim su trgovali i do polaska ostadoše samo tri dana. Tada car naredi da mu dovedu Hasana, pa mu pripremi sve što je potrebno, bogato ga darivajući. Onda pozva kapetana i reče mu:

- Povedi ovog mladića na lađu. Ne govori nikome o njemu, nego ga odvedi na otoke Vak i ostavi ga tamo. Nemoj ga vraćati.

- Slušam i pokoravam se - reče kapetan, a car stade savjetovati Hasana:

- Nikome od putnika na lađi nemoj ništa reći o sebi i nikome nemoj otkrivati svoju prošlost, inače ćeš stradati.

- Slušam i pokoravam se - reče Hasan, pa se oprosti s carem, pošto mu poželi dugovječnost i pobjedu nad svim zlobnicima i dušmanima. Car mu zahvali poželivši mladiću sreću i uspjeh. Zatim ga prepusti kapetanu koji ga uze i stavi u jedan sanduk, pa ga spusti u barku. Na lađu ga ukrca tek kada su ljudi bili potpuno zauzeti utovarom robe.

Nakon toga, lađa zaplovi. Plovila je deset dana, a jedanaestog dana stigoše do kopna i kapetan iskrca Hasana. Čim izađe s lađe na kopno, Hasan ugleda klupe kojima je samo Bog znao broj. On pođe naprijed dok ne stiže do jedne klupe kojoj nije bilo slične, pa se sakri pod nju. Kada pade noć, dođe mnoštvo žena koje su se razmiljele kao skakavci. Pješačile su sa isukanim sabljama u rukama, ali su bile utonule u oklope. Pošto ugledaše robu, žene se pozabaviše njome, a onda sjedoše da se odmore. Jedna sjede na klupu pod kojom je bio Hasan, te je on uhvati za skut, stavi ga sebi na glavu i poče joj ljubiti ruke i noge plačući.

- Hej, ti! - podviknu mu žena. - Lijepo stani, inače će te neko vidjeti, pa će te ubiti!

Hasan izađe ispod klupe, uspravi se, pa joj poljubi ruke i reče:

- Stavljam se pod tvoju zaštitu, gospo. Smiluj se onome koga je ostavila porodica, žena i djeca - kukao je Hasan. - Požurio sam da se sastanem s njima izlažući život opasnosti. Budi uvjerena da ćeš tako osigurati mjesto u Džennetu. Ako me ne prihvaćaš, zaklinjem te svevišnjim Allahom koji zaklanja da me sakriješ.

Trgovci su netremice gledali Hasana dok se obraćao ženi. Ona sasluša njegove riječi i videći kako moli, smilova se i sažali na njega, shvaćajući da se izložio opasnosti i da je došao tu samo zbog nečega zaista krupnog. Zato žena reče Hasanu:

- Smiri se, sinko. Budi spokojan i bezbrižan. Vrati se na svoje mjesto i sakrij se pod klupu kao što si i bio, sve do iduće noći, a tada će biti po Božijoj volji.

Žena se oprosti s Hasanom, a on se zavuče pod klupu kao i ranije. Vojska provede noć uz zapaljene baklje u kojima je bilo aloje i sirove ambre. Kad osvanu dan, lađe opet doploviše do obale, a trgovci se prihvatiše istovara robe sve dok ne pade noć. Hasan je za to vrijeme bio sakriven pod klupom suznih očiju i slomljena srca, ne znajući šta mu je sudbina namijenila. Utom priđe trgovkinja od koje je tražio zaštitu, pa pruži Hasanu oklop, sablju, pozlaćen pojas i ode zazirući od vojske. Kada to vidje, Hasanu je bilo jasno da mu je žena donijela opremu zato da bi je on obukao. On ustade, stavi oklop, pritegnu pojas i pripasa sablju ispod pazuha. Onda uze koplje u ruku, pa sjede na klupu spominjući Allahovo ime i moleći Ga da ga čuva...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekinu priču započetu po carevom odobrenju.

805. NOĆ

Kada nastupi osam stotina peta noć ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan uzeo oružje od trgovkinje od koje je zatražio zaštitu i ona mu je rekla:

- Sjedje pod klupu i nemoj nikome dopustiti da nešto sazna o tebi.

Hasan se naoruža pa sjede ne prestajući izgovarati Božije ime od koga je tražio zaštitu. I dok je on tako sjedio, pojaviše se baklje i fenjeri i ukaza se ženska vojska. Hasan ustade, pa se izmiješa s vojskom tako da se nije raspoznavao među njima. Uoči svitanja, vojnici s kojima je bio zaputiše se šatorima, te svaka žena uđe pod svoj šator. Hasan uđe pod šator jedne od njih i vidje da je to šator upravo one žene od koje je tražio zaštitu.

Čim uđe, žena odloži oružje, skinu oklop i veo. Hasan odloži svoje oružje pa pogleda drugaricu i vidje da je plavooka i velikog nosa - nesreća nad nesrećama i najružnije ljudsko stvorenje. Lice joj je bilo rohavo, obrve opale, zubi polomljeni, obrazi izbrazdani i kosa sijeda, usta slinava - kao da je o njoj pjevao pjesnik:

U borama lica njena devet nesreća se krije:
Od Džehennema samog svaka od njih strašnija je.

Lice joj je nakazno i sva je odvratna;
Svinji koja žvače - eto kom' je slična.

Bila je ćelava poput pjegave zmije. Kada starica ugleda Hasana, začudi se i uzviknu:

- Kako li je ovaj stigao ovamo? Kojom je lađom doputovao i kako je zdrav ostao?

Zatim žena poče ispitivati Hasana čudeći se kako je došao. Tada Hasan pade pred njene noge, pa joj stopala poče doticati licem i zaplaka toliko da mu se svijest pomuti. Pošto se pribra, Hasan izgovori stihove:

Kada li će sudbina susret darovati
I nakon rastanka kad ćemo se opet sastati.

S onom koja mi se dopada ja ću uživati -
Prijekorima kraj je, a ljubav će trajati.

Kada bi Nil tekao kao suze moje,
Suhe zemlje na svijetu ne bi bilo nigdje;

On bi Hidžaz preplavio i zemlju egipatsku,
Kao i Siriju i svu zemlju iračku -

Sve zbog toga, draga, što bez tebe moram biti,
Smiluj mi se i obećaj da ćemo se sresti.

Kada je izgovorio stihove, Hasan dohvati staričin skut, stavi ga sebi na glavu i poče plakati moleći ženu da mu pruži zaštitu. Videći kako mladić plamti i pati, starica se sažali na njega i uze ga u zaštitu, govoreći mu:

- Ne boj se ničega.

Zatim se starica poče raspitivati o njemu. Hasan joj ispriča sve što mu se dogodilo, a starica se začudi njegovoj priči i reče:

- Smiri se i opusti, jer si se domogao cilja i s Božijom pomoći tvoj posao će biti okončan.

Hasan se silno obradova, a starica posla nekoga da pozove vojne zapovjednike. Bilo je to posljednjeg dana u mjesecu. Kada dođoše zapovjednici, starica im reče:

- Idite i objavite cijeloj vojsci da dođu sutra ujutro, te da niko ne smije izostati. Zakasni li neko, život će izgubiti.

- Slušamo i pokoravamo se - odgovoriše zapovjednici pa odoše objaviti vojsci da sutra ujutro polaze. Zatim se vratiše i obavijestiše staricu o tome šta su učinile. Tako Hasan saznade da je ona glavni zapovjednik, da ona odlučuje i vodi vojsku.

Toga dana Hasan nije skidao oružje sa sebe. Starica kod koje je bio zvala se Ševahi, a dobila je nadimak Umuddavahi.[3] Nije prestajala zapovijedati dok ne zarudi zora. Tada sva vojska krenu iz svojih staništa, ali starica ne pođe s njima. Kada vojska ode, cijelo područje opustje, te starica Ševahi reče Hasanu:

3 U prijevodu: *nesretnica.*

- Priđi, sinko.

Hasan pristupi i stade pred nju, a starica mu reče:

- Zašto se izlažeš opasnosti dolazeći u ovu zemlju i zašto hoćeš sam sebe upropastiti? Reci mi cijelu istinu. Nemoj ništa kriti i nemoj se plašiti, jer si pod mojom zaštitom. Ja sam ti pružila utočište i smilovala se sažalivši se nad tvojim slučajem. Ako mi kažeš istinu, pomoći ću ti da obaviš posao makar se moralo stradati i ginuti. Kad si već došao k meni, neće ti se ništa loše dogoditi, niti ću dopustiti bilo kome s otoka Vak da ti učini neko zlo.

Hasan joj ispriča sve, od početka do kraja. Upozna je sa slučajem svoje žene i onim pticama, te kako ju je ulovio među deset ptica i oženio se njome. Zatim je živio s njom dok mu nije rodila dva sina, pa je poslije uzela djecu i odletjela s njima čim se domogla pernate haljine. Nije ništa utajio u priči, od samog početka do toga dana.

Kada je starica čula priču, ona odmahnu glavom i reče:

- Slava Allahu koji te je čuvao, koji te je doveo ovamo i uputio k meni! Da si došao nekom drugom, stradao bi, a ne bi izvršio zadatak. Međutim, tvoja iskrena namjera, tvoja ljubav i čežnja za ženom i djecom doveli su te do cilja. Da je ne voliš, ne bi se izložio takvoj opasnosti. Hvala Allahu što se sve dobro svršilo! Kad je već tako, treba da ti pomognem da dođeš do cilja kako bi uskoro i s Božijom pomoći ostvario svoju želju. Međutim, sine, tvoja žena se nalazi na sedmom otoku Vak, a razdaljina od nas do tog otoka je sedam mjeseci danonoćnog putovanja. Mi ćemo poći odavde i stići ćemo u zemlju koja se zove Ptičija zemlja. Zbog silnog kreštanja i lepeta krila, nećemo čuti jedni druge...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

806. NOĆ

Kada nastupi osam stotina šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je starica rekla Hasanu:

- Tvoja žena se nalazi na sedmom otoku. To je najveći otok na otočju Vak. Razdaljina od nas do njega je sedam mjeseci putovanja. Mi ćemo poći odavde do Ptičije zemlje gdje ne možemo čuti jedno drugo zbog silnog kreštanja i lepeta krila. Kroz tu zemlju ćemo putovati deset dana i noći, pa ćemo iz nje stići u zemlju koju zovu Zemlja zvijeri. Zbog rike lavova i zvijeri, zbog zavijanja hijena i vukova ništa nećemo čuti. Tuda ćemo putovati dvadeset dana, pa ćemo izaći u zemlju koju zovu Zemljom džina. Zbog silne vike džina, zbog vatre koja kulja, varnica koje sijevaju i dima što im suklja iz usta, zbog uzdaha i hajdučkog presretanja na putevima, uši nam zagluhnu i pred očima nam se smrači, tako da ništa ne čujemo i ne vidimo. Niko od nas ne može se osvrnuti, inače će stradati. Na tome mjestu konjanik stavlja glavu na jabuku sedla i ne diže je tri dana. Nakon toga, naići ćemo na veliku planinu i rijeku, a i planina i rijeka vežu se za otoke Vak. Znaj, sinko, da su svi ovi ratnici djevice, a nama vlada žena sa sedam otoka Vak koji su prostrani toliko koliko je potrebno

konjaniku da pređe za godinu dana usiljenog jahanja. Na obali rijeke je druga planina koja se zove Planina Vak, a to ime simbolizira stablo čije su grane nalik na ljudske glave. Kada ih ogrije sunce, te glave počnu sve vikati: "Vak! Vak! Nek je slavljen Gospodar al-hallâk!"[4] Kada budemo čuli njihovu viku, znat ćemo da je sunce izašlo. Također, kada sunce zađe, te glave počnu vikati: "Vak! Vak! Nek je slavljen Gospodar al- hallâk!" Kada to čujemo, znat ćemo da je sunce zašlo. Nijedan muškarac ne može živjeti kod nas, ne može dospjeti do nas, niti kročiti na našu zemlju. Carica koja upravlja ovom zemljom udaljena je od nas mjesec dana putovanja kopnom. Svi podanici na kopnu pod upravom su te carice, a pod njenom upravom su i plemena nepokornih džina i šejtana. Pod njenom vlašću nalazi se toliko čarobnjaka da im broja ne zna niko do onaj ko ih je stvorio. Ako se plašiš, ja ću poslati s tobom nekoga ko će te povesti na lađi u tvoju zemlju. Ukoliko ti prija boravak kod nas, neću te sprječavati, jer ćeš biti pod mojim nadzorom dok ne završiš posao, s pomoći uzvišenog Allaha.

- Gospođo - na to će Hasan - neću se rastajati s tobom dok ne nađem svoju ženu ili dok glavu ne izgubim.

- To je lahko. Samo se ti smiri, pa ćeš dospjeti do cilja uz pomoć uzvišenog Allaha. Ja moram obavijestiti caricu o tebi kako bi ti pomogla da dođeš do cilja.

Hasan je blagoslovi, poljubi joj ruku i glavu zahvaljujući na onome što je učinila, na njenoj velikodušnosti i čestitosti. Potom se zaputi s njom razmišljajući o ishodu svoga poduhvata i o užasima tuđine. Zato Hasan zaplaka i poče recitirati:

Otud gdje je draga labor popubuje
I vidiš da zbog ljubavi goleme dragi izgubljen je.

Noć sjedjenjenja s dragom jarko jutro postaje,
A dan rastanka noć koja izluđuje.

Odveć je teško s dragom se praštati
I nesreća je ogromna s njome se rastati.

Na grubost se ne mogu nikom osim njoj žaliti
I pravog prijatelja među ljudima ne mogu imati.

Bez tebe mi se nemoguće utješiti:
Poniženo srce moje bez tebe ne može se tješiti.

O, ti jedinstvena ljepoto i ljubavi jedina!
Mome srcu nema ravna i ti si jedinstvena!

Svaki onaj ko bi htio tebe voljeti
A plaši se prijekora, ukoren će biti.

---

4 Ovdje je očigledan slik. Zato nismo preveli riječ *Hallāq* koja označava Božije svojstvo ("Stvoritelj").

Starica naredi da se udaranjem u bubnjeve oglasi pokret i vojska pođe. S njom krenuše starica i Hasan koji je bio utonuo u more briga, te je, uznemiren, recitirao poeziju. Starica ga je podsticala na strpljivost i tješila ga, ali on nije dolazio k sebi, niti je do njega dopiralo to što mu je govorila.

Putovali su tako do prvog od sedam otoka, dakle do Ptičijeg otoka. Kada stigoše na taj otok, Hasanu se činilo da se svijet prevrnuo zbog silne buke. Glava ga je boljela i pamet mu se ukradala; bio je obnevidio i brujalo mu je u ušima. On se veoma uplaši, uvjeren da će umrijeti. Mislio je: "Ako je ovakva Ptičija zemlja, kakva je tek Zemlja zvijeri?!"

Kada ga vidje u takvom stanju, starica Ševahi se nasmija i reče mu:

- Sinko, kad si takav na prvome otoku, kakav ćeš biti na ostalim otocima?

Hasan poče moliti Allaha i preklinjati Ga da mu pomogne u nevolji koja ga je snašla, te da ga dovede do cilja.

Putujući bez zastoja, oni prevališe Ptičiju zemlju, napustiše je i zađoše u Zemlju džina. Čim je vidje, Hasan se uplaši i pokaja što je došao s njima u tu zemlju. Zatim zatraži pomoć od uzvišenog Allaha i zaputi se s pratiocima. Tako prevališe Zemlju džina i stigoše do rijeke. Tu odsjedoše pod jednom ogromnom, visokom planinom i podigoše šatore na obali rijeke. Starica postavi pored rijeke jednu mramornu klupu ukrašenu biserjem, dijamantima i komadima suhoga zlata, te Hasan sjede na nju. Onda priđoše ratnice koje starica provede ispred Hasana, pa one podigoše oko njega svoje šatore i odmoriše se neko vrijeme. Ratnice se prihvatiše jela i pića i zaspaše bezbrižno jer su bile stigle u svoju zemlju. Hasan je stavio na lice veo, tako da su mu se samo oči vidjele. Utom, grupa djevojaka priđe rijeci, svukoše se i uđoše u vodu, a Hasan ih je posmatrao dok su se kupale, igrale i zabavljale ne znajući da ih on gleda, jer su mislile da je to jedna od carevih kćeri. Hasan se uzbudi posmatrajući gole djevojke jer je svašta vidio među njihovim bedrima: nešto mehko, zaobljeno, punačko, debelousno, čvrstih usana, savršeno, jednostavno i izdašno. Lica su im bila kao mjeseci, kose kao noć ponad dana, jer to su bile carske kćeri.

Starica postavi Hasanu jedan ležaj i posadi ga na njega, a djevojke izađoše iz rijeke - gole i nalik na mjesec u noći uštapa. Sve ratnice se okupiše pred Hasanom jer je starica naredila da se objavi cijeloj vojsci da se okupi pred njegovim šatorom, da se skinu, da uđu u rijeku i kupaju se, jer je među njima mogla biti Hasanova žena pa bi je mladić prepoznao. Starica je pitala Hasana o tim djevojkama koje su prolazile u grupama, a on je odgovarao:

- Nije među ovima, gospođo...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

807. NOĆ

Kada nastupi osam stotina sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je starica pitala Hasana o

djevojkama koje su u grupama prolazile nije li prepoznao svoju ženu među njima. Kad god bi ga upitala za neku grupu, Hasan je odgovarao:

- Nije među ovima, gospođo.

Najzad priđe jedna djevojka koja je ostala na kraju, a dvorilo ju je trideset sluškinja - sve mlade prsate djevojke. Sluškinje uđoše s tom djevojkom u rijeku, te se ona poče igrati s njima i gnjurati ih u vodu. Igrala se tako neko vrijeme, a onda izađoše iz rijeke, posjedaše i dadoše gospodarici svilene peškire izvezene zlatom. Ona uze peškire i osuši se, a onda joj dadoše odjeću i nakit koji su izradili džini. Djevojka prihvati odjeću, obuče se i dostojanstveno prođe sa svojim sluškinjama između ratnica.

Čim je ugleda, Hasanu srce zatreperi i on uskliknu:

- Ova je najsličnija ptici koju sam vidio u jezercetu, u dvorcu svojih sestara! Upravo se ovako poigravala sa svojim pratiljama!

- Je li to tvoja žena, Hasane? - upita ga starica.

- Nije, živa mi bila, gospođo - odgovori Hasan. - Nikada je u životu nisam vidio, niti među svim djevojkama koje sam vidio na ovome otoku ima neka slična mojoj ženi. Nijedna nema njen stas, skladnu građu, ljepotu i ljupkost.

- Opiši mi je podrobno kako bi mi ostala u pameti. Ja znam svaku djevojku na otocima Vak, jer sam nadzornica ženske armije i ja zapovijedam njima. Ako mi je opišeš, možda ću je prepoznati i smisliti kako da je se domogneš.

- Moja žena ima divno lice, kršan stas, okrugle obraze, čvrste dojke, krupne i crne oči, čvrste noge, bijele zube, sladak jezik, otmjene crte lica. Nalik je na zanjihanu granu i čudesne osobine ima. Usne su joj rumene, oči surmom podvučene, usne nježne, na desnom obrazu ima mladež, na stomaku ispod pupka ima biljeg. Srce joj je svijetlo kao zaobljeni mjesec, struk kao palma, zadnjica teška. Sok iz njenih usta bolesnog bi izliječio i nalik je na džennetsko vrelo.

- Opiši mi je još podrobnije i neka uzvišeni Allah da da budeš još više očaran njome - reče starica.

- Moja žena ima lijepo lice, dug vrat, oči našminkane surmom, obraze kao anemone, usta kao pečat od kornalina. Njena usta puna sjajnih zuba takva su da čovjeku nisu potrebni ni čaša ni ibrik. Sazdana je u divnom obličju. Među njenim bedrima nalazi se prijestolje hilafeta, i takve svetinje nema ni u svetim mjestima, kao što pjesnik reče o tome:[5]

Ime one koja me zbunila
Slova je slavom pronijela:

Četiri sa pet valja pomnožiti
I šest puta deset tome dodati.

5 Slijedi arapski logograf: određen zbir arapskih konsonanata u stihovima čija numerička vrijednost dvadeset i šezdeset obrazuje riječ *kuss* koja u žargonu označava vulvu. U prijevodu se to ne može vidjeti.

Hasan zatim zaplaka i zapjeva *mevval*.[6]

Starica obori pogled prema zemlji ostavši u tom položaju neko vrijeme, a onda podiže glavu prema Hasanu i reče:

- Slava uzvišenom Allahu! Ja sam s tobom na pravim mukama, Hasane. Kamo sreće da te nisam ni upoznala, jer žena koju si opisao uistinu je tvoja žena i prepoznala sam je po opisu: to je najstarija kćer moćnoga cara koji vlada svim otocima Vak. Otvori oči i razmisli! Ako spavaš, probudi se, jer do nje nikada ne možeš dospjeti. Čak i ako dođeš do nje, ne možeš je dobiti jer je razlika između nje i tebe kao što je razlika između neba i zemlje. Vrati se, sinko, što prije. Ne srljaj u propast i ne vuci mene za sobom! Mislim da ti ona ne pripada. Zato se vrati tamo odakle si došao da ne bismo oboje stradali.

Kada je Hasan čuo staričine riječi, on zaplaka tako gorko da mu se pamet pomuti. Starica ga je uporno prskala vodom po licu dok ne dođe k sebi, te Hasan opet briznu u plač kvaseći odjeću suzama - toliko je patio i brinuo se zbog staričinih riječi. Izgubivši volju za životom, Hasan reče starici:

- Gospođo, kako da se vratim kad sam već stigao ovamo? Nisam mislio da me ne možeš dovesti do cilja, utoliko prije što ti zapovijedaš ženskom vojskom.

- Tako ti Boga, sinko, izaberi jednu od ovih djevojaka i ja ću ti je dati umjesto tvoje žene da ne bi pao u ruke carevima pa te neću moći nikako izvući! Tako ti Allaha, poslušaj me: izaberi jednu od ovih djevojaka i odmah se vrati u svoju zemlju čitav. Ne tjeraj me da gledam tvoju pogibiju. Bogami, uvalio si se u grdnu nevolju i u veliku opasnost iz koje te niko ne može izvući.

Hasan poniknu pogledom, pa gorko zaplaka i poče recitirati:

Onima što me grde "Ne grdite" ja sam govorio
Jer Bog je moje vjeđe za suze samo stvorio.

Suze su mi iz očiju potekle obilno
Niz obraze i draga me odbaci odbojno

Prepusti me ljubavi koja mi je tijelo iscrpila,
Jer kad ljubim ja ljubim do ludila.

Čežnja za tobom, draga,[7] *sve veća postoje -*
Zašto mi se tvoja duša ne smiluje?

Nakon čvrstog obećanja gruba si postala,
Moje društvo izbjegavala i tako me napustila.

Od onog dana kada si od mene otišla
Pio sam nesreću i čamotinja me pojila.

---

6 Popularna narodna pjesma koja je zbog niza osobenosti neprenosiva u naš jezik.

7 U ovim stihovima u izvorniku stoji plural: "dragi", "prijatelji". Mi smo ovdje, kao i u nekim drugim stihovima, intervenirali mijenjajući lice ili rod da bismo ih prilagodili kontekstu.

O, srce moje, zbog nje istopi se
I neka se oči moje suzama nakvase!

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

808. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je starica rekla Hasanu:

- Tako ti Boga, sinko, poslušaj me i odaberi jednu od ovih djevojaka umjesto svoje žene, pa se odmah čitav vrati u zavičaj.

Hasan je oborio glavu briznuvši u plač i recitirajući navedene stihove. Kada je završio recitaciju, opet zaplaka toliko da je svijest izgubio, a starica ga je prskala vodom dok ne dođe k sebi. Zatim mu reče:

- Gospodine, vrati se u svoju zemlju, jer ako pođem s tobom u grad, stradat ćemo i ja i ti. Naime, ako carica sazna za to, grdit će me što sam te dovela u njenu zemlju i na njeno otočje na koje nijedan čovjek nije dospio. Zatim će me pogubiti što sam te dovela i pokazala ti ove djevice koje si vidio u rijeci, a muškarac ih nije dotakao, niti im je prišao.

Hasan se poče zaklinjati da djevojke nije gledao s ružnim namjerama, te mu starica reče:

- Sinko, vrati se u svoju zemlju, a ja ću ti dati novca i blaga da ti žene uopće neće ni trebati. Poslušaj me i odmah se vrati, ne izlaži se opasnosti. Dala sam ti savjet.

Hasan zaplaka na te riječi, pa se baci licem pred njene noge, govoreći:

- Gospođo i gospodarice! Oči moje! Kako da se vratim kad sam već stigao ovamo ne vidjevši onu koju bih želio? Već sam došao blizu staništa svoje drage i nadam se skorom susretu. Možda će mi biti suđeno da se sretnem s njom.

Zatim Hasan izgovori stihove:

Carevi ljepote, robu se smilujte
I očima s kojima carstvom hosroja vladaste!

Mirisom ste svojim mošus nadmašili
I ljepotu ruža bljeskom svojim zasjenili.

Lahor ugodni puše otud gdje živite
I dah mladosti otuda vi širite.

Zlobnici, priča svojih se okanite
Jer zbog zlobe svoje savjete nudite!

Nije lijepo zbog ljubavi da me kudite
Ako sami o ljubavi ništa ne znate.

Pogledom me kobnim ona zarobila
I nasilno me ljubavlju potčinila.

Pišući stihove, ne prestajem suze rasipati:
Moju ćeš priču u stihu i prozi imati.[8]

Rumeni obrazi srce su mi istopili
A u duši mi se ognjevi zapalili.

Recite mi ako prestanem kazivati
Kojim ću riječima dušu razgaliti?

Cijelog života sam ljepotice volio,
Pa mi je Allah još ponešto odredio.

Kada Hasan završi recitiranje stihova, starica se sažali i smilova, pa ga poče tješiti:

- Smiri se i opusti! Odbaci brige! Tako mi Boga, izložit ću vlastiti život opasnosti da bi ti došao do cilja, inače će me smrt zadesiti.

Hasan se smiri i oraspoloži, pa sjede razgovarajući sa staricom do kraja dana. Kada pade noć, sve djevojke se raziđoše. Neke odoše u svoje dvorce, a neke prenoćiše pod šatorima.

Onda starica uvede Hasana u grad, smjesti ga na posebno mjesto da ga neko ne bi vidio i obavijestio caricu koja bi pogubila i njega i onoga ko ga je doveo. Starica ga je lično dvorila i plašila ga svemoćnošću najvećeg cara, oca njegove žene. Dotle je mladić plakao pred njom:

- Gospođo, ja se odlučujem za smrt i odbacujem ovaj svijet ako se ne sretnem sa svojom ženom i djecom. Rizikovat ću život da bih ostvario svoj cilj, ili ću umrijeti.

Starica se prepusti razmišljanju kako da ga odvede do žene, kakvim lukavstvom da se posluži u vezi s ovim jadnikom koji srlja u propast, a koga od nakane ne mogu odvratiti ni strah, niti bilo šta drugo, jer je prežalio samoga sebe. Poslovica kaže: "Zaljubljeni ne sluša onoga ko nije zaljubljen."

Hasanova žena bila je carica otoka na kome su oni odsjeli, a zvala se Nurulhuda. Ta carica imala je sedam sestara, djevica što su živjele kod oca, najvećega cara koji je bio vladar sedam otoka i oblasti Vak. Prijestolje cara nalazilo se u najvećem gradu na tome kopnu, a njegova najstarija kćer Nurulhuda upravljala je gradom u kome se Hasan nalazio, kao i drugim oblastima.

Kada starica vidje kako Hasan žarko želi da se sastane sa ženom i djecom, ona ustade i zaputi se u dvorac carice Nurulhuda. Dođe carici i poljubi tlo pred njom. Ta starica imala je za-

---

8 Igra riječi: proza (*naṯr*) dolazi od korjena *nṯr*, što znači rasipati, suprotno značenju *nẓm* (nizati, stvarati poredak; pisati poeziju).

sluge kod carice, jer je podigla sve careve kćeri i na sve je imala uticaja. Uživala je počasti kod njih i bila je draga caru.

Pošto starica uđe, carica Nurulhuda ustade, zagrli je i posadi kraj sebe pa je upita kako je putovala.

- Tako mi Boga, gospodarice - reče starica - putovanje je bilo blagoslovljeno. Tu je i jedan dar koji ću dovesti preda te. Kćeri moja i čestita carice, dovela sam ti nekog uistinu neobičnog i želim ti ga pokazati ne bi li mu pomogla da obavi svoj zadatak.

- A šta je to? - upita carica.

Starica joj ispriča cijelu priču o Hasanu drhteći kao prut na olujnom vjetru, a onda pade pred carevu kćer i reče joj:

- Gospodarice, jedna osoba je zatražila moju zaštitu na obali. Bio je skriven pod klupom. Ja sam mu pružila zaštitu i dovela ga među ratnicama. Nosio je oružje kako ga ne bi niko prepoznao i uvela sam ga u zemlju. Zastrašivala sam ga tvojom moći, govorila mu o tvojoj sili i snazi. Kad god bih ga zastrašivala, on je plakao, recitirao poeziju i govorio: "Moram vidjeti svoju ženu i djecu, ili ću umrijeti. U zemlju se neću vratiti bez njih." Rizikovao je dolazeći na otoke Vak. U svome životu nisam vidjela čovjeka srčanijeg od njega, niti snažnijega, jer je ljubav potpuno ovladala njime...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

809. NOĆ

Kada nastupi osam stotina deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je starica ispričala carici Nurulhuda priču o Hasanu, zaključivši:

- Nisam vidjela srčanijeg čovjeka od njega, jer je ljubav potpuno ovladala njime.

Kada je carica čula te riječi i shvatila Hasanovu priču, silno se naljuti i obori glavu držeći je tako neko vrijeme, zatim je diže, pogleda staricu i reče:

- Zlosretna starice, zar je tvoja gnusoba dospjela dotle da dovodiš muškarce na otok Vak i dovlačiš mi ih ne bojeći se moje jarosti? Tako mi careve glave, da ti ne dugujem za odgoj, pogubila bih i tebe i njega ovoga časa, i to na najgrozniji način, kako bi bila pouka namjernicima, prokletnice, i kako niko ne bi učinio tako nešto krupno kao što si ti učinila, a na šta se niko nije ni drznuo. Ipak pođi i odmah mi ga dovedi da ga vidim.

Starica ode zbunjena toliko da nije znala kamo ide i govorila je:

- Svu ovu nesreću pred caricom dao mi je Allah zbog Hasana!

Tako starica stiže do mladića i reče mu:

- Pođi da porazgovaraš s caricom, ti čiji život je na izmaku.

Hasan pođe sa staricom izgovarajući bez prestanka ime uzvišenog Allaha i govoreći:

- Bože, budi milostiv prema meni sudeći mi i spasi me nevolje!

Starica je vodila mladića dok ga ne zaustavi pred caricom Nurulhuda. Usput mu je savjetovala kako da razgovara s caricom. Hasan se nađe pred Nurulhuda i vidje da je pokrivena velom. On poljubi tlo pred njom, pozdravi je i izgovori stihove:

Neka ti Allah da dugu slavu u radosti
I dragima Bog će te okruživati!

Nek ti naš Gospodar još veću slavu i moć da;
Neka te Svemogući podrži protiv dušmana!

Kada završi recitaciju, carica dade znak starici da pred njom porazgovara s Hasanom kako bi mogla čuti njegove odgovore. Tada starica reče:

- Carica ti odgovara na pozdrav i pita te: Kako se zoveš, iz koje zemlje si došao, kako se zovu tvoja žena i djeca zbog kojih si došao i kako se zove tvoja zemlja?

Potpomognut samom sudbinom, Hasan reče odvažno:

- Čestita i jedinstvena starice, ja se zovem neutješno tužni Hasan. Moj grad je Basra. Što se tiče moje žene, ne znam joj ime. Jedno moje dijete zove se Nasir, a drugo Mensur.

Pošto sasluša Hasana, carica mu reče:

- Odakle je odnijela tvoju djecu?

- Iz grada Bagdada, iz halifinog dvorca.

- Je li vam nešto kazala pri polijetanju?

- Rekla je mojoj majci: "Kada ti dođe sin umoran dugim rastankom, željan blizine i susreta, šiban vjetrovima čežnje, neka mi dođe na otoke Vak."

Carica Nurulhuda klimnu glavom i reče:

- Da te nije željela, ne bi tako govorila tvojoj majci. Da ne želi biti s tobom, ne bi ti kazala gdje se nalazi, niti bi te pozivala u svoju zemlju.

- Carice nad caricama - na to će Hasan - kazao sam ti šta je bilo i nisam krio ništa. Tražim zaštitu od Allaha, a tebe molim da mi ne učiniš nažao. Smiluj mi se i zaradit ćeš sevap. Pomozi mi da se sastanem sa ženom i djecom. Vrati mi ono što želim, omogući mi da uživam u djeci i pomozi mi da ih vidim.

Zatim Hasan poče plakati, jadikovati i recitirati:

Tebi ću zahvaljivati dokle golub bude gukao
Makar svoj cilj ja i ne ostvario.

Kada god sam u životu uživao
Od tebe je razlog i povod dolazio.

Carica Nurulhuda obori pogled dugo klimajući glavom, a onda podiže glavu i reče:

- Imaš moju milost i saosjećanje. Odlučila sam da ti pokažem svaku djevojku u gradu i na svome otoku. Ako prepoznaš svoju ženu, ja ću ti je predati, a ako je ne prepoznaš, ubit ću te i razapeti na kućna vrata ove starice.

- Slažem se, čestita carice - reče Hasan pa poče kazivati stihove:

Strast i ljubav si mi podstakla pa si sjela;
San mi s očiju odagnala, a sama si zaspala.

Da uzdu nećeš vući meni si obećala,
Ali si me prevarila čim si je se dočepala.

Ne znajući šta je ljubav, kao dijete sam te volio -
Ne ubijaj me, jer sam već dosta zla pretrpio.

Zar te nije Boga strah zaljubljenog ubiti
Dok on zvijezde napasa, a svi su otišli spavati?

Ljudi, kada umrem vi napišite:
"Ovo je žrtva ljubavi", na grobu označite -

Možda će mladić mučen ljubavlju kao i ja
Pozdravit me kada prođe kraj mezarja.

Nakon tih stihova, Hasan reče:

- Pristajem na uvjet koji si postavila. Nema moći ni sile do Božije moći!

Carica Nurulhuda naloži da u gradu ne ostane nijedna djevojka, a da se ne pojavi u dvorcu i da ne prođe ispred Hasana. Zatim naloži starici Ševahi da lično ode u grad i dovede u caričin dvorac sve djevojke koje su bile u njemu.

I carica poče uvoditi Hasanu po stotinu djevojaka, tako da u gradu ne ostade nijedna djevojka koju mu nije pokazala. Međutim, Hasan nije vidio među njima svoju ženu, te ga carica upita:

- Jesi li je vidio među ovima?

- Života mi, carice, nema je s ovim djevojkama.

Carica se naljuti na njega još više i ona reče starici:

- Idi pa dovedi sve djevojke u dvorcu i pokaži mu ih.

Pošto mu je pokazala i sve djevojke iz dvorca, Hasan ne vidje svoju ženu, te reče carici:

- Živa bila, carice! Nema je ni među njima.

Carica se naljuti i viknu na one oko sebe:

- Uhvatite ga i vucite licem prema zemlji, pa mu odrubite glavu kako ne bi nikoga više dovodio u opasnost! Ne smije niko otkriti istinu o nama, ne smije doći u našu zemlju, niti kročiti na naše otoke!

Dvorjani odvukoše Hasana licem prema zemlji. Pokriše ga vlastitim skutima i zavezaše mu oči, pa isukaše sablje iznad njegove glave čekajući dopuštenje. Tada starica Ševahi priđe carici, poljubi tlo pred njom, uze joj skut koji podiže iznad svoje glave i reče:

- Carice, tako ti odgoja koji sam ti pružila, nemoj žuriti! Utoliko prije što znaš da je ovaj jadnik stranac koji se izložio riziku, koji je prepatio što niko prije njega nije prepatio, a uzvišeni Allah spasio ga je smrti zbog njegove dugovječnosti. On je čuo za tvoju pravičnost, pa je došao u tvoju zemlju i pod tvoje okrilje. Ako ga pogubiš, putnici će pronijeti glas o tome kako mrziš strance i ubijaš ih. Mladić je u svakom slučaju pod tvojom vlašću i moguća žrtva tvoje sablje ako se pokaže da njegova žena nije u tvojoj zemlji. Kad god poželiš da bude pred tobom, ja sam u stanju dovesti ga. Uzela sam ga u zaštitu samo zato što sam očekivala tvoju velikodušnost, budući da sam te zadužila time što sam te odgojila. Čak sam mu jamčila da ćeš ga dovesti do cilja, znajući za tvoju pravičnost i milosrđe. Da to nisam znala, ne bih ga dovela u tvoju zemlju. Mislila sam: "Carica će ga s razumijevanjem pogledati, saslušati njegove stihove i rječitost nalik na nanizane bisere." Ovaj mladić je ušao u našu zemlju, jeo našu hranu i treba da mu ukažemo poštovanje...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

810. NOĆ

Kada nastupi osam stotina deseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je carica Nurulhuda naredila slugama da odvedu Hasana i odrube mu glavu, a onda ju je starica počela moliti:

- Ovaj mladić je ušao u našu zemlju, jeo našu hranu i dužne smo iskazivati mu poštovanje, utoliko prije što sam mu obećala sastanak s tobom. Ti znaš da je rastanak težak, znaš da je odlazak ubistven, naročito rastanak s djecom. Nije ostala nijedna žena koju nije vidio osim tebe. Zato mu pokaži svoje lice.

Carica se osmjehnu i reče:

- On nije moj muž, niti ima djecu sa mnom da bih mu pokazivala lice!

Carica naredi da joj dovedu Hasana, te ga dovedoše pred nju i ona mu pokaza lice. Čim ugleda caričino lice, Hasan kriknu i izgubi svijest. Starica ga je tetošila dok ne dođe k sebi i tada Hasan izgovori stihove:

Puhni, lahore, iz zemlje Irak
U daleku zemlju gdje kliče se: "Vak!"

Reci dragoj mojoj da sam preminuo
Zbog ljubavi i da sam čemer okusio.

Smilujte se, ljudi, strašću moreni -
Zbog rastanka srce moje iskopni!

Nakon tih stihova, Hasan ustade, pogleda caricu i kriknu tako snažno da se dvorac zamalo nije srušio na one što su bili u njemu, te opet pade bez svijesti. Starica ga je njegovala dok ne dođe k sebi i reče:

- Ili je ova carica moja žena, ili je biće najsličnije njoj...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

811. NOĆ

Kada nastupi osam stotina jedanaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je starica upitala Hasana šta mu je, a on je odgovorio:

- Ili je ova carica moja žena, ili je biće najsličnije njoj!

Na to Nurulhuda reče starici:

- Teško tebi, dado! Ovaj mladić je lud ili je pamćenje izgubio, jer mi gleda lice i koluta očima.

- Valja ga razumjeti, carice. Nemoj mu zamjeriti, jer poslovica kaže: "Bolesnome od ljubavi nema lijeka i sasvim je nalik na ludaka."

Hasan briznu u plač govoreći stihove:

Gledajuć' trag drage, od čežnje ću iskopniti
I gdje god je ona stala suze ću prolijevati;

Onu što rastankom me muči ja ću moliti
Neće li mi se možda opet vratiti.

Zatim Hasan reče carici:

- Tako mi Boga, ti nisi moja žena, ali si najsličnija njoj!

Carica Nurulhuda se nasmija toliko da se zavali od smijeha. Zatim se nagnu na bok i reče:

- Dragi moj, smiri se, pa me dobro pogledaj i odgovori mi na ono što ću te pitati. Okani se mahnitosti i zbunjenosti, jer ćeš uskoro osjetiti olakšanje.

- Gospodarice kraljica, utočište bogataša i prosjaka! Čim sam te ugledao, sišao sam s uma jer si ti moja žena ili neko ko najviše nalikuje na nju. Pitaj me sada što god hoćeš.

- Po čemu je tvoja žena slična meni?

- Gospođo, sve što je na tebi nalik je na nju: ljepota, ljupkost, otmjenost, nježnost, skladnost, umiljat način govora, rumenilo obraza, naglašene grudi i ostalo.

Zatim se carica obrati starici Ševahi:

- Majko, vrati ga tamo gdje je bio kod tebe i dvori ga ti lično dok ne ispitam njegov slučaj. Ako se pokaže da je ovaj čovjek čestit tako što drži do vjernosti i ljubavi, treba da mu pomognemo da se domogne cilja, utoliko prije što je došao u našu zemlju i jeo naš hljeb, te što je, pored toga, podnio tegobe i užase putovanja. Kada ga dovedeš svojoj kući, preporuči ga slugama, pa se vrati k meni što prije. S Božijom pomoći, sve će biti dobro.

Starica izađe i povede Hasana svojoj kući, pa naredi robinjama i slugama da ga dvore. Naloži im da Hasanu donesu sve što mu treba i da mu ništa ne uskrate. Zatim se Ševahi brzo vrati carici koja joj zapovijedi da se naoruža i da povede hiljadu hrabrih vitezova.

Ševahi se povinova caričinoj naredbi strahujući od nje. Dakle, ona dovede hiljadu konjanika i kada dođe pred caricu, kaza joj da je dovela hiljadu konjanika, a ova joj naloži da pođe u grad najmoćnijega cara, njenog oca, da odsjedne u dvorcu njegove kćeri i caričine sestre Menarusana, te da joj kaže: "Obuci svojoj djeci košulje koje si im sašila pa ih pošalji tetki jer ih se ona zaželjela." Zatim carica preporuči starici:

- Majko, krij to od Hasana. Kada uzmeš djecu od nje, reci joj: "Tvoja sestra te poziva da je posjetiš." Pošto ti da djecu, a i sama pođe s njima u posjetu, ti požuri s djecom, a sestru pusti neka ide polahko. Dođi putem kojim neće ići ona. Putuj danonoćno i pazi da o tome baš niko ne sazna. Ako se ispostavi da je moja sestra njegova žena i pokaže li se da su njena djeca njegova, kunem se svime da ga neću spriječiti da je odvede, da otputuje s njom i s djecom...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

812. NOĆ

Kada nastupi osam stotina dvanaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je carica Nurulhuda rekla:

- Zaklinjem se Allahom i svim svetinjama da ga neću spriječiti da je odvede ukoliko se pokaže da je to njegova žena. Štaviše, pomoći ću mu da otputuje s njom u svoju zemlju.

Ševahi povjerova carici, ne znajući šta je ova potajno naumila, a ta rospija je smislila da pogubi Hasana ako sestra ne bude njegova žena i ako djeca ne budu njemu slična. Zatim Nurulhuda reče starici:

- Majko, ako se pokaže istinitim ono od čega strepim, bit će da je moja sestra Menarusana njegova žena. Allah najbolje zna. Onaj opis je njen opis; sve osobine koje je spomenuo - zanosna ljepota i čudesna ljupkost - nema nijedna moja sestra osim nje, upravo ta najmlađa.

Starica joj poljubi ruku, pa se vrati Hasanu i obavijesti ga o tome šta joj je carica rekla. Hasan se raspameti od radosti, pa priđe starici i poljubi je u glavu, a ona mu reče:

- Ne ljubi me u glavu, sinko, već me poljubi u usta i smatraj taj poljubac divnom nagradom

za sreću. Samo se opusti i uživaj. Budi veseo, a nemoj osjećati gađenje kada me poljubiš u usta jer ću te ja sastaviti sa ženom. Smiri se i uživaj. Budi spokojan.

Zatim se starica oprosti s Hasanom i ode, dok je on recitirao:

Četiri svjedoka imam da te volim ja,
A za sve se traže tek svjedoka dva:

Ustreptalu dušu i srce svoje razigrano,
Jezik nemušti i tijelo izmoždeno.

Onda Hasan izgovori i ove stihove:

Kad bismo za dvjema stvarima krvave suze lili -
Za mladošću i što smo se s dragom rastali -

Ni deseti dio ne bismo oplakali,
Makar oči zbog rastanka isplakali.

Starica uze oružje pa povede hiljadu naoružanih konjanika i zaputi se na otok na kome je caričina sestra. Od grada carice Nurulhuda do njene sestre bila je razdaljina od tri dana putovanja.

Kada Ševahi stiže u taj grad, ona ode caričinoj sestri Menarusana, pozdravi je i prenese joj pozdrave od sestre Nurulhuda. Reče joj kako se sestra zaželjela nje i njene djece, te da joj prigovara što joj ne dolazi u pohode. Princeza Menarusana reče:

- Moja sestra ima pravo. Propustila sam da je posjetim, ali ću je sada posjetiti.

Princeza naredi slugama da iznesu šatore izvan grada i spremi za sestru odgovarajuće darove. U to vrijeme, njen otac, car, pogleda kroz prozor na dvorcu. Vidje podignute šatore i upita šta je to, te mu rekoše:

- Princeza Menarusana podigla je šatore na onome putu, jer hoće u posjetu svojoj sestri Nurulhuda.

Kada je car čuo za to, on opremi kćeri vojsku koja će je odvesti do sestre, izvadi iz riznica blago, pripremi hranu, piće i dragulje koji se ne daju ni opisati.

Sedam carevih kćeri bile su rođene sestre, od jednog oca i majke, osim najmlađe. Najstarija se zvala Nurulhuda, druga Nedžmussabaha, treća Šemsudduha, četvrta Šeđeretuddura, peta Kutulkuluba, šesta Šerfulbenata, sedma Menarusana koja je bila i najmlađa, i to je Hasanova žena. Ona im je bila sestra samo po ocu.

Hele, starica priđe i poljubi tlo pred princezom koja je upita:

- Treba li ti nešto, majko?

- Princeza Nurulhuda, tvoja sestra, veli ti da preobučeš djecu, da im obučeš one košulje ko-

je si im sašila pa da ih pošalješ sa mnom k njoj. Ja ću ih povesti i pohitati kako bih princezi donijela muštuluk o tvome dolasku.

Na te staričine riječi, Menarusana obori glavu promijenivši boju lica. Dugo je stajala poniknuvši pogledom, a onda odmahnu glavom, podiže je prema starici i reče:

- Majko, srce mi je zadrhtalo i duša zatreperila kada si spomenula moju djecu, jer otkako su rođeni niko nije vidio njihova lica, džin ni čovjek, žensko ni muško. Ljubomorna sam i na povjetarac kad ih dotakne.

- Kakve su to riječi, gospodarice? - upita starica. - Zar se plašiš da će im tvoja sestra učiniti neko zlo?

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

813. NOĆ

Kada nastupi osam stotina trinaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je starica rekla princezi Menarusana:

- Kakve su to riječi, gospodarice? Zar se plašiš da će im tvoja sestra učiniti zlo, Bog ti pamet sačuvao? Nije moguće da se suprotstaviš carici ako to namjeravaš, jer će te ona ukoriti. Međutim, gospodarice, djeca su mala i moguće je razumjeti tvoj strah za njih, jer onaj ko voli zazire od zla. Ti znaš, kćeri, koliko volim tebe i tvoju djecu. Prije njih, sve sam vas odgojila. Ja ću djecu preuzeti, svoj obraz ću im podastrijeti, svoje srce im otvoriti i u njemu ih smjestiti, tako da ne trebaš brinuti kako ću s njima postupati. Smiri se i uživaj. Pošalji djecu sestri, a ja ću najviše jedan dan ići ispred tebe, ili dva.

Tako je starica navaljivala na princezu dok je nije odobrovoljila, jer se ova plašila grubosti svoje sestre i nije znala šta joj je suđeno. Princeza pristade da pošalje djecu sa staricom, pa ih pozva, uvede ih u hamam i opremi ih. Presvuče djecu obukavši im one košulje i predade ih starici koja poput ptice poletje s djecom pravcem kojim nije letjela njihova majka, upravo kako joj je preporučila carica Nurulhuda. Žurno je išla plašeći se za djecu dok ih ne dovede do grada carice Nurulhuda. Prenese ih preko rijeke, pa uđe u grad i uvede djecu njihovoj tetki, carici Nurulhuda.

Čim ugleda djecu, tetka se obradova i zagrli ih privijajući ih na grudi. Jedno dijete posadi na desnu, a drugo na lijevu nogu, pa se obrati starici:

- Dovedi mi sada Hasana. Pružila sam mu utočište i spasila ga od vlastite sablje. Osjećao se sigurnim u mojoj kući i uživa moju zaštitu, pošto je preživio užase i nevolje izbjegavši samu smrt s kojom se često suočavao, ali se nije i konačno spasio od kušanja smrti...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi osam stotina četrnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je carica Nurulhuda naložila starici da dovede Hasana i rekla joj:

- Hasan je preživio svakojake užase stalno se suočavajući sa smrću, ali se nije i konačno spasio od kušanja smrti.

- Ako ti ga dovedem, hoćeš li ga sastaviti s njegovom porodicom? Ukoliko se pokaže da to nisu njegova djeca, hoćeš li mu oprostiti i vratiti ga u njegovu zemlju?

Carica se silno naljuti na te riječi:

- Teško tebi, odvratna starice! Dokle ćeš mi podvaljivati s tim strancem koji se drznuo protiv nas, podigao nam zavjesu i otkrio kako živimo? Zar on misli doći u našu zemlju, vidjeti nam lica i okaljati našu čast pa se čitav vratiti i javno pričati o našem životu po svojoj zemlji i u porodici? Tako će priče o nama dospjeti do svih careva na svijetu. Trgovci će prenositi vijesti o nama na sve strane i govorit će: "Jedan čovjek je ušao na otoke Vak prevalivši zemlju čarobnjaka i vračeva, prebrodivši zemlje džina, zvijeri i ptica, i čitav se vratio." To nikada ne može biti! Kunem se Stvoriteljem nebesa, Onim koji ih je sazdao, koji je zemlju razastro, koji je sva stvorenja stvorio i koji ih je prebrojao: ako ovo ne budu njegova djeca, sigurno ću ga pogubiti! Lično ću mu glavu skinuti!

I carica podviknu na staru ženu tako da se ova stropošta od straha. Zatim posla s njom dvorjana i dvadeset robova rekavši im:

- Pođite sa ovom staricom i brzo mi dovedite mladića koji se nalazi u njenoj kući.

Starica pođe s dvorjanom i robovima preblijedivši i drhtavih koljena. Tako stiže kući, te uđe Hasanu koji odmah ustade pred njom pa joj poljubi ruku i pozdravi je. Međutim, starica mu reče ne odgovarajući na pozdrav:

- Pođi na razgovor s caricom! Nisam li ti rekla da se vratiš u svoju zemlju i zabranila ti sve ovo, ali ti nisi slušao moje riječi? Govorila sam ti: "Dat ću ti ono što niko ne može imati, samo se odmah vrati u svoju zemlju", ali se nisi povinovao, niti si me slušao, već si mi se suprostavljao odlučivši se za propast i moju i svoju. Sada imaš ono što si izabrao, jer je smrt na domaku. Hajde, porazgovaraj s onom razvratnom, siledžijskom i tiranskom rospijom!

Hasan ustade rastrojen i sjetna srca, prestrašen i govoreći:

- O, Ti koji spasavaš, spasi me! Bože, budi milostiv u odlukama koje si mi namijenio i zaštiti me, Najmilostiviji!

Izgubivši nadu da će preživjeti, Hasan pođe sa dvadeset robova, dvorjanom i staricom. Oni

dovedoše carici Hasana koji ugleda svoje sinove Nasira i Mensura kako sjede na caričinom krilu, dok se ona igrala s njima i zabavljala ih. Čim mu pogled pade na njih, Hasan ih prepozna pa kriknu iz sveg glasa i pade na zemlju bez svijesti - toliko se radovao svojim sinovima...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

815. NOĆ

Kada nastupi osam stotina petnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan, čim je ugledao sinove, prepoznao ih i kriknuo iz sveg glasa stropoštavši se na zemlju. Djeca prepoznaše Hasana, pa ih pokrenu urođena ljubav: izmigoljiše se iz caričinog krila i stadoše pored Hasana. Uzvišeni Allah htjede da djeca progovore:

- Babo!

Sažaljevajući dječake, starica i svi prisutni zaplakaše i rekoše:

- Hvala Allahu koji vas sastavi s vašim babom!

Kada dođe k sebi, Hasan zagrli sinove, pa zaplaka toliko da mu se svijest pomuti, a čim se pribra, poče kazivati stihove:

Tako mi vas, srce mi ne može rastanak podnijeti,
Premda i sjedjenjenje može smrtno postati!

U snu likovi vaši vele: "Sutra ćemo se sresti!";
Da li ću, uprkos dušmanu, sutra dočekati?

Tako mi vas, otkad sam bez vas ostao,
Život mi bez vas nimalo nije prijao!

Ako Allah odredi da mi je zbog ljubavi umrijeti;
Umrijet ću vas voleći i najveći šehid postati!

Gazelom se kunem što u kutu mog srca prebiva
I čiji lik mi se kao snoviđenje na oči prikrada:

Uspije li ko nasilno krv moju proliti
Na njegovom licu će kao svjedok krv šiknuti!

Kada se carica uvjeri da su mališani Hasanova djeca i da je njena sestra Menarusana Hasanova žena koju je došao tražiti, ona se naljuti toliko da je pucala od bijesa...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi osam stotina šesnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se carica Nurulhuda uvjerila da su mališani Hasanovi sinovi i da je njena sestra Menarusana Hasanova žena koju je došao tražiti, pa se naljutila toliko da je pucala od bijesa. Ona vrisnu Hasanu u lice, tako da se mladiću svijest pomuti, a kada se pribra, poče kazivati stihove:

Iako si mojoj duši najbliža, daleko si otišla;
U srcu mi obitavaš premda si me ostavila.

Bogami, moje srce neće drugu voljeti
I nasilje sudbe ustrajno ću podnositi.

Volim te dok noći dolaze i dok nestaju,
A u srcu mome uzdah i oganj ostaju.

Bijah mladić što na sahat rastanka nije mogao pristati,
A kako li ću sada čitave mjesece podnositi?

Ljubomoran sam kad na te lahori puhnu;
Ljubomoran sam na tu ljepotu tanahnu.

Hasan završi recitaciju, pa mu se opet zamuti u glavi, a kad dođe k sebi, vidje da su ga izbacili vukući ga licem prema zemlji. On ustade i pođe saplićući se o vlastite skute i ne vjerujući da će se spasiti jada u kome se našao zbog carice. Starica ga je žalila, ali nije bila u stanju razgovarati s caricom o njemu zbog njene jarosti.

Izašavši iz dvorca, Hasan je bio zbunjen tako da nije znao kamo da pođe, ni kuda da se djene. Zemlja mu je bila tjeskobna, premda je prostrana. Ne nađe nikoga s kim bi porazgovarao, družio se i ko bi ga utješio, nikoga s kim bi se posavjetovao, kome bi otišao i utočište kod njega našao. Bio je siguran da će stradati, jer nije mogao putovati. Nije znao nikoga ko bi s njim pošao, niti je puta poznavao. Nije mogao preći Zemlju džina, Zemlju zvijeri i Otočje ptica. Život mu se smuči, pa zaplaka nad samim sobom izgubivši prisebnost. Kada se pribra, Hasan poče razmišljati o djeci i ženi, o tome kako će ona doći svojoj sestri. Mislio je šta li će je snaći od sestre, carice, pa se pokaja što je došao u te krajeve i što ničije riječi nije slušao. Onda poče kazivati stihove:

Neka plaču moje oči što izgubih koga sam volio,
Teško mi se utješiti i jad mi je još veći postao.

Gorku čašu sudbine sam odvažno kušao,
A ko snažan može biti ako je drage izgubio?

Ćilim prijekora mene i tebe razdvaja -
Kada će taj ćilim početi da se savija?

Ja sam bdio dok si ti spavala i mislila
Da sam našao utjehu i ljubav me napustila.

Moje srce bi htjelo s tobom se sjediniti
I ti si moj ljekar koji umije lijekove čuvati.

Zar nisi vidjela što sam bez tebe preživio:
Pred sebi ravnim i drugima sam se ponizio.

Ljubav sam tajio, ali nju strast odaje:
Ljubavnim žarom srce mi uvijek obuzeto je.

Smiluj mi se jer sam uvijek vjeran bio
Zavjetu i zakletvi koju sam položio.

Ah, hoće li me sudba s tobom sastaviti
Jer srce si moje i duša će tebe voljeti?

Srce je moje rastankom ranjeno -
Ah, kad bi se glas da me voliš pronio!

Pošto izgovori stihove, Hasan nastavi ići dok se ne nađe izvan grada. Tu naiđe na rijeku, pa se zaputi obalom ne znajući u kom pravcu ide.

Za to vrijeme, njegova žena Menarusana htjede poći dan kasnije, nakon što je otišla starica. I kada je upravo odlučila da krene, dođe jedan dvorjan njenog oca pa poljubi tlo pred princezom...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

817. NOĆ

Kada nastupi osam stotina sedamnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Menarusana bila upravo odlučila da pođe, kad stiže jedan carev dvorjan, poljubi tlo pred njom i reče:

- Princezo, tvoj otac, veliki car, pozdravlja te i poziva k sebi.

Princeza ustade i pođe s dvorjanom ocu da vidi šta hoće. Kada je otac ugleda, posadi je pored sebe na prijestolje, pa reče:

- Znaj, kćeri moja, da sam sinoć sanjao neki san i strah me da ti sestra ne učini neko zlo. Bojim se da te na putu ne zadesi nešto što će ti dugo zadavati brigu.

- Zašto, babo? Šta si vidio u snu?

- Usnio sam kako ulazim u riznicu. U njoj sam vidio mnoštvo blaga, dijamanata i sijaset smaragda. Ništa mi se nije svidjelo od toga silnog blaga i dijamanata osim sedam zrna koja su bila ljepša od svega. Od sedam dragulja odabrao sam jedan, najmanji, ali najljepši i najsjajniji. Uzeh ga u ruku pošto mi se svidio i iznesoh ga iz riznice. Čim prođoh vrata, otvorih ruku radujući se i počeh okretati dragulj, kad se odjednom pojavi neka neobična ptica doletjevši iz daleka, jer takve ptice nema u našoj zemlji. Ta ptica doletje k meni s neba, zgrabi dragulj iz moje ruke i odnese ga tamo odakle sam ga donio. Obuzeše me briga i tuga. Bilo mi je teško i uplaših se tako da se probudih. Prenuh se jadan i očajan zbog dragulja. Čim se probudih, pozvah tumače snova, ispričah im san i oni mi rekoše: "Ti imaš sedam kćeri. Najmlađu ćeš izgubiti jer će ti je neko oteti, bez tvog pristanka." Ti si, kćeri, najmlađa, meni najdraža i najmilija. I, eto, putuješ sestri, a ja ne znam šta će ti se dogoditi kod nje. Zato nemoj ići, već se vrati u svoj dvorac.

Kada je Menarusana čula očeve riječi, srce joj zadrhta. Ona se uplaši za djecu, pa poniknu pogledom neko vrijeme. Zatim podiže glavu prema ocu i reče mu:

- Carica Nurulhuda pripremila je svetkovinu za mene i čeka me nadajući se da ću stići svakog časa. Već četiri godine nije me vidjela. Ako odustanem od posjete, naljutit će se na me. Kod nje ću ostati najduže mjesec dana, pa ću doći. Uostalom, ko može upasti u našu zemlju i dospjeti do otoka Vak? Ko je u stanju stići do Bijele zemlje, do Crne planine, do Kamfornog otoka, do Ptičije utvrde? Kako može prevaliti Ptičiju dolinu, pa Dolinu zvijeri, Dolinu džina i doći na naše otoke? Kada bi i došao kakav stranac do naših otoka, sigurno bi se udavio u opasnim morima. Zato se smiri i ne brini zbog mog putovanja, jer nema toga ko je u stanju ući u našu zemlju.

Tako je princeza nastojala da odobrovolji cara sve dok on ne popusti i dozvoli joj da pođe na put...
Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

818. N

Kada nastupi osam stotina osamnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Menarusana nastojala da odobrovolji oca sve dok on ne dopusti da pođe na put. Car naredi da s njom pođe hiljadu vitezova, da je doprate do rijeke i da ostanu tamo dok princeza ne stigne u grad svoje sestre i dok ne uđe

u njen dvorac. Reče im da ostanu s njom pa da je dovedu ocu, a princezi naloži da kod sestre ostane dva dana i da se brzo vrati.

- Slušam i pokoravam se - na to će princeza, pa ustade i pođe. S njom izađe i otac koji se oprosti sa kćerkom.

Očeve riječi ostaviše traga u njenome srcu, te se princeza uplaši za djecu, ali mjere opreza ne pomažu protiv nasrtaja sudbine.

Princeza je usrdno putovala tri dana i tri noći dok ne stiže do rijeke na čijoj obali podiže šator. Poslije pređe rijeku sa dijelom svojih slugu, evnuha i vezira. Kada stiže u grad carice Nurulhuda, uđe u dvorac i nađe se pred caricom. Princeza vidje kako njena djeca plaču pored carice vičući:

- Babo!

Princeza zaplaka, pa zagrli djecu govoreći im:

- Jeste li vidjeli oca? Proklet da je čas kada sam otišla od njega! Da sam znala da je još živ, ja bih vas njemu odvela!

Menarusana je oplakivala samu sebe i svoga muža, rasplakana i dječijim plačem, te kaza stihove:

Draga, iako sam daleko i surova si bila,
Ja za tobom čeznem ma gdje se nalazila.

Gledam tamo gdje ste nekad boravili
I s tobom biti srce moje strasno želi.

Mnogo smo noći nesumnjivo provodili -
Radosni i odani, jedno drugo smo voljeli.

Nurulhuda je gledala sestru kako grli djecu i jadikuje:

- Ja sam to učinila sama sebi i svojoj djeci! Razorila sam vlastiti dom!

Carica i ne pozdravi sestru, već reče:

- Odakle ti ta djeca, rospijo? Jesi li se udala bez očevog znanja, ili si bludničila? Ako si bludničila, treba te kazniti, a ako si se udala bez našeg znanja, zašto si onda ostavila muža i povela djecu odvojivši ih od oca i došla si u našu zemlju?

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

819. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devetnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je carica Nurulhuda rekla svojoj sestri Menarusani:

- Ako si se udala bez našeg znanja, zašto si onda ostavila muža i povela djecu odvojivši ih od oca, te si došla u našu zemlju? Djecu si krila od nas misleći da nećemo za to saznati. Uzvišeni Allah kome je poznato i onostrano otkrio nam je tvoj slučaj i položaj, objelodanio nam je tvoju sramotu.

Carica naredi slugama da uhvate princezu, te je oni ščepaše i carica naloži da je svežu i okuju željeznim okovima. Pri tom je bolno istuče, tako da joj je tijelo kidala, a onda je povuče za kosu i ostavi u tamnicu, te napisa pismo caru, svome ocu, obavještavajući ga da se u zemlji pojavilo ljudsko biće, a sestra Menarusana tvrdi da se po zakonu udala za njega i dobila je s njim dvoje djece. Djecu je krila od nas i od tebe, pisala je, ne otkrivajući nam ništa dok nije došao taj muškarac ljudskog roda, a zove se Hasan. On nam je kazao da se oženio njome, da je dugo živjela s njim, a zatim je uzela djecu i otišla bez njegovog znanja. Pri polasku je rekla Hasanovoj majci: "Reci svome sinu, kada ga bude morila čežnja, da mi dođe na otoke Vak." Mi smo uhvatili toga muškarca, a staricu Ševahi poslala sam da dovede sestru i njenu djecu, te se ona spremila i došla ovamo. Starici sam naredila da mi brzo dovede djecu, prije nego što stigne njihova majka. Tako je starica dovela djecu prije princeze, pa sam poslala ljude po toga čovjeka koji tvrdi da je Menarusana njegova žena. Čim je došao k meni i ugledao djecu, prepoznao ih je i tako sam se uvjerila da su djeca njegova, te da je ona Hasanova žena. Shvatila sam da je onaj muškarac govorio istinu. On nije učinio ništa sramno, već mi je jasno da je ružno i sramno djelo učinila moja sestra. Strah me da nas ne obeščasti pred žiteljima otoka. Čim je ta prevrtljiva razvratnica ušla u moj dvor, žestoko sam je istukla i za kosu je objesila. Obavještavam te o njoj, a na tebi je da naređuješ. Ono što nam narediš, mi ćemo izvršiti. Ti znaš, pisala je dalje carica, da je to sramota, bruka za sve nas i za te. Možda će za to čuti stanovnici otoka, pa ćemo postati predmet poruge. Treba da mi što prije odgovoriš.

Carica dade pismo glasniku koji ga odnese caru. Kada ga veliki car pročita, on se razbjesni na svoju kćer Menarusanu, pa napisa pismo kćeri Nuruhuda u kome reče:

"Predajem je tebi i postavljam te za njenog presuditelja. Ako je sve tako kako kažeš smakni je ne savjetujući se sa mnom."

Kada joj stiže očevo pismo, carica ga pročita, pa posla po Menarusanu koju dovedoše okrvavljenu, s kosom privezanom za halku, okovanu teškim željeznim okovima, u odjeći od kostrijeti. Dovedoše je pred caricu, te zatočenica stade pred nju, ponižena i uvrijeđena. Osjetivši koliko je ponižena, princeza se sjeti svoje nekadašnje slave, te briznu u plač i poče recitirati stihove:

Gospodaru, dušmani me sada žure ubiti
Tvrdeći da se nisam u stanju spasiti.

Molim Te, hoćeš li im nakane pokvariti?
Gospodaru, one što mole Ti ćeš zaštititi.

Princeza briznu u plač tako da joj se svijest pomuti, a kada dođe k sebi, izgovori stihove:

Hiljadu nesreća se sa mnom i dušom mi združiše
Premda plemenitost moju na hiljade osjetiše.

Nije malo briga moju dušu morilo,
Već ih je, Allahu hvala, na hiljade bilo.

Zatim kaza i ove stihove:

Mnoge će nevolje uistinu teške biti
Mladiću koga će samo Allah spasiti.

Teške su i znaju kao halke stezati,
Pa popuste kad prestanem se nadati.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

820. NOĆ

Kada nastupi osam stotina dvadeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je carica Nurulhuda naredila da dovedu njenu sestru, princezu Menarusanu, te je dovedoše pred nju svezanu. Princeza je izrecitirala stihove, a onda Nurulhuda naredi da donesu drvene ljestve na koje položi princezu naredivši slugama da je svežu leđima za ljestve. Opruži joj ruke i sveza je užadima, zatim joj otkri glavu i omota kosu oko drvenih ljestava potpuno izgubivši milost prema njoj.

Kada Menarusana osjeti koliko je ponižena, ona vrisnu i zaplaka, ali joj niko nije priticao u pomoć, te ona reče carici:

- Sestro, kako ti je srce okrutno prema meni, pa se ne možeš sažaliti na me, niti na ovu nejaku djecu!

Na te riječi Nurulhuda postade još okrutnija i psujući povika:

- Raspusnice! Rospijo! Neka se Allah ne smiluje onome ko se tebi smiluje! Kako se mogu na te sažaliti, vjerolomnice?!

Onda Menarusana reče, opružena na ljestvama:

- Čuvaj se Gospodara nebesa jer me optužuješ za nešto za šta nisam kriva! Tako mi Boga, nisam bludničila, već sam se zakonito udala za njega. Bog najbolje zna da li govorim istinu ili ne. Moje srce je gnjevno na te zbog toga što je tvoje srce tako strašno okrutno. Kako me možeš optuživati za blud kad o tome ništa ne znaš? Međutim, moj Gospodar će me spasiti. Ako je tačno to što me optužuješ za blud, Allah će me kazniti.

Princezine riječi podstakoše na razmišljanje sestru koja reče:

- Kako to razgovaraš sa mnom?

Zatim joj priđe i udari je tako snažno da joj se svijest pomuti. Poškropiše je vodom, te ona dođe k sebi i sva njena ljepota se izobliči od snažnih batina, od čvrstog vezanja i zbog svekolikog poniženja. Onda princeza izgovori stihove:

Ako sam nekad nešto zgriješila,
I ako sam nešto pokudno učinila,

Za sve što je bilo ja ću se kajati
I oprost ću od tebe tražiti.

Nurulhuda se razbjesni zbog tih stihova, te povika:

- Rospijo, preda mnom recitiraš stihove tražeći oproštaj za velike grijehe koje si počinila! Željela sam da se vratiš mužu kako bih vidjela koliko si razvratna i bestidna, jer se dičiš razvratnošću, gnusobama i velikim grijesima!

Carica naredi slugama da joj donesu palmov štap. Kada ga donesoše, carica ustade, zasuka rukave i poče je tući od glave do pete. Zatim zatraži pleteni bič, takav da bi i slon pobjegao kada bi ga neko njime udario. I carica poče tući princezu tim bičem po leđima, stomaku i po svim udovima, dok se nije onesvijestila.

Kada starica Ševahi vidje šta radi carica, ona pobježe plačući i proklinjući je, ali Nurulhuda povika slugama:

- Dovedite je!

Sluge potrčaše za staricom, zgrabiše je i dovedoše pred caricu koja naredi da je bace na zemlju, pa povika robinjama:

- Povucite je licem prema zemlji i izbacite je!

Tako izbaciše staricu Ševahi.

U međuvremenu, Hasan odvažno ustade, pa pođe obalom rijeke uputivši se u pustinju, sav smušen i zabrinut, izgubivši nadu da će preživjeti. Išao je tako smeten i ne znajući kada je dan a kada noć, jer je toliko patio. Putovao je dok ne dođe nadomak jednog stabla na kome nađe obješen papirić. Hasan uze papirić, pogleda ga i vidje napisane stihove:

Ja sam negda o tebi promišljao
Dok si zametak u majčinoj utrobi bio

Pa sam je na nježnost prema tebi natjerao,
Da te prigrli ja sam je privolio.

Ja ću tebi uvijek pomagati
kada te nevolje počnu opsijedati.

Pokorno preda mnom ustani
I na ruku se u nevolji osloni!

Pošto pročita cedulju, Hasan je bio siguran da će se spasiti nevolja, te da će se sastati s milima. Zatim pođe još nekoliko koraka naprijed i nađe se sam na jednome pustom i opasnom mjestu na kome nije bilo nikoga ko bi mu pravio društvo. Srce mu je zamiralo od samotinje i straha. Koljena mu zadrhtaše od užasa toga mjesta, te on poče recitirati:

Ah, kad puhneš, lahore, zemljom onih koje volim,
Kaži da pozdravljam ih pozdravima srdačnim;

Reci im da sam zatočenik ljubavi prema njima
I da čežnja nepodnošljiva već me obuzima.

Možda će onda lahor milosti puhnuti,
Pa će nam kosti istruhle odmah oživjeti.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom dopuštenju.

821. NOĆ

Kada nastupi osam stotina dvadeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan pročitao cedulju, čvrsto vjerujući da će se spasiti nedaća i bio je siguran da će se sastati s voljenima. Zatim je pošao nekoliko koraka naprijed i našao se sam na jednom opasnom mjestu. Nije bilo nikoga ko bi mu pravio društvo, te Hasan briznu u plač i izrecitira navedene stihove. Potom malo pođe obalom rijeke i naiđe na dvoje male djece koja su pripadala čarobnjacima i vračevima. Pred njima se nalazio bakarni štap na kome su bili urezani zapisi. Pored štapa nalazio se kožni kalpak sašiven od tri šiljasta komadića na kojima su željeznim slovima bila ispisana neka imena i pečati. I kalpak i štap bili su bačeni na zemlju, a djeca su se tukla i svađala zbog njih tako da ih je krv oblila. Jedno dijete je vikalo:

- Štap neće uzeti niko nego ja!

- Ne, nego ću ja uzeti štap! - povika drugo dijete.

Hasan stade između djece odgurnuvši jedno od drugoga i reče im:

- Zašto se svađate?

- Ti nam presudi, amidža - rekoše djeca. - Uzvišeni Allah te poslao k nama da nam pravedno presudiš.

- Ispričajte mi o čemu se radi, pa ću presuditi.

- Mi smo dva rođena brata. Naš otac je bio jedan od velikih čarobnjaka. Boravio je u pećini na ovoj planini, pa je umro ostavivši nam kalpak i štap. Moj brat kaže da štap neće uzeti niko nego on, a ja velim da ću ga uzeti upravo ja. Zato nam ti budi sudija i spasi nas jednog od drugoga.

Pošto ih sasluša, Hasan reče:

- Kakva je razlika između štapa i kalpaka i kakva je njihova vrijednost? Sudeći po tome kako izgleda, štap vrijedi šest džudeda,[9] a kalpak tri džudeda.

- Ti ne znaš njihovu vrijednost - rekoše djeca.

- A koja im je vrijednost?

- Oboje imaju neobičnu tajnu. Zato štap vrijedi koliko porez otoka Vak zajedno s drugim oblastima, a isto toliko vrijedi kalpak.

- Tako ti Boga, sinko, otkrij mi njihove tajne.

- Njihove tajne su velike, jer je naš otac živio stotinu trideset i pet godina trudeći se da ih izradi dok ih nije najzad na najbolji način napravio ugradivši u njih tajnu i koristeći ih na čudesan način. Izrezbario ih je šarama nalik na nebeski svod koji se ukrug kreće i opremio ih svim hamajlijama. Kada ih je uradio, stiže ga smrt koju niko ne može izbjeći. Što se tiče kalpaka, njegova tajna je u tome da svaki onaj ko ga stavi na glavu postaje nevidljiv za sve ljude. Niko ga ne vidi dokle god mu je kalpak na glavi. Tajna štapa je u tome da onaj ko ga ima stiče vlast nad sedam džinskih plemena, jer sva ona služe taj štap - svi su pod njegovom vlašću. Kada vlasnik štapa udari njime po zemlji, pokoravaju mu se svi zemaljski carevi i svi džini stavljaju mu se u službu.

Pošto je Hasan čuo te riječi, on obori glavu neko vrijeme, a onda pomisli: “Tako mi Boga, ja ću pobijeditii s ovim štapom i kalpakom, uz Allahovu pomoć! Preče je da ih ja imam nego djeca. Odmah ću smisliti kako da prevarim djecu i uzmem im stvari da bih pomoću njih spasio sebe, svoju ženu i djecu od one tiranske carice, te ću odmah otići s ovoga mjesta nasilja gdje nijednome ljudskom biću nema spasa. Možda me je Allah i doveo ovoj dvojici dječaka samo zato da bih im izvukao štap i kalpak.”

Hasan podiže pogled prema dječacima i reče im:

- Ako želite da se riješi problem, ja ću vas najprije ispitati. Ko bude bolji od svoga suparnika, on će uzeti štap, a ko bude slabiji uzet će kalpak. Kada vas tako ispitam i vidim ko je bolji, znat ću šta ko zaslužuje.

- Amidža, pristajemo da nas ispitaš i da nam presudiš po svom nahođenju.

- Hoćete li me slušati i uraditi kako vam kažem?

- Hoćemo - odgovoriše dječaci.

- Ja ću uzeti kamen i baciti ga. Ko prvi stigne do njega i uzme kamen, dobit će štap, a onaj ko zaostane uzet će kalpak.

---

9 Stoti dio dirhema, novčane jedinice manje od dinara.

- Pristajemo - na to će dječaci, a Hasan uze jedan kamen i baci ga svom snagom, tako da im se izgubi iz vida. Dječaci pojuriše prema kamenu i kada se udaljiše, Hasan uze kalpak i stavi ga na glavu, a štap uze u ruku i pođe odatle da bi vidio je li tačno ono što su dječaci kazali o tajni svoga oca.

Mlađi dječak prije stiže do kamena, uze ga i vrati se na mjesto gdje je bio Hasan, ali ne vidje od njega ni traga, pa povika bratu:

- Gdje je onaj čovjek što nam sudi?

- Ne vidim ga - odgovori drugi. - Ne znam je li odletio u nebo, ili je propao u zemlju.

Zatim se dadoše u potragu za Hasanom, ali ga ne vidješe, dok je Hasan stajao na svome mjestu. Dječaci počeše grditi jedan drugoga, govoreći:

- Sad smo ostali i bez štapa i bez kalpaka. Otac nam je upravo tako i rekao, ali smo mi zaboravili šta nam je kazao.

Dječaci odoše svojim putem. Hasan uđe u grad noseći kalpak, a u ruci je imao štap. Niko ga nije vidio. Tako Hasan stiže u dvorac, pope se tamo gdje je bila Ševahi, pa joj priđe pod kalpakom, a starica ga nije vidjela. On priđe polici koja se nalazila iznad njene glave, a gdje se nalazila staklarija i porculan, te zatrase policu i sve što je bilo na njoj pade na zemlju. Starica vrisnu i poče se busati po licu. Zatim ustade i vrati sve na svoje mjesto pomislivši: "Allaha mi, vjerujem da je carica Nurulhuda poslala ovamo nekog šejtana koji mi je ovo priredio! Molim uzvišenog Allaha da me oslobodi carice i da me sačuva njene srdžbe. Gospode, kad tako grozno postupa sa svojom sestrom tukući je i razapinjući, iako je njen otac voli, šta tek može učiniti s tuđinom kao što sam ja kada se naljuti..."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

822. NOĆ

Kada nastupi osam stotina dvadeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je starica Ševahi razmišljala: "Kad carica tako postupa sa svojom sestrom, šta će tek učiniti s tuđincem kao što sam ja ako se naljuti?" Zatim starica reče:

- Šejtane, zaklinjem te Milostivim i Samilosnim, Snažnim i Svemogućim, Stvoriteljem ljudi i džina, napisom na Davudovom prstenu, progovori sa mnom i odgovori mi!

Hasan odgovori:

- Ja nisam šejtan, već ljubavlju moreni i mučeni Hasan.

I on skinu kalpak s glave pa se pokaza starici koja ga prepozna, povede ga i reče mu nasamo:

- Da nisi šenuo kad si došao ovamo? Sakrij se, jer ona rospija je udarila na strašne muke tvoju ženu iako joj je sestra, a šta će tek uraditi ako se obruši na te?

Zatim starica ispriča Hasanu sve što se dogodilo njegovoj ženi, u kakvom je jadu i nevolji.

Kaza mu kakvom mučenju je izložena, pa dodade:

- Carica se pokajala što te je pustila, pa je poslala čovjeka da te dovede nudeći mu kintar zlata i položaj na dvoru. Ako te vrate, zaklela se da će ubiti tebe, tvoju ženu i djecu.

Starica zaplaka pokazujući šta joj je carica učinila. Hasan zakuka:

- Gospođo, kako da se izvučemo iz ove zemlje i od ove okrutne carice? Šta učiniti da bih oslobodio ženu i djecu i da ih vratim u svoju zemlju?

- Teško tebi! - povika starica. – Sapšavaj se!

- Moram spasiti ženu i djecu, uprkos carici!

- A kako ih možeš silom osloboditi? Idi i sakrij se, sinko, dok ti Allah ne da takvu mogućnost.

Onda Hasan pokaza starici bakarni štapić i kalpak. Kada ih starica vidje, silno se obradova:

- Slava Onome koji oživljava kosti iako su istruhle![10] Tebi i tvojoj ženi prijetila je neizbježna smrt, a danas si se, sinko, spasio zajedno sa ženom i djecom. Ja znam taj štapić, a znam i njegovog vlasnika jer je bio moj učitelj koji me je učio čarolijama. Bio je to veliki čarobnjak koji je proveo stotinu trideset i pet godina usavršavajući štap i kalpak. Kada ih je usavršio, zadesila ga je smrt od koje nema spasa. Čula sam kako govori djeci: "Ove stvari neće biti vama suđene, nego će doći neki stranac koji će ih oduzeti, tako da nećete ni znati kako će vam ih uzeti." "Babo, reci nam na koji način će nam ih oduzeti?" "Ni ja to ne znam", rekao je otac. Kako si uspio doći do njih, sinko?

Hasan ispriča starici kako je uzeo stvari od dječaka, te starica reče radujući se:

- Pošto sada možeš imati svoju ženu i djecu, poslušaj šta ću ti reći. Ja više nisam u stanju ostati kod ove rospije, budući da je već nasrnula na me podvrgavajući me mučenju. Ja odoh od nje u pećinu gdje žive čarobnjaci i s njima ću ostati do smrti. Ti stavi kalpak na glavu, pa uzmi štap u ruku i pođi tamo gdje se nalaze tvoja žena i djeca. Tu udari štapom u zemlju i reci: "O sluge ovih imena!" Doći će ti oni koji služe štap, pa ako dođe neko od njihovih poglavara, naredi mu ono što želiš i za šta se budeš odlučio.

Hasan se oprosti sa staricom i izađe. On stavi kalpak na glavu, uze štap i ode u odaju gdje je bila njegova žena. Vidje da mu je žena jedva živa, razapeta na ljestvama za koje je bila svezana njena kosa. Plakala je slomljena srca jer je bila u stanju da ne može biti gore, a nije znala kako da se izvuče. Njena djeca igrala su se podno ljestava, dok ih je majka posmatrala oplakujući njih i sebe samu zbog svega što ju je snašlo, zbog patnji koje je pretrpjela i bolnih udaraca. Hasan je čuo kako u tome očajnom stanju recitira stihove:

Ne ostade ništa osim duše treperave
I osim zjene ljudske sada isplakane.

10 Aluzija na *Kur'an* (36:78).

Cijela duša zaljubljenom plamti
Ognjem pravim dok on šuti.

Gledajuć' ga, žale ga zluradi -
Teško onom koga žale takvi ljudi!

Videći kako njegova žena pati i kako je ponižena, Hasan zaplaka toliko da mu se svijest pomuti, a kada se pribra i vidje djecu kako se igraju, te da im je majka obamrla od silnoga bola, on skinu kalpak s glave, a djeca povikaše:

- Babo!

Hasan onda pokri glavu, a majku osvijestiše dječiji povici, ali ne vidje muža. Vidjela je samo djecu kako plaču i viču: "Babo!" Slušajući kako spominju oca i plaču, njoj srce prepuče, duša joj se poče kidati, te povika iz dubine ranjenoga srca:

- Gdje ste? Gdje vam je babo?

Zatim se sjeti vremena kada su bili zajedno, te briznu u plač toliko da su joj suze palile obraze i zemlju su kvasile. Lice joj je bilo ogrezlo u suzama zbog silnoga plača. Nije imala slobodnu ruku da bi obrisala suze s lica, te su se na njenoj koži muhe hranile. Niko joj nije mogao pomoći osim plača, niti je imala utjehe osim poezije. Zato ona poče kazivati stihove:

Našeg rastanka i oproštaja sam se sjetila
Kada sam pri povratku potoke suza prolijevala;

Kad je gonič deve potjerao, ja nisam nalazila,
Strpljenja ni čvrstine, već sam srce izgubila.

Vratih se ni sama ne znajući kamo ću poći;
Od bola i patnje, od jada nisam mogla k sebi doći.

Najteže mi je bilo dok sam se vraćala,
Kad mi je spodoba s licem smjernim pristupila.

Dušo, kad bez dragog nije lagodno živjeti,
Nemoj se dugom vijeku ni nadati.

Prijatelju, oslušni šta će ti ljubav moja kazati:
Nek se srce tvoje ne ogluši o ono što ću govoriti.

O ljubavi s čudima povezanoj ja ću kazivati
I kazujuć' čudesno na al-Asmaiju ću ličiti.[11]

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

11 Čuveni arapski filolog (740-828).

Kada nastupi osam stotina dvadeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan ušao u odaju gdje je bila njegova žena, pa je ugledao djecu i čuo ženu kako recitira navedene stihove. Žena se osvrnu lijevo i desno ne bi li otkrila zašto djeca viču, ali ne vidje nikoga, te se čudila zašto djeca baš sada spominju oca.

Toliko o njima.

Što se tiče Hasana, on sasluša ženinu recitaciju pa zaplaka toliko da mu se svijest pomuti Niz obraze mu suze linuše kao kiša, te on priđe djeci i skinu kalpak. Čim ga ugledaše, djeca ga prepoznaše i povikaše:

- Babo!

Majka zaplaka kada je čula kako djeca spominju oca, te uskliknu:

- O, čudo Božije! - a onda pomisli: "Zašto li djeca spominju oca baš sada i zašto ga dozivaju?" i ona briznu u plač recitirajući stihove:

Zemlja je opustjela i u njoj više nema svjetlosti -
Oči moje, počnite suze bujne prolijevati.

Kad on otpjeva, kako mogu izdržati:
Ni strpljenja, niti srce svoje mogu imati.

Ti što ode, mjesto ti je u srcu mome
A nakon toga ima l' nade povratku tvome?

Kad bi se vratio, a ja ti se prestala nadati
Suze bih prolijevala i nastavila patiti.

Od rastanka su moje oči suze lile
Zalud jer vatru u meni nisu ugasile.

Čeznem da je sa mnom al' sudba ne pristaje
I rastankom čežnju moju iznevjeruje.

Bogom te zaklinjem, dragi, da se vratiš meni -
Dovoljno je što potoci su suza proliveni!

Hasan nije mogao odoljeti, a da ne skine kalpak s glave, te ga žena vidje i prepozna pa ciknu tako da uplaši sve koji su bili u dvorcu. Onda upita Hasana:

- Kako si došao ovamo? Jesi li se spustio s neba, ili si došao iz zemlje?

Zatim je obliše suze. Hasan također zaplaka, a žena mu reče:

- Čovječe, nije vrijeme za plakanje, niti za prijekore! Sudbina je na djelu i Allahovo pero upravo ispisuje ono što je dosuđeno. Tako ti Boga, odakle si došao? Odlazi i sakrij se da te neko ne bi vidio, pa će obavijestiti moju sestru koja će zaklati i tebe i mene!

- Moja gospodarice i gospodarice svih carskih kćeri, ja sam izložio život opasnosti dolazeći ovamo. Zato ću ili umrijeti, ili te osloboditi nevolje u kojoj si se našla. Ja, ti i djeca otići ćemo u moju zemlju uinad ovoj rospiji, tvojoj sestri.

Menarusana se osmjehnu na te riječi i poče dugo odmahivati glavom govoreći Hasanu:

- Ništa od toga, dušo moja! Niko me ne može odavde izvući osim uzvišenog Allaha. Spašavaj se i odlazi, a nemoj srljati u propast, jer carica ima vojsku kao mravi i niko nije u stanju oduprijeti joj se. Pretpostavimo da me izvedeš odavde, kako ćeš stići u svoju zemlju i izvući se s ovih otoka i ovih opasnih mjesta? Već si vidio na putu svakojaka čuda, užase i nevolje od kojih se ne može spasiti čak ni odmetnuti džin. Odlazi brzo! Ne zadaji mi još veće brige obećavajući da ćeš me izvući odavde. Ko me može dovesti u tvoju zemlju preko ovih dolina, preko bezvodnih i opasnih mjesta.

- Tvoga mi života, očinji vide - reče Hasan - neću otići, niti ću otputovati bez tebe!

- Kako ćeš tako nešto učiniti? Kojega si ti roda? Ti uistinu ne znaš šta govoriš. Kada bi vladao džinima, ifritima, čarobnjacima, plemenima i gardama, niko se ne bi mogao izvući odavde. Spašavaj se dok si čitav, a mene ostavi, možda će Allah nakon ovoga odrediti drukčiji ishod.

- Kraljico ljepotica - na to će Hasan - došao sam samo radi toga da bih te spasio pomoću ovoga štapa i kalpaka.

Zatim joj ispriča događaj sa dvojicom dječaka. I dok je on to kazivao, uđe carica koja je čula njihov razgovor. Čim Hasan ugleda caricu, on stavi kalpak na glavu, a carica upita sestru:

- S kim si to razgovarala, raspusnice?

- A s kim bih mogla razgovarati osim s ovom djecom?

Carica uze bič i poče je tući njime tako da Menarusana izgubi svijest. Zatim naredi da je odnesu odatle na drugo mjesto i prenesoše je, te s njima pređe i Hasan na to drugo mjesto. Sluge baciše onesviješćenu ženu i ostadoše da je posmatraju. Kada žena dođe k sebi, ona kaza stihove:

Mnogo sam žalila kad smo se rastali
Te bujica suza iz očiju mi se proli.

Zakleh se da rastanak neću spomenuti
Htjedne li nas sudbina opet sastaviti.

"Od muke crknite", rekoh zlobnicima,
"Jer dostigoh cilj sa svojim snovima."

Od silne sreće počeh se radovati
Tako da presretna moradoh zaplakati.

"Oko moje, naviklo si sada plakati,
Te plačeš kad tuguješ i plačeš od radosti."

Nakon tih stihova, robinje odoše od Menarusane, a Hasan, skinu kalpak i njegova žena mu reče:

- Pogledaj, čovječe, šta me je snašlo! Ovo je sve zbog toga što sam pogriješila prema tebi, što sam se suprotstavila tvojoj zapovijesti i što sam otišla bez tvoga dopuštenja. Tako ti Allaha, čovječe, nemoj mi uzeti za zlo i znaj da žena nije svjesna vrijednosti muškarca dok se ne rastane s njim. Ja sam pogriješila, ali molim uzvišenog Allaha da mi oprosti zbog onog što se dogodilo mojom grješkom. Ako nas Allah opet sastavi, neću se više nikada ogriješiti prema tebi...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

824. N

Kada nastupi osam stotina dvadeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se Hasanu izvinjavala njegova žena, govoreći mu:

- Ne zamjeri mi zbog grješke, a ja molim za oprost svevišnjeg Allaha.

Osjećajući kako ga srce boli zbog nje, Hasan reče:

- Ti nisi pogriješila, već sam ja pogriješio što sam otputovao, a tebe ostavio kod onih koji nisu znali tvoju vrijednost. Ljubavi srca moga, plode moje duše i svjetlosti moga oka, znaj da mi je uzvišeni Allah dao moć da te oslobodim. Želiš li da te odvedem kući tvoga oca gdje ćeš imati ono što ti je Allah odredio, ili ćeš uskoro poći sa mnom u moju zemlju gdje ćeš najzad odahnuti?

- Zar me može osloboditi neko osim Gospodara nebesa? Idi ti u svoju zemlju i okani se tlapnje, jer i ne znaš za sve opasnosti ove zemlje. Ako me ne poslušaš, vidjet ćeš to i sam.

Zatim Menarusana poče recitirati:

Hajde, na sve što hoćeš ja ću pristati -
Zašto se ljutiš na me i hoćeš me koriti?

Šta se dogodi s onim što je među' nama bilo:
Šta bi od ljubavi na koju se odavno zaboravilo?

Klevetnik se još uvijek uz bok naš nalazi
I čim vidi da je bok slobodan u napad prelazi.

Uistinu, ja vjerujem dobrim pričama o tebi
Iako klevetnik podbadati prestao ne bi.

Mi krijemo svoju tajnu i mi ćemo je čuvati
Makar nam htjeli sabljom ukora prijetiti.

Po vascijeli dan ja ću čeznuti -
Možda će mi glasnik radosnu vijest donijeti.

Potom i ona i djeca zaplakaše, a robinje začuše njihov plač pa uđoše i zatekoše princezu Menarusana kako plače zajedno s djecom, ali ne vidješe Hasana s njima. I same robinje zaplakaše zbog sažaljenja, proklinjući caricu Nurulhuda. Hasan pričeka dok padne noć i da pođu na spavanje stražari kojima je žena povjerena na čuvanje. Onda on ustade, pritegnu pojas i pođe svojoj ženi. Oslobodi je i poljubi u glavu, pa je privi na grudi ljubeći je među oči i reče:

- Dugo već žudim za svojim zavičajem i za našim susretom tamo! Je li naš susret san ili java?

Zatim Hasan ponese starijeg sina, a žena ponese mlađeg, te izađoše iz dvorca pod okriljem uzvišenog Allaha i odoše. Kad se nađoše izvan dvorca, zaustaviše se pored kapije koja je zatvarala ulaz u caričin saraj. Vidjevši da je kapija zatvorena, Hasan reče:

- Bože moj, da čuda li velikoga! Mi Bogu pripadamo i Njemu se vraćamo!

Oni izgubiše nadu da će se spasiti, te Hasan reče:

- O, Ti što olakšavaš nevolje! - i udarivši rukom o ruku, Hasan dodade: - Na sve sam računao i na sve sam mislio, ali na ovo nisam. Uhvatit će nas čim dan osvane. Šta sada da se radi?

Zatim Hasan izgovori stihove:

Zadovoljan si bio dok si lijepo živio
I od zle sudbine nisi strahovao;

Noći su te čuvale pa sam ljubomorna bila,
Al' za jasnih noći često je pometnja izbila.

Hasan zaplaka rasplakavši i ženu koja je uz to bila i ponižena i patila je zbog zle sudbine. On se opet obrati ženi stihovima:

Sudba se sa mnom inati k'o da sam dušman pravi
I svakog dana donosi mi ona jad neki novi.

Žudim li za dobrim, suprotno će mi donijeti
I jedan dan ako je vedar, drugi će mutan biti.

Zatim kaza i ove stihove:

Sudbina mi je nesklona premda ona ne zna
Da sam čvršći od svih mogućih poniženja.

Mržnju svoju i jarost ona mi pokazuje,
A ja njoj istrajnost kakve ni u koga nije.

Menarusana reče Hasanu:

- Tako mi Boga, mi se možemo osloboditi jedino ako se ubijemo i otarasimo ove velike patnje i prestanemo podnositi bolna stradanja.

Dok su oni tako razgovarali, neko reče iza vrata:

- Tako mi Boga, gospođo Menarusana, neću otvoriti vrata tebi i tvome mužu Hasanu ako ne poslušate šta ću vam reći.

Kada su to čuli, njih dvoje ušutiše i htjedoše se vratiti tamo gdje su bili, ali neko reče:

- Zašto šutite i ne odgovarate mi?

Oni prepoznaše ko govori: bila je to starica Ševahi Zatuddavahi kojoj rekoše:

- Sve što kažeš uradit ćemo, ali otvori vrata jer sada nije vrijeme za razgovore.

- Tako mi Boga, neću otvoriti dok mi se ne zakunete da ćete me povesti i da me nećete ostaviti kod ove rospije. Šta bude s vama, neka bude i sa mnom. Ako se vi spasite, i ja ću se spasiti, a ako vi stradate, i ja ću stradati jer ona lezbijska razvratnica ponižava me svakog časa i muči zbog vas. A ti znaš, kćeri, kakva sam.

Kada prepoznaše staricu, oni joj povjerovaše i zakleše se tako da im je mogla vjerovati. Čim su se zakleli, starica im otvori kapiju te oni izađoše i ugledaše Ševahi kako sjedi na bizantskom ibriku od crvene gline. Oko grlića ibrika bilo je obavijeno palmino uže, a ibrik se okretao pod staricom krećući se brže od rasnog pastuha. Starica pođe ispred njih govoreći im:

- Slijedite me i ne bojte se ničega, jer ja pamtim četrdeset vrsta čarolija. Najbeznačajnijom čarolijom mogu pretvoriti ovaj grad u nemirno more i začarati svaku djevojku u njemu tako da se pretvori u ribu. Sve to mogu izvesti prije nego što jutro svane. Međutim, nisam mogla učiniti takvo zlo zbog straha od njenog oca i zato što sam štitila njene sestre, budući da uživaju podršku mnoštva vojnika, plemena i slugu. Ipak ću vam pokazati čuda svoga čarobnjaštva. Dakle, idite s blagoslovom uzvišenog Allaha i uz Njegovu pomoć.

Hasan i njegova žena se obradovaše uvjereni da će se spasiti...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

825. N

Kada nastupi osam stotina dvadeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su Hasan, njegova žena i starica Ševahi izašli iz dvorca, uvjereni da će se spasiti. Tako izađoše izvan grada, te Hasan uze onaj štap i udari njime po zemlji prikupivši snagu i govoreći:

- Sluge ovih imena, dođite k meni i upoznajte me sa svojom braćom!

Zemlja se odjednom rascijepi i iz nje se pojavi deset ifrita čije su noge bile u zemlji, a glava u oblacima. Oni tri puta poljubiše tlo pred Hasanom i rekoše svi uglas:

- Evo nas, gospodaru i upravitelju naš! Što god nam narediš mi ćemo poslušati i izvršiti. Ako hoćeš, isušit ćemo more za te i planine prenijeti s njihovih mjesta.

Hasan se obradova riječima ifrita i trenutačnom pristanku, te se osokoli - njegova odlučnost postade još veća i on reče:

- Ko ste vi i kako se zovete? Kojim plemenima pripadate, kojeg ste roda i soja?

Oni ponovo poljubiše tlo uglas govoreći:

- Nas sedmerica smo carevi i svaki od nas ima pod svojom vlašću sedam plemena džina, šejtana i marida, tako da nas sedmerica upravljamo sa četrdeset i devet raznih plemena džina, šejtana i marida, zatim upravljamo duhovima koji lete i koji rone, a žive u gorama, pustinjama, ili su se nastanili u morima. Naredi šta želiš, jer mi smo tvoje sluge i robovi. Ko ima ovaj štap, gospodari svima nama i mi mu se pokoravamo.

Hasana plaho obradovaše te riječi, isto kao njegovu ženu i staricu, te on reče džinima:

- Hoću da mi pokažete svoje podanike, vojsku i gardu.

- Gospodaru, strah nas je da tebi i ovima što su s tobom pokažemo svoje podanike, jer je to silna vojska koja se od drugih razlikuje po obliku, izgledu, boji, licem i tijelom. Neki imaju samo glave bez tijela, neki tijela bez glava, neki su nalik na zvijeri, a neki na lavove. Međutim, ako to želiš, mi ti moramo pokazati najprije one koji su nalik na zvijeri. Šta želiš sada, gospodaru?

- Želim da mene, moju ženu i ovu dobru staricu odmah odnesete u Bagdad.

Kada su to čuli, ifriti oboriše glave, a Hasan im reče:

- Zašto mi ne odgovarate?

- Gospodaru naš - odgovoriše oni uglas - mi potječemo od vremena poslanika Sulejmana, sina Davudova, Bog im se smilovaao i spasio ih. On nas je zakleo da ne nosimo nijednog čovjeka na svojim leđima i od tada nijedno ljudsko biće nismo nosili na ramenima, niti na leđima. Međutim, mi ćemo odmah pripremiti džinske konje koji će tebe i tvoje pratioce odnijeti u tvoju zemlju.

- Koliko je daleko Bagdad? - upita Hasan.

- Sedam godina usrdnog jahanja.

Čudeći se, Hasan reče:

- Kako sam ja ovamo došao za manje od godinu dana?

- Allah je u srca svojih dobrih robova ulio sažaljenje prema tebi. Da nije tako, ti nikada ne bi dospio u ove zemlje i krajeve, niti bi ih ikada očima vidio, jer je šejh Abdulkuddus posadio

te na slona i na izuzetnog konja, te si za tri dana prevalio put od tri godine usrdnog jahanja. Što se tiče šejha Abu-r-Ruvejša koji te je predao Dahnešu, on je za jedan dan i noć prevalio s tobom put od tri godine. To je Božija dobrostivost, jer je šejh Abu-r-Ruvejš potomak Asafa ibn Barahije koji drži do imena uzvišenog Allaha. Od Bagdada do dvorca onih djevojaka valja putovati godinu dana, a to je ukupno sedam godina.

Hasan se zabezeknu i uskliknu:

- Slava Allahu koji olakšava ono što je teško, koji je moćan nad moćnima, koji približava udaljene i ponižava tirane! On nam sve olakšava, a mene je doveo u ove zemlje potčinivši mi ovaj svijet i sastavivši me sa ženom i djecom, tako da ne znam da li sanjam ili sam budan, jesam li trijezan ili pijan.

Zatim se Hasan obrati džinima:

- Kada nas stavite na svoje konje, za koliko dana će nas donijeti u Bagdad?

- Odnijet će te za manje od godinu dana, a prije toga ćeš pretrpjeti mnoge nevolje i užase, jer ćeš prevaljivati bezvodne doline, prazne stepe i pustare, te mnoga druga mjesta. Nismo sasvim sigurni za te od stanovnika ovih otoka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

826. N

Kada nastupi osam stotina dvadeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su džini rekli Hasanu:

- Nismo sigurni za te od stanovnika ovih otoka, gospodaru, niti od zla velikoga cara, čarobnjaka i vračeva. Možda će nas oni pokoriti, a vas uzeti. Stavit će nas na muke i ko god čuje za to reći će: "Vi ste nasilnici, jer kako ste se drznuli protiv najmoćnijeg cara odnijevši čovjeka iz njegove zemlje zajedno s carevom kćerkom? Da si ti sam, mi bismo to učinili bez po muke, ali onaj koji te je doveo na ove otoke u stanju je odvesti te u tvoju zemlju i sastaviti te s majkom. Taj čas je blizu, nije daleko. Drži se i uzdaj se u Allaha. Ne boj se, jer mi ćemo biti s tobom dok ne stigneš u svoju zemlju.

Zahvaljujući im, Hasan reče:

- Bog vas dobrim nagradio! Požurite s konjima!

- Slušamo i pokoravamo se - na to će ifriti koji udariše nogama o zemlju i ona se rascijepi. Ifriti se izgubiše neko vrijeme, a onda se pojaviše vodeći tri konja, osedlane i zauzdane. Na prednjem kraju svakog sedla nalazile su se bisage čiji je jedan dio bio napunjen vodom, a drugi hranom. Ifriti privedoše konje i Hasan uzjaha jednoga stavivši jedno dijete ispred sebe, a žena uze drugog konja i krenuše na put. Putovali su cijelu noć, sve do jutra, a onda skrenuše s puta i za-

putiše se prema planini. Stalno su spominjali Božije ime putujući cijelog dana ispod planine.

Dok su tako putovali, Hasan odjednom ugleda ispred sebe neku planinu koja je bila poput stupa i dizala se kao dim put neba. Hasan prouči nešto iz *Kur'ana* tražeći zaštitu uzvišenog Allaha od prokletog šejtana. Ta crna spodoba ukazivala se sve jasnije kako su se primicali i kada joj priđoše, vidješe da je to ifrit čija je glava bila nalik na ogromnu kupolu, očnjaci kao kuke, nozdrve kao ibrici, uši kao štitovi od kože, usta kao pećina, zubi kao kameni stupovi, ruke kao vile, a noge kao katarke. Glava mu je počivala u oblacima, a noge u prašini.

Kada Hasan vidje toga ifrita, sagnu se i poljubi zemlju pred njim, ali mu ifrit reče:

- Ne boj me se, Hasane. Ja sam starješina stanovnika ove zemlje. Ovo je prvi otok otočja Vak. Ja sam musliman koji vjeruje u jednog Allaha. Čuo sam za vas i znao sam da ćete doći. Kada sam vidio u kakvom ste stanju, poželio sam da odem iz zemlje čarobnjaštva u neku drugu zemlju, nenastanjenu, daleko od ljudi i džina, da bih živio sam samcijat obožavajući Allaha dok mi ne dođe suđeni čas. Želio sam vas pratiti i biti vaš vodič dok ne napustite ovo otočje. Ja se pojavljujem samo noću i zato se ne plašite mene. Uostalom, i ja sam musliman kao i vi.

Kada je čuo ifritove riječi, Hasan se veoma obradova, uvjeren da će se spasiti, a zatim mu se obrati:

- Neka te Allah nagradi. Pođi s nama uz Božiji blagoslov.

Ifrit pođe ispred njih, a putnici zapodjenuše razgovor i počeše se zabavljati, smirenih srca i razdragani. Hasan je kazivao ženi sve što mu se dogodilo i šta je prepatio. I tako su putovali cijelu noć...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

827. NOĆ

Kada nastupi osam stotina dvadeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su putnici bez prestanka putovali cijelu noć, sve do jutra, dok su ih konji nosili kao sjajne munje. Kad osvanu dan, svaki putnik zavuče ruku u bisage, izvadi malo hrane iz njih i pojede, uze vode i napi se, pa se opet dadoše na put.

Bez zastoja su putovali predvođeni ifritom koji skrenu na drugi put, neprohodan i koji je vodio riječnom obalom. Prevaljivali su tako doline i pustare cijeli mjesec dana, a trideset i prvog dana podiže se pred njima prašina koja prekri obzorje i dan se smrači. Hasan problijedi kada ugleda prašinu. Putnici začuše strašnu buku, te se starica obrati Hasanu:

- Sinko, to je vojska otočja Vak. Upravo nas stižu i ščepat će nas.

- Šta da radim, majko? - upita Hasan.

- Udri štapom po zemlji - reče mu starica, te Hasan udari štapom po zemlji i pred njim se pojavi onih sedam careva koji ga pozdraviše poljubivši zemlju i rekoše mu:

- Ne boj se i nemoj se žalostiti!

Hasan se obradova njihovim riječima, te im se obrati:

- Dobro, gospodari džina i ifrita. Sada je vaše vrijeme.

- Pođi sa ženom, djecom i staricom na planinu, a nas ostavite s njima. Mi znamo da ste vi u pravu, a oni u krivu, pa će nam Allah omogućiti pobjedu nad njima.

Onda Hasan, njegova žena, djeca i starica sjahaše konje koje pustiše i popeše se na brdo... Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

828. N

Kada nastupi osam stotina dvadeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se Hasan sa ženom, djecom i staricom popeo na planinu pustivši konje. Nakon toga, priđe carica Nurulhuda s desnim i lijevim krilom vojske. Oko njih se nađoše zapovjednici koji ih rasporediše u grupe. Tako se sudariše dvije vojske i sijevnuše vatre; istupiše odvažni, a povukoše se kukavni. Iz usta džina sijevale su varnice sve dok ne pade mrkla noć, a onda se dvije vojske raziđoše. Kada sjahaše s konja i smjestiše se na zemlji, zapališe vatre, a sedmerica careva dođoše Hasanu i poljubiše tlo pred njim. On priđe i zahvali carevima poželivši im pobjedu. Hasan ih upita kako se odvija bitka s vojskom carice Nurulhuda, a džini rekoše:

- Oni ne mogu izdržati borbu s nama duže od tri dana. Danas smo trijumfovali zarobivši dvije hiljade vojnika, a pobili smo ih nebrojeno mnogo. Ti se smiri i uživaj.

Zatim se carevi oprostiše s Hasanom i odoše da čuvaju svoju vojsku ložeći vatru sve do jutra. Kad osvanu dan, vitezovi uzjahaše vrsne konje, pa se počeše biti britkim sabljama i ubadati ubojitim kopljima. Provedoše noć na konjima sudarajući se kao morski vali, dok je među njima bjesnio oganj rata.

Vodili su bitku sve dok vojska otočja Vak ne ustuknu, dok se ne slomi njihova odlučnost, dok im ne splasnu volja i noge ne poskliznuše. Kuda god su bježali, poraz ih je stizao, te on okrenuše leđa nadajući se da će umaći, ali većinu pobiše ifriti, a caricu Nurulhuda zarobiše za jedno s carskim prvacima i njenom svitom.

Kad osvanu jutro, sedmerica careva dođoše pred Hasana, donesoše mu mramorno prijestolje obloženo biserjem i dijamantima, te Hasan sjede na prijestolje, a oni pored njega postaviše još jedno prijestolje, za gospodaricu Menarusanu, Hasanovu ženu. To drugo prijestolje bilo je od slonovače, presvučeno sjajnim zlatom. Postaviše i treće prijestolje za staricu Ševahi. Zatim dovedoše pred Hasana zarobljenike među kojima je bila carica Nurulhuda, svezanih ruku i okovanih nogu. Čim je starica ugleda, povika:

- Raspusnice i okrutnice, najbolja nagrada bila bi za te kada bi se našla dva izgladnjela psa pa te vezati za repove žednim konjima i potjerati ih prema rijeci da te rastrgnu. Koža bi ti se kidala i psi bi se hranili tvojim mesom. Kako si mogla onako postupati sa sestrom, rospijo, iako je udata po zakonu, po Allahovom i Poslanikovom propisu? U islamu nema monaštva, a brak je praksa svih poslanika, Bog im se smilovao. Žene nisu stvorene ni za šta drugo osim za muškarce.

Hasan naredi da pobiju sve zarobljenike, dok je starica vikala:

- Pobijte ih i ni jednog nemojte ostaviti!

Kada princeza Menarusana vidje u kakvom položaju se nalazi njena sestra koja je bila okovana i zarobljena, reče joj plačući:

- Sestro moja, ko nas zarobi u vlastitoj zemlji i ko nas savlada?

- To je nešto nečuveno - odgovori sestra. - Pokorio nas je ovaj čovjek po imenu Hasan. Allah mu je dao vlast nad nama i nad cijelim našim carstvom, te je nadvladao i nas i džinske careve.

- Allah mu je omogućio da vas pobijedi i pokori samo pomoću ovoga kalpaka i štapića - reče Menarusana, a njena sestra se uvjeri u to shvativši da je i ona tako izbavljena. Zato carica poče moliti sestru dok joj srce ne omekša, te ona reče svome mužu Hasanu:

- Šta ćeš učiniti s mojom sestrom? Ona je, evo, pred tobom, a nije učinila ništa ružno da bi joj uzeo za zlo.

- Dovoljno je zlo što te je mučila - reče Hasan, a žena će na to:

- Sve što je meni učinila oprošteno joj je, a što se tebe tiče, već si sažegao srce moga oca tako što je mene izgubio, a kako će mu tek biti i bez moje sestre?

- Kako god ti riješiš - reče Hasan. - Ja ću učiniti ono što ti odlučiš.

Princeza Menarusana naredi da oslobode sve zarobljenike, te odvezaše i njih i njenu sestru. Princeza priđe sestri, zagrli je i poče plakati zajedno s njom. Plakale su tako neko vrijeme, a onda carica reče:

- Sestro, nemoj mi zamjeriti zbog onog što sam ti učinila!

- Meni je to bilo suđeno - reče carica sestri pa sjede s njom na prijestolje i zapodjenuše razgovor. Zatim Menarusana na najbolji način izmiri sestru sa staricom i njihova srca se smiriše.

Nakon toga, Hasan raspusti vojnike koji su služili štap, zahvaljujući im na izvojevanoj pobjedi nad neprijateljem. Menarusana ispriča sestri sve što joj se dogodilo s mužem Hasanom i što je prepatio zbog nje, pa još reče:

- Ko može tako nešto učiniti i ko ima takvu moć, njemu je Allah dao podršku i mogućnost da uđe u našu zemlju, da uzme tebe, zarobi te, rastjera tvoju vojsku i pokori tvoga oca, velikoga cara koji vlada džinima. Prema takvom čovjeku se ne smije ogriješiti.

- Allaha mi, sestro - reče Nurulhuda - istina je što si mi kazala o čudima koja je preživio ovaj čovjek. Zar sve to zbog tebe, sestro?

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi osam stotina dvadeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Menarusana opisala svojoj sestri Hasanova preživljavanja, a ova joj je rekla:

- Tako mi Boga, ne treba zanemariti takvog muškarca upravo zbog njegove čestitosti! Zar je sve to učinio zbog tebe?

- Da - odgovori Menarusana.

Potom provedoše noć u razgovoru, a kada granu sunce, htjedoše poći na put te se oprostiše jedni s drugima. Menarusana se oprosti sa staricom, pošto je prije toga izmirila nju i njenu sestru Nurulhuda.

Hasan udari štapom po zemlji iz koje se pojaviše oni što su ga služili, pozdraviše ga i rekoše:

- Hvala Allahu što te je smirio! Naredi što god želiš da izvršimo za tren oka.

Hasan im zahvali na tim riječima i dodade:

- Bog vas dobrim nagradio! Osedlajte nam dva najbolja konja.

Sluge odmah učiniše kako im je naredio Hasan i dovedoše dva osedlana konja. Hasan uzjaha jednoga i stavi dijete preda se, a njegova žena uzjaha drugog konja i stavi mlađe dijete ispred sebe. Carica Nurulhuda i starica također uzjahaše i svako se zaputi u svoju zemlju. Hasan i njegova žena pođoše na desnu stranu, a Nurulhuda i starica odoše lijevo.

Hasan je sa ženom i djecom putovao mjesec dana, a onda ugledaše nekakav grad uočivši da je okružen rodnim drvećem i rijekama.

Čim stigoše do drveća, sjahaše s konja željni odmora, te sjedoše da razgovaraju, kad ugledaše kako im prilazi mnoštvo konja. Ugledavši ih, Hasan skoči i pođe prema njima primjetivši da su to konjanici cara Hasuna, gospodara Zemlje kamfora i Ptičije utvrde. Hasan priđe caru, poljubi mu ruke i pozdravi ga, a kada car njega vidje, sjaha s konja, te on i Hasan sjedoše na ćilim ispod drveća, pošto car pozdravi mladića čestitajući mu na sretnom dolasku. Silno se radujući Hasanu, car reče:

- Hasane, ispričaj mi sve što ti se dogodilo.

Mladić sve kaza caru Hasunu koji se zabezeknu:

- Sinko, niko nije stigao na otoke Vak i vratio se otuda osim tebe. Tvoj podvig je čudesan. Hvala Allahu što se sve dobro svršilo.

Onda car ustade i uzjaha konja naredivši Hasanu da uzjaše i pođe s njim. Mladić postupi po naređenju, te se otisnuše na put dok ne stigoše do grada. Hasun uđe u carske dvore, a Hasan sa ženom i djecom ode u Dom gostoprimstva. Odsjedoše kod cara tri dana jedući i pijući, zabavljajući se i veseleći.

Nakon toga, Hasan zatraži dopuštenje da otputuje u svoju zemlju. Car mu dopusti, te mladić uzjaha sa ženom i djecom, a i sam car pojaha s njima. Jahali su tako deset dana i kada se car htjede vratiti, oprosti se s Hasanom koji ode sa ženom i djecom.

Putovali su puni mjesec dana, a onda ugledaše jednu veliku pećinu čije tlo je bilo od žutoga bakra. Hasan se obrati ženi:

- Pogledaj ovu pećinu! Prepoznaješ li je?

- Da - odgovori Menarusana.

- U njoj je šejh po imenu Abu-r-Ruvejš kome mnogo dugujem, jer me on upoznao s carem Hasunom.

I Hasan poče kazivati ženi šta mu se dogodilo sa šejhom Abu-r-Ruvejšom. Utom se šejh pojavi na ulazu u pećinu, te Hasan sjaha s konja i poljubi mu ruke. Šejh ga pozdravi čestitajući mladiću sretan povratak i radujući mu se. On povede mladića u pećinu i sjede s njim, a Hasan mu poče kazivati šta se sve zbivalo na otocima Vak.

Silno se čudeći, šejh reče:

- Kako si spasio ženu i djecu?

Hasan mu ispriča priču o štapu i kalpaku, a šejh reče čudeći se:

- Sine Hasane, da nije bilo toga štapa i kalpaka, ne bi oslobodio ženu i djecu.

- Tako je, gospodine - složi se Hasan.

Dok su oni tako razgovarali, neko pokuca na vrata pećine, te šejh ode, otvori ih i vidje šejha Abdulkuddusa koji je stigao na slonu. Šejh Abu-r-Ruvejš priđe i pozdravi ga grleći se s njim. Bezmjerno mu se radovao čestitajući mu na sretnom dolasku, a onda šejh Abu-r-Ruvejš reče Hasanu:

- Ispričaj šejhu Abdulkuddusu sve što ti se dogodilo.

Hasan poče pripovijedati šejhu šta mu se zbilo dok ne stiže do priče o štapu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

830. NOĆ

Kada nastupi osam stotina trideseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Hasan, dok su razgovarali u pećini, počeo kazivati šejhovima Abdulkuddusu i Abu-r-Ruvejšu sve što mu se dogodilo i stiže do priče o štapu i kalpaku. Tada šejh Abdulkuddus reče Hasanu:

- Oslobodio si ženu i djecu i više ti nisu potrebne te stvari. Zahvaljujući nama, stigao si na otoke Vak. Ja sam ti učinio dobro radi kćeri svoga brata. Molim te da budeš dobar i meni daš štapić, a kalpak šejhu Abu-r-Ruvejšu.

Kada je Hasan čuo te riječi, on obori glavu stideći se da kaže da im ne da stvari, a onda pomisli: "Ova dva šejha učinili su mi veliko dobro i zahvaljujući njima stigao sam na otoke Vak.

Da nije bilo njih, ne bih dospio ovamo, ne bih izbavio ženu i djecu, niti bih dobio štap i kalpak." Zatim Hasan podiže glavu i reče:

- Da, dat ću vam ih, ali me strah, gospodo, velikoga cara, oca moje žene, da ne dođe s vojskom u moju zemlju, pa će povesti rat, a ja im se ne mogu oduprijeti bez štapa i kalpaka.

- Ne boj se, sinko - reče šejh Abdulkuddus. - Mi ćemo biti tvoje uhode i tvoji izviđači na ovome mjestu. Bilo ko da ti dođe od punca, mi ćemo ga odbiti. Ne plaši se baš ničega, već se smiri i razgali. Neće ti se ništa dogoditi.

Hasana postidješe šejhove riječi, te on dade kalpak šejhu Abu-r-Ruvejšu, a šejhu Abdulkuddusu reče:

- Otprati me u moju zemlju, pa ću ti dati štap.

Šejhovi se silno obradovaše, pa spremiše Hasanu novca i blaga da se ni opisati nije moglo. Hasan ostade kod njih tri dana, a zatim zatraži dopuštenje da pođe. Šejh Abdulkuddus se spremi da pođe s njim. Hasan i njegova žena uzjahaše konje, a šejh Abdulkuddus zviznu i pojavi se ogroman slon koji dojuri pred njega iz dubine pustinje. Abdulkuddus uzjaha slona, te pođe s Hasanom, njegovom ženom i djecom.

Što se tiče šejha Abu-r-Ruvejša, on uđe u pećinu, a Hasan je sa svojim pratiocima prelazio zemlje uzduž i poprijeko. Šejh Abdulkuddus vodio ih je lakšim putem i prečicama dok se ne približiše Hasanovoj zemlji. Mladić se radovao blizini zavičaja i majke, povratku žene i djece.

Kada stiže u svoju zemlju nakon svih užasa, Hasan zahvali uzvišenom Allahu na Njegovoj blagodati i dobroti, pa kaza stihove:

Možda će nas Allah uskoro sastaviti
Pa ćemo se najzad opet zagrliti;

Kazivat ću vam o čudima koja sam preživio
I bolu koji sam zbog rastanka pretrpio.

Gledajuć' u te, oči svoje ću liječiti
Jer srce mi ne prestaje za tobom čeznuti.

U srcu ću za te priču svoju čuvati
I kad se sretnemo tebi ću je kazivati.

Zbog onog što se zbilo ja ću te koriti,
Ali će to proći, a ljubav će trajati.

Tek što Hasan završi recitaciju, on ugleda zelenu kupolu, bazen i zeleni dvorac. Pred njima se u daljini ukaza Planina oblačja, te šejh Abdulkuddus reče:

- Raduj se, Hasane, jer noćas si gost kćeri moga brata!

Hasan i njegova žena silno se obradovaše. Putnici odsjedoše pored kupole, odmoriše se, najedoše i napiše, a zatim uzjahaše i pođoše dalje dok se ne približiše dvorcu. Čim mu priđoše, pred njih izađoše Abdulkuddusove bratične da ih dočekaju. One pozdraviše goste i amidžu koji uzvrati pozdrav djevojkama i reče im:

- Djevojke, ja sam obavio posao vašeg brata Hasana. Pomogao sam mu da oslobodi ženu i djecu.

One priđoše Hasanu i zagrliše ga silno se radujući što se vratio zdrav i čitav, što se našao sa ženom i djecom. Bio je to za njih pravi praznik. Hasanova najmlađa sestra priđe i zagrli mladića briznuvši u plač, a on je plakao zajedno s njom zbog duge čamotinje. Djevojka mu se zatim jadala na to koliko je patila zbog rastanka, na bol svoje duše, na to šta je sve prepatila kada su se rastali, a onda izgovori stihove:

Kada si otišao, moje oči su zurile
I u svakom biću tvoj lik su vidjele.

Kada god sam oči sklopila, tebe sam vidjela -
Kao da mi se ispod kapaka tvoja slika skrivala.

Izgovorivši te stihove, djevojka je likovala, a Hasan joj reče:

- Sestro, nikome ne mogu zahvaliti za ovo koliko tebi, više nego i tvojim sestrama. Uzvišeni Allah bit će tvoj zaštitnik i pomagač.

Zatim Hasan ispriča djevojci sve što mu se dogodilo na putovanju, šta je prepatio, šta se zbilo sa sestrom njegove žene, kako je oslobodio ženu i djecu. Kaza joj kakva je sve čuda i užase vidio; da je svastika htjela zaklati njega, njegovu ženu i djecu, te da ih je spasio samo uzvišeni Allah. Ispriča joj i priču o štapu i kalpaku koje su od njega zatražili šejh Abu-r-Ruvejš i Abdulkuddus, te da im je dao stvari zato što su ih zaslužili. Djevojka mu zahvali za to poželivši mu dug život, a Hasan reče:

- Allaha mi, neću zaboraviti sva dobra koja si mi učinila, od početka do kraja...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

831. NOĆ

Kada nastupi osam stotina trideset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se Hasan sreo s djevojkama pa je svojoj sestri pričao šta je sve preživio i zaključio je:

- Neću zaboraviti ono što si mi učinila od samog početka.

Onda se sestra obrati Hasansovoj ženi koju zagrli, privi njenu djecu na grudi i reče joj:

- Kćeri velikoga cara, zar u tvome srcu nije bilo milosti kada si ga rastavila s djecom sagorjevši mu srce zbog njih? Zar si time htjela da on umre?

Menarusana se na to nasmija:

- Tako je odredio Allah preuzvišeni. Onoga ko ljude vara, Allah će prevariti.

Zatim donesoše jelo i piće, te svi jedoše, napiše se i proveseliše.

Hasan provede deset dana kod djevojaka jedući i pijući, radujući se i veseleći, a nakon deset dana spremi se za put. Njegova sestra spremi novca i blaga da se ni opisati nije moglo, pa ga zagrli opraštajući se s njim. Dajući joj znak, Hasan poče kazivati stihove:

Ah, kako daljina zaljubljenom može utjeha biti
I kako se teško ljubavnicima rastaviti!

Grubost i daljina za nas su mučenje
I žrtva ljubavi samo šehid postaje!

Kako zaljubljenima duge noći postanu
Kada se razdvoje i sami kad omrknu!

Tad zaljubljenom suze počnu niz obraze liti
Dok on veli: "Možete li se još obilnije proliti?"

Nakon toga, Hasan dade štap šejhu Abdulkuddusu, te se ovaj veoma obradova i zahvali Hasanu. Pošto uze štap, šejh uzjaha i vrati se u svoje mjesto. Hasan također uzjaha sa ženom i djecom i izađoše iz dvorca djevojaka koje pođoše s njima opraštajući se. Zatim se djevojke vratiše, a Hasan se zaputi u svoju zemlju.

Putovao je dva mjeseca i deset dana kroz najgoru pustaru dok ne stiže do grada Bagdada, luke spasa. Hasan dođe do svoje kuće ušavši u grad na tajnu kapiju koja se otvara s one strane prema pustinji i pokuca na vrata. Zbog dugog Hasanovog odsustva, njegovu majku je bio napustio san, te je samo tugovala i plakala dok se nije razboljela. Nije ništa jela, niti je u snu uživala već je danonoćno plakala ne prestajući spominjati sina i izgubivši nadu da će se vratiti.

Kada Hasan stade pred vrata, čuo je kako majka plače i recitira:

Boga vam, gospodo, liječite svoga bolnoga
Jer tijelo mu je sveblo i srca je skrhanoga.

Budete li dobri, pa ga s voljenima zbližite,
Milošću dragih njega ćete da obaspete.

Ne gubim nadu u sastanak jer Allah je svemogući,
I lagodnost često On doda teškoći.

Pošto izgovori stihove, majka ču Hasana kako je doziva na vratima:

- Majko! Sudbina se smilovala da se sastanemo!

Čim je čula te riječi, majka prepozna Hasana, pa dođe na vrata vjerujući i nevjerujući da je to on. Kada otvori vrata, ona ugleda sina kako stoji sa ženom i djecom, te vrisnu od radosti i pade na zemlju bez svijesti. Hasan ju je njegovao dok ne dođe k sebi, a onda ga majka zagrli, pa zaplaka i pozva sluge i robove naredivši im da unesu u kuću sve što je bilo uz Hasana, te oni unesoše svežnjeve u kuću. Onda Hasanova žena i djeca uđoše, a majka ustade, zagrli je, poljubi joj glavu i noge govoreći:

- Kćeri velikoga cara, ako sam pogriješila prema tebi, evo sada molim uzvišenog Allaha da mi oprosti. A ti, sine - obrati se zatim Hasanu - zašto si tako dugo bio odsutan?

Na to pitanje, Hasan ispriča majci sve što mu se dogodilo, a kada ga ona sasluša, ciknu i stropošta se na zemlju bez svijesti. Hasan ju je njegovao dok ne dođe k sebi, te mu majka reče:

- Sine moj! Tako mi Boga, pogriješio si sa štapom i kalpakom. Da si ih sačuvao i zadržao, zagospodario bi zemljom uzduž i poprijeko. Ipak, hvala Allahu što si sretno prošao zajedno sa svojom ženom i djecom.

Tu noć provedoše na najljepši mogući način i najugodnije. Kada jutro osvanu, Hasan svuče odijelo koje je imao na sebi, zamijeni ga odijelom od najboljeg platna, pa ode na trg i poče kupovati robove, robinje, platno, dragocjenosti, posteljinu i skupocjeno posuđe kakvog nije bilo ni kod careva. Zatim pokupova kuće, vrtove, imanja i drugo, te on, njegova žena i djeca počeše uživati u jelu, piću i ostalim nasladama. Živjeli su sretno i zadovoljno dok im ne dođe Rušiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova.

Neka je slava Gospodaru svijeta i carstva nebeskog! On je vječan i neprolazan, On ne umire.

PRIČA O RIBARU HALIFI I MAJMUNIMA

Priča se da je u davna vremena i u minulo doba u gradu Bagdadu živio jedan ribar po imenu Halifa. Taj čovjek bio je siromašak koji se nikada nije ženio. Jednoga dana, on uze mrežu i po običaju pođe na rijeku da lovi prije ostalih ribara. Čim stiže na rijeku, pritegnu pojas i zasuka rukave, raširi mrežu i baci je prvi pa drugi put, ali u njoj nije bilo ničega. Bacao je tako mrežu deset puta, ali nikad ništa u njoj nije bilo.

Ribaru bijaše teško zbog toga. Bio je naprosto zbunjen, te uzviknu:

- Molim svevišnjeg Allaha da mi oprosti! Nema boga osim Njega, vječno živućega! Njemu se kajem. Nema moći ni sile do moći uzvišenog Allaha. Što Allah hoće to biva, a što neće ne biva. Sva nafaka je od uzvišenog Allaha i kada On hoće dati nešto svome robu, niko Ga ne sprječava, a kada On uskraćuje nešto robu, niko Mu ne daje.

Odveć zabrinuti ribar poče zatim kazivati:

Kad god te zla sudba počne presretati,
Strpljenjem i srčanošću valja joj se oduprijeti,

Jer Gospodar svjetova darežljiv će zaista biti,
Pa će nakon muka dobrotom svojom olakšati.

Ribar posjedi malo, oborene glave, razmišljajući o svojoj situaciji, a zatim kaza ove stihove:

Slasti sudbine i njenu gorčinu podnosi -
Znaj da Allah postiže što hoće da se desi.

Često moje noći na čir znaju sličiti
Koji liječim dok ne uspijem ga probiti.

Zla sudbina umije i mladića zadesiti,
Ali mine i on prestane na nju misliti.

Zatim ribar pomisli: "Bacit ću mrežu još jedanput uzdajući se u Allaha - možda neće iznevjeriti moja nadanja." Ribar priđe rijeci pa baci mrežu daleko, zategnu uže i pričeka neko vrijeme, a onda povuče mrežu primijetivši da je teška...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

832. N

Kada nastupi osam stotina trideset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je ribar Halifa više puta bacao mrežu u rijeku, ali ništa nije u njoj izvlačio, te se prepustio razmišljanju i kazivanju stihova. Zatim je pomislio: "Bacit ću mrežu još jedanput uzdajući se u Allaha - možda neće iznevjeriti moja nadanja." Ribar ustade pa baci mrežu i pričeka neko vrijeme, a onda je povuče i primijeti da je teška.

Osjetivši, dakle, da je mreža teška, ribar poče oprezno baratati s njom izvlačeći je dok se mreža ne nađe na suhu i on ugleda u njoj ćoravog i hromog majmuna. Vidjevši majmuna, Halifa uskliknu:

- Bože moj, da čuda velikoga! Mi Bogu pripadamo i Njemu se vraćamo! Kakva je to zla sreća i loš znak?! Šta mi se to događa na ovaj blagoslovljeni dan? Ipak, sve je to odredba uzvišenog Allaha.

Ribar uze majmuna, sveza ga užetom i priđe jednom stablu koje je raslo na obali rijeke pa priveza majmuna za njega. Ribar je imao bič koji uze u ruku i zamahnu namjeravajući da udari majmuna, ali Allah dade da majmun progovori razgovjetnim jezikom:

- Spusti ruku, Halifo. Nemoj me tući, već me ostavi svezana za ovo drvo, a ti pođi na rijeku i baci mrežu uzdajući se u Allaha jer će ti On dati tvoju nafaku.

Kada je Halifa čuo šta majmun reče, on uze mrežu pa priđe rijeci i baci mrežu ohlabavivši uzice. Zatim povuče mrežu primijetivši da je teža nego prvi put. Trudio se oko nje dok je ne izvuče na kopno i onda ribar ugleda drugog majmuna koji je imao razmaknute zube, našmin-

kane oči i kanom obojene ruke. Majmun se smijao, a oko pojasa je imao poderanu krpu. Halifa uskliknu:

- Hvala Allahu koji je ribe u rijeci zamijenio majmunima!

Zatim ribar priđe majmunu svezanom za drvo i reče mu:

- Pogledaj, zlosretniče, kako si mi loš savjet dao! Ti si me naveo da ulovim drugog majmuna, nije niko drugi! Čim si mi ti poželio dobro jutro, odmah sam klonuo, a nemam dirhema ni dinara.

Ribar dohvati bič i zavitla njime tri puta namjeravajući da udari majmuna koji zamoli za pomoć:

- Molim te u ime Boga da mi oprostiš radi ovoga mog druga. Od njega traži šta ti je potrebno, a on će te uputiti na ono što želiš.

Halifa odbaci bič praštajući mu. Zatim priđe drugom majmunu i stade pored njega, a majmun reče:

- Od priče nema nikakve koristi, Halifo. Ako me saslušaš i uradiš kako ti kažem ne suprotstavljajući se, obogatit ćeš se zahvaljujući meni.

- Šta ćeš mi reći pa da te poslušam? - upita Halifa, a majmun će:

- Ostavi me svezana ovdje, a ti pođi na rijeku i baci mrežu pa ću ti reći šta da činiš poslije toga.

Halifa uze mrežu i ode na rijeku pa baci mrežu, pričeka neko vrijeme i onda je povuče primijetivši da je teška. Poslovao je oko mreže dok je ne izvuče na suho i onda ugleda u njoj još jednog majmuna. Taj majmun bio je crven, oko pojasa je imao plavu krpu, ruke i noge obojene u crno i našminkane oči. Kada ga vidje, Halifa uskliknu:

- Slava svevišnjem Allahu! Slava Gospodaru svijeta! Današnji dan je blagoslovljen od početka do kraja, jer je sretno počeo s pojavljivanjem lica prvog majmuna, a dan se po jutru poznaje. Ovo je dan majmuna, jer u rijeci nije ostala nijedna riba, a danas sam izašao samo zato da bih lovio majmune. Hvala Allahu koji je zamijenio ribe majmunima.

Zatim se Halifa obrati trećem majmunu:

- A ko si ti, nesretniče?

- Zar me ne poznaješ, Halifo? - reče majmun.

- Ne - odgovori ribar.

- Ja sam majmun Abu-s-Sadata, Židova mjenjača.

- Šta radiš za njega?

- Poželim mu dobro jutro početkom dana, te on zaradi pet dinara, a potkraj dana poželim mu dobro veče, te zaradi još pet dinara.

Onda se Halifa obrati prvome majmunu:

- Pogledaj, nesretniče, kako su majmuni dobri prema ljudima! A ti meni započinješ dan svojom ćopavom nogom i ćoravim okom. Zbog tebe tako nesretnog potpuno ću osiromašiti i gladan ostati.

Ribar uze bič i zamahnu njime tri puta namjeravajući da udari majmuna, ali mu majmun Abu-s-Sadata reče:

- Ostavi ga, Halifo! Spusti ruku i dođi da ti kažem šta ćeš raditi.

Halifa baci bič, pa priđe majmunu i upita ga:

- Šta ćeš mi reći, majmunski starješino?

- Uzmi tu mrežu, baci je u rijeku, a mene i ove majmune ostavi kod sebe. Što god uloviš, donesi ovamo, pa ću ti kazati nešto što će te obradovati...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

833. N

Kada nastupi osam stotina trideset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je majmun Abu-s-Sadata rekao Halifi:

- Uzmi svoju mrežu i baci je u rijeku. Što god uloviš donesi ovamo, pa ću ti kazati nešto što će te obradovati.

- Sa zadovoljstvom - reče Halifa pa uze mrežu, stavi je smotanu na rame i poče kazivati stihove:

Kada me jadi more, od Stvoritelja ću pomoć tražiti,
Jer svaku muku On je u stanju olakšati.

Gospod će milošću svojom dok uspiješ trepnuti
Roba osloboditi i razbijeno sastaviti.

Allahu povjeravaj djela svoja sva,
Jer svak ko vidi za dobrotu Njegovu zna.

Zatim izgovori i ove stihove:

Ti koji si u nevolje bacao ljude,
Odbaci im nevolje i brige njihove hude;

Ne daj da žudim za nečim što ne mogu dosegnuti,
Jer mnogi nisu uspjeli želje ostvariti.

Izgovorivši stihove, ribar priđe rijeci, baci u nju mrežu i pričeka neko vrijeme, a zatim povuče mrežu i ugleda u njoj ogromnu ribu, s velikom glavom, s repom kao kutlača i očima poput dva dinara. Halifa se obradova ribi jer takvu nikada u životu nije ulovio. On je uze diveći joj se i ponese je majmunu Abu-s-Sadata osjećajući se kao da je cijeli svijet njegov. Židovljev majmun ga upita:

- Šta želiš uraditi s ribom i šta ćeš učiniti sa svojim majmunom?

- Reći ću ti šta ću učiniti, gospodaru majmuna - odgovori Halifa. - Prije svega, smislit ću kako da smaknem onog svog prokletog majmuna, pa ću umjesto njega uzeti tebe, hraniti te svakog dana čime god želiš.

- Kada si mi već kazao, ja ću tebi reći šta ćeš učiniti i to će ti donijeti samo dobro, s Božijom pomoći. Dobro pazi što ću ti reći. Spremi jedno uže i za mene, sveži me za drvo pa me ostavi i pođi nasred rijeke. Baci mrežu u rijeku Tigris i kada se mreža raširi, ti pričekaj malo, zatim povuci mrežu i naći ćeš u njoj jednu ribu od koje nisi vidio ljepše u svome životu. Uzmi je i donesi k meni, a ja ću ti kazati šta ćeš zatim činiti.

Halifa odmah ustade, baci mrežu u rijeku Tigris pa je povuče i vidje u njoj bijelu ribu veliku kao ovan. Takvu ribu nije vidio za svoga života, a bila je i veća od prve ribe. On je uze i odnese onom majmunu koji reče:

- Donesi malo zelene trave, pola je stavi u korpu, pa položi ribu na nju i pokrij je drugom polovinom trave. Nas ostavi svezane, a ti uprti korpu na pleća i pođi u Bagdad. Ko god ti bude nešto govorio, ili te bude nešto pitao, nemoj odgovarati dok ne dođeš na mjenjački trg. Nasred trga naći ćeš dućan gazde Abu-s-Sadata, Židova i starješine mjenjača. Vidjet ćeš kako sjedi na sećiji s jastukom iza leđa, a pred njim su dva sanduka - jedan zlatni, drugi srebreni. Kod njega će biti bijeli i crni robovi, te sluge. Priđi mu, stavi korpu ispred njega i reci: "Abu-s-Sadate, danas sam otišao u lov i bacio mrežu u tvoje ime, te mi uzvišeni Allah dade ovu ribu." "Jesi li je pokazivao još nekome?" - pitat će te, a ti reci: "Nisam, tako mi Boga!" On će uzeti ribu, a tebi će dati dinar. Vrati mu ga, pa će ti dati dva dinara. Vrati mu i njih. Što god ti da, vrati, makar ti platio zlatom koliko je teška. Ne uzimaj ništa od njega. Židov će ti reći: "Reci mi šta hoćeš!" "Tako mi Boga, prodat ću ti je samo za dvije riječi", kaži mu. Kada te bude pitao koje su to riječi, ti kaži: "Ustani i reci: O, vi što se nalazite na trgu! Budite svjedoci da sam zamijenio majmuna ribara Halife za svoga majmuna, da sam dao svoju sudbinu za njegovu, svoj udes za njegov! To je cijena za ribu, a ne treba mi zlato", reci mu. Pošto Židov tako postupi, ja ću ti svakog dana poželjeti dobro jutro i dobru večer, a ti ćeš svakodnevno zarađivati po deset zlatnika. Židovu Abu-s-Sadatu će dobro jutro poželjeti ovaj njegov ćopavi i ćoravi majmun. Tako će mu Allah svakodnevno zadavati belaj. To će trajati dok ne osiromaši i dok ne bude imao ništa. Poslušaj šta sam ti rekao, pa ćeš biti sretan i na pravome putu.

Halifa posluša majmuna govoreći:

- Prihvaćam tvoj savjet, care majmunski. Što se tiče ovog nesretnika, ne dao mu Bog blagoslova, jer i onako ne znam šta ću s njim!

- Pusti ga u vodu, a pusti i mene s njim - reče majmun.

- Drage volje - na to će ribar, pa priđe majmunima, odveza ih i ostavi, te se oni spustiše u rijeku.

Halifa priđe ribi, uze je, opra, stavi pod nju zelene trave u korpu i pokri je travom, pa je podiže na pleća i pođe pjevajući *mevval*:

Svoja djela Gospodaru valja povjeravati
I dobro činiti pa se nećeš nikada kajati;

Sa sumnjivima nemoj se družiti,
Čuvaj jezik dobro - nemoj njime psovati!

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekinu priču započetu po carevom odobrenju.

834. N

Kada nastupi osam stotina trideset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je ribar Halifa otpjevao pjesmu noseći korpu na plećima. Išao je bez predaha do grada Bagdada. Kada uđe u grad, ljudi ga prepoznaše, pa mu počeše dovikivati:

- Šta to imaš, Halifo?

Međutim, Halifa se nije osvrtao ni na koga dok ne stiže do trga mjenjača, pa naiđe na onaj dućan koji mu je opisao majmun. Ribar ugleda Židova koji je sjedio u dućanu dok su ga sluge dvorile. Bio je kao kakav horasanski car. Halifa ga prepozna čim ga vidje, te pođe naprijed i nađe se pred Židovom koji podiže glavu, prepozna ribara i reče mu:

- Šta ti treba, Halifo? Šta želiš? Ako ti je neko nešto rekao, ili se svađao s tobom, samo mi reci pa ću ja s tobom poći valiji i on će te obeštetiti.

- Ne, živa mi tvoja glava, starješino Židova! Niko se nije sa mnom sporječkao, već sam danas na tvoju sreću pošao iz kuće, stigao sam na rijeku i bacio mrežu u Tigris, te sam izvukao ovu ribu.

Zatim ribar otvori korpu i baci ulov pred Židova koji ocijeni da je riba divna, te povika:

- Tako mi *Tore* i svetih riječi! Jučer sam spavao i u snu vidio da stojim pred samim Svevišnjim koji mi reče: "Znaj, Abu-s-Sadate, da sam ti poslao jedan divan dar." Nema sumnje da je dar ova riba. Tako ti Boga - upita Židov Halifu - je li još neko vidio ribu?

- Ne, Allaha mi i tako mi Abu Bekra as-Siddika,[12] starješino Židova! Niko je nije vidio osim tebe.

Židov se obrati jednome slugi:

- Hajde, uzmi ovu ribu i nosi je kući. Neka je Suada pripremi i isprži dok ja ne obavim posao i ne dođem kući.

- Idi gazdinoj ženi, momče, pa neka isprži dio ribe - dodade Halifa.

- Slušam i pokoravam se, gospodaru - reče sluga, pa uze ribu i odnese je kući, a Židov pruži Halifi dinar:

---

12 Prvi muslimanski halifa (umro 634. g.).

- Uzmi, ovo je za tebe, Halifo. Potroši na svoju porodicu.

Vidjevši dinar na njegovom dlanu, ribar reče:

- Neka je slava Gospodaru svijeta!

Kao da nikada u životu nije vidio zlatnik, ribar ga uze i pođe malo naprijed, a onda se sjeti šta mu je savjetovao majmun, pa se vrati, baci Židovu dinar i reče:

- Uzmi svoje zlato, a ribu daj ljudima! Zar tebi ljudi služe za podsmijeh?

Židov pomisli da se ribar šali s njim, pa mu na prvi dinar dade još dva, a Halifa reče:

- Daj mi ribu i nemoj zbijati šalu! Zar misliš da ću ribu prodati po toj cijeni?

Židov ispruži ruku sa još dva dinara, govoreći:

- Uzmi ovih pet dinara za ribu i ne budi pohlepan.

Halifa uze novac i pođe s njim sav sretan, a onda poče zagledati zlato diveći mu se i govoreći:

- Neka je slava Allahu! Ni bagdadski halifa nema ono što ja danas imam!

Išao je tako do početka trga, a onda se sjeti majmunovih riječi i savjeta, pa se vrati Židovu i baci mu novac, a Židov ga upita:

- Šta ti je, Halifo? Šta tražiš? Zar moje dinare smatraš dirhemima?

- Neću dirheme ni dinare, već hoću da narodu daš ribu.

Židov se naljuti i podviknu:

- Ribaru! Donosiš mi ribu koja ne vrijedi nijednog dinara, a ja ti dajem pet, i opet nisi zadovoljan! Jesi li ti lud? Reci mi pošto ćeš je prodati?

- Neću je prodati ni za srebro, ni za zlato, već samo za dvije riječi koje ćeš izgovoriti.

Kada je Židov čuo izraz "dvije riječi", on razrogači oči, dah mu se zaustavi, te zaškripa zubima i povika:[13]

- Gade muslimanski! Zar hoćeš da ostavim svoju vjeru radi tvoje ribe, da se odreknem pripadnosti svojoj zajednici i svoga vjerovanja koje su prije mene moji preci ispovijedali?

Zatim Židov podviknu slugama koji se pojaviše pred njim:

- Držite ovog hrsuza! Udrite ga po potiljku što više možete!

Sluge počeše tući ribara ne prestajući sve dok se on ne stropošta u dućanu, a onda im Židov reče:

- Pustite ga da ustane!

Halifa ustade kao da se ništa nije dogodilo, a Židov mu se obrati:

- Reci mi šta želiš za ribu i ja ću ti dati. Maločas nisi dobio ništa dobro od nas.

- Ne boj se da će mi nauditi batine, majstore, jer mogu podnijeti batina koliko deset magaraca.

Židov se nasmija:

- Tako ti Boga, reci mi šta hoćeš, a ja ću ti, vjere mi moje, to i dati.

---

13 Pod izrazom "dvije riječi" muslimani podrazumijevaju javno očitovanje pripadnosti islamu (*Kelimetu-š-šehade*). To je, zapravo, jedna riječ izgovorena dva puta: "*Očitujem* da nema boga osim Allaha i *očitujem* da je Muhammed Allahov poslanik".

- Ovu ribu ću dati samo za dvije riječi.

- Vjerujem da tražiš da primim islam.

- Tako mi Boga, Židove, i kada bi primio islam, od toga ne bi imali koristi muslimani, niti bi imali štete Židovi. Ostaneš li kafir, tvoj kafirluk neće nauditi muslimanima, niti će koristiti Židovima. Nego, ja tražim od tebe da ustaneš i kažeš: "Budite mi svjedoci, ljudi s trga, da mijenjam svoga majmuna za majmuna ribara Halife, da svoju dunjalučku sreću mijenjam s njegovom i svoju sudbinu za njegovu!"

- Ako baš to želiš, lahko mi je tako nešto učiniti - reče Židov...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

835. N

Kada nastupi osam stotina trideset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Židov rekao ribaru Halifi:

- Ako baš to želiš, lahko mi je tako nešto ispuniti!

I Židov istog časa ustade, pa kaza onako kako mu je rekao Halifa. Zatim se obrati ribaru:

- Jesam li ti dužan još nešto?

- Nisi - odgovori ribar, a Židov zaključi:

- Onda, neka ti je sa srećom.

Halifa ustade i odmah pođe. On uze korpu i mrežu, pa ode na rijeku Tigris, baci mrežu i izvuče je osjetivši da je teška. On jedva izvuče mrežu i vidje da je puna riba svih vrsta. Priđe mu jedna žena koja je nosila zdjelu i dade mu dinar za ribu. Zatim dođe sluga koji također uze ribe za dinar, te tako Halifa prodade ulov za deset dinara.

Prodavao je ribu svakog dana za deset dinara - i tako punih deset dana, te sakupi stotinu dinara. Taj ribar imao je kuću u trgovačkom prolazu i dok je jedne noći ležao, mislio je: "Halifo, svi ljudi znaju da si ti siromašni ribar, a sada si dobio stotinu zlatnika. Zapovjednik pravovjernih, Harun ar-Rešid, sigurno će za to čuti od nekoga. Možda će mu zatrebati novac, pa će poslati po tebe i reći će: "Potrebna mi je određena suma novaca, a čuo sam da ti imaš stotinu dinara. Pozajmi mi taj novac." Reći ću mu: "Zapovjedniče pravovjernih, ja sam siromašan. Taj ko ti je rekao da imam stotinu dinara slagao je, jer ja zaista nemam novac." On će me predati valiji i reći će mu: "Svuci ga i batinaj dok ne prizna i ne donese stotinu dinara koje ima." Najbolje će biti da se ovako izvučem: odmah ću ustati i početi kažnjavati sam sebe bičem kako bih se vježbao za batinanje."

Hašiš koji je bio uzeo podstaknu ribara: "Hajde, svuci se!" On odmah ustade, svuče se i uze bič u ruku. Kako je imao jedan kožni jastuk, Halifa poče udarati jednom jastuk, a drugi put se-

be, vičući: "Ah, ah!" "Allaha mi, Gospodara", govorio je pri tome, "lažu ti, jer ja sam siromašan čovjek. Nemam nikakva blaga ovoga svijeta!"

Ljudi su čuli ribara Halifu kako kažnjava sam sebe udarajući bičem po jastuku i po svome tijelu, zbog čega je noću vikao. Neki trgovci koji su ga čuli rekoše:

- Zašto li ovaj jadnik viče i čujemo kako udarci pljušte po njemu? Kao da su mu upali lopovi i kao da ga oni muče!

Slušajući udarce i viku, trgovci izađoše iz svojih kuća i dođoše Halifinoj kući, te vidješe da je zaključana. Neko reče:

- Možda su lopovi došli u odaju s krova. Treba da se i mi popnemo na krov.

I trgovci se popeše na krov, pa se spustiše kroz dimnjak i vidješe golog ribara kako batina sam sebe, te mu rekoše:

- Šta ti je, Halifo? Šta se s tobom događa?

- Znajte, prijatelji, da sam dobio nešto dinara. Strah me da za to ne čuje zapovjednik pravovjernih, Harun ar-Rešid, pa će poslati po me i tražiti taj novac. Ja ću poricati da ga imam, a kada budem poricao, bojim se da će me kazniti. Zato kažnjavam sam sebe, vježbajući se tako za ono što će uslijediti.

Trgovci se nasmijaše i rekoše mu:

- Okani se toga posla! Ne blagoslovio Bog ni tebe, ni dinare koje si dobio! Noćas si nas uznemirio.

Halifa se prestade tući i prespava do jutra. Kada ustade, htjede poći na posao razmišljajući o onih stotinu dinara koje je dobio. Onda reče sam sebi: "Ako ih ostaviš u kući, ukrast će ih lopovi; ako ih zadjenem za pojas, može ih neko vidjeti i presresti me kada budem sam na putu, pa će me ubiti i uzeti novac. Ipak ću smisliti nešto što će biti lijepo i korisno."

Halifa istog časa ustade, pa prišije sebi džep za okovratnik košulje, stavi stotinu dinara u jednu kesu i položi je u taj džep koji je napravio. Potom ustade, uze mrežu, korpu i štap, pa pođe na rijeku Tigris...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

836. NOĆ

Kada nastupi osam stotina trideset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je ribar Halifa stavio stotinu dinara u džep, uzeo svoju korpu, štap i mrežu, pa je pošao na rijeku Tigris. Bacio je mrežu u vodu, zatim je izvukao, ali u njoj nije bilo ničega. Ribar pređe na drugo mjesto, pa baci mrežu, ali ništa ne ulovi. Prelazio je tako s jednog mjesta na drugo dok se ne udalji od grada koliko je jedna polovina dana hoda. Bacao je mrežu ne ulovivši ništa, te pomisli:

"Tako mi Boga, još ću samo jedanput baciti mrežu, pa šta bude!" I ribar snažno baci mrežu jer je bio veoma ljut, te kesa u kojoj je bilo stotinu dinara odletje s okovratnika, pade usred rijeke i nestade nošena snažnom maticom. Ribar odbaci mrežu, svuče se i ostavi odjeću na suhu, pa zagazi u rijeku i zaroni za kesom. Ronio je i izranjao stotinjak puta, sve dok nije malaksao, ali ne nađe kesu. Izgubivši nadu da će je naći, Halifa izađe na kopno, ali zateče samo štap, mrežu i korpu. Tražio je odjeću, ali njoj nije bilo ni traga, te ribar pomisli: "Desilo mi se upravo ono što kaže poslovica: "Hadž nije potpun bez rike deva."

Potom ribar uze mrežu, zamota se u nju, dohvati štap, a korpu stavi na rame pa poče trčati lijevo i desno, naprijed i natrag - kao bijesna deva. Pri tom se prekrivao prašinom ličeći na odmetnutog ifrita kada pobjegne iz Sulejmanova zatvora.

Eto šta je bilo s ribarem Halifom.

Halifa Harun ar-Rešid imao je jednog prijatelja zlatara po imenu Ibnu-l-Kirnas. Svi trgovci i posrednici znali su da je Ibnu-l-Kirnas halifin trgovac. Nijedna dragocjenost u Bagdadu nije se mogla prodati prije nego što bi se pokazala njemu, pa su, između ostalog, tome trgovcu pokazivani bijeli robovi i robinje.

I dok je trgovac Ibnu-l-Kirnas jednoga dana sjedio u svome dućanu, naiđe starješina preprodavaca koji priđe s robinjom kakvoj nije bilo ravne po ljepoti, ljupkosti i stasitosti. Među njenim vrlinama bila je i ta da je bila upućena u sve nauke i umjetnosti, u pisanje poezije i sviranje na sve instrumente. Ibnu-l-Kirnas kupi robinju za pet hiljada dinara u zlatu, obuče je za hiljadu dinara i odvede je zapovjedniku pravovjernih. Tu noć djevojka provede kod halife koji je provjeri u svim naukama i svim umjetnostima, uvjerivši se da poznaje sve nauke i vještine, te da joj nema ravne u to doba. Djevojka se zvala Kutulkuluba i bila je kao da je pjesnik o njoj rekao:

Kad god se okrene, pogledam lice njeno
Kao da je lice joj od pogleda mog sklonjeno.

Vrat joj kao u gazele kad god se osvrne -
Zato gazela često unazad poglêdne.

Međutim, nije to ništa prema riječima drugog pjesnika:

O vratu smeđeg momka meni su kazivali,
S vitkim kopljem samharskim ga poredili.

Tužne su oči njegove i malje svilaste -
Mjesto mu je u srcu onih što od ljubavi pate.

Kad osvanu jutro, Harun ar-Rešid posla po zlatara Ibnu-l-Kirnasa i kada ovaj dođe, halifa naredi da mu se isplati deset hiljada dinara za djevojku. Halifa se zatim posveti toj djevojci po

imenu Kutulkuluba napustivši gospođu Zubejdu, kćer al-Kasimovu, koja je bila njegova amidžična. Ostavi i sve druge naložnice, te provede mjesec dana ne izlazeći od te djevojke osim da klanja džumu-namaz, nakon čega bi se odmah vraćao njoj. Državnim prvacima se to učini odveć ozbiljnim pa se požališe veziru Džaferu al-Barmakidu koji strpljivo pričeka do petka pa ode u džamiju, nađe se sa zapovjednikom pravovjernih i ispriča mu mnoštvo neobičnih priča u vezi s ljubavlju ne bi li izvukao nešto od njega. Halifa mu reče:

- Tako mi Boga, Džafere, nije se to dogodilo mojom voljom, već zato što se moje srce uplelo u ljubav i ne znam šta da radim.

- Znaj, zapovjedniče pravovjernih - na to će vezir - da je ta naložnica Kutulkuluba postala tvoja, da spada u mnoštvo tvojih slugu, a duša ne uživa u onome što je nadohvat ruke. Ja ću ti reći za nešto drugo, bolje od svega, čime se diče carevi i carski sinovi. To je lov, zabava i veselje. Ako to budeš radio, možda ćeš se time zabaviti više nego njome i možda ćeš je zaboraviti.

- Divno si to rekao, Džafere! Pođimo smjesta u lov!

Čim se završi džuma, njih dvojica izađoše iz džamije, odmah uzjahaše konje i pođoše u lov...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

837. NOĆ

Kada nastupi osam stotina trideset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je halifa Harun ar-Rešid pošao s Džaferom u lov zaputivši se ka stepi. Zapovjednik pravovjernih i vezir Džafer jahali su mazge i bili su toliko zauzeti razgovorom da ih vojnici prestigoše. Kada ih poče moriti vrućina, halifa reče:

- Džafere, dodijala mi je žeđ.

Zatim halifa baci pogled i vidje nekakvu priliku na jednome brijegu, te upita vezira:

- Da li i ti vidiš ono što ja vidim?

- Da, zapovjedniče pravovjernih. Ja vidim nekakvu priliku na jednome visokom brijegu. To je čuvar nekog vrta ili povrtnjaka, ali u svakom slučaju tamo gdje je on ima i vode. Poći ću k njemu i donijet ću ti vode.

- Moja mazga je brža od tvoje - na to će halifa. - Zato ti ostani ovdje radi vojske, a ja ću otići sam, napiti se vode kod onoga čovjeka i vratit ću se.

Ar-Rešid potjera mazgu i ona pojuri kao vjetar, ili kao plahovita voda. Nosila je tako halifu i u tren oka dojuri do one prilike koja nije bila niko drugi do ribar Halifa. Ar-Rešid ga vidje onako golog, umotanog u mrežu i pocrvenjelih očiju kao buktinje. Strašno je izgledao, presamićen i prašnjav, nalik na ifrita ili na lava.

Ar-Rešid ga selami, a ovaj mu uzvrati selam, premda je bio toliko bijesan da je iz njega vatra sukljala. Ar-Rešid mu reče:

- Čovječe, imaš li malo vode?

- Hej, ti! Jesi li slijep ili lud? Eno ti rijeke Tigris odmah iza ovog brijega!

Halifa obiđe brijeg, pa se spusti do rijeke Tigris, napi se vode i napoji mazgu, te se odmah vrati ribaru i reče mu:

- Zašto stojiš tu, čovječe, i šta radiš?

- To tvoje pitanje još je čudnije i neobičnije od onog pitanja za vodu! Zar ne vidiš moj pribor na ramenima?

- Ti kao da si ribar? - upita halifa.

- Jesam - odgovori čovjek.

- Gdje ti je ogrtač, povezača, pojas, odjelo?

Stvari koje su nestale ribaru bile su upravo one što ih je halifa spomenuo. Kada je ribar čuo halifine riječi, on pomisli: “To je taj koji mi je uzeo odjeću s obale!” Ribar odmah siđe s brijega, hitro kao munja zgrabi mazgu za uzdu i reče:

- Čovječe, daj moje stvari! Okani se igre i šale!

- Tako mi Boga, nisam vidio tvoju odjeću, niti znam za nju - odgovori halifa.

Ar-Rešid je imao krupne obraze i mala usta, te mu ribar reče:

- Možda si ti pjevač ili frulaš po zanatu. Nego, daj mi odjeću na lijep način, ili ću te istući ovim štapom tako da ćeš se upišati i vlastitu odjeću zapoganiti!

Halifa vidje da ribar ima štap, pa pomisli: “Tako mi Boga, bit će mi dosta ako me ovaj i polovično udari štapom!” Ar-Rešid je imao na sebi kaftan od atlasa koji skinu i reče ribaru:

- Čovječe, uzmi ovaj kaftan umjesto svoje odjeće.

Ribar uze kaftan i poče ga zagledati govoreći:

- Moje odijelo vrijedi koliko deset ovakvih šarenih kaftana!

- Obuci ga dok ti ne donesem tvoju odjeću.

Ribar uze kaftan, obuče ga i vidje da mu je dugačak. On je imao nož privezan za dršku na korpi, te ga uze i odsiječe rub kaftana za jednu trećinu, tako da mu je bio do ispod koljena. Zatim se ribar obrati halifi:

- Tako ti Allaha, frulašu, reci mi koliko ti tvoj gazda plaća mjesečnno za sviranje na frulu.

- Moja mjesečna plaća je deset zlatnika - reče halifa.

- Jadniče, baš si me zabrinuo - na to će ribar. - Ja sam deset dinara zarađivao dnevno. Hoćeš li da budeš u mojoj službi dok te ne naučim ribarenju? Dijelit ćemo dobit, pa ćeš dnevno zarađivati po pet dinara. Bit ćeš mi sluga i ja ću te braniti od tvoga gazde evo ovim štapom.

- Pristajem - reče ar-Rešid, a ribar nastavi:

- Sjaši s te životinnje i sveži je kako bi nam poslužila za prenošenje ribe, a ti dođi da te odmah učim ribarenju.

Ar-Rešid sjaha s mazge, sveza je, pa zasuka rukave, a ribar mu reče:

- Frulašu, uzmi ovu mrežu ovako, stavi je na ruku ovako i onda je ovako baci u Tigris.

Ar-Rešid se osokoli, učini kako mu je pokazao ribar i baci mrežu u rijeku. Zatim je povuče, ali je nije mogao izvući, te dođe ribar i povuče mrežu, ali je nije uspio izvući. Ribar reče:

- Odvratni frulašu! Ako sam već uzeo tvoj kaftan za svoju odjeću, sada ću ti uzeti mazgu za mrežu. Vidim li da je mreža pocijepana, tući ću te dok ti duša ne izađe.

- Povucimo je zajedno! - na to će ar-Rešid.

Obojica dohvatiše mrežu i jedva je izvukoše. Pogledaše je i vidješe da je puna svih vrsta riba, svakojakih boja...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

838. NOĆ

Kada nastupi osam stotina trideset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su ribar Halifa i Harun ar-Rešid izvukli mrežu punu svih vrsta riba, te ribar reče:

- Allaha mi, frulašu, ti si baš ružan, ali kada savladaš ribolov bit ćeš veliki ribar! Najbolje će biti da uzjašeš svoju mazgu pa da pođeš na trg i doneseš dvije korpe, a ja ću čuvati ribu dok ne dođeš. Poslije ćemo zajedno natovariti ribu na mazgu. Ja imam kantar i sve što je potrebno. Sve ćemo to ponijeti, a ti ćeš samo držati kantar i uzimati novac. Imamo ribe koja vrijedi dvadeset dinara. Brzo donesi korpe, nemoj se zadržavati!

- Slušam i pokoravam se - reče ar-Rešid pa ostavi ribara i ribu potjeravši mazgu sav sretan. Smijao se svojoj zgodi s ribarom sve dok ne stiže do Džafera. Kada ga Džafer ugleda, reče mu:

- Zapovjedniče pravovjernih! Kada si otišao da se napiješ vode, možda si naišao na kakav lijep vrt, pa si ušao i sam prošetao.

Ar-Rešid se nasmija na Džaferove riječi. Onda svi Barmakidi poljubiše tlo pred halifom govoreći:

- Zapovjedniče pravovjernih, neka Allah učini trajnom tvoju radost i neka od tebe odagna neraspoloženje! Zašto si se zadržao kada si otišao da se napiješ vode i šta ti se dogodilo?

- Dogodilo mi se nešto neobično, nešto uzbudljivo i čudesno.

I halifa im ispriča događaj s ribarom, od onog časa kada mu je rekao da je ukrao njegovu odjeću, zatim kako mu je dao kaftan i kako ga je ribar skratio vidjevši da mu je dugačak. Džafer na to reče:

- Zapovjedniče pravovjernih, baš sam mislio da ti zatražim taj kaftan, ali ću odmah poći tome ribaru i kupit ću ga od njega.

- Bogami je trećinu kaftana odrezao s ruba, te ga je upropastio. Ja sam se, Džafere, umorio ribareći na rijeci, jer sam ulovio mnogo ribe koja se nalazi na obali kod moga učitelja Ha-

life. On stoji tamo čekajući me da se vratim i donesem mu dvije korpe, te da nas dvojica dođemo na pijacu, da prodamo ribu i podijelimo dobit.

- Zapovjedniče pravovjernih - reče Džafer - ja ću dovesti nekoga ko će je kupiti od vas.

- Džafere, tako mi mojih časnih predaka, ja ću dati zlatnik svakome ko mi donese jednu ribu od ribara Halife koji me je naučio da lovim.

I telal poče izvikivati među halifinim pratiocima:

- Idite da kupite ribu za zapovjednika pravovjernih!

Robovi se uputiše prema obali rijeke. I dok je ribar čekao zapovjednika pravovjernih da mu donese dvije korpe, pojaviše se robovi koji ga okružiše poput vrana, uzeše ribu, staviše je u mahrame izvezene zlatom, pa se počeše i tući zbog nje. Ribar uskliknu:

- Nema sumnje da je ovo džennetska riba!

On i sam uze dvije ribe u desnu, a dvije u lijevu ruku, pa zađe u vodu do grla i poče vikati

- Bože, tako ti ove ribe, neka tvoj rob frulaš i moj drugar dođe ovog časa!

Utom priđe jedan crni rob koji je bio starješina svih halifinih crnih robova. Bio je zaostao za ostalim robovima zato što je njegov konj usput stao da mokri. Kad stiže do ribara, vidje da nije ostalo ništa od ribe. On pogleda lijevo i desno i ugleda ribara kako stoji u vodi s ribama, te povika:

- Ribare, dođi ovamo!

- Odlazi bez zapitkivanja! - odbrusi ribar, ali sluga priđe i reče:

- Daj mi tu ribu, platit ću ti je!

- Jesi li ti blesav? Neću ti je prodati!

Sluga trgnu buzdohan, a ribar povika:

- Nemoj me tući, nesretniče! Bolje je da je dam nego da dobijem buzdohanom.

I ribar baci slugi ribe koje ovaj uze, stavi ih u mahramu, pa zavuče ruku u džep, ali ne nađe ni prebijene pare, te reče:

- Baš nemaš sreće, ribare! Tako mi Boga, nemam kod sebe nimalo novaca. Međutim, dođi sutra u halifski dvor i reci da te dovedu evnuhu Sandalu. Sluga će te uputiti k meni, pa kad dođeš, dat ću ti nešto što će te usrećiti i ti ćeš poslije otići svojim putem.

- Današnji dan je zaista blagoslovljen! - povika ribar. - Jasno je to od samog početka!

Ribar uprti mrežu na leđa pa pođe u Bagdad. Dok je išao preko trgova, ljudi ugledaše halifinu odjeću na njemu. Posmatrali su ga dok ne dođe u mahalu gdje je bio dućan ar-Rešidovog krojača. Krojač je stajao na ulazu u kvart, te on ugleda na ribaru halifin kaftan koji je vrijedio hiljadu dinara.

- Odakle ti taj ogrtač? - upita krojač ribara koji odbrusi:

- A što se to tebe tiče? Uzeo sam ga od onoga koga sam naučio ribariti. On je postao moj služitelj i oprostio sam mu odsijecanje ruke, pošto mi je ukrao odjeću. Dao mi je ovaj kaftan umjesto moje odjeće.

Krojač shvati da je halifa prošao pored ribara dok je ovaj lovio, te se halifa našalio s njim davši mu kaftan...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

839. NOĆ

Kada nastupi osam stotina trideset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je krojač shvatio da je halifa naišao pored ribara dok je lovio, te se našalio s njim davši mu kaftan.

Nakon toga, ribar ode svojoj kući.

Za to vrijeme, halifa Harun ar-Rešid ode u lov ne bi li se oslobodio djevojke Kutulkulube. Zubejda je čula za tu djevojku i da je halifa obuzet njome, te je obuze takva ženska ljubomora da odbi jelo i piće, napusti slatki san i poče iščekivati neće li halifa negdje otputovati da bi postavila zamku Kutulkulubi. Čim je saznala da je halifa otišao u lov, Zubejda naredi djevojkama da zastru dvor ćilimima, pa okiti dvor najraskošnije što je mogla i spremi hranu i slatkiše. Uz sve to, pripremi jednu porculansku zdjelu u koju stavi najboljih slatkiša, pa metnu bunike u njih. Zatim naredi jednom evnuhu da ode po Kutulkulubu i pozove je na gozbu gospođe Zubejde, kćeri Kasimove i žene zapovjednika pravovjernih, te da joj kaže: "Danas je žena zapovjednika pravovjernih popila lijek, a čula je da lijepo pjevaš pa bi voljela da malo vidi tvoje vještine."

- Slušam i pokoravam se Allahu i gospođi Zubejdi - reče Kutulkuluba koja odmah skoči ne znajući šta joj je u potaji pripremljeno. Ona ponese potrebne instrumente i pođe s evnuhom, te stiže gospođi Zubejdi. Čim uđe k njoj, djevojka se duboko nakloni nekoliko puta, pa ustade i reče:

- Neka je selam na veliki zastor, na nedostupnu veličinu, na Abbasove potomke i Poslanikovu porodicu! Neka ti Allah da uspjeha i sreće danima i godinama!

Nakon toga, djevojka stade među ostale robinje i evnuhe, a gospođa Zubejda je pogleda uočavajući njenu ljepotu i ljupkost. Ona vidje da djevojka ima ovalne obraze, grudi kao dva nara, lice kao mjesec, čelo kao cvijet i krupne crne oči. Očni kapci su joj se lagahno spuštali, lice joj sijalo svjetlošću, kao da joj se sunce rađalo s čela, a noćna tmina padala je s njenih kovrdža. Na mošus joj se dah osjećao, njena ljepota je cvjetala, mjesec joj se s čela pojavljivao a struk joj se kao grana njihao. Bila ja poput punog mjeseca koji je sinuo u mrkloj tmini. Očima je gledala poput gazele, obrve izvila kao lukove, usne joj koraljno rumene, te je očaravala ljepotom svakoga ko bi je vidio i pogledom bi općinjavala svakoga ko bi je pogledao - toliko je bila lijepa, čak savršena. Kao da je pjesnik o njoj kazao:

Kada se naljuti, vidiš kako ljudi stradaju,
A kad je zadovoljna duše im se vraćaju.

Zanosnim pogledima svojim ona očarava
Usmrćujući koga hoće, a koga hoće oživljava.

Svjetovi se cijeli potčinjavaju njenoj zjeni -
Kao da su svi svjetovi naprosto robovi njeni.

Zubejda se obrati djevojci:
- Dobrodošla, Kutulkulubo! Sjedi da nam pokažeš svoje znanje i vještinu.
- Drage volje - odgovori djevojka pa sjede, pruži ruku i uze daire koje je neko opisao stihovima:

O, ti zbog čijih daira mi srce radosno uzlijeće
I dok sviraš na njih srce moje što klikće!

Vi mi, daire, ostavljate srce ranjeno,
Pa bi čovjek htio u vas udarati stalno.

Dok riječi znaju teške i brižne biti,
Tvoja svirka će nas uvijek veseliti.

Hajde, zaljubljeni, radostan sada budi:
Ustani, igraj i neprestano se čudi!

Zatim djevojka udari u daire više puta i zasvira tako da i ptice zastadoše i svi prisutni se ushitiše, a onda odloži daire pa dohvati sviralu o kojoj je neko kazao stihove.

Oči njene ljudskim prstima kazuju
Koja pjesma je prava, te uopće ne sumnjaju.

Pjesnik je također kazao:

Do cilja pjesme kada se najzad dostigne
Kad vrijeme za radost zbliženja nastane.

Djevojka odloži sviralu kojom uzbudi sve prisutne, pa uze saz o kome je pjesnik rekao:

Grano zelena, pjevačica je na saz zasvirala,
Te sve plemenite i vrle ljude raznježila;

Probajući saz, u strune ona udara lagahno
Prstima kojima nije ravno ništa dragocjeno.

Kutulkuluba zategnu strune okrenuvši vijke na sazu, pa ga metnu u krilo i nagnu se nad njim poput majke nad djetetom - kao da je o njoj i njenome sazu pjesnik pjevao:

Perzijskim strunama ona poče kazivati
Tako da su je baš svi mogli tada razumjeti.

Da ljubav je ubica poče ona govoriti
I svaki će se musliman zbog nje izbezumiti.

Allah dade da nam ruka djevojačka
besjedeći postane veoma rječita.

Sazom je tok ljubavi zaustavila
Ko vješt ljekar krvotok kada zaustavlja.

Djevojka zasvira na četrnaest načina pjevajući tako savršeno da se posmatrači zadiviše i slušaoci uzbudiše. Zatim kaza ove stihove:

Dolazi ti s blagoslovom
I radošću neprestanom.

Toj radosti nigdje kraja nema
I sreća je njena neprekidna.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

840. NOĆ

Kada nastupi osam stotina četrdeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je djevojka Kutulkuluba otpjevala pjesme svirajući pred gospođom Zubejdom. Zatim ustade i poče prikazivati mađioničarske vještine i sjajne majstorije. Svaka je predstavljala takvu majstoriju da se zamalo i gospođa Zubejda nije zaljubila u nju, te je mislila: "Ne može se zamjeriti mome amidžiću ar-Rešidu što se zaljubio u nju."

Djevojka se pokloni pred Zubejdom, pa sjede. Onda joj donesoše jela, donesoše slatkiše i zdjelu u kojoj je bila bunika. Kutulkuluba pojede malo slatkiša s bunikom i tek što se slatkiš smiri u njenom stomaku, zavrti joj se u glavi, te se ona opruži po zemlji bez svijesti. Gospođa Zubejda reče djevojkama:

- Odnesite je u neku sobu dok ne dođem po nju.

- Slušamo i pokoravamo se - odgovoriše djevojke, a Zubejda se obrati evnuhu:

- Pripremi jedan sanduk i donesi mi ga.

Zubejda naloži da naprave nešto nalik na mezar i da razglase kako se djevojka zadavila i umrla. Pri tom upozori svoju svitu da će izgubiti glavu svaki onaj ko kaže da je Kutulkuluba živa.

U to vrijeme, pojavi se ar-Rešid iz lova i najprije upita za Kutulkulubu. Priđe jedan evnuh koga je gospođa Zubejda poučila da kaže da je umrla kada ga halifa bude pitao za djevojku. Taj sluga se nakloni pred halifom i reče:

- Nek je živa tvoja glava, gospodaru! Kutulkuluba se udavila hranom i umrla je.

- Bog ti ne dao dobro, zloguki robe! - povika halifa, pa uđe u dvorac u kome mu svi rekoše da je umrla.

- Gdje joj je mezar? - upita halifa a oni ga odvedoše do turbeta pokazavši mu tobožnji mezar.

- Ovo je njen mezar - rekoše.

Kada ugleda mezar, halifa zavapi i pade po njemu, zaplaka i izgovori stihove:

Tako ti Boga, mezare, je li ljepota njena nestala,
Je li se divna vanjština njena sada promijenila!

Mezare, ti nisi vrt, nit' ti obzorje bijaše -
Pa kako se grana i mjesec u tebi nađoše?

Halifa je gorko plakao, a onda je jedno vrijeme šutio, pa ode od mezara beskrajno tužan. Zubejda saznade da je njeno lukavstvo uspjelo, pa reče slugi:

- Donesi sanduk!

Kada joj sluga donese sanduk, Zubejda mu naloži da donese i robinju koju položi u sanduk i reče slugi:

- Potrudi se da prodaš sanduk, a onome kome ga budeš prodao postavi uvjet da ga kupi zatvorenog. Novac koji dobiješ podijeli kao sadaku.

Sluga odnese sanduk od Zubejde pokoravajući se njenom naređenju.

Za to vrijeme, ribar Halifa dočeka jutro i čim ono sinu, ribar reče:

- Danas nemam boljeg posla nego da odem onome evnuhu koji je kupio ribu od mene. Rekao mi je da dođem k njemu u halifski dvor.

Tako ribar izađe iz kuće zaputivši se u halifski dvor i kada stiže do njega, naiđe na bijele i crne robove, te na evnuhe koji su stajali ili sjedili. Ribar ih osmotri, pa ugleda kako onaj ribar koji je uzeo od njega ribu sjedi, a robovi ga dvore. Jedan bijeli rob povika na ribara, te se evnuh okrenu da vidi ko je to i ugleda došljaka. Kada ribar shvati da ga je evnuh vidio i prepoznao, reče mu:

- Nisi me prevario, Riđane! Zar se tako ponašaju ljudi od riječi?

Evnuh se nasmija na to i reče:

- Tako mi Boga, pravo veliš, ribaru.

Evnuh Sandal htjede mu dati nešto, pa zavuče ruku u džep, kad se u tom času razliježe vriska po dvoru. Evnuh podiže glavu da vidi šta je, te ugleda vezira Džafera al-Barmakida kako izlazi od halife. Sandal ustade i dođe do vezira, te se upustiše u razgovor. Dugo su tako hodali, a ribar je stajao, dok evnuh nije obraćao pažnju na njega. Kada ribaru dodija stajati, on stade naspram evnuha i iz daljine mu dade znak rukom, govoreći:

- Gospodine Riđane! Pusti me da odem!

Evnuha je bilo stid da mu odgovori zbog prisustva vezira Džafera, te se prepusti razgovoru s vezirom pretvarajući se da ne primjećuje ribara. Onda ribar povika:

- Hej, Zatezalo! Neka Allah nagrdi teške ljude i sve one koji uzimaju od drugih ne obraćajući pažnju na njih! Ti si mi potreban, Škembasti! Daj mi ono što je moje pa da idem!

Evnuh ga je slušao i stidio se zbog Džafera koji također ugleda ribara kako pokazuje rukom obraćajući se evnuhu, ali nije znao šta mu to govori. Zato Džafer reče evnuhu koreći ga:

- Šta traži od tebe ovaj jadni prosjak?

- Zar ga ne poznaješ, gospodine vezire? - na to će Sandal.

- Allaha mi, ne poznajem ga - odgovori Džafer. - Kako ga mogu poznavati kad ga nisam vidio do ovog časa?

- Gospodine, to je onaj ribar čiju smo ribu razgrabili na riječnoj obali. Ja nisam imao novaca, a stid me bilo da se vratim zapovjedniku pravovjernih bez ičega pošto su svi robovi uzeli ribe. Kada sam stigao do ribara, zatekao sam ga kako stoji u rijeci zazivajući Allaha i držeći četiri ribe. Rekao sam mu: "Daj mi tu ribu i uzmi koliko košta!" Kada mi je dao ribu, stavio sam ruku u džep želeći da mu nešto dam, ali u džepu ne nađoh ništa, te sam mu rekao: "Dođi mi u dvorac pa ću ti dati nešto što će te izvući iz bijede." I evo, došao je danas. Taman sam zavukao ruku u džep da mu dam nešto, kad naiđe ti, pa skočih da ti se nađem pri ruci i da se pobrinem za te. Njemu se to odužilo. Eto, to je cijela priča o njemu i zato čeka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

841. N

Kada nastupi osam stotina četrdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je evnuh Sandal ispričao Džaferu priču o ribaru zaključivši:

- Eto zašto čeka.

Vezir sasluša evnuha, osmjehnu se i reče:

- Ovaj ribar je došao zbog nužde, a ti mu ne izlaziš ususret! Zar ti ne znaš ko je to, starješino evnuha?

- Ne znam - odgovori Sandal.

- To je halifin učitelj i drugar. Baš danas je naš gospodin halifa tmuran, neraspoložen i zabrinut, tako da ga ništa ne može razvedriti osim ovoga ribara. Ne puštaj ga da ode dok se ne posavjetujem s halifom i ne odvedem ga k njemu. Možda će mu Allah olakšati i pružiti utjehu zbog gubitka Kutulkulube kada dođe taj ribar i da mu nešto da se pomogne. Ti ćeš biti povod tome.

- Učini kako hoćeš, gospodine. Neka uzvišeni Allah dâ da budeš stup države zapovjednika pravovjernih! Neka Allah ovjekovječi i čuva tu državu!

Vezir iz tih stopa ode halifi, a evnuh naredi robovima da ne puštaju ribara.

- Baš si ti velikodušan, Riđane! - reče ribar na to. - Eto, postade tražen onaj koji traži! Naime, ja sam došao da tražim svoj novac, pa me još i uhapsiše!

Džafer stiže do halife i zateče ga kako sjedi oborene glave, utonuo u misli, i kako pjevuši stihove:

Da zaboravim je zlobnici bi htjeli,
Ali srce moje slušati ih ne želi.

Kako ću bez ljubavi njene izdržati
Kad to što me je ostavila ne mogu podnijeti!

Ne zaboravljam kako je pehar međ' nama kružio,
Kako sam se vinom pogleda njenih opijao!

Kada se Džafer nađe pred halifom, reče mu:

- Es-selamu alejkum, zapovjedniče pravovjernih, zaštitniče vjere i potomče glavnog Poslanika Božijega, Bog mu se smilovao i spasio ga, i neka spasi svu njegovu porodicu!

Halifa podiže glavu i odgovori:

- Ve alejkumu-s-selam! Neka ti se Allah smiluje i blagoslovi te!

- Tražim dopuštenje od zapovjednika pravovjernih da njegov sluga porazgovara s njim, i u tome neće biti ništa ružno.

- A kada je bilo nečeg ružnog u tvome razgovoru budući da si ti prvi vezir? Reci šta želiš!

- Gospodaru - poče Džafer kazivati - izašao sam od tebe namjeravajući da odem kući, pa sam vidio tvoga majstora, učitelja i ortaka, onoga ribara, kako stoji pred vratima žaleći se na te i govoreći: "Bože dragi! Ja ga naučih ribarenju i on ode da mi donese dvije korpe, ali se ne vrati! Kakav je to ortakluk? Tako se ne postupa s učiteljima!" Ako želiš biti njegov ortak, dobro je; ako ne želiš, kaži mu to da traži drugog ortaka.

Halifa se nasmija na te riječi i nestade njegove potištenosti, te reče Džaferu:

- Života ti, da li uistinu stoji ribar pred vratima?

- Tvoga mi života, zapovjedniče pravovjernih, on stvarno stoji pred vratima!

- Bogami, Džafere, ja ću se postarati da dobije što mu pripada. Ako Allah bude htio da ga

ožalostim, tako će biti; ako htjedne da ga ja usrećim, usrećit ću ga.

Halifa uze komad papira, iskida ga na komade i reče:

- Ispiši svojom rukom, Džafere, dvadeset suma, od jednog do hiljadu dinara, zatim činove vilajeta i emirata, od najnižeg namjesništva do hilafeta, zatim dvadeset vrsta mučenja - od najbezazlenijeg do ubistva.

- Slušam i pokoravam se - odgovori Džafer pa svojom rukom ispisa papiriće kako mu je halifa naredio. Zatim halifa reče:

- Džafere, kunem se svojim bezgriješnim precima, svojim srodstvom s Hamzom i Akilom[14] da želim ovdje ribara kome ću narediti da uzme jedan od ovih papira a da niko osim mene i tebe ne zna šta je na njemu. Što god bude na papiru, ja ću mu dati. Čak ako bude hilafet na papiru, ja ću ga se odreći i njega postaviti bez ustezanja. Ako na papiru bude kazna vješanjem, sječom ili ubijanjem, tako ću postupiti. Sada idi i dovedi mi ga.

Kada je čuo te riječi, Džafer pomisli: "Bože moj, da čuda velikoga! Možda će onaj jadnik izvući papir na kome piše da će stradati, pa ću ja biti kriv za to! Međutim, halifa se već zakleo. Nema druge nego da uđe i bit će samo ono što Allah bude htio."

Džafer ode ribaru, zgrabi ga za ruku i htjede ga uvesti, a ribar se raspameti misleći: "Šta mi bi da dođem ovom odvratnom riđem robu koji me sastavi s ovim Škembastim?!"

Džafer ga je uporno vodio praćen robovima koji su išli i ispred njega, dok je ribar govorio:

- Nije im bilo dosta što su me uhapsili, već ovi idu ispred i iza mene ne dajući mi da pobjegnem!

Vezir ga provede kroz sedam hodnika, pa reče:

- Teško tebi, ribare! Sad ćeš se naći pred zapovjednikom pravovjernih i zaštitnikom vjere.

Zatim vezir podiže veliki zastor i ribarev pogled pade na halifu koji je sjedio na prijestolju dok su državni dostojanstvenici stajali dvoreći ga. Ribar, prepozna halifu, pa kroči k njemu govoreći:

- Šta ima, frulašu? Nije lijepo od tebe što si postao ribar pa si me ostavio da sjedim i čuvam ribu, a ti si otišao i nisi se vratio. Nisam se stigao ni snaći, kad naiđoše neki robovi koji su jahali svakojake životinje i razgrabiše mi ribu dok sam ja sâm stajao. Sve je to tvoje maslo! Da si mi brzo donio korpe, prodali bismo ribu za stotinu dinara. Uostalom, došao sam da tražim svoje pravo, pa me uhapsiše. A ko je tebe ovdje zatočio?

Halifa se nasmija, pa podiže kraj zavjese ispod koje promoli glavu i reče:

- Dođi ovamo i izvuci jedan od ovih papira!

- Bio si ribar, a danas si, vidim, postao astrolog. Ipak je siromašak onaj ko zna mnogo zanata - reče ribar, a Džafer će njemu:

- Brzo uzmi jedan papir! Ne pričaj, nego radi šta ti zapovijeda zapovjednik pravovjernih!

Ribar priđe, pruži ruku i reče:

- Ovaj frulaš ne može više biti moj ortak, niti će loviti ribu sa mnom.

---

14 Družbenici poslanika Muhammeda i preci dinastije Abasida.

Zatim uze jedan papir, pruži ga halifi i reče mu:

- Šta mi piše na njemu, frulašu? Nemoj ništa tajiti!

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

842. NOĆ

Kada nastupi osam stotina četrdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je ribar izvukao jedan papirić i pružio ga halifi rekavši mu:

- Šta mi piše na njemu, frulašu? Nemoj ništa tajiti!

Halifa uze papir koji dade Džaferu i reče mu:

- Pročitaj šta piše!

Džafer pogleda papir i uskliknu:

- Bože moj, da čuda velikoga!

- Je li dobra vijest, Džafere? Šta si vidio? - upita halifa.

- Zapovjedniče pravovjernih - odgovori vezir - na listiću piše da ribara treba udariti štapom stotinu puta.

Halifa naredi da ga udare stotinu puta i sluge se povinovaše naređenju. Onda ribar ustade govoreći:

- Prokleo Allah tu igru, Škembasti! Zar i haps i batine spadaju u igru!?

- Zapovjedniče pravovjernih - na to će Džafer - ovaj jadnik je došao do rijeke, pa kako da se vrati žedan? Molimo za milost zapovjednika pravovjernih i da ribar izvuče drugi listić ne bi li dobio nešto drugo, pa da se vrati i ispomogne u svom siromaštvu.

- Allaha mi, Džafere, ako izvuče drugi papir i na njemu bude pisalo pogubljenje, ja ću ga sigurno pogubiti, a ti ćeš biti odgovoran!

- Ako umre, barem će otpočinuti - reče Džafer, a ribar uzviknu:

- Ne dao ti Bog dobro! Zar vam je Bagdad zbog mene postao pretijesan kad hoćete da me ubijete?

- Uzmi jedan papir i moli se uzvišenom Allahu - na to će Džafer.

Ribar pruži ruku, uze papir i dade ga Džaferu koji dohvati cedulju, pročita je i ušuti.

- Zašto šutiš, Jahjin sine? - upita ga halifa, a vezir odgovori:

- Zapovjedniče pravovjernih, na listiću piše: ribaru ne dati ništa.

- On baš nema nafake kod nas! - reče halifa. - Kaži mu neka mi se skloni s očiju.

- Tako ti nedužnih predaka - opet će Džafer - pusti ga da uzme i treći, možda će na njemu imati dobitak.

- Neka izvuče još jedan i ne više!

Ribar posegnu rukom i izvuče treći papirić na kome je pisalo: Ribaru dati dinar. Džafer se obrati ribaru:

- Tražio sam za te sreću, ali ti Allah ne htjede dati više od ovoga dinara.

- Za stotinu udaraca jedan dinar! - uzviknu ribar. - I to mi je neka sreća! Allah ti ne dao zdravlja!

Halifa se nasmija, a Džafer uze ribara za ruku i izvede ga. Kada stiže do kapije, ugleda ga evnuh Sandal i reče mu:

- Hej, ribare! Daj mi štogod od onoga što ti je dao zapovjednik pravovjernih dok se šalio s tobom!

- Pravo veliš, Riđane, bogami! Želiš li baš da to podijeliš sa mnom, crnokošče? Progutao sam stotinu batina i dobio jedan jedini dinar koji ti halalim.

I ribar baci dinar evnuhu, pa ode lijući suze niz vrele obraze. Kada ga vidje u takvom stanju, evnuh shvati da istinu govori, pa povika slugama da ga vrate. Sluge vratiše ribara, a evnuh zavuče ruku u džep, izvadi crvenu kesu, razveza je i izvadi iz nje stotinu zlatnika.

- Ribare, uzmi ovo zlato za ribu i idi svojim putem - reče mu evnuh.

Ribar se obradova pa uze stotinu dinara i onaj jedan od halife i ode zaboravivši batine.

Budući da je uzvišeni Allah htio da se ispuni ono što je suđeno, ribar naiđe trgom na kome se prodaju robinje i ugleda veliki krug u kome je bilo mnoštvo ljudi. Ribar pomisli: “Šta li hoće ovi ljudi?” Zatim priđe i poče se probijati kroz masu trgovaca i drugih ljudi. Pri tome su trgovci govorili:

- Načinite mjesta za kapetana Zulejta![15]

Trgovci se razmaknuše i ribar ugleda jednog šejha kako stoji, dok je pred njim bio sanduk na kome je sjedio sluga. Šejh je izvikivao:

- Trgovci i imućni ljudi! Ko će rizikovati i natjecati se za ovaj tajanstveni sanduk iz kuće Zubejde, kćeri Kasimove i žene zapovjednika pravovjernih ar-Rešida? Ko će početi? Bog vas sve blagoslovio!

Bogami je to rizik! - reče jedan trgovac. - Reći ću nešto, ali neka me niko ne grdi! Ja dajem dvadeset dinara.

- Pedeset dinara - javi se drugi.

Trgovci su nudili sve više dok cijena ne dostiže stotinu dinara, a onda licitator reče:

- Daje li neko više, trgovci?

- Ja dajem stotinu i jedan dinar - oglasi se ribar.

Kada su ga trgovci čuli, pomisliše da se šali, pa mu se nasmijaše:

- Evnuše, prodaj sanduk ribaru za stotinu i jedan dinar.

15 Deminutiv koji znači *golać*.

- Tako mi Boga, baš ću ga njemu i prodati! Uzmi sanduk, ribare, i neka te Bog blagoslovi s njim. Daj novac!

Ribar izvadi novac i dade ga evnuhu, te pazariše. Zatim sluga razdijeli zlatnike kao sadaku ne pomjerajući se s mjesta, pa se vrati u dvorac i obavijesti gospođu Zubejdu o tome šta je učinio. Zubejda se obradova, a ribar natovari sanduk na leđa, ali ga nije mogao tako nositi jer je bio veoma težak. Zato ga stavi na glavu i odnese u svoju ulicu. Skinu sanduk s glave i pošto se bio umorio, ribar sjede razmišljajući o tome šta mu se sve dogodilo. Mislio je: "Da mi je znati šta je u ovom sanduku!" Zatim otvori kućna vrata, pozabavi se oko sanduka dok ga ne unese u kuću i potrudi se da ga otvori, ali mu nije polazilo za rukom, te pomisli: "Šta mi bi da kupim ovaj sanduk? Moram ga razvaliti i vidjeti šta je u njemu!"

Ribar se potrudi oko katanca, ali ga nije uspio otvoriti. "Ostavit ću ga do sutra", pomisli i poče gledati gdje će leći, ali ne nađe mjesta jer je sanduk bio kolika je bila i soba. Ribar se pope na sanduk i leže na njega. Ležao je tako neko vrijeme, kad se nešto pokrenu. Ribar se uplaši i rasani izbezumivši se...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

843. NO

Kada nastupi osam stotina četrdeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je ribar legao na sanduk da spava. Ležao je neko vrijeme, kad se nešto pokrenu, te se ribar uplaši i raspameti. On skoči vičući:

- Kao da su džini u njemu! Hvala Allahu koji mi ne dade da ga otvorim! Da sam ga otvorio, napali bi me u mraku i ubili bi me! Nikakva dobra ne bih imao od njih!

Ribar se vrati i legne, a onda odjednom osjeti kako se sanduk ponovo pokrenu, jače nego prvi put, te on skoči i uzviknu:

- Evo ga opet! Baš je strašno!

Ribar požuri po svjetiljku, ali je ne nađe jer je nije imao za šta kupiti. Onda izađe iz kuće i povika:

- Komšije!

Većina komšija je spavala, ali se probudiše na ribarevu viku i rekoše:

- Šta ti je, Halifo?

- Donesite mi svjetiljku! Napali su me džini!

Ljudi se nasmijaše i dadoše mu svjetiljku koju ribar unese u kuću, pa udari kamenom u katanac na sanduku i odvali ga. Zatim otvori sanduk i ugleda djevojku kako spava u sanduku nalik na huriju. Djevojka je bila opijena bunikom i upravo ju je bila izbacila, otrijeznila se i oči

otvorila osjećajući tjeskobu. Kada ribar vidje djevojku, skoči prema njoj povikavši.

- Za ime Boga, gospođo, odakle ti?!

- Daj mi jasmina i narcisa! - odgovori djevojka otvarajući oči.

- Ovdje nema ničeg osim kane - odgovori ribar.

Djevojka se pribra, pogleda Halifu i reče mu:

- Ko si ti? Gdje se nalazim?

- Ti se nalaziš u mojoj kući - odgovori ribar.

- Zar nisam u dvorcu halife Haruna ar-Rešida?

- Kakvog ar-Rešida, budalice? Ti si samo moja robinja. Danas sam te kupio za stotinu i jedan dinar. Donio sam te kući dok si spavala u ovom sanduku.

Kada je to čula, djevojka upita.

- Kako se ti zoveš?

- Ja sam ribar Halifa. Zašto li je moja zvijezda sretna postala kad znam da nije takva?

Djevojka se nasmija:

- Okani se priče! Imaš li ti šta za jelo?

- Tako mi Boga, nemam ništa čak ni za piće! Već dva dana nisam ništa okusio. Baš bi mi dobrodošao zalogaj.

- Zar nemaš novaca? - upita Kutulkuluba.

- Neka Allah čuva ovaj sanduk zbog koga sam osiromašio, jer sam dao za njega što sam imao i ostao sam bez dinara.

- Idi i potraži štogod od komšija za jelo, jer sam gladna.

Ribar ustade, izađe iz kuće i poče dozivati:

- Komšije!

Usnule komšije se probudiše:

- Šta ti je, Halifo?

- Gladan sam, a nemam ništa za jelo - odgovori ribar.

Neko donese pogaču, neko perec, neko komad sira, a neko donese krastavac, te mu napuniše krilo. Onda ribar uđe u kuću i sve što je imao stavi pred djevojku rekavši:

- Jedi!

- Kako da jedem kad u ibriku nema vode da se napijem? - nasmija se djevojka. -Bojim se da se ne udavim zalogajem i ne umrem.

- Ja ću napuniti bokal - reče ribar, pa ga odnese nasred mahale i povika:

- Komšije!

- Šta te je snašlo noćas, Halifo? - upitaše komšije.

- Dali ste mi da jedem, ali sam ožednio. Dajte mi nešto da popijem!

Neko mu donese krčag, neko ibrik, a neko bocu, te ribar napuni svoj ibrik koji odnese kući i reče djevojci:

- Sada ti više ništa nije potrebno?

- Tako je. Sada mi ništa nije potrebno.

- Ispričaj mi svoj slučaj.

- Bölan ne bio! - uskliknu djevojka. - Ako me ne poznaješ, ja ću ti reći ko sam. Ja sam Kutulkuluba, robinja halife Haruna ar-Rešida. Na me je bila ljubomorna gospođa Zubejda, pa me je opila bunikom i stavila me u ovaj sanduk. Hvala Allahu što se sve ovako završilo, a ne na neki drugi način. Sve se ovo zbilo na tvoju sreću, jer ti moraš od halife dobiti veliki novac kojim ćeš se obogatiti.

- Je li to onaj ar-Rešid u čijem sam dvorcu bio zatočen?

- Da - odgovori Kutulkuluba.

- Tako mi Boga, nisam vidio veću škrticu od toga frulaša kod kojeg ima tako malo dobra i pameti! Jučer je naložio da me udare stotinu puta i dao mi je jedan dinar, premda sam ga naučio ribarenju i uzeo ga za ortaka, a on me iznevjerio.

- Okani se tih ružnih riječi i otvori oči! Budi pristojan kada ga opet budeš vidio, pa ćeš postići što želiš.

Kao da je dotle spavao, ribar dođe k sebi kada je čuo te riječi i Allah mu razbistri pogled zarad njegove sreće, te on reče:

- Sa zadovoljstvom! Spavaj ti u ime Boga - dodade djevojci koja leže, a ribar se opruži podalje od nje i prespava do jutra.

Kad osvanu jutro, Kutulkuluba zatraži pero i papir koje joj ovaj donese, te djevojka napisa pismo trgovcu, halifinom prijatelju, obavještavajući je šta je bilo s njom i šta joj se dogodilo, odnosno da se nalazi kod ribara Halife koji ju je kupio. Zatim djevojka dade pismo ribaru govoreći mu:

- Uzmi ovaj papir, nosi ga na zlatarski trg i raspitaj se za dućan zlatara Ibnu-l-Kirnasa, pa mu daj pismo, ali nemoj ništa govoriti.

- Slušam i pokoravam se - na to će ribar, pa uze papir od djevojke i odnese ga na zlatarski trg. Tamo se raspita za dućan Ibnu-l-Kirnasa, te ga ljudi uputiše. Ribar, dođe zlataru i pozdravi ga, a ovaj mu uzvrati s omalovažavanjem i upita ga:

- Šta ti je potrebno?

Ribar mu pruži pismo koje zlatar uze, ali ga ne pročita misleći da je to skitnica koji traži od njega sadaku. Zlatar se obrati jednome slugi:

- Daj mu pola dirhema!

- Ne treba mi sadaka, nego pročitaj pismo - na to će ribar.

Zlatar pročita pismo pa kad shvati šta u njemu piše, poljubi ga i stavi na glavu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

844. NOĆ

Kada nastupi osam stotina četrdeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Ibnu-l-Kirnas pročitao pismo pa shvativši šta u njemu piše, poljubi ga i stavi na glavu. Zatim skoči uskliknuvši:

- Gdje ti je kuća, brate?

- Šta će ti moja kuća? Hoćeš li poći mojoj kući i ukrasti mi djevojku?

- Ne, nego ću ti kupiti štogod da pojedete ti i ona.

- Moja kuća nalazi se u toj i toj mahali - reče ribar.

- Divno! Ne dao ti Allah zdravlje, nesretniče! - uskliknu trgovac, pa pozva svoja dva roba i reče im:

- Vodite ovoga čovjeka u dućan mjenjača Muhsina i recite mu: "Muhsine, daj ovome čovjeku hiljadu zlatnika." Onda ga vratite što prije.

Robovi odvedoše ribara u mjenjačev dućan i rekoše:

- Muhsine, daj ovome čovjeku hiljadu zlatnika.

Mjenjač mu dade novac koji Halifa uze, pa se vrati s robovima u dućan njihova gospodara koga zatekoše na mazgi vrijednoj hiljadu dinara, a oko njega su bili sluge i robovi. Uz njegovu mazgu nalazila se još jedna slična mazga, osedlana i zauzdana. Zlatar reče ribaru:

- U ime Allaha, uzjaši ovu mazgu!

- Neću jahati, tako mi Boga! Bojim se da će me zbaciti!

- Bogami, moraš je uzjahati! - povika trgovac Ibnu-l-Kirnas.

Ribar priđe, uzjaha mazgu naopako, uhvati je za rep i povika, te ga mazga zbaci na zemlju, tako da mu se nasmijaše. Ribar ustade i reče:

- Rekao sam ti da neću uzjahati ovu mazgetinu!

Trgovac ostavi ribara na trgu, a on sam ode zapovjedniku pravovjernih i obavijesti ga o onoj djevojci, pa se vrati da je prevede svojoj kući. Za to vrijeme, ribar ode kući da vidi djevojku i ugleda kako su se ljudi iz ulice okupili govoreći:

- Halifi je danas srce sišlo u pete! Odakle li mu ova djevojka?

- To je ludi podvodač - reče neko. - Možda ju je našao na putu pijanu, uprtio djevojku i donio je kući, a on se izgubio samo zato što je svjestan svoga grijeha.

Dok su oni tako razgovarali, priđe im Halifa koga upitaše:

- Šta je s tobom, jadniče? Zar ne znaš šta ti se dogodilo?

- Ne, tako mi Boga - odgovori ribar, a komšije mu rekoše:

- Ovoga časa dođoše robovi i odvedoše tvoju djevojku. Tražili su i tebe, ali te ne nađoše.

- Kako? Odveli su moju robinju?

- Da im je pao šaka, ubili bi ga! - kaza neko.

Ribar nije mario za te ljude, već se vrati trčeći ka dućanu Ibnu-l-Kirnasa koga zateče kako jaši.

- Bogami, to nije lijepo od tebe! - povika ribar. - Skrenuo si mi pažnju pa si poslao robove i oni su mi odveli djevojku!

- Budalo! - reče mu trgovac. - Dođi ovamo i šuti!

Zatim trgovac povede ribara do jedne lijepo sagrađene kuće i uvede ga u nju. Ribar ugleda Kutulkulubu kako sjedi na zlatnoj sećiji, a oko nje deset mjesecolikih robinja. Čim je vidje, Ibnu-l-Kirnas poljubi tlo pred njom, a djevojka mu reče:

- Šta si učinio s mojim novim gospodarom koji me je kupio davši svu svoju imovinu?

- Dao sam mu hiljadu zlatnika - odgovori trgovac i ispriča joj sve o Halifi. Djevojka se nasmija:

- Ne zamjeri mu, jer je priprost čovjek. Evo mu još hiljadu dinara na dar od mene, a s Božijom pomoći od halife će dobiti dovoljno da postane bogat čovjek.

I dok su oni tako razgovarali, pojavi se jedan sluga od halife koji dođe tražeći Kutulkulubu jer je znao da se nalazi u kući Ibnu-l-Kirnasa. Pošto je halifa saznao za to, nije mogao izdržati bez nje, pa je naredio da je dovedu.

Kada pođe halifi, djevojka povede ribara i pošto stiže pred halifu, duboko mu se nakloni. Halifa ustade, pozdravi je poželjevši joj dobrodošlicu, a zatim je upita kako joj je bilo kod onoga što ju je kupio. Djevojka mu odgovori:

- To je jedan čovjek po imenu ribar Halifa. Eno ga čeka pred vratima. Rekao mi je da ima nekih računa sa zapovjednikom pravovjernih u vezi s ribarskim ortaklukom.

- Čeka li on? - upita halifa.

- Da - odgovori djevojka.

Halifa naredi da dovedu ribara, te ovaj dođe, poljubi tlo pred njim poželjevši mu dugovječnost i moć. Iznenađeni halifa se nasmija i reče:

- Jesi li ti zaista jučer bio moj ortak?

Shvaćajući riječi zapovjednika pravovjernih, ribar se osokoli i okuraži, pa reče:

- Tako mi onoga što ti je dao u nasljedstvo hilafet od tvoga amidžića, ne znam u čemu se sastojao naš ortakluk: ja sam samo posmatrao i pričao.

Ribar ponovo ispriča sve što se zbivalo, dok se halifa smijao. Ribar kaza šta mu se dogodilo s onim evnuhom, kako mu je dao stotinu dinara, pored onog jednog dinara koji je uzeo od halife, kako je otišao na trg i kupio sanduk za stotinu i jedan dinar ne znajući šta je u njemu. Ispriča on, dakle, halifi sve, od početka do kraja, a halifa se nasmija i razveseli, pa reče ribaru:

- Postupit ću po tvojoj želji, ti koji vraćaš ono što kome pripada.

Ribar je šutio, a halifa naredi da mu daju pedeset hiljada dinara u zlatu i ruho kakvo su nosile znamenite halife. Dade mu mazgu i crne robove da ga dvore, te ribar postade poput jednog od tadašnjih careva. Halifa se obradova dolasku svoje robinje shvaćajući da je sve to djelo gospođe Zubejde, njegove amidžične...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

845. NOĆ

Kada nastupi osam stotina četrdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se halifa obradovao povratku Kutulkulube shvaćajući da je sve to djelo gospođe Zubejde, njegove amidžične. Halifa se veoma naljuti na nju i napusti je neko vrijeme, tako da joj prestade odlaziti i naklonost iskazivati.

Kada je to shvatila, Zubejda se veoma zabrinu zbog halifine ljutnje i njeno rumeno lice požutje. Pošto više nije mogla podnositi to, Zubejda posla pismo svome amidžiću, zapovjedniku pravovjernih, izvinjavajući mu se i priznajući svoju grješku, te dometnu stihove:

Htjela bih kao nekad tvoju naklonost imati
Da bih mogla tugu svoju i jade ugasiti.

Ah, kada bi strast moja na nježnost naišla
Jer dovoljno sam patnji zbog tebe podnijela!

Trpjeti ne mogu, dragi, otkako si me ostavio
I život moj vedri u mrak si pretvorio.

Budeš li zavjet držao, ja ću živjeti,
A ne oprostiš li mi - ja ću umrijeti!

Oprosti mi ako sam znala i griješiti
Jer, bogami, najljepše je kada dragi oprosti.

Pismo gospođe Zubejde stiže zapovjedniku pravovjernih koje on pročita i shvati da Zubejda priznaje grješku, te da mu piše izvinjavajući se za ono što je učinila. Halifa pomisli: "Allah oprašta sve grijehe. On je najmilostiviji." Zatim joj uputi odgovor kojim joj prašta i prelazi preko onog što se dogodilo, te Zubejda osjeti veliko olakšanje.

Nakon toga, halifa odredi mjesečnu plaću od pedeset dinara ribaru koji kod halife dobi visok položaj, ugled i poštovanje. Zato ribar poljubi tlo pred zapovjednikom pravovjernih prije nego što će izaći i htjede da ode. Kada stiže do kapije, ugleda ga onaj evnuh koji mu je dao stotinu dinara, prepozna ga i reče mu:

- Otkuda ti sve to, ribare?

Ribar mu ispriča sve što se zbilo, a evnuh se obradova jer se obogatio njegovom zaslugom, te reče Halifi:

- Zar mi nećeš dati malo od toga blaga koje si dobio?
Halifa zavuče ruku u džep, izvadi kesu sa hiljadu zlatnika i pruži je evnuhu koji mu reče
- Uzmi svoj novac i neka ti ga Allah blagoslovi!

Evnuh se divio njegovoj čestitosti i širokogrudosti, uprkos siromaštvu. Ribar ode od evnuha jašući mazgu koju su za sapi držale sluge, dok je ribar išao ka hanu, a ljudi su ga posmatrali diveći se ugledu do koga je dospio. Pošto sjaha s mazge, ljudi mu priđoše pitajući ga šta je uzrok tolikoj sreći, a ribar im sve potanko ispriča. Potom on kupi divnu kuću sa stupovima na koju potroši mnogo novaca dok je ne dovede potpuno u red. I on se nastani u toj kući, kazujući stihove:

Pogledaj kuću ovu što na blagodat liči,
Što brige razgoni i svaku boljku liječi!

Za dostojne je samo ona sagrađena
I u svako doba dobru je posvećena.

Kada se smjesti u kući, ribar zaprosi kćer jednog uglednika u gradu koja je bila prava ljepotica i ode s njom u đerdek uživajući i naslađujući se bezmjerno. Živio je tako sasvim sretno i zadovoljno. Osjećajući to blagostanje, zahvaljivao je uzvišenom Allahu na izobilju koje mu je dao i na stalnim dobročinstvima. Izricao je hvalu svome Gospodaru recitirajući stihove:

Hvala Tebi čijoj dobroti nema kraja,
Darežljivošću koji ljude obasipa i osvaja.

Hvalu Ti odajem, a Ti ćeš je, Bože, primiti,
Jer dobrotu Tvoju i darežljivost ja ću pamtiti.

Darežljiv si i dobar prema meni bio,
Pa Ti zahvaljujem što si me nagradio.

Svim stvorenjima more dobrote pružaš
I Ti si taj što im u nevoljama pomažeš.

Gospodaru, Ti nas obasipaš blagodatima
I Ti, Gospodaru, daješ oprost mojim grijesima.

Slava Poslaniku koga si poslao iz milosti,
Koji je iskren, častan i koji je plemeniti!

Neka je Allahova milost i spas na Poslanika
Na njegovu porodicu i pomagače dok je hodočasnika;

Na sve njegove družbenike plemenite i dostojne
Dok je vremena i ptice dok su raspjevane.

Nakon toga, ribar poče odlaziti halifi Harunu ar-Rešidu koji ga je lijepo primao obasipajući ga svojom milošću i darežljivošću, tako da je ribar bio sasvim sretan i zadovoljan, cijenjen i poštovan. Živio je bezbrižno i lagodno dok ne dođe Rušiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova.

Slava Onome koji je slavan i vječan, koji vječno živi i nikada ne umire.

PRIČA O TRGOVCU MESRURU I NJEGOVOJ DRAGOJ ZEJNULMEVASIFI

Priča se da je u davnom vaktu i zemanu bio jedan trgovac po imenu Mesrur. Taj čovjek bio je jedan od najljepših ljudi svoga vremena, bio je bogat i živio je u izobilju. Volio je šetati po lugovima i vrtovima i zabavljati se s lijepim ženama.

Jedne noći, trgovac usni da se nalazi u jednom od najljepših vrtova u kome su bile četiri ptice a među njima i jedna golubica bijela poput očišćenog srebra. Ta golubica se svidje trgovcu tako da se u njegovom srcu pobudi velika ljubav prema njoj. Zatim trgovac vidje kako se spusti neka ptičurina koja zgrabi tu golubicu iz njegove ruke. Trgovcu je bilo teško zbog toga, te se on prenu iz sna, ali ne nađe golubicu. Zato se borio sa svojom čežnjom sve do jutra. Mislio je: "Danas moram otići nekome ko će mi protumačiti ovaj san..."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

846. NOĆ

Kada nastupi osam stotina četrdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se trgovac Mesrur prenuo iz sna, te se borio sa svojom čežnjom sve do jutra, kada je pomislio: "Danas moram otići nekome da mi protumači ovaj san!"

Tako trgovac ustade i pođe unaokolo udaljivši se od kuće, ali ne nađe ko bi mu protumačio san, pa se htjede vratiti kući. Usput mu pade na pamet da svrati u jednu trgovačku kuću koja je pripadala nekom bogatašu. I kada stiže toj kući, Mesrur začu jecaje koji su dopirali iz tužnoga srca i glas koji je recitirao stihove:

S mjesta gdje je boravila lahor poče puhati
I bolesnika koji ga udiše on će izliječiti.

Kraj razvalina ja sam stajao i pitao,
Al' mi niko osim kostiju nije odgovarao.

Rekoh: "Lahore, kaži mi, Allaha ti,
Hoće li se sreća u ovo stanište vratiti;

Hoću li uživati s gazelom što se nagnula,
Stasom svojim i očima snenim me iznurila?"

Kada je Mesrur čuo glas, on pogleda unutra i vidje jedan od najljepših vrtova na čijem kraju se nalazio paravan od crvenog brokata ukrašenog biserjem i dijamantima. Iza paravana nalazile su se četiri djevojke, a među njima i jedna koja je imala između četrnaest i petnaest godina. Izgledala je kao uštap u punome sjaju. Oči su joj bile našminkane surmom, obrve sastavljene, usta kao Sulejmanov pečat, usne i zubi nalik na merdžane i biserje. Djevojka je plijenila um svojom ljepotom i ljupkošću, stasom i skladnošću.

Mesrur uđe u dvorište kada je vidje i zađe duboko, sve dok ne dođe do paravana. Djevojka podiže pogled prema njemu i Mesrur je pozdravi. Ona odgovori na pozdrav riječima punim zavodljivosti, a Mesrur se raspameti i obamre kada je bolje osmotri. On pogleda vrt u kome je bilo jasmina, šeboja, ljubičice, naranči i svakojakog drugog mirisnoga cvijeća. Stabla su bila bremenita plodovima, a voda je tekla u četiri trijema koji su se nalazili jedan naspram drugoga. Mesrur osmotri prvi trijem i ugleda stihove ukrug ispisane crvenom bojom:

Dome, nikad tuga u tebe ne kročila
I sudbina domaćina nikad ne iznevjerila!

Ah, dome, divno li si ti utočište
Kada gosti tjeskobu negdje osjete!

Zatim Mesrur pogleda drugi trijem i vidje stihove ukrug ispisane suhim zlatom:

Dome, nek na tebi zadovoljstvo blista
Dokle god je u vrtu ptičijeg cvrkuta!

Nek sve u tebi odiše mirisima
I želje nek se ispune zaljubljenima!

Ukućani nek u radosti i blagodati uživaju
Dokle zvijezde sjajne u visinama blistaju!

Mesrur pogleda treći trijem i vidje da su plavim kristalom ispisani stihovi:

Dome, neka te ugled i sreća ukrašavaju
Dok je noći i zvijezde dok svjetlošću sijaju!

Na kapiji tvojoj nek sreća svakog sačekuje
I dobro svakog ko hoće da te posjećuje!

Najzad Mesrur osmotri i četvrti trijem i vidje stihove ukrug ispisane žutom bojom:

Divan li je vrt i potok hiroviti!
Divno li je mjesto, a Bog će oprostiti!

U tome vrtu bile su razne ptice, između ostalih grlice, golubovi i slavuji, i sve su pjevale dok se djevojka njihala u hodu - lijepa i umiljata, vitka stasa i skladne građe kojom bi očarala svakog ko bi je vidio. Ta djevojka upita:

- Čovječe, šta te dovodi u tuđu kuću i tuđim djevojkama bez dopuštenja domaćina?

- Gospođice - na to će Mesrur - vidio sam ovaj vrt, pa mi se svidjelo zelenilo, miris cvijeća i cvrkut ptica, te sam ušao da malo prošetam i onda ću poći svojim putem.

- Dobro došao - reče djevojka, a kada je Mesrur čuo te riječi gledajući njenu otmjenost i ljupkost, zbuni se prizorom, ljepotom bašče i ptica. Pamet mu se poče ukradati, te on tako smušen izgovori stihove:

Pun mjesec se u najljepšem sjaju ukazao
Međ' brežuljcima, cvijećem i laborom što je puhao.

Ljubičice, mirte i ruže su se njihale
I pod granjem u vrtu mirom mirisale.

Savršen si, vrte, svojim svojstvima -
Cvijeće ti miriše najljepšim mirisima.

Puni mjesec sija u hladu pod granama
Dok ptice pjevaju zanosnim himnama.

Grlice, golubovi i drozdovi pjevaju,
I slavuji u srcu mome strast uzbibavaju.

Čežnja mi u srcu i ljepota njena me zbunjuje,
Pa izgledam kao pijanac kada se opije.

Slušajući Mesrurove stihove, Zejnulmevasifa ga pogleda tako da mu taj pogled izmami hiljadu uzdaha, oduze mu pamet i razum, te mu odgovori stihovima:

S onom koju voliš nećeš se sastati -
Želje se okani, nemoj se nadati!

Al' nemoj misliti da ćeš u stanju biti,
Djevojku koju voliš da ćeš ostaviti.

Zaljubljene sam pogledima svojim porazila,
A da ni jednu jedinu riječ nisam kazala.

Kada je Mesrur čuo te riječi, on ih trpeljivo podnese krijući šta mu je na duši, i pomisli: "Protiv nevolje najbolje je strpljenje!"

Provodili su tako vrijeme dok ne pade noć kada djevojka naredi da donesu hrane, te im postaviše sofru na kojoj je bilo svih vrsta jela, između ostalog prepelica, mladih golubova i ovčijeg mesa. Jeli su dok se siti ne najedoše, a onda djevojka naredi da podignu sofru, te je sluge podigoše i donesoše pribor za pranje ruku. Kada opraše ruke, Zejnulmevasifa naloži da postave svijećnjake i sluge postaviše svijeće od kamfora, te Zejnulmevasifa reče:

- Noćas mi je nešto teško jer sva plamtim!

- Neka te Allah rastereti i brige ti odagna! - reče Mesrur, a djevojka će na to:

- Mesrure, navikla sam da igram šah. Znaš li tu igru?

- Da, znam - odgovori Mesrur, te djevojka postavi šah od ebanovine i ukrašen slonovačom. Polja su bila obilježena sjajnim zlatom a figure od biserja i smaragda...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

847. N

Kada nastupi osam stotina četrdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa naredila da donesu šah koji postaviše pred njih i Mesrur se zbuni kada ga ugleda. Djevojka ga upita:

- Hoćeš li crvene ili bijele figure?

- Kraljico ljepotica i ukrase jutra, uzmi ti crvene jer su ljepše i više su nalik na te, a meni ostavi bijele figure - odgovori Mesrur.

- Pristajem - na to će djevojka, pa uze crvene figure, poreda ih naspram bijelih i pruži ruku prema figurama kojima počinje igra, te Mesrur ugleda njene prste što su izgledali kao da su od tijesta. Mesrura zbuni ljepota njenih prsta i nježnost njenoga lica, a djevojka mu se obrati:

- Ne daj se zbuniti, Mesrure, već budi strpljiv i ustrajan!

- Ljepotice koja bi i mjesec postidjela - reče Mesrur - kako može izdržati zaljubljeni čovjek kada tebe vidi?

- S tobom ću igrati, Mesrure, samo za opkladu i određenu sumu novca.

- Drage volje! - prihvati Mesrur.

- Zakuni mi se, a ja ću se zakleti tebi da nećemo prevariti jedno drugo!

I kada se zakleše, djevojka reče:

- Mesrure, ako te pobijedim, uzet ću ti deset dinara, a ako ti mene pobijediš, neću ti dati ništa.

Misleći da će je pobijediti, Mesrur reče:

- Gospođice, nemoj pogaziti svoju zakletvu! Vidim da igraš bolje od mene.

- Slažem se - djevojka će na to, te počeše igrati utrkujući se pješacima koje je djevojka presretala kraljicom, izbacivala ih iz stroja, ili ih zaustavljala topovima. Onda joj se prohtije da izađe s konjima. Zejnulmevasifa je na glavi imala traku od plavog brokata koju popravi na glavi pokazujući zapešća nalik na stupove svjetlosti. Zatim pređe rukom preko crvenih figura i reče Mesruru:

- Čuvaj se!

Mesrur se zbuni i pamet mu se poče ukradati dok je gledao njenu gracioznost i prefinjenost. Bio je toliko smeten da posegnu za crvenim figurama umjesto za bijelim, te djevojka reče:

- Gdje ti je razum, Mesrure? Moje su crvene, a tvoje bijele figure!

- Onaj ko tebe gleda ne može se obuzdati - odgovori Mesrur, a kada djevojka vidje u kakvom je stanju, uze mu bijele figure a dade crvene. Zaigraše tako i djevojka ga pobijedi. Nakon svake igre, trgovac joj je davao deset dinara.

Shvativši da je trgovac obuzet ljubavlju prema njoj, djevojka reče:

- Mesrure, želja ti se neće ostvariti dok me ne pobijediš, kao što je postavljen uvjet. Od sada ću igrati s tobom za stotinu dinara za svaku partiju.

- Drage volje - reče Mesrur, a djevojka poče igrati i pobjeđivati ga. Nakon svake partije plaćao joj je stotinu dinara.

Igrali su tako do jutra, ali je trgovac nije mogao pobijediti, te on skoči na noge, a djevojka mu reče:

- Učini što misliš da je najbolje!

Trgovac ode kući i donese sav novac, pa kada stiže djevojci, izgovori stihove:

Jednu pticu sam noćas sanjao
U vrtu gdje se svaki cvijet smijao.

Čim sam je vidio, pticu sam zgrabio;
To si ti! - san sam protumačio.

Pošto donese sav svoj novac, Mesrur zaigra s djevojkom, ali je nije mogao nijednom pobijediti.

Igrali su tako tri dana dok mu djevojka ne uze sav novac, a kada trgovac izgubi imetak, djevojka reče:

- Šta ćeš sada, Mesrure?

- Igrat ću s tobom i uložiti dućan u kome prodajem mirise.

- Koliko vrijedi taj dućan?

- Pet stotina dinara.

Mesrur odigra pet partija, ali ga djevojka pobijedi. Zatim on zaigra ulažući robinje, spahiluke, vrtove i zgrade. Djevojka mu sve to uze, a onda reče:

- Je li ti ostalo još kakve imovine da možeš igrati?

- Tako mi onoga koji me baci u mrežu ljubavi prema tebi, nije mi ostalo ništa, ni malo ni veliko

- Mesrure - na to će djevojka - ne mora se završiti kajanjem sve što počinje zadovoljstvom Zato, ako se kaješ, uzmi svoj novac i idi svojim putem, a ja ću ti od srca halaliti.

- Tako mi onoga koji nam je sve ovo dosudio, da si mi htjela i dušu uzeti, bilo bi malo za ovo zadovoljstvo! Neću voljeti nijednu drugu! - uzviknu Mesrur.

- Onda idi, Mesrure, dovedi kadiju i svjedoke pa prepiši na me svu imovinu i nekretnine.

- Sa zadovoljstvom - reče Mesrur koji odmah skoči i dovede djevojci kadiju i svjedoke.

Kadija se raspameti kada ugleda djevojku i sav obamre zbog ljepote njenih prstiju, te reče.

- Gospođice, potvrdu ću napisati samo pod uvjetom da kupiš spahiluke, robinje i ostalu imovinu i da ti raspolažeš svime.

- Mi smo se o tome već sporazumjeli, samo ti napiši potvrdu da Mesrurova imovina, robinje i sve što ima prelazi u vlasništvo Zejnulmevasife za toliko i toliko novaca.

Kadija napisa potvrdu koju svjedoci potpisaše, a Zejnulmuvasifa je uze...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

848. NOĆ

Kada nastupi osam stotina četrdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa od kadije uzela potvrdu o tome da je sve što je bilo Mesrurova imovina prešlo u njen posjed, a onda je rekla Mesruru:

- Idi ti svojim putem, Mesrure!

- Izrecitiraj nam neku pjesmu - obrati mu se njena robinja Hebuba, a trgovac kaza ove stihove o šahu:

Na sudbinu se žalim i na sve što mi se zbilo:
Na nesreću, na šah i ono što me zadesilo;

Na ljubav prema djevojci što nježan vrat ima,
A takvoga nigdje ni žensko ni muško nema.

Strijelu oka je s luka očinjega odapela
I vojsku na me poslala kojom bi sve ljude pobijedila:

I bijelu i crvenu, i konjicu svoju ubojitu;
"Čuvaj se!" reče započinjuć' bitku ljutitu.

Za me nije marila kada je prste pružila
U noći što se kao kosa njena crnila.

Htjedoh bijele spasiti, al' ne mogoh maći
Jer ljubav me nagna da suze mi liju oči -

Pješaci i topovi teški, te kraljica njena
Kidisaše na bijele čija vojska osta poražena.

Pustila me da odaberem vojsku koju hoću,
Te odabrah bijele uzdajući se u sreću,

I još rekoh: "Uzet ću bijelu što priliči meni -
Nju baš hoću, a tvoja neka se crveni!"

Igrali smo u ulog na koji sam pristao,
A da ona šta uloži natjerat je nisam mogao.

Ah, kako srce plamti, želi i tuguje
Da sastane se s dragom što na mjesec nalikuje!

Srce mi ne plamti jer ne žali imovine,
Već zbog toga što želi te poglede njene.

Zbunjen sam, smeten i nemiran postao
I zbog nedaća svojih sudbi sam prebacivao.

Pitala me: "Zašto si se tako zbunio?"
"Onaj što pije može li trijezan biti?" ja sam odgovorio.

To je žena koja mi je stasom pamet zavrtila -
Da li bi se srcem kamenim meni smilovala?

"Kao zalog ću je dobiti" žudeći sam rekao,
Ničega se ne plašeći, niti sam zazirao.

Da se zbližim s njome neprestano sam žudio
Dok nisam stradao i sasvim osiromašio.

Može li se zaljubljeni ljubavi svoje odreći
Kroz nepregledno more ljubavi roneći?

Postadoh rob koji ni dinara nema
I kome ljubav osta želja neostvarena.

Zejnulmevasifa se zadivi Mesrurovoj rječitosti, te mu reče:

- Okani se gluposti, Mesrure! Opameti se i idi svojim putem! Izgubio si imovinu igrajući šah i ne postigavši cilja. Ni na koji način više ne možeš doći do njega.

- Gospođice - obrati joj se Mesrur - traži što god hoćeš i dobit ćeš. Ja ću ti sve dati i donijeti.

- Ti nemaš više nikakve imovine - reče Zejnulmevasifa, a trgovac odgovori:

- Najveća željo moja! Ako ja nemam ni prebijene pare, ljudi će mi pomoći.

- Dakle, onaj koji daje postaje prosjak? - upita djevojka, a Mesrur odgovori:

- Ja imam rođake i prijatelje koji će mi dati sve što zatražim.

- Hoću da mi daš četiri vrećice mirisnog mošusa, četiri oke cibetke, četiri ritala ambre, četiri hiljade dinara i četiri haljine od pozlaćenog carskog brokata. Ako to doneseš, Mesrure, dopustit ću ti da mi se približiš.

- Za mene je to sitnica, ti što mjesec postiđuješ!

I Mesrur ode od nje da joj donese šta je tražila, a djevojka posla za njim robinju Hebubu da vidi njegov uticaj kod ljudi o kojima je govorio. Dok je Mesrur išao gradskim ulicama, neočekivano se osvrnu i u daljini ugleda Hebubu pa zastade da ga ona stigne i onda joj reče:

- Kamo ideš, Hebubo?

- Gospodarica me poslala za tobom zbog toga i toga - i djevojka mu kaza sve što joj je rekla Zejnulmevasifa.

- Allaha mi, Hebubo - na to će trgovac - ja nemam ni prebijene pare!

- Kako si joj onda mogao obećati? - upita djevojka.

- Koliko ima obećanja koja ljudi ne ispunjavaju, a iščekivanje je u ljubavi neizbježno!

- Mesrure - Hebuba će na te riječi - smiri se i uživaj. Tako mi Boga, sigurno ćeš se zbližiti s njom mojom zaslugom!

I djevojka ostavi trgovca, pa pođe ne zaustavljajući se nigdje dok ne stiže svojoj gospodarici pred kojom briznu u plač i reče:

- Tako mi Allaha, gospodarice, taj čovjek je vrlo uticajan i poštovan kod ljudi!

- Nema spasa od onoga što je uzvišeni Allah dosudio! - uskliknu djevojka. - Moje srce nije bilo milostivo prema tome čovjeku, jer sam mu uzela novac. Nije naišao na moju ljubav, niti na razumijevanje u želji da se zbliži sa mnom. Ako izađem u susret njegovoj želji, bojim se da će se pronijeti glas o tome.

- Gospodarice - reče Hebuba - nije nam lahko zbog položaja u kome se našao i što smo mu novac uzele. Uostalom, kod tebe nema nikoga osim mene i tvoje robinje Sekube. Koja od nas može reći nešto o tebi kad smo tvoje robinje?

Djevojka obori glavu, a robinje joj rekoše:

- Gospodarice, mislimo da bi najbolje bilo da pošalješ nekoga za njim i da budeš dobra prema njemu. Ne dopusti da prosjači od podlih ljudi, jer tako je teško moljakati!

Zejnulmevasifa sasluša robinje, pa zatraži pero i papir i napisa stihove:

Raduj se, Mesrure, jer ćemo brzo da se zbližimo -
Kad noć mrkla padne, dođi da ludujemo!

Od podlih ljudi za novac nemoj moljakati,
Jer bila sam pijana pa sam se dozvala pameti.

Sav novac, Mesrure, ja ću ti vratiti
I povrh toga još ću se s tobom zbližiti.

Jer strpljiv si bio i nježnost te krasila
Prema voljenoj koja gruba je bila.

Hitaj da uživaš - lijepo će ti biti,
Al' oprezan budi - mogao bi ko saznati!

Požuri k meni, nemoj oklijevati -
Kušaj plodove ljubavi dok se muž ne vrati!

Zejnulmevasifa savi pismo i dade ga robinji Hebubi, a ona ga odnese Mesruru koga zateče kako cvili i recitira stihove:

Lahor ljubavi zapahnu srce moje
Što od jada mnogih cijelo iskidano je.

Ljubav je sve jača otkako je draga otišla
I prava bujica suza iz očiju mi potekla.

Takva su mi priviđenja da bi i kamen smekšao
Onog časa kada bi ih on sam vidio.

O, da mi je znati hoću li se susretu radovati
I hoću li sretan u želji ostvarenoj uživati;

Hoće li se nakon odlaska njenog noći raskriliti
I od onog što je srce spopalo hoću li se izliječiti!

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom dopuštenju.

849. NOĆ

Kada nastupi osam stotina četrdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Mesrur sve više gubio razum zbog ljubavi i recitirao je stihove potpuno obuzet strašću. I dok je on tako recitirao, čula ga je Hebuba koja pokuca na vrata, te Mesrur ustade i otvori ih. Djevojka uđe i pruži mu pismo koje Mesrur uze, pročita i reče:

- Kakve to vijesti donosiš od svoje gospodarice, Hebubo?

- Gospodine, pismo sadrži ono što isključuje potrebu za mojim odgovorom. Ti si pametan čovjek - odgovori djevojka, a Mesrur se silno obradova i kaza stihove:

Stiže pismo čijoj sam se sadržini radovao
Željan da bih ga uvijek u srcu čuvao.

Još više počeh čeznuti kada sam ga primio -
Kao da se niz bisera ljubavi u njemu sakrio.

Onda Mesrur napisa odgovor koji dade Hebubi, a ova ga odnese gospođici Zejnulmevasifi i čim stiže k njoj, poče opisivati Mesrurovu ljepotu i vrline pomažući mu na taj način da se s njom sastane.

- Hebubo - obrati joj se Zejnulmevasifa - njega dugo već nema k meni.

- Doći će brzo - odgovori Hebuba i samo što je to kazala, Mesrur se pojavi i pokuca na vrata. Djevojka otvori vrata, povede ga i posadi pored svoje gospodarice Zejnulmevasife koja ga pozdravi poželjevši mu dobrodošlicu i dopusti mu da sjedne pored nje. Zatim se obrati Hebubi:

- Donesi mu jedno od najljepših odijela.

Hebuba ustade pa donese odijelo izvezeno zlatom, te mu ga Zejnulmevasifa obuče, a i sama odjenu najraskošnije haljine. Na glavu stavi mrežu prozračnih bisera i sveza brokatnu traku obrubljenu biserjem, dijamantima i smaragdima, a ispod trake pusti dva pramena stavivši na svaki pramen po jedan crveni smaragd obložen sjajnim zlatom. Ona rasplete kosu nalik na mrklu noć, okadi se alojom i namirisa mošusom i ambrom, te joj robinja Habuba reče:

- Neka te Allah čuva od uroka!

Zejnulmevasifa poče gordo hodati njišući se, a robinja kaza divne stihove:

Vrbove grane koracima je postidjela,
A na onog što je voli pogledima kidisala.

U crnoj kosi njenoj mjesec se pojavljuje
I poput sunca kovrdže njene ozaruje.

Blago onom kome će noću ljepotu darivati
I kunuć' se njenim životom za nju umrijeti.

Zejnulmevasifa se zahvali robinji, pa priđe Mesruru, slična obnaženom mjesecu. Kada je Mesrur ugleda, skoči na noge i uskliknu:

- Ako je tačno ono što mislim, onda ona nije ljudsko biće, već džennetska nevjesta!

Zejnulmuvasifa reče da postave sofru i kada je donesoše, Mesrur vidje da su na rubu ispisani stihovi:

S kašikom priđi taboru ovih zdjela
Pa jedi pečenje, divljač i svakojakih jela.

Na njoj ima prepelica koje uvijek ljubih,
Kokošiju finih i pilića mladih.

Divan li je ćevap što na njoj se rumeni
I hljeb ćemo umakati u ocat zeleni!

Divan li je pilav s mlijekom u koji ruke tonu
Do mjesta onoga na kom nosiš grivnu!

Ah, srce, da divnog li mesa ribljega
Na pogačama od tijesta bijeloga!

Jeli su i pili naslađujući se i veseleći, a onda digoše hranu i donesoše piće, te počeše kružiti čaše i pehari dok su mirisom odisali. Tako Mesrur napuni čašu i uzviknu.

- Ja sam tvoj rob, a ti si moja gospodarica! - i trgovac poče pjevušiti stihove:

Očima se čudim što se nisu ispunile
Ljepotom djevojke čiju su krasotu ugledale.

U vrijeme ovo po ljepoti joj nema ravne -
Nema tako lijepe, nježne i tanahne.

Vrbove grane zavide njenoj vitkosti
Kad se stasita i gizdava počne kršiti.

U noći mrkloj licem sjajnim mjesec postiđuje
I na polumjesec razdjeljak joj sjajni nalikuje.

Ma gdje da pođe, njen miris se širi
Kao lahor što vrluda u dolini i u gori.

Kada trgovac izgovori te stihove, Zejnulmevasifa reče:

- Svakome ko drži do svoje vjere a jede moj hljeb i so ja dajem ono što mu pripada. Zato rastjeraj te misli, jer ću ti vratiti svu imovinu i sve što sam ti uzela.

- Gospođo, tebi pripada sve to o čemu govoriš - reče Mesrur. - Pogaziš li zakletvu koju smo dali jedno drugome, ja odoh i postat ću musliman.[16]

- Gospođo - na to će Hebuba - ti si mlada, a mnogo toga znaš. Ja se, evo, zauzimam za njega u ime uzvišenog Allaha. Ako me ne poslušaš i srce mi ne umiriš, neću noćas spavati s tobom u kući.

16 Iz konteksta proizlazi da je Mesrur nemusliman.

- Bit će upravo onako kako ti želiš - odgovori Zejnulmevasifa. - Idi i pripremi nam odaju.

Robinja skoči, pa namjesti odaju, ukrasi je i namirisa najljepšim mirisima, upravo kako je željela i kako joj se dopadalo. Zatim pripremi hranu i donese piće, te opet počeše kružiti čaše i pehari, dok im je dah mirisao...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

850. NOĆ

Kada nastupi osam stotina pedeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa naredila svojoj robinji Hebubi da pripremi odaju za zabavu. Hebuba je ustala, pripremila hranu i piće, te su među njima počele kružiti čaše i pehari dok im je dah mirisao. Onda Zejnulmevasifa reče:

- Mesrure, kucnuo je čas susreta i zbliženja. Ako ti je do naše ljubavi, izrecitiraj neku lijepu pjesmu.

I Mesrur kaza ovu kasidu:

Dok srce mi plamti, ona me zarobila
Ljubavlju svojom pa me onda ostavila.

Ljubav prema djevi srce mi je pokidala
I obrazom mehkim pamet mi je uzela.

Tanke obrve i krupne crne oči ima,
A kad se smije zubi su joj slični munjama.

Mlada je: tek četrnaest godina ima
Te ljubeći je lijem suze potocima.

U vrtu je ugledah pokraj jedne rijeke
Lica sjajnijeg od mjeseca s visine nebeske.

Stadoh zbog nje poput roba nepoćudna
I rekoh: "Zdravo da si, djevo nedostupna!"

Ona primi pozdrav i na njeg' mi odgovori
Riječima nježnim što zveckaju kao biseri.

Kad je čula moje riječi, jasno joj je bilo
Da nju hoću i da mi se srce pomamilo.

Ona reče: "Nisu li te riječi gluposti?",
A ja velim: "Nemoj zaljubljenoga koriti!"

"Primiš li me sada", rekoh, "lahko će mi biti,
Voljena ćeš postati i ja ću ti robovati!"

Osmjehnu se kada posta svjesna cilja moga
I reče: "Tako mi Tvorca zemlje i svoda nebeskoga!

Ja Židovka sam i vjera moja je stroga,
A ti se držiš puta svoga kršćanskoga.

Kad tvojoj vjeri ne pripadam, kako me možeš voljeti;
Ako sada tako želiš, poslije ćeš se kajati.

Smiju li se zbog ljubavi dvije vjere izigrati,
Jer djevojku kao što sam ja, ljudi će koriti?

Razne vjere će se širiti na sve strane,
A vjerovanje tvoje i moje veselit će dušmane.

Zato judaizam primi je l' ti stalo baš do mene
Jer zbog toga nećeš moći ljubit' druge žene.

Nad Jevanđeljem položi zakletvu postojanu
Da ćeš ljubav našu čuvat kao pravu tajnu,

A ja ću se nad Torom od srca zakleti
Da ću datom zavjetu vjerna ostati."

Svojom vjerom i zakonom ja sam se zakleo
I da se čvrsto zakune nju sam natjerao.

Velim: "Kako ti je ime, željo moja, hoćeš li mi reći?"
A ona će: "Zejnulmevasifa do koje se ne može doći!"

"Ah, Zejnulmevasifo", počeh klicati,
"Moje srce će tebe ropskom ljubavlju voljeti!"

Pod velom sam ljepotu njenu krišom nazirao;
Nujna srca, u nju sam se zaljubljivao.

Pred zavjesom sam stajao skrušeno i moleći
Dok mi se srce kidalo u plamu strasti goreći.

Kada vidje moje stanje u bolu kako je zgrčeno,
Ona otkri lice svoje osmijehom ozareno

I labor sjedinjenja poče na nas popuhivati,
A tijelo joj, vrat i zapešća na mošus mirisati;

Miris njen se oko nas posvuda širio
Dok sam s usana joj nasmijanih vino ispijao.

Kao grana vrbova u haljini se kršila
I prije zabranjeno sjedinjenje tad je dopustila.

Sjedinjeni tako, cijelu noć smo proveli,
Grabili se i usnama sočnim uzajamno ljubili.

Ah, ona koju voliš ukras ovoga svijeta je
Kada je tik uz tebe i kad ti se podaje!

Kad jutro osvanu ona ode sa mnom se oprostivši,
Licem sjajnim mjesec na nebu zasjenivši.

Na rastanku je draga i stihove kazivala;
Suze niz obraze kao prozu i stihove prolivala.

Pred Bogom dâtî zavjet neću pogaziti
I živ dok sam ljepotu noćnu neću zaboraviti.

Zejnulmevasifu ushitiše stihovi, te ona uskliknu:

- Divan li si, Mesrure! Ne živio onaj ko je protiv tebe!

Zatim ona uđe u odaju i pozva Mesrura koji pođe za njom pa je dohvati, zagrli i poče ljubiti postižući upravo ono što je mislio da je nemoguće i radujući se ljepoti sjedinjenja. Zejnulmevasifa mu reče:

- Mesrure, tvoja imovina mi je haram, a tebi je halal jer smo sada postali ljubavnici.

I ona vrati Mesruru svu imovinu koju mu je bila uzela, govoreći:

- Mesrure, imaš li kakvu bašču po kojoj bismo mogli prošetati?

- Imam jedan vrt kakvog nigdje nema - odgovori Mesrur pa ode kući i naredi robinjama da pripreme izvrsnu hranu, te da raspreme jednu lijepu odaju i prirede sjajnu sjedeljku. Potom pozva ženu kući, te ona dođe sa svojim djevojkama.

Tako se prihvatiše jela i pića uživajući i veseleći se dok su se čaše i pehari redali, a oni dahom mirisali. Kada ljubavnici ostadoše sami, Zejnulmevasifa reče Mesruru:

- Sjetila sam se jedne nježne pjesme koju bih htjela odrecitirati uz saz.

- Recitiraj - reče Mesrur, a ona dohvati saz, naštima ga i udari u strune svirajući divne melodije i recitirajući:

Udaranje u strune srce mi je ushićivalo
I u zoru mi je rujno vino godilo.

Ljubav će srce zarobljeno odavati
I strast počinje zastor stida kidati.

Na nektar njena ljepota nalikuje
I kao sunce u ruci mjeseca se objavljuje

U noći u kojoj mi pruža naslade
I pred vedrinom njenom sjete mi nestade.

Nakon tih stihova, Zejnulmevasifa reče:
- Mesrure, odrecitiraj mi koju svoju pjesmu kako bih mogla uživati u tvojim plodovima.
I Mesrur izgovori stihove:

Pijuć' vino iz ruke mjeseca, mi smo uživali
Dok smo u vrtu melodije sa saza slušali;

Mjesec je u vrtu pjevao i grane se njihale
Zorom po cijelome vrtu i želje moje se rojile.

Nakon tih stihova, Zejnulmevasifa reče:
- Ako ti je do naše ljubavi, odrecitiraj pjesmu o onome što se nama dogodilo...
Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

851. NOĆ

Kada nastupi osam stotina pedeset i prva noć, ona reče:
- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa rekla Mesruru:
- Ako ti je do naše ljubavi, izrecitiraj pjesmu o onome što se nama dogodilo.
- Sa zadovoljstvom - reče Mesrur i kaza kasidu:

Poslušaj sada šta mi se zbilo,
Kako mi je gazelu srce zavolilo:

Gazela je na me strijelu bacila
I pogledom oka me pogodila.

Ljubavlju sam očaran postao
I ne znam šta bih od muke činio

Jer ta ljepotica mila mi je postala
Što me je strijelom ljubavi pogodila.

U sred bašče ja sam je vidio
I stasu njenome se divio.

Selam nazvah, a ona uzvrati
Tek što sam to uspio kazati.

"Kako se zoveš?" dalje sam pitao;
"Vrhunac ljepote", odgovor sam čuo.

"Zejnulmevasifa moje je ime"
A ja rekoh: "Sažali se na me;

Silna strast naprosto me ubi
Jer kao ja niko ne ljubi."

Reče: "Ako me uistinu ljubiš
I ako žudiš da se sa mnom zbližiš,

Ja hoću novce goleme
Koji bi nadmašili sve darove viđene;

Hoću da mi daš razne haljine
Skupocjene i svilene

I četvrt kantara mošusa
Za noć strasna susreta;

Hoću koralja i biserja raznoga,
Vrijednog i skupocjenoga;

Hoću srebra i zlata suhoga
I nakita hoću najljepšega."

Sve to strpljivo sam podnosio
Premda sam u ljubavi plamtio.

Zato mi je ona ljubav darovala -
Ah, kako mi se samo podavala!

Htjednu li me zbog nje koriti:
"Hej, ljudi!", ja ću im kazati,

"Pletenice njene guste
Nalik su na noći mrkle i puste,

A njen obraz onaj ružičasti
Poput ognja jarkoga plamti;

Obrve joj na sablje nalikuju
A pogledi strijelama pogađaju;

Na usnama njenim vino je rujno,
U ustima joj vrelo studeno;

U ustima joj i niska biserja
Što u divnome poretku sija;

Vrat joj je poput vrata u košute -
Zanosan, savršene ljepote;

Grudi joj na mramor nalikuju
I dojke k'o dvije humke izgledaju;

Stomak joj u blagim naborima,
Odaje se divnim mirisima

A ispod njega nešto se nalazi
Do čega želja krajnja silazi;

To nešto je mesnato a i podebelo -
Ah, prijatelji, i kao lice je putrasto;

To na carsko prijestolje sliči
Pred kojim ja klečim moleći.

Povrh dva stupa njena nalazi se
Jedno sjedalo što divno gordi se:

Ljepota se njegova ne da ni opisati,
Svi ljudi će zbog njega pomahnitati.

Ono ima dvije velike usmine
I kao mazga zadrhti kada se dodirne;

Poput oka je i sva crvena
I kao donja usna devina;

Jesi li se tome primakao,
Na podatnost si naišao;

Takneš je - vrela u susret izlazi
I nova snaga se u tebi nalazi;

Svakog junaka od sebe odbija,
A bez želje je da ikoga ubija;

Katkada ćeš moći vidjeti
Kako će dugu bradu gladiti.

O toj stvari će kazivati ljepotan
Koji je njoj krasotom ravan,

Koji je poput Zejnulmevasife
Ljepote savršene, nenadmašne."

Jedne noći njoj sam došao
I u slasti čudesnoj uživao.

I ta noć koju je sa mnom provela
Sve druge noći je nadmašila.

Ona ustade nadomak jutru ranome
Lica nalik mjesecu mladome

Pa stasom vitkim poče treperiti
Kao koplje kada stane drhtati

I govoreć' mi poče se praštati:
"Kada će se noći ovakve vratiti?"

A ja velim: "Moj očinji vide,
Čim poželiš, do mene dođi de!"

Kasida veoma uzbudi Zejnulmevasifu koja se silno razdraga, ali reče:

- Mesrure, jutro se primaklo i moram poći, jer me strah sramote.

- Dobro - na to će Mesrur, pa poskoči i odvede je do njene kuće. Zatim on ode svojoj kuć i provede noć razmišljajući o čarima Zejnulmevasife.

Kad osvanu jutro i zabijeli se dan, Mesrur joj pripremi divan dar i ponese ga, pa sjede kod Zejnulmevasife.

Proveli su tako nekoliko dana živeći na najljepši mogući način, a onda jednog dana stiže pismo od njenog muža u kome je stajalo da će uskoro doći, te žena pomisli: "Ne dao mu Bog i ne poživio ga, jer kada dođe poremetit će nam život! Ah, kad bi mu se mogla oduprijeti!"

Kada Mesrur dođe, sjede da razgovara s njom po običaju, a žena mu reče:

- Mesrure, dobila sam pismo od muža u kome piše da će uskoro doputovati. Šta da radi kad ne možemo jedno bez drugoga?

- Ne znam šta će biti. Ti bolje znaš narav svoga muža, utoliko prije što si jedna od najpametnijih i najdovitljivijih žena koja će smisliti nešto što nisu kadri muškarci.

- To je težak čovjek - odgovori Zejnulmevasifa. - Ljubomoran je na svoje rođake. Kada dođe s puta i kada čuješ da je stigao, otiđi mu, pozdravi ga i sjedi pored njega, pa mu reci: "Brate, ja sam prodavač mirisa" i onda kupi od njega neke vrste mirisa. Navraćaj kod njega češće, upuštaj se u duže razgovore s njim i bilo šta da ti kaže nemoj mu se suprotstavljati. Možda ću ga nekako nadmudriti.

- Sa zadovoljstvom - reče Mesrur i ode od nje dok mu je srce plamtjelo ljubavnim žarom.

Kada muž stiže kući, Zejnulmevasifa mu se obradova, poželi mu dobrodošlicu i pozdravi ga. On pogleda njeno lice i uoči da je blijeda, a Zejnulmevasifa je upravo bila oprala lice šafranom spremajući neku žensku smicalicu.

Muž je upita šta joj je, a ona mu reče da je bolesna od onoga dana kada je otputovao s robinjama.

- Bile smo zabrinute zbog tvoga dugog odsustva.

Zatim mu se poče žaliti na muke rastanka i gorke suze liti, govoreći:

- Da je s tobom bio kakav prijatelj, ne bi mi srce morila tolika briga! Tako ti Allaha, gospodaru, nemoj više putovati bez nekog prijatelja i nemoj me dugo ostavljati bez vijesti, kako bih bila bezbrižna i da ne bih brinula o tebi...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju:

852. NOĆ

Kada nastupi osam stotina pedeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa rekla svome mužu:

- Nemoj putovati bez nekog prijatelja i nemoj me ostavljati bez vijesti, kako bih bila bezbrižna i da ne bih brinula o tebi.

- Sa zadovoljstvom - odgovori muž. – Bogami, imaš pravo i ideja je dobra! Tvoga mi života koji mi je na srcu, bit će upravo kako ti hoćeš!

I trgovac uze nešto robe pa ode u dućan, otvori ga i poče trgovati. Dok je on tako sjedio u dućanu, naiđe Mesrur koji priđe trgovcu, pozdravi ga i sjede pored njega. Mesrur mu poželi dug život i provede s njim neko vrijeme razgovarajući, a onda uze kesu, odriješi je, izvadi zlata i dade ga mužu Zejnulmevasife govoreći:

- Daj mi za ovaj novac malo mirisa da ih prodajem u svome dućanu.

- Drage volje - reče trgovac, pa mu dade što je tražio.

Mesrur je dolazio nekoliko narednih dana, te mu se muž jednom prilikom obrati:

- Potreban mi je čovjek s kojim bih se mogao uortačiti.

- I ja tražim čovjeka s kojim bih se uortačio - odgovori Mesrur. - Moj otac je bio trgovac u Jemenu. Ostavio mi je veliki imetak, pa me strah da ga ne izgubim.

- Hoćeš li da budemo ortaci, pa ću ti biti prijatelj i saputnik? Naučit ću te kako se trguje, kupuje i prodaje - reče Zejunlmevasifin muž.

- Drage volje - na to će Mesrur.

Muž povede Mesrura svojoj kući, ostavi ga da sjedi u hodniku, a on ode ženi i reče joj:

- Uortačio sam se s jednim čovjekom i pozvao sam ga u goste. Spremi nam lijepih zijafeta.

Zejunlmevasifa se obradova shvativši da je to Mesrur, pa pripremi pravi pir i skuha najbolja jela radujući se Mesruru i tome što joj je uspjelo lukavstvo.

Kada se Mesrur nađe u Zejnulmevasifinoj kući, njen muž joj reče:

- Pođi sa mnom pred njega, poželi mu dobrodošlicu i reci: “Obradovao si nas.”

Zejnulmevasifa se naljuti i povika:

- Vodiš me pred nepoznatog muškarca! Bože me sačuvaj! Kad bi me na komade iskidao, ne bih otišla pred njega!

- Zašto ga se stidiš kad je to kršćanin, a mi smo Židovi i postat ćemo ortaci?

- Ne želim ići pred nepoznatog muškarca koga moje oči nikad nisu vidjele i koga ne poznajem!

Muž pomisli da je iskrena pa ju je nagovarao dok žena ne ustade, umota se i ode Mesruru pa ga pozdravi. On obori glavu kao da se stidi. Muž primijeti kako je oborio glavu, te pomisli: “Nema sumnje - ovo je neki isposnik!”

Zatim se siti najedoše, pa serviraše piće. Zejnulmevasifa sjede naspram Mesrura pogledajući ga, a on je nju posmatrao, i tako im minu dan. Onda Mesrur ode kući dok mu je u srcu vatra plamtjela.

Što se tiče muža Zejnulmevasife, on se posveti razmišljanju o dobroti svoga ortaka i o njegovoj finoći. Kada pade noć, žena po običaju donese Židovu večeru. A taj Židov imao je u kući slavuja koji je, kada bi trgovac sjeo da jede, slijetao i jeo zajedno s njim lepršajući mu iznad glave.

Ptica je bila navikla na Mesrura i lepršala je oko njega kad god bi sjeo da jede. Pošto Mesrur ode i dođe gazda, ptica ga nije prepoznala i nije mu prilazila, te se gazda zamisli šta je s pticom i zašto mu ne prilazi. Za to vrijeme, Zejnulmevasifa nije mogla zaspati, jer joj je srce bilo obuzeto Mesrurom.

Potraja to drugu i treću noć, te Židov shvati o čemu se radi. On poče motriti na rasijanu ženu sumnjajući u nju. Četvrte noći, Židov se u ponoć trgnu iz sna i ču kako njegova žena u snu bunca o Mesruru dok je spavala u muževljevom naručju. Trgovac uistinu posumnja, ali zataji cijeli slučaj.

Kad osvanu jutro, on ode u dućan i sjede u njega. Dok je tako sjedio, dođe Mesrur i pozdravi ga, a Židov odgovori na pozdrav pa reče:

- Dobro došao, brate. Baš sam te poželio!

Židov sjede razgovarajući s njim neko vrijeme, a zatim mu se obrati:

- Hajdemo, brate, mojoj kući da se pobratimo!

- Drage volje! - odgovori Mesrur.

Pošto Židov stiže kući, on uđe i kaza ženi da dolazi Mesrur u želji da se s njim dogovori i pobrati.

- Spremi nam lijepu sobu - reče Židov. - Moraš i ti biti prisutna i posmatrati bratimljenje.

- Tako ti Boga, nemoj me voditi pred toga tuđina! Nemam nikakve želje da mu idem.

Židov ušuti, pa naredi robinjama da donesu hranu i piće. Potom pozva slavuja, ali se on pusti Mesruru u krilo ne prepoznavši svoga gospodara. Onda Židov upita:

- Kako se zoveš, gospodine?

- Zovem se Mesrur - odgovori ovaj.

Stvar je bila u tome što je Zejnulmevasifa po cijelu noć u snu buncala to ime. Onda trgovac podiže glavu, pogleda ženu i vidje kako namiguje Mesruru, te on shvati da su ga uspjeli prevariti.

- Gospodine - reče on Mesruru - pričekaj me dok dovedem amidžiće da prisustvuju bratimljenju.

- Radi kako misliš da treba - na to će Mesrur, a muž ustade, izađe iz kuće, pa priđe odaji a stražnje strane...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

853. NOĆ

Kada nastupi osam stotina pedeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je muž Zejnulmevasife rekao Mesruru:

- Pričekaj me da dovedem amidžiće kako bi prisustvovali bratimljenju.

I Židov ode, pa priđe odaji sa stražnje strane i stade kraj prozora koji je gledao prema njima. Hele, Židov priđe prozoru i poče ih posmatrati, a oni njega nisu vidjeli. Tada Zejnulmevasifa reče svojoj robinji Sekubi:

- Gdje ti je otišao gospodar?

- Izašao je iz kuće.

- Zatvori vrata i stavi željezni zasun. Nemoj mu otvarati dok ne pokuca, a prije toga ćeš mene obavijestiti.

- Upravo tako ću učiniti - reče robinja dok ih je muž posmatrao.

Zejnulmevasifa uze čašu, namirisa je đulsijom i mošusom, pa priđe Mesruru koji joj pođe u susret govoreći:

- Allaha mi, tvoje usne su slađe od ovoga pića.

Zatim počeše jedno drugo pojiti, a ona ga poškropi đulsijom od razdjeljka na glavi do peta, tako da zamirisa cijela odaja. Sve je to posmatrao muž čudeći se njihovoj strasnoj ljubavi, dok mu je srce kiptilo gnjevom zbog onoga što je vidio. Spopadoše ga bijes i strašna ljubomora, te on ode do vrata, ali su bila zaključana. Židov srdito zalupa na vrata, pa robinja reče:

- Gospodarice, stigao je gospodar!

- Otvori mu, Bog mu ne dao dobro!

Sekuba ode do vrata i otvori ih, a gospodar joj reče:

- Zašto zaključavaš vrata?

- Tako radimo uvijek u vrijeme tvoga odsustva. Ne otvaramo ih ni danju ni noću.

- Dobro si učinila. To mi se dopada - reče Židov pa ode Mesruru smijući se i krijući nakanu.

- Mesrure - obrati mu se - danas nema ništa od bratimljenja. Bratit ćemo se nekog drugog dana.

- Sa zadovoljstvom. Učini kako želiš - odgovori Mesrur i ode kući, a muž Zejnulmevasife prepusti se mislima ne znajući šta da radi, jer je bio sasvim pometen. Mislio je: "Čak me i slavuj izbjegava, robinje mi pred nosom vrata zatvaraju i drugom se čovjeku priklanjaju! Zatim, u bezmjernoj tuzi poče recitirati:

Mesrur je neko vrijeme lagodno živio
I živeći tako danima se naslađivao.

Mene sudba prema dragoj iznevjeri,
A srce mi plamom još jačim gori.

Život mi lijep bijaše, sudbo, al' se završio
I zbog ljepote njene još uvijek sam pomahnitao.

Svu ljepotu njenu oči moje sagledaše,
Te mi jadi ljubavni srce smoriše.

Dugo i rado iz usta svojih me napajala -
Kad žedan sam bio, taj nektar mi davala.

Ah, slavuju, zašto me i ti ostavi
I drugom ljubavniku idu tvoji pozdravi?

Oči moje svakojaka čuda su vidjele;
Oči otvorene bile a čvrsto su spavale.

Vidim da je draga moju ljubav izdala
I slavuj-ptica nada mnom kružiti prestala.

Tako mi Boga, Gospodara svih svjetova
Koji, kad suditi hoće ljudima, ne oklijeva!

Ja ću se silniku tome sigurno osvetiti
Što zbog gluposti moje uspio se s njom zbližiti!

Kada je Zejnulmevasifa čula muževe stihove, koljena joj zaklecaše i problijedi, te ona reče robinji:

- Jesi li čula tu pjesmu?

- Tako nešto u životu nisam čula. Ali, pusti ga neka priča šta hoće - odgovori robinja.

Pošto se uvjeri da je sve to istina, Židov poče prodavati sve što je imao, razmišljajući: "Ako je ne pomaknem odavde, oni neće prestati da to čine!"

Kada prodade svu imovinu, Židov napisa lažno pismo koje pročita ženi, kazujući da je pismo stiglo od njegovih amidžića i da sadrži molbu da ih posjeti sa ženom.

- Koliko ćemo ostati kod njih? - upita žena.

- Deset dana - odgovori muž.

- Hoću li povesti neku od robinja?

- Povedi Hebubu i Sekubu, a ovdje ostavi Hatubu.

Zatim Židov pripremi lijepe nosiljke za žene odlučivši da krene na put s njima. Zejnulmevasifa poruči Mesruru: "Ako se ne vratimo u određenom roku, znaj da nas je nadmudrio i zamku nam postavio tako što nas je udaljio jedno od drugoga. Ne zaboravi zavjete koje smo dali. Strah me njegovog lukavstva i podmuklosti."

Muž se spremi za put, a Zejnulmevasifa poče tako plakati i kukati da se nije mogla smiriti noću ni danju. Kada je to primjetio, muž nije mario za nju, a pošto Zejnulmevasifa vidje da će muž zaista putovati, ona spakova svoje haljine i stvari i sve to pohrani kod sestre obavjestivši je o tome šta se dogodilo. Zatim se oprosti sa sestrom i ode od nje plačući, pa se vrati kući i vidje kako je muž već doveo deve i počeo ih tovariti pripremivši za nju najbolju devu. Zejnulmevasifa shvati da se mora rastati s Mesrurom, pa se smete. Utom, njen muž izađe nekim poslom, a žena priđe prvim vratima i na njima napisa stihove...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

854. NOĆ

Kada nastupi osam stotina pedeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa vidjela kako je muž doveo deve i smela se shvativši da će putovati. Utom, njen muž ode nekim poslom, a ona priđe do prvih vrata i na njima napisa stihove:

Golube kućni, prenesi moje selame
Mom dragome kada rastajem se s njime;

Kaži mu da ću tužna uvijek biti
I za slatkim životom da ću žaliti;

I ljubav će mene vječno moriti,
Za radošću minulom ću tugovati.

Radosni i sretni, dane smo provodili,
Danima i noćima jedno uz drugo bili.

Tek što se prenusmo, gavran je zagraktao
I naš rastanak tužno najavljivao.

Otputovasmo i kuću smo pustu ostavili -
Kamo sreće da je nikad nismo napustili!

Zatim Zejnulmevasifa priđe drugim vratima i napisa na njima stihove:

Kad vratima priđete, Allaha vam, pogledajte
Ljepotu mog dragog u tmini i kažite

Da ću, sjećajuć' se sjedinjenja s njime, plakati
I da suze nikad neću prestat' prolijevati.

Ne mogneš li podnijeti jade naše ove,
Tad zemlju i prašinu stavi ponad svoje glave,

I na put pođi - na stranu istočnu i zapadnu -
Trpeljivo živeć' jer Allah određuje sudbinu.

Zejnulmevasifa priđe i trećim vratima i gorko plačući napisa na njima stihove:

Kada kuću posjetiš, Mesrure, tiho stupaj,
Prilazi vratima i stihove na njima čitaj.

Ljubavni zavjet čuvaj ako si iskren bio -
Ah, koliko slasti i gorčine si noćima okusio!

Boga ti, Mesrure, njenu blizinu nemoj zaboraviti
Jer ti je radost i sreću znala pružiti!

Oplakuj dane kad sam s tobom bila i uživala,
Kad si dolazio, a ja zavjese odbacivala.

Sad i ti, Mesrure, u svijet za mnom polazi,
Morima roni i zemlje daleke obilazi.

Slast zbližavanja noćnog je nestala
I tmina rastanka svjetlost je ugasila.

Bože, sačuvaj minule dane naše radosti
U vrtu želja gdje smo znali cvijeće kidati!

Zašto dani nisu trajali koliko sam željela?
Da dođu i nestanu Božija volja je bila.

Hoće li se dani i mi jedno drugom vratiti?
Ja ću vjerna biti i zavjet pred Bogom čuvati!

Znaj da o svemu svojom voljom odlučuje
Onaj što na plohi čela svakom znak utiskuje!

Cvileći, Zejnulmevasifa se vrati u kuću gdje je i dalje ridala prisjećajući se prošlih dana, te uskliknu:

- Slava Allahu koji nam je tako dosudio!

Zatim je obuze još veća tuga zbog rastanka s dragim i što napušta dom, te izgovori stihove:

Neka te Allah čuva, kućo opustjela,
Sreća minulih dana u tebi je skončala!

Eto, golub kućni neprestano oplakuje
Onu što od mjeseca svog hoće da otputuje!

Tiho ridaj, Mesrure, zbog rastanka našega -
Bez tebe, očima mojim nema svjetla danjega.

Ah, kako odlazim kad bi mogao vidjeti;
Kako suze ronim, a srce mi još jače plamti!

Ne zaboravi dane što smo ih proveli u vrtu, u sjeni,
Gdje smo bili zajedno zavjesama sakriveni!

Zejnulmevasifa dođe mužu koji je stavi u nosiljku, napravljenu za nju, a kada se nađe na devi, žena izgovori stihove:

Allah neka te čuva, kućo opustjela
Jer dugo sam u tebi nedaće trpjela!

Kamo sreće da sam među zidovima tvojim skončala
I da sam u onim noćima ljubavi stradala.

Patim zbog daljine i za zavičajem čeznem,
I ne znam šta mi se zbiva dok za njime žudim.

Ah, da mi je znati hoće li povratka biti
I hoćemo li kao nekad opet uživati!

Na to joj muž reče:

- Zejnulmevasifo, ne tuguj što ostavljaš kuću, jer ćeš se uskoro vratiti.

I Židov je tješio i tetošio ženu, a zatim krenuše na put. Napustiše grad i izađoše na drum, te se žena uvjeri da je odlazak stvaran i bijaše joj teško zbog toga.

Za to vrijeme je Mesrur sjedio u kući razmišljajući o sebi i svojoj dragoj. On srcem nasluti rastanak, pa skoči na noge i smjesta pođe njenoj kući. Kada stiže, vidje da su vrata zatvorena i uoči stihove koje je Zejnulmevasifa napisala. Kada pročita što je pisalo na prvim vratima, Mesrur pade na zemlju bez svijesti. Zatim se pribra, otvori prva vrata i dođe do drugih gledajući šta je na njima napisano. Tako stiže i do trećih vrata, i kada pročita sve napise, Mesrura obuzeše velika ljubav i strast, te pođe za dragom hitajući dok ne stiže karavan. Ugleda ženu na začelju karavana, a muž je bio na čelu zbog svojih stvari. Vidjevši ženu, Mesrur priđe nosiljci, cvileći i pateći zbog rastanka, pa izgovori stihove:

Da mi je znati zašto nas je pogodila
Strijela rastanka duga upravo sada!

Željo srca moga, kući sam jednom došao
Kada sam ljubavlju za te ophrvan postao,

Ali vidjeh da su tek tragovi preostali
I dok sam cvilio jecaji mi se otimali.

Zidove sam pitao prolijevajući suze:
"Kud je otputovala ona što mi srce uze?"

Rekoše mi: "Dom je svoj napustila
I otišla, a strast je u srcu svom tajila".

Na vratima je stihove meni ispisala
I odanost svoju tako mi iskazala.

Kada je Zejnulmevasifa čula stihove, bilo joj je jasno da je to Mesrur...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

855. N

Kada nastupi osam stotina pedeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa čula pjesmu i shvatila da je to Mesrur. Ona zaplaka zajedno s robinjama, pa mu reče:

- Mesrure, zaklinjem te Bogom da odeš kako te ne bi vidio moj muž!

Kada je to čuo, Mesruru se um pomuti, a onda se pribra, pa opraštajući se s njom, izgovori stihove:

U mraku gonič viče da zorom valja krenuti
I pred osvit glas njegov počinje laboriti.

Deve osedlaše i usrdno na put pođoše,
Karavan je hitao dok vodič pjesme pjevaše.

Zemljom svojom na sve strane su miris širili
I hitro su putujuć' doline prevaljivali.

Moje srce je zaplijenila pa je otputovala,
Napustila me a ni traga nije ostavila.

Susjedi, nikada se s njome nisam htio rastati,
A sad moram zemlju suzama kvasiti!

Ah, srce, šta daljina od mene učini -
Uprkos želji mojoj, sad daleko su oni!

Mesrur ostade uz karavan plačući i ridajući dok ga je Zejnulmevasifa molila da ode prije nego što svane, jer se plašila bruke. Mesrur opet priđe nosiljci i opraštajući se s njom po drugi put, on izgubi svijest neko vrijeme. Kada dođe k sebi, vidje da su otišli. Mesrur se okrenu u pravcu u kome su otputovali, udahnu vjetar neposrednosti i poče pjevušiti stihove:

Kad vjetar od nje zaljubljenom počne puhati
Ne ostaje mu drugo nego se na čežnju jadati.

Jutarnji lahor kada ga blago zapahne,
On osjeti kao da se u visine vine.

Klonuo je na postelji bola ležeći
I gorke, krvave suze neutješno lijući.

Od mene je otišla i srce moje odnijela
S karavanom koja je s vodičem otputovala.

Allaha mi, čim lahor počne puhati,
Ja počnem nju pogledom tražiti.

Mesrur se vrati kući moren silnom čežnjom. Vidje da je kuća sasvim opustjela i da mu u njoj nedostaje draga, pa zaplaka toliko da skvasi odjeću i izgubi svijest, te mu duša zamalo nije napustila tijelo. Kada dođe k sebi, on izgovori stihove:

O, vjetre! Sažali se mome poniženju i skrušenosti,
Obilju mojih suza i mojoj mršavosti!

Miris od nje kao labor donesi do mene
Da mi tako zacijele misli ranjene.

Pošto se Mesrur vrati svojoj kući, bio je smeten svim tim i bio je suznih očiju. Patio je tako deset dana.

U međuvremenu je Zejnulmevasifa shvatila da je prevarena. Njen muž je bez zastoja putovao s njom deset dana, a onda je smjesti u nekom gradu. Zejnulmevasifa napisa pismo Mesruru, dade ga robinji Hebubi i reče:

- Pošalji ovo pismo Mesruru da zna kako smo prevareni i kako nas je Židov nadmudrio.

Djevojka uze pismo i otpremi ga Mesruru. Kada ovaj dobi poruku, teško mu je bilo, te zaplaka kvaseći zemlju. On napisa pismo koje posla Zejnulmevasifi završivši ga stihovima:

Ah, na koji način se mogu utješiti,
Kako da se utješim kad ne prestajem gorjeti?

Divni li su trenuci što su prohujali -
Ah, kad bi se neki na svijet vratili!

Kada pismo stiže, Zejnulmevasifa ga uze, pročita i dade ga robinji Hebubi upozoravajući je:

- Nemoj nikome govoriti o tome!

Njen muž saznade za prijepisku, te podiže Zejnulmevasifu i njene robinje i otisnu se na put koji potraja dvadeset dana, pa ih najzad smjesti u neki grad.

Za to vrijeme, Mesrur nije imao sna ni spokoja, niti je mogao izdržati. Jedne noći, zaspi i usni san u kome mu Zejnulmevasifa dođe u vrt i poče ga grliti. Mesrur se trgnu iz sna i kako je ne vidje, raspameti se, a suze mu na oči navriješe. Bezmjerno pateći, on poče kazivati stihove

Selam onoj čija sjen me u snu pohodila
Pa mi još više čežnju i strast pobudila!

Iz toga sna bolno sam se trgnuo
Pateći zbog lika što me u snu pohodio.

Hoće li se snovi o dragoj ostvariti,
Moju tugu, ljubav i jad izliječiti?

Čas će me tetošiti, a čas će me grliti
I povremeno mi divne riječi tepati.

Kada smo jedno drugo u snu prestali koriti
I kada su suze iz očiju počele navirati,

Iz usta njenih žeđ sam utaživao
Nektarom što na divni mošus je mirisao.

Svidje mi se što se u snu dogodilo među' nama,
A zatim ostadoh ophrvan pustim sanjama.

Iz sna se prenuh, ali nisam našao
Od sjeni njene ništa do bol koji sam imao.

Zato sam nakon sna mahnit postao
I pijan bez sna noć sam dočekivao.

Allaha ti, puhni sada, tihi lahore,
I prenesi joj pozdrav i jade što me more;

Reci joj: "Onaj kome si zavjet svoj dala -
Čašu smrti da kuša sudbina ga natjerala."

Zatim Mesrur pođe njenoj kući neutješno plačući dok ne stiže do kuće. Gledajući opustjelo mjesto, osjećao je kako mu pred očima titra njen lik, te plamen u njemu još jače buknu, tuga postade još veća i Mesrur izgubi svijest...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom dopuštenju.

856. NOĆ

Kada nastupi osam stotina pedeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Mesrur usnio Zejnulmevasifu kako ga grli, pa je bio van sebe od radosti. Zatim se prenuo iz sna i otišao njenoj kući, a pošto je vidio da je kuća opustjela, bio je još tužniji, tako da je izgubio svijest. Kada se pribra, Mesrur izgovori stihove:

Udišući mirise njene predivne,
Sluđena srca pođoh do kuće njezine

Sa svojom strašću i sjetom se boreći
I vidjevši da živog bića nema u kući.

Zbog ljubavi i očaja ja sam se razbolio
Jer minu doba kog sam se uvijek sjećao.

Kada je izrecitirao pjesmu, Mesrur ču gavrana kako grakće pored kuće, pa zaplaka uskliknuvši:
- Slava Allahu! Gavran grakće samo na razvalinama!
Zatim Mesrur poče uzdisati i recitirati:

Zašto gavran kuću moje drage oplakuje
Kad vatra cijelu utrobu mi spaljuje?

Doba ljubavi odveć brzo je minulo,
A srce mi u pučinu ljubavi zaronilo.

Umrijet ću od ljubavi s plamom strasti u srcu svome
I pišući pisma, a ne šaljući ih nikome.

Avaj! Draga ode, a tijelo će mi svehnuti -
Ali, hoće li se ikada one noći vratiti?

Lahore jutarnji, budeš li je pohodio,
Pozdravi je kad do kuće njene budeš dospio.

Zejnulmevasifa je imala sestru po imenu Nesima[17] koja je posmatrala Mesrura s jednog skrivenog mjesta. Vidjevši ga u takvome stanju, Nesima zaplaka i poče kazivati stihove:

Dokle ćeš u kuću dolaziti i nju oplakivati
Kad ni kuća ne prestaje za njom žaliti?

U njoj je radost vladala prije neg' su otputovali
I suncem je sijala dok su u njoj stanovali.

Gdje li su mjeseci kojima je kuća blistala?
Zla sudba sjajne tragove je zbrisala.

Zaboravi ljepotu u kojoj si ti znao uživati,
Ali će se možda ipak lijepi dani vratiti.

Da tebe ne bi, domaćini nikad ne bi otišli,
Niti bi gavrani visoko nad njom graktali!

Kada je čuo te riječi, Mesrur gorko zaplaka shvativši stihove. Sestra Zejnulmevasife znala je za njihovu ljubav, strast i ludovanje, pa reče Mesruru:

- Tako ti Boga, Mesrure, okani se te kuće da te ko ne vidi, pa će pomisliti da dolaziš zbog mene! Tako si otjerao na put moju sestru, pa hoćeš i mene. Znaš da kuća ne bi opustjela da

17 U skladu s početnim opredjeljenjem, i ovom izvornom imenu (*Nesim*) dodali smo samoglasnik (*Nesima*).

nije bilo tebe. Utješi se bez nje i ostavi kuću. Šta je bilo, bilo je.

Kada je Mesrur čuo njenu sestru, on briznu u plač:

- Nesima, kada bih mogao letjeti, ja bih poletio zbog čežnje za njom. Kako da je zaboravim?

- Nema ti druge nego da trpiš.

- Zaklinjem te Bogom da joj napišeš pismo i doneseš mi odgovor kako bi mi se srce smirilo i u duši mi plamen utihnuo.

- Sa zadovoljstvom - reče Nesima, pa uze tintu i pero, a Mesrur joj poče opisivati silinu svoje strasti i bol koji trpi zbog rastanka, te reče:

- Ove riječi su iz usta bezumnika, tužnog čovjeka, rastavljenog i jadnika koji nema sna ni spokoja danju ni noću, već lije suze nepresušene toliko da su mu oči ranjave. Tuga mu srce slama i dugo već žal njegov traje, nesretan je kao ptica koja je druga izgubila i smrt hita prema njemu. Ali, kako patim zbog rastanka s tobom, kako čeznem da zajedno budemo! Tijelo mi je malaksalo i samo suze ronim. Tijesna su mi brda i doline, a u velikom ljubavnom žaru ću reći:

Za tom kućom ja i sada žudim
I sve više čeznem da žitelje njene vidim.

Ljubavnu povijest tebi sam, evo, poslao
I peharnik mi tvoju ljubav u pehar sipao.

Otkad si otišla i daljina otkako te uze
Moje oči bez prestanka prolijevaju suze.

Goniču deva, prema dragoj mojoj svrati
Jer srce mi plamom sve jačim plamti.

Selam ćeš dragoj i prenesi joj haber
Da s usana njenih lijek mi je nektar.

Reci: "Sudba je prema njemu okrutna bila
I strijelom rastanka teško ga pogodila;

Zbog ljubavi i zbog bola silnoga,
Otkad je otišla nemam nigdje nikoga.

Ljubavlju tvojom čvrsto ću se zakleti
I riječ dajem da ću vjeran ostati.

Drugu osim tebe nikad neću ljubiti
Jer ljubavnik što voli ne može zaboraviti.

Selam ti šaljem i tople pozdrave
S mošusom u pismu - izmiješano sve.

Nesima se zadivi Mesrurovoj rječitosti i profinjenosti, njegovoj tanahnoj poeziji, pa se raznježi i zapečati pismo mirisnim mošusom, okadi ga ambrom i predade jednom trgovcu govoreći mu:

- Nemoj ovo predati nikome nego mojoj sestri, ili njenoj robinji Hebubi.

- Sa zadovoljstvom - na to će trgovac.

Kada pismo stiže, Zejnulmevasifa shvati da je napisano po Mesrurovom diktatu: prepozna u pismu Mesrurovu dušu po njegovoj tanahnosti. Zato ona poljubi pismo, stavi ga na oči i proli suze. Plakala je sve dok nije svijest izgubila, a kada dođe k sebi, zatraži tintu i pero pa mu napisa odgovor opisujući svoju čežnju, strast i ljubav, svoju žudnju za dragim. Žalila mu se na ljubav zbog koje trpi...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

857. N

Kada nastupi osam stotina pedeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa napisala odgovor Mesruru u kome je stajalo:

"Ovo pismo je za moga gospodara, onoga kome robujem, za moga prijatelja i onog što gospodari mojim tajnama. Bdijenje u meni nemir stvara. Sve više brinem i ne mogu podnijeti što sam daleko od tebe, o ti čija ljepota sunce i mjesec nadmašuje. Čežnja mi mira ne da i ljubav me uništava, a kako i ne bi kad sam od onih što stradaju? Uresu dunjaluka i ukrase života, za može čaša prijati onome kome se dah zaustavio, tako da je ni živ, ni mrtav?"

Zatim navede stihove:

Tvoje pismo, Mesrure, uspje moj jad pokrenuti:
Bez tebe ne mogu, niti te mogu zaboraviti.

Kad rukopis ti vidjeh, čežnja me prožme do nogu
I jedino suzama o tome kazivati mogu.

Da sam ptica, pod okriljem noći bih poletjela
Jer bez tebe mi nikakva jela nisu prijala.

Otkako si otišao ne mogu više živjeti,
Niti stradanje rastanka mogu izdržati.

Nakon toga, Zejnulmevasifa namirisa pismo mljevenim mošusom i ambrom, zapečati ga i posla po jednom trgovcu, rekavši mu:

- Nemoj predavati pismo nikome do mojoj sestri Nesimi.

Kada poruka stiže do Nesime, ona je proslijedi Mesruru koji poljubi pismo, stavi ga na oči i zaplaka tako da mu se pamet pomuti.

Toliko o njima dvoma.

Što se tiče muža Zejnulmevasife, on saznade za njihovu prijepisku, pa se dade na putovanje sa ženom i robinjama s jednoga na drugo mjesto. Zejnulmevasifa mu reče:

- Slava Allahu! Kuda nas vodiš i udaljavaš od zavičaja?

- Vodat ću vas dok ne prođe godina dana kako ne biste mogle dobijati pisma od Mesrura. Gledam kako uzimate svu moju imovinu i dajete je Mesruru. Sve što sam izgubio od vas ću uzeti i vidjeti hoćete li imati koristiti od Mesrura i može li vas on iščupati iz mojih šaka.

Zatim muž ode kovaču, napravi za tri žene željezne okove koje donese, te svuče sa žena svilene haljine, obuče ih u kostrijet i poče ih kaditi sumporom. Onda im dovede kovača i reče:

- Stavi okove na noge ovim ženama!

I Židov mu najprije dovede Zejnulmevasifu. Kada je kovač vidje, izgubi razum i ugrize se za prste osjećajući velike simpatije za nju, pa reče Židovu:

- Šta su zgriješile ove robinje?

- To su moje robinje. Pokrale su mi imovinu i pobjegle.

- Neka Allah opovrgne tvoje mišljenje! - uskliknu kovač. - Kada bi ova robinja bila kod vrhovnog kadije i kada bi svakog dana hiljadu puta pogriješila, ne bi joj zamjerio. Na njoj nema znakova lopovluka i ne možeš joj staviti okove na noge.

Zatim kovač poče moliti Židova da je ne okiva i zauzimao se da joj lance ne stavlja. Videći kako se kovač zauzima za nju, žena reče Židovu:

- Allaha ti, nemoj me izvoditi pred toga tuđina!

- A kako si izlazila pred Mesrura? - upita Židov, ali mu žena ne odgovori.

Muž prihvati kovačevo zauzimanje, pa joj metnu na noge jedan mali lanac, a robinje okova teškim lancima. Zejnulmevasifa je imala nježno tijelo koje nije podnosilo grubost. Ona i njene robinje danonoćno su nosile odjeću od kostrijeti dok ne omršaviše i ne promijeniše boju lica. Što se tiče kovača, njegovo srce obuze strasna ljubav prema Zejnulmevasifi, pa ode kući tugujući i recitirajući:

Kovaču, dabogda ti se desnica osušila
Što je njoj okove i lance na noge stavila!

Okove si učvrstio na gospodaričinim nogama
Premda je ona pravo čudo nad čudima.

Da si htio sasvim pravičan biti,
Umjesto željeznih zlatne bi uspio staviti.

Njenu ljepotu kada bi vrhovni kadija vidio,
Ponosno bi je na najviši stepen stavio.

Upravo dok je kovač recitirao stihove, pored njegove kuće naiđe vrhovni kadija koji posla po kovača. Kada ovaj dođe, kadija mu reče:

- Kovaču, ko je ta koju spominješ i koja ti je srce zanijela?

Kovač skoči pred kadijom, poljubi mu ruku i reče:

- Neka Allah poživi našega gospodina kadiju! To je jedna robinja koja izgleda tako i tako.

I kovač poče opisivati kadiji djevojku kao lijepu, ljupku, skladnu, otmjenu - savršenu. Reče da ima lijepo lice, struk poput palme i tešku zadnjicu. Zatim mu kaza kako je ponižena, zatočena i okovana, te kako malo hrane ima. Onda kadija reče:

- Kovaču, uputi je k meni i dovedi mi je da joj dam ono što joj pripada. Tu robinju si sebi natovario na vrat i ako mi je ne dovedeš, Allahu ćeš odgovarati na Sudnjem danu.

- Slušam i pokoravam se - odgovori kovač, pa odmah pođe kući Zejnulmevasife. Zateče zatvorena vrata i začu riječi koje su dopirale iz slomljenog srca, jer je u to vrijeme Zejnulmevasifa recitirala:

U zavičaju sam bila i s dragim živjela
Dok je ljubav sretna moj pehar primila.

Sa usbićenjem stadosmo iz tog pehara piti
Tako da nam ni večer ni jutro ništa ne pomuti.

Jedno vrijeme provedosmo tako živeći:
Uz čašu, saz, radosni i pjevajući.

Sudba nas rastavi dok zajedno smo bili:
Ljubav ode i vrijeme radosti iščili.

Ah, kad bi ptica zloslutnica negdje odletjela;
Kad bi zora ljubavi i bliskosti opet mi sinula!

Kada je kovač čuo stihove, suze mu linuše poput kiše iz oblaka, pa pokuca ženama na vrata, a one povikaše:

- Ko je pred vratima?

- Ja sam, kovač! - odgovori on.

Zatim kovač kaza djevojkama šta je rekao kadija, da želi da dođu pred njega kako bi im mogao dati pravo koje im pripada...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

858. NOĆ

Kada nastupi osam stotina pedeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je kovač obavijestio Zejnulmevasifu o tome šta je rekao kadija koji želi da dođu pred njega, da mu izlože stvar kako bi se mogao osvetiti njihovom tlačitelju i dati im pravo koje im pripada. Onda Zejnulmevasifa reče:

- Kako mu otići kad su vrata zatvorena, nama okovi na nogama, a ključevi su kod Židova?

- Ja ću napraviti ključeve za katance, pa ću otvoriti vrata i skinuti okove - reče kovač.

- Ko će nam kazati gdje je kadijina kuća?

- Ja ću vam je opisati.

- A kako ćemo otići kadiji kad smo u odjeći od kostrijeti okađenoj sumporom? - upita Zejnulmevasifa.

- Kadija vam neće zamjeriti što ste takve.

Odmah zatim kovač se dade na izradu ključeva za katance, pa otvori kapiju i okove skinu ženama s nogu, izvede ih i uputi kadijinoj kući. Onda robinja Hebuba skinu sa svoje gospodarice odjeću od kostrijeti, odvede je u hamam i okupa, pa joj obuče svilene haljine i njoj se povrati boja.

Na svu sreću, muž je u to vrijeme bio na gozbi kod jednog trgovca, te se Zejnulmevasifa nagizda da bolje nije moglo biti i pođe kadijinoj kući. Kada je kadija vidje, on skoči na noge, a žena ga pozdravi nježnim i umilnim riječima strijeljajući ga istovremeno svojim pogledima, te se obrati kadiji:

- Neka Allah poživi našega gospodina kadiju i neka da snage onome kome sudi!

Zatim Zejnulmevasifa ispriča kadiji slučaj s kovačem i kako je plemenito djelo učinio, te šta joj je uradio Židov stavljajući je na muke od kojih je svijest gubila. Kaza mu kako im sve više prijeti opasnost, te da se ne mogu izbaviti:

- Kako se zoveš djevojko? - upita kadija.

- Zovem se Zejnulmevasifa, a ova moja robinja zove se Hebuba - odgovori žena.

- Baš ti odgovara to ime i u skladu je s onim što označava[18] - reče kadija. Žena se osmjehnu i pokri lice, a kadija je upita:

- Imaš li ti muža ili nemaš, Zejnulmevasifo?

- Nemam muža.

- Koje si vjeroispovijesti?

- Moja vjera je islam i pripadam najboljoj ljudskoj zajednici.

---

8 Slobodnije prevedeno: *izvanredni ukras*.

- Zakuni se Šeriatom koji ima najbolje propise da pripadaš zajednici najodabranijeg čovjeka

Žena se zakle i izgovori kelimetu-š-šehadet, te joj kadija reče:

- Kako si provela mladost s onim Židovom?

- Znaj, kadijo, Allah te poživio u zadovoljstvu, želje ti ostvario i da dobrim djelima sve okončaš, da mi je otac nakon smrti ostavio petnaest hiljada dinara i dao ih u ruke onome Židovu kako bi ih obrtao trgujući, da dijelimo dobit, a da glavnica ostane netaknuta, prema časnom Šeriatu. Kada je umro moj otac, Židov me je poželio, pa me zaprosio od majke da bi se oženio mnome. Majka mu je rekla: "Kako da je izvedem iz njene vjere da bi postala Židovka? Allaha mi, prijavit ću te vlastima." Židov se poboja zbog tih riječi, pa uze novac i pobježe u Aden. Kada smo čuli da se nalazi u gradu Adenu, pođosmo da ga tražimo. Pošto ga nađosmo u tome gradu, reče nam da trguje kupujući robu sve jednu za drugom. Mi mu povjerovasmo, a on nas je varao sve dok nas nije zatočio i okovao. Stavljao nas je na žestoke muke iako smo tuđinke i nema nam ko pomoći osim Allaha i gospodina kadije.

Kadija sasluša priču, pa reče robinji Hebubi:

- Je li ovo tvoja gospodarica? Jeste li vi strankinje i da li je istina da ona nema muža?

- Da - odgovori robinja, a kadija nastavi:

- Onda me oženi njome, a ja se obavezujem da ću osloboditi roba, da ću postiti, na hadž otići i sadaku dijeliti ako ne kaznim toga psa obeštećujući vas za ono što je učinio.

- Slušam i pokoravam se - odgovori Hebuba, a kadija reče:

- Sada idi. Smiri se i smiri svoju gospođu, a ja ću sutra, ako Bog da, poslati po toga kafira i istjerati pravdu. Vidjet ćete kako ću ga kazniti!

Djevojka prouči dovu kadiji, pa ode ostavivši ga u nedoumici, zaljubljena i obuzeta čežnjom. Kada napustiše kadiju, Hebuba i njena gospodarica raspitaše se za kuću drugog kadije, te ih ljudi uputiše. Čim stigoše tome kadiji, upoznaše ga s cijelim slučajem, kao i trećeg i četvrtog kadiju. Sve kadije molili su je da se uda za njih, a ona je svakom pozitivno odgovarala i pri tome nisu znali jedan za drugoga. Svaki je želio Zejnulmevasifu, a Židov ništa nije znao o svemu tome, jer je boravio u kući gdje je gozba bila priređena.

Kad osvanu jutro, robinja ustade, obuče gospodarici najljepše haljine i povede je četverici kadija u sudnicu. Vidjevši da su sve kadije tu, Zejnulmevasifa otkri lice podigavši veo i pozdravi ih. Kadije odgovoriše na pozdrav i svi je prepoznaše. Jedan kadija je pisao, te mu pero ispade iz ruke; drugi je razgovarao i jezik mu se poče zaplitati; treći je računao, pa pogriješi u računu. Onda joj kadije rekoše:

- Otmjena i prelijepa djevojko, budi sasvim bezbrižna, jer ćemo mi sigurno istjerati tvoje pravo i dovesti te do cilja.

Djevojka im prouči dovu i ode...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

---

19 Aluzija na poslanika Muhammeda.

859. NOĆ

Kada nastupi osam stotina pedeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su kadije rekle Zejnulmevasifi:

- Otmjena i prelijepa djevojko, budi sasvim bezbrižna, jer će tvoja želja biti ispunjena i doći ćeš do cilja.

Zejnulmevasifa im prouči dovu i ode. Sve se to događalo dok je Židov boravio kod svojih prijatelja na gozbi i on ništa nije znao o tome. Zejnulmevasifa je molila sudije i ljude od pera da je izbave od toga sumnjivog kafira i da je spase bolne kazne. Zatim zaplaka i poče kazivati stihove:

Oči moje, kao bujicu suze prolijevajte -
Možda ćete tako tuge da mi pogasite.

Nosila sam odjeću svilenu i zlatom protkanu,
A sada oblačim samo monašku haljinu.

Sumporom mi miriše odjeća monaška -
Ah, kako se razlikuju ambra i bazilika.

Šta je sa mnom, kad bi ti, Mesrure, slutio
Moje poniženje i jad ne bi podnosio?

Hebubu je uspio u željezne lance da okuje
Kafir što u Boga jedinoga ne vjeruje.

Židove i vjeru njihovu sam napustila
I najčasniju vjeru sam danas prigrlila:

Pred Samilosnim ničice padam kao muslimani
A bliski su mi Muhammedovi jasni zakoni.

Ne zaboravi, Mesrure, ljubav među nama,
Već ostani vjeran našem zavjetu i zakletvama.

Zbog ljubavi prema tebi, vjeru sam promijenila
I ljubav svoju kriti nisam prestala.

Hitaj k meni ako ti je do ljubavi stalo
Kao plemenitom kom se nije oklijevalo!

Zejnulmevasifa napisa pismo izloživši potanko sve šta je bilo sa Židovom i navede ove stihove. Zatim savi pismo i dade ga robinji Hebubi rekavši joj:

- Čuvaj ovo pismo u džepu dok ga ne pošaljemo Mesruru.

Tada se pojavi Židov i vidjevši ih vesele, reče:

- Zašto ste vesele? Jeste li dobile pismo od prijatelja Mesrura?

- Protiv tebe nam ne može pomoći niko osim svevišnjeg Allaha, jer On je taj koji će nas osloboditi tvoga nasilja. Ako nas ne vratiš u našu zemlju, sutra ćemo otići s tobom upravniku ovoga grada i njegovim kadijama.

- Ko vam je skinuo okove s nogu? Moram naručiti za svaku po jedan lanac od deset ritala, pa ću vas tako provodati po gradu.

- Sve što si nama naumio tebe će snaći, s Božijom pomoći, ali i zbog toga što si nas odveo iz zavičaja. Sutra ćemo poći s tobom upravniku grada.

Tako dočekaše jutro. Onda Židov ustade i pođe kovaču da napravi okove za žene, a Zejnulmevasifa i njene robije ustadoše i zaputiše se u sudnicu, uđoše u nju i vidješe kadije. Pozdraviše ih i kadije odgovoriše na pozdrav, a onda vrhovni kadija reče onima oko sebe:

- Ova djevojka je tako zanosna da se zaljubi u nju svako ko je vidi, ponesen njenom ljepotom i ljupkošću!

I kadija posla sa Zejnulmevasifom četiri ugledna čovjeka i reče im:

- Na najgrublji način mi privedite njenog tlačitelja!

Za to vrijeme, Židov napravi okove za žene, pa pođe kući, ali ih ne zateče u njoj. Uto se pojaviše kadijini izaslanici koji ga uhvatiše i žestoko izudaraše, a zatim ga odvukoše licem prema zemlji do kadije. Kada ga vidje, kadija mu dreknu u lice:

- Teško tebi, Božiji dušmane! Zar si dotle došao da tako nešto činiš? Odveo si djevojke iz zavičaja, pokrao im ono što su imale i hoćeš da ih preobratiš u židovsku vjeru! Zar hoćeš da od muslimana praviš kafire?

- Gospodine - na to će Židov - ovo je moja žena.

Kada su to čuli, sve sudije povikaše:

- Oborite toga psa na zemlju i udrite ga papučama po glavi! Dobro ga istucite, jer za njegov grijeh nema oprosta.

Židovu svukoše svilenu odjeću, pa mu obukoše kostrijet, baciše ga na zemlju, počeše mu čupati bradu i žestoko ga udarati papučama po licu. Zatim ga posadiše na magarca, okrenuvši ga naopako i natjeravši ga da uhvati magarca za rep. Vodili su ga tako dok ne obiđoše cijeli grad. Onda ga vratiše kadiji potpuno poniženog. Sva četverica kadija presudiše da mu se odsijeku ruke i noge i da se potom razapne.

Prokletnika zapanji presuda i on se naprosto izgubi, te reče:

- Gospodo kadije, šta želite od mene?

- Reci: "Ova djevojka nije moja žena i novac je njen. Pogriješio sam odvodeći je iz njenog zavičaja."

Židov to izgovori, a kadije zapisaše njegovu izjavu i oduzeše mu novac koji dadoše Zejnulmevasifi zajedno sa izjavom, te ona izađe. Svi su bili zbunjeni njenom ljepotom i svakom kadiji se činilo da će biti njegova.

Zejnulmevasifa stiže kući, pripremi sve što joj je bilo potrebno i pričeka dok pade noć, pa uze koliko je mogla ponijeti i što je bilo vrijedno, te se zaputi sa svojim robinjama kroz mrklu noć. Putovala je tri dana i tri noći.

Što se tiče kadija, oni nakon odlaska Zejnulmevasife, narediše da se uhapsi Židov, njen muž...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

860. NOĆ

Kada nastupi osam stotina šezdeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, kako su kadije naredili da se Židov uhapsi. Sutradan su kadije i svjedoci čekali da dođe Zejnulmevasifa, ali ona ne dođe ni jednome. Onda prvi kadija kome je otišla reče:

- Danas hoću da izađem izvan grada, jer moram tamo obaviti neki posao.

I kadija uzjaha mazgu, povede slugu i poče obilaziti gradske sokake uzduž i poprijeko tražeći Zejnulmevasifu, ali od nje nije bilo ni traga. Tako naiđe na ostale kadije koji su obilazili grad, pri čemu je svaki mislio da se baš njemu obećala. Prvi kadija ih upita zašto jašu i obilaze gradske ulice, a ovi mu odgovoriše šta je posrijedi, te kadija vidje da su u istom položaju kao i on i da imaju isti problem. Tako se svi dadoše u potragu za Zejnulmevasifom, ali ne nađoše ni traga od nje, te svi odoše kućama bolesni i iscrpljeni. Onda se vrhovni kadija sjeti kovača i posla po njega. Kada kovač dođe, kadija mu reče:

- Kovaču, znaš li šta o onoj djevojci koju si mi uputio? Tako mi Boga, ako mi ne kažeš šta je s njom, istući ću te bičem!

Kada je čuo šta mu kadija govori, kovač kaza stihove:

Zaista, ona što me je ljubavlju osvojila
Svu ljepotu samo je za se prisvojila.

Kao košuta gleda i sva na ambru miriše,
Kao sunce je, na potok nalik i kao grana se njiše.

Zatim kovač reče:

- Allaha mi, gospodine, otkako je otišla od vaše svjetlosti moje oči je nisu vidjele, a osvojila mi je i srce i razum. Sada samo o njoj govorim i na nju mislim. Išao sam njenoj kući, ali je nisam našao, niti sam vidio nekoga ko bi mi nešto o njoj rekao. Kao da je u vodu potonula, ili u nebo uzletjela!

Pošto je kadija čuo te riječi, on tako duboko uzdahnu da zamalo dušu ne ispusti, te uskliknu:

- Allaha mi, nije ni trebalo da je vidim!

Kovač ode, a kadija pade u postelju razboljevši se zbog Zejnulmevasife. Isto to dogodi se svjedocima četverice kadija, te ih počeše obilaziti ljekari jer je njihova bolest zahtijevala liječenje. Onda ugledni ljudi dođoše prvom kadiji i pozdraviše ga pitajući šta mu je. Kadija poče uzdisati odavši šta mu je na duši i recitirajući stihove:

Dosta mi je bola moga - nemojte me grditi;
S dopuštenjem - tražite drugog ko će suditi!

Onaj što me zbog ljubavi grdi, neka mi oprosti
I nek me ne kori jer će me ljubavlju ubiti.

Kadija vaš sam bio i sreće sam imao
Dok sam na položaju bio i perom se služio,

Dok strijela me ne pogodi što lijeku odolijeva
Iz oka djevojke pa mi krv sad prolijeva.

Nije joj ravna muslimanka što jada se na nasilje
Dok usta su joj nalik na nanizano biserno obilje.

Kada veo s lica podiže, pod njim sam vidio
Pun mjesec što je u mrkloj noći sinuo;

Vidjeh lice svijetlo i usta što smiju se zanosno:
Od glave do pete ljepotom joj tijelo sinulo.

Allaha mi, moje oči ne vidješe takvu
Na svijetu - Arapkinju, niti Perzijanku!

Ah, kako divno bijaše kad mi je kazivala:
"Kadijo, ja ispunjavam što sam obećala!"

Eto moga položaja i eto nevolje moje -
Zato, čestiti ljudi, ne pitajte šta je!

Pošto izgovori te stihove, kadija briznu u plač duboko uzdišući, te mu se duša rastavi s tijelom. Uglednici su to posmatrali, pa okupaše preminuloga, zamotaše ga u kefine, klanjaše mu

dženazu i kada ga ukopaše, napisaše na njegovom mezaru stihove:

Savršena svojstva zaljubljenih su se sjedinila
U onog što ovdje leži jer ga je ljubav ubila.

Ljudskim stvorenjima on je kadija bio
I perom jače nego britkom sabljom sudio,

Ali mu ljubav izreče presudu neviđenu ranije
I kako se nikad gospodar pred robom ne ponizuje.

Ljudi poželiše da se Allah smiluje preminulom pa odoše drugom kadiji vodeći liječnika, ali tome kadiji nije ništa falilo, niti je patio, tako da mu nije bio potreban liječnik. Upitaše ga kako je i o čemu misli, a on im priznade svoj problem. Ljudi se naljutiše na kadiju zbog toga, a on im odgovori recitirajući stihove:

Zbog nje sam na mukama - ne treba me koriti
Jer me svojom rukom strijelac uspio pogoditi.

Dođe mi jedna žena koja se Hebuba zvala
I koja se iz godine u godinu sa sudbom nadmetala

I s njom djevojka tako sjajna lica
Da je sjajnije od noćnoga punog mjeseca.

Pokazujuć' čari svoje, tako mi se žalila
I gorke suze iz očiju svojih je lila.

Gledajuć' je tako, ja sam je slušao
I osmijeh usana njenih me razbolio.

Srce mi uze i negdje djevojka ode
Te tako kadija rob ljubavi postade.

Eto šta bi sa mnom, pa mi se smilujte
A u mjesto mene mog slugu za kadiju uzmite!

Kadija nakon toga duboko uzdahnu i duša mu napusti tijelo. Ljudi ga opremiše i ukopaše moleći Allaha da mu se smiluje, pa se uputiše trećem kadiji koga zatekoše bolesnog: njega je snašlo isto što i drugog i četvrtog kadiju - svi su bili bolesni zbog ljubavi prema Zejnulmevasifi. Utvrdiše da su se i svjedoci razboljeli zbog ljubavi prema njoj, jer svaki onaj koji je vidio, umirao je ljubeći je, a ko nije umro - živio je hrvući se s bolnom strašću...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi osam stotina šezdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su građani utvrdili da su sve kadije i svjedoci bolesni zbog ljubavi prema Zejnulmevasifi. Svaki onaj koji bi je vidio, umirao je zbog ljubavi prema njoj, a ko nije umro - živio je noseći se s bolnom strašću. Neka im se Bog smiluje svima, i toliko o njima!

Što se tiče Zejnulmevasife, ona je usrdno putovala nekoliko dana dok ne prevali veliku razdaljinu. Slučaj htjede da ona sa svojim robinjama naiđe pored manastira u kome je živio veliki monah po imenu Danis s kojim je bilo četrdeset monaha. Kada Danis vidje kako je Zejnulmevasifa lijepa, on izađe pred nju pozivajući je:

- Odmorite se kod nas deset dana, a onda nastavite put.

Zejnulmevasifa i njene robinje odsjedoše u tome manastiru, a čim ona uđe i Danis vidje koliko je lijepa, njegova vjera se iskvari. Bio je očaran ženom, te joj poče slati jednog po jednog monaha ne bi li se sprijateljio s njom, ali se svaki koji je stizao do nje zaljubljivao i htio je za se. Zejnulmevasifa se ispričavala i odbijala ih, a Danis je uporno slao monaha za monahom dok nije opremio svih četrdeset. Svaki monah zaljubljivao se u Zejnulmevasifu usrdno joj se udvarajući i sablažnjavali su je ne spominjući Danisa. Ona ih je odbijala srdito im odgovarajući.

Kada Danisa izdade strpljenje i ljubav ga sasvim obuze, on pomisli: "Poslovica veli: Tuđa ruka svrab ne češe i samo moje noge će me do cilja dovesti."

Onda Danis skoči, pa napravi izvrsno jelo i odnese ga Zejnulmevasifi. Bilo je to devetog dana od onih deset dana koje je provodila kod njega radi odmora.

Kada stavi jelo pred ženu, Danis reče:

- Izvoli, u ime Boga! To je najbolja hrana koje ima.

Zejnulmevasifa posegnu rukom govoreći:

- U ime Allaha svemilostivog i samilosnog!

Ona i njene robinje se najedoše, a kada završiše s jelom, Danis joj reče:

- Gospođo, želim da ti izrecitiram nekoliko stihova.

- Kazuj - reče žena, a Danis izgovori stihove:

Pogledom si me osvojila i svojim obrazima
Pa o ljubavi za te pjevam u prozi i stihovima.

Hoćeš li me zaljubljenog i iznurena ostaviti
Kad ljubav ne prestajem ni u snu sanjati?

Ne ostavljaj me jer sumanut sam postao -
Ni za manastir ne marim u kome sam uživao.

Ljepotice, ti namjerno prolijevaš krv moju -
Sažali se na me i mome žalopoju!

Kada je Zejnulmevasifa čula stihove, ona mu odgovori ovim stihovima:

Ti što za sjedinjenjem žudiš, nemoj se nadati!
Čovječe, nemoj me o tome više ni pitati!

Duša nek ti ne žudi za onim što ne možeš imati
Jer požuda i smrt uvijek će bliski ostati!

Danis sasluša njene stihove, pa se vrati u ćeliju razmišljajući o sebi i ne znajući kako da postupi prema ženi. Tu noć provede u vrlo teškom stanju, a Zejnulmevasifa, čim zavlada noć, ustade i reče svojim robinjama:

- Hajdemo, jer ne možemo izaći nakraj sa četrdeset monaha od kojih me svaki sablažnjava.
- Drage volje - rekoše robinje pa uzjahaše životinje i noću izađoše kroz kapiju manastira...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

862. NOĆ

Kada nastupi osam stotina šezdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa s robinjama noću napustila manastir i dok su putovale, naiđoše na jedan karavan u koji se uključiše. Bio je to karavan iz grada Adena u kome je boravila Zejnulmevasifa. Čula je kako putnici razgovaraju o Zejnulmevasifi navodeći da su kadija i svjedoci pomrli zbog ljubavi prema njoj, te su građani izabrali druge kadije i porotnike, a njen muž je pušten iz zatvora. Zejnulmevasifa to sasluša pa se obrati robinji Hebubi:

- Čuješ li šta govore?

- Kada su se u te zaljubili monasi po čijem vjerovanju je uzdržavanje od žene vid pobožnosti, kako ne bi kadije po čijem uvjerenju nema monaštva u islamu. Nego, pođimo mi u zavičaj dok se za to nije saznalo!

I žene pohitaše što su brže mogle.

Što se tiče monaha, oni ujutro pođoše Zejnulmevasifi, ali vidješe da je odaja pusta i spopade ih bolest. Onda prvi monah poče kidati svoju odjeću recitirajući stihove:

Prijatelji moji, k meni brzo hodite
A uskoro ćete sa mnom da se rastanete,

Jer srce moje bol i patnja spopadaju
A dušu mi ljubavni uzdasi ubijaju

Zbog djevojke što je odnekud zemlju nam pohodila
I uštapu na svodu nebeskome ravna bila,

Ali ode i svojom ljepotom me ranjena ostavila:
Strijela njena smrtno me je pogodila.

Drugi monah izgovori stihove:

Ti što ode - milost meni i srcu mom jadnome!
Budi tako dobra pa opet pohodi me!

Ona ode i mir moj otputova s njome,
Daleko ode a glas joj šumi još u sluhu mome.

Daleko ode i stanište je daleko izabrala -
Ah, kad bi me makar u snu pohodila!

Srce mi uze onda kad je odlazila
I u moru suza gorkih tad me ostavila.

Treći monah kaza ove stihove:

Moje srce, oči i uši moje tebe zamišljaju
Jer to srce i sve u meni jedva te čekaju.

Svaka riječ o tebi slađa je od meda u ustima
I svaka riječ mi poput duše širi se u grudima.

Bolešću si me u čačkalicu pretvorila
I u more suza ljubavi mene si zaronila.

Daj, mogu li te makar u snu gledati
Te lice svoje od suza gorkih odmoriti?

Onda četvrti monah izgovori stihove:

Zanijemio sam pa ne mogu o tebi govoriti:
Zbog ljubavi ću patiti i bol podnositi.

Mjeseče što si na nebu punim sjajem sinuo,
Izbezumljenost i zanos moj tebe je nadmašio!

Peti monah izrecitira stihove:

Ljubim mjesec struka vitka i stasiti,
Taj struk što na tanahnost ne prestaje se žaliti.

Sok sa usana njenih starom vinu nalikuje,
A najljepša ljudska zadnjica teška je.

Srce moje cijelo sada žarom plamti;
Dok ljubav me ubija, ne prestajem bdjeti.

Od suza mi se obrazi počeše crvenjeti
Jer suze niz njih ne prestah prolijevati.

Onda šesti monah izgovori stihove:

O, ti što zaljubljenog ubijaš me odlazeći,
Vitka grano što ukaza se mojoj sreći!

Na sjetu svoju i ljubav tebi jadam se,
Ti čiji obrazi vatrom ruža žare se!

Onaj što te voli zar te ne počinje obožavati
I na crnu zemlju pred tobom ničice padati?

Sedmi monah izrecitira stihove:

Srce mi osvoji i počeh suze prolijevati;
Ljubav je jačala da nisam mogao podnositi.

Ah, divnog li lica - teško se s njim rastati;
A pri susretu će strijelom srce mi pogoditi.

Zlobniče, da je prošlost minula prestani govoriti,
Jer kad je ljubav u pitanju ne treba ti vjerovati.

Tako su i svi ostali monasi plakali recitirajući stihove. Što se tiče njihovog starješine, on je najviše plakao i kukao ne nalazeći načina da se zbliži sa Zejnulmevasifom, pa je recitirao:

Strpljenje me izdalo otkad me draga ostavila,
Otkako me želja moja i nada napustila.

Goniču deva, lakše tjeraj deve njihove
Jer možda neće htjeti da me ostave.

Otkako draga ode san mi na oči ne dolazi,
Slast me napusti i ponovo predajem se tuzi.

Allahu se jadam na ljubav što osjećam za nju
Jer tijelo mi cijedi i snagu uzima svu.

Izgubivši nadu da će je naći, monasi se dogovoriše da samo dočaravaju njen lik, i tako su činili dok im ne dođe Rušiteljica Užitaka.

Za to vrijeme je Zejnulmevasifa putovala ka dragom Mesruru ne prekidajući putovanje dok ne stiže svojoj kući. Najzad otvori vrata i uđe u kuću. Onda posla po Nesimu koja se silno obradova kada je čula za sestru, te joj donese ćilime i skupocjene tkanine. Tako Nesima zastre njenu kuću, odjenu je, pa spusti zavjese na vratima, namirisa sve alojom, ambrom i mirisnim mošusom, tako da je cijela kuća mirisala da bolje nije mogla. Potom Zejnulmevasifa obuče najljepše haljine i stavi najljepši nakit, a za sve to vrijeme Mesrur nije znao da je došla, već je bezmjerno brinuo i neutješno tugovao...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

863. NOĆ

Kada nastupi osam stotina šezdeset treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Zejnulmevasifa ušla u svoju kuću, pa joj je sestra donijela ćilime i tkanine, zastrla joj kuću i odjenula najljepše haljine, a za sve to vrijeme Mesrur nije znao da je došla, već je bezmjerno brinuo i neutješno tugovao. Onda Zejnulmevasifa sjede da porazogvara sa svojim robinjama koje nisu otputovale i ispriča im sve šta joj se dogodilo. Zatim se obrati robinji Hebubi dajući joj novaca i naređujući da ode i donese nešto za jelo njoj i djevojkama. Hebuba ode pa donese jela i pića, a kada se najedoše i napiše, Zejnulmevasifa naredi djevojci Hebubi da ode Mesruru, da izvidi gdje je i pogleda u kakvom je stanju. Mesrur se nije mogao smiriti, niti je mogao to stanje podnositi. Kako ga je spopadala sve veća ljubav, strast i čežnja, tješio se recitirajući stihove, odlazeći njenoj kući i ljubeći zidove. Tako Mesrur ode na mjesto gdje se oprostio s njom i poče kazivati čudesne stihove:

Uzalud sam tajio šta sam sve morao podnijeti
I slatki san bdijenjem sam morao zamijeniti;

Vikao sam kad si mi uspjela misao i srce uzeti:
"Sudbo, ne maziš me, nećeš li me poštedjeti?"

Srce mi se, evo, muči - opasnost mu prijeti!

Ah, kad bi gospodar ljubavi pravedan bio,
San mi sa očiju nikad ne bi odlazio;

Smiluj se, gospo, onom što plemenit je bio,
Onom što se zbog ljubavi pred svijetom ponizio,

Jer bogat je bio, al' osiromaši ne prestajuć' ljubiti.

Mnogi su me korili, ali ih nisam slušao,
Nisam mario već sam za njih uši začipao

I ne pogazih zavjet koji sam voljenoj dao;
Rekoše: "Onoj što odlazi ti si se sad predao!"

Velim: "Prekinite, jer suđeno mi je bez vida ostati!"

Zatim se Mesrur vrati svojoj kući, pa sjede i poče plakati dok ga ne savlada san, a onda usni da je Zejnulmevasifa došla u kuću. Mesrur se trgnu iz sna plačući, pa se uputi ka kući Zejnulmevasife recitirajući:

Zar da zaboravim onu što mi je dušu osvojila
I srce na vatru jaču od žara stavila?

Zavoljeh onu zbog koje sam se Bogu žalio,
Sudbinu svoju kletu i vrijeme proklinjao.

Kad ćemo se sresti, najveća željo srca moga,
Kad ću uživati u izlasku lica mjesecolikoga?

Izgovarajući kraj pjesme, Mesrur je išao Zejnulmevasifinim sokakom i kada do njega dopre oštri miris, on se uznemiri i srce mu htjede iz grudi iskočiti. Njegova strast buknu i on se izgubi još više kad se pojavi Hebuba koja je izašla radi nekog posla. Mesrur je vidje kako dolazi s vrha sokaka i silno se obradova. Čim Hebuba ugleda Mesrura, pozdravi ga i obradova viješću o dolasku gospodarice Zejnulmevasife, te mu reče:

- Gospodarica me poslala po tebe i traži da joj dođeš.

Mesrur se bezmjerno radovao, a Hebuba ga povede gospodarici. Čim ga ugleda, Zejnulmevasifa siđe sa sećije, poljubiše jedno drugo i zagrliše se. Ljubili su se i grlili do besvijesti i to po-

traja zbog velike ljubavi i zato što su bili rastavljeni. Kada se pribraše, Zejnulmevasifa naredi robinji Hebubi da joj donese bokal pun šerbeta i jedan bokal pun limunovog soka. Robinja donese sve što je tražila, te se prihvatiše jela i pića.

Tako su jeli i pili dok ne pade noć, a onda počeše pripovijedati šta im se sve događalo. Zejnulmevasifa kaza Mesruru da je primila islam, a on se obradova pa i sam primi islam, zajedno s robinjama, i pokajaše se uzvišenom Allahu.

Sutradan, Zejnulmevasifa naredi da dovedu kadiju i svjedoke kojima reče da je neudata, jer je propisani rok istekao, te da se želi udati za Mesrura. Kadija i svjedoci je vjenčaše s njim i za tim su njih dvoje divno uživali.

Što se tiče onog Židova, njega građani pustiše iz zatvora i on iz grada krenu put svoga zavičaja. Putovao je tako dok između njega i grada u kome je boravila Zejnulmevasifa ne ostade tri dana hoda. Za to je čula Zejnulmevasifa koja pozva robinju Hebubu i reče joj:

- Idi na jevrejsko groblje, iskopaj jedan grob, stavi na njega cvijeće i zalij ga vodom. Ako dođe Židov i upita za me, reci mu: "Moja gospodarica je preminula od tuge za tobom. Prošlo je dvadeset dana otkako je umrla." Ako zatraži da mu pokažeš moj mezar, odvedi ga tamo pa ga prevari i živa ga sahrani.

- Slušam i pokoravam se - reče Hebuba.

Potom sluge podigoše ćilime i staviše ih u magazu, a Zejnulmevasifa ode u Mesrurovu kuću, te njih dvoje zasjedoše da piju. Jeli su tako i pili tri dana.

Za to vrijeme, njen muž stiže s puta, pa pokuca na vrata, a Hebuba upita:

- Ko je pred vratima?

- Tvoj gospodar - odgovori Židov.

Hebuba mu otvori vrata i Židov vidje kako joj suze teku niz obraze, pa je upita:

- Zašto plačeš i gdje ti je gospodarica?

- Umrla je zbog tuge za tobom.

Kada je to čuo, Židov se zbuni i briznu u plač, a onda reče:

- Gdje joj je mezar, Hebubo?

Robinja ga povede na groblje i pokaza mu mezar koji je iskopala. Židov briznu u plač i izgovori stihove:

Dvije su stvari kojima oči ne mogu oplakati
Ni deseti dio makar stalno znale suziti!

To je cvijet mladosti koji brzo vehne
I rastanak od osobe drage i voljene.

Gorko plačući, Židov je zatim recitirao:

Ah, ovaj bol ja ne mogu podnijeti:
Zbog rastanka s dragom, od tuge ću umrijeti!

Teško mi pada odlazak bića voljenoga,
Zbog onog što sam činio nestaje srca moga!

Da sam onda znao čuvat' svoju tajnu
I ne otkrivati strast što u duši mi planu!

S njom sam divno i radostan uživao,
A bez nje sam poniženja i srama dopao!

Ah, Hebubo, u meni si tugu probudila
Viješću o smrti one što mi je oslonac bila!

Zejnulmevasifo, ne bilo rastanka pusta
Nit' onog zbog koga duša tijelo napušta!

Sad se kajem što zakletvu sam pogazio,
Korim sebe što se u gnjevu nisam obuzdao.

Kada završi recitaciju, Židov ponovo zaplaka, zastenja i poče tužiti, a onda izgubi svijest. Kako se Židov obeznani, Hebuba ga brzo povuče pa ga položi u grob onako živog, ali obeznanjenog. Zatim ga zatrpa, pa se vrati gospodarici i obavijesti je o svemu. Zejnulmevasifa se silno obradova, pa izgovori stihove:

Zakle se sudba da će me uvijek uznemiravati -
Pogazi zakletvu, sudbo, i nemoj od riječi biti!

Pakosnik je preminuo, a dragi je kraj mene -
Neka radost sada spremi se, neka ustane!

Potom su Mesrur i Zejnulmevasifa zajedno jeli i pili, zabavljali se i igrali dok im ne dođe .ušiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova, ona što usmrćuje i muškarce i žene.

PRIČA O ALIJI NURUDDINU I MERJEMI POJASARKI

Priča se da je u davnom vaktu i zemanu u Egiptu živio jedan trgovac po imenu Tadžuddin. Bio je to jedan od najmoćnijih trgovaca i jedan od najpouzdanijih plemenitih ljudi, a veoma je volio putovati po svijetu. Uživao je da putuje stepama i pustarama, ravnicama i jarugama, otocima i morima, u potrazi za novcem i dunjalučkim dobrima. Taj trgovac imao je crne i bijele robove, sluge i robinje, ali se tako dugo izlagao opasnostima i nevoljama na putu da bi i djeca od toga osijedjela. Bio je to najbogatiji i najrječitiji trgovac toga doba. Imao je konje i mazge, jednogrbe i dvogrbe deve, tovare i tova-

re robe, novaca i skupocjenog platna, truba tkanina iz Humsa, odjeće iz Balbeka, indijskih tkanina, haljina iz Merva, bagdadskih dugmadi, marokanskih burnusa, turskih robova, abisinskih slugu, bizantskih robinja, egipatske posluge. Vreće u kojima je prenosio robu bile su svilene jer - bio je to veoma bogat čovjek, izvanredno lijep, privlačan i poželjan, kao da je upravo njega neko opisao:

Trgovca vidjeh zbog koga su njegovi poklonici
Nalazili se u ratu i u ljutoj bici.

On reče: "Zbog čega ljudi galame?"
Ja mu velim: "To čine, trgovče, zbog tebe."

Drugi pjesnik je izvrsno opisao koliko je poželjan:

Gle, trgovca što se sa mnom zbližuje
I pogledima mi srce uzbuđuje

Pa me pita: "Zašto se tako zbunjuješ?"
Velim: "Zato, trgovče, što me tako pogleduješ!"

Trgovac je imao muško dijete po imenu Alija Nuruddin i bilo je poput punog mjeseca u četrnaestoj noći: prelijep, zanosan, tanahnog struka i vitka stasa.

Jednoga dana, dječak je, kao i obično, sjedio u očevom dućanu kupujući i prodajući, a oko njega su bila trgovačka djeca među kojima je izgledao kao mjesec među zvijezdama - sa svojim cvjetnim čelom, rumenim obrazima, jedva uočljivim maljama i mramorna tijela - kao da pjesnik o njemu reče:

"Opiši me!", ljepotan reče mi.
Velim: "Tvoj izgled je najrječitiji."

I rekoh još sasvim skraćeno:
"Na tebi je sve predivno!"

Neko drugi ga je opisao:

Ima madež na obrazu bijelome
Kao tačka ambre na pladnju mramornome.

Britkim pogledom on kazuje vičući
Onom što o ljubav griješi: "Allah je najveći!"[20]

20 Izraz kojim se izražava čuđenje.

Trgovački sinovi su ga pozivali govoreći:
- Gospodine Nuruddine, želimo prošetati danas s tobom tim i tim vrtom.
- Dok upitam babu, jer ne mogu izlaziti bez njegove dozvole - odgovarao je mladić.
I dok su oni tako razgovarali, pojavi se Nuruddinov otac kome se mladić obrati:
- Babo, zovu me trgovačka djeca da prošetam s njima po nekom vrtu. Dozvoljavaš li mi?
- Dozvoljavam, sine - odgovori trgovac, pa mu dade novaca i reče: - Idi s njima.
Djeca uzjahaše magarce i mazge. Nuruddin uzjaha mazgu i ode s njima u jedan vrt u kome je bilo svega što duša može poželjeti i u čemu oko može uživati. Vrt je bio valjano građen, s visokim zdanjima, zasvođenih vrata nalik na trijem i nalik na džennetsku kapiju koju čuva vratar Ridvan. U vrtu se nalazilo stotinu čokota vinove loze raznih vrsta, s grožđem crvenim kao koralj, crnim kao crnački nosevi i bijelim kao golubija jaja. Tu je bilo šljiva, narova, krušaka, kajsija, jabuka. Sve to raznovrsno voće raslo je u grmovima, ili samostalno...
Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

864. NOĆ

Kada nastupi osam stotina šezdeset i četvrta noć, ona reče:
- Čula sam, sretni care, da su trgovačka djeca stigla u vrt i vidjeli u njemu sve što usta i jezik mogu poželjeti. Nađoše grožđe raznih vrsta koje je raslo u grmovima, ili zasebno, kao što pjesnik reče:

Evo grožđa koje ima ukus vina
I boju ima nalik na gavrana -

Kroz lišće se ljeska pa ti se čini
Da su prsti ženski fino obojeni.

Drugi pjesnik o njemu reče:

Grozdovi što su na granama obješeni
Podsjećaju na lik moj istanjeni.

Na slast i na sok me podsjećaju
Što u zdjelu se iscijeđeni u vino pretvaraju.

Mladići dođoše do jednog trijema u vrtu i ugledaše Ridvana,[21] vratara u vrtu, kako sjedi pod

Ridvan je ime meleka koji čuva džennetske dveri.

tim trijemom, nalik na Ridvana koji čuva džennetska vrata. Ugledaše i stihove ispisane na ulazu u trijem:

Allah vrt napoji pa se grozdovi objesili
I grane savili kao da su se opili.

Kada se vjetar poigra njihovim granjem,
Nebo ih okiti sjajnim kišnim biserjem.

Pod trijemom vidješe napisane ove stihove:

Prijatelju, u ovaj divni lug hajdemo
Da u njemu hrđu sa srca skinemo!

Lahor u njemu vrluda kad puše
I cvjetovi njegovi stidljivo se smiješe.

U tome vrtu bilo je svakojakog voća, ptica svih vrsta i boja: golubova grivnjaša, slavuja, jarebica pjevačica, grlica na granama. Potoci su žuborili dok se u njima ogledalo cvijeće i slatk plodovi, baš kao što pjesnik reče:

Lahor je podsjećao kad poče kroz granje da puše
Na ljepotice u divnome ruhu što se krše;

Potoci su ličili na jatagane sjajne
Kada ih viteška ruka iz korica trgne.

Drugi pjesnik je rekao:

Ispod granja rijeka ne prestaje teći
U srcu svome lik granja noseći

A kad lahor u granje puhne ljubomorno,
Trgne se to granje u vodu zagledano.

Na drveću u tome vrtu bilo je svakojakog voća u parovima, te narova koji su ličili na kajravansko mogranje, kao što divno reče pjesnik:

Narovi nježne kore tako podsjećaju
Na grudi djevica kad se muškarcima pokazuju.

Kad mu koru skineš, kao safir izgleda
I blistav je - da ti se pamet ukrada.

O njima pjesnik također reče:

Nare, ko duboko u utrobu ti prodre
U naborima će rubine naći iz Akbare.

Ugledavši narove, smatrao sam ih sličnima
Grudima djevica il' mramornim kupolama.

U njima bolnik lijeka i zdravlja bi mogao naći,
I Poslanik je znao hadis o njima izreći.

I Allah svevišnji i svemogući o njima kazuje
U Knjizi koju tako rječito ispisuje.[22]

U vrtu je bilo slatkih jabuka, mirisnih kao mošus, tako da su posmatrača očaravale, kao što pjesnik reče:

Te jabuke bojom nas podsjećaju
Na obraze zaljubljenih kada se sastaju:

Na grani kad se ukažu, čudesno se razlikuju -
Jedna je tamna, a druga u punome sjaju.

Grle se tako pokazujuć' da uhoda se boje:
Jedna je blijeda zbog ljubavi, a druga od stida rumena je.

U vrtu je bilo bademastog i kamfornog voća iz Džilana i Antoba, kao što pjesnik kaza:

Kajsija bademasta podsjeća na ljubavnika
Što zbunjuje se kad pohodi ga draga;

Ona sasvim liči na slušenog ljubavnika
Čije srce je slomljeno i blijeda je lika.

Drugi pjesnik je divno rekao:

---

22 Govoreći o raznom voću u vrtovima, *Kur'an* spominje i nar (6: 99).

Pogledaj kajsije u baščama kad beharaju
I raskošnom ljepotom pogled primamljuju!

Poput zvijezda sjajnih one blistaju
I na granama se lišćem ljupko zaklanjaju.

U vrtu je bilo šljiva, višanja i grožđa koje bi i teškog bolesnika izliječilo. Na granama je bilo crvenih i zelenih smokava pred kojima pamet i pogledi zastaju, kao što pjesnik reče:

Reklo bi se da su smokve bijele boje
I zelene što međ' lišćem na drveću stoje,

Bizantinci što dvorce znamenite čuvaju
I oprezni pod okriljem noći što bdiju.

Drugi pjesnik je divno rekao:

Ah, smokve, dobro nam došle
Na pladanj što ste se poredale -

Kao da ste cijelu sofru ispunile,
Bez halke se u krug savile!

Neki drugi pjesnik je kazao:

Ukusnom smokvom naslađuj se sada
I poredi: ljepša li je iznutra il' ljepše izgleda.

Čim okusiš ih, osjetiš da slasne su,
Šećerne su i osjećaš ih po mirisu.

Kada se iznesu na poslužavnike stavljene -
Izgledaju kao da su oblice od svile zelene.

Kako je divno neki drugi pjesnik rekao:

Rekoše mi kad sam se naučio uživati
U drugom voću koje su znali slasno kušati:

"Zašto smokve voliš?", pa rekoh bez zazora:
"Neko smokve voli, a nekom je draga sikomora."

Ljepše od njega rekao je drugi pjesnik:

Smokva mi je draža od svakoga voća
Što kad sazri na grani se krije iza lišća -

Kao da se moli dok iz oblaka kiša lije
I dok suze roni, od Allaha dok strahuje.

U vrtu je bilo krušaka sinajskih, halepskih, grčkih - svih vrsta, onih što su rasle u bokorima i odvojeno...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

865. NOĆ

Kada nastupi osam stotina šezdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su trgovačka djeca ušla u vrt a u njemu je bilo voća koje sam spomenula, između ostalog i krušaka sinajskih, halepskih i grčkih - svih vrsta, onih što su rasle u bokorima i odvojeno, žutih i zelenih, koje zadivljuju posmatrača, kao što pjesnik reče o njima:

Uživaj u kruški čija boja je postala
Žuta kao cura što se zaljubila,

Što izgleda poput sramežljive djevice
Kad velom počne zaklanjati lice.

U vrtu su rasle raznobojne sultanske breskve, od žutih do zelenih - kao što pjesnik reče:

Kao da su breskve u vrtu tome
Nalik po rumenilu svome

Grumenju zlata žeženoga
I kao da su lica crveno krvavoga.

U vrtu je bilo zelenog badema toliko slatkog da je nalikovao na palminu srž. Koščica mu se sastojala od tri haljine, a takvim ga stvori Gospodar koji daruje, kao što pjesnik kaza:

Tri su haljine na tijelu joj nježnome
Koje Gospod stvori u obličju različnome.

Iz nje te smrt vreba danonoćno
Premda je i sama zatočena bezgrješno.

Drugi pjesnik je divno rekao:

Zar ne vidiš badem koga pokazuje
Ruka berača što ga obujmljuje?

Bez ljuske srce njegovo otkriveno je -
Kao u školjci da je otkriveno biserje.

Još bolje rekao je drugi pjesnik:

Ah, divan li je badem zeleni
Iako je mali kad ruku ispuni!

Sav je prekriven finim maljama
Kao u mladića na nausnicama.

Prijatelju, srce ćeš naći njegovo
U paru s nekim ili osamljeno.

Srce je njegovo poput bisera
Zatočeno u školjku smaragda.

Neki drugi pjesnik je izvrsno rekao:

Ljepote takve oči moje ne vidješe
Kao bademi što su kada procvjetaše.

Glava mu sva sjedinom sjajnom blista
Kad odraste, a malja još zelenih osta.

U vrtu je bilo gloga raznih boja, koji je rastao u bokorima i odvojeno, a neko ga ovako opisa u stihovima:

Gledaj cvjetove gloga na grane nanizane:
Liče na kajsije na granama zanosne!

Žuti su tako da se posmatraču čini
Da su to praporci u zlatu izliveni.

Drugi pjesnik je pjevao:

I drač se vidi svakodnevno
Kako ljepotom sija zanosno!

Cvjetovi njegovi se istakli
I pred očima se ukazali

Nalik na praporce sjajne
Obješene na njegove grane.

U vrtu su se nalazile narančе nalik na naročitu vrstu smole. O njima je zaljubljeni pjesnik kazivao:

Rumena je, ljepotom se diči i dlan ispunjava;
Spolja je kao plamen, a iznutra kao snijeg se presijava.

Čudesan je taj snijeg jer ga vatra ne može istopiti
I čudesan je taj plamen jer ne može plamsati.

Drugi pjesnik je sjajno rekao:

Narančini plodovi na stablu izgledaju
Posmatraču čije ih oči zagledaju

Kao obrazi žena što su nagizdane
Haljinama brokatnim u praznične dane.

Neki drugi pjesnik je divno kazao:

Vitkog mladića jednog ljudi zamoliše
Taj vrt i te naranče da im opiše.

"Vrt vaš nalikuje licu mojemu
A naranče vaše na vatru pomamnu."

U vrtu je bilo limunova boje zlata, koji su se spuštali s visine obješeni o grane poput zlatnog grumenja. O njima je zaljubljeni pjesnik pjevao:

Vidite li šumicu gdje su limuni rodili
Pa kao da se smrti plaše oni se pognuli?

Kada labor puhne, vi tad ugledate
Kao da su grane zlatom bremenite.

U vrtu su se nalazili limunovi s debelom korom koji su na granama stajali poput grudi d vojaka nalik na gazele, tako da ih je čovjek mogao samo poželjeti, kao što pjesnik divno reče

Taj limun sam po vrtovima gledao
Što je na granama poput stasa djevojačkog stajao -

Kada vjetar puhne, plod se zanjiše tada
Kao loptica zlatna s peteljkom od smaragda.

Bilo je tu i limunova koji divno mirišu, a izgledaju kao kokošije jaje. Njihova žuta boja pravi je ukras za vrtove, a miris je očaravao berače, kao što ih je neko opisao:

Zar ne vidiš taj limun sjajni
Što čim se ukaže sjajem opčini?

I nalik je na jaje kokošije
Po kome ruka šafranom ispisuje.

U vrtu je bilo svakojakog voća, cvijeća, povrća, mirisnog bilja, jasmina, kaline, bibera, aromatskog bilja, ruža svih vrsta, veprovca, mirte i svih vrsta cvijeća. Bio je to potpuno neuporediv vrt, tako da se posmatraču činilo da je dio Dženneta. Kada bi bolesnik kročio u njega, izlazio je poput ljutoga lava. Jezikom se nije moglo opisati kakva sve čudesa i rijetkosti u njemu postoje, a nema ih nigdje do u Džennetu. A kako bi i bio drukčiji kada se njegov čuvar zvao Ridvan! Ipak se ta dva vrta razlikuju.

Pošto trgovačka djeca prošetaše po vrtu, sjedoše pod jednim trijemom, a Nuruddina posadiše usred trijema...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

866. NO

Kada nastupi osam stotina šezdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su sinovi trgovaca posjedali pod jedan trijem, a

Nurudina su posadili usred trijema, na komad izvezene kože, naslonivši ga na jastuk napunjen nojevim perjem, a opšiven vjeveričijom kožom. Onda mu dadoše lepezu od nojevog perja, a na njoj su bili ispisani stihovi:

Lepeza je to što poput labora miriše
Što ugodno u doba blagodati puše.

Miris od nje u svako doba popubuje.
U lice mladiću što plemenito je.

Mladići poskidaše turbane i odjeću pa sjedoše da razgovaraju i da se pričom zabavljaju, pri čemu je svaki posmatrao Nuruddina, zagledan u njegov lijepi lik.

Pošto mirno posjediše neko vrijeme, dođe im jedan rob noseći na glavi poslužavnik s jelima u posudu od kineskog porculana i od kristala, jer je jedan trgovački sin tako poručio svojoj porodici prije nego što je otišao u vrt. Na poslužavniku je bilo onog što trči, što leti, što pliva po moru: jarebica, prepelica, mladih golubova, janjadi, te divne ribe.

Kada se sofra postavi među njih, mladići se prihvatiše jela koliko su mogli, a pošto završiše s jelom, opraše ruke čistom vodom i mirisnim sapunom, pa obrisaše ruke mahramama izvezenim svilom i srmom. Nuruddinu pružiše mahramu izvezenu suhim zlatom i on obrisa ruke. Onda stiže kahva koje se napiše do mile volje, pa se prepustiše razgovoru. Utom se pojavi baštovan s korpom punom ruža i reče:

- Šta velite o cvijeću, gospodo?

- Cvijeće nije loše, naročito ruže. Zato se cvijeće ne odbija - reče jedan mladić, a baštovan će na to:

- Tako je, ali ja imam običaj da ruže darivam samo na sjedeljki. Ko ih želi uzeti, neka izrecitira neki stih za ovu priliku.

Od deset trgovačkih sinova, jedan reče:

- Dobro, daj mi ruža, a ja ću ti izrecitirati nešto prigodno.

Baštovan mu dade ruža koje mladić uze, pa kaza stihove:

Za ruže ima mjesta kod mene
Jer nikad ne mogu biti dosadne;

Sve drugo cvijeće je poredak vojni,
A ruže su komandant vrhovni;

Kad nje nema, sve cvijeće je nadmeno,
A čim ruža dođe - postane smjerno.

Baštovan dade buket ruža drugome mladiću koji izgovori stihove:

Eto ruže, moj gospodine,
Što mošusom miriše kada se udahne;

K'o djevica je kad dragi joj pogled poklanja,
A ona velom svoju glavu zaklanja.

Baštovan pruži kitu ruža trećem mladiću koji ih uze i kaza stihove:

Kad ružu vidim milu, srce mi usrećuje
Jer miris njen sve mirise nadmašuje.

Grane s lišćem ushićeno ih obujmljuju
I ne želeć' se rastaviti tako ih cjelivaju.

Baštovan pruži kitu ruža četvrtom mladiću koje ovaj uze i izrecitira stihove:

Zar ne vidiš ruže što u bokoru cvjetaju
I na granama stojeći čuda priređuju?

Kao da su safiri okruženi smaragdima
I kao da u svakoj od njih sjajnog zlata ima.

Baštovan dade petom mladiću buket ruža koje ovaj uze i izgovori stihove:

Smaragdna grana svaka postala je bremenita
Plodovima što svaki je kao grumen zlata.

Te kaplje što s lišća na njih padaju
Kao suze su što iz očiju liju.

Baštovan dade buket ruža šestome mladiću koje on uze i reče:

U ruži zanosnoj sve ljepote se okupile
I sve tajne se Božijom voljom u njoj sakrile.

Nalik je na obraz na koji po dinar meće
Dragi svojoj dragoj kada se sa njom sreće.

Zatim vrtlar pruži kitu ruža sedmom mladiću koji uze cvijeće i kaza stihove:

Pitah ružu: "Zašto trnjem bodeš
I kad te ko dirne odmah ga raniš!?

Reče: "Moja armija sve cvijeće je;
Ja sam sultan, a bodlje moje oružje."

Onda baštovan pruži buket ruža osmome mladiću koji ih uze i izgovori stihove:

Allah brine o ruži koja je postala
Divna, zanosna, da bi na zlato podsjećala.

Divne grane su plodove ponijele
I mnoga sunca mala su rodile.

Baštovan pruži buket ruža devetom mladiću koji ih uze i izrecitira stihove:

Žute ruže srce uzbuđuju
I zaljubljenika svakog ushićuju;

To drvo malehno čudo čini:
Srebro pije, a plodovi mu zlatni.

Najzad, baštovan pruži kitu ruža desetom mladiću koji ih uze i kaza stihove:

Zar ne vidiš kako vojske ruža cvjetaju
Žuteći se, a prethodnice crvene jurišaju?

Poredim ih takve sa bodljama
Sa smaragdnim šiljcima na zlatnim štitovima.

Pošto dobiše ruže, baštovan servira vino, stavi tepsiju ukrašenu suhim zlatom i izrecitira stihove:

"Vina daj nam", poče zora rujna klicati,
"Od kojeg i mudrac umije pomahnitati!"

Nije mi jasno jer je toliko prozračno:
Da l' je čaša u vinu, il' je u čaši vino.

Baštovan napuni čašu i ispi je, te se počeše obređivati dok ne stiže red na Nuruddina, sina trgovca Tadžuddina. Baštovan napuni čašu i pruži mu je, ali mladić reče:

- Ti znaš da ja nikada ne pijem, jer je to veliki grijeh. Svemogući Gospodar je to zabranio u svojoj Knjizi.

- Gospodine Nuruddine - na to će baštovan - ako do sada nisi pio vino samo zato što je gri-

jeh, znaj da je svevišnji Allah plemenit, blag, da prašta i samilostan je. On oprašta velike grijehe, Njegova milost obuhvaća sve. Neka je Allahova milost na pjesnika koji je rekao:

Budi kakav hoćeš, jer Allah je plemeniti
I kada pogriješiš neće te kazniti.

Samo dva grijeha nemoj nikada učiniti:
Bogu druga pripisati i zao prema ljudima biti!

Jedan trgovački sin reče:

- Života ti, gospodine Nuruddine, popij ovu čašu!

Priđe mu drugi mladić koji ga poče zaklinjati, zatim se i treći nađe pred njim. Nuruddin se postidi, pa uze čašu od baštovana, popi jedan gutljaj, onda ga ispljunu i reče:

- Ovo je gorko!

- Gospodine Nuruddine - na to će baštovan - da nije gorko, ne bi bilo tako korisno. Zar ne znaš da je sve što je ljekovito onome ko ga uzima gorko? Ovo vino je višestruko korisno. Među brojnim koristima su i ove: ono vari hranu, rastjeruje brigu, sprječava vjetrove, pročišćava krv, čisti lice, okrepljuje tijelo, plašljivog čini srčanim, podstiče muškarca na vođenje ljubavi. Kada bismo htjeli spomenuti sve njegove koristi, dugo bi to potrajalo. Neki pjesnik je rekao:

Vino sam pio a Allah će svakako oprostiti;
S čašom na usnama liječio sam bolesti.

Nisam prevaren jer znam da je grijeh vino piti
Pošto Svevišnji reče: "Od njega ljudi imaju koristi!"[23]

Baštovan istog časa skoči na noge, pa otvori jedan ormarić koji se nalazio pod trijemom, izvadi iz njega veliku glavu pročišćena šećera, odlomi poveći komad koji stavi u Nuruddinovu čašu i reče mu:

- Gospodine, ako odbijaš piti vino zato što je gorko, popij ga sada kad je slatko.

Nuruddin ispi vino iz čaše, a onda čašu napuni jedan trgovački sin i reče mu:

- Gospodine Nuruddine, ja sam tvoj rob.

- Ja sam ti sluga - reče drugi.

- Za moj hatar! - zamoli ga treći.

- Allaha ti, gospodine Nuruddine, umiri i moje srce!

Tako je svih deset mladića molilo Nuruddina dok on od svakog ne popi po jednu čašu. Nuruddin je bio nenaviknut, jer nikad do tada u životu nije pio vino. Zato mu se zavrti u glavi. Al-

23 "Pitaju te o vinu i kocki. Reci: 'Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi.'" (*Kur'an*, 2:219).

kohol ga omami, jezik mu oteža, te on poče izgovarati neke nerazumljive riječi, a onda reče:

- Allaha mi, ljudi, svi ste vi divni, divno govorite, i ovo mjesto je prelijepo, ali mu nedostaje lijepa muzika, jer bolje je nikako ne piti nego piti bez muzike, upravo kao što je pjesnik rekao:

I veliki i mali pehar neka kruži -
Prihvati ga iz ruke mjeseca sjajnog što nas služi;

Ipak vino bez muzike nemoj piti
Jer i konj vodu pije ako ćeš zviždati.

Na to ustade mladić vlasnika vrta, pa uzjaha mazgu nekog od dječaka i izgubi se. Zatim se vrati s jednom djevojkom Egipćankom koja je izgledala kao prepelica, kao čisto srebro, kao dinar na siniji, ili kao gazela u stepi. Imala je takvo lice da bi jarko sunce postidjela. Oči je imala kao čarobnica, obrve kao lûkove povijene, obraze ružičaste, zube biserne, usne šećerne, oči čežnjive, grudi kao od slonovače, trbuh blago naboran, zadnjicu kao dva napunjena jastuka, bedra kao sirijske stupove, a među njima nešto poput kese u savijenom platnu o kojoj pjesnik reče:

Kada bi je mnogobošci nenadano ugledali,
Umjesto idola u njoj bi svoga boga vidjeli;

Kada bi je monah na Istoku vidio,
Istok bi napustio i na Zapad se zaputio;

Kad bi u more zaronila, a more slano bilo,
Od nektara iz usta joj more bi slatko postalo.

Drugi pjesnik je ovako rekao:

Sa surmom pod očima od mjeseca je sjajnija,
Kao košuta je što mlade lavice odbija.

Sa uvojaka njenih noćca mrkla pada
A kosa joj šator bez kočića koje neko zabada.

Na obrazima joj ružičastim prava vatra plamti
Zato da bi srca i duše mogla sagorjeti.

Kad bi sve ljepotice njenog vijeka je vidjele,
"Ljepša je od nas!" kliknule bi i ustale.

A kako su divne riječi jednog pjesnika:

Da je pohodim tri stvari mi ne daju:
Strah od uboda i zavidnika što djeluju,

Sjaj čela i zveket nakita njenoga
Te haljine njene pune mirisa ambrinoga.

Čelo svoje može rukom zakloniti,
Nakit skinuti, ali šta će sa znojem činiti?

Ta mjesecolika djevojka bila je poput mjeseca u četrnaestoj noći. Nosila je plavu haljinu i zeleni veo ponad sjajnoga čela, tako da je zbunjivala i dovodila u nedoumicu sve one koji su imali razuma...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

867. NO

Kada nastupi osam stotina šezdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je baštovan doveo mladićima djevojku za koju sam rekla da je savršeno lijepa, ljupka, stasita i skladno građena, kao da je baš nju pjesnik opisao:

Dođe nam u plaštu svom plavome
Nalik svodu nebeskom azurnome.

Haljinu dobro zagledah, pa uočih i ja
Kako ljetnji mjesec u noći zimskoj sija.

A kako je divno drugi jedan pjesnik rekao:

Dođe pokrivena, pa joj rekoh: "Skini veo s lica
Koje sija poput sjajnog, blistavog mjeseca!"

Veli: "Stidim se", a ja rekoh: "Okani se,
Sudba je varljiva i zbuniti ne daj se!"

Sa obraza svojih ona diže veo ljepote
I kristal se poče prosipati na dijamante.

Zbog silne strasti htjedoh je pogubiti
Da bi se na Sudnjem danu mogla sa mnom sporiti,

Da budem prvi zaljubljenik s kojim će se sporiti
I na Sudnjem danu pred Najvećim odgovarati.

Reći ću: "Dugo ću polagati račune
Kako bi se mogao nagledati dragane!"

Onda baštovanov mladić reče djevojci:

- Znaj, kraljico ljepotica i svih sjajnih zvijezda, da smo željeli da dođeš ovamo samo zato da se družiš s ovim divnim mladićem, gospodinom Nuruddinom, koji do danas nije dolazio ovamo.

- Kamo sreće da si mi to kazao ranije da bih donijela ono što imam! - reče djevojka.

- Gospođice, ja ću otići i donijeti to - odgovori mladić, a djevojka reče:

- Čini kako misliš da je najbolje.

- Daj mi neki svoj znak - reče mladić, a djevojka mu dade mahramu. On hitro ode i ne bi ga neko vrijeme, a onda donese jednu kesu od zelene svile sa dva zlatna remena. Djevojka uze kesu, razveza je i istrese iz nje trideset i dva komada drveta. Zatim poče sastavljati komadiće drveta stavljajući muške u ženske i ženske na muške. Pri tome otkri zapešća, a onda uspravi tu stvar i pokaza se da je to uglačana i dotjerana lutnja indijske proizvodnje. Djevojka se povi nad lutnjom kao majka nad djetetom, pređe prstima preko njenih struna, a lutnja zajeca i zabruja: kao da tuži za zavičajem, kao da se sjeća vode koje se napajala, zemlje na kojoj je rasla i stasala; lutnja se prisjeti drvodelja koji su je sjekli na komade, lakirera koji su je premazivali, trgovaca koji su je prodavali, lađa koje su je prenosile, te ciknu i podviknu, zavapi i zarida - činilo se da je djevojka pita o tome, a lutnja odgovara stihovima:

Nekada sam drvo bila i stanište slavujima
S ljubavlju sam grane zelene povijala pod njima.

Oni su ridali, a ja sam to od njih učila
I plačući tako sada sam dušu otvorila.

Drvosječa me na zemlju obori premda sam nedužna
I u lutnju me pretvori, kako vidite, struka tanahna.

Kazujem, čim prsti se dotaknu mojih struna,
Da sam zbog strasti ljudima žrtvovana.

Zato svaki onaj ko počne vino piti
Kada čuje ridanje moje još više će se opiti.

I Svevišnji je omekšao srca svima njima
Te sam za njih postala prva nad prvima.

Struk mi grli ona što ljepotom sve nadmašuje,
Košuta tanahna što krupnim očima pogleduje.

Neka nas ne rastavi Allah što nas pazi
I neka ne živi dragi što napušta i odlazi!

Djevojka ušuti neko vrijeme, a onda stavi lutnju u krilo, nagnu se nad nju kao majka nad čedo i odsvira nekoliko melodija. Onda se vrati prvoj melodiji i poče pjevati:

O, da su onda zaljubljenoga posjetili;
Teret čežnje s duše bi mu skinuli!

Na grani pjevajući, slavuj se s njim nadmeće
Kao da je ljubavnik što odlazi od kuće.

Preni se - noć zbliženja mjesečinom je obasjana,
Mjesec sija, a skoro će i zora rana.

Svi zlobnici danas su nas zaboravili
A zvuci struna na užitak nas pozvali.

Njih četvero za ljubav se već okupili:
Mirta, ruža, đurđica i cvjetovi bijeli.

A za sreću se četvero danas sakupilo:
Zaljubljenik, dragi, dinar i piće milo.

Sreću svoju lovi i nastoj na ovom svijetu uživati
Jer će proći i tek priče o njemu će ostati.

Nuruddin sasluša djevojčine stihove, pa je pogleda tako zaljubljeno da gotovo nije mogao vladati sobom zbog snažnih osjećanja, a i ona je isto osjećala prema njemu. Naime, djevojka je posmatrala sve trgovačke sinove, pa i Nuruddina koga je vidjela među njima kao mjesec među zvijezdama, jer je blago govorio, bio je nježan, savršeno skladno građen, zanosan, nježniji od lahora, finiji od nektara - kao da su o njemu izrečeni ovi stihovi:

Kunem se njegovim obrazima i usnama
I kunem se strijelama s čarobnim perima;

Njegovim vratom nježnim i finim pogledima,
Čelom svijetlim i crnim mu vlasima;

Obrvama što tjeraju mi san sa očiju
I što more me kad nešto ne daju, il' naređuju;

Škorpijama što mu nad sljepoočnicama vise
I onima što ga vole, kad odlazi, smrt nose;

Ružama obraza mu i mirtom malja mekahnih,
Koraljima usana i biserom zuba sjajnih;

Stasom poput grane, na kojoj su plodovi
Dva divna nara što krase njegove grudi;

Zadnjicom njegovom što vrcka pri pokretima
Ili kad stoji, te vitkim mu slabinama;

Svilenom odjećom i naravi blagom
I ljepotom što vlada cijelim mu tijelom -

Da njegov dah tako divno miriše
Da vjetar o njemu pripovijeda kad puše;

Ni sunce jarko ne može se s njime porediti;
A mladi mjesec tek nokat mu može biti.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

868. NOĆ

Kada nastupi osam stotina šezdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Nuruddin saslušao djevojčinu pjesmu koja mu se dopala i kako je već bio omamljen pićem, poče je hvaliti:

Djevojka s lutnjom mnome je ovladala
I pijanstvom potpunim me omamila,

A strune su govorile - to sam čuo:
Allah nam je moć govora dao...

Kada Nuruddin izgovori te stihove, djevojka ga pogleda zaljubljeno, te u njemu strast i ljubav još jače planuše. Djevojka je bila očarana njegovom ljepotom i ljupkošću, njegovim stasom i skladnošću, tako da se nije mogla savladavati, već ponovo zagrli lutnju i kaza stihove:

Grdi me što sjedim njega gledajući
Pa me napušta u ruci mi dušu odnoseći;

Odlazi od mene znajuć' kako je srcu mome -
Kao da mu je Allah sve kazao o tome.

Lik njegov sam nasred dlana nacrtala;
"Tješi se njime", pogledu sam kazala.

Al' oko moje ničim ga neće zamijeniti,
Nit' srce mi može više izdržati.

Srce moje, iščupat ću te iz svojih grudi
Jer si prema njemu pakosno kao i drugi ljudi.

Kad god kažem srcu: "Tješi se!",
Ono nikom drugom ne priklanja se.

Pošto djevojka izgovori stihove, Nuruddin se zadivi njenoj poeziji, rječitosti i zavodljivom izgovoru, toliko da mu pamet stade zbog silne ljubavi i strasti prema njoj. Nije mogao ni trena bez nje, već se nagnu prema djevojci i privi je na grudi, a ona mu se prikloni cijelim bićem ljubeći ga među oči. Mladić je ljubio njena usta grleći je oko pasa i igrali su se poljupcima kao što se golubovi igraju. Djevojka se posveti mladiću radeći mu isto što je on njoj radio. Prisutni se izbezumiše, pa skočiše na noge, a Nuruddin se postidi i povuče ruke s djevojke. Ona opet dohvati lutnju i odsvira nekoliko melodija. Zatim se vrati prvoj melodiji i poče kazivati:

Evo mjeseca s mačem bijesa u oku
Što s podsmijehom gleda košutu svaku!

Evo gospodara čija vojska čudesna ljepota je,
A njegov stas na koplje u boju nalikuje!

Kad bi mu poput struka srce mehko bilo,
Ne bi se tako surovo prema dragoj odnosilo.

O, zar srce surovo i struk tanahni
Ne može jedno drugom mjesto da zamijeni?

Što ga volim, zlobniče, nemoj mi zamjeriti,
Jer ti ćeš ljepotu mu nadživjeti, a ja umrijeti.

Kada je Nuruddin čuo njegove divne riječi, polahkomi se za djevojkom od uzbuđenja i nije se mogao svladati koliko je bio očaran, te poče kazivati stihove:

Nisam vjerovao da je jarko sunce,
Al' zbog nje oganj plameni zahvati mi srce.

Šta joj bi kad znak dade praćen pozdravom,
Mahnuvši mi prstima i klimnuvši glavom?

Kad joj lice vidje, zlobnik reče da zbunjen je
Ljepotom njenom što sve ljepote nadmašuje.

"Je li to djevojka u koju si zaljubio se strasno?
Ako jest, onda ti je oprošteno."

"Da, strijelom oka me pogodila ne žaleći
Što ostajem slomljen, skrhan i pateći.

Bez srca sam ostao strasno je ljubeći
Pa danju i noću plačem i ridam tužeći."

Nuruddin završi pjesmu, a djevojka se zadivi njegovoj rječitosti i dopadljivosti, te dohvati lutnju i zasvira najbolje što je mogla, ponavljajući sve melodije, a onda izgovori ove stihove:

Tvoga mi lica i živa moja duša bila,
Ne ostavljam te - izgubila nadu, il' ne izgubila!

Ako surov budeš, tvoju sjenku ću grliti,
A odeš li, u mislima ću se s tobom družiti.

O, ti što oči rastužuješ moje,
Znaj da ljubav prema tebi za me jedina je!

Obrazi ti ružičasti, a na usnama ambrozija -
Dopuštaš li da se ovdje naslađujem ja?

Nuruddin je bio potpuno ushićen djevojčinom recitacijom i bio je sasvim očaran njome, pa na njenu pjesmu odgovori stihovima:

Tek što lice njeno kao sunce sinu u tmini,
Puni mjesec se odmah s obzorja skloni;

I tek što se čelo njeno poče jutru otkrivati,
Njen razdjeljak se poče zori zaklinjati:

Uzmi lanac mojih suza što protiču
Da bi najkraće o ljubavi ispričao priču.[24]

Onoj što me strijelom gađa znao sam govoriti:
"Polahko sa strijelama, srce ćeš mi raniti!"

Ako suze moje potječu od Nila,
Strast je tvoja od Malaka dolazila.[25]

Reče: "Sav novac mi daj!" "Uzmi!" ja sam rekao;
"I san daj mi!", veli. "Uzmi ga iz očiju", ja sam kazao.

Kada je djevojka čula Nuruddinove riječi i njegovu rječitost, srce joj zatreperi i pamet joj stade, premda je već bio zagospodario njenim srcem. Zato ga djevojka zagrli i poče ga ljubiti kao što se golubovi ljubakaju. On je nju također ljubio, ali - prednost ima onaj ko je prvi počeo. Kada završiše s poljupcima, djevojka dohvati lutnju i poče kazivati stihove:

Teško njemu i teško meni od kudioca moga:
Da l' na njega da se žalim, il' zbog bola svoga?

Nisam znala da ti što si me ostavio
Prezreti ćeš mene, a drag si mi bio.

Prema meni strasno zaljubljenoj grub si bio
I pred kudiocima svojim mene si ponizio.

One što vole još jučer sam grdila
A danas bih svakog mučenika razumjela.

Ako me se počneš grubo otresati
Ja ću Allaha, Ali, tvojim imenom zazivati.[26]

Nakon te pjesme, djevojka izgovori i ove stihove:

Zaljubljene rekoše: "Ne dadne li se napojiti nama
Sokom sa usana i rujnim vinom u ustima,

Gospodara svijeta sve ćemo moliti:
"O, Ali!" svaka od nas će kazati.

24 Aluzija na hadisku tradiciju: pri utvrđivanju i navođenju Muhammedovih riječi (*hadis*), autentičnost se dokazivala lancem pouzdanih kazivača do samog izvora.

25 Močvarna oblast uz Nil.

26 Igra riječi: jedan od najčešćih Božijih atributa je *'alī* ("uzvišeni"), a istovremeno je i vlastito muško ime.

Nuruddin je slušao djevojčinu pjesmu diveći se njenoj rječitosti i hvaleći joj zavodljivost. Kada je čula Nuruddinovu pohvalu, djevojka skoči na noge, pa skinu svu odjeću sa sebe i sav nakit. Oslobodivši se svega toga, djevojka sjede Nuruddinu u krilo, poljubi ga u oči i poljubi mu madeže na obrazima, darujući mu tako sve što je imala...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

869. NOĆ

Kada nastupi osam stotina šezdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je djevojka darivala Nuruddinu sve što je imala, govoreći mu:

- Znaj, dragi, da je ovaj dar dostojan onoga ko ti ga daje.

Nuruddin je primao darove i uzvraćao joj ljubeći je u usta, u obraze i oči. Kada se to okonča - a vječan je samo Vječno Živući, koji nafaku daje i paunu i sovi - Nuruddin ustade i osovi se na noge, a djevojka ga upita:

- Kamo ćeš, gospodine?

- Idem babinoj kući - odgovori Nuruddin.

Sinovi trgovaca počeše ga moliti da spava kod njih, ali Nuruddin odbi, pa uzjaha mazgu i ode ne zaustavljajući se do očeve kuće. Majka izađe pred njega i reče mu:

- Zašto te nije bilo do sada, sine? Bogami, uznemirio si i mene i svoga babu, jer smo brinuli zbog tebe.

Majka mu priđe i poljubi ga u usta, pa osjeti miris vina i reče:

- Kako si nakon namaza i pobožnosti mogao početi piti vino i griješiti prema Onome u čijoj vlasti su ljudi i sve ostalo?

Dok su oni tako razgovarali, pojavi se Nuruddinov otac, te se mladić baci prema postelji i leže, a otac upita:

- Šta je Nuruddinu?

- Zaboljela ga je glava od zraka u vrtu - odgovori majka.

Otac priđe da ga pita kako mu je, pa pozdravi sina i osjeti miris vina. Taj trgovac, po imenu Tadžuddin, nije volio one koji piju vino, te povika na sina:

- Teško tebi, sine! Zar si toliko pomahnitao da vino piješ?

Kada je čuo oca, Nuruddin podigne ruku onako pijan i udari ga. Sudbina htjede da oca udari u desno oko koje mu iscuri niz obraz, te otac pade na zemlju bez svijesti. On ostade ošamućen neko vrijeme, a onda ga poškropiše đulsijom i kada se osvijesti, htjede udariti mladića, ali se čvrsto zakle da će, čim svane jutro, zasigurno odsjeći sinu desnu ruku.

Kada je to majka čula, bilo joj je teško i poboja se za sina, te poče obigravati oko Tadžuddi-

na smirujući ga dok ga san ne savlada. Zatim pričeka dok izađe mjesec pa ode sinu koji se već bio otrijeznio i reče mu:

- Kako tako grozno postupaš prema ocu, Nuruddine?

- Šta sam učinio babi? - upita mladić.

- Udario si ga pesnicom u desno oko tako da mu je iscurilo na obraz. Otac se zakleo razvodom da će ti sigurno odsjeći desnu ruku čim jutro osvane.

Nuruddin zažali zbog onog što je učinio, ali od kajanja nije bilo koristi. Majka reče:

- Nema koristi od kajanja, sine, nego treba da odmah ustaneš i bježiš tražeći spasa. Po izlasku iz kuće, krij se dok ne stigneš do nekog prijatelja i onda gledaj šta će Allah učiniti, jer On mijenja situacije.

Zatim majka otvori seharu s novcem i izvadi kesu u kojoj je bilo stotinu dinara, te reče:

- Sine, uzmi ovaj novac i neka ti se nađe u dobru. Kada ti ponestane novaca, pošalji mi nekoga ko će mi to kazati da bih ti poslala još. Tom prilikom pošalji mi i vijesti o sebi, ali krišom. Možda će Allah pogledati na te, pa ćeš se kući vratiti.

Majka se oprosti s Nuruddinom neutješno plačući, a Nuruddin uze od nje kesu s novcem i taman htjede poći, kad ugleda jednu veliku kesu koju je njegova majka zaboravila pored sehare, a u kesi je bilo hiljadu dinara. Nuruddin uze kesu, pa ih obje priveza za pojas, izađe na sokak i pođe prema Bulaku[27] prije nego što osvanu.

Kad osvanu jutro i ljudi ustadoše da slave jedinog i svemogućeg Gospodara, te kada svak pođe svojim poslom u potrazi za onim što mu je Allah odredio, Nuruddin je već bio stigao u Bulak. Hodao je obalom rijeke i ugleda jednu lađu čiji most je bio spušten, te su se ljudi uz njega penjali i silazili, a četiri kotve bile su pričvršćene na kopnu. Nuruddin vidje mornare koji su stajali, te ih upita:

- Kamo putujete?

- U grad Aleksandriju - odgovoriše mornari.

- Povedite me! - zamoli Nuruddin.

- Dobro došao, mladiću i ljepotane! - rekoše mu mornari, a Nuruddin smjesta ode na trg, pa kupi potrebnu hranu, robu i pokrivače. Zatim se vrati na lađu koja je bila spremna za put.

Pošto se Nuruddin ukrca na lađu, ne prođe mnogo vremena a lađa zaplovi i nije se zaustavljala dok ne stiže do grada Rušejida. Tu Nuruddin vidje jednu barku koja je plovila u Aleksandriju, te se ukrca na nju, a barka zaplovi preko zaljeva ne zaustavljajući se dok ne stiže do jednog mosta koji se zove Most al-Džami. Nuruddin napusti barku i prođe kroz kapiju Bab sidra, a Allah ga zakloni tako da ga ne vidje niko od onih što su stajali na kapiji. Nuruddin je zatim pješačio do Aleksandrije...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

27 Predgrađe Kaira.

870. NOĆ

Kada nastupi osam stotina sedamdeseta noć, ona reče:
- Čula sam, sretni care, da je Nuruddin ušao u grad Aleksandriju primjetivši da je to grad sa tvrdim zidinama, lijepim mjestima za odmor koja su stanovnicima pričinjavala užitak, a u onome ko je tek došao pobuđivala su želju da se tu nastani, jer je studeni zimski period već bio minuo. Stiglo je proljeće s ružama, cvijeće je cvjetalo, drveće je listalo, plodovi su sazrijevali, potoci su žuborili. Bio je to lijepo sagrađen grad, a nastanjivali su ga i vojnici koji su spadali u najbolju vrstu ljudi. Čim bi se zatvorile kapije, stanovnici su bili sigurni, jer grad je bio upravo onakav kako je opisan u stihovima:

Jednog dana prijatelju sam rekao
Koji je uvijek lijepo kazivati znao:

"Aleksandriju opiši mi sada".
"Nema ljepšeg pograničnog grada".

Rekoh: "Kako je u njemu živjeti?"
On kaza: "Lijepo kad vjetar počne puhati."

Drugi pjesnik je rekao:

Aleksandrija na usta nalikuje
Čiji nektar dragom sladak je.

Divno li je u njemu uživati
A crni gavran neće graktati.[28]

Nuruddin je pješačio gradom i išao je tako sve dok ne dođe do stolarskog trga, a zatim stiže na trg mjenjača, pa na trg gdje se prodavalo suho voće, na trg sa svježim voćem i najzad na trg mirisa. Za sve to vrijeme Nuruddin se divio gradu jer je njegov opis zaista odgovarao njegovom imenu.

I dok je Nuruddin tako hodao, jedan stari čovjek izađe iz svog dućana, pozdravi mladića, pa ga uze za ruku i povede kući. Nuruddin ugleda jedan lijep sokak, pometen i zastrt. Kroz njega je lahorio vjetar, tako da je bilo ugodno i olistalo drveće je pravilo hladovinu. U tome sokaku nalazile su se tri kuće. Na samom njegovom početku bila je jedna kuća sa čvrstim temeljima

28 Gavran je ptica-zloslutnica koja "objavljuje" rastanak voljenih, odnosno oglašava emotivnu pustoš.

u vodi, a zidovi su se dizali put neba. Avlija ispred kuće bila je pometena i poprskana vodom, cvijeće je mirisalo, a prema došljacima je puhao vjetrić - kao da je iz Dženneta. Uličica je na početku bila pometena i poprskana, a na kraju popločana mramorom i zastrta. Šejh uvede Nuruddina u tu kuću i dade mu nešto za jelo, te njih dvojica jedoše zajedno. Pošto završiše s jelom, šejh reče:

- Kada si stigao iz Kaira u ovaj grad?

- Sinoć, oče.

- Kako se zoveš?

- Alija Nuruddin.

- Sine Nuruddine - na to će šejh - tri puta se kunem razvodom da nećeš odlaziti od mene dokle god si u gradu. Odvojit ću ti mjesto gdje ćeš živjeti.

- Gospodine - obrati mu se Nuruddin - reci mi nešto više o sebi.

- Sinko, jedne godine sam došao u Kairo s robom koju sam prodao u Kairu i kupio sam drugi tovar. Tada mi je bilo potrebno hiljadu dinara, te mi je tvoj otac Tadžuddin odbrojao toliko novaca, premda me nije poznavao i ne napisavši čak ni priznanicu. Čekao me je za novac dok se nisam vratio u ovaj grad i poslao mu ga po jednom svome slugi uz dar. Vidio sam te kada si bio mali, pa ću te, ako Bog da, nagraditi za ono što mi je tvoj otac učinio.

Kada je Nuruddin čuo te riječi, on se obradova i osmjehnu, pa izvadi kesu u kojoj je bilo hiljadu dinara i dade je šejhu rekavši mu:

- Čuvaj ovo dok ne kupim kakve robe da trgujem.

I Nuruddin ostade u Aleksandriji nekoliko dana šetajući svakodnevno gradskim ulicama, jedući i pijući, naslađujući se i uživajući dok ne potroši onih stotinu dinara koje je nosio za trošak. Onda dođe prodavcu mirisa da uzme malo od onih hiljadu dinara da bi trošio, ali ga ne nađe u dućanu, te sjede čekajući ga da se vrati. Tako poče razgledati robu osvrćući se lijevo i desno i utom se pojavi neki Perzijanac koji stiže na trg jašući mazgu, a za njim je bila djevojka koja je izgledala kao da je od čistoga srebra, kao da je riječna riba, kao gazela u stepi, s licem koje bi jarko sunce postidjelo, s čarobnim očima, grudima kao od slonovače, bisernim zubima, stomaka s blagim pregibima, savršeno oblikovanih nogu, zanosno elegantna i skladno građena - kao što je neko opisa:

Kao da je upravo po tvojoj želji stvorena:
Ni visoka, ni mala - savršeno skladna.

Pred rumenilom njena lica ruža bi se postidjela,
Struk joj tanahniji od grane što plod je ponijela;

Dah joj mošusom odiše, lice od mjeseca sjajnije,
Poput grane stas joj kakvog ni u koga nije;

Kao da je lice bisernom vodom umila
I kao da mjesec ima na svakom dijelu tijela.

Perzijanac sjaha s mazge, pa skinu djevojku i pozva posrednika. Kada posrednik dođe pred njega, Perzijanac reče:

- Uzmi ovu djevojku i ponudi je na trgu.

Posrednik uze djevojku, odvede je nasred trga i izgubi se nakratko, a onda se vrati noseći stolicu od ebanovine, ukrašenu bijelom slonovačom. On stavi stolicu na zemlju, pa posadi na nju djevojku kojoj skinu veo s lica, te se ispod vela ukaza lice nalik na dejlemićanski štit, ili kao sjajna zvijezda. Djevojka je bila poput punog mjeseca u četrnaestoj noći - savršeno lijepa i raskošna, kao što pjesnik reče:

Mjesec se dičio, al' za ljepotu njenu nije znao,
Pa je postiđen bio te se naljutio.

Ako bi se vrba htjela s njenim strukom porediti,
Ne bilo one koja će drva nositi![29]

Kako je divno rekao pjesnik:

Reci ljepotici što je zeleni veo stavila:
"Šta si s pobožnim, smjernim čovjekom učinila?

Sjajni veo blista, ispod njega tvoje lice sija
I vojske mraka njihova svjetlost razbija."

Kada htjedoh krišom obraz joj pogledati,
Čuvar lica je uspio zvijezdom me pogoditi.

Onda se posrednik obrati trgovcima:

- Koliko dajete za roniočev biser, za ovu lovčevu gazelu?

- Ja dajem stotinu dinara - reče jedan trgovac.

- Ja dajem dvije stotine - javi se drugi, a onda će treći:

- Tri stotine!

Tako su trgovci podizali cijenu robinji dok ne dostigoše sumu od devet stotina i pedeset dinara. Tu se liticiranje zaustavi radi pogodbe i djevojčina pristanka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

---

29 Aluzija na 111. suru *Kur'ana.*

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su trgovci podizali cijenu robinji dok ne dostigoše sumu od devet stotina i pedeset dinara. Tada posrednik priđe Perzijancu, robinjinom gospodaru, i reče mu:

- Za tvoju robinju daju devet stotina i pedeset dinara. Hoćeš li je prodati i uzeti novac?

- Pristaje li ona na to? - upita Perzijanac. - Stalo mi je do njenog hatara, jer sam se na putu razbolio, pa me je ova robinja izvanredno služila. Zato sam se zakleo da ću je prodati samo onome koga ona hoće. Prodaja je u njenim rukama. Pitaj je. Ako kaže da pristaje, prodaj je kome ona hoće; ako kaže "ne", nemoj je prodavati.

Onda posrednik priđe djevojci i reče joj:

- Kraljico ljepote, tvoj gospodar prepušta da ti odlučiš o svojoj prodaji. Cijena za te je deve stotina i pedeset dinara. Dopuštaš li da te prodam?

- Pokaži mi toga koji hoće da me kupi prije nego što se s njim dogovoriš - reče robinja posredniku.

Posrednik povede djevojku jednom trgovcu koji je bio oronuli starac. Robinja ga osmotri, a onda se obrati posredniku:

- Jesi li ti lud ili si šenuo?

- Zašto mi tako govoriš, kraljico ljepote? - upita posrednik.

- Zar ti Allah dopušta da ovakvu djevojku prodaš tako oronulom starcu o čijoj su ženi ispjevani stihovi:

Ona mi reče dok zbog pohote je bjesnila
I pozivala me na nešto što nije dobila:

"Ne grdi me kad ti počem rogove nabijati
Ako me ne možeš kao muž ženu imati,

Jer kita tvoja je kao da je od voska mehka -
Savija se kad god je dotakne moja ruka."

I još je rečeno o njegovoj ćuni:

Imam kitu nevaljalu i zlosretnu
Koja se ne diže kad hoću obljubiti draganu,

A kada god u kući sam ostanem
Kita se zaželi boja i koplje bi da postane.

O toj kiti rečeno je i ovo:

Kita mi nevaljala i veoma gruba je
Prema svakoj onoj što ga poštuje;

Kada spavam - skače; kad ustanem - spava,
Ne dao Bog milosti ko mu odobrava!

Pošto je stari trgovac čuo djevojčinu rugalicu, silno se naljuti i povika na posrednika:

- O, najgori posredniče! Doveo si nam na trg tu zlosretnu robinju koja me izaziva i ruga mi se pred trgovcima!

Posrednik uze robinju i ode od šejha govoreći joj:

- Kraljico ljepote, ne budi neučtiva! Taj šejh kome si se rugala je starješina trga i njegov nadzornik, te se trgovci savjetuju s njim.

Djevojka se nasmija, pa kaza stihove:

Svaki guverner našeg doba zavrjeđuje,
Svaki guverner zapravo zaslužuje,

I valije treba objesit na njihove kapije,
A svaki nadzornik dobro da se bičuje.

Zatim djevojka reče:

- Allaha mi, gospodie, neću da me prodaš tome šejhu! Prodaj me nekom drugom, jer će se šejh možda postidjeti pa će me prodati drugome i tako ću postati radnica. Ja ne treba da se ponižavam radom, utoliko prije što znam da je meni prepušteno da odlučim o prodaji.

- Slušam i pokoravam se - na to će posrednik i uputi se jednom uglednom trgovcu. Kada dovede djevojku do tog trgovca, posrednik se obrati djevojci:

- Hoćeš li da te prodam gospodinu Šerifuddinu za devet stotina i pedeset dinara?

Djevojka pogleda trgovca pa vidje da je star, ali mu je brada bila obojena. Zato ona reče posredniku:

- Ti si lud ili si šenuo kad me prodaješ ovom starcu koji je na izmaku! Zar sam ja kučina ili stara krpa kad me vodaš od starca do starca, a i jedan i drugi su poput zida koji samo što se nije srušio, ili je kao ifrit pogođen zvijezdom padalicom?![30] Što se tiče prvog, njega su divno opisale riječi:

30 U srednjem vijeku je bilo rašireno vjerovanje da su zvijezde padalice strijele kojima meleci pogađaju ifrite što lete put neba.

U usta je htjedoh poljubiti, al' mi je kazala:
"Ne, tako ti Onog što sve stvori iz ništavila!

Nije mi nimalo stalo do tvojih sjedina -
Zar da mi živoj meću pamuk po ustima?"

Kako je divno rekao jedan pjesnik:

Vele da je sjedina prava svjetlost sjajna
Što sjajem pokriva lica dostojna.

Sad kada sam se sjedinom i sam pokrio
Tako bih volio da sam "u tami" ostao!

Čak i kad bi sjedina bijela stranica bila,
Niko volio ne bi da ostane bijela.

Još bolje je rekao drugi pjesnik:

Bestidan i mrzak gost mojoj glavi je došao -
Mač bi uistinu više od njega dobrodošao.

Ah, odlazi od mene, ti bjelino blistava -
I od same tmine pred očima si mi mračnija!

Što se tiče drugog trgovca, on je bio sa mahanama i sumnjiv jer je svoje sjedine bojio u crno. Potamnjujući tako bradu, učinio je najveći prijestup, a on je opjevan u ovim stihovima:

Ona reče: "Vidim da si obojio sjedine!"
Velim: "Od tebe ih krijem, uši i oči jedine!"

Ona se nasmija: "Baš je to čudesno -
Mnogo toga pa i kosa postaje krivotvoreno!"

A kako divno reče jedan pjesnik:

O, ti što si u tamno sjedinu obojio
Ne bi li tako mladost sebi produžio!

Jednom je oboji crnilom sudbine moje
I budi siguran da tako ne izblijeđuje!

Kada je starac koji je obojio bradu čuo djevojčine riječi, naljuti se da je pucao od bijesa, te povika na posrednika:

- Najodvratniji posredniče! Baš danas si nam na trg doveo ovu glupu robinju koja glupošću nadmašuje sve i jednoga na trgu. Ona se ljudima ruga svojim stihovima i bljezgarijama!

I taj trgovac napusti dućan, pa pljusnu po licu posrednika koji uze robinju i vrati je bjesneći:

- Tako mi Boga, u životu nisam vidio robinju bezobrazniju od tebe! Danas si zakinula i moju i svoju nafaku. Zbog tebe me zamrziše svi trgovci.

Dok su tako išli, ugleda je jedan trgovac po imenu Šihabuddin koji poveća cijenu za deset dinara. Posrednik upita robinju pristaje li da je proda, a ona reče:

- Pokaži mi ga da ga vidim i pitam za jednu stvar. Ako tu stvar bude imao u kući, prodaj me njemu, a nemoj me prodati ako je ne bude imao.

Posrednik ostavi djevojku, pa priđe trgovcu i reče mu:

- Gospodine Šihabuddine, djevojka veli da će te pitati za nešto. Ako to budeš imao, pristat će da ti je prodam, a ti si već čuo šta je rekla tvojim prijateljima trgovcima...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

872. NOĆ

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je posrednik rekao trgovcu:

- Čuo si šta je ova robinja rekla tvojim prijateljima trgovcima. Allaha mi, strah me da ti je dovedem jer će postupiti prema tebi kao i prema tvojim komšijama, pa će me osramotiti. Ako dopustiš, ja ću ti je dovesti.

- Dovedi je - reče trgovac.

- Slušam i pokoravam se - na to će posrednik pa mu dovede robinju, a kada ona vidje trgovca, reče mu:

- Gospodine Šihabuddine, imaš li kod kuće jastuka napunjenih komadima kože od lasice?

- Da, kraljico ljepote. Imam u kući deset jastuka napunjenih komadima kože od lasice. Šta će ti jastuci, za ime Boga !

- Pričekat ću dok zaspiš pa ću ti ih staviti na usta i nos ne bi li umro. A ti, najogavniji posredniče - obrati se djevojka posredniku - kao da si poludio kad me maločas nudiš dvojici staraca od kojih svaki ima po dvije mahane, a zatim me nudiš gospodinu Šihabuddinu koji ima tri mahane. Prvo - nizak je, drugo - ima veliki nos, treće - brada mu je duga. Neki pjesnik je rekao:

Takvu osobu ne vidjesmo, niti smo čuli
Da su ljudi tako nešto imali:

Nos mu je jedan pedalj, brada lakat duga,
A stas mu je cijeli poput prsta moga.

Drugi pjesnik reče:

Na licu njegovom munara visoka,
A kao prsten je tanahnoga struka.

Kad bi svako u nos ući mu htio,
Dunjaluk bi sasvim opustio.

Kada je trgovac Šihabuddin čuo šta mu robinja reče, on napusti dućan, pa zgrabi posrednika za vrat vičući:

- Odvratni posredniče! Kako si mogao dovesti tu robinju koja nas ismijava i ruga se svakom stihovima i brbljarijama?!

Posrednik uze robinju i ode od trgovca govoreći joj:

- Allaha mi, cijelog života otkako radim ovaj posao nisam vidio robinju manje odgojenu od tebe, niti nesretniju zvijezdu od tvoje! Danas si zakinula moju nafaku i nisam zaradio s tobom ništa do pljusku po potiljku i gušanje!

Zatim se posrednik zaustavi pred jednim trgovcem koji je imao crnih robova i slugu i reče djevojci:

- Hoćeš li da te prodam ovom trgovcu, gospodinu Alauddinu?

Djevojka pogleda trgovca i vidje da je grbav, pa reče:

- Ovo je grbavac o kome je pjesnik rekao:

Ramena su mu uska, duga mu leđa:
Nalik je na šejtana kog zvijezda pogađa.

Kao da je jedan udarac bičem[31] *kušao,*
A kad je drugi dobio, grbavac je postao.

Jedan pjesnik je također o njemu rekao:

Čim vaš grbavac mazgu uzjahuje,
Kao mazga ljudima odvratan postaje.

---

31 U bulačkom izdanju izvornika nema riječi *bič*, te je ovaj stih nerazumljiv. Zato smo se ovdje poslužili kalkutskim izdanjem.

Bit će smiješno - nemojte se čuditi
Kad mazga počne pod njim skakati.

Jedan pjesnik još je rekao:

Grbavaca dosta ima koji su grbaviji
I za ljudske oči utoliko su ružniji.

On je kao grana - suha, iskrivljena,
I zbog te dužine na njoj limun tuhinja.

Posrednik brže-bolje odvede djevojku drugom trgovcu i reče joj:
- Hoćeš li da te prodam ovome?
Djevojka ga osmotri i vidje da je krmeljiv, te reče:
- Ovaj je krmeljiv! Kako me možeš prodati takvome kad je pjesnik o njemu rekao:

Krmeljivost spada u bolesti
Koja je u stanju snagu slomiti.

Ustanite, ljudi, i pogledajte -
U očima njegovim krmelje su, znajte!

Posrednik zgrabi djevojku, pa je odvede drugom trgovcu i reče:

- Hoćeš li da te prodam ovome?
Djevojka ga osmotri i uočivši da ima dugu bradu, reče:
- Teško tebi! Ovo je ovan, ali mu se rep pojavio na vratu! Kako me možeš prodati njemu, odvratni posredniče? Zar nisi čuo da svaki ko ima dugu bradu, kratke je pameti, i upravo u srazmjeri prema dužini brade njegova pamet je manjkava. Ta stvar je poznata pametnim ljudima, kao što reče neki pjesnik:

Nema čovjeka koji je bradu imao
I sve dužu je bradu njegovao

A da nije sve manje pametan bivao
Kako je bradu dužu puštao.

Neki drugi pjesnik je rekao:

Imamo prijatelja koji bradu pusti
Pa je Allah dužom čini bez koristi.

Na jednu od zimskih noći podsjeća nas ona:
Tako je duga, mračna i potpuno studena!

Posrednik povede natrag djevojku koja reče:

- Kamo idemo?

- Tvome gospodaru Perzijancu! Dosta mi je svega što mi se danas dogodilo zbog tebe! Zbog tvoje neodgojenosti danas nismo dobili ništa ni on, ni ja.

Robinja razgleda po trgu osvrćući se lijevo i desno, nazad i naprijed, pa joj voljom sudbine pogled pade na Aliju Nuruddina iz Kaira. Ona vidje da je mlad, lijep, čistog tena i lijepog stasa, da ima četrnaest godina, da je prelijep, zanosan, otmjen i zamaman. Izgledao je kao pun mjesec u četrnaestoj noći sa svojim sjajnim čelom, rumenim obrazima, mramornim vratom, zubima nalik na dragulje, sa usnama slatkim kao med - upravo kao što ga neko opisa:

Rekoh im da stanu kada su se pojavili
Mjesec i gazele da bi ljepotu mu oponašali.

"Polahko, gazele, nemojte se s njime porediti,
A ni ti, mjeseče, nemoj se zalud truditi!"

A kako divno jedan pjesnik reče:

Stasa je vitka, a s čela i njegove kose
Ljudima svjetlo i tmina prkose.

Madež na obrazu mu nemojte kuditi
Jer i anemon može tamnu pjegu imati.

Kada djevojka vidje Nuruddina, ona osjeti kako gubi razum, kako joj mladić pada na srce svom težinom i kako joj srce obuzima ljubav prema njemu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

873. NO

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je djevojka ugledala Nuruddina, te joj je srce obuzela ljubav prema njemu i ona se obrati posredniku:

- Zar onaj mladić što sjedi među trgovcima u suknenoj ferdžiji ne nudi više za mene?

- Kraljico ljepote - reče posrednik - taj mladić je stranac, iz Kaira. Njegov otac je jedan od najvećih trgovaca u Kairu i uživa poštovanje svih trgovaca. Mladić je u gradu odnedavno. Stanuje kod oca jednoga svog prijatelja. Nije nudio više za tebe, ali ni manje.

Kada je čula te riječi, djevojka skinu sa svoje ruke prsten s povelikim safirom i reče posredniku:

- Odvedi me onome lijepom mladiću. Ako me kupi, uzmi ovaj prsten za svoj današnji trud oko mene.

Posrednik se obradova, pa se zaputi prema Nuruddinu vodeći djevojku. Kad stiže do njega, djevojka osmotri Nuruddina i vidje da je poput punog mjeseca. Bio je otmjen, lijep, stasit, skladan, kao što ga neko opisa:

Lice mu je divno kao od najljepše vode
I kao strijele na me odapinje poglede.

Uguši se zaljubljenik koga on napoji
Gorčinom rastanka, a htio bi da ga osvoji.

Njegovo čelo, njegov stas i ljubav moja
Perfekcijine perfekcije su perfekcija.

Skupocjeno odijelo njegovo je zakopčano
Izgledajuć' kao da je mjesecu obučeno.

Moje stanje, te njegovi madeži i njegove oči
Za me su mrkle, i mrkle, i najcrnje noći.

Njegove obrve, lice i izgled tijela moga
Poput su mjeseca, i opet mjeseca, i mjeseca mladoga.

Oči su mu pehar vina koji bi kao gorko uzeli
Ljubavnici, a meni ga kao slatko halali.

Tom hladnom tečnošću žeđ mi utažuje
I osmijehom usana na dan kad će da se podaje.

Svoje blago, svoju krv i čast ću mu dati
To ću mu halaliti, halaliti i opet halaliti!

Onda robinja pogleda Nuruddina i reče mu:

- Allaha ti, gospodine, zar nisam lijepa?

- Kraljico ljepote, zar na svijetu ima ljepše od tebe? - reče Nuruddin.

- Zašto se onda svi trgovci nadmeću za me, a ti šutiš, ne govoriš ništa? Ne daješ za me ni jedan dinar, kao da ti se ne dopadam, gospodine.

- Gospođice, da sam u svojoj zemlji, dao bih za te sav novac koji imam.

- Nisam ti rekla da me kupiš iako to ne želiš. Velim da bi mi srce bilo na mjestu da si nudio koliko bilo za me, makar me i ne kupio. Trgovci bi barem kazali: "Da djevojka nije lijepa, ne bi se za nju nadmetao ovaj trgovac iz Kaira, jer Kairćani se razumiju u robinje."

Nuruddina postidješe djevojčine riječi, tako da pocrveni i reče posredniku:

- Koliko košta robinja?

- Devet stotina i pedeset dinara, bez nagrade za posredovanje. Što se tiče poreza vladaru, njega plaća prodavac.

- Daj mi je za hiljadu dinara zajedno s nagradom za posredovanje.

Robinja brže-bolje napusti posrednika i reče:

- Prodajem se ovome divnom mladiću za hiljadu dinara.

Nuruddin je šutio, a neko reče:

- Prodata mu je!

- On je i zaslužuje - reče drugi.

- Proklet da je onaj ko daje više, a ne kupuje je! - oglasi se neko.

Nuruddin nije stigao ni da se snađe, a posrednik dovede kadije i svjedoke, te napisaše ugovor o kupoprodaji na jedome papiru koji posrednik dade Nuruddinu i reče mu:

- Uzmi svoju robinju i neka ti bude s Božijim blagoslovom! Ona pristaje samo tebi i ti pristaješ samo njoj.

Onda posrednik izgovori stihove:

Njemu je sreća sama došla
I svoje skute k njemu vukla.

Ona samo njemu priliči
I on samo na nju sliči.

Nuruddina je bilo stid trgovaca, te on smjesta ustade i odbroja hiljadu dinara koje je bio ostavio na čuvanje kod prodavca mirisa, očevog prijatelja. Zatim uze robinju i odvede je kući koju mu je prodavac dao da stanuje u njoj.

Robinja uđe u kuću, vidje u njoj stari ćilim i staru kožnu prostirku pa uskliknu:

- Gospodine, zar nisam dostojna nečeg boljeg? Zar ne zaslužujem da me odvedeš svojoj pravoj kući u kojoj se nalaze tvoje stvari? Zašto me nisi odveo svome ocu?

- Allaha mi, kraljico ljepote - reče Nuruddin - ovo nije moja kuća, već je to imovina prodavca mirisa iz ovoga grada. Oslobodio je kuću za me i dao mi da stanujem u njoj. Već sam ti rekao da sam stranac i da sam iz Kaira.

- Gospodine, i najmanja kuća za nas će biti dovoljna dok se ne vratiš u svoju zemlju. Zaklinjem te Bogom, gospodine, idi pa nam donesi malo pečenog mesa, vina, suhog i svježeg voća.

- Allaha mi, kraljico ljepote, ja nisam imao nikakvih novaca osim onih hiljadu dinara koje sam izbrojao za te. Drugih novaca nemam. Imao sam nekoliko dirhema koje sam jučer potrošio.

- Zar ti u ovom gradu nemaš prijatelja od koga bi pozajmio pedeset dinara i donio mi ih da ti kažem šta da činiš s njima?

- Nemam prijatelja osim prodavca mirisa.

Tako se Nuruddin uputi prodavcu mirisa i reče mu:

- Es-selamu alejke, amidža!

Ovaj mu odgovori na pozdrav i upita:

- Sinko, šta si kupio danas za hiljadu dinara?

- Kupio sam jednu robinju.

- Jesi li ti lud da kupuješ robinju za hiljadu dinara?! Da mi je znati kojeg je porijekla ta robinja!

- Amidža, ta robinja je porijeklom od Franaka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

874. NOĆ

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Nuruddin rekao prodavcu mirisa da je robinja porijeklom od Franaka, a šejh mu reče:

- Znaj, sinko, da najbolji Franci u ovome gradu koštaju stotinu dinara. Prevaren si u vezi s tom robinjom. Ako si je zavolio, provedi s njom ovu noć. Zadovolji se, a ujutro je odvedi na trg i prodaj makar izgubio i dvije stotine dinara na njoj i smatraj da si imao brodolom ili da su te lopovi presreli na putu.

- Lijepo govoriš - na to će Nuruddin. - Međutim, ti znaš, amidža, da nisam imao više od hiljadu dinara za koje sam kupio robinju. Za trošak mi nije ostao nijedan dirhem, pa te molim da budeš dobar i pozajmiš mi pedeset dinara da mogu trošiti do sutra, kada ću prodati robinju i vratit ću ti od toga novca.

- Sa zadovoljstvom ću ti dati, sinko - reče šejh, pa mu odbroja pedeset dirhema i dodade:

- Ti si mlad, sinko, a ta robinja je lijepa. Možeš se vezati za nju, pa će ti biti teško da je prodaš. Pošto nemaš ništa za trošak, ponestat će ti ovih pedeset dirhema pa ćeš mi doći i ja ću ti opet pozajmiti. Tako će biti drugi i treći put - do deset puta. Kada mi dođeš i nakon toga, ja ti neću odgovoriti na pozdrav po propisu, te će propasti prijateljstvo s tvojim ocem.

Onda mu, šejh dade pedeset dirhema koje Nuruddin uze i odnese ih robinji, a ona mu reče:

- Gospodine, pođi odmah na trg i donesi nam za dvadeset dirhema svile u pet boja. Za pre-

ostalih trideset dirhema donesi nam hljeba, voća, pića i cvijeća.

Nuruddin ode na trg pa kupi što je robinja tražila i donese joj, a ona odmah ustade, zasuka rukave i skuha jelo da bolje nije moglo biti. Zatim postavi Nuruddinu hranu, te se oboje prihvatiše jela dok se siti ne najedoše. Onda mu postavi piće i djevojka je pila zajedno s njim pojeći ga i zabavljajući dok se nije opio i zaspao. Tada robinja ustade, pa izvadi iz svog zavežljaja vrećicu od taifske kože, odriješi je i izvadi dvije igle. Zatim sjede i predade se poslu, te napravi divan zunar.[32] Ona izglača i očisti pojas pa ga zamota u jednu krpu i stavi ga pod jastuk. Nakon toga, djevojka se razgoliti, pa leže pored Nuruddina i poče ga masirati, te se on probudi i ugleda pored sebe djevojku koja je izgledala kao da je od čistog zlata, nježnija od svile i svježija od cvijeća. Bila je uočljivija od bajraka, ljepša od crvene kamile. Bila je visoka pet stopa, imala je čvrste grudi, obrve kao lukove za strijele, oči kao u gazele, obraze kao anemone, trbuh mehak i s naborima, pupak u koji je mogla stati mjerica orahova ulja, zadnjicu kao dva jastuka napunjena nojevim perjem, a uz nju nešto što se jezikom ne da opisati i što tjera suze na oči čim se spomene. Kao da je pjesnik na nju mislio kada je rekao:

S kose joj noć pada, a sa čela zora sviće,
Obrazi joj ruže, a usta joj vino luče -

Zbliženje s njom je utočište, a napustiti je znači stradati;
Usne su joj ružičaste, a s čela mjesec ne prestaje sjati.

Divno je rekao jedan pjesnik:

Kao mjesec sija i kao vrbova grana se njiše;
Kao gazela gleda i poput mošusa miriše.

Kao da mi tuga srce obuzima
Jer ljubi dragu i kad me napušta.

Lice joj Plejadu sjajem nadmašuje
A svijetlo čelo od mjeseca je sjajnije.

Jedan pjesnik je također rekao:

Nalik na mjesec one su se pokazale,
Kao grane se njihale i k'o gazele se osvrtale.

Među njima našminkana ljepotica je bila
Da bi i Plejada kao prah joj se potčinila.

32 Pojasevi naročito lijepog izgleda.

Nuruddin se u tom času okrenu djevojci pa je privuče na grudi i poče joj sisati gornju usnu, pošto je već posisao donju. Zatim joj metnu jezik među usne, pa kad joj sasvim priđe - vidje da je biser neprobušeni i deva nejahana. Onda joj uze nevinost i ona mu se podari. Tako se među njima zače ljubav koja se nije mogla raskinuti, niti je mogla presahnuti.

Mladić je obasipao poljupcima djevojčine obraze podsjećajući na kamenčiće koji padaju u vodu i ubadao je kao kopljem u ljutome boju, jer je Nuruddin strasno volio grliti crnooke, sisati im usne, raspletati kose, grliti struk, ujedati obraze, jahati grudi na kairski način, vragovati na jemenski način, vriskati na abisinski način, opuštati se na indijski način, strast razbuktavati na nubijski način, vikati na seljački način, stenjati na demjatski način, žariti na saidski način, opuštati se na aleksandrijski način. Djevojka je imala sve te osobine, pored toga što je bila prelijepa i podatna, kao što reče pjesnik o njoj:

To je ona koju cijelog vijeka želim zaboraviti,
Al' ni one što su joj bliske ne mogoh zavoljeti.

Likom svojim na pun mjesec nalikuje -
Slava onom ko takvu stvorio je!

Moja ljubav ako se može grijehom smatrati,
Nikada se neću prestati kajati.

Zbog nje sam bolestan i podajem se sjeti
A srce je omamljeno ne prestajuć' je voljeti.

Jedan stih izgovorih koji dobro poznaje
Mladić koji rimama i pjesmi vičan je:

"Čežnja je znana samo onom koga morila je,
A ljubav samo onom koga spopadala je."

Nuruddin je cijelu noć proveo s djevojkom uživajući i radujući se...
Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

875. NOĆ

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Nuruddin preležao s djevojkom do jutra odijevajući se zagrljajima i bili su čvrsto zakopčani, sigurni pred nevoljama noći i dana.

Proveli su noć na najljepši mogući način ne bojeći se ogovaranja dok su se podavali, kao što izvrsni pjesnik reče:

Pohodi voljenu, a zlobnike nemoj slušati
Jer zlobnici u ljubavi ne mogu pomagati.

Ljepšeg prizora ni moći Milostivog ne stvaraju
Od zaljubljenih što na jednoj postelji spavaju

Zagrljeni i dok se zadovoljstvom odijevaju,
A ruke im i zapešća jastuke zamjenjuju.

Kada se srca u ljubavi počnu spajati
I hladno gvožđe ljudi mogu kovati.

Ti što u ime ljubavi ne prestaješ zaljubljene kuditi,
Možeš li pokvarenu dušu ikad popraviti?

Ako u životu imaš prijatelja jednoga,
Uživaj u prijateljstvu makar i njega samoga.

Kad osvanu jutro i zabijeli se dan, Nuruddin se probudi i vidje da je djevojka donijela vodu te se oboje okupaše. Zatim je Nuruddin klanjao svome Gospodaru i djevojka mu donese nešto hrane, te je Nuruddin jeo i pio. Nakon toga, robinja zavuče ruku pod jastuk i izvadi pojas koji je noću napravila, pa mu ga pruži govoreći:

- Gospodaru, uzmi ovaj pojas.

- Odakle ti pojas? - upita Nuruddin.

- Gospodaru, ovo je od one svile koju si jučer kupio za dvadeset dirhema. Sada pođi na perzijski trg, pa daj pojas posredniku da ga licitira, ali ga ne daj za manje od dvadeset dinara.

- Kraljico ljepote - na to će Nuruddin - zar je moguće nešto što se pravi od dvadeset dirhema, a prodaje za dvadeset dinara napraviti za samo jednu noć?

- Ti i ne znaš koliko ovo vrijedi. Odnesi pojas na pijacu i daj ga posredniku. Kada ga ponudi na prodaju, bit će ti jasno koliko vrijedi.

Nuruddin uze pojas djevojke i odnese ga na pijacu gdje su bili Perzijanci. Zatim ga dade posredniku rekavši mu da ga da na prodaju, a Nuruddin sjede na jednu klupu ispred dućana. Posrednik se izgubi na neko vrijeme, a onda dođe i reče mu:

- Gospodine, uzmi novac za svoj pojas koji vrijedi punih dvadeset dinara.

Kada je Nuruddin čuo posrednikove riječi, nađe se u pravom čudu i sav ustrepta od uzbuđenja, pa ustade da uzme dvadeset dinara vjerujući i ne vjerujući. Čim uze novac, on ode i kupi za cijelu sumu svilu u raznim bojama da bi djevojka od sve te svile napravila pojaseve. Za tim se vrati kući i dade svilu djevojci govoreći:

- Od sve ove svile napravi pojaseve pa nauči i mene da ih pravim zajedno s tobom, jer u životu nisam vidio ljepšeg rada od toga, niti veće zarade. Tako mi Boga, to je bolje od trgovine hiljadu puta!

Robinja se nasmija na njegove riječi i odgovori mu:

- Gospodine Nuruddine, idi svome prijatelju prodavcu mirisa i pozajmi trideset dirhema, a sutra mu ih vrati od novca koji ćeš dobiti za pojas, kao i onih pedeset dirhema koje si ranije pozajmio.

Nuruddin ustade i ode prijatelju, prodavcu mirisa, pa mu reče:

- Amidža, pozajmi mi trideset dirhema, a sutra ću ti, s Božijom pomoći, donijeti cijelih osamdeset dirhema.

Šejh mu odbroja trideset dirhema koje Nuruddin uze, odnese ih na pijacu i kupi mesa, hljeba, suhog i svježeg voća, te cvijeća - kao i prethodnog dana. Sve to odnese robinji koja se zvala Merjema Pojasarka.

Čim uze meso, Merjema ustade i pripremi divno jelo koje postavi pred gospodara Nuruddina, a onda mu donese sofru s pićem, te počeše zajedno piti. Djevojka mu je punila čašu i pojila ga, a on je njoj punio čašu i pojio je. Kada im se vino zavrti u glavama, djevojka se divila Nuruddinovoj tanahnosti i nježnosti, pa izrecitira stihove.

Tom vitkome rekoh dok je čašu podizao
I dok mu je dah mošusa mirisao:

"Cijedi li se iz tvojih obraza ta tekućina?"
"Ne! Zar je neko iz ruža iscijedio vina?"

Tako su mladić i djevojka ćaskali dok ga je ona nudila peharom tražeći da i on njoj puni čašu i poji je pićem od koga je dah mirisao, a kada bi je mladić dodirnuo rukom, ona ga je zavodljivo odbijala. Piće ju je činilo još ljepšom i ljupkijom, te Nuruddin izgovori stihove:

Tanahna djevojka što vino voli reče dragome
Dok se on plašio da joj ne dosadi na mjestu tihome:

"Ne budeš li mi čašu davao i ne budeš li me pojio,
Sam ćeš noćas spavati", a toga se i plašio.

Tako su njih dvoje pili dok ih ne savlada pijanstvo, te Nuruddin leže, a Merjema odmah ustade pa se, kao i obično, prihvati posla oko pojasa. Kada završi pojas, očisti ga i zamota u papir, onda se svuče i prespava uz Nuruddina do jutra...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Merjema napravila pojas, očistila ga i zamotala u papir. Onda se svukla i do jutra prespavala pored Nuruddina - već su se bili zbližili. Ujutro Nuruddin ustade i obavi poslove, a Merjema mu dade pojas govoreći:

- Idi na trg i prodaj ga za dvadeset dinara, kao što si prodao i onaj jučer.

Mladić uze pojas, odnese ga na pijacu i prodade za dvadeset dinara, pa ode prodavaču mirisa i dade mu osamdeset dirhema zahvaljujući na dobroti i učeći mu dovu. Šejh upita Nuruddina:

- Jesi li prodao onu robinju, sinko?

- Kako ću prodati dušu iz svoga tijela? - na to će Nuruddin i sve ispriča šejhu potanko ga upoznavši sa svime.

Šejh se veoma obradova:

- Allaha mi, sinko, baš si me obradovao! S Božijom pomoći, uvijek će ti biti dobro. Ja ti i želim dobro zbog ljubavi prema tvome ocu i zato što hoću da sačuvam naše prijateljstvo.

Nakon toga, Nuruddin napusti šejha i smjesta ode na pijacu pa kao i obično kupi mesa, voća, pića i ostale potrepštine. Sve to odnese robinji.

Tako su Nuruddin i Merjema jeli i pili, zabavljali se i veselili, voljeli i vragovali punu godinu dana. Merjema je svake noći pravila pojas, a Nuruddin ga je ujutro prodavao za dvadeset dinara. Tražio je koliko mu je bilo potrebno, a ostatak je davao djevojci na čuvanje do vremena kada će mu novac trebati. Nakon godinu dana, robinja mu reče:

- Gospodine Nuruddine, kada sutra prodaš pojas, kupi mi za njega svile u šest boja, jer mi je palo na um da ti napravim jednu mahramu koju ćeš staviti na rame. Takvoj mahrami neće se moći radovati trgovački ni carski sinovi.

Nuruddin ode na pijacu, prodade pojas i kupi svile u boji, kako mu je rekla robinja, i odnese joj svilu. Merjema sjede i pravila je zatim mahramu punu heftu dana, jer kad god bi noću završila pojas radila je mahramu dok je ne završi. Onda je dade Nuruddinu koji stavi mahramu na rame, pa se zaputi čaršijom. Trgovci, narod i gradski uglednici počeše zastajati pored njega u pravim redovima da bi gledali njegovu ljepotu, tu mahramu i njenu finu izradu.

Jedne noći, Nuruddin je spavao, pa se probudi i vidje kako njegova robinja gorko plače recitirajući stihove:

Sve bliži je rastanak sa dragim;
Ah, valja mi se rastajati s njim.

Srce moje zbog tuge i jada hoće pući
Zbog noći koje provedosmo ludujući.

Zlobnici će nas tada pogledati
Zlim očima i cilj će ostvariti.

Nevolja će nas zadesiti od strane zlobnika,
Od svakojakih uhoda i od doušnika.

Nuruddin upita djevojku:

- Gospodice Merjemo, zašto plačeš?

- Plačem zbog bolnog rastanka, jer ga moje srce sluti.

- Ko će nas rastaviti, kraljico ljepote, kada sam ti ja najdraže stvorenje i kada te volim više nego iko?

- Ja tebe volim još više, ali preveliko povjerenje u sudbinu dovodi ljude u nepriliku. Divno reče pjesnik:

O sudbini si lijepo mislio dok si uživao
I zloj sudbi nikada se nisi nadao.

Noći su ti sklone bile pa si se obmanjivao
Jer i u najbolje vrijeme usud se pojavljivao.

Znaj da na nebu su zvijezde bezbrojne,
Al' da budu sjajnije od sunca i mjeseca su nemoćne.

Na zemlji mnogo zelenog i suhoga bilja ima,
A kamenje se baca na ono bremenito plodovima.

Zar ne vidiš da na površini strvine plivaju,
A u najdubljim dubinama biseri počivaju?

- Gospodine Nuruddine - reče Merjema - ako hoćeš da ne bude rastanka, onda se čuvaj jednog Franka ćoravog u desno oko i hromog u lijevu nogu. Taj ima pepeljasto lice i gustu bradu, i on će biti uzrok našeg rastanka. Vidjela sam da je stigao u ovaj grad. Mislim da je došao samo radi mene.

- Kraljico ljepote, ubit ću ga samo ako ga vidim!

- Gospodine - na to će Merjema - nemoj ga ubiti i nemoj razgovarati s njim. Nemoj mu ništa prodavati, ne stupaj s njim ni u kakve odnose, nemoj ići s njim, nemoj sjedjeti s njim, nikad ni riječi ne progovaraj s njim. Moli Allaha da nas sačuva njegova zla i podmuklosti.

Sutradan, Nuruddin uze pojas, odnese ga na pijacu pa sjede na klupu ispred jednog dućana razgovarajući s trgovačkim sinovima. Zatim zadrijema i zaspa na klupi ispred dućana.

Dok je spavao, pojavi se taj stranac koji upravo tada stiže na trg sa sedam stranaca i vidje

kako Nuruddin spava na klupi ispred dućana s onom mahramom na glavi, a njen kraj je držao u ruci. Stranac zastade pored mladića pa uze kraj mahrame i poče je okretati u ruci. Zaglêdao ju je tako neko vrijeme, a Nuruddin to osjeti, pa se trgnu i vidje da stranac koga je djevojka opisala sjede pored njega, te Nuruddin vrisnu tako snažno da uplaši stranca koji mu reče:

- Zašto vičeš na me? Jesam li ti uzeo nešto?

- Prokletniče! Da si uzeo nešto, sigurno bih te odveo valiji!

- Muslimane, tvoje ti vjere i uvjerenja, reci mi odakle ti ova mahrama?

- To je rad moje majke - odgovori Nuruddin...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

877. NOĆ

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Franak pitao Nuruddina ko mu je napravio mahramu, a Nuruddin je odgovorio:

- Ovu mahramu napravila mi je majka svojim rukama.

- Hoćeš li mi je prodati i uzeti novac za nju?

- Proklet bio! Neću je prodati ni tebi, niti kome drugom! Mahrama je izrađena isključivo za me, a nije je pravila za nekog drugog.

- Prodaj mi je, a ja ću ti odmah platiti pet stotina dinara, pa taj ko ti je napravio neka ti napravi ljepšu od nje.

- Allaha mi, neću ti je prodati nipošto, jer u ovom gradu nema joj ravne.

- Gospodine, prodaj mi je za šest stotina dinara od čistoga zlata!

Tako je stranac povećavao cijenu dajući po stotinu dinara više dok cijena ne dostiže devet stotina dinara, te Nuruddin reče:

- Meni će Allah pomoći makar i ne prodao mahramu. Neću je prodati za dvije hiljade dinara, pa ni za više.

Stranac je nutkao Nuruddinu novac za mahramu dok cijena ne dostiže hiljadu dinara, te grupa prisutnih trgovaca reče:

- Prodat ćemo ti mahramu. Daj novac.

- Tako mi Boga, ja je neću prodati! - uzviknu Nuruddin.

- Sinko - na to će jedan trgovac - ova mahrama vrijedi najviše stotinu dinara čak i da imaš kupca za nju, a ovaj stranac ti daje cijelih devet stotina dinara. Zar možeš zaraditi više od toga? Mislim da treba da prodaš tu mahramu i uzmeš hiljadu dinara, a da onome ko ti je napravio kažeš da ti napravi ljepšu. Ti zaradi hiljadu dinara od ovoga prokletog Franka, din-dušmana.

Nuruddin se postidi pred trgovcima, te prodade mahramu za hiljadu dinara strancu koji mu dade novac pred prisutnima. Nuruddin htjede poći djevojci Merjemi da je obraduje pričom o tome šta se dogodilo sa strancem koji, međutim, reče:

- Trgovci, zadržite Nuruddina! Vi i on noćas ćete biti moji gosti. Imam bure prvoklasnog grčkog vina, debelog ovna, voća, mezetluka i cvijeća. Noćas ćete mi praviti društvo i neka niko ne izostane.

- Gospodine Nuruddine - rekoše trgovci - želimo da noćas ostaneš s nama da porazgovaramo. Budi tako dobar i ostani. Bit ćemo gosti ovoga stranca, jer je to jedan plemenit čovjek.

Zaklinjali su ga i sprječavali da ode kući, a onda ustadoše, zaključaše dućane, pa povedoše Nuruddina i odoše sa strancem u jednu namirisanu odaju sa dva trijema. Stranac ih ponudi da sjednu pa postavi pred njih sofru neobične izrade, a na njoj su bili prizori viteštva, erotike i mecenata. Zatim stranac stavi na tu sofru skupocjene posude od kineske keramike i kristala - sve pune divnoga suhog i svježeg voća i mirisa. Onda donese bure puno staroga grčkog vina i naredi da zakolju debelog ovna, te naloži vatru i poče peći meso hraneći trgovce i pojeći ih tim starim vinom pri čemu je namigivao dajući im znak da ga nude vinom. Tako su pojili mladića dok se nije opio i dok više nije znao za se. Kada Franak vidje da je omamljen pićem, reče mu:

- Gospodine Nuruddine, noćas si nas zabavljao. Dobro došao si! Zaista si dobro došao!

Tako je stranac zabavljao Nuruddina pričom približavajući mu se, pa sjede pored njega uvlačeći ga u razgovor neko vrijeme, a onda mu reče:

- Gospodine Nuruddine, hoćeš li mi prodati svoju robinju u prisustvu ovih trgovaca, a koju si ti kupio prije godinu dana za hiljadu dinara? Ja ću ti dati za nju pet hiljada dinara, dakle četiri hiljade dinara više.

Nuruddin to odbi, a stranac ga je i dalje hranio i pojio mameći ga novcem dok cijena za robinju ne dostiže deset hiljada dinara. Onda pijani Nuruddin reče pred trgovcima:

- Prodajem ti je. Daj mi deset hiljada dinara.

Stranac se silno obradova kada je čuo te riječi, pa pozva trgovce da mu budu svjedoci.

Tako provedoše noć jedući, pijući i veseleći se do jutra. Onda stranac povika svojim slugama:

- Donesite mi novac!

Sluge donesoše novac, te stranac odbroja Nuruddinu deset hiljada dinara i reče mu:

- Gospodine Nuruddine, uzmi novac za robinju koju si sinoć prodao pred ovim muslimanskim trgovcima.

- Prokletniče! - povika Nuruddin. - Nisam ti ništa prodao! Lažeš, jer ja nemam nikakvih robova!

- Prodao si mi svoju robinju, a ovi trgovci su svjedočili da si je prodao.

- Tako je, Nuruddine - rekoše trgovci. - Prodao si mu robinju pred nama. Mi smo svjedoci da si mu je prodao za deset hiljada dinara. Uzmi novac i predaj robinju, a Allah će ti dati bolju od nje. Zar misliš, Nuruddine, da je ružno što si kupio jednu robinju za hiljadu dinara u čijoj ljepoti si uživao godinu i po dana naslađujući se svakog dana i noći njenim društvom i blizinom, a onda na toj robinji zaradiš devet hiljada dinara? Uz to, ona ti je svakog dana pravila

po jedan pojas, a ti nakon svega smatraš da je ružno što si je predao i potcjenjuješ zaradu. Koja zarada je bolja od te i zar može biti veći dobitak? Ako si je volio, zasitio si se djevojke za ovo vrijeme. Zato uzmi novac i kupi drugu, ljepšu od nje, ili ćemo te mi oženiti nekom našom djevojkom za mehr manji od te sume. Ta djevojka bit će ljepša, a ostatak novca bit će glavnica kojom ćeš raspolagati.

Tako su trgovci uporno nagovarali Nuruddina dok on ne uze deset hiljada dinara za Merjemu, a stranac istog časa dovede kadije i svjedoke, te napisaše priznanicu o kupovini robinje po imenu Merjema Pojasarka, od Nuruddina.

Toliko o Nuruddinu.

Što se tiče Merjeme, ona je sjedjela i čekala svoga gospodara cijeli taj dan do večeri, zatim od večeri do ponoći, ali se gospodar ne vrati. Ona se uplaši i poče plakati. Prodavač mirisa je čuo njen plač pa posla k njoj svoju ženu koja dođe i zateče Merjemu kako plače, te je upita:

- Zašto plačeš, Merjemo?

- Majko, čekala sam da se vrati gospodin Nuruddin, ali do ovog časa nije došao. Strah me da ga neko nije prevario kako bi me prodao. Možda je prevaren, pa me je prodao...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

878. NO

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Merjema Pojasarka rekla ženi prodavača mirisa:

- Bojim se da je neko prevario gospodara, pa je, zahvaljujući prijevari, prodao me.

- Merjemo, kada bi tvome gospodaru dali zlata punu ovu odaju, ne bi te prodao, jer ja znam da te veoma voli. Međutim, možda je njegov otac poslao kakve ljude iz Kaira, pa im je priredio gozbu tamo gdje su odsjeli stideći se da ih dovede jer ih ne može valjano smjestiti, ili zato što su to ljudi nižeg ranga pa ih ne može dovesti kući. Možda i zbog toga što hoće da te sakrije od njih. Tako je ostao kod tih ljudi do jutra, a sutra će ti doći, ako Bog da. Nemoj se brinuti ni očajavati. Eto, to je razlog zašto noćas nije došao. Ja ću prenoćiti s tobom i tješiti te dok ti ne dođe gospodar.

Žena poče zabavljati Merjemu razgovorom dok ne minu noć i osvanu jutro. Sutradan, Merjema ugleda gospodara Nurudina kako ide s onim strancem iza sebe i praćen grupom trgovaca. Čim ih ugleda, njoj koljena zadrhtaše, problijedi i poče se tresti kao lađa na olujnoj pučini. A kada nju vidje trgovčeva žena, reče joj:

- Merjemo, zašto si promijenila boju lica i zašto je još mršavije?

- Allaha mi, gospođo, moje srce sluti rastanak i da ću otići daleko.

Potom robinja uzdahnu i poče recitirati stihove:

U rastanak se nemoj uzdati
Jer gorko je njega kušati;

Čak i sunce pri zalasku
Žuti ne radujući se rastanku,

A blista pri samome izlasku
Veseleći se novom sastanku.

Merjema Pojasarka briznu u plač, uvjerena da će se rastati, te ona reče ženi prodavča mirisa:

- Zar ti nisam rekla da će Nuruddina prevariti da bi me prodao? Ne sumnjam da me je sinoć prodao onome strancu, a upozorila sam Nuruddina na njega. Međutim, ne vrijedi upozoravati na sudbinu! Sada ti je jasno da sam istinu govorila.

Dok je Merjema tako razgovarala sa ženom, pojavi se njen gospodar Nuruddin. Čim uđe i Merjema ga pogleda, on promijeni boju lica, koljena mu zadrhtaše, a na licu mu se ukaza trag tuge i kajanja, te mu Merjema reče:

- Gospodine Nuruddine, izgleda da si me prodao.

On briznu u plač, pa poče duboko uzdisati i kazivati stihove:

Na sudbu ne vrijedi upozoravati:
Ako griješim, ona neće pogriješiti.

Kada Allah hoće nešto učiniti
Čovjeku koji čuje, vidi i zna misliti,

On mu vid oduzme i sluh zaglubne
I pamet istrgne poput vlasi tanahne.

A kada Allah izvrši svoju odluku,
Vrati mu razum da uzme pouku.

Ne pitaj me šta je bilo i kako biva -
Jer sve se po volji sudbine zbiva.

Nuruddin se poče izvinjavati djevojci govoreći joj:

- Allaha mi, Merjemo, upravo se ostvaruje ono što je Allah odredio: ljudi su me prevarili da e prodam i prodao sam te napuštajući te na najružniji način. Međutim, onaj koji nam je dosudio rastanak možda će nam darovati da se sastanemo.

- Upozoravala sam te jer sam to predosjećala - reče Merjema pa zagrli Nuruddina, poljubi ga među oči i izgovori stihove:

Tako mi ljubavi, nikada te neću zaboraviti
Makar zbog ljubavi i čežnje morala umrijeti.

Ridam i plačem svake noći i svakog dana
Kao grlica što rida usred stepe, ponad žbuna.

Život mi je, dragi, bez tebe pretežak postao
I nikoga nisam srela otkako si otišao.

I dok je ona izgovarala stihove, uđe onaj stranac i priđe da joj poljubi ruke, ali ga ona ošamari vičući:

- Dalje, prokletniče! Stalno si me pratio dok nisi prevario moga gospodara. Ipak, sve će biti dobro, s Božijom pomoći.

Stranac se nasmija Merjeminim riječima čudeći se njenom postupku, a zatim joj se poče izvinjavati, govoreći:

- Gospođice Merjemo, šta sam zgriješio? Upravo ovaj tvoj gospodar Nuruddin prodao te dragovoljno i mirne duše. Isusa mi, da te voli, ne bi te prežalio; da te se nije zadovoljio, ne bi te prodao. Uostalom, neki pjesnik je rekao:

Neka najzad ide onaj što mi je dodijao:
Uistinu, lud sam budem li ga spominjao.

Tā svijet mi još nije tako težak postao
Da ga ne želim i suzdržanosti da bih se predao.

Djevojka Merjema bila je, zapravo, kćer franačkog cara iz veoma velikog grada, prepunog svakojakih čuda i rastinja nalik na ono u gradu Konstantinopolu. Otišla je iz grada, od svoga oca zbog jednog neobičnog i čudnog događaja koji ću potanko ispričati, na radost i zadovoljstvo slušalaca...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

879. NOĆ

Kada nastupi osam stotina sedamdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Merjema Pojasarka otišla od roditelja zbog neobičnog i čudnog razloga. Naime, ona je kod oca i majke naučila da ratuje, učila je retoriku, pisanje i matematiku, te viteštvo. Izučila je sve vještine, kao što su vezenje, šivanje, tkanje, izrada pojaseva, opšivanje gajtanom, te pozlaćivanje srebra i posrebrivanje zlata. Nauči-

la je sve muške i ženske zanate, tako da je postala jedinstvena u svoje vrijeme. Uzvišeni Allah dade joj ljepotu, ljupkost, otmjenost i savršenstvo kojima je nadmašila sve svoje savremenike.

Carevi s otočja prosili su je od njenog oca. Međutim, otac je odbijao da je uda za bilo kojeg prosca, jer ju je veoma volio i nije mogao bez nje ni jednoga trena. Car nije imao drugu kćer osim Merjeme. Imao je mnogo sinova, ali je Merjemu volio više nego novac.

Jedne godine, careva kćer se razbolje tako teško da je mogla umrijeti. Ona dade zavjet da će, ako prebrodi bolest, posjetiti jedan manastir na tom i tom otoku. Taj manastir je bio veoma cijenjen kod njih, te su ljudi dolazili sa zavjetima, a zauzvrat su dobijali blagoslov. Pošto je preboljela, Merjema je htjela da ispuni zavjet koji je sama sebi dala, te je njen otac otpremi u manastir na jednoj maloj lađi, a s njom posla nekoliko kćeri gradskih uglednika, te nekoliko monaha da je služe.

Kada Merjema dođe nadomak manastira, presrete ih jedna muslimanska lađa s ratnicima koji se bore na Allahovom putu, te odvedoše monahe i djevojke, uzeše imovinu i dragocijenosti, a zatim prodadoše svoj plijen u gradu Kajravanu. Tako Merjema pade u ruke jednome perzijskom trgovcu koji je bio hadum: nije obljubljivao žene, niti je vadio ćunu na njih, te je Merjemu uzeo kao dvorkinju.

Taj Perzijanac bio se razbolio toliko da se nalazio jednom nogom u grobu. Bolovao je mjesecima a Merjema ga je usrdno dvorila dok Allah ne dade da ozdravi. Onda se Perzijanac sjeti njene dobrote, pažnje i uslužnosti i htjede da je nagradi za ono što je učinila, pa joj reče:

- Poželi nešto od mene, Merjemo.

- Želim, gospodine, da me prodaš samo onome koga ja budem htjela.

- Tako ću i učiniti, Allaha mi. Prodat ću te samo onome koga ti hoćeš, tako da prodaju prepuštam tebi.

Perzijanac joj predloži da primi islam i kada ga Merjema primi, on je nauči bogosluženju, te djevojka za vrijeme boravka kod Perzijanca nauči vjerske obrede, nauči napamet *Kur'an*, prava koliko je bilo potrebno i Poslanikove tradicije. Kada ju je doveo u grad Aleksandriju, prodade je kome je ona htjela, prepuštajući prodaju njoj samoj, kao što je već rečeno. Kupio je Alija Nuruddin, o čemu je bilo govora.

Eto zašto je napustila svoju zemlju.

Što se tiče njenog oca, franačkoga cara, kada je čuo šta je bilo s njegovom kćeri i pratnjom, on posla za njom lađe s patricijima, vitezovima i herojima, ali o njoj nije bilo ni glasa iako su tragali po muslimanskim zemljama. Vratiše se Merjeminom ocu uz veliku buku. Otac je duboko žalio za kćerkom, pa posla za njom toga čovjeka koji je bio ćorav u desno oko i hrom u lijevu nogu, jer je to bio njegov prvi vezir, a bio je agresivan i uporan, prepreden i dovitljiv čovjek. Car mu naredi da traži Merjemu po svim muslimanskim zemljama i da je kupi, makar i za punu lađu zlata.

Taj prokletnik se dade u potragu za Merjemom po otočju i po drugim zemljama, ali od nje nije bilo ni traga dok nije stigao do grada Aleksandrije. Raspitujući se za Merjemu, naiđe na vijest da je ona kod Nuruddina, Kairćanina. I zatim bi ono što je bilo: vezir prevari Nuruddina kupivši dje-

vojku od njega, kao što je već rečeno, pošto ga je na Merjemu uputila mahrama koju niko nije mogao tako dobro napraviti osim nje. Taj vezir se bio dogovorio kako da prijevarom izvuče djevojku.

Merjema je provodila vrijeme kod vezira kukajući i plačući, te joj vezir reče:

- Gospođice Merjemo, okani se te tuge i plača, nego pođi sa mnom u očev grad i svoju carevinu, tamo gdje si poštovana, u zavičaj, da budeš među svojim slugama i paževima. Ostavi ovo poniženje i tuđinu. Meni je dosta umora i putovanja zbog tebe i dosta mi je trošenja novca. Već godinu dana ja se lomatam i putujem. Tvoj otac mi je naredio da te kupim, makar morao dati i punu lađu zlata.

Zatim joj vezir poče ljubiti noge ponižavajući se pred njom. Dok je tako ljubio ruke i noge djevojci, ona se sve više ljutila, te mu reče:

- Prokletniče, ne dao Bog da postigneš svoj cilj!

Nakon toga, sluge joj dovedoše mazgu sa sedlom izvezenim zlatom, pa posadiše Merjemu na mazgu stavivši joj iznad glave svileni baldahin sa zlatnim i srebrenim stupovima. Oko nje su išli Franci koji je izvedoše na kapiju prema moru i ukrcaše u mali čamac. Onda počeše veslati dok je ne dovezoše do velike lađe na koju ukrcaše Merjemu, te ćoravi vezir reče posadi:

- Dižite katarku!

Mornari istog časa podigoše katarku, razapeše jedra i zastave, podigoše platna od pamuka i lana, pa zaveslaše i lađa ih ponese. Merjema je neprestano gledala u pravcu Aleksandrije dok joj se grad ne izgubi iz vida. Onda zajeca i prolijevajući suze poče recitirati...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

880. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Merjema Pojasarka gledala Aleksandriju dok joj se ne izgubi iz vida, a onda zajeca i prolijevajući suze, poče recitirati:

Ah, stanište moga dragog, hoću li se vratiti
Jer ne znam šta će uzvišeni Allah učiniti?

Sve brže lađa rastanka me nosi i odlazim,
Oči su mi ranjave od suza koje točim

Jer rastah se s dragim što je moja želja bio,
Koji mi je bol i moje jade liječio.

Bože moj, ti ćeš mi dragog zamijeniti,
Jer Tebi što se povjeri ne može propasti.

Merjema je plakala i kukala kad god bi se sjetila Nuruddina, te joj priđoše patriciji da je tješe, ali ona nije prihvaćala njihove riječi, jer je slušala jedino zov ljubavi i strasti. Zato je plakala i stenjala recitirajući stihove:

Jezik ljubavi iz srca moga ti govori
I kazuje da ljubav me prema tebi mori.

Srce moje u vatri ljubavi nestaje,
Srce mi ranjeno i zbog rastanka ustreptalo je.

Dokle da krijem ljubav zbog koje ću iskopniti?
Oči su mi već ranjave, a suze ne prestaju liti.

Merjema je bila u takvom stanju cijelo vrijeme. Nije se mogla smiriti, niti je mogla podnositi odlazak tokom cijelog putovanja. Toliko o njoj i ćoravom veziru.

Što se tiče Nurudina, sina trgovca Tadžuddina, njemu se život smrači pošto se Merjema ukrca na lađu i otputova. Nije se mogao smiriti, ni strpiti, pa se uputi u odaju u kojoj su on i Merjema boravili i vidje da je potpuno mračna. Ugleda razboj na kome je izrađivala pojaseve i odjeću koja je bila na njenom tijelu. Nuruddin pritisnu tu odjeću na grudi i lijući suze, poče recitirati:

O, hoćemo li se nakon rastanka opet sastati,
Nakon nesreće kad se moram za njom osvrtati?

Ah, ono što je bilo neće se vratiti -
Da li ću se s dragom svojom sastati?

Da li će nas Allah opet sjediniti
I hoće li se draga ljubavi moje sjećati?

Hoću li sačuvati onu koju sam glupo izgubio
I zavjet koji sam dao dok s njom sam se družio?

Ja sam mrtvac otkako je ona otišla -
A zar bi draga na smrt moju pristala?

U tuzi mojoj i čemeru drugi sada uživaju -
Kopnim od jada i čežnje što me spopadaju.

Minulo je doba kada smo se ljubili;
Hoće li se sudba smilovati da bismo se sastali?

Neka srce i jače tuguje, neka oči suze liju -
Iz očiju nek mi suze teći ne prestaju!

Draga je daleko, a strpljenje me izdaje;
Prijatelja je malo, a nevolja sve veća je.

Gospodara svjetova molim da mi daruje,
Da mi dragu vrati i ljubav kao što bila je.

Zatim Nuruddin briznu u još jači plač pa gledajući po kutovima odaje, nastavi recitirati:

Gledajući tragove njene, od čežnje se topim
I njenog boravka sjećajući se, suze ronim

Te molim Onoga što nam je rastanak dosudio
Ne bi li mi njen povratak jednog dana podario.

Onda Nuruddin ustade, zaključa kuću i odjuri prema moru da bi posmatrao mjesto s koga je Merjema otputovala. On opet poče plakati i uzdisati recitirajući stihove:

Pozdrav ti šaljem i bez tebe ne mogu živjeti
Makar blizu ili daleko morao ostati.

Za tobom čeznem u svakom času i trenu svakome,
Do tebe mi je kao do vrela čovjeku žednome.

Uz tebe mi je sluh, razum i moj pogled -
Sjećanje na te slađe mi je nego med.

Tužan sam otkako te odvedoše karavane,
Otkako te ta lađa nepovratno odnese od mene.

Nuruddin je plakao i kukao:
- Merjemo! Merjemo, jesam li te sanjao, ili su to bila priviđenja?
Obuzet neizmjernom tugom, recitirao je:

Hoće li te nakon odlaska moje oči vidjeti,
Iz kuće nedaleke tvoj glas hoću li čuti;

Svikla na nas, hoće li nas kuća sastaviti,
Želje svojih srca hoćemo li utoliti?

Ma gdje pošli, moje kosti sa sobom ponesite
I gdje odsjednete tu ih pohranite.

Dva srca kada bih imao, s jednim bih živio
A drugo bi ljubavi prema tebi prepustio.

"Od Allaha šta želiš?", kad bi me neko pitao
"Njegovu milost, a zatim tvoju", ja bih rekao.

I dok je Nuruddin tako cvilio dozivajući Merjemu, pojavi se jedan šejh koji siđe s čamca, priđe Nuruddinu i vidje kako plače izgovarajući i ove stihove:

Lijepa Merjemo. vrati se jer mi iz očiju
Kao iz oblaka bujice suza liju!

Onog što me kori pitaj prije nego ostale
I znat ćeš da su mi oči suzama ogrezle.

Starac se obrati Nuruddinu:

- Sinko, ti kao da putuješ za robinjom što je jučer otplovila s onim Frankom?

Kada je Nuruddin čuo šejha, on izgubi prisebnost neko vrijeme, a zatim se pribra, pa ponovo briznu u plač kao što niko nije i izgovori stihove:

Nakon odlaska mogu li se zbliženju nadati
I slast drugovanja hoće li se vratiti?

U srcu mi bol i ljubav počivaju
I tračevi uhode me uznemiruju.

Zbunjen i smeten po cijeli dan provodim
A noću se nadam da će da me pohodi.

Allaha mi, tu ljubav neću zaboraviti,
A i kako bi kad mi uhode ne prestaju smetati?

Ljepotica oči ima koje uništavaju -
Te oči strijelama u srce pogađaju.

Na granu vrbovu u lugu struk joj nalikuje;
Jarko sunce ljepotom svojom nadmašuje.

Kada se uzvišenog Allaha ne bih bojao,
Toj ljepotici bih uzvišenost pripisao.

I kada taj starac vidje Nuruddina - kada uoči kako je lijep, stasit, skladno građen, rječit, kako plijeni svojom pojavom - on se sažali na mladića. Starac je bio kapetan lađe koja je plovila

ka Merjeminom gradu sa stotinu muslimanskih trgovaca. I on reče Nuruddinu:

- Strpi se, sve će biti dobro. Ako Bog da, ti ćeš se sastati s njom...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

881. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je kapetan rekao Nuruddinu:
- Ja ću te s njom sastaviti, ako Bog da.
- Kada ćete poći? - upita Nuruddin.
- Ostalo nam je još tri dana, pa ćemo sretno i hairli krenuti.

Nuruddin se veoma obradova kapetanovim riječima, te mu zahvali na dobroti i velikodušnosti. Potom se sjeti dana kada je bio s robinjom čije društvo je godilo više nego bilo s kojom ženom, te on briznu u plač i poče recitirati:

Hoće li me Samilosni s tobom sastaviti,
Hoće li se, draga, moj cilj ostvariti?

Hoće li me sudba posjetom tvojom darovati;
Kada oči sklopim, hoću li tebe vidjeti?

Kada bih mogao, sastanak s tobom bih kupio
I bliskost s tobom dušom bih svojom platio!

Nuruddin smjesta pođe na pijacu gdje kupi potrebnu hranu i ostale potrepštine za put. Onda dođe kapetanu koji ga upita:

- Šta to imaš, sinko?
- Ovo je hrana i ostalo što mi je potrebno za put.

Kapetan se nasmija:

- Ideš li ti, sinko, da razgledaš Stup katarki?[33] Odavde do tvoga cilja ima dva mjeseca putovanja pod povoljnim vjetrom i uz lijepo vrijeme!

Potom kapetan uze od Nuruddina malo novaca, pa ode na pijacu i kupi sve što mu je bilo potrebno za put. Napuni mu i jedno bure pitke vode. Nuruddin ostade na lađi tri dana dok se trgovci ne spremiše i ne obaviše svoje poslove. Zatim se ukrcaše, pa kapetan naredi da razapnu jedra i otisnuše se na put koji potraja pedeset i jedan dan. Onda ih napadoše gusari koji

---

33 Stup koji je rimski vojskovođa Pompej podigao u Aleksandriji u čast Dioklecijana 322. godine.

opljačkaše lađu zarobivši sve na njoj i odvedoše ih u jedan franački grad. Zarobljenike među kojima je bio i Nuruddin pokazaše tamošnjem caru i on naredi da ih bace u tamnicu.

U vrijeme kada su oni odlazili od cara ka tamnici, stiže ona lađa na kojoj je bila princeza Merjema Pojasarka s ćoravim vezirom. I kada lađa doplovi do grada, vezir ode caru koga obradova viješću da njegova kćer Merjema Pojasarka stiže zdrava i čitava. Ljudi udariše u talambase, okitiše grad najbolje što su mogli, a car izjaha s vojskom i državnim prvacima uputivši se ka moru da sretnu Merjemu. Kada lađa doplovi, careva kćer se iskrca, a otac je zagrli i pozdraviše jedno drugo. Potom joj dovedoše konja koga ona uzjaha, a čim stiže do dvorca u susret joj izađe majka koja je zagrli i pozdravi raspitujući se kako joj je, te da li je nevina kao što je bila dok je kod njih boravila, ili je postala žena. Merjema reče:

- Majko, kako djevojka može ostati nevina kada je u muslimanskim zemljama prodaju od trgovca do trgovca? Trgovac koji je mene kupio prijetio mi je batinama i silom mi uzeo nevinost, pa me je prodao drugom trgovcu, a ovaj opet drugom, i tako redom.

Kada je to majka čula, njeno svijetlo lice potamni. Zatim isto ispriča ocu kome je bilo veoma teško i smatrao je da je to krupna stvar. On izloži Merjemin slučaj državnim prvacima i plemićima, te mu oni rekoše:

- Care, ona je ukaljala obraz kod muslimana. Ljagu može sprati samo pogubljenje stotinu muslimana.

Na to car naredi da dovedu zarobljene muslimane, te mu ih dovedoše sve, među njima i Nuruddina. Car naredi da ih pogube. Najprije pogubiše kapetana, zatim počeše smicati jednog po jednog trgovca dok ne ostade samo Nuruddin. Otkinuše komad njegovih skuta, zavezaše mu oči i dovedoše ga na gubilište. Taman mu htjedoše odjesći glavu, kad se pojavi neka starica koja priđe caru i reče mu:

- Gospodaru, ti si dao zavjet da ćeš svakoj crkvi darovati po pet zarobljenih muslimana ako ti Bog vrati kćer Merjemu, a zarobljenici treba da opslužuju crkvu. Eto, došla ti je kćer, gospođica Merjema, a ti ispuni zavjet koji si dao.

- Tako mi Isusa i prave vjere, majko - reče car - ostao mi je samo ovaj zarobljenik koga hoće pogubiti. Vodi ga neka ti služi u crkvi dok nam ne dovedu druge muslimanske zarobljenike pa ću ti poslati još četvericu. Da si došla prije nego što su pogubili ove zarobljenike, dao bih ti sve koje želiš.

Starica zahvali caru na dobroti poželivši mu slavu, dugovječnost i sreću, a zatim smjesta priđe Nuruddinu i izvede ga s gubilišta uočivši da je to lijep mladić, otmjen, nježne kože, lica nalik na pun mjesec kada zasja u četrnaestoj noći. Starica ga uze i odvede u crkvu govoreći mu:

- Sinko, skini tu odjeću što je na tebi, jer ona priliči samo za službu sultanu.

Potom starica donese Nuruddinu kaftan od crne vune, crnu mahramu i široki pojas. Obuče mu taj kaftan, poveza mu glavu mahramom, pritegnu mu pojas i naredi da opslužuje crkvu.

Nuruddin je tako odjeven služio u crkvi sedam dana, kad se pojavi ona starica, priđe mu i reče:

- Muslimane, uzmi svoju svilenu odjeću, obuci je pa uzmi ovih deset dirhema i odmah iza-

đi. Danas šetaj i ne zadržavaj se ovdje ni jednoga trena da ne bi dušu izgubio.

- O čemu se radi, majko? - upita Nuruddin.

- Sinko, careva kćer Merjema Pojasarka želi doći u ovo vrijeme u crkvu da je posjeti i blagoslov traži. Hoće da prinese žrtvu zato što se sretno izbavila iz muslimanskog svijeta. Izvršit će zavjet koji je dala ako je Isus spasi. S njom je četiri stotine djevojaka od kojih je svaka savršeno lijepa i mila. Među njima je vezirova kćer, zatim kćeri emira i državnih prvaka. Upravo sada će doći. Mogu te ugledati u crkvi, pa će te iskasapiti sabljama.

Pošto obuče svoju odjeću, Nuruddin uze od starice deset dirhema, te ode u čaršiju i poče razgledati gradske ulice dok nije upoznao sve krajeve grada i gradske kapije...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

882. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Nuruddin obukao svoju odjeću, uzeo deset dirhema od starice, te je pošao u čaršiju i lutao neko vrijeme gradom. Zatim se vrati u crkvu i vidje Merjemu Pojasarku, kćer franačkoga cara, kako prilazi crkvi sa četiri stotine prsatih djevica nalik na mjesece. Među njima je bila kćer ćoravog vezira, zatim kćeri emira i državnih prvaka. Merjema se kretala među njima kao mjesec među zvijezdama.

Kada je Nuruddin ugleda, nije se mogao savladati, te vrisnu iz dubine srca:

- Merjemo! Merjemo!

Djevojke su čule Nuruddinov vrisak, te kidisaše na njega izvukavši britke sablje nalik na munje. Htjedoše ga odmah pogubiti, kad se Merjema osvrnu prema njemu, pažljivo ga osmotri i nepogrješivo ga prepozna, te reče djevojkama:

- Pustite mladića! On je sigurno lud, jer mu se znaci ludila vide na licu.

Kada je Nuruddin čuo šta Merjema govori, on otkri glavu, iskolači oči, poče mahati rukom, iskrivi noge i poče puštati pjenu na usta. Onda Merjema reče djevojkama:

- Nisam li vam rekla da je lud? Dovedite ga k meni, a vi se udaljite. Hoću da čujem šta će reći. Ja razumijem arapski jezik. Želim vidjeti kako mu je i ima li lijeka za njegovu mahnitost, ili nema.

Djevojke donesoše Nuruddina pred Merjemu, pa se udaljiše, a Merjema mu reče:

- Jesi li ovamo došao zbog mene, izložio se riziku i praviš se lud?

- Gospođice - reče Nuruddin - zar nisi čula kako je pjesnik pjevao:

Rekoše: "Lud si za onom koju voliš", a ja sam kazao:
"Sladak život uvijek je ludima pripadao!

Lud sam, i tu zbog koje sam lud meni dajte;
Ako mi ludost može izliječiti, ne prigovarajte!"

- Allaha mi, Nuruddine - reče Merjema - sam sebe uvaljuješ u neprilike. Upozoravala sam te prije nego što se to dogodilo, ali me nisi slušao, već si se povodio za svojom ljubavlju. Nisam ti govorila tako zato što sam to sanjala ili naklapala, već zato što sam vidjela ćoravog vezira i shvatila sam da je došao u grad samo zbog toga što mene traži.

- Gospođice Merjemo - reče Nuruddin - molimo se Allahu da nas sačuva od grješke pametna čovjeka.

Nuruddinu je postajalo sve teže, te on izrecitira stihove:

Grijeh onoga što je posrnuo podari mi, Bože,
Jer darežljivost Gospodara sačuvati roba može!

Zlotvor je kažnjen zbog grijeha svojega
I koristi nema od kajanja njegovoga.

Nakon kazne ja sam pristojan postao
Ne bih li oprost i plemenitost zaslužio.

Nuruddin i Merjema Pojasarka jadali su se toliko dugo da bi potrajalo kada bi se to izlagalo. Pričali su jedno drugome šta im se dogodilo, pri čemu su recitirali stihove lijući suze niz obraze kao kišu. Žalili su se uzajamno na ljubav i na bol čamotinje dok više nisu bili u stanju govoriti. Dan je već bio na izmaku i mrak je padao. Merjema je imala zelenu haljinu protkanu suhim zlatom, ukrašenu biserjem i dijamantima, tako da je postajala sve ljepša, ljupkija i elegantnija. Divno je neko rekao o njoj:

Kao pun mjesec pojavi se u ruhu zelenome,
Raspuštene kose i u ruhu raskopčanome.

"Kako se zoveš?" upitah, a ona mi reče:
"Srca zaljubljenih ja na žeravicu mećem.

Ja sam suho zlato i srebro sam bijelo
Za koje sužanj može oslobodit' svoje tijelo."

Rekoh: "Ako ti je srce poput stijene,
Bog je dao da iz stijene voda krene."

Kada pade noć, Merjema ode djevojkama i upita ih:

- Jeste li zatvorile kapiju?

- Zatvorile smo je.

Onda gospođica Merjema odvede djevojke na jedno mjesto koje se zvalo Mjesto gospođice Merjeme, djevice i majke svjetlosti, jer kršćani tvrde da njena duševnost i srce počivaju na tome mjestu.

Djevojke počeše blagosiljati to mjesto i obilaziti cijelu crkvu, a kada okončaše posjetu, Merjema im se obrati:

- Hoću da sama uđem u crkvu i zatražim blagoslov. Zaželjela sam se crkve zbog dugog odsustvovanja po muslimanskim zemljama. Pošto ste vi već obavile posjetu, spavajte gdje hoćete.

- Sa zadovoljstvom. Ti radi što hoćeš - odgovoriše djevojke, pa ostaviše Merjemu u crkvi i legoše da spavaju. Merjema ih tako odstrani i dade se u potragu za Nuruddinom koga vidje u jednom dijelu kako sjedi kao na žeravici čekajući je.

Pošto mu priđe, Nuruddin ustade i poljubi joj ruke, te ona sjede i posadi ga pored sebe, skinu nakit i haljine od skupocjenog platna pa primi Nuruddina na grudi. On nju također uze u naručje. Tako su se nezasito grlili i milovali podvriskujući i govoreći kako je kratka noć u kojoj se sastaju i kako je dug dan u kome nisu zajedno. Pri tome su recitirali:

O, noći sjedjenjenja! O, doba djevičansko!
Ti si najdivnija noć i nenadmašna svakako.

U doba predvečerja jutro mi dovodiš
I da li to surmom oči zori podvlačiš?

Jesi li bila snoviđenje očima bolesnim?

Ah kako mi je duga noć rastanka
Kojoj nigdje nema kraja ni prestanka:

Ta noć izgleda poput kakvog prstena -
Kraja mu nema i početka je neznana.

Nakon odlaska, dragog valja smatrat' mrtvim.

Dok su oni tako uživali i bezmjerno se radovali, jedan sluga Djevice udari u zvono na krovu crkve da bi ustali oni što obavljaju obrede. Taj sluga bio je poput onoga o kome pjesnik reče:

Kada vidjeh kako u zvono udara, ja sam rekao:
"U zvono da udara ko je jelena naučio?"

Duši rekoh: "Kojim udarcem se više uzbuđuješ -
Udarcem u zvono, il' onim kad s dragim se rastaješ?"

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

883. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su Merjema Pojasarka i Nuruddin uživali i ushićivali se dok se zvonar ne pope na vrh crkve i poče udarati u zvono. Merjema odmah ustade, obuče odjeću i nakit, a Nuruddinu je bilo teško, te on proli suze recitirajući stihove:

Ruže na obrazima neprestano sam ljubio
I sve češće sam ih bez predaha ujedao,

Te smo uživali dok uhoda naš je zaspao
I u san duboki kada je utonuo.

Zvona na crkvi zalupaše i probudiše
Narod, kao mujezin kad na molitvu pozivaše.

Ona ustade i hitro obuče svoju odjeću
U strahu govoreći dok nas uhode ne zatiču:

"Željo moja i jedina moja nado!
Evo jutro bijelo objavljuje lice mlado!"

Kunem se: kada bih jednog dana moć imao
I kada bih strašan moćni sultan postao,

Sve bih crkve zasigurno iz temelja porušio
I svećenike sve bih po svijetu pobio!

Onda Merjema zagrli Nuruddina i poljubi ga u obraz, pitajući:

- Koliko dugo si u ovome gradu, Nuruddine?
- Sedam dana - odgovori on.
- Jesi li prohodao gradom, upoznao njegove staze i bogaze, te kapije prema kopnu i moru?
- Jesam.
- A znaš li put do onoga sanduka sa svetinjama koji se nalazi u crkvi?
- Da - odgovori Nuruddin.
- Kada sve to znaš, pričekaj dok prođe prva trećina naredne noći pa u to vrijeme dođi do sanduka i uzmi iz njega šta hoćeš. Zatim otvori crkvena vrata koja vode prema moru. Tamo ćeš naći malu lađu na kojoj je deset mornara. Kapetan će te vidjeti pa će ti pružiti ruku. Daj mu

ruku i on će te povesti na lađu. Ostani kod njega dok ne dođem. Dobro pazi da te ne savlada san te noći, jer ćeš se kajati, ali od kajanja neće biti koristi.

Zatim se Merjema oprosti s Nuruddinom i ode, pa probudi svoje robinje i ostale djevojke. Odvede ih prema vratima crkve i pokuca, te starica otvori vrata. Kada izađe iz bogomolje, Merjema ugleda sluge i monahe koji su stajali. Dovedoše joj jednu mazgu koju ona uzjaha, a sluge postaviše iznad nje svilen baldahin. Monasi povedoše mazgu za uzdu, dok su za njom išle djevojke, a oko nje evnusi sa isukanim sabljama u rukama. Pratili su je tako do dvorca njenog oca.

Za to vrijeme, Nuruddin je ostao skriven iza paravana gdje se bio sakrio s Merjemom i ostade tu dok ne osvanu dan. Tada se otvoriše vrata i u crkvi se pojavi mnoštvo ljudi, a Nuruddin se izmiješa s njima i dođe do starice koja je nadzirala crkvu.

- Gdje si prespavao sinoć? - upita ga starica.

- Na jednome mjestu u gradu, kao što si mi naredila - odgovori Nuruddin.

- Dobro si učinio, sinko. Da si zanoćio u crkvi, sigurno bi te umorila na najgori način.

- Hvala Allahu koji me je spasio sinoćnjeg zla.

Nuruddin je radio svoj posao u crkvi dok se ne okonča dan i dok ne pade tamna noć. Tada on otvori sanduk, izvadi iz njega koliko je mogao ponijeti dragocjenosti i dijamanata. Zatim pričeka dok padne prva trećina noći pa ode do vrata hodnika koji vodi prema moru, moleći da ga Allah zakloni. Išao je tako do kapije koju otvori, uđe u hodnik i zaputi se prema moru gdje nađe lađu ukotvljenu na morskoj obali, nedaleko od kapije. Zateče kapetana, otmjenog starca s dugom bradom. Stajao je nasred lađe, dok je desetak njegovih ljudi stajalo ispred njega. Nuruddin mu pruži ruku, kako mu je kazala Merjema, a starac ga uhvati za ruku i povuče ga tako da se Nuruddin nađe nasred lađe. Onda stari kapetan povika mornarima:

- Dižite sidro i zaplovite prije nego što osvane!

Jedan od deset mornara reče:

- Gospodine kapetane, kako da plovimo kad nam je car rekao da će on sutra ploviti lađom po moru da bi vidio šta ima na njemu, jer se plaši da muslimanski lopovi ne učine štogod njegovoj kćeri Merjemi?

Kapetan povika:

- Teško vama, prokletnici! - povika kapetan. - Zar ste dogurali dotle da mi se suprotstavljate i ne slušate šta vam kažem?

Zatim kapetan isuka sablju iz korica i udari mornara tako da sablja sijevnu na drugoj strani njegovog vrata, a drugi mornar upita:

- Šta je zgriješio naš drug da ga pogubiš sabljom?

Kapetan se ponovo maši sablje i odrubi glavu tome što je govorio. Tako je odsijecao glave jednom po jednom dok ne smaknu svih deset mornara koje izbaci na obalu, a onda se obrati Nuruddinu vičući tako snažno da ga uplaši:

- Silazi i iščupaj sidro!

Nuruddin se uplaši njegove sablje, pa skoči na obalu i iščupa sidro, a onda se brže od munje pope na lađu. Kapetan mu reče:

- Uradi to i to, okreći tako i tako, prati zvijezde!

Nuruddin je radio sve što mu je kapetan naredio premirući od straha. Zatim podiže jedra na lađi koja ih ponese ustalasalom morskom pučinom...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

884. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je kapetan podigao jedra na lađi koja ponese njih dvojicu ustalasalim morem i pod povoljnim vjetrom. Za sve to vrijeme, Nuruddin se čvrsto držao za uže utonuvši u more briga i ne znajući šta mu je sudbina namijenila. Kad god bi pogledao kapetana, srce bi mu zadrhtalo od straha. Nije znao kamo plovi kapetan, i tako se predao razmišljanju dok ne osvanu dan. Tada Nuruddin vidje kako je kapetan rukom uzeo svoju dugu bradu i vuče je. Brada mu spade s lica i ostade u ruci, a Nuruddin je pažljivije pogleda i vidje da je to lažna brada zalijepljena na lice. Tek tada on dobro osmotri kapetana i vidje da je to Merjema, njegova draga, miljenica srca njegovoga. Poslužila se tom varkom da bi smaknula kapetana, oderala mu kožu s lica zajedno s bradom. Njegovu kožu stavila je na svoje lice, tako da se Nuruddin čudio djevojčinom djelu, hrabrosti i srčanosti. On se raspameti od radosti. Veseleći se i likujući, Nuruddin uskliknu:

- Dobro došla, nado i željo moja najveća!

Nuruddina je tresla strast i ljubav, uvjeren da su mu se ostvarile želje i nadanja. Zato poče pjevati najljepše melodije i recitirati stihove:

Reci onima koji za ljubav moju ne znaju
Koji o dragoj mojoj i ne sanjaju,

Reci im da svijet o ljubavi mojoj pitaju;
Kako je slatka pjesma i lirika nek znaju

I da svi zaljubljeni u srcu mome se nastanjuju.

Čim spomenem je, moga bola nestaje
Iz srca i jad moj odmah posustaje;

Čežnja i strast mi još veća postaje,
A srce moje sjetno i nujno je

Te srcu tome ljudi priče pripovijedaju.

One koji je kore, ja neću slušati,
Niti je hoću u zaborav potisnuti,

Al' ljubav poče u meni pustošiti
I u srcu mome poče oganj paliti -

Ah, kako srcem mojim te vatre haraju!

U čudu pravome moju bol odaje
Jer po svu noć bdijem dok noć mrkla je;

Kao da će me ubiti, toliko surova je
I dopušta da zbog ljubavi krv mi se prolije -

Ah, u surovosti svojoj takvi ne posustaju!

Ko te pouči da mi je samo znati
Spram mladića što te voli takvoj surovosti!

Životom svojim i Stvoriteljem ću se zakleti
Da oni što drznuše se tebe kuditi -

Allaha mi, lažu i samo te ogovaraju!

Neka me Allah ne oslobodi bolesti
I neka mi Bog ne da srcu zacijeliti

Onog dana kad počnem se na tu ljubav žaliti
Jer ja drugu osim tebe ne pristajem ljubiti!

Podaj mi se, il' neka mi srce zlostavljaju!

Moje srce ne prestaje tebe ljubiti
Makar moglo od jada za tobom stradati;

Od tebe će gnjev i zadovoljstvo stizati
Jer što hoćeš s robom svojim možeš činiti -

Rob taj ne žali za te dati dušu svoju!

Kada je Nuruddin izgovorio pjesmu, Merjema je bila potpuno zadivljena, pa mu zahvali na stihovima i reče:

- Takav čovjek treba da ide putem odvažnih, ne smije činiti nevaljala i prezrena djela.

Merjema je bila srčana žena koja se razumije u plovidbu morem i znala je morske puteve. Nuruddin joj reče:

- Da je ovo još potrajalo, umro bih od straha, a možda prije od strasti i bola zbog rastanka!

Ona se nasmija na te riječi, pa odmah ode i donese nešto za jelo i piće, te se prihvatiše jela i pića uživajući i veseleći se. Potom djevojka izvadi safire, dijamante, plemenite metale, razne dragocjenosti od zlata i srebra, a sve je to mogla ponijeti iz očevih riznica. Pokaza blago Nuruddinu koji je bio izvan sebe od radosti.

Za to vrijeme, puhao je povoljan vjetar i lađa je plovila bez zastoja dok ne doploviše nadomak Aleksandrije. Ugledaše staro i novo znamenje grada i ukaza se Stup katarki. Kada stigoše u luku, Nuruddin se iskrca s lađe koju priveza za jednu stijenu. Zatim uze malo blaga koje je ponijela Merjema i reče joj:

- Ti ostani na lađi dok te ne uvedem u Aleksandriju onako kako ja želim.

- Mora to biti brzo, jer sporost donosi kajanje - reče Merjema.

- Ja ne kasnim - odgovori Nuruddin.

Djevojka ostade na lađi, a Nurudin se zaputi kući prodavača mirisa i očevom prijatelju da bi pozajmio od njegove žene veo, haljine, obuću - kako su se već nosile žene u Aleksandriji. Nuruddin nije znao šta mu je namijenila sudbina, majka čuda nad čudima.

Toliko o Nuruddinu i Merjemi Pojasarki.

Što se tiče franačkog cara, on se ujutro dade u potragu za kćerkom Merjemom, ali je ne nađe, te se poče raspitivati kod njenih robinja i slugu koji mu rekoše:

- Gospodaru, sinoć je izašla i otišla u crkvu i od tada nema nikakvog glasa o njoj.

Dok je car razgovarao s robinjama i slugama, iz dvorca se začuše dva tako snažna krika da je cijelo mjesto odjeknulo.

- Šta je to? - upita car.

- Care - odgovoriše mu - našli su deset pogubljenih ljudi na morskoj obali, a carska lađa je nestala. Vidjeli smo da je otvoren hodnik od crkve prema moru, a rob koji je opsluživao crkvu nestao je.

- Ako je nestala lađa kojom plovim po moru, onda je nesumnjivo na njoj moja kćer Merjema...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

885. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su franačkom caru, pošto mu je nestala kćer Merjema, došli njegovi ljudi i rekli mu:

- Tvoja lađa je nestala.

- Ako je nestala lađa, onda je nesumnjivo i moja kćer Merjema na njoj.

Car istog časa pozva zapovjednika luke i reče mu:

- Tako mi Isusa i prave vjere, ako odmah s vojskom ne stigneš moju lađu i ne dovedeš mi je zajedno s onima koji su na njoj, pogubit ću te na najgrozniji način i učiniti te primjerom za druge!

I car povika na zapovjednika koji ode sav strepeći pa potraži onu staricu iz crkve i reče joj:

- Šta si čula od zarobljenika koji je bio kod tebe u vezi s njegovom zemljom? Odakle je?

- Govorio je da je iz grada Aleksandrije - odgovori starica.

Čim je to čuo, zapovjednik se vrati u luku pa povika mornarima:

- Spremajte se! Razapnite jedra!

Mornari izvršiše naredbu i otisnuše se na put. Plovili su danonoćno dok ne stigoše do Aleksandrije, upravo u vrijeme kada se Nuruddin iskrcao s lađe ostavivši na njoj Merjemu. Među Francima je bio onaj ćoravi i hromi vezir koji je kupio Merjemu od Nuruddina.

Franci vidješe ukotvljenu lađu i prepoznaše je, te oni svoju lađu privezaše podalje od nje, a onda joj priđoše malom barkom koja je gazila samo dva lakta. Na franačkoj lađi bilo je stotinu radnika, a među njima se nalazio ćoravi i hromi vezir - pravi siledžija, nepopustljiv i šejtan nepokorni, lukava lopuža koju niko nije mogao nadmudriti, tako da je bio poput Abu Muhammeda al-Batala.[34]

Tako su Franci plovili dok ne stigoše do lađe na koju složno navališe, ali na njoj ne nađoše nikoga osim Merjeme. Odvezoše je na lađu s jedne obale gdje se iskrcaše i provedoše neko vrijeme, a zatim se vratiše svojim lađama domogavši se plijena bez borbe i ne potegavši oružje. Nakon toga, zaputiše se u svoju zemlju. Plovili su pod povoljnim vjetrom ne zaustavljajući se dok ne stigoše do franačkoga grada, te iskrcaše Merjemu i odvedoše je njenom ocu koji je bio na prijestolju.

Kada ugleda kćer, car povika:

- Teško tebi, vjerolomnice! Kako si mogla odbaciti pradjedovsku vjeru i Isusovu tvrđavu na koju se valja oslanjati, a prihvatiti vjeru islam koja mačem kidiše na križ i idole?!

- Ja nisam kriva. Noću sam pošla u crkvu da bih posjetila djevicu Mariju i da zatražim njen blagoslov. Nisam obraćala pažnju, pa kidisaše na me muslimanski lopovi, začepiše mi usta, čvrsto me svezaše i odnesoše na lađu. Zatim su me odvezli u svoju zemlju. Prevarila sam ih uputivši se u razgovor o njihovoj vjeri tako da me oslobodiše veza. Nisam mogla povjerovati kada su me tvoji ljudi stigli i oslobodili. Tako mi Isusa i prave vjere, tako mi križa i onoga što je raspet na njemu, bezmjerno sam se radovala kada sam oslobođena iz njihovih šaka! Bila sam sva sretna i radosna pošto sam se oslobodila iz muslimanskoga ropstva.

- Lažeš, raspusnice! - vikao je otac. - Tako mi zabrana i dopuštenja koja *Jevanđelje* sadrži, moram te pogubiti na najgori način i učiniti od tebe pravi primjer! Zar ti nije dosta ono što si učinila prvi put i prevarila nas, već nas hoćeš opet prevariti?

---

34 Arabljanski antički heroj o kome su nastale mnoge narodne priče i romanse.

Car naredi da je pogube i razapnu na dvorsku kapiju. U tom času, pojavi se ćoravi vezir koji je odavno veoma volio Merjemu, pa reče caru:

- Nemoj je ubiti, care, već je udaj za me i ja ću je čuvati najbolje što mogu. Neću je voditi u đerdek dok joj ne sagradim dvorac od čvrstog kamena i tako visok da se nijedan lopov ne može popeti na krov. Kada sagradim dvorac, zaklat ću na njegovoj kapiji trideset muslimana kao svoje i njene žrtve Isusu.

Car dopusti veziru da se oženi Merjemom odobrivši svećenicima, monasima i patrijarsima da je vjenčaju s vezirom. Tako je udadoše za ćoravog vezira i car dade saglasnost da se pristupi izgradnji izvrsnog dvorca koji bi je bio dostojan, te neimari pristupiše poslu.

Toliko o princezi Merjemi, njenom ocu i ćoravom veziru.

Za to vrijeme, Nuruddin se uputi prodavaču mirisa, očevom prijatelju, pa od njegove žene pozajmi zar, veo i odjeću kakvu nose žene u Aleksandriji. Sve to ponese prema moru, na lađu na kojoj je bila Merjema, ali vidje da je mjesto pusto i da nema one kojoj je pošao...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

886. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Nuruddin vidio da je pusto mjesto i da je daleko ona kojoj je pošao, pa mu se srce steglo i počeo je roniti suze recitirajući stihove:

Sadina sjen me pohodi i uznemirava
Zorom dok družina moja u pustinji počiva.

I kada prenu me sjen što me pohodila
Vidjeh da sve pusto je, a ona daleko otišla.

Nuruddin poče tumarati obalom osvrćući se lijevo i desno pa ugleda na obali okupljene ljude koji su vikali:

- Muslimani! Grad Aleksandrija je obeščašćen jer su u njega počeli ulaziti Franci, otimati ljude u gradu i odvoditi ih u svoju zemlju, a da im niko od muslimana, niti od ratnika ne staje na put!

- Šta se dogodilo? - upita ih Nuruddin, a neko mu odgovori:

- Jedna franačka lađa s vojnicima doplovila je u grad pa su oteli lađu koja je bila ukotvljena ovdje. Odvezli su je u svoju zemlju zajedno s onima koji su bili na lađi.

Kada je Nuruddin čuo te riječi, on izgubi svijest, a čim se pribra, ljudi ga upitaše šta je bilo i on im ispriča sve, od početka do kraja. Pošto razumješe njegovu priču, svi prisutni počeše ga grditi i psovati, pitajući:

- Zašto si je htio povesti s lađe pod zarom?

Dok su svi ljudi grdili Nuruddina, neko reče:

- Pustite ga! Dosta mu je to što mu se dogodilo!

Međutim, i dalje su ga psovali i grdili, tako da je Nuruddin izgubio svijest. I dok su se oni nosili s Nuruddinom, pojavi se prodavač mirisa koji vidje okupljen narod i uputi se k njima da se raspita o čemu se radi. Tako ugleda Nuruddina koji je bez svijesti ležao među njima. Prodavač sjede kraj Nuruddinovog uzglavlja i osvijesti ga. Kada se Nuruddin pribra, prodavač ga upita:

- U kakve si se to neprilike uvalio?

- Amidža - na to će Nuruddin - onu robinju što je bila otišla od mene dovezao sam lađom iz grada njenog oca pretrpjevši mnogo toga da bih je doveo. Kada sam je doveo u ovaj grad, privezao sam lađu za obalu, ostavio djevojku na lađi i pošao ka tvojoj kući. Od tvoje žene sam uzeo stvari da bih djevojku doveo do grada, a onda su došli Franci koji su odvezli lađu i djevojku na njoj, čuvajući je dok nisu stigli do svojih lađa.

Kada je prodavač mirisa čuo Nuruddinove riječi, lice mu pocrni i bijaše mu veoma žao Nuruddina, te ga upita:

- Zašto je, sinko, nisi poveo s lađe u grad bez zara? Uostalom, sada ne vrijedi pričati! Ustani i pođi sa mnom u grad - možda će ti Allah dati djevojku ljepšu od nje i tako ćeš uz nju zaboraviti Merjemu. Hvala Allahu što nisi ništa izgubio na njoj, nego si čak zaradio. Znaj, sinko, da su i susret i rastanak u ruci svevišnjega Gospodara.

- Allaha mi, amidža - reče Nuruddin - nikada je ne mogu zaboraviti, niti ću prestati da je tražim, makar i smrt kušao zbog nje! Naumio sam da se vratim u franačku zemlju, da uđem u njihov grad pa šta bude.

- Sinko, poslovica veli: "Vrč ide na vodu dok se ne razbije." Ako ti nisu ništa učinili prvi put, možda će te sada ubiti, utoliko prije što te dobro poznaju.

- Pusti me da idem, amidža, jer je bolje da stradam odmah ljubeći je, nego da stradam strpljivo je čekajući i ljubeći je.

Sdubina je htjela da u to vrijeme u luci bude ukotvljena jedna lađa spremna za put. Putnici su upravo bili posvršavali svoje poslove, pa su razvili jedra i podizali sidra kada se Nuruddin ukrca.

Lađa je plovila danima po lijepom vremenu i pod povoljnim vjetrom. I dok su tako putovali, pojavi se jedna franačka lađa koja je krstarila pučinom. Franci su svaku lađu koju su vidjeli zarobljavali strahujući da carevu kćer ne ukradu muslimani. Pošto bi zarobili lađu, odvozili su je caru zajedno s posadom koju je car klao ispunjavajući zavjet što ga je dao u vezi sa svojom kćerkom Merjemom.

Tako ugledaše lađu kojom je plovio Nuruddin, pa je zarobiše i sve koji su bili na njoj odvedoše caru, Merjeminom ocu. Kada posadu dovedoše pred cara, on utvrdi da ima stotinu muslimana, te naredi da ih odmah zakolju. Među njima se nalazio i Nuruddin.

Carevi ljudi poklaše sve zarobljenike osim Nuruddina koga dželat ostavi zadnjeg sažaljevajući ga zbog njegove mladosti i tanahne građe. Čim ga car vidje, prepozna ga bez dvojbe, te ga upita:

- Jesi li ti Nuruddin koji je već bio kod nas?

- Nisam bio kod vas i ne zovem se Nuruddin, već Ibrahim.

- Lažeš! - na to će car. - Ti si onaj Nuruddin koga sam poklonio staroj nastojnici u crkvi da joj pomažeš održavati crkvu.

- Gospodaru, ja se zovem Ibrahim.

- Kada dođe starica i vidi te, ona će znati jesi li Nuruddin ili nisi.

Dok su oni tako razgovarali, pojavi se ćoravi vezir koji se oženio carevom kćerkom. Čim uđe, on poljubi tlo pred carem i reče mu:

- Care, dvorac je sagrađen, a ti znaš da sam Isusu dao zavjet da ću, kada sagradim dvorac, zaklati na njegovoj kapiji trideset muslimana. Došao sam, dakle, da uzmem od tebe trideset muslimana i zakoljem ih, te da tako ispunim zavjet koji sam dao Isusu. Pozajmit ću te muslimane, a kada ja dobijem robove, dat ću ti ih u zamjenu.

- Tako mi Isusa i prave vjere, nije mi ostao nijedan osim ovog zarobljenika. Uzmi ga i zakolji odmah - reče car pokazujući Nuruddina - a poslat ću ti preostale zarobljene muslimane čim ih dobijem.

Ćoravi vezir uze Nuruddina i povede ga ka dvorcu da ga zakolje na pragu, ali mu moleri rekoše:

- Gospodaru, treba da bojimo još dva dana. Pričekaj i odgodi klanje ovog zarobljenika dok ne završimo bojenje. Možda ćeš dotle dobiti preostalih trideset robova koje ćeš sve odjednom poklati i u jednome danu ispuniti zavjet.

Tako vezir naredi da zatoče Nuruddina...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

887. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vezir naredio da zatoče Nuruddina koga okovaše gladna i žedna, izgubljena i suočena sa smrću. Sudbina je htjela i određeno je bilo da je car imao dva konja od jedne kobile. Jedan se zvao Sabik, a drugi Lahik.[35] Carevi su željeli da se domognu nekog od njih. Jedan konj je bio sivac bez pjega, a drugi vranac poput mrkle noći.

Svaki car s toga otočja govorio je:

- Ko mi ukrade jednog od tih konja, dat ću mu koliko zatraži suhoga zlata, biserja i dijamanata.

Međutim, niko nije bio u stanju ukrasti konja. Jednome konju nekakva bolest napade oči, te car pozva sve veterinare da ga liječe, ali ga niko nije mogao izliječiti.

Onda caru dođe ćoravi vezir koji se oženio njegovom kćerkom i vidje da je car zabrinut zbog konja. Htijući mu odagnati brigu, vezir reče:

35 U prijevodu *Sabik* znači "onaj koji je prvi", a *Lahik* "onaj koji sustiže". Inače, to su česta imena rasnih konja.

- Care, daj mi toga konja i ja ću ga izliječiti.

Car mu dade konja koga vezir prevede u štalu gdje se nalazio Nuruddin. Čim konj napusti svoga brata, poče njištati i hrzati, tako da se ljudi uznemiriše. Vezir je znao da konj njišti zbog toga što se rastao s bratom, pa ode i obavijesti cara o tome. Car pažljivo sasluša vezira i reče:

- Kada ta životinja nije u stanju podnijeti rastanak s bratom, kako tek mogu razumni!

Car naredi slugama da drugog konja prevedu vezirovoj kući, Merjeminom mužu, govoreći im:

- Kažite veziru: "Car ti daruje oba konja za hatar svoje kćeri Merjeme."

Dok je Nuruddin ležao u štali teško okovan, on vidje dva konja. Jednome od njih bila je mrena na očima, a Nuruddin je znao ponešto o konjima i o tome kako se liječe, te pomisli: "Tako mi Boga, ovo je zgodna prilika! Slagat ću veziru da ću izliječiti konja. Napravit ću nešto da mu previje oči, pa će me vezir ubiti i tako ću se osloboditi ovog ponižavajućeg života."

Nuruddin je čekao da vezir dođe u štalu da vidi konje i kada ovaj dođe, mladić mu reče:

- Gospodaru, šta ću dobiti od tebe ako izliječim ovoga konja, ako napravim nešto što će mu izliječiti oči?

- Živa mi glava - uskliknu vezir - ako ga izliječiš, oslobodit ću te klanja i dopustit ću ti da poželiš šta hoćeš.

- Gospodaru, naredi da mi skinu okove.

Vezir naredi da oslobode Nuruddina, te on uze čistu flašu, istuca je, zatim uze živog kreča, pomiješa ga s lukovom vodom, pa sve to stavi konju na oči i zaveza mu ih, misleći: "Sada će mu oči stradati, te će me ubiti i tako ću se spasiti ponižavajućeg života."

I Nuruddin provede tu noć mirna srca i bezbrižan, moleći se uzvišenom Allahu: "Gospodaru, Ti uvijek znaš šta Te čovjek moli."

Kada osvanu jutro i sunce obasja bregove i doline, vezir dođe u štalu, skinu konju zavoje s očiju, pogleda ih i vidje da su to najljepše oči koje je svemogući Bog stvorio. Onda se vezir obrati Nuruddinu:

- Muslimane, na svijetu nisam vidio nekoga tako vješta kao što si ti! Tako mi Isusa i prave vjere, sviđaš mi se da više ne može biti, jer nijedan veterinar u našoj zemlji nije mogao izliječiti ovoga konja.

Zatim vezir priđe Nuruddinu, lično ga oslobodi okova, pa ga odjenu u skupocjenu odjeću i postavi za nadzornika svoje konjušnice. Dade mu visok položaj i izdašne nagrade, te ga nastani u jednoj sobi iznad konjušnice.

U novome dvorcu koji je vezir sagradio za Merjemu bio je jedan prozor koji je gledao na vezirovu kuću gdje je boravio Nuruddin. Nuruddin provede tu nekoliko dana jedući i pijući, radujući se i i starajući o konju. Koji god bi sluga otišao ne starajući se o konjima vezanim u konjušnici u kojoj je služio, Nuruddin ga je povaljivao i žestoko udarao, te mu stavljao željezne okove na noge.

Vezir se veoma radovao Nuruddinu, sav sretan i zadovoljan, ne sluteći šta će mu se dogoditi. Nuruddin je svakodnevno odlazio kod ona dva konja i sam ih timario znajući koliko su dragi veziru.

Ćoravi vezir je imao mladu, izvanredno lijepu kćer nalik na odbjeglu gazelu, ili na vitku gra-

nu. Jednoga dana je ta djevojka sjedjela kraj prozora što gleda na vezirovu kuću i mjesto gdje je boravio Nuruddin, te je čula kako Nuruddin pjeva i tješi se recitirajući stihove:

O ti, kudioče, koji si postao
Radostan i srećom što si blistao!

Kad bi podnosio kao ja svoju sudbinu,
Rekao bi kušajući je tako čemernu:

"Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!"

Ti si se danas njenih jada spasio,
Krajnosti si njenoj i surovosti umakao.

Ne kori zato onog ko ljubavlju sluđen je,
Ko obuzet silnom ljubavlju uzvikuje:

"Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!"

Oprosti zaljubljenima koje strasti more
I ne budi uz one što zaljubljene kore;

Čuvaj se da u istu nevolju ne padneš,
Gorčinu tog bola i sam da ne ispiješ.

Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Prije tebe bijah poput ostalih robova,
Kao svaki čovjek što bezbrižno spava,

Za ljubav nisam znao, ni šta znači bdjeti
Dok me strast ne poče k sebi dozivati.

Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Šta je ljubav, i šta su jadi to je znao
Samo onaj što i sam dugo je stradao;

Onaj što je zbog ljubavi razum izgubio,
Što gorčinu i bol ljubavi je okusio.

Zbog ljubavi i zbog njenog jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Koliko očiju zbog ljubavi bdije u tmini,
Koliko vjeđa nije u stanju slatko da usni!

Koliko suza poput rijeka bujaju
I u bolu se niz obraze prolijevaju!

Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Koliko je ljudi što ljubavi su predati
I koji zbog ljubavi ne mogu zaspati!

Ti ljudi se rubom bola odijevaju
I zbog jada ljubavnih bez sna ostaju.

Zbog ljubavi i zbog njenog jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Strpljenje me izdaje - ne mogu izdržati
I suze crvene počinjem prolijevati.

Ah, kako je stasita i meni gorko je
Ono što ona kuša i što slasno je!

Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Jadan li je čovjek što voli poput mene
I čije noći su mrkle i sasvim besane,

Onaj što u more strasti roneći
Na ljubav se jada duboko uzdišući!

Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Ko je taj što ljubav nije kušao
I vješte zamke njene ko je izbjegao;

Ko je vijek svoj bezbrižno proživio
I ko je zauvijek rahat ostao?

Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Gospodaru, mučenike te valjano uputi,
Zaštiti ih jer divan zaštitnik si Ti!

Snage im podari neka istraju
I u svako doba Tvoju milost nek' uživaju!

Zbog ljubavi i zbog ljubavnoga jada
Cijelo srce moje u plamenu je sada!

Kada Nuruddin završi pjesmu, vezirova kćer pomisli: "Tako mi Isusa i prave vjere, ovaj musliman je mlad i lijep! Međutim, nema sumnje da je zaljubljen i rastavljen od drage. Da mi je znati je li njegova draga lijepa kao i on, da li i ona ima sve što on ima! Ako mu je draga lijepa kao što je on, ima za šta liti suze i jadati se na ljubav, a ako nije tako lijepa, onda je proćerdao život lišavajući se užitaka."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

888. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vezirova kćer razmišljala: "Ako je njegova draga lijepa, ima za šta liti suze, a ako nije tako lijepa, onda je proćerdao život."

Merjema Pojasarka, vezirova žena, bila je uoči toga dana prevedena u dvorac, te je vezirova kćer uočila da joj je teško. Zato odluči da joj ode, da porazgovara s njom o tome mladiću i kaže joj kakvu je pjesmu čula. Tek što je smislila šta da joj kaže, Merjema je pozva na razgovor. Tako vezirova kćer ode i vidje da je princezi teško, da suze lije niz obraze i neutješno plačući recitira stihove:

Život moj minu, a ljubav još živa je,
Zbog silne čežnje na duši teško je;

Srce mi se topi zbog bolnog rastanka
Nadajuć' se da će doći dan sastanka

Da bismo kao nekad sretno živjeli.

Manje korite srce moje zatočeno
Jer tijelo mi je čežnjom i jadom smoždeno.

Na srce mi ranjeno nemojte strijele odapinjati
Jer na svijetu niko kao ja zbog ljubavi ne pati -

Ah, čemer ljubavi u slast smo kušali!

Onda vezirova kćer reče Merjemi:

- Zašto ti je, princezo, tako teško na duši i zašto si tako rasijana?

Kada je čula riječi vezirove kćeri, Merjema se sjeti minulih užitaka, te izgovori ove stihove:

Rastanak s dragim svikla sam podnositi
I suze kao bisere navikla sam nizati.

Možda će Allah meni ipak jednom olakšati
Jer pod krilom svake muke On zna lagodnost skriti.[36]

Vezirova kćer joj reče:

- Neka te ne mori briga! Pođi odmah sa mnom ka prozoru dvorca jer u štali imamo jednog lijepog mladića kršne građe i umilne riječi. Kao da je zaljubljen i rastavljen s dragom.

- Po čemu znaš da je zaljubljen i rastavljen s dragom? - upita Merjema.

- Prepoznala sam po tome, princezo, što recituje stihove i noću i danju.

Merjema je razmišljala: "Ako vezirova kćer govori istinu, onda je to siroti i tužni Alija Nuruddin. Kad bih znala je li to taj mladić o kome govori vezirova kćer!" U Merjemi još jače planuše ljubav i strast, te ona smjesta pođe s vezirovom kćeri do prozora, pogleda kroz njega i vidje svoga dragog i gospodara Nuruddina. Kada ga pažljivo osmotri, Merjema se potpuno uvjeri da je to on, ali je bio obolio zbog silne ljubavi prema njoj, zbog plama strasti i patnji rastanka. Tako mršav zbog čežnje, recitirao je stihove:

Srce mi zarobljeno, a suze liju iz očiju
Jače nego kad oblaci kišu proliju.

Dok tugujem, ne spavam; dok čeznem
I dok jecam, tugujem i za dragom vehnem.

Vatro moja, bole i jadi ljubavni -
Mnoštvo vas je pohrlilo k meni!

Za njima još sijaset nevolja hrli -
Stanite da biste moju priču čuli:

Misli, sjećanja i uzdahe moje duboke,
Strast i čežnju, te jade velike.

Nevolju, tuđinu, ljubavni jad vječiti,
Žar i sjetu i sam možeš vidjeti.

---

36 Aluzija na višekratne kur'anske iskaze da uz svaku nevolju ide i lagodnost ili olakšanje (npr., poglavlja: 94:5-6; 65:7).

Strpljenja nemam, bez ljubavi ne mogu izdržati,
Nakon strpljenja očajanje će me zahvatiti.

U srcu mi sve veće stradanje zbog ljubavi,
O ti što pitaš za oganj u srcu mi plameni!

Kako mogu suze u srcu ugasiti
Oganj što ne prestaje srcem harati?

U more suza tako ne prestajem tonuti,
A u srcu mi oganj ne prestaje bjesniti.

Kada je Merjema vidjela svoga gospodara Nuruddina i kada je čula njegovu sjajnu poeziju, bila je sigurna da je to on, ali ne odade tajnu vezirovoj kćeri, već joj samo reče:

- Tako mi Isusa i prave vjere, nisam mislila da znaš kako mi je na duši!

Merjema istog časa ustade i vrati se od prozora na svoje mjesto, a vezirova kćer ode svojim poslom. Merjema pričeka neko vrijeme, pa opet priđe prozoru, sjede pored njega i poče posmatrati gospodara Nuruddina, njegovu nježnost i tanahnost. Činilo joj se da je kao pun mjesec kada sine u četrnaestoj noći, ali je bio neutješno tužan i prolijevao je suze sjećajući se minulih događaja, te poče kazivati stihove:

Zalud se nadah da ću se s dragom sresti
Jer život mi dade samo čemer kušati.

Suze mi liju i na more podsjećaju,
Al' kad vidim zlobnike one teći prestaju.

Proklinjem onoga koji nas je rastavio -
Jezik bih mu iščupao kad bi ga se dokopao.

Ne proklinjem dane što su mi učinili:
U čašu koju pijem gorčinu mi nalili.

Kome bih drugom osim k tebi pošao
Kad srce sam svoje u vrtu tvome ostavio?

Može li me ko od zulumćara odbraniti
Koji će na me s još većim zulumom navaliti?

Dušu joj dadoh da bi je kao posjed čuvala,
Al' je mene i dušu što joj dadoh upropastila.

Nju voleći, cijeli vijek sam protraćio;
S njome kad bih bio sve bih naknadio.

Gazelice mala što boraviš u srcu mome,
Dosta mi je onog što kušah pri odlasku tvome.

Lice tvoje sve ljepote je sakupilo,
Al' zbog lica toga strpljenje me izdalo.

U srce sam njega i s njim iskušenja unio,
Pa ipak s tim što unesoh ja sam se zadovoljio.

Suze sam poput debela mora ronio -
Kada bih pute znao, njime bih se zaputio.

Silno se bojah da ću od tuge umrijeti
I da će sve čemu se nadah propujati.

Kada je Merjema čula pjesmu zaljubljenog, napuštenog i ojađenog Nuruddina, ona se i sama prepusti patnji, pa proli suze i poče recitirati:

Za dragim čeznem al' čim sam ga srela,
Zbunih se, poniknuh i riječ mi se uzela.

Prijekora pune svitke za nj sam spremala,
Al' kad ga sretoh ni riječ nisam prozborila.

Čim je Nuruddin čuo Merjemine riječi, prepozna je pa briznu u plač i reče:
- Tako mi Boga, to je pjesma Merjeme Pojasarke! U to nema nikakve sumnje, ni dvojbe!

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

889. NOĆ

Kada nastupi osam stotina osamdeset i deveta noć, ona reče:
- Čula sam, sretni care, da je Nuruddin čuo kako Merjema recitira stihove, pa je pomislio: "Tako mi Boga, to je Merjemina pjesma! U to nema nikakve sumnje ni dvojbe! Da vidim jesam li u pravu i je li to baš ona, ili je neko drugi!"
Zatim Nuruddin poče još jače uzdisati i kazivati stihove:

Vidje onaj što mi je zbog ljubavi prebacivao
Kako sam se s dragom na jednom mjestu susreo.

Pri tome nisam ni riječ prijekora prozborio
Jer prijekor je samo nesretnik zaslužio.

I taj mi reče: "Zašto si tad ušutio ti
I zašto pravi odgovor ne možeš dati?"

Rekoh: "O, ti što nisi u stanju dosegnuti
Kako je zaljubljenima, a znaš sumnjati!

Zaljubljenoga ćeš po tome prepoznati
Što će pri susretu s dragom šutjeti."

Kada Nuruddin izgovori pjesmu, Merjema zatraži pero i papir, pa nakon časne *bismille* napisa: "Neka je s tobom Božiji mir, Njegova milost i blagoslov! Javljam ti da te pozdravlja robinja Merjema koja silno čezne za tobom. Ovo pismo ti ona upućuje, pa čim dobiješ cedulju, odmah se pažljivo prihvati onoga što Merjema hoće od tebe. Učini to najpažljivije što možeš i nemoj se suprotstavljati. Kada budeš legao i pošto mine prva trećina noći - a to je najsretniji trenutak - nemoj raditi ništa drugo, već osedlaj oba konja i izvedi ih iz grada. Ko god te bude pitao kamo ideš, reci da hoćeš da ih provodaš. Kažeš li tako, niko te neće sprječavati, a građani vjeruju da su kapije zatvorene."

Merjema zavi pismo u svilenu mahramu i baci je Nuruddinu kroz prozor. Nuruddin uze cedulju, pročita je i shvativši da je to Merjemin rukopis, on poljubi pismo i stavi ga na čelo prisjećajući se svega dok je bio s njom. Zato Nuruddin proli suze i poče recitirati:

Pod okriljem noći tvoje pismo sam primio,
Čežnju mi uzburkalo, te sam ozdravio.

Podsjeti me kako sam s tobom nekad uživao -
Slava Onom što me rastankom iskušavao!

Čim pade noć, Nuruddin se lati opremanja konja i strpljivo pričeka dok ne prođe prva trećina noći. Tada bez oklijevanja pođe konjima, stavi na njih najbolja sedla i izvede ih iz konjušnice zatvorivši vrata, te ih povede prema gradskoj kapiji. Tu sjede da čeka Merjemu.

U međuvremenu, princeza Merjema ode u odaju koja je za nju bila pripremljena u tome dvorcu i zateče ćoravog vezira kako sjedi u odaji oslonjen na jastuke napunjene nojevim perjem. Stidio se da posegne rukom za Merjemu ili da razgovara s njom. Kada ga vidje, Merjema se u svom srcu pomoli Gospodaru: "Bože, ne dopusti mu da se mnome zadovolji i ne daj da me zaprlja kada sam čista!" Zatim Merjema priđe veziru hineći simpatije pa sjede pored njega ljubazno mu se obraćajući:

- Zašto me odbijaš, gospodine? Da li zato što si gord i nadmen? Poslovica veli: "Kad selan ne vrijedi, onda oni što sjede pozdravljaju one što stoje."[37] Ako ti, gospodine, nećeš prići k meni i razgovarati sa mnom, ja ću prići k tebi i razgovarati s tobom.

- Vrlina i dobrota tebi pripadaju, carice zemlje uzduž i poprijeko. Zar ja nisam jedan od tvojih najponiznijih slugu? Ustručavam se razgovarati s tvojim veličanstvom, biseru jedinstveni.

- Okani se priče, nego nam donesi jela i pića - reče mu Merjema, a vezir povika robinjama i slugama da donesu hrane i pića.

Postaviše mu sofru na kojoj je bilo onoga što ide, što leti i u moru pliva: riba, prepelica, mladih golubova, janjadi koja su sisala i debelih guski. Bilo je reš pečenih kokoški i svih ostalih vrsta jela.

Merjema posegnu za sofrom i poče jesti hraneći vezira i ljubeći ga u usta. Jeli su tako dok se siti ne najedoše, a onda opraše ruke, te sluge podigoše sofru i donesoše sto s pićem. Merjema poče puniti čaše, piti i pojiti vezira dvoreći ga tako da mu je srce htjelo iskočiti od radosti i grudi su mu se nadimale od zadovoljstva. Kada mu se svijest već zamaglila i kada ga je piće savladalo, Merjema zavuče ruku u džep i izvadi iz njega komad mlade bunike iz Maroka koja je bila takva da bi slon prespavao godinu dana kada bi je udahnuo. Merjema je bila pripremila buniku za tu priliku. Ona skrenu vezirovu pažnju, pa izmrvi bunike u njegovu čašu, napuni je pićem i dade mu je. Vezir je bio izvan sebe od radosti i nije mogao vjerovati da mu ona daje čašu. Tako je dohvati i ispi. Piće se nije ni smirilo u njegovom stomaku, a vezir u trenutku klonu na tlo. Merjema skoči, dohvati dvije velike vreće i stavi u njih dragocjenosti kolio je mogla ponijeti: dijamanata, safira, skupocjenih plemenitih metala. Uz to ponese i nešto hrane i pića, naoruža se, te ponese Nuruddinu odgovarajuće carsko ruho i sjajnu ratničku opremu. Najzad podiže dvije vreće na ramena i izađe iz dvorca. Tako Merjema, koja je bila snažna i odvažna, uputi se Nuruddinu...

Toliko o Merjemi, a što se tiče Nuruddina...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

890. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Merjema izašla iz dvorca i uputila se Nuruddinu, a bila je snažna i odvažna.

Siroti i zaljubljeni Nuruddin je za to vrijeme sjedio pred gradskom kapijom čekajući djevojku i čuvajući dva konja. Svevišnji Allah mu posla san, te Nuruddin zaspa - slava Onome koji ne spava. Carevi s otoka u to vrijeme su izdašno nudili mito za krađu konja, ili barem jednoga od njih. Tada je živio jedan crni rob koji je odgojen na otocima i koji je znao ka-

37 U normlanim okolnostima uobičajen je obrnut postupak: oni što stoje ili dolaze pozdravljaju one koji sjed

ko se kradu konji. Franački carevi podmićivali su ga velikim sumama novca da ukrade jednog konja, obećavajući da će mu, ako ukrade konje, dati cijeli otok i još ga bogato nagraditi. Taj rob je dugo obilazio franački grad krijući se, ali nije mogao ukrasti konje dok su bili kod cara. Međutim, kada ih je ovaj poklonio ćoravom veziru koji ih prevede u štalu, rob se silno obradova polahkomivši se da ih ukrade, te reče:

- Tako mi Isusa i prave vjere, sigurno ću ih ukrasti!

I te noći rob pođe prema štali da ukrade konje. Idući putem, osvrnu se i ugleda Nuruddina kako spava čuvajući konje. Rob skinu uzde s konjskih glava, zatim htjede jednoga uzjahati, a drugog povesti, kad naiđe Merjema noseći dvije vreće na ramenima. Ona pomisli da je to Nuruddin, pa dade robu jednu vreću, a drugu stavi na konja. Zatim mu dade i drugu vreću koju rob šuteći stavi na drugog konja, dok je Merjema i dalje mislila da je to Nuruddin. Tako ona prođe kroz gradsku kapiju s robom koji je šutio, te mu Merjema reče:

- Zašto šutiš, gospodine Nuruddine?

Rob se ljutito okrenu prema njoj i reče:

- Šta pričaš djevojko?

Čuvši njegovo mrmljanje, Merjema shvati da to ne govori Nuruddin, pa ga pažljivo osmotri i uoči da su mu nozdrve kao ibrici. Čim to vidje, mrak joj se navuče na oči, te reče:

- Ko si ti, čovječe iz plemena Benu Ham? Imaš li ljudsko ime?

- Kćeri zlikovačka! - odbrusi rob. - Zovem se Mesud i kradem konje dok ljudi spavaju!

Merjema mu ne uzvrati ni riječju, već istog trena trgnu mač i udari ga po vratu tako da mač sijevnu među njegovim žilama. Rob pade na zemlju pokošen, koprcajući se u krvi, a Allah mu odmah otpremi dušu u srce Džehennema. Onda Merjema uze konje, uzjaha jednoga, a drugog povede i vrati se tražeći Nuruddina koga zateče kako spava na onome mjestu za koje mu je rekla da će se tu sresti. Čvrsto je spavao držeći uzde u rukama, ne znajući gdje su mu noge a gdje glava. Merjema ga gurnu rukom, a Nuruddin se trgnu prestrašen i reče:

- Hvala Allahu što si došla zdrava i čitava!

- Ustani, uzjaši ovoga konja i šuti! - na to će Merjema.

Nuruddin uzjaha jednog konja, a ona drugog, te napustiše grad. Išli su tako neko vrijeme, a onda se Merjema obrati Nuruddinu:

- Zar ti nisam rekla da ne spavaš? Ne može uspjeti onaj ko spava.

- Zaspao sam samo zbog toga što mi je srce zeblo čekajući susret s tobom. Šta se dogodilo?

Merjema mu ispriča sve o robu, a Nuruddin uskliknu:

- Hvala Allahu što se sve dobro svršilo!

Zatim su usrdno putovali prepustivši se Dobrome i Sveznajućem i razgovarajući dok ne stigoše do onog roba koga je Merjema pogubila. Nuruddin ga ugleda kako leži na zemlji nalik na ifrita, a djevojka mu reče:

- Sjaši pa mu skini odjeću i uzmi mu oružje.

- Allaha mi, ne mogu sjahati, stati pored roba i prići mu!

Nuruddin je bio zapanjen izgledom roba, te zahvali Merjemi na njenome djelu diveći se djevojčinoj hrabrosti i srčanosti. Zatim nastaviše put usrdno jašući dok ne osvanu jutro i ne zabijeli se dan, dok sunce ne ogrija bregove i doline. Tada stigoše do jednog luga u kome su gazele pasle. Lug je bio sav zelen, bremenit plodovima svih vrsta, s cvijećem nalik na zmijske trbuhe. Po njemu su se ptice skrivale i raznovrsni potoci su tekli, baš kao što pjesnik reče na najljepši način:

Od žege nas dolina jedna zaštiti
Koju je čuvao šumarak sjenoviti.

Sjedosmo pod žbunje koje se nagnu nad nama
Kao majka nad svojim štićenicima.

Potokom smo žeđ svoju gasili
I slađe ga nego rujno vino ispijali.

Drveće sunce progoni čim proviri,
A lahoru dopušta da lagahno piri.

Kamenčići njegovi djevojke nježne zadivljuju -
Kao da ogrlice divne u njima dodiruju.

Drugi pjesnik je rekao:

U dolini jednoj potok žubori i ptice pjevaju -
Zaljubljeni bi zorom po njemu da šetaju:

Kao da je Džennet koji obiluje
Hladom, voćem i vodama što buje.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

891. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su Merjema i Nuruddin odsjeli u toj dolini, te su u njoj jeli plodova i pili iz potoka. Konje pustiše da pasu i piju po lugu, a njih dvoje sjedoše da razgovaraju i da pripovijedaju šta im se dogodilo. Jadali su se jedno drugome na

to šta su sve prepatili zbog rastanka i čežnje. Utom se podiže prašina koja zasvodi horizont i oni začuše hrzanje konja i zveket oružja. Uzrok tome bio je sljedeći.

Kada je car udao kćer za vezira, ovaj je otišao s njom u đerdek, a sutradan je car htio da joj poželi dobro jutro, kako već obično čine carevi svojim kćerima. Tako car pođe noseći svilene tkanine i poče rasipati zlato i srebro koje su hvatale sluge i evnusi.

Car je išao s nekoliko svojih slugu dok nije stigao do novog dvorca u kome zateče vezira opruženog na ćilimu tako da nije znao gdje su mu noge a gdje glava. Car se osvrnu lijevo i desno po dvorcu, ali ne vidje kćer u njemu. Sve mu se smuči i zabrinu se, pa naredi da donesu vruće vode i svježeg octa. Kada mu donesoše što je tražio, car to izmješa i metnu pod nos veziru drmusajući ga, te iz njega ispade bunika kao komad sira. Car mu još jednom metnu tu mješavinu pod nos i vezir se probudi, a car ga upita šta mu je i šta je s njegovom kćerkom. Vezir reče:

- Veliki care, ništa ne znam o njoj osim da me je pojila vinom iz svoje ruke. Od tada do ovog časa nisam znao za se, niti mi je poznato šta je bilo s njom.

Kada je car čuo te riječi, mrak mu pade na oči, te on trgnu sablju i udari vezira po glavi tako da mu sablja sijevnu među zubima. Potom car bez oklijevanja naredi da mu dovedu sluge i konjušare, a kada ovi dođoše, car zatraži konje, ali mu rekoše:

- Care, noćas su konji nestali, a s njima je nestao i naš starješina. Jutros smo zatekli sva vrata otvorenim.

- Tako mi vjere - povika car - konje nije odveo niko drugi nego moja kćer i zarobljenik koji je služio u crkvi. On je već bio odveo Merjemu i dobro sam ga upoznao, a iz mojih šaka iščupao ga je upravo ćoravi vezir koji je već nagrađen za svoj postupak.

Car odmah pozva svoja tri sina koji su bili hrabri junaci i od kojih je svaki vrijedio hiljadu konjanika na bojnom polju. Car dreknu na njih naredivši im da uzjašu konje, te oni uzjahaše zajedno s carem i u pratnji patricija, uglednika i državnih prvaka. Pođoše tragom Merjeme i Nuruddina i stigoše bjegunce u toj dolini.

Čim ih Merjema ugleda, ona skoči na noge pa uzjaha konja, opasa sablju i dohvati ostalo naoružanje govoreći Nuruddinu:

- Kakav si u boju i u ljutom okršaju?

- Ja sam u boju kao kolac u mekinjama - odgovori Nuruddin i poče recitirati:

Merjemo, nemoj me tako teško grditi
I poslije velikih muka nemoj me ubiti.

Kako mogu sada vrli ratnik biti
Kad plašim se gavrana čim počne graktati?

I miša čim ugledam toliko se uplašim
Da od straha odjeću svoju upiškim.

Volim se boriti samo kad smo na osami
I pica kad vidi kako mi se kita pomami.

Eto, to je moje ispravno mišljenje,
A svako drugo zaslužuje žaljenje.

Kada je Merjema saslušala Nuruddinove riječi i pjesmu, ona mu se osmjehnu:

- Gospodine Nuruddine, ostani tu, a ja ću te spasiti od njihova zla, makar ih bilo koliko i pijeska.

Merjema se odmah spremi, pa uzjaha konja, opusti mu uzde i okrenu naprijed šiljak koplja, a konj pod njom pojuri poput olujnog vjetra, ili kao voda kada jurne iz uskog oluka. Merjema je bila najhrabrije biće svog vremena, jedinstvena u svome vijeku, jer dok je bila mala, otac ju je učio jahati konja i voditi ljuti boj u mrkloj noći.

- Uzjaši konja i slijedi me - reče ona Nuruddinu. - Kada pojurimo, čuvaj se da ne padneš, a tvoga konja niko ne može stići.

Čim car ugleda kćer, prepozna je bez ikakve dvojbe pa se obrati najstarijem sinu:

- Bartute, koga ljudi prozvaše Resulkulutom![38] Ono je tvoja sestra, izvan svake sumnje. Kidisala je na nas i hoće da se bori protiv nas. Izađi pred nju i napadni je. Tako mi Isusa i prave vjere, ako je pobijediš, nemoj je pogubiti prije nego što joj predložiš da primi kršćanstvo. Primi li svoju staru vjeru, dovedi je zarobljenu, a ako je ne primi - pogubi je na najgori način, da bude primjer drugima. Također na najgori način postupi prema onome što je s njom.

- Slušam i pokoravam se - reče Bartut koji odmah pođe prema sestri napadajući je.

Merjema se ustremi prema Bartutu i priđe mu, a on joj reče:

- Merjemo, zar nije dosta bilo što si napustila pradjedovsku vjeru i prihvatila vjeru onih što skitaju svijetom? Prihvatila si islam! Tako mi Isusa i prave vjere, ako se ne vratiš vjeri svojih djedova i careva, ako ne pođeš najboljim putem, sigurno ću te umoriti na najgori način, tako da ćeš služiti za primjer drugima!

Merjema se nasmija bratovim riječima i odgovori:

- Eh, kad bi se moglo vratiti ono što je prošlo, i kada bi mogao oživjeti onaj ko je preminuo! Naprotiv, ja ću tebe natjerati da kušaš najveću nesreću. Tako mi Allaha, neću napuštati vjeru Muhammeda, sina Abdullahova, čija Uputa je sveobuhvatna! To je uistinu prava vjera! Ja neću napustiti tu pravu vjeru, makar morala smrt kušati...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

---

38 Prema predanju, Resulkulut je jedan od džinskih careva.

892. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Merjema rekla svome bratu:

- Nema govora o tome da napustim vjeru Muhammeda, sina Abdullahova, čija uputa je sveobuhvatna i koja je uistinu prava vjera, makar morala smrt kušati!

Kada je prokleti Bartut čuo sestrine riječi, mrak mu pade na oči i teško mu bijaše, te zapodjenuše kavgu i razbukta se boj. Nosili su se po širokoj poljani trpeći iskušenja, dok su ih pogledi netremice pratili. Jahali su dugo se boreći jedno s drugim i kada god bi Bartut počeo da se na nov način bori protiv sestre, ona bi ga osujetila i zaustavila izvanrednom vještinom i snagom, umijećem i srčanošću.

Borili su se tako dok se nad njihovim glavama ne podiže prašina i dok konji ne izmakoše pogledima. Merjema se nosila sa Bartutom osujećujući njegov način borbe dok se on nije umorio, dok njegova odlučnost nije klonula i odvažnost mu splasnula. Kada je već malaksao, Merjema ga udari sabljom po vratu tako da mu sijevnu među vratnim žilama i uzvišeni Allah brzo otpremi njegovu dušu u srce Džehennema.

Merjema zatim projaha bojnim poljem izazivajući da joj neko izađe na mejdan:

- Ima li kakvog borca i junaka? Neka mi danas ne izlazi na mejdan lijen i nejak, već samo junaci din-dušmani da ih na strašne muke udarim! Poklonici idola, kafiri i silnici! Na današnji dan svijetla će biti lica pravih vjernika, a crna će biti lica onih koji ne vjeruju u Samilosnoga!

Kada car vidje kako poginu njegov najstariji sin, on se poče busati po licu, cijepajući odjeću, pa povika srednjem sinu:

- Bartuse koga prozvaše Harusus![39] Izađi, sine, na mejdan svojoj sestri i osveti brata Bartuta, pa mi je dovedi zarobljenu, ojađenu i poniženu!

- Slušam i pokoravam se, oče! - odgovori Harusus koji zatim pođe prema sestri Merjemi, napade je, a i ona navali na njega. Tako zapodjenuše bitku žešću nego što je bila ona maloprije.

Drugi Merjemin brat vidje da nije kadar boriti se s njom, pa htjede umaći, ali nije mogao zbog njene velike siline, jer kad god bi pokušao pobjeći, ona mu je prilazila satjerujući ga u tjesnac. Zatim ga udari sabljom po vratu tako da mu prođe kroz grlo i posla ga njegovom starijem bratu. Potom Merjema projaha bojnim poljem i poprištem, vičući:

- Gdje su junaci i vitezovi? Gdje je hromi i ćoravi vezir?

Merjemin otac povika ranjena srca i suzna oka:

- Pogubi mi srednjeg sina, tako mi Isusa i prave vjere!

Zatim se car obrati najmlađem sinu:

---

39 U prijevodu: *izmet od crva*.

- Tisjane koga ljudi nazvaše Salhsibjan![40] Izađi, sine, na mejdan sestri i osveti svoja dva brata. Sudari se s njom, pa - ili ti, ili ona. Ako je pobijediš, umori je najgorom smrću!

Nakon toga, najmlađi brat izađe na mejdan kidišući na sestru, a ona vješto skoči prema njemu napadajući ga najspretnije što je mogla i umjela, govoreći mu:

- Allahov i muslimanski dušmane, poslat ću te za tvojom braćom, a kafirima će Džehennem biti grozno utočište!

Potom Merjema trgnu sablju iz korica i udari brata tako da mu odrubi glavu i ruke poslavši ga za braćom, te Allah hitro otpremi njegovu dušu u sami Džehennem.

Patriciji i vitezovi koji su jahali s Merjeminim ocem vidješe da su poginula njegova tri sina - a bili su to najveći junaci svoga vremena - te im se u srca useli strah od Merjeme i prizor ih zapanji. Zato oboriše glave, uvjereni da će stradati i pomrijeti poniženi. Srca su im plamtjela gnjevom, te okrenuše svoje konje i dadoše se u bijeg.

Kada car vidje kako mu sinovi izginuše a vojska se razbježa, on se zbuni i pomisli, dok mu je srce plamtjelo bijesom: "Merjema nas je pogazila. Ako se drznem pa joj i sam izađem na mejdan, možda će me pobijediti i umoriti najgorom smrću - kao što je pogubila i braću jer ona nema milosti prema nama, niti ima nade da će nam se vratiti. Mislim da će najbolje biti da sačuvam obraz i vratim se u svoj grad."

Potom car popusti uzde konju, pa se vrati u grad. Pošto se skrasi u svome dvoru, srce mu planu vatrom zbog pogibije tri sina, što mu se vojska raspršila i što mu je obraz ukaljan. Nije sjedio ni pola sahata, već pozva državne prvake i uglednike carstva, pa im se požali na to kako je Merjema pogubila braću, kako je kaharli i kako ga je spopala tuga. Svi mu posavjetovaše da napiše pismo Allahovom zastupniku na zemlji, zapovjedniku pravovjernih Harunu ar-Rešidu, i da ga obavijesti o ovom slučaju. I car sroči halifi pismo u kome, nakon selama zapovjedniku pravovjernih, napisa:

"Imam kćer po imenu Merjema Pojasarka. Iskvario ju je jedan musliman zarobljenik, po imenu Nuruddin, sin trgovca Tadžuddina iz Kaira. On ju je ukrao noću i odveo je u svoju zemlju. Molim dobroga gospodara, zapovjednika pravovjernih, da pošalje pisma u sve muslimanske zemlje kako bi pronašli moju kćer i poslali mi je s pouzdanim poslanikom..."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

893. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je franački car napisao pismo halifi, zapovjedniku pravovjernih Harunu ar-Rešidu, u kome ga moli da potraži njegovu kćer Merje-

40 U prijevodu: *dječiji izmet.*

mu. Također ga moli da bude dobar i uputi pisma u sve muslimanske zemlje kako bi je našao i poslao po nekom pouzdanom poslaniku iz kruga slugu njegove ekselencije, zapovjednika pravovjernih. U pismu je, između ostalog, pisalo i ovo:

"Za vašu pomoć u ovome slučaju dat ću vam pola velikoga grada Rume da u njemu možete graditi džamije za muslimane i dat ću vam pravo na harač iz toga grada."

Pošto napisa pismo po savjetu svojih podanika i državnih prvaka, car ga savi i pozva vezira koga je postavio na mjesto onoga ćoravog i naredi mu da na pismo stavi carski pečat. Tako carski prvaci zapečatiše pismo, pošto ga prije toga svojeručno potpisaše. Najzad, car reče veziru:

- Ako je dovedeš, dat ću ti imanja koliko imaju dva emira i dobit ćeš odijelo sa dva širita.

Zatim mu dade pismo i naredi da otputuje u grad Bagdad, stanište mira, te da preda pismo zapovjedniku pravovjernih na ruke. Vezir odnese pismo putujući preko dolina i pustara dok ne stiže u grad Bagdad. Kada dođe u grad, ostade u njemu tri dana dok se ne oporavi i ne odmori. Zatim se raspita za dvorac zapovjednika pravovjernih Haruna ar-Rešida. Uputiše ga dvorcu i čim vezir stiže do njega, zatraži dozvolu od zapovjednika pravovjernih da uđe. Halifa mu dopusti, te vezir uđe, poljubi tlo pred halifom i pruži mu pismo franačkoga cara zajedno s darovima i čudesnim dragocjenostima dostojnim zapovjednika pravovjernih.

Halifa otvori pismo, pročita ga i shvativši njegovu sadržinu, odmah naredi vezirima da napišu pisma za sve muslimanske zemlje, te ih ovi napisaše objašnjavajući kako izgledaju Merjema i Nuruddin, kako se zovu, te da su u bjekstvu i da svako ko ih nađe treba da ih uhvati i pošalje zapovjedniku pravovjernih. Veziri upozoriše namjesnike da to obave bez oklijevanja i nemara. Zatim zapečatiše pisma i poslaše ih namjesnicima po glasnicima koji pohitaše pokoravajući se naređenju. Putovali su po svim zemljama tražeći ko odgovara tome opisu.

Što se tiče Nuruddina i Merjeme Pojasarke, kćeri franačkoga cara, oni su jahali pošto se raspršila careva vojska, te stigoše u Siriju pod Zaštitnikovom paskom. Tako dospješe u grad Damask gdje je dan ranije stigla prethodnica koju je poslao halifa. Zapovjedniku Damaska bilo je poznato da ih valja uhapsiti čim ih nađe i da ih treba odvesti halifi.

Toga dana, kada uđoše u Damask, priđoše im uhode i upitaše ih kako se zovu. Bjegunci im kazaše istinu i ispričaše sve o sebi, te ih uhode prepoznaše, uhvatiše ih i odvedoše zapovjedniku Damaska. Zatim ih poslaše halifi u Bagdad, u stanište mira, i kada stigoše tamo, zatražiše dopuštenje da uđu zapovjedniku pravovjernih Harunu ar-Rešidu. Halifa dade dozvolu da uđu, te sluge poljubiše tlo pred njim i rekoše mu:

- Zapovjedniče pravovjernih, ovo je Merjema Pojasarka, kćer franačkoga cara, a ovo je Nuruddin, sin trgovca Tadžuddina. On je zarobljenik koji je Merjemu okrenuo protiv vlastitog oca, ukrao je iz njene zemlje i carevine. Pobjegao je u Damask gdje smo ih našli čim su ušli u njega. Pitali smo ih kako se zovu, a oni su nam rekli istinu, pa smo ih doveli k tebi.

Zapovjednik pravovjernih pogleda Merjemu i uoči da ima krhak struk, da je rječita i lijepa toliko da joj premca nema u tome vremenu, da je slatkorječiva, srčana i odvažna.

Obrevši se pred halifom, Merjema poljubi tlo, poželi mu dugovječnost, slavu, moć i blagodat. Ar-Rešid se divio njenom stasu, slatkorječivosti i hitrini kojom je odgovarala. Halifa ju je pitao:

- Jesi li ti Merjema Pojasarka, kćer franačkoga cara?

- Da, zapovjedniče pravovjernih, vođo odanih jednome Bogu, zaštitniče pravom vjerom zaštićenih, amidžiću starješine svih poslanih.[41]

Zatim halifa pogleda Nuruddina i uoči da je divan mladić, krasnog izgleda, kao sjajni mjesec u noći uštapa, i upita ga:

- Jesi li ti Nuruddin, zarobljenik i sin trgovca Tadžuddina?

- Jesam, zapovjedniče pravovjernih i oslonče onih koji pravim putem idu.

- Kako si mogao uzeti ovu djevojku iz očeve carevine i pobjeći s njom?

Nuruddin poče pripovjedati halifi sve što se dogodilo. Kada mladić završi priču, halifa je bio zaprepašten i veoma uzbuđen, te uskliknu:

- Kako silno ljudi trpe!

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

894. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je halifa Harun ar-Rešid pitao Nuruddina šta se dogodilo s njim, te mu je ovaj ispričao sve, od početka do kraja, a halifa uskliknu plaho se čudeći:

- Kako silno ljudi trpe!

Zatim se halifa obrati Merjemi:

- Znaj da mi je tvoj otac, franački car, pisao o tebi. Šta imaš reći na to?

- Ti si Allahov zastupnik na zemlji, ti čuvaš tradiciju Njegovog Poslanika i Njegove propise. Neka ti Allah da trajnu blagadet, neka te sačuva od jada i nesreće! Ti si Allahov zastupnik na zemlji, a ja sam primila vašu vjeru jer je to pravovaljana vjera, a napustila sam nevjernički narod koji laži priča o Isau. Sada vjerujem u plemenitog Allaha i smatram istinitim ono što je objavio svome milosrdnom Poslaniku. Obožavam uzvišenog, svevišnjeg Allaha. Vjerujem da je On jedan, pred Njim ničice i skrušeno padam veličajući Ga. Pred halifom izjavljujem: "Očitujem da nema boga osim Allaha i očitujem da je Muhammed Allahov poslanik koga je poslao sa Uputom i pravom vjerom da bi tu vjeru uzdigao nad svakom drugom, makar se to nevjernicima i ne sviđalo." Zar možeš prihvatiti, zapovjedniče pravovjer-

41 Ar-Rešid je potomak al-Abbasa, amidže poslanika Muhammeda. Al-Abbas je osnivač dinastije Abasida.

nih, ono što ti piše bezbožnik i poslati me u zemlju kafira koji pripisuju druga sveznajućem Gospodaru, koji obožavaju raspeće, klanjaju se idolima, koji vjeruju da je Isa božanstvo, a i on je tek stvorenje? Ako postupiš prema meni tako, Božiji zastupniče, ja ću se na Sudnjem danu uhvatiti za tvoje skute pred Allahom i požalit ću se tvome amidžiću, Božijem Poslaniku, Bog mu se smilovao i spasio ga. Učinit ću to na dan kada neće koristiti blago ni potomstvo, već samo čisto srce pred Allahom.

Zapovjednik pravovjernih na to reče:

- Merjemo, ne dao Bog da to ikada učinim! Kako mogu vratiti jednu muslimanku koja vjeruje u jedinoga Allaha i u istinitost Njegovog Poslanika, u ono što su Allah i Poslanik zabranili?

- Očitujem da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik! - izgovori ponovo Merjema, a zapovjednik pravovjernih joj reče:

- Neka te Bog blagoslovi, Merjemo, i neka te još bolje uputi u islam. Budući da si postala muslimanka koja vjeruje u jednog Allaha, imam obavezu prema tebi, a to je da nikada ne dopustim da ti se učini zlo, makar mi ljudi davali zemlju punu dijamanata i zlata. Smiri se i uživaj. Sve će biti samo dobro. Pristaješ li da ovaj mladić, Alija, bude tvoj muž i da s njim zasnuješ porodicu?

- Zapovjedniče pravovjernih, kako ne bih pristala da mi bude muž kad me je kupio svojim novcem i učinio mi najveća dobra? U njegova dobročinstva spada i to što se mnogo puta izlagao opasnosti zbog mene.

Zapovjednik pravovjernih vjenča djevojku s Nuruddinom i dade za nju mehr. Na dan samog vjenčanja, halifa dovede kadiju i svjedoke, te državne prvake. Potom se halifa obrati veziru bizantskoga cara koji je bio prisutan:

- Jesi li čuo šta kaže? Kako da je pošaljem njenom bezbožnom ocu kad je ona muslimanka koja vjeruje u jednoga Boga? Možda će joj učiniti kakvo zlo i biti surov prema njoj, utoliko prije što je pobila njegove sinove, pa da ja odgovaram za nju na Sudnjem danu. Uzvišeni Allah je rekao: "Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike."[42] Vrati se svome caru i reci mu: "Odustani i okani se toga!"

Pošto je taj vezir bio glup, on reče halifi:

- Zapovjedniče pravovjernih, tako mi Isusa i prave vjere, ne mogu se vratiti bez Merjeme, makar bila i muslimanka, jer ako se vratim njenom ocu bez nje, on će me ubiti.

- Vodite toga nevjernika i ubijte ga - reče halifa i izgovori stih:

Takva nagrada pripada onome
Ko ne sluša ljude iznad sebe.

Zatim halifa naredi da odsijeku glavu prokletom veziru i da ga spale, a Merjema reče:

- Zapovjedniče pravovjernih, ne prljaj sablju krvlju toga prokletnika!

42 *Kur'an*, 4:141.

I Merjema trgnu svoju sablju, udari vezira i odvoji mu glavu od tijela, te i on ode u srce Džehenema. Halifa se zadivi čvrstini djevojčine ruke i njenoj srčanosti. Zatim on bogato nagradi Nuruddina i dade zasebno mjesto u svome dvorcu njemu i Merjemi. Odredi im plaću, nagradu i ishranu, naredivši da im donesu sve što im je potrebno od odjeće, ćilima, skupocjenog posuđa.

Tako Nuruddin i Merjema provedoše u Bagdadu neko vrijeme živeći sretno i zadovoljni. Onda se Nuruddin zaželi majke i oca te upozna halifu sa svojom željom tražeći dopuštenje da ode u zavičaj i da posjeti rodbinu. Nuruddin pozva i Merjemu i pođe s njom pred halifu koji mu dopusti da ode i dade mu skupocjene darove preporučujući da brinu jedno o drugome. Zatim halifa naredi da se napišu pisma emirima Kaira Zaštićenoga, njegovim učenim ljudima i prvacima, preporučujući im Nuruddina, njegove roditelje i djevojku, te da im iskazuju najveće poštovanje.

Kada vijesti o tome dospješe u Kairo, trgovac Tadžuddin se obradova povratku svoga sina Nuruddina. Majka se također veoma obradova, te u susret Nuruddinu pođoše ugledni ljudi, emiri i državni prvaci, zbog halifine preporuke. Sretoše se s Nuruddinom - bio je to lijep, čudesan dan u kome se sreću dragi i voljeni, u kome se nalaze oni što se traže. Svakog dana je po jedan emir priređivao gozbu. Nuruddinu su se veoma radovali i ukazivali mu počasti da veće nisu mogle biti.

Kada se Nuruddin nađe s ocem i majkom, silno su se radovali jedni drugima, te nestade njihovih briga i nevolja. Veselili su se Merjemi ukazujući joj najveće počasti. Stizali su im darovi od svih emira i znamenitih trgovaca. Svakog dana su imali poneku novu radost i veselje veće od praznične radosti.

Radovali su se tako uživajući u obilju i blagodati, jeli su i pili sretni i zadovoljni neko vrijeme, dok im ne dođe Rušiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova, ona koja mezarja nastanjuje, te sa dunjaluka odoše u smrt našavši se u mnoštvu preminulih.

Slava Onome koji ne umire i u čijim rukama su ključevi ovoga i onog svijeta.

PRIČA O SAIĐANINU I NJEGOVOJ ROBINJI FRANKINJI

Priča se da je emir Šudžanuddin Muhammed, namjesnik u Kairu, pripovijedao:

- Proveli smo jednom noć kod nekog čovjeka u Saidu koji nas je ugostio i počastio. Taj čovjek bio je sasvim tamnoput. Bio je u poodmaklim godinama, a imao je malu djecu svijetlog tena koju je probijalo rumenilo.

- Čovječe - rekosmo mu - kako su ti djeca ovako svijetlog tena, a ti si potpuno tamnoput?

- Majka im je Frankinja. Uzeo sam je i s njom mi se dogodilo nešto neobično.

- Daruj nas tom pričom - rekosmo mu.

- Hoću - odgovori domaćin i poče pričati: - Hele, jednom sam u ovome mjestu posijao lan pa ga poslije počupao i očistio potrošivši za njega pet stotina dinara. Zatim sam ga htio prodati, ali nisam mogao dobiti više od te svote. Onda mi ljudi rekoše: "Odnesi lan u Aku, možda ćeš tamo mnogo zaraditi." Aka je u to vrijeme bila u rukama Franaka. Ja odnesoh lan u Aku i prodadoh jedan dio do-

govorivši se da isplatu čekam šest mjeseci. I dok sam ja tako prodavao lan, naiđe jedna Frankinja. One imaju običaj da se kreću po pijaci bez vela. Dođe ta žena da kupi od mene lana i vidjeh da je tako lijepa da mi pamet stade. Prodadoh joj malo lana po nižoj cijeni, a žena ga uze i ode. Nekoliko dana kasnije, ona se vrati, te joj prodadoh još lana po cijeni nižoj nego prvi put. Svraćala je kod mene više puta i ja shvatih da sam se zaljubio. Kako je obično dolazila sa staricom, rekoh toj starici:

- Ja sam se zaljubio. Hoćeš li mi pomoći da se sastanem s njom?

- Hoću, ali neka to bude tajna između nas troje: između mene, tebe i nje. Međutim, morat ćeš potrošiti novaca.

- Ako bih i dušu morao dati da se sretnem s njom, ne bi bilo mnogo...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

895. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je starica rekla onom čovjeku iz Saida:

- Neka to bude tajna između nas troje, ali moraš potrošiti novaca.

- Ako bih i dušu morao dati da budem s njom, neće biti mnogo.

Dogovoriše se da joj plati pedeset dinara. Trgovac spremi novac i predade ga starici koja uze pedeset dinara pa reče:

- Pripremi neko mjesto u svojoj kući, jer će ti noćas doći.

- Zatim sam otišao - pripovijedao je čovjek - spremio sam koliko sam mogao jela i pića, svijeća i slatkiša. Moja kuća je imala pogled na more, a kako je bilo ljeto, prostrijeh ćilim na terasi. Kada Frankinja dođe, jeli smo i pili dok nije pala noć pa legosmo pod vedrim nebom, osvijetljeni mjesečinom. Dok smo posmatrali zvijezde, razmišljao sam: "Kako te nije stid velikog Allaha! Kao stranac, ležiš pod vedrim nebom griješeći pred uzvišenim Allahom s jednom kršćankom zaslužujući džehennemsku kaznu! Bože, budi mi svjedok da sam se noćas uzdržao i da nisam prišao ovoj kršćanki stideći se Tebe i strahujući od Tvoje kazne!"

Potom sam spavao do jutra, a žena ujutro ustade i ljutito ode kući. Ja pođoh u svoj dućan i sjedoh u njega, kad naiđe ta žena sa staricom. Bila je ljuta i nalik na mjesec, tako da sam naprosto ginuo za njom i mislio sam: "Ko si ti da odbacuješ ovakvu djevojku? Jesi li ti as-Siri-s-Sakati, Bišr Bosonogi, Džunejjid Bagdadski ili Fudajil ibn Ijjad?"[43] Zatim stigoh staricu i rekoh joj:

- Dovedi mi je opet!

- Isusa mi, neće doći dok ne daš stotinu dinara - reče starica.

---

43 Čuveni mistici i askete iz VIII i IX vijeka.

- Dat ću ti stotinu dinara - odgovorih i pružih joj novac, te mi žena dođe po drugi put.

Kada je već bila kod mene, ponovo mi pade na um ona misao, te odbih ženu, prepustih je uzvišenom Allahu i odoh u svoju sobu.

Poslije ona starica, srdita, naiđe pored mene i ja joj rekoh:

- Dovedi mi je!

- Tako mi Isusa, više joj se nećeš radovati dok ne daš pet stotina dinara, ili ćeš umrijeti od čežnje!

Ja se uplaših i odlučih da dam sav novac koji sam dobio za lan, da i sebe založim za nju. Nisam stigao ni da se snađem kako valja, kad telal poče vikati:

- O, muslimani! Gotovo je s primirjem koje je vladalo između vas i nas! Dajemo muslimanima rok od sedam dana da obave poslove i da idu u svoje zemlje.

Žena više nije dolazila, te ja počeh sakupljati novac za koji su ljudi kupovali lan od mene na poček, a ostatak sam zamjenjivao uzimajući lijepu robu. Zatim napustih Aku silno ljubeći i čeznući za Frankinjom koja mi uze i srce i novac. Putovao sam do Damaska gdje sam robu kupljenu u Aki prodavao po višoj cijeni, jer je bila nestašica te robe zbog prekida primirja, te mi Allah - neka Mu je slava - dade dobru zaradu. Potom počeh trgovati robinjama ne bih li iz srca odagnao Frankinju. Bavio sam se tom trgovinom tri godine, ali sam bio u istoj situaciji.

Poslije se dogodiše poznati događaji između al-Melikunnasira[44] i Franaka. Allah mu dade da pobijedi Franke, te on zarobi sve njihove careve i osvoji primorske zemlje s Božijom pomoći. Slučaj htjede da mi dođe neki čovjek i zatraži jednu robinju za al-Melikunnasira. Ja sam imao divnu robinju pa mu je pokazah i taj čovjek je kupi za stotinu dinara. Dade mi devedeset dinara ostavši mi dužan deset, koliko je toga dana nedostajalo u kasi jer je potrošio sav novac u borbi protiv Franaka. Kada to saopćiše al-Meliku, on reče:

- Odvedite ga u odaju gdje su zarobljenice pa mu izaberite jednu Frankinju i neka nju uzme za tih deset dinara...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

896. NO

Kada nastupi osam stotina devedeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je al-Melik rekao:

- Odaberite mu jednu robinju za onih deset dinara koji mu pripadaju.

Zatim me odvedoše u odaju gdje se čuvaju zarobljenici. Ja dobro pogledah sve zarobljenike

44 Al-Melikunnasir je Salahuddin (Saladin).

i vidjeh onu franačku ženu u koju sam se bio zaljubio. Odmah sam je prepozao. Bila je to žena jednog franačkog viteza.

- Ovu mi dajte! - rekoh.

Onda odvedoh ženu u svoj šator i upitah je:

- Prepoznaješ li me?

- Ne - odgovori ona.

- Ja sam tvoj prijatelj koji je trgovao lanom, a onda mi se s tobom dogodilo to što se dogodilo. Uzela si od mene zlato i rekla si: "Vidjet ćeš me tek kada budeš dao pet stotina dinara." Sada sam te kupio sa deset dinara.

- To je tajna tvoje prave vjere - reče žena. - Ja izjavljujem da nema boga osim Allaha i izjavljujem da je Muhammed Allahov poslanik.

Žena primi islam na divan način, te ja pomislih: "Allaha mi, neću joj prići prije nego što je oslobodim i upoznam kadiju s time!"

Tako odoh Ibn Šeddadu i ispričah mu šta se dogodilo, te me on vjenča s njom. Zatim provedoh sa ženom noć i ona ostade u drugom stanju. Kada vojska pođe, i mi s njom stigosmo u Damask. Ne prođe ni nekoliko dana, a stiže al-Melikov glasnik tražeći zarobljenike, jer su se carevi bili tako dogovorili, te se vratiše svi zarobljeni muškarci i žene. Ostade samo ona žena što je bila kod mene. Franci na to rekoše:

- Žena toga i toga viteza nije došla.

Uporno su se raspitivali za nju, te saznaše da je kod mene i zatražiše je. Bio sam veoma uznemiren i izobličena lica, tako da me žena upita:

- Šta ti je? Šta ti se dogodilo?

- Došao je carev izaslanik da odvede sve zarobljenike, pa i tebe traže.

- Ne brini - reče žena. - Odvedi me al-Meliku, a ja znam šta mu treba reći.

Tako odvedoh ženu caru an-Nasiru na čijoj desnoj strani je sjedio izaslanik franačkoga cara i rekoh:

- Evo žene koja se nalazi kod mene!

- Hoćeš li ići u svoju zemlju, ili ćeš ostati s mužem? - upitaše je car i izaslanik. - Allah je htio da budeš oslobođena ropstva i ti i ostali.

- Ja sam primila islam i ostala sam u drugom stanju, kao što vidite po mom stomaku. Franci nemaju više ništa sa mnom.

- Je li ti draži ovaj musliman, ili tvoj muž, taj i taj vitez? - upita izaslanik, a ona odgovori onako kako je već odgovorila caru. Izaslanik se obrati Francima oko sebe:

- Jeste li čuli šta kaže?

- Jesmo - odgovoriše, a onda će izaslanik meni:

- Uzmi svoju ženu i vodi je.

Tako povedoh ženu, ali me izaslanik odmah pozva i reče:

- Njena majka je poslala nešto i rekla je: "Moja kćer je pala u ropstvo gola i želim da joj poneseš ovaj sanduk." Uzmi ga i predaj joj.

Uzeh sanduk, odnesoh ga kući i dadoh ženi. Ona otvori sanduk u kome nađe haljine i dvije kese zlata sa stotinu pedeset dukata. Vidjeh da su to one kese koje sam ja zavezao i da se na njima ništa nije promijenilo, te zahvalih uzvišenome Allahu. Ova djeca su mi od nje. Žena je živa i danas, i ona nam je spremila ovu hranu.

Bili smo zadivljeni Saiđaninovom pričom i srećom koja ga je snašla. Svevišnji Allah sve najbolje zna.

PRIČA O BAGDADSKOM MLADIĆU I ROBINJI KOJU JE KUPIO

Priča se da je u davna vremena u Bagdadu živio jedan čovjek koji je pripadao onim ljudima što od oca nasljeđuju veliki novac. Taj čovjek zavolio je jednu robinju koju je kupio, a i ona je njega voljela istom mjerom. Trošio je novac na nju dok nije potrošio svu imovinu i ostao bez ičega. Onda poče tražiti bilo šta da bi preživio, ali mu nije polazilo za rukom.

U vrijeme kada je bio imućan, taj mladić je na sijelima slovio kao poznavalac pjevanja, tako da se u tome umijeću bio sasvim izvještio. On se posavjetova s jednim prijateljem koji mu reče:

- Ne znam da ima za te nešto bolje od toga da pjevaš zajedno sa svojom robinjom. Tako ćeš zaraditi mnogo novaca, imat ćeš jela i pića.

Međutim, mladiću i djevojci je to bilo mrsko, te mu djevojka reče:

- Smislila sam šta treba da uradiš.

- Šta to? - upita mladić.

- Prodaj me i tako ćemo se izvući iz ove nevolje. Ja ću živjeti u blagostanju jer ovakvu kao što sam ja može kupiti samo bogat čovjek, a kasnije ću ti se vratiti.

I mladić odvede djevojku na trg. Prvi čovjek koji je vidje bio je jedan Hašimit[45] iz Basre. Bio je to obrazovan i otmjen čovjek, mehke duše. On kupi djevojku za hiljadu i pet stotina dinara.

- Kada primih novac - kazivao je mladić, vlasnik robinje - pokajah se i zaplakah zajedno s djevojkom. Molio sam Hašimita da raskine pogodbu, ali on ne pristade. Onda stavih novac u kesu ni sam ne znajući kamo da krenem jer mi je kuća bila pusta bez nje. Udarao sam se po licu i kukao sam kao što nikada nisam. Tako uđoh u jednu džamiju i sjedoh u nju plačući i pateći zbog samoće toliko da više nisam znao za se. Zaspah stavivši kesu pod glavu kao jastuk. Nisam ni osjetio kada mi je neko izvukao kesu ispod glave i dao se u bijeg. Prenuh se sav preštrašen i htjedoh potrčati za tim čovjekom, ali vidjeh da su mi noge svezane užetom, te padoh licem po tlu. Plakao sam, busao se i mislio: "Dušu si i novac izgubio..."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

---

45 Porodično stablo poslanika Muhammeda.

897. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je taj mladić, izgubivši kesu, sam sebi govorio: "Dušu si i novac izgubio!"

- Bilo mi je sve teže - pričao je mladić - te se zaputih prema Tigrisu. Navukoh odjeću preko glave i bacih se u rijeku. Prisutni ljudi me vidješe i povikaše:

- Nešto krupno mu se dogodilo!

I oni se baciše za mnom, pa me izvukoše i upitaše šta mi se dogodilo. Kazah im šta je bilo i ljudi se sažališe, a onda mi priđe jedan starac i reče:

- Izgubio si novac, ali kako možeš raditi na tome da izgubiš i glavu, pa da odeš u Džehennem?[46] Pođi sa mnom da ti vidim kuću.

Tako i uradih. Kada stigosmo mojoj kući, čovjek ostade kod mene neko vrijeme dok se nisam smirio. Zahvalih mu na tome i čovjek ode. Čim je on izašao, htjedoh se ubiti, ali pomislih na ahiret i oganj, te izađoh iz kuće i otrčah jednome prijatelju. Ispričah mu šta mi se dogodilo, a on zaplaka iz sažaljenja i dade mi pedeset dinara govoreći:

- Poslušaj moj savjet: odmah napusti Bagdad, a ovaj novac neka ti se nađe dok te ne prestane ljubav moriti i dok je ne zaboraviš. Ti si od onih ljudi koji umiju pisati. Rukopis ti je lijep i dobro si obrazovan. Otiđi bilo kojem namjesniku i izjadaj mu se. Možda će Allah dati da se nađeš sa svojom djevojkom.

Slušajući ga, okuražih se i jedan dio mojih briga nestade. Riješih da odem u Vasit[47] jer sam tamo imao rođake. Tako pođoh na riječnu obalu gdje vidjeh usidrenu lađu i mornare kako na nju ukrcavaju robu, te raskošno platno. Zamolih mornare da me povedu, a oni odgovoriše:

- Ova lađa pripada jednom Hašimitu i zato te ne možemo povesti.

Kada ih počeh podsticati nagradom, mornari rekoše:

- Ako već mora biti, onda skini tu gizdavu odjeću i obuci mornarsko odijelo, pa budi s nama, kao da si jedan od nas.

Ja se vratih, obukoh nekakvu mornarsku odjeću i odoh do lađe koja je polazila za Basru. Ukrcah se s mornarima i ne prođe mnogo vremena, kad ugledah onu svoju robinju. S njom su bile dvije djevojke koje su je dvorile. Minu me veliki gnjev koji me je bio obuzeo, te pomislih: "Eto, gledat ću je i slušati njenu pjesmu do Basre!" Uskoro se pojavi i Hašimit jašući s

---

46 Islam zabranjuje samoubistvo.

47 Grad između Basre i Bagdada. Osnovao ga je u VIII vijeku vojskovođa Hadžib ibn Jusuf.

grupom svojih ljudi. Oni se ukrcaše na lađu koja se zatim otisnu. Hašimitu donesoše jelo, te se on i robinja prihvatiše jela. Ostali su jeli nasred lađe. Onda Hašimit reče robinji:

- Dokle ćemo biti ovako bez pjesme? Dokle ćeš tugovati i plakati? Nisi ti prva koja se rastaje s onim koga voli!

Tako sam saznao koliko me voli. Hašimit postavi paravan za robinju na jednom kraju lađe i pozva one što su se nalazili na mojoj strani. On sjede s njima pored paravana i ja upitah ko su, te saznadoh da su to njegova braća. Hašimit im donese vina i meze koliko je trebalo, te svi počeše tražiti djevojku da pjeva. Ona dohvati lutnju, naštima je i poče pjevati:

S onom koju voli karavana se kroz tminu zaputi
I na tom putu noćnom nigdje neće zastati.

Tek kada karavan iz vida sasvim izmaknu
Žar ljubavi u srcu njegovom planu.

Djevojku savlada plač, te ona odbaci lutnju prekinuvši pjesmu. Putnici se rastužiše, a ja padoh bez svijesti. Ljudi pomisliše da imam padavicu, te mi neko poče učiti nešto na uho, dok ostali nisu prestajali nagovarati djevojku i moliti je da pjeva. Ona opet prihvati lutnju i poče pjevati:

Stajao sam kajući se i gorko sam plak'o -
U srcu je čuvam premda otišla je daleko.

Za nju pitam ostatke boravišta napuštene,
Al' kuća je pusta i nema ni sjene njene.

Zatim djevojka pade bez svijesti, a ljudi briznuše u plač. Ja vrisnuh i stropoštah se ošamućen. Mornari zažagoriše i jedan hašimitski sluga reče:

- Zašto ste poveli ovog ludaka?

- Kada stignete do nekog sela - razgovarali su mornari - izbacite ga i rasteretite nas.

Ja se veoma zabrinuh zbog toga i spopadoše me prave muke. Trudio sam se da budem što strpljiviji i mislio sam: "Nema načina da se iščupam iz njihovih šaka osim ako ne dam do znanja djevojci gdje se nalazim na lađi, kako bi ona osujetila da me izbace."

Putovali smo tako dok ne stigosmo nadomak jednog sela, i onda vlasnik lađe reče:

- Izađimo na obalu!

Ljudi se iskrcaše. Kako je bila večer, ja stadoh iza paravana, uzeh lutnju i počeh svirati melodiju za melodijom. Onda zasvirah melodiju koju je djevojka naučila od mene i vratih se na svoje mjesto na lađi...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

898. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić pripovijedao:

- I onda se ja vratih na svoje mjesto na lađi. Ljudi se ukrcaše s obale i zauzeše mjesta dok je mjesečina obasjavala kopno i rijeku. Onda Hašimit reče djevojci:

- Tako ti Allaha, nemoj nam zagorčavati život!

Djevojka uze lutnju i dodirnu je rukom, a zatim ciknu tako da ljudi pomisliše da će dušu ispustiti. Djevojka reče:

- Allaha mi, moj učitelj je s nama na ovoj lađi!

- Kada bi bio s nama - reče Hašimit - ne bih nas lišio njegova društva. Možda bi ti bilo lakše s njim i to bi koristilo tvojoj pjesmi. Ali, daleko je on od ove lađe!

- Ne mogu svirati na lutnji i mijenjati pjesme kad je moj gospodar s nama.

- Pitat ćemo mornare - reče Hašimit.

- Pitaj - na to će djevojka, a Hašimit se obrati mornarima:

- Jeste li ukrcali koga?

- Nismo - odgovoriše mornari, a ja se uplaših da će Hašimit prestati da se raspituje, te se nasmijah i rekoh:

- Ja sam njen učitelj i učio sam je dok sam bio njen gospodar.

- Allaha mi - povika djevojka - to govori moj gospodar!

Pojaviše se sluge i odvedoše me Hašimitu koji me prepozna kada me vidje, te reče:

- Jadan bio! Kakav si to? Šta te je snašlo, te tako izgledaš?

Ispričah mu sve šta mi se dogodilo i pri tom sam plakao. Onda se razliježe kuknjava robinje iza zavjese. Sam Hašimit briznu u plač zajedno sa svojom braćom sažaljevajući me, a onda Hašimit reče:

- Allaha mi, ja nisam prilazio ovoj robinji, niti sam je obljubio! Do danas nisam slušao kako pjeva. Ja sam čovjek prema kome je Allah darežljiv pa sam otišao u Bagdad samo zato da bih slušao pjesme i da bih tražio svoju nafaku od zapovjednika pravovjernih, pa sam oba cilja postigao. Kada sam se htio vratiti u zavičaj, pomislih: "Poslušat ću malo kako se pjeva u Bagdadu!" Tako kupih ovu robinju ne znajući za vaš odnos. Neka mi Allah bude svjedok da ću djevojku osloboditi čim stignem u Basru, oženit ću te njome i valjano ću vas nagraditi. Međutim, postavljam uvjet da, kada mi se prohtije slušati pjesmu, djevojka pjeva iza paravana. Ti ćeš biti jedan od moje braće i gost za sofrom.

Obradovah se tome, a Hašimit promoli glavu iza zavjese i reče djevojci:

- Pristaješ li na to?

Djevojka ga poče blagosiljati zahvaljujući, a on pozva jednog slugu i reče mu:

- Uzmi ovog mladića za ruku, skini mu odjeću pa ga nagizdaj, namiriši i dovedi mi ga.

Sluga me odvede i uradi kako mu je naredio gospodar. Zatim me dovede Hašimitu koji me posluži pićem kao što je služio i druge. Onda robinja zapjeva najljepšu pjesmu:

Kudili me što sam gorke suze prolijevala
Kada dragi dođe da bih se oprostila.

Bol rastanka nisu kušali ti ljudi,
Niti znaju za očaj što sažiže mi grudi.

Ljubavno stradanje samo je onom znano
Čije srce je međ' ruinama izgubljeno.

- Svi su bili veoma ushićeni - pripovijedao je mladić. - Ja sam se također radovao, te uzeh lutnju od djevojke i zapjevah najljepšu pjesmu:

Dobročinstvo ako tražiš, traži ga od plemenitoga
Koji nikad nije bez bogatstva i obilja svoga,

Jer čast predstavlja plemenitoga moliti
Dok je sramno od škrtog čovjeka tražiti.

Ako se već poniženje uistinu ne može izbjeći,
Barem se ponizi od znamenitih tražeći.

Veličanje znamenitih najzad nije poniženje,
Već je poniženje sitnih ljudi veličanje.

Ljudi su bili veoma radosni i veselje je bivalo sve veće dok smo pjevali čas ja, a čas djevojka. Tako pristadosmo uz neku obalu. Tu se lađa ukotvi i svi koji su bili na lađi iskrcaše se, pa se iskrcah i ja. Bio sam pijan, te čučnuh da se pomokrim. Onda me savlada san i zaspah, a putnici se vratiše na lađu koja ih odnese. Oni nisu znali za me pošto su bili pijani.

Svoj novac bio sam dao robinji, tako da nisam imao ništa uza se. Oni su već stigli u Basru, a mene probudi tek vrelo suce. Ustadoh, ali ne vidjeh nikoga. Zaboravio sam pitati Hašimita kako se zove i gdje se nalazi njegova kuća u Basri, te po čemu je poznat. Bio sam zbunjen i činilo mi se da je moj radosni susret s djevojkom bio samo san.

Stajao sam tako smušen, kad naiđe jedna velika lađa na koju se ukrcah i stigoh u Basru

gdje nikoga nisam znao, niti sam znao gdje se nalazi kuća onog Hašimita. Tako stigoh jednom prodavaču voća od koga uzeh tintu i papir...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

899. NOĆ

Kada nastupi osam stotina devedeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Bagdađanin, robinjin prijatelj, stigao u Basru. Bio je izgubljen jer nije poznavao nikoga, niti je znao za kuću onog Hašimita.

- Onda odoh jednom bakalinu - pričao je mladić - uzeh od njega tintu i papir pa sjedoh da pišem. Bakalinu se svidje moj rukopis, ali je uočio da mi je odjeća prljava pa upita šta mi je. Rekoh mu da sam ubogi stranac, a prodavač će na to:

- Hoćeš li ostati kod mene i imat ćeš svakog dana pola dirhema, hranu i odjeću? Vodit ćeš mi račune u dućanu.

- Hoću - rekoh i ostadoh kod njega da mu vodim poslove izravnavajući prihode i rashode.

Nakon mjesec dana, čovjek vidje da su mu se prihodi povećali, a rashodi smanjili, te mi poče zahvaljivati zbog toga. Onda mi je davao svakog dana po jedan dirhem.

Potraja to godinu dana, pa mi bakalin ponudi da se oženim njegovom kćerkom i da se uortačimo u dućanu. Prihvatih ponudu, te odoh sa svojom ženom u đerdek. U dućanu sam boravio izgubljen i slomljena srca, ispoljavajući tugu. Bakalin se odade piću pozivajući i mene, ali ja odbih zbog žalosti.

Živio sam tako nekoliko godina. Jednoga dana dok sam sjedio u dućanu, ugledah kako grupa ljudi nosi hranu i piće. Upitah bakalina o čemu se radi, a on mi odgovori:

- Ovo je dan bogataša. Danas zabavljači, igrači i bogati mladići odlaze na obalu rijeke da jedu i piju pod drvećem na kanalu al-Abala.[48]

Želeći da to i sam pogledam, mislio sam: "Ako vidim te ljude, možda ću se sresti s onom koju volim." Onda rekoh bakalinu:

- I ja bih želio poći tamo.

- Ako hoćeš, idi s njima - odgovori on pa mi spremi jela i pića.

Pođoh na obalu kanala i kada stigoh tamo, vidjeh da ljudi odlaze. Htjedoh i ja poći s njima, kad ugledah kapetana lađe na kojoj je bio Hašimit s onom robinjom. Išao je obalom kanala. Povikah prema njima, te me kapetan i njegovo društvo prepoznaše i povedoše me pitajući:

- Zar si živ?

---

48 Kanal prokopan od Basre do istoimenog grada. Omiljeno šetalište stanovnika srednjovjekovne Basre.

Grlili su me raspitujući se šta je bilo sa mnom i ja im sve ispričah. Oni na to rekoše:

- Mislili smo da te je savladalo piće pa si se udavio u vodi.

Na moje pitanje o djevojci, odgovoriše:

- Pošto je saznala da si nestao, počela je cijepati odjeću, spalila je lutnju, busala se po licu i kukala. Kad smo se vratili s Hašimitom u Basru, rekli smo joj: "Okani se plača i tugovanja", a ona reče: "Obući ću crninu i napraviti sebi mezar ukraj kuće. Sjedit ću pored njega i kajati se što sam pjevala." Mi joj dopustismo da tako učini i eno je i sada u istome stanju.

Zatim me ljudi povedoše i kada stigoh do jedne kuće, vidjeh djevojku u stanju kakvo su opisali. Čim me ugleda, ona ciknu iz sveg glasa, tako da pomislih da će umrijeti. Dugo sam je grlio, a onda mi Hašimit reče:

- Uzmi je!

- Hoću, ali je oslobodi kao što si obećao i oženi me njome - odgovorih.

Hašimit učini tako, pa nam dade skupocjene darove, mnoštvo odjeće, ćilime i pet stotina dinara, te reče:

- Toliko ću vam davati svakog mjeseca pod uvjetom da se družite sa mnom i da slušam robinju.

Zatim nam oslobodi jednu kuću naredivši da nam tamo prenesu sve što je potrebno. Kada stigoh u tu kuću, vidjeh da je krcata ćilimima i platnom, te privedoh i djevojku. Onda odoh bakalinu, ispričah mu sve što mi se zbilo i zamolih ga za dopuštenje da se razvedem s njegovom kćerkom ne upisujući mi to u grijeh. Platih joj i mehr i ostale obaveze.

Tako provedoh s Hašimitom dvije godine stekavši veliko bogatstvo i počeh ponovo živjeti onakvim životom kakvim sam živio s djevojkom u Bagdadu. Milostivi Allah pogleda na nas obasipajući nas velikim blagodatima i nagrađujući našu istrajnost ostvarenjem želja. Neka je Njemu hvala na ovom i na onome svijetu.

Allah najbolje sve zna.

PRIČA O VIRD-HANU, SINU CARA DŽILJIADA

Priča se da je u minulim vremenima i u davno doba živio jedan car u zemlji Indiji. Bio je to moćan car, visok, lijep, divne naravi, plemenit, darežljiv prema siromašnima, privržen podanicima i svim žiteljima svoga carstva. Taj car zvao se Džiljiad i pod svojom vlašću je imao sedamdeset i dva namjesnika. U njegovoj zemlji bilo je tri stotine i pedeset kadija i imao je sedamdeset vezira. Na svakih deset vojnika imao je jednog starješinu. Njegov najstariji vezir zvao se Šimas a imao je dvadeset i dvije godine. Taj vezir bio je lijep čovjek, fine naravi, blag, spretan, pametan starješina i uopće mudar čovjek. Bog mu je dao da bude milostiv i pažljiv prema podanicima.

Car Džiljiad pravedno je vladao svojim carstvom, brinuo je o podanicima obasipajući dobročinstvom i stare i mlade, te dajući im ono što podanicima pripada. Starao se o njima i njihovoj sigurnosti smanjujući poreze svima. Zato je car koji se dobrostivo ponašao prema njima bio omi-

ljen kod starih i mladih. Postupao je tako dobro prema podanicima kako nije niko prije njega.

Uprkos svemu tome, uzvišeni Allah mu nije dao poroda. Caru je bilo teško zbog toga, kao i podanicima njegova carstva. Jedne noći, car je ležao ophrvan mislima o problemima carstva. Tako ga savlada san i on usni kako lije vodu pod nekim drvetom...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

900. NOĆ

Kada nastupi devetstota noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Džiljiad usnio kako sipa vodu u korjen nekog stabla oko koga je bilo mnoštvo drugog drveća. Utom se ispod stabla pojavi vatra spržívši sva druga stabla oko njega. Car se probudi prestravljen, te pozva jednog slugu i reče mu:

- Odmah pođi i dovedi mi vezira Šimasa.

Sluga ode Šimasu i reče mu:

- Zove te car odmah da dođeš. Probudio se prestravljen, pa me poslao da te smjesta dovedem k njemu.

Čim je saslušao slugu, Šimas skoči i uputi se caru, pa uđe i zateče ga kako sjedi u postelji. Vezir sjede pred cara poželivši mu slavu, dugovječnost i blagostanje, i reče mu:

- Neka Allah odagna tugu od tebe, care! Šta te je uznemirilo noćas i zašto me tražiš tako hitno?

Pošto dopusti veziru da sjedne pred njega, car mu poče kazivati što je usnio:

- Noćas sam usnio san koji me je prestravio. Sipao sam u snu vodu uz jedno stablo oko koga je bilo mnoštvo drveća. I dok sam to radio, pojavi se vatra ispod toga stabla koja sve oko sebe sažeže. Probudio sam se u strahu i poslao da te zovu zbog tvoje učenosti. Poznato mi je da ti mnogo znaš i u svašta se razumiješ.

Šimas obori glavu neko vrijeme, a onda se osmjehnu i car ga upita:

- Šta misliš, Šimase? Pravo mi reci i nemoj nimalo okolišati!

- Care - na to će Šimas - uzvišeni Allah ti se smilovao i rasteretio te. Taj san donijet će ti veliko dobro. Naime, uzvišeni Allah će ti podariti sina koji će od tebe naslijediti carstvo nakon tvoga duga života. Međutim, dogodit će se nešto što sada ne želim tumačiti, jer vrijeme nije podesno za tumačenje.

Car se silno obradova. Veselio se sve više, tako da nestade njegovog straha i smireni car reče:

- Kad si mi već tako lijepo protumačio san, onda mi završi tumačenje čim bude vrijeme. To što sada ne treba tumačiti, valja učiniti kada dođe vrijeme za to kako bi moja sreća bila potpuna, jer ne želim ništa osim zadovoljstva uzvišenog Allaha.

Videći da car zapravo traži da mu završi tumačenje sna, on navede neke razloge i izbjegnu

tumačenje. Onda car pozva astrologe i sve tumače snova u svome carstvu. Tako svi oni dođoše k caru koji im ispriča san i reče:

- Želim da mi date pravo tumačenje.

Jedan od njih se odvaži i od cara zatraži dopuštenje da govori. Kada mu car dopusti, čovjek reče:

- Neće biti da tvoj vezir Šimas ne može protumačiti san, nego se stidio pa te umirio ne ponudivši ti cijelo tumačenje. Ako mi dopustiš da govorim, ja ću ti kazati.

- Govori bez ustručavanja, ali iskren budi! - na to će car, a tumač reče:

- Znaj, care, da ćeš dobiti sina koji će naslijediti carstvo nakon tvoga dugog života. Međutim, on se neće ponašati prema podanicima kao ti, nego će pogaziti tvoje propise, tiranski će se ponašati prema narodu i snaći će ga ono što je snašlo miša od mačka kada je miš zamolio uzvišenog Allaha da ga zaštiti.

- Kakva je to priča o mačku i mišu? - upita car.

Mačak i miš

- Neka Allah poživi cara! - poče kazivati tumač. - Jedan mačak izađe jedne noći da ulovi štogod u kakvom vrtu, ali ne nađe ništa, te sav klonu od velike studeni i kiše kojima je obilovala ta noć. Mačak poče smišljati šta da preduzme i dok je tako tumarao, on ugleda rupu u podnožju drveta pa joj priđe i poče njuškati frkćući: osjećao je da je u rupi miš i trudio se da ga dohvati. Miš osjeti mačka, pa mu okrenu leđa i poče grebati prednjim i zadnjim šapama kako bi zatrpao rupu. Mačak se oglasi tihim glasom:

- Zašto to činiš, brate, kad ja tražim utočište kod tebe, da mi se smiluješ i skloniš me noćas u svojoj rupi? Slab sam zbog starosti i onemoćao sam. Nisam u stanju kretati se, a noćas sam zalutao u ovaj vrt i mnogo puta dozivao smrt da se oslobodim nesreće. Sada sam se, evo, opružio pred tvojim vratima zbog studeni i kiše. Zaklinjem te Bogom da budeš dobar pa da me uzmeš za ruku i uvedeš kod sebe, te da me skloniš u hodniku svoje rupe, jer sam ubogi stranac. Rečeno je: “Ko pruži utočište u svojoj kući strancu i siromahu, njegovo utočište na Sudnjem danu bit će Džennet.” Ti zaslužuješ, brate, takvu nagradu. Dozvoli mi da provedem noć u tvojoj kući, a ujutro ću poći svojim putem...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

901. NO

Kada nastupi devet stotina prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mačak rekao mišu:

- Dopusti mi da prenoćim kod tebe, a onda ću poći svojim putem.

Kada je miš čuo mačkove riječi, on ga upita:

- Kako ćeš ući u moju rupu kad si mi prirodni neprijatelj i kada se hraniš mojim mesom? Plašim se da ćeš me prevariti jer je to jedna od tvojih osobina i kod tebe ne vrijedi zavjet. Vele: "Ženskaru ne treba povjeravati lijepu ženu, ubogom bijedniku novac, niti drva vatri." Tako ni ja ne treba da imam povjerenja u tebe, jer kažu: "Prirodno neprijateljstvo je utoliko jače ukoliko je slabiji onaj ko ga osjeća."

Onda mačak progovori sasvim prigušenim i očajničkim glasom:

- To što veliš zaista je poučno i ne mogu ti zbog toga prigovoriti. Međutim, molim te da prekinemo pređašnje prirodno neprijateljstvo između mene i tebe, jer kažu: "Ko oprosti jednome stvorenju u koja i sam spada, njemu će oprostiti njegov Stvoritelj." Ranije sam ti bio dušman, ali sada tražim tvoje prijateljstvo. Vele: "Ako hoćeš da ti neprijatelj postane prijatelj, učini mu dobro." Brate, ja ti dajem tvrdu vjeru Božiju da ti nikada neću učiniti nažao. Uostalom, nisam ni kadar za to. Pouzdaj se u Boga i učini dobro djelo. Prihvati moj zavjet i zakletvu!

- Kako da prihvatim zavjet onoga s kojim sam oduvijek u neprijateljstvu i koji ima običaj da me prevari? Da si mi kakav drugi, a ne krvni neprijatelj, ne bih tome pridavao značaja. Međutim, to je smrtno neprijateljstvo. Kažu: "Ko se povjeri dušmanu, podsjeća na onoga što je stavio ruku u usta otrovnice."

Onda mačak reče kipteći od bijesa:

- Teško mi je i na izmaku sam snaga. Na umoru sam i uskoro ću preminuti pred tvojim vratima. Ti ćeš me nositi na duši jer me možeš spasiti nevolje u kojoj se nalazim. Ovo su zadnje riječi koje ti upućujem.

Miš se uplaši svevišnjeg Allaha i njegovo srce obuze sažaljenje, te on pomisli: "Ko hoće da mu Allah pomogne protiv neprijatelja, neka bude prema njemu milostiv i dobar! Ja ću se u ovom slučaju pouzdati u Allaha: spasit ću mačka od propasti da zaslužim Božiju nagradu."

I miš izađe prema mačku pa ga uvuče u svoju rupu gdje mačak ostade dok se ne okrijepi i ne odmori. Poče se jadati na to kako je oslabio, izgubio snagu i ostao bez prijatelja. Miš ga je sažaljevao i smirivao približavajući mu se i trudeći se oko njega. Dotle je mačak puzao po rupi dok nije zatvorio izlaz plašeći se da miš ne pobjegne.

Kada je htio izaći, miš priđe mačku kao i obično. Čim mu se približi, mačak ga zgrabi kandžama pa ga poče ujedati i drmusati. Uzimao ga je u usta, dizao sa zemlje, bacao ga i trčao za njim, a zatim ga čerečio i mučio. Miš je dozivao u pomoć moleći Allaha da ga spasi. Proklinjao je mačka:

- Gdje je obećanje koje si mi dao? Gdje je tvoja zakletva? Zar me tako nagrađuješ što sam te uveo u svoju rupu i povjerio ti se? Imao je pravo onaj što je rekao: "Ko povjeruje svome neprijatelju, neka se ne nada spasenju." Pravo je imao i onaj što je rekao: "Ko se povjeri svome neprijatelju, zaslužuje propast." Ali - ja se uzdam u svoga Tvorca. On će me spasiti od tebe.

I dok se to mišu događalo s mačkom koji je htio kidisati na njega i rastrgati ga, naiđe lovac s lovačkim psima. Jedan pas dođe do ulaza u rupu i začu u njoj borbu pa pomisli da lisica kida nekoga. Pas jurnu da uhvati lisicu, ali naiđe na mačka i povuče ga k sebi. Kada mačak pa-

de u kandže psu, zabavi se o sebi, a miša ostavi živa, bez ijedne rane. Lovački pas izvuče mačka, pokida mu žile i baci ga mrtva. Tako mačak i miš pokazaše da je imao pravo onaj što je rekao: "Ko je milostiv, i njemu će se milost ukazati; ko je nasilnik, i sam će nasilje osjetiti."

Eto, to im se dogodilo, care, i zato niko ne treba da pogazi obećanje dato onome ko mu se povjerio. Ko prevari i iznevjeri, dogodit će mu se ono što se dogodilo mačku, jer kako se čovjek ponaša prema drugima, tako će se drugi ponašati prema njemu. Ko čini dobro, imat će sevap. Ali, ne žalosti se, care, i neka ti ne bude teško. Tvoj sin će najprije biti nasilan i okrutan, a onda će vjerovatno poći tvojim stopama. Onaj znalac, tvoj vezir Šimas, nije htio da ti zataji bilo šta i to je razborito od njega, jer vele: "Najbojažljiviji ljudi su najučeniji i najdobrohotniji."

Car se povinova sudbini i naredi da se tumači snova bogato nagrade. Zatim ih otpusti pa ode na svoje mjesto i poče razmišljati o tome šta se dogodilo. Kada pade noć, car ode jednoj svojoj ženi koja mu je bila najdraža i najmilija i obljubi je. Četiri mjeseca kasnije, pokrenu se plod u njenom stomaku i ona se silno obradova pa obavijesti cara koji reče:

- Obistini se moj san, a Allah je pomagač!

Onda car smjesti ženu na najljepše mjesto ukazujući joj najviše počasti i bogato je darivajući. Potom pozva jednog slugu i posla ga da dovede Šimasa. Kada vezir dođe, car mu saopći da je žena ostala u drugom stanju. Radujući se, car još reče:

- Istinu si rekao o mome snu i moje nade su se ostvarile. Možda nosi muško dijete koje će naslijediti carstvo. Šta veliš, Šimase?

Šimas je šutio ništa ne odgovarajući, a car ga upita:

- Zašto se ne veseliš mojoj radosti i ništa mi ne odgovaraš? Da li se ovo tebi ne sviđa, Šimase?

Vezir pade ničice pred carem i reče:

- Neka te Allah poživi, care. Kakva je korist od traženja hlada pod drvetom ako ispod njega vatra izbija, i kako čovjek može uživati u čistome vinu ako ga davi? Kakva je korist od utaživanja žeđi pitkom i hladnom vodom, ako se čovjek davi u njoj? Ja robujem Allahu i tebi, care, a poslovica kaže: "Postoje tri stvari o kojima razuman čovjek ne treba da govori prije nego što se okončaju: putnik o putovanju dok se ne vrati s njega; ratnik o ratu dok se ne vrati iz njega; trudna žena o porodu dok se ne porodi...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

902. NO

Kada nastupi devet stotina druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vezir Šimas rekao caru:

- Tri su stvari o kojima razuman čovjek ne treba da govori dok se ne okončaju.

A zatim mu je rekao:

- Znaj, care, da čovjek koji govori o nečemu što nije završio nalikuje na asketu kome je glava maslom prekrivena.

- Kakva je to priča o asketi i šta je bilo s njim? - upita car, a vezir reče:

Pobožni čovjek

- Bio jedan isposnik kod uglednog čovjeka u nekom gradu. Asketa je od uglednika svakodnevno dobijao sljedovanje: tri pogače s malo masla i meda. Maslo je u tome gradu bilo skupo, te ga je asketa sakupljao u jedan ćup dok ga nije napunio i objesio ga iznad glave zbog straha i mjera predostrožnosti.

Jedne noći dok je sjedio na svojoj sećiji sa štapom u ruci, sinu mu ideja u vezi s maslom i njegovom skupoćom, te on pomisli: "Treba da prodam sve maslo koje imam i da za taj novac kupim jednu ovcu i povjerim je nekom seljaku. Prve godine ojanjit će muško i žensko janje, druge godine ojanjit će žensko i muško. Stoka će se neprestano razmnožavati dok ih ne bude mnoštvo. Poslije ću uzeti svoj dio pa ću prodati onoliko ovaca koliko budem htio, kupit ću tu njivu na kojoj ću zasaditi voćnjak i sagraditi veliki dvorac. Nabavit ću odjeće, kupiti robove i robinje, oženiti se kćerkom toga i toga trgovca i prirediti svadbu kakve nikad nije bilo. Zaklat ću stoku, pripremiti divnu hranu, slatkiše, variva i ostalo. Okupit ću igrače, zabavljače, nabaviti muzičke instrumente, mnoštvo cvijeća i svih vrsta mirisnog bilja. Pozvat ću bogataše i siromahe, učene ljude i državne prvake. Što god ko zatraži, donijet ću mu. Pripremit ću raznih vrsta jela i pića i poslati telala da viče: Ko god šta zatraži, dobit će! A onda ću, kada mi mladu pokažu, otići s njom u đerdek, uživati u njenoj ljepoti i ljupkosti. Jest ću, piti i veseliti se, sam sebi govoreći: Ostvario si cilj! Odahnut ću od isposništva i bogosluženja. Onda će moja žena ostati u drugom stanju pa će roditi dječaka, a ja ću, radujući se, prirediti gozbu njemu u čast. Odgajat ću ga najbolje što mogu, poučavati ga filozofiji, književnosti, matematici i proslaviti njegovo ime u svijetu. Ponosit ću se njime pred uglednim ljudima. Podsticat ću ga na dobra djela, a on mi se neće suprotstavljati, te ću mu zabranjivati da čini ružna i pokuđena djela, preporučujući mu bogobojaznost i dobra djela. Davat ću mu vrijedne darove. Ako vidim da sluša, darivat ću ga još bolje, a ako vidim da je sklon neposlušnosti, udarit ću ga ovim štapom."

Isposnik podiže štap da udari njime sina, ali pogodi ćup s maslom iznad svoje glave i razbi ga. Komadići padoše po njemu, a maslo mu se prosu po glavi, odjeći i bradi. Tako isposnik postade primjer za pouku.

Zato, care, čovjek ne treba da govori o nečemu prije nego što to bude.

- Pravo veliš - na to će car. - Divan si ti vezir jer si iskren i dobro me savjetuješ. Od sada ćeš kod mene uživati položaj kakav želiš i bit ćeš rado primljen.

Šimas pade ničice pred Allahom i carem moleći se za njegovu dugovječnost i dobrobit:

- Neka te Allah poživi i neka te učini još većim! Znaj da ne krijem od tebe ništa. Tvoje zadovoljstvo je i moje zadovoljstvo, ono na što se ti ljutiš i mene ljuti. Ne raduje me ništa osim tvoje radosti. Ne mogu zaspati ako znam da si ljut na me, jer mi je uzvišeni Allah dao svako do-

bro zahvaljujući tvojoj plemenitosti. Zato molim svevišnjeg Allaha da te čuva uz pomoć sv meleka i da te nagradi na najbolji način kada se budeš s njim sreo.

Car je likovao, a Šimas ustade i ode od njega.

Nakon nekog vremena, careva žena rodi dječaka, te glasnici odoše caru i obradovaše ga viješću o rođenju djeteta. Car se silno obradova i svesrdno zahvali Allahu, govoreći:

- Hvala Allahu koji mi podari sina, pošto sam već bio izgubio nadu. On je samilostan i darežljiv prema svojim robovima.

Potom car napisa pisma svim podanicima carstva da bi im obznanio vijest i pozivajući ih u dvor. Tako mu dođoše emiri, doglavnici i državni prvaci koji su bili njemu potčinjeni.

Što se tiče carevog sina, ljudi su po cijelome carstvu udarali u talambase objavljujući radosnu vijest, te caru stigoše ljudi iz svih krajeva. Dođoše učeni ljudi, filozofi, književnici, mudraci, i svi se okupiše kod cara zauzimajući mjesto svaki prema svome rangu. Onda car dade znak sedmerici velikih vezira čiji starješina je bio Šimas da svaki od njih kaže, u skladu sa svojom mudrošću, šta mu je na srcu. Starješina Šimas zatraži da govori i pošto mu car dopusti, vezir reče:

- Hvala Allahu koji nas je iz ničega stvorio, koji je svojim robovima dao pravične careve povjerivši im vlast i dobra djela i učinivši da oni svojim podanicima daju nafaku. To se naročito odnosi na našega cara uz čiju pomoć Allah oživljava mrtve, a on nas u našoj zemlji daruje onim što je njemu dato, koji nam je dao ugodan život, sigurnost i pravičnost. Koji je to car poput našeg učinio svojim podanicima toliko dobra, koji drži do naših prava vodeći računa da budemo pravedni jedni prema drugima, koji nije nemaran prema nama, koji ispravlja naše nepravde? Jedan od izraza Allahove dobrote jest i to da je njihov car privržen njihovim potrebama, da ih čuva od dušmana, jer krajnji cilj neprijatelja je da pobijedi svoga neprijatelja i da ga drži u šaci. Mnogi ljudi dovode svoju djecu carevima kao sluge, te oni kod careva dobijaju rang robova kako bi mogli dušmana odbiti. U našu zemlju nije kročio neprijatelj u vrijeme ovoga blagodatnog i presretnog cara čija se sreća ne da ni opisati jer je iznad svakog opisa. Ti si, care, dostojan velike blagodati, a mi smo pod tvojom zaštitom i pod tvojim okriljem. Neka ti Allah da najljepšu nagradu i neka te dugo poživi, jer smo prije svega molili Allaha da usliši našu molbu tako što će nam tebe poživjeti i podariti tebi valjanog sina u kome ćeš uživati. Allah je primio našu molbu i uslišio dovu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

903. NOĆ

Kada nastupi devet stotina treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Šimas rekao caru:

- Uzvišeni Allah je primio našu molbu i uslišio nam dovu. On nam je brzo dao

olakšanje, kao što ga je dao ribama u jednome bazenu.

- Kakva je to priča o ribama? - priupita car.

Ribe u bazenu

- Znaj, care - reče Šimas - da je negdje bio bazen u kome se nalazilo nekoliko riba. I dogodi se da se u tome bazenu poče smanjivati nivo vode, tako da se ribe pribiše jedna uz drugu. Ostalo je tek toliko vode da ribe zamalo nisu stradale. I tako ribe rekoše:

- Šta li će biti s nama? Šta da smislimo da bismo se spasile?

Onda najstarija i najpametnija riba reče:

- Nema nam drugog izlaza nego da se molimo Allahu. Međutim, poslušajmo šta rak misli o tome, jer on je stariji od nas. Pođimo k njemu da čujemo šta on misli kao mudriji od nas.

Ribama se učini da je tako najbolje, pa sve pođoše raku koga zatekoše kako leži na svome mjestu uopće ne znajući šta se događa s ribama koje ga pozdraviše i rekoše:

- Gospodine, zar te ne zanima šta je s nama, a najstariji si i naš si starješina?

- Pozdravljam vas - odgovori rak. - Zašto ste došle i šta želite?

Ribe mu ispričaše svoju priču o tome kako opada nivo vode i da će stradati kada bazen presuši, a zatim dodadoše:

- Došle smo da zatražimo tvoje mišljenje kako da se spasimo, jer si ti stariji i mudriji od nas.

Rak dugo ostade pognute glave, a zatim reče:

- Nema sumnje da vam nedostaje pameti kada ste izgubile nadu u milost uzvišenog Allaha i u Njegovo staranje o svim svojim stvorenjima. Zar ne znate da svevišnji Allah brine o svojim robovima bez ikakvog računa i da je On odredio nafaku svakome prije nego što ga je stvorio? On je svakome odredio koliki će mu život biti i svojom božanskom moći propisao je svakome nafaku. Zašto onda da brinemo o nečemu što je u onostranosti naređeno? Mislim da će najbolje biti moliti se svevišnjem Allahu. Treba da svako od nas, u potaji i javno, dovede u sklad svoje misli sa svojim Gospodarom, da moli Allaha da nas spasi i izvuče iz nevolje, jer svevišnji Allah ne iznevjerava molbu onoga ko se oslanja na Njega, niti odbija molbu onog ko Mu se molbom obraća. Ako budemo dobro postupali, naš položaj će se popraviti, te će nas snaći samo dobro i blagostanje. Kada dođe zima i natopi se zemlja zahvaljujući dovama vrlih među nama, neće propasti dobro onoga ko ga je stvorio. Najbolje će biti da čekamo što će Allah učiniti s nama. Ako nas zadesi smrt kao što najzad biva, onda ćemo odahnuti; ako nas zadesi nešto zbog čega moramo bježati, pobjeći ćemo iz svoga kraja tamo gdje Allah bude htio.

Na to sve ribe uglas rekoše:

- Pravo veliš, gospodine! Neka te Allah nagradi!

I svaka riba ode na svoje mjesto.

Ne prođe nekoliko dana, a Allah im posla pljusak, te se bazen napuni vodom više nego ranije.

Tako smo i mi, care, bili izgubili svaku nadu da ćeš dobiti sina. Pošto je Allah darovao nama i tebi to blagoslovljeno dijete, molit ćemo svevišnjeg Allaha da ga učini uistinu blagoslovlje-

nim sinom, da uživaš u njemu, te da nam on bude dobar halifa kako bismo dobivali ono što i od tebe dobivamo. Svevišnji Allah ne napušta onoga ko Mu se obraća, niti treba bilo ko da prestane moliti za Allahovu milost.

Onda ustade drugi vezir i pozdravi cara koji mu uzvrati pozdrav, te vezir reče:

- Car se naziva carem samo ako dariva, ako je pravičan, ako sudi i ako je plemenit, te ako lijepo postupa prema svojim podanicima, u skladu sa zakonima i običajima ustaljenim među ljudima, kada obeštećuje jednog čovjeka u odnosu prema drugome, kad ne dopušta prolijevanje krvi i ponižavanje, ne dopušta zanemarivanje siromaha, pomaže velike i male, daje im pravo koje im pripada, tako da se svi mole za njega pokoravajući se njegovoj zapovijedi. Nema nikakve sumnje da je car s takvim odlikama omiljen kod podanika, te da na ovome svijetu stiče slavu, a na onome svijetu čast i zadovoljstvo svoga Stvoritelja. Mi, okupljeni robovi, priznajemo da u tebi ima svega što sam opisao, care. Ljudi su kazali: "Najbolja stvar je kada je car prema podanicima pravedan, kada je mudar, umješan, učen i obaviješten pa postupa u skladu sa svojim znanjem." Mi upravo uživamo u toj sreći, a ranije smo očajavali zbog toga što nisi imao sina koji bi naslijedio carstvo. Međutim, neka je uzvišeno ime Allaha koji nije iznevjerio tvoju molbu, već ti je uslišio dovu zbog dobrih misli o Njemu i zbog toga što Mu se prepuštaš. Divna je bila tvoja molba, i upravo se tebi dogodilo ono što se dogodilo gavranu i zmiji.

- Šta se dogodilo i kakva je to priča o gavranu i zmiji? - upita car.

Gavran i zmija

Bio jedan gavran koji je sa svojom ženkom sretno živio na drvetu dok nije došlo vrijeme da izlegu ptiće. Kako je vladala vrućina, zmija izađe iz rupe, pa pođe prema tome drvetu i uspe se uz grane dok ne stiže do gavranovog gnijezda. Leže u gnijezdo i ostade u njemu nekoliko ljetnjih dana istjeravši gavrana koji nije imao nikakvih izgleda, niti je imao gdje prileći.

Kada minuše vreli dani, zmija ode na svoje mjesto, a gavran reče ženki:

- Zahvalimo se uzvišenom Allahu što nam je podario spasenje i zdravlje. Nema nam druge nego da se na Njega oslonimo. Ako Allah htjedne i poživi nas iduće godine, On će nam gubitak nadoknaditi.

Kada dođe vrijeme da izlegu mladunce, zmija izađe iz svoga skrovišta i pođe prema drvetu. Dok je ona puzala s grane na granu uputivši se, po običaju, gavranovom gnijezdu, na nju se iznenada ustremi jastreb koji je udari u glavu i razbi joj je. Zmija pade na zemlju bez svijesti, te na nju naiđoše mravi i pojedoše je. Tako gavran i njegova ženka ostadoše zdravi i sigurni, te izlegoše veliko potomstvo zahvaljujući Allahu na tome što su dobro i zdravo i što imaju potomstvo.

Tako i mi, care, pošto smo bili izgubili nadu, treba da zahvaljujemo Allahu što je ovo blagoslovljeno dijete dao i tebi i nama. Neka te Allah nagradi i neka učini dobrim ishod tvojih djela...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

904. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je drugi vezir zaključio svoju besjedu riječima:

- Neka te Allah nagradi i neka učini dobrim ishod tvojih djela.

Onda ustade treći vezir i obrati se caru:

Raduj se, pravedni care, dobru na ovome svijetu i nagradi na budućem, jer sve što vole zemaljski ljudi vole i oni s neba. Allah ti je dosudio ljubav zasadivši je u srca stanovnika tvoga carstva. Neka je Njemu hvala u naše i u tvoje ime. Neka podari još veću blagodat tebi i nama. Znaj, care, da čovjek ne može učiniti ništa bez dopuštenja uzvišenog Allaha i da je On taj koji daje. Svako dobro čovjekovo od Njega potiče. On je podijelio blagodat svojim robovima onako kako On hoće: nekima je dao mnoge darove, a drugima da se brinu o nabavljanju hrane; od nekog je načinio starješinu, a nekoga je stvorio kao isposnika na ovome svijetu koji žudi samo za Njim, jer On je rekao: Ja donosim korist, Ja liječim i bolest dajem, Ja bogatstvo i siromaštvo dajem, Ja smrt i život dajem; u Mojim rukama je sve i sve Meni pripada. Zato su svi ljudi dužni da Mu zahvaljuju. Ti spadaš, care, u sretne i bezgrješne, kao što je rečeno: "Najsretniji je onaj bezgrješnik kome je Allah dao dobro i ovoga i onog svijeta, koji je zadovoljan onim što mu je Allah darovao zahvaljujući Mu na tome." Ko se drznuo tražeći iznad onoga što mu je Allah odredio nalik je na divljeg magarca i lisicu.

- Kakva je to priča o njima? - upita car.

Divlji magarac i lisica

- Znaj, care - reče vezir - da je jedna lisica svakog dana izlazila iz svoje jazbine da traži hranu. Jednom, dok je lisica bila u nekoj planini, dan brzo prođe i ona se zaputi kući. Usput srete drugu lisicu i počeše jedna drugoj pričati o tome šta je koja rastrgala. Jedna lisica reče:

- Jučer sam napala divljeg magarca. Bila sam gladna jer već tri dana nisam jela, te sam se obradovala i zahvalila uzvišenom Allahu koji mi ga dade. Onda se domogoh njegovog srca, pojedoh ga i sita se najedoh, te se vratih u svoju jazbinu. Prođoše tri dana, a nisam ništa okusila. I pored toga, još uvijek sam sita.

Kada je lisica čula tu priču, pozavidje drugoj lisici na sitosti i pomisli: "Moram pojesti srce divljeg magarca!" I ta lisica nije jela nekoliko dana, tako da smrša i zamalo ne uginu. Utom prođoše dva lovca koji su krenuli u lov. Oni naiđoše na divljeg magarca i provedoše cijeli dan goneći ga. Jedan lovac odapne strijelu i pogodi ga u utrobu, tako da mu dođe do srca i lovac ubi magarca ispred jazbine spomenute lisice. Lovci dođoše do njega i zatekoše ga

mrtva, te potegoše strijelu koja ga je pogodila u srce, ali izađe samo drvo, a vrh strijele ostade u utrobi magarca.

Čim pade noć, lisica izađe iz jazbine stenjući od slabosti i gladi, pa ugleda divljeg magarca opruženog pred njenim ulazom. Lisica se silno obradova i zamalo da poleti od radosti, te reče:

- Hvala Allahu koji mi dade da ostvarim želju bez truda, jer se nisam nadala magarcu, niti bilo čemu drugom. Možda ga je Allah oborio dotjeravši ga do moje jazbine.

Zatim lisica skoči na magarca, raspori mu utrobu, pa uvuče glavu i poče njuškom preturati po crijevima dok ne nađe srce. Dohvati ga njuškom i proguta. Kada srce dospje lisici u grlo, vrh strijele se ispriječi zapevši za vratnu kost tako da ga nije mogla ugurati u stomak, niti ga izvaditi iz grla. Bila je sigurna da će umrijeti.

Zato, care, čovjek treba da bude zadovoljan onim što mu je Allah dodijelio i da Mu zahvaljuje na blagodati koju mu je dao, te da ne prestaje uzdati se u svoga Gospodara. Tako je i tebi, care, zbog tvojih dobrih namjera i dobrih djela Allah podario dijete, pošto je nada bila izgubljena. Molimo uzvišenog Allaha da mu da dug život i vječnu sreću, te da ga učini blagoslovljenim nasljednikom odanim tvome zavjetu nakon tvoga duga života.

Potom ustade četvrti vezir i reče:

- Ako je car razložan i ako poznaje norme mudrosti...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

905. NO

Kada nastupi devet stotina peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je četvrti vezir ustao i rekao:

- Ako je car razložan, ako poznaje norme mudrosti, zakone i politiku, i ako uz to ima valjane namjere, ako je pravedan prema podanicima, ako je plemenit prema onome ko zaslužuje njegovu plemenitost, ako uvažava one koji su dostojni uvažavanja, ako prašta kada je to moguće i neizbježno, ako brine o nadređenima i potčinjenima, ako im olakšava i blagorodan je prema njima, ako krije njihovu sramotu i ispunjava obećanja koja im je dao - on je uistinu dostojan sreće na ovome i na budućem svijetu. Tako će biti zaštićen od svojih podanika i to će mu pomoći da učvrsti vlast i trijumf nad dušmanima, da ostvari svoje ciljeve, s tim što će uživati Božiju blagodat zahvaljujući Mu na tome i na Njegovoj zaštiti. Ukoliko car postupa suprotno ovome, neće se osloboditi nevolja i nedaća zajedno sa svojim podanicima zato što će se tiranski ponašati i prema bliskim i prema dalekim, pa će ga snaći isto ono što je snašlo carevića namjernika.

- A kako je to bilo? - upita car.

Carević namjernik

- Znaj, care - reče vezir - da je na zapadu živio jedan car vladajući kao tiran i nasilnik koji nije štitio svoje podanike, niti one koji su dolazili u njegovo carstvo. Ko god bi ušao u carevinu toga cara, njegovi ljudi oduzimali su mu četiri petine imovine, a došljaku su ostavljali jednu petinu. Allah podari tome caru sretnoga sina.

Kada carević vidje da stvari na ovome svijetu ne stoje kako valja, on se odreknu dunjaluka i poče putovati od rane mladosti, obožavajući na svome putu uzvišenog Allaha. Odbacivao je ovosvjetska dobra.

Pokoravajući se uzvišenom Allahu, putovao je dolinama i pustarama i svraćao je u gradove. Jednoga dana, carević uđe u grad toga tirana i kada se zaustavi pored stražara, oni ga zgrabiše i pretražiše, ali ne vidješe da ima išta osim dva para odijela - jedno novo i drugo staro. Uzeše mu novo odijelo, a ostaviše staro, pošto su ga ponižavali i omalovažavali. Carević se jadao:

- Teško vama, nasilnici! Ja sam siromah čovjek i putnik. Kakvu korist možete imati od ovoga odijela? Ako mi ga ne date, otići ću caru i požaliti se na vas.

- Mi to i radimo po carevom naređenju, a ti čini ono što misliš da treba činiti - odgovoriše stražari.

Namjernik pođe dalje dok ne stiže do careva dvora i htjede ući, ali mu stražar ne dade, te se carević vrati razmišljajući: "Nema mi druge nego da čekam dok car izađe, pa ću mu se požaliti na ono što me je zadesilo."

I dok je on tako čekao da car izađe, čuo je kako jedan vojnik govori o njemu. Carević pođe lagahno naprijed dok se ne zaustavi naspram vrata. Nije stigao ni da se snađe, a car izađe, te namjernik stade pred njega moleći se za njegov uspjeh. Carević ispriča šta mu se dogodilo sa stražarima. Požali se, dakle, caru rekavši mu da on pripada onim obožavateljima Allaha koji odbacuju ovosvjetska dobra i traže zadovoljstvo uzvišenog Allaha. Tako je počeo hoditi svijetom i svi ljudi kojima je stigao činili su mu dobro. Na to je nailazio u svakom gradu i u svakom selu.

- Kada sam ušao u ovaj grad - pričao je carević - nadao sam se da će njegovi žitelji postupiti prema meni kao prema ostalim namjernicima. Međutim, tvoji stražari me presretoše, skinuše mi odjeću i bolno me istukoše. Razmotri moj slučaj. Uzmi stvar u svoje ruke i vrati mi odijelo, a ja u ovome gradu neću ostati nijednoga časa.

Car tiran reče namjerniku:

- Ko ti je savjetovao da uđeš u grad kad ne znaš šta radi njegov car?

- Kada uzmem svoje odijelo, radi sa mnom šta hoćeš - reče carević.

Pošto je car čuo namjernikove riječi, on se sav izobliči i povika:

- Glupane! Skinuli smo ti odijelo da bismo te ponizili, a ti si preda mnom digao galamu! Sada ću ti i dušu uzeti!

I car naredi da ga zatvore. Pošto se namjernik nađe u tamnici, poče se kajati zbog odgovo-

ra caru, ljuteći se na samog sebe što nije odustao od svega i spasio se. Polovinom noći namjernik ustade i dugo je klanjao govoreći:

- Bože, Ti si pravedni sudija koji zna u kakvom sam stanju i šta mi se dogodilo s tim tiranskim carem. Ja sam Tvoj rob kome je učinjena nepravda. Molim Te da budeš milostiv i spasiš me iz šaka ovoga tiranskog cara i da mu se osvetiš, jer Ti ne prelaziš preko nasilja nasilih ljudi. Ako znaš da mi je nanio nepravdu, osveti mu se još ove noći i kazni ga, jer je Tvoja presuda pravedna i Ti pomažeš ojađenima, Ti čija će moć i veličina trajati do kraja vremena!

Kada je tamničar čuo dovu toga jadnika, on pretrnu od straha i utom buknu vatra u carevom dvorcu, tako da u njemu izgorje sve do samih vrata tamice. Nije se spasio niko osim tamničara i namjernika koji odoše iz toga grada. Sami grad cara tirana potpuno izgorje zbog careva nasilja.

Tako se i mi, sretni care, molimo za te i ujutru i uvečer zahvaljujući uzvišenom Allahu što je bio dobar pa nam te dao, što smo sigurni pod Tvojom pravičnom vlašću i što lijepo postupaš prema nama. Bili smo veoma potišteni što nisi imao sina koji bi naslijedio carstvo, strahujući da ne dobijemo nekog drugog cara poslije tebe. Sada je uzvišeni Allah ispoljio svoju milost prema nama i otklonio nam brigu. Obradovao nas je ovim blagoslovljenim dječakom. Molit ćemo svevišnjeg Allaha da ga učini dostojnim zamjenikom, da mu podari slavu, trajnu sreću i neizmjerno dobro.

Zatim ustade peti vezir i reče:

- Slava svevišnjem Allahu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevu odobrenju.

906. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je peti vezir rekao:

- Neka je slava svevišnjem Allahu koji daje divne darove i vrijedne poklone! Mi smo se uvjerili da je Allah milostiv prema onima koji su mu zahvalni i koji čuvaju svoju vjeru. Ti si, sretni care, poznat po svojim nenadmašnim vrlinama, po pravdi i nepristrasnosti prema svojim podanicima onako kako će biti zadovoljan uzvišeni Allah. Zbog toga te je svevišnji Allah visoko uzdigao učinivši te sretnim i kao izvanredni dar dao ti ovo sretno dijete, pošto je nada bila izgubljena. Zato smo trajno radosni i veseli, a ranije smo bili veoma brižni i neraspoloženi jer nisi imao sina. Razmišljali smo o tome koliko si nam bio naklonjen, pravičan prema nama i milostiv, i strahovali smo da ti Allah ne odredi da umreš a da nemaš nekoga ko će naslijediti carevinu, pa bismo se mi međusobno razišli. Nastao bi razdor među nama i dogodilo bi nam se ono što se dogodilo gavranu.

- A kakva je to priča o gavranu? - upita car.

Gavran

- Znaj, sretni care - reče vezir - da se u jednoj stepi nalazila prostrana dolina u kojoj je bilo potoka i drveća, plodova i ptica što su slavile jedinoga i svemogućeg Boga, stvoritelja noći i dana. U mnoštvu ptica bilo je gavranova koji su veoma sretno živjeli. Njihov starješina i sudija bio je jedan blag i pažljiv gavran, a oni su uz njega bili sigurni i spokojni. Zbog pravilnog odnosa među njima, nijedna ptica im nije ništa mogla učiniti.

Jednoga dana, starješina umre - snađe ga ono što je suđeno svim stvorenjima. Gavranovi su ga neutješno žalili jer među njima nije bilo nikog ko bi ih mogao voditi kao on. Tako se gavranovi okupiše i počeše se dogovarati ko će ih valjano voditi. Jedna grupa odluči se za izvjesnog gavrana i rekoše:

- Ovaj zaslužuje da bude naš car.

Drugi ga ne prihvatiše, tako da među pticama nastade razdor i spor. Metež je postajao sve veći, a onda se složiše i dogovoriše da prespavaju noć, te da sutra niko ne odleti rano u potragu za hranom, već da svi pričekaju do jutra i čim zora zarudi da se okupe na jednome mjestu da bi vidjeli koja će ptica najprije poletjeti. I još rekoše:

- Tu pticu izabrat ćemo za našeg cara i povjeriti joj se.

Sve ptice pristadoše dajući riječ jedna drugoj da će se držati dogovora. Sutradan se podiže soko i ptice mu rekoše:

- Dobra ptico, tebe biramo za svoga gospodara koji će nas voditi.

- S Božijom pomoći od mene ćete imati samo veliko dobro - pristade soko.

I pošto mu povjeriše vlast, soko je letio da lovi plijen. S njim je letio i po jedan gavran koga je soko nasamo ubijao, jeo mu mozak i oči, a ostalo je ostavljao. Tako je činio dok ga ptice ne prozriješe uvidjevši da ih je većina stradala. Onda ptice rekoše jedne drugima:

- Šta da radimo? Većina nas je stradala. Nismo se ni prenule dok većina nije propala. Treba da se čuvamo.

Sutradan, ptice pobjegoše od sokola jurnuvši na sve strane.

Tako se i mi plašimo da nam se ne dogodi nešto slično i da ne dobijemo drugog cara. Međutim, Allah nam je darovao ovu blagodat i uputi nam tebe. Sada smo sigurni da će sve biti dobro, da ćemo biti složni, sigurni i spokojni u svome zavičaju. Neka je slava svevišnjem Allahu i najljepša hvala! Neka Allah blagoslovi cara i nas, njegove podanike! Neka nama i caru podari najveću sreću! Neka cara učini najsretnijim i najdostojnijim!

Potom ustade šesti vezir i reče:

- Neka ti Allah da, sretni care, sve najbolje na ovome i onom svijetu! Stari su govorili: "Ko klanja i posti, ko drži do roditelja i ko pravedno sudi, njegov Gospodar će pri susretu biti zadovoljan njime." Ti si naš vladar i pravedan si. Svaki tvoj postupak je sretan. Molimo uzvišenog Allaha da te bogato nagradi i uzvrati na tvoje dobročinstvo. Već si čuo šta je rekao ovaj učeni čovjek o tome kako se plašimo da ne budemo nesretni tako što bismo dobili drugog cara koji ne bi bio kao ovaj.

Tada bismo se međusobno razišli i zbog toga bi nastale nevolje. Kad je već tako kako rekosmo, onda treba da uzvišenom Allahu upućujemo dove ne bi li caru dao sretnoga sina i učinio ga carevim nasljednikom. Uostalom, ono što čovjek voli na ovome svijetu i u čemu uživa može imati nepoznate posljedice. Stoga čovjek ne treba da moli svoga Gospodara za nešto čije posljedice su mu nepoznate, jer od toga može imati prije štetu nego korist; u njegovoj molbi može biti vlastita propast i čovjeka može snaći ono što je snašlo dresera zmija, njegovu ženu, djecu i cijelu porodicu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

907. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je šesti vezir rekao caru:

- Čovjek ne treba da moli svoga Gospodara za nešto čemu ne zna posljedice, jer od toga može imati prije štetu nego korist; u njegovoj molbi može biti propast i može ga snaći ono što je snašlo dresera zmija, njegovu ženu, djecu i cijelu porodicu.

- Kakva je to priča o dreseru, njegovoj djeci, ženi i porodici? - upita car.

Dreser zmija i njegova porodica

- Znaj care - reče vezir - da je bio jedan dreser zmija koji ih je odgajao i to mu je bio zanat. Imao je veliku korpu u kojoj su bile tri zmije, a za koju nisu znali njegovi ukućani. Svakodnevno je odlazio i sa zmijama obilazio grad da bi tako prehranio porodicu. Uvečer se vraćao kući i krišom stavljao gmizavce u korpu, a ujutro ih je uzimao i nosao ih gradom. Tako je stalno radio, a da ukućani nisu znali šta je u korpi.

Jednoga dana, dreser se kao i obično vrati kući, a žena ga upita:

- Šta se nalazi u ovoj korpi?

- Šta će ti to? - odgovori dreser. - Zar nemate hrane više nego što je potrebno? Budi zadovoljna s onim što ti je Bog dao, a za drugo nemoj pitati.

Žena ušuti misleći: "Moram pregledati korpu i saznati šta je u njoj." Odlučivši da to učini, ona upozna djecu s tim nagovarajući ih da pitaju oca za korpu i da budu uporni ne bi li im kazao. Djeca pomisliše da je u korpi nešto za jelo, te su svakodnevno tražila od oca da im pokaže šta ima u korpi. Otac ih je odbijao zabranjujući da ga i pitaju o tome.

Prođe tako neko vrijeme a majka je i dalje podsticala djecu. Zatim se dogovoriše da ništa ne jedu i ne piju sve dok otac ne udovolji njihovoj želji i ne otvori im korpu. Jedne noći, dođe dreser i donese mnogo hrane i pića. On sjede i pozva ih da jedu s njim, a oni odbiše da mu priđu ispoljavajući ljutnju. Čovjek ih je lijepo nagovarao:

- Šta želite da vam donesem od jela, pića i odjeće?

- Babo, hoćemo samo da nam otvoriš tu korpu da vidimo šta je u njoj, ili ćemo se poubijati.

- Djeco, u korpi nije ništa dobro za vas, već može biti samo zlo ako vam je otvorim.

Djeca se još više naljutiše, a otac im poče prijetiti i upozoravati ih na batinanje ako ne odustanu. Međutim, djeca su se sve više ljutila i navaljivala. Otac se rasrdi i uze štap da ih tuče, te djeca pobjegoše u kuću. Korpa ostade pred njima jer je dreser nije bio sklonio. Žena pusti muža da se bavi djecom, a ona hitro otvori korpu da vidi šta je u njoj, te zmije izađoše i najprije ujedoše ženu usmrtivši je. Zatim se razmilješe po kući i usmrtiše veliko i malo, izuzimajući dresera koji napusti kuću i ode.

Kada promisliš o tome, sretni care, shvatit ćeš da čovjek treba da želi samo ono što mu ne uskraćuje uzvišeni Allah. Štaviše, treba da bude zadovoljan onim što mu je svevišnji Allah odredio. Tako je i tebi, care nakon očajavanja, uz veliko znanje i razum, Allah podario zadovoljstvo rođenjem djeteta. Smirio je tvoje srce, a mi molimo uzvišenog Allaha da sina učini pravednim zastupnikom kojim će biti zadovoljan Allah i podanici.

Onda sedmi vezir reče:

- Poznato mi je i vjerujem u ono što su ti kazali moji prijatelji, ovi učeni i mudri veziri. Vjerujem u ono što su iznijeli, kako su opisali tvoju pravičnost, tvoje dobre postupke, i vjerujem u sve ono čime se odlikuješ od drugih careva iznad kojih si se uzdigao. To je tek jedan dio naših obaveza. Što se tiče mene, mogu reći: Hvala Allahu koji te darovao svojom milošću tako što ti je podario carstvo, koji je pomogao tebi i nama da Mu budemo još zahvalniji. Sve je to zahvaljujući samom tvome postojanju. Dokle god budeš među nama, nećemo se plašiti tiranije niti ćemo imati zuluma. Niko nam neće moći ništa, makar bili i nejaki. Vele: "Najbolji su oni podanici čiji car je pravičan, a najgori su oni čiji car je tiran." Također kažu: "Bolje je živjeti uz krvožedne lavove nego uz cara tirana." Neka je vječna hvala uzvišenom Allahu što nam je dao tebe i što ti je podario ovo blagoslovljeno dijete, nakon što je nada bila izgubljena i pošto si zašao u godine. Jer, najbolji dar na ovome svijetu je dobro dijete. Narod kaže: "Ko nema poroda, ne ostavlja za sobom ni spomena." Zahvaljujući postojanoj pravičnosti i odanosti uzvišenome Allahu, dato ti je ovo sretno dijete. Ono je dar svevišnjeg Allaha i nama i tebi zbog tvoga valjanog ponašanja, zbog tvoje izvanredne strpljivosti. S tobom se dogodilo upravo ono što se dogodilo s paukom i vjetrom.

- Kakva je to priča o pauku i vjetru? - upita car.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

908. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je taj car upitao vezira:

- Kakva je to priča o pauku i vjetru?

Pauk i vjetar

- Znaj, care - reče vezir - da se jedan pauk objesio na osamljena i visoka vrata, te je sagradio sebi dom u kome je mirno živio. Zahvaljivao je uzvišenom Allahu koji mu je dao to mjesto otklonivši njegov strah od crva. Živio je tako neko vrijeme zahvaljujući Allahu na miru i na hrani koju je dobijao. Međutim, njegov stvoritelj stavi ga na ispit tako što ga skinu da bi vidio koliko je zahvalan i koliko može podnijeti. Zatim posla na pauka olujni istočni vjetar koji ga ponese zajedno s kućom i baci ga u more, a onda ga valovi izbaciše na kopno. Pauk zahvali uzvišenom Allahu na izbavljenju i poče koriti vjetar, govoreći:

- Vjetre, zašto mi to učini? Kakvu korist imaš od toga da me s moga mjesta nosiš ovamo, a bio sam tako siguran i miran u svojoj kući, visoko na tim vratima?

- Nemoj me koriti, jer ću te vratiti na mjesto gdje si i bio - reče vjetar.

Pauk je strpljivo čekao nadajući se da će ga vjetar vratiti na staro mjesto. Onda puhnu sjeverni vjetar, ali ne vrati pauka. Zatim puhnu južni vjetar koji naiđe na pauka, zahvati ga i ponese prema onoj kući. Kada ga donese tamo, pauk prepozna kuću i zakači se za nju.

Tako smo se mi molili Allahu koji nagradi cara zbog njegove usamljenosti, dade mu istrajnost i darova mu ovoga dječaka, pošto je bio izgubio nadu i zašao u godine. Nije ga odveo sa ovoga svijeta dok mu nije podario lagodnost, darovao mu carstvo i moć. Na taj način je ispoljio milost podancima ukazavši im svoju blagodat.

Onda car uskliknu:

- Neka je Allahu bezmjerna hvala! Nema boga osim Njega! On je tvorac svega, On nam svjetlom vlastitih djela pokazuje svoju uzvišenost i svemoć. On daje vlast i moć svojim robovima kojima hoće, jer On bira koga hoće za zastupnika i opunomoćenika nad svojim stvorenjima naređujući mu da bude prema njima pravedan, da se drži zakona i propisa, da postupa u skladu sa istinom, da prema podanicima bude onakav kako On hoće i kako je njima milo. Cara koji bude postupao prema carevim zapovjestima, Bog će usrećiti, kao i onoga ko mu se bude pokoravao. Takvoga će osloboditi strahota na ovome svijetu i dati mu divnu nagradu na budućem svijetu. Allah dobročinitelje ne lišava nagrade. Ko bude radio drukčije nego što je Allah naredio, strašno će pogriješiti; ko se o svoga Gospodara ogriješi i ovaj svijet pretpostavi onome svijetu, neka zna da na ovome svijetu nema trajnih djela, niti će imati šta od onoga svijeta, jer Allah daje vremena tiranima i smutljivcima, a ne zanemaruje nijednoga svog roba. Ovi moji veziri spomenuše da je Allah zbog moje pravičnosti prema njima i pravilnog postupanja darovao meni i njima veliku milost, te su Mu zahvalni da više ne može biti. Pri tom je svaki kazao ono čime ga je Allah nadahnuo. Svi su neumorno zahvaljivali Allahu na Njegovoj blagodati i dobroti. I ja Mu zahvaljujem, jer sam ja samo potčinjeni rob čije srce je u Njegovim rukama, čiji jezik Njemu pripada, koji je zadovoljan onim što Allah dosudi njemu i njegovim podanicima, ma šta to bilo. Svaki vezir je o ovome dječaku kazao što mu je bilo na pameti, navodeći kako mi

je ponovo ukazana milost kada sam dospio u godine u kojima beznađe preovladava i kada uvjerenje malaksava. Hvala Allahu koji nas je spasio nevolje i smjenjivanja vladara kao što se smjenjuju noć i dan. Velika je to blagodat prema njima i prema meni. Zato zahvaljujem svevišnjem Allahu koji nam je podario dječaka, saslušavši nas i udovoljivši nam, koji ga je učinio visokim nasljednikom u hilafetu. Molimo Njegovu plemenitost i blagost da učini sretnom svaku dječakovu aktivnost kako bi postao car pravedan prema svojim podanicima, car koji će ih čuvati od stradanja.

Kada car okonča besjedu, mudraci i učeni ljudi ustadoše pa ničice padoše pred Allahom zahvaljujući caru i ljubeći mu ruke. Zatim svaki ode svojoj kući, a car uđe u dvorac, pogleda dječaka, pa mu prouči dovu i dade mu ime Vird-han.

Kada dječak napuni dvanaest godina, car ga htjede dati na školovanje, pa mu sagradi dvorac usred grada u kome napravi tri stotine i šezdeset odaja. Zatim dječaka dovede u dvorac, postavi mu za učitelje tri mudra i učena čovjeka naredivši da ne zapuštaju pouku noću ni danju, već da u svakoj odaji provedu po jedan dan, pazeći da ga pouče svakoj nauci, tako da bude upućen u sve, da na vratima svake odaje ispisuju kojim naukama su dječaka u njoj poučili, te da svakih sedam dana upoznaju cara o tome šta je naučio.

Učitelji odoše dječaku i nisu prestajali da ga uče danju ni noću, ne ostavljajući ništa što je i njima samima bilo poznato. Pokaza se da je mladić bistar i oštrouman, da dobro uči kako niko nije učio prije njega. Svake hefte su obavještavali cara, o tome koliko je njegov sin naučio i šta je dobro savladao. Tako je carević usvajao divno znanje i sjajno obrazovanje, te učitelji rekoše:

- Nismo nikada vidjeli dijete pametno kao što je ovo. Neka te Allah blagoslovi zbog njega i neka ti dâ da uživaš u njegovom životu.

Sa dvanaest godina dječak je naučio sve što je najbolje u svakoj nauci, nadmašivši sve učitelje i mudrace svoga doba. Onda ga učitelji odvedoše njegovom ocu, caru, i rekoše mu:

- Allah te usrećio s ovim sretnim djetetom, care! Dovodimo ga pošto je savladao sve nauke, tako da nijedan učenjak ni mudrac njegovog vremena nije postigao ono što je on postigao.

Car se silno obradova pa svesrdno zahvali uzvišenom Allahu, ničice pade pred Njim i reče:

- Hvala Allahu na nebrojenim blagodatima!

Potom prouči dovu za vezira Šimasa i reče mu:

- Šimase, došli su mi učitelji i obavijestili me da je moj sin savladao sve nauke. Nije ostala ni jedna koju nije naučio, tako da je nadmašio sve prethodnike. Šta veliš, Šimase?

Vezir pade ničice pred uzvišenim Allahom, pa poljubi caru ruke i reče:

- Smaragd sija makar bio u tamnoj gori, svijetleći kao svjetiljka. Tvoj sin je dragulj i njegova mladost mu ne smeta da bude mudar. Hvala Allahu što ga je obdario. Ja ću ga, ako Bog da, sutra ispitati šta je sve naučio, i to pred skupom učenjaka i emira...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi devet stotina deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car Džiljiad saslušao Šimasa, a onda naredi oštroumnim učenjacima i mudrim vrlim ljudima da sutradan dođu u carev dvor. Oni svi dođoše i kada se okupiše pred carevim vratima, on im dopusti da uđu. Onda priđe vezir Šimas i poljubi careviću ruke, a on ustade pa ničice pade pred vezirom, ali mu Šimas reče:

- Mladunče lava ne treba da se klanja ni pred kakvom zvjerkom, niti svjetlost treba da se poredi sa tamom.

Carević na to reče:

- Kada je lavlje mladunče ugledalo carskog vezira, ničice je palo pred njim.

- Reci mi - obrati mu se vezir - šta je to što je vječno slobodno, koje su njegove dvije manifestacije i koja od te dvije manifestacije je vječna?

- Što se tiče onoga što je vječno slobodno, to je svevišnji Allah, jer je On počelo bez početka i kraj bez svršetka. Što se tiče dviju manifestacija, to su ovaj i budući svijet, a vječna je blagodat onoga svijeta.

- Pravo si rekao i prihvaćam odgovor - na to će vezir. - Međutim, želio bih da mi kažeš otkud znaš da je jedna od tih manifestacija ovaj svijet, a druga budući svijet.

- Otuda što je ovaj svijet stvoren iz ničega i što je njegovo počelo u iskonskom postojanju, ali brzo prolazi i zahtijeva nagradu za djela. Budući svijet je druga egzistencija.

- Tako je - reče Šimas. - Želim da mi kažeš otkud znaš da je od te dvije egzistencije vječna blagodat onoga svijeta.

- Znam po tome - reče dječak - što je onaj svijet boravište u kome nagrađuje djela Vječni i Neprolazni.

- Kaži mi - zatim će Šimas - koji ljudi su na ovome svijetu najvredniji hvale za svoja djela.

- To su oni koji pretpostavljaju budući svijet ovome svijetu.

- A koji to ljudi pretpostavljaju budući svijet ovome?

- Oni koji znaju da žive u privremenom boravištu i da je ono stvoreno zato da bi nestalo, te da će nakon toga prolaska polagati račune. Kada bi neko vjerovao da je vječan na ovome svijetu, taj bi pretpostavljao ovaj svijet onome svijetu.

- Može li postojati onaj svijet bez ovoga?

- Ko ne bude imao ovoga svijeta, neće imati ni onoga. Meni se čini da ovaj svijet i oni što žive na njemu, te spas ka kome idu podsjećaju na seljake kojima je emir sagradio tijesnu kuću, pa ih uveo u nju i naredio im da nešto rade odredivši svakom određeni rok i povjerivši ih jednoj

osobi. Ko obavi ono što mu je naređeno, taj opunomoćenik će ga izvesti iz tijesne kuće, a ko do određenog roka ne uradi ono što mu je naređeno, snosit će posljedice. I dok oni tako rade, kroz pukotine na kući procuri med. Ljudi pojedu meda, kušaju njegovu slast pa počnu polahko obavljati posao koji im je naređen, ne mareći za med iza leđa. Oni strpljivo podnose svoju tjeskobu i brinu zato što znaju za posljedice ka kojima idu. Zadovoljni su sa to malo slasti. Osoba kojoj su povjereni nakon određenog roka, izvodila je svakog od njih iz te kuće. Tako znamo da je ovaj svijet boravište u kome se mute pogledi i u kome je određen suđeni čas svim onima što na njemu žive. Onaj ko se zabavio s malo slasti u tome boravištu spada u ljude koji će stradati zbog toga što je ovaj svijet pretpostavio budućem svijetu. Onaj ko pretpostavi budući svijet ovome i ne bude mario za tu malu količinu slasti bit će od onih koji će trijumfovati.

- Saslušao sam šta veliš o ovome i onom svijetu i zadovoljan sam odgovorom - reče Šimas. - Međutim, vidim da ta dva svijeta vladaju čovjekom, te da mora pristati i na jedan i na drugi iako su različiti. Ako se čovjek posveti samo uživanju, to će nauditi njegovoj duši na Sudnjem danu; ako se posveti budućem svijetu, to će nauditi njegovom tijelu, te nikako ne može istovremeno zadovoljiti te suprotnosti.

- Onaj ko se domogne ovosvjetskih dobara dao je prednost ovome nad drugim svijetom - reče dječak. Ja vidim ovaj i onaj svijet kao dva cara od kojih je jedan pravedan, a drugi tiran. Zemlja tirana obrasla je drvećem, ima plodove i trave, ali u njoj nije bilo nijednog trgovca kome nije otet novac i roba. Međutim, oni to podnose jer im ta zemlja pruža sredstva da prežive. Što se tiče pravednog cara, on je poslao jednog čovjeka iz svoje zemlje u zemlju tirana davši mu dosta novca i naredivši mu da tamo kupi dijamanata. Taj čovjek odnese novac, stiže u zemlju, te podanici rekoše caru: "U tvoju zemlju došao je jedan trgovac s mnogo novaca u želji da kupi dragulja." Car posla po trgovca i kada mu ga dovedoše, car ga upita: "Ko si i odakle si? Šta te dovodi u moju zemlju i šta ti treba?" "Ja sam iz te i te zemlje. Car te zemlje dao mi je novac naredivši da mu ovdje kupim dragulja. Povinovao sam se naređenju i došao." "Zar nisi znao, bolan", reče mu car, "šta ja činim stanovnicima svoje zemlje, da im svakodnevno uzimam novac? Kako ćeš mi onda ti doći s novcem i naći se u mojoj zemlji?" "Ništa od toga novca ne pripada meni, već mi je dat na povjerenje dok ga ne predam njegovom vlasniku." "Neću ti dopustiti da odneseš hranu iz moje zemlje dok se ne otkupiš tim novcem..."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

910. NOĆ

Kada nastupi devet stotina deseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je tiran rekao trgovcu koji je želio kupiti dragulje u njegovoj zemlji: "Ne možeš uzeti hranu u mojoj zemlji dok

se ne iskupiš tim novcem, ili ćeš stradati." Trgovac pomisli: "Našao sam se između dva cara. Znam da se ovaj car tiranski ponaša prema svakom ko se nađe u njegovoj zemlji. Ako mu ne udovoljim, stradat ću i izgubiti novac. To se mora dogoditi i neću obaviti posao. Ako mu dam sav novac, stradat ću od cara koji je vlasnik novca. Nema mi druge nego da mu dam izvjestan dio novca kako bih ga zadovoljio time, te spasio i sebe i novac. Sa ove plodne zemlje dolazit ću do hrane dok ne kupim željene dragulje. Cara ću zadovoljiti onim što mu budem dao, iz njegove zemlje ću uzeti svoj dio i poći ću vlasniku novca obavivši posao. Uzdam se u njegovu pravičnost i da me neće kazniti strašnom kaznom zbog novca koji je uzeo ovaj car, utoliko prije što će to biti mala suma." Potom trgovac poče blagosiljati cara i reče mu: 'Platit ću izvjesnim dijelom novca svoj ulazak u tvoju zemlju, dok ne izađem iz nje." Car uze novac i pusti ga da se kreće kuda hoće godinu dana. Trgovac za sav novac kupi dragulje i ode svome gospodaru.

Pravedni car je primjer za budući svijet; dragulji u zemlji cara tirana su dobra djela i zasluge; vlasnik novca predstavlja onoga kome je stalo do ovoga svijeta; novac koji ima predstavlja život čovjekov. Gledajući to tako, shvatio sam da onaj ko traži hranu na ovome svijetu ne treba da propusti nijedan dan a da ne brine o budućem svijetu. Ovozemaljski život zadovoljit će plodovima sa zemlje, a budući svijet zadovoljit će životom koji je posvetio budućem svijetu.

- Reci mi da li se tijelo i duša podjednako nagrađuju i kažnjavaju, ili kazna pripada samo onome ko se prepušta užicima i ko griješi.

- Sklonost ka užicima i griješenju može biti nagrađena zbog toga što se duša zatvara pred njima i kaje se zbog njih, jer sve je u ruci Onoga koji čini šta hoće, a sve se odlikuje suprotnostima. Naime, hrana je potrebna tijelu, a tijela nema bez duše; čistota duše je sadržana u čistim namjerama u ovozemaljskom životu, te u usmjeravanju ka onome što koristi za budući svijet. Tijelo i duša su kao dva konja koji se utrkuju za istu opkladu; oni su dva sisančeta koja sisaju isto mlijeko i dva saučesnika u istim poslovima. Ono što im je zajedničko objašnjava se namjerama. Tako tijelo i duša zajednički rade, pa dijele nagradu i kaznu.

Slijepac i bogalj

To je kao u onoj priči o slijepcu i bogalju koje je vlasnik voćnjaka uveo u svoj vrt naredivši im da ništa ne pokvare i da ne učine nikakvu štetu. Pošto plodovi u voćnjaku sazriše, bogalj reče slijepcu: "Bolan, ja vidim lijepo voće. Zaželio sam se voća, a nisam u stanju doći do njega da ga pojedem. Zato ustani ti, jer imaš zdrave noge pa nam daj da jedemo.

- Što mi ga spominješ, bolan, kad sam ga bio zanemario? Ja to ne mogu učiniti jer ne vidim! Šta da smislimo da bismo došli do voća?

I dok su oni tako razgovarali, priđe im čuvar vrta koji je bio pametan čovjek, te mu sakati reče:

- Bolan nadzorniče, zaželjeli smo se ovoga voća. Kao što vidiš, ja sam bogalj, a moj prijatelj je slijepac koji ništa ne vidi. Šta da smislimo?

- Teško vama! - uskliknu čuvar. - Zar ne znate da vas je vlasnik voćnjaka obavezao da ništa ne dirate? Suzdržite se i nemojte to raditi.

- Moramo uzeti malo voća i pojesti. Reci nam šta da preduzmemo.

Pošto nisu odustajali, čuvar im reče:

- Ovako valja postupiti: Neka slijepac ustane i tebe uprti na leđa, pa neka priđe stablu čiji plodovi ti se sviđaju. Kada dospiješ do stabla, naberi plodova koliko možeš.

Slijepac ustade pa ponese bogalja koji mu je pokazivao put dok ne priđe stablu. Bogalj poče brati s drveta do mile volje. I to im pređe u naviku dok ne oštetiše stabla u voćnjaku, a onda dođe vlasnik i reče im:

- Teško vama! Šta ste učinili? Zar vas nisam obavezao da ne pravite štetu u voćnjaku?

- Ti znaš da nismo u stanju ni do čega doći, jer je jedan od nas bogalj koji ne može stajati, a drugi je slijepac koji ne vidi šta ima pred sobom. Šta smo onda mi zgriješili?

- Možda mislite da ne znam kako ste to uradili i kako ste oštetili moj voćnjak! Kao da vidim tebe, slijepče, kako si ustao i uprtio na leđa bogalja koji ti je pokazivao put, te si ga doveo do drveća.

Vlasnik voćnjaka ih uze pa ih žestoko kazni i izbaci iz voćnjaka.

U ovom slučaju, slijepac je primjer za tijelo, jer on vidi samo pomoću duše, a bogalj predstavlja dušu koja se ne može kretati bez tijela. Što se tiče vrta, on je nalik na djela za koja se čovjek nagrađuje; nadzornik predstavlja razum koji zapovijeda da se čini dobro, a zabranjuje zlo. Dakle, tijelo i duša dijele nagradu i kaznu.

- Pravo veliš - reče Šimas. – Prihvaćam tvoj odgovor, ali mi reci koji učenjak je po tvome mišljenju najdostojniji pohvale.

- Onaj koji zna za Boga i koji se koristi svojim znanjem.

- Ko je taj? - upita Šimas, a dječak odgovori:

- Onaj što drži do toga da Gospodar bude zadovoljan njime i ko se kloni Njegova gnjeva.

- Koji čovjek je najbolji?

- Onaj koji najviše zna o Allahu.

- Ko je najpribraniji čovjek?

- Onaj koji ustrajno postupa u skladu sa svojim znanjem.

- Reci mi koji čovjek je najnježniji.

- Onaj koji se najčešće sprema za smrt i spominje Božije ime najmanje se nadajući, jer čovjek koji sam sebe suočava sa smrću nalik je na onoga koji gleda u čisto ogledalo: on poznaje Istinu, te je u skladu s tim ogledalo sve prozirnije i sjajnije.

- Koje blago je najvrednije?

- Nebesko blago.

- Koje nebesko blago je najbolje?

- Veličanje Allaha i zahvaljivanje Njemu.

- Koje zemaljsko blago je najbolje?

- Učinjena dobročinstva...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi devet stotina jedanaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vezir Šimas pitao carevića:

- Koje zemaljsko blago je najbolje?

- Učinjena dobročinstva.

- Pravo veliš i prihvaćam tvoj odgovor. Nego, reci mi nešto o ove tri različitosti: o znanju, rasuđivanju i razumijevanju, te o onome što im je zajedničko.

- Znanje dolazi učenjem, rasuđivanje iskustvom, a razumijevanje promišljanjem. Njihovo zajedničko uporište je u razumu. Ko ima sva tri ova svojstva, savršen je, a ko im doda i bogobojaznost taj je postigao svoj cilj.

- Tako je reče Šimas. Zadovoljan sam odgovorom. Reci mi nešto o naročito obrazovanom čovjeku koji veoma pravilno rasuđuje, koji je izuzetno inteligentan i pametan. Da li će strast i pohlepa promijeniti njegova svojstva koja sam spomenuo?

- Kada strast i pohlepa uđu u čovjeka, one mijenjaju njegovo znanje, rasuđivanje i razumijevanje i čovjek postaje poput grabljivog orla koji se čuva lovaca i zbog opreza boravi u nebeskim visinama. Boraveći tako u visinama, on ugleda lovca kako razapinje mrežu. Kada čovjek postavi mrežu, metnu u nju komad mesa, a orao ugleda taj komad mesa pa ga spopadnu strast i pohlepa, te on zaboravi kako je ranije posmatrao postavljanje mreža i kako su grozno prošle ptice koje su pale u njih. Orao se ustremi s nebeskih visina na komad mesa i zaplete se u mrežu. Pošto lovac dođe, ugleda orla u svojoj mreži, pa se zabezeknu i reče: "Ja postavih mrežu da uhvatim goluba ili neku drugu nejaku pticu, a u nju upade ovaj orao!" Vele da razuman čovjek, podstaknut strašću i pohlepom, misli na posljedice, te se suzdržava od onog što mu strast i pohlepa prikazuju lijepim. Tako on razumom savladava te nagone. Kada ga strast i pohlepa podstiču na nešto, čovjek treba da postupa sa svojim razumom poput vješta jahača dok jaši konja: kada uzjaše jogunastog konja, jahač mu čvrsto zategne uzde dok se ne smiri i onda ga vodi onako kako on hoće. Ako je čovjek glup, ako nema nikakva znanja ni razbora, stvari ne razaznaje, a njime zagospodare strast i pohlepa i on im udovoljava, takav će stradati i nesretniji čovjek od njega ne može biti.

- Tako je. Zadovoljan sam odgovorom - reče Šimas. - Kaži mi kada je znanje korisno, a kada će razum čovjeka braniti ako bude naklonjen strasti i pohlepi.

- Kada se čovjek služi njima u interesu budućeg svijeta. Razum i znanje su korisni, ali čovjek ne treba da ih koristi za ovosvjetska dobra osim tek toliko da dođe do hrane i da se brani od zla dunjaluka, već treba da ih koristi u interesu onoga svijeta.

- Čemu čovjek treba biti najprivrženiji i šta treba da mu bude na srcu?

- Dobra djela - odgovori mladić.

- Ako čovjek tako radi, kako će dolaziti do hrane koju mora imati?

- Dan i noć imaju dvadeset i četiri sahata. Jedan dio toga vremena čovjek treba da provede brinući o prehrani, drugi dio je za odmor, a ostatak treba da provede u učenju. Naime, ako je čovjek razuman a nema znanja, on je poput neplodne zemlje na kojoj nema mjesta za obrađivanje i sađenje, za bilje. Ako nije pogodna za obrađivanje i sađenje, neće se okoristiti njenim plodom. Međutim, ukoliko je zemlja spremna za obrađivanje i ako je zasijana, ona će dati plodova. Tako je i s čovjekom bez znanja: nema nikakve koristi od čovjeka dok se znanje ne "zasadi" u njemu. Kada je znanje već "zasađeno", ono će dati ploda.

- Pričaj mi o znanju bez razuma. Šta je s njim?

- To je kao znanje stoke koja je naučila kad je vrijeme da jede i pije, te kada treba biti budna, ali ona nema razuma.

- Na to si mi odgovorio sažeto, ali prihvaćam odgovor. Reci mi kako treba da se čuvam cara?

- Ne daj mu puta k sebi.

- Kako mogu da mu ne dam puta kad on ima vlast nada mnom i kada sam u njegovim rukama?

- Careva vlast nad tobom sadržana je u tvojim obavezama prema njemu. Ako izvršiš te obaveze, car nema vlasti nad tobom.

- Kakve su obaveze vezira prema caru? - upita Šimas.

- Dužan je da ga savjetuje, da bude lojalan, u potaji i javno, da mu izlaže valjano mišljenje, da krije njegove tajne, da ne taji ništa što car ima pravo znati. Vezir ne treba da zanemaruje ono što mu je car stavio u dužnost, treba na svaki način da mu ugađa i da izbjegava carev bijes.

- Kako vezir treba da postupa prema caru?

- Ako si carski vezir i ako želiš da si siguran pred njim, neka onda tvoj posluh i obraćanje caru budu iznad njegovih očekivanja i neka tvoja molba za nešto što ti treba bude srazmjerna tvome rangu. Čuvaj se ranga koji ti po carevom mišljenju ne pripada, jer će to izgledati kao da si drzak prema njemu. Ako se zavaraš carevom blagošću i zauzmeš mjesto koje ti po njegovom mišljenju ne pripada, bit ćeš poput lovca koji lovi zvijeri i dere im kožu zato što mu je samo ona potrebna, a meso baca. Tu dolazi lav i jede strvine. Kako sve češće dolazi na to mjesto, lav se sprijatelji s lovcem i zavoli ga. Lovac baca lavu meso i briše ruke o njegova leđa dok mu ovaj maše repom. Pošto lovac vidi da je lav miran i prijateljski raspoložen, pomislit će: "Ovaj lav mi se pokorio i ja sam nad njim stekao vlast. Mislim da ga čak mogu uzjahati i kožu mu zguliti kao i ostalim zvijerima." Tako se lovac odvaži pa skoči lavu na leđa žudeći i za njim. Kada lav vidi šta lovac učini, strašno se naljuti, pa podigne šapu i udari lovca tako da mu kandže zarije u crijeva. Potom ga baci pod noge i iskida ga na komade. Tako da znaš: vezir treba da se ponaša prema caru onako kako car misli da to treba. Ne smije se drznuti zbog vladarevog dobrog mišljenja, jer će se car promijeniti prema njemu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi devet stotina dvanaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je sin cara Džiljiada rekao veziru Šimasu:

- Vezir treba da se ponaša prema caru onako kako car misli da to treba. Ne smije se drznuti zbog vladarevog dobrog mišljenja, jer će se car promijeniti prema njemu.

- Reci mi čime vezir može poboljšati svoj položaj kod cara.

- Držanjem do amaneta koji mu je car dao, savjetom, zdravim rasuđivanjem i izvršavanjem carevih naređenja.

- Spomenuo si - reče Šimas - da je vezirova obaveza prema caru da izbjegava njegov gnjev, da radi ono što će ga zadovoljiti i da izvršava ono što mu je naložio. To je vezirova obaveza. Međutim, reci mi šta da radi vezir ako je car zadovoljan samo kada tlači, kada zulum i nasilje provodi. Šta da radi vezir kada je stavljen na muke uz takvog tiranskog cara? Ako hoće da ga odvrati od njegove strasti i pohote, neće mu to poći za rukom. Bude li slijedio carevu strast i pohvalno se izražavao o tome, sam će snositi odgovornost za to i postati dušman podanicima. Šta veliš o tome?

- To što reče o odgovornosti i grijehu, vezire, važi samo onda kada vezir slijedi cara u griješenju. Međutim, kada car u takvim stvarima zatraži savjet vezira, ovaj treba da mu tumači pu pravičnosti i valjanosti, da ga upozorava na tiraniju i nepravdu, da ga uči lijepom ponašanju prema podanicima mameći ga nagradom za to, te da ga upozorava kakva će ga kazna snaći. Ako se car prikloni vezirovim riječima, postići će svoj cilj, inače mu ne preostaje drugo nego da se na lijep način rastane s carem, jer će rastanak svakom od njih goditi.

- Reci mi - na to će vezir - kakva je obaveza cara prema podanicima i kakva je obaveza podanika prema caru?

- Podanici treba da čistih namjera izvršavaju ono što im car naređuje, da mu se pokoravaju u svemu što će zadovoljiti cara i Boga. Careva obaveza prema podanicima je da čuva njihovu imovinu, da brani njihove porodice, kao što su podanici dužni da slušaju cara i pokoravaju mu se, da ni svoje duše ne daju za njega, da izvršavaju obaveze prema njemu, da mu zahvaljuju na pravičnosti i dobročinstvu.

- Objasnio si mi ono što sam te pitao u vezi sa obavezama cara i podanika. Reci mi ima li car još kakvih dužnosti prema podanicima.

- Ima - odgovori carević. - Careve obaveze prema podanicima veće su od obaveza podanika prema caru, tako da je neizvršavanje obaveza prema podanicima štetnije nego neizvršavaje podaničkih obaveza prema caru. Naime, car će propasti i njegovo će carevanje prestati samo zbog neizvršava-

nja obaveza prema podanicima. Onaj kome je dato da bude car treba da se drži tri stvari: uvođenja reda u vjeri, među podanicima i u upravljanju. Držeći se tih stvari, produžava vijek svojoj carevini.

- Kako car održava red među podanicima?

- Dajući im prava koja im pripadaju, čuvajući njihove običaje, koristeći učenjake i mudrace za obrazovanje podanika, zadovoljavajući pravdu među njima, sprječavajući prolijevanje krvi, sustežući se od njihove imovine, olakšavajući im teret i jačajući vojsku.

- Kakve su careve obaveze prema veziru?

- Careve obaveze ni prema kome nisu veće ni preče od obaveza prema njegovom veziru, i to zbog tri naročita razloga. Prvo, zbog toga što vezirovo pogrješno mišljenje pogađa i njega i cara, odnosno zbog toga što je sveopća korist od vezirovog valjanog mišljenja: i caru i podanicima. Drugo, zbog toga što ljudi znaju kako je lijep vezirov položaj kod cara, te podanici gledaju na njega s poštovanjem i uvažavajem. Treće, videći kako se prema njemu ophode i car i podanici, vezir ih štiti od onoga što im je mrsko, udovoljavajući im u onome što žele.

- Saslušao sam sve što si mi rekao o caru, veziru i podanicima i prihvaćam odgovor. Reci mi kako treba čuvati jezik od laži, gluposti, gubitka časti i brbljanja.

- Čovjek treba da govori samo o dobru, o dobročistvu; da ne priča ni o čemu što ga se ne tiče. Treba da se okani ogovaranja; da ono što je čuo od nekoga ne prenosi njegovom dušmanu; neka ne radi na štetu prijatelja ni dušmana kod njegova cara; neka ne misli da će mu bilo ko dati dobro ili ga sačuvati od zla osim uzvišenog Allaha, jer je On taj koji nanosi štetu i donosi korist; neka ne spominje ničije mahane; neka ne govori o onome što ne zna da ne bi snosio odgovornost i bio grješan pred Bogom i omražen kod ljudi. Znaj da je riječ poput strijele: kada probije nešto, nije moguće vratiti je. Čovjek treba da pazi da ne povjeri svoju tajnu nekome ko će je razglasiti, jer pošto je bio siguran da je njegova tajna skrivena, može biti neke štete od njenog razglašavanja. Tajnu neka čuva više od svoga prijatelja nego od dušmana. Čuvanje tajne za sve ljude je ispunjenje amaneta.

- Reci nešto o lijepom vladanju prema porodici i rodbini.

- Ademovi potomci mogu imati mira samo uz lijepo ophođenje - odgovori carević.

- Čovjek treba da se ponaša prema porodici onako kako to ona zaslužuje, a prema prijateljima onako kako njima pripada.

- Reci kako se treba ponašati prema porodici.

- Što se tiče ponašanja prema roditeljima, čovjek treba da im je poslušan i da lijepo razgovara s njima, da je blag, velikodušan i pun uvažavanja. Prema prijateljima, pak, treba da se ponaša tako što će im davati savjete, da ih novčano pomaže, da se raduje njihovoj radosti i da bude blagonaklon prema grješkama u koje zapadaju. Kada prijatelji vide da je takav, oni će ga prihvaćati s najvrednijim savjetom i dušu će mu svoju dati. Ako se možeš pouzdati u prijatelja, iskazuj mu privrženost i nađi mu se pri ruci u svemu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi devet stotina trinaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je sina cara Džiljiada ispitivao vezir Šimas postavljajući mu navedena pitanja. Pošto je dobio odgovore na njih, vezir reče:

- Smatram da mogu postojati dvije vrste prijatelja: pouzdani prijatelji i oni koji su za druženje. Što se tiče pouzdanih prijatelja, njima pripada ono o čemu si govorio. Reci mi nešto o prijateljima za druženje.

- Što se tiče prijatelja za razonodu - reče mladić - s njima čovjek zna za užitke, lijepo ophođenje, lijep razgovor i divno druženje. Ne uskraćuj sebi uživanje s njima. Pružaj im ono što oni pružaju tebi i ponašaj se prema njima onako kako se oni ponašaju prema tebi: budi vedra lica i slatke riječi, pa će ti život biti ugodan i prijat će im tvoje riječi.

- Sve mi je to poznato. Reci mi nešto o nafaki koju je Stvoritelj odredio svojim stvorenjima. Da li je ljudima i životinjama dodijeljena nafaka do suđenog časa? Ako je tako, šta tjera onoga ko traži hranu da se muči i probija tražeći nešto za šta zna da mu je dosuđeno i da ga mora dobiti makar se i ne trudio oko toga? Ako mu pak nije dosuđeno, neće ga dobiti ma koliko se trudio. Da li da prekine sa upinjanjem i da se osloni na svoga Gospodara, a da tijelo i dušu prepusti bezbrižnosti?

- Smatramo da je svakome određena nafaka i suđeni čas. Međutim, do svake nafake vodi određeni put i postoje povodi. Onaj ko traži, može odahnuti kad prestane tražiti. Ipak je potrebno tražiti nafaku. Postoje dvije vrste bića koja traže nafaku: ona koja dobivaju i ona koja ne dobivaju. Onaj ko dobiva nafaku osjeća dvostruku lagodnost: zato što je dobio nafaku i zato što je sam ishod njegove potrage dostojan hvale. Lagodnost bića lišenog nafake zavisi od tri stvari: od njegove spremnosti da traži nafaku, od želje da ne bude teret drugim ljudima i odbijanja da trpi prigovore.

- Kaži mi nešto o traganju za hranom.

- Čovjeku je dopušteno da čini ono što je Bog dopustio, a zabranjeno mu je ono što je svevišnji Allah zabranio.

Na tome mjestu Šimas i carević prekinuše razgovor, a onda vezir sa ostalim prisutnim učenjacima pade ničice pred dječakom veličajući ga i hvaleći. Otac ga privi na grudi, pa ga posadi na carsko prijestolje i reče:

- Neka je hvala Allahu koji mi je podario sina i usrećio me!

Onda se dječak obrati Šimasu i ostalim prisutnima:

- Učeni čovječe i poznavaoče duha! Premda mi je Allah dao tek nešto malo znanja, shva-

tio sam šta smjeraš prihvaćajući odgovore na pitanja, bez obzira na to da li su tačni ili pogriješni. Možda si mi oprostio grješke. Želim da ja tebe pitam nešto što ne mogu razumjeti zbog ograničenog rasuđivanja. Nisam to u stanju ni opisati zato što podsjeća na bistru vodu u crnoj posudi. Želim da mi to objasniš kako ubuduće ne bi bilo nejasno kao što je meni bilo u prošlosti. Jer, kao što je Allah stvorio život od vode, snagu od hrane, lijek bolesnima dao je u liječenju, tako je učinio da se neznalica liječi znanjem učenoga. Dakle, poslušaj što ću reći!

- O, ti svijetloga uma, poznavaoče pravih problema! Ti, kome su svi učenjaci priznali izuzetnost zbog izvanrednog izlaganja problema i razumijevanja, te zbog sjajnog načina na koji si odgovarao na ono što sam te pitao - reče mu Šimas. - Ja znam da ćeš me pitati samo o nečemu što ćeš sam pravilnije tumačiti i o čemu ćeš sam istinitije kazivati, jer ti je Allah dao znanje kakvo nije dao nijednom čovjeku. Reci o čemu to hoćeš da me pitaš.

- Kaži mi - na to će dječak - od čega je Stvoritelj, neka bude uzvišena Njegova moć, stvorio sva stvorenja kad prije toga nije bilo ničega, a na ovome svijetu je sve stvoreno od nečega. Svevišnji Stvoritelj je u stanju da stvara iz ničega, ali je Njegova volja htjela, i pored savršenstva Njegove svemoći, da sve stvori od nečega.

Vezir Šimas reče:

- Zanatlije koji prave pribor, kao što su grnčari i drugi, mogu samo praviti nešto od nečega, jer su i sami stvoreni. Što se tiče Tvorca koji je stvorio svijet na ovako čudesan način, ako želiš spoznati Njegovu stvaralačku moć, dugo razmišljaj o raznim vrstama stvaranja pa ćeš vidjeti znake koji upućuju na savršenstvo Njegove moći, na to da je On u stanju stvarati iz ničega. On stvara iz pravog nebića jer elementi koji predstavljaju materiju stvari bili su čisto nebiće. Objašnjavam ti ovo zbog toga da više ne bi bio u sumnji. To će ti objasniti i znamenja kao što su noć i dan: oni se smjenjuju tako da kada mine dan i dođe noć, dan se sakrije a da ne znamo gdje; kada ode noć sa svojom tminom i samotinjom, dolazi dan, a da ne znamo gdje boravi noć. Kada nas ogrije sunce, ne znamo gdje se svija njegova svjetlost, a kada sunce zađe ne znamo gdje zalazi. Tako je i sa djelima Tvorca, neka je uzvišeno Njegovo ime. Njegova moć očituje se na mnogo načina pred kojima zastaje pronicljiva misao stvorenja.

- Učitelju, upoznao si me s tim da je moć Tvorca takva da se ne može negirati. Međutim, reci mi kako On stvara svoja stvorenja - reče dječak.

- Stvorenja su stvorena Njegovom riječju koja je postojala prije vremena i njome je sve stvorio.

- Allah je učinio uzvišenim svoje ime i svoju moć je učinio svekolikom. On je htio stvoriti stvorenja prije nego što su postojala - reče dječak, a Šimas će na to:

- On ih je po svojoj volji stvorio svojom riječju. Da nije Njegovog govora i da nije izgovorio riječ, stvorenja ne bi bila stvorena...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi devet stotina četrnaesta noć, ona reče:

- Čula sam sretni care, da je dječak postavio navedena pitanja Šimasu koji je odgovorio na njih, a onda mu je rekao:

- Sinko, nijedan čovjek neće ti reći nešto drugo do ono što sam ti ja rekao, osim ukoliko ne promijeni red riječi postojećih u zakonima i ukoliko hoće da ih liši istine. Tako neki vele, neka me Bog sačuva toga vjerovanja, da riječ ima moć. Kada mi pak kažemo da je svevišnji Allah stvorio stvorenja svojom riječju, to znači da je Uzvišeni jedan u svojoj biti i po svojim svojstvima. To ne znači da sama riječ ima moć, već je moć Božije svojstvo, kao što su govor i drugi atributi Savršenstva svojstva uzvišenog Allaha i odlike Njegove moći. Njega nije moguće opisati bez Njegove riječi, niti Njegovu riječ bez Njega. Allah je, slava Mu, svojom riječju stvorio sva stvorenja, i bez Njegove riječi ništa nije stvoreno. On uistinu stvara istinitom riječju. Istinom smo i mi stvoreni.

- Shvatio sam to o Tvorcu i šta si rekao o veličini Njegove riječi. Prihvaćam odgovor i razumijem ga - reče mladić. - Međutim, čujem kako kažeš da je stvorenja stvorio svojom istinitom riječju, a ono što je istinito suprotno je lažnome. Otkuda onda lažno i kako se ono može pojaviti naspram istinitog slično na njega, tako da ih stvorenja brkaju i potrebno im je praviti razliku među njima? Da li je svevišnjem Tvorcu drago to lažno, ili Mu je mrsko? Ako kažeš da Mu je mila istina i da stvara istinom, te da Mu je mrsko lažno, otkud onda to što Tvorac mrzi naspram onoga što voli, a to je istina?

- Bog je stvorio čovjeka u istini i čovjeku nije bilo potrebno kajanje dok lažno nije prodrlo u istinito kojim je čovjek stvoren zarad moći koju je Bog stvorio u čovjeku kao volju i težnju za sticanjem. Kada je lažno prodrlo u istinito, ono se pomiješalo sa istinitim zahvaljujući čovjekovoj volji, moći, sposobnosti sticanja koja pripada čovjekovoj dobroj volji, uz slabost njegove prirode. Zato mu je Allah dao mogućnost pokajanja da bi odagnao to lažno i da bi bio postojaniji u istinitome. Bog je stvorio za čovjeka i kaznu ako bi istrajavao na lažnome.

- Reci mi - obrati se dječak veziru - zašto se lažno pojavljuje uz istinito brkajući se s njim i šta će čovjeku kazna da bi se kajao.

- Stvorivši čovjeka u istini, Allah ga je učinio privrženim njoj, te za njega nije bilo kazne, niti pokajanja. Bilo je to tako dok Allah nije dao čovjeku dušu koja je jedno od ljudskih savršenstava, premda je sklona uživanjima. Otuda potiče izlaganje lažnome i njegovo brkanje sa istinitim u kome je čovjek stvoren, s tim da mu bude privržen. Kada je čovjek dospio do toga stepena, odstupio je od istine griješeći, a ko odstupi od istine zapada u neistinu.

- Lažno se pomiješalo s istinitim zbog neposlušnosti i suprotstavljanja čovjekova - reče dječak, a Šimas odgovori:

- Tako je. Allah voli čovjeka, i zbog velike ljubavi prema njemu stvorio je čovjeka tako da mu je Bog potreba, a Bog je istina sam po sebi. Međutim, čovjek može biti slab zbog toga što je njegova duša sklona uživanjima i suprotstavljanju, te na taj način prelazi na lažno ne pokoravajući se svome Gospodaru. Zato zaslužuje kaznu, a odbijajući lažno, kajući se i vraćajući se privrženosti istinitom, čovjek zaslužuje nagradu.

- Reci mi otkud ta neposlušnost iako svi ljudi potječu od Adema koga je Allah stvorio u istini. Zašto se priklonio neposlušnosti? Čemu njegova neposlušnost i kajanje nakon što je čovjeku stvorena duša koja vodi nagradi ili kazni? Vidimo da neki ljudi istrajavaju u neposlušnosti naginjući ka onome što Bog ne voli i suprotstavljajući se tako suštini njegovog stvaranja, a to je privrženost istini. Tako ti ljudi zaslužuju gnjev svoga Gospodara. Neke druge vidimo kako nastoje udovoljiti svome Tvorcu i da su Mu pokorni zaslužujući milost i nagradu. Otkud ta razlika među njima?

- Počelo neposlušnosti stvorenja jest u Iblisu koji je bio najčasnije Božije stvorenje među melecima, ljudima i džinima. Bio je predodređen za ljubav i ni za šta drugo. Kada je postao jedinstven u toj ljubavi, spopali su ga sujeta i samoljublje, pa se uzoholio nad vjerom i otkazao pokornost. Zato ga je Allah stavio na rang niži od ostalih stvorenja, lišio ga ljubavi i prepustio ga griješenju prema sebi. Tako je Iblis spoznao da uzvišeni Allah ne voli neposlušnost. Kada je vidio kako Adem živi za istinu, ljubav i pokornost svome Tvorcu, Iblisa spopade zavist, pa se poče služiti lukavstvom da bi Adema odvratio od istine, kako bi bio iskvaren kao i on. Ademu pripada kazna zbog njegove sklonosti ka neposlušnosti koju mu njegov dušman čini privlačnom, kao i zbog potčinjavanja strasti, jer se suprotstavlja preporuci svoga Gospodara podajući se nevaljalome. Kada je hvaljeni Stvoritelj saznao za čovjekovu slabost, kako se brzo priklonio svome dušmanu a napustio istinu, Tvorac mu je u svojoj milosti dao pokajanje da bi uz pomoć pokajanja čovjek se pridigao iz gliba sklonosti ka griješenju. Naoružao je čovjeka pokajanjem, te tako čovjek savladava dušmana Iblisa i njegovu vojsku, a čovjek se vraća istini za koju je stvoren. Pošto Iblis vidje da mu je svevišnji Allah dao određeni rok, on požuri da povede rat s čovjekom koristeći protiv njega lukavstva kako bi ga lišio blagodati njegova Gospodara, da bi podijelio s čovjekom Allahov gnjev koji su zaslužili Iblis i njegovi vojnici. Slavljeni Allah dade čovjeku sposobnost za pokajanje naredivši mu da se drži istine, da joj stalno bude privržen, a zabrani mu neposlušnost i suprotstavljanje, nadahnuvši ga saznanjem da na zemlji ima dušmana koji ratuje protiv njega ne odustajući noću ni danju. Zato čovjek zaslužuje nagradu kada se drži istine za čiju ljubav je stvoren, a zaslužuje kaznu kada ga savlada vlastita duša i ponese ga ka strastima...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi devet stotina petnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je dječak postavio Šimasu navedena pitanja na koja mu je ovaj odgovorio, a onda dječak reče:

- Reci mi koja je to sila zahvaljujući kojoj se stvorenja mogu suprotstavljati svome Stvoritelju kada je On svevišnji, kao što si Ga opisao, i premda Ga ništa ne može pobijediti, niti se šta može dogoditi mimo Njegove volje. Zar ne misliš da je On u stanju odvratiti svoja stvorenja od neposlušnosti i trajno ih vezati za ljubav? - upita mladić.

- Uzvišeni Allah je pravedan i dobrostiv prema onima koji ga vole - odgovori vezir. - On im je pokazao put vrline, darovao im je sposobnost da čine dobra koja hoće. Ukoliko rade suprotno tome, srljaju u propast i u griješenje.

- Ako im je Tvorac dao tu sposobnost zahvaljujući kojoj mogu činiti šta hoće, zašto ih onda nije spriječio da griješe kako bi ih vratio istini?

- To je zbog Njegove svekolike milosti i Njegove jedinstvene mudrosti, jer kao što se ranije razgnjevio na Iblisa ne ukazavši mu milost, tako je prema Ademu ispoljio milost davši mu mogućnost pokajanja. On se smiluje čovjeku pošto se naljuti na njega.

- To je prava istina! - uskliknu dječak. - Jer, Allah svakoga nagrađuje prema djelima i nema drugog tvorca osim Allaha koji je svemogući. Da li je Allah stvorio ono što voli i ono što ne voli, ili je stvorio samo ono što voli?

- On je stvorio sve, a zadovoljan je samo onim što voli - odgovori Šimas, a onda će mladić:

- Kakve su to dvije stvari od kojih je jednom Bog zadovoljan i onaj ko je čini zaslužuje nagradu, a druga srdi Allaha, te kažnjava onoga ko je čini?

- Pojasni mi to tako da bih mogao razumjeti i govoriti o tome.

- Mislim na dobro i zlo koji su stvoreni u tijelu i duši.

- Pametni dječače - reče Šimas - mislim da si naučio da dobro i zlo potječu od djela tijela i duše. Dobro je nazvano dobrim zbog toga što je Allah zadovoljan njime, a zlo je nazvano zlim zbog Allahovoga gnjeva prema njemu. Valja znati za Allaha i ugađati Mu čineći dobro, jer nam je On tako naredio, a zabranio nam je činiti zlo.

- Smatram da to dvoje, mislim na dobro i zlo, proizvode pet čula poznatih u čovjekovom tijelu, a to su: mjesto okusa odakle potječe i riječ, zatim sluh, vid, miris i dodir. Volio bih da mi kažeš jesu li ta čula stvorena za dobro ili za zlo.

- Treba da razumiješ, čovječe tumačenje toga o čemu me pitaš - reče mu Šimas. - Dokaz je jasan, pa ga dobro upamti i u srce usadi. Naime, svevišnji Tvorac stvorio je čovjeka u istini ulivši mu ljubav. On je stvorio sva stvorenja svojom svevišnjom moći koja utječe na sve, te Njegovoj uzvišenos-

i pripadaju samo pravičnost i dobročinstvo. On je stvorio čovjeka radi svoje ljubavi podarivši mu dušu sklonu strastima. Dao mu je i volju, a od tih pet čula zavisi da li će u Džennet ili u Džehennem.

- Kako to? - upita dječak.

- Tako što je Bog stvorio jezik za govor, ruke za rad, noge za hod, oči za vid, uši za sluh. Svakom od tih organa dao je moć podstaknuvši ih na djelanje i kretanje i naredivši svakome da radi samo ono čime će On biti zadovoljan. Tako Ga u govoru zadovoljava iskrenost, odnosno izbjegavanje njene suprotnosti, a to je laž; čulo vida zadovoljava Ga tako što gleda ono što Allah voli, a izbjegava suprotno, odnosno ono što Allah mrzi, kao što je sklonost ka strastima; čulo sluha zadovoljava Ga tako što ne sluša ništa osim istine, kao što su pouke, ono što se nalazi u Božijim knjigama, odnosno izbjegavanje suprotnoga, tj. slušanje onoga što izaziva Allahov gnjev; ruke Ga zadovoljavaju tako što se ne suzdržavaju od onoga što im je Allah dao, nego nastoje da Mu ugode, kloneći se svega što je suprotno tome, kao što je doticanje ili rad na onome što Allah smatra grješnim; noge Mu ugađaju tako da idu ka dobru, kao što je upućivanje na učenje, a da se klone onoga što je suprotno, kao što je hod putem koji ne pripada Bogu. To nije ništa drugo do strasti koje čovjek upražnjava. One potječu od tijela, a pod zapoviješću duše. Tjelesna strast može biti dvojaka: Strast za ostavljanjem potomstva i strast za jelom. Strast za ostavljanjem potomstva zadovoljava Allaha samo ako se vrši na dopušten način, a ljuti Ga ako se vrši na zabranjen način. Što se tiče strasti za hranom, Allaha zadovoljava samo kada čovjek uzima jelo i piće koje mu je dopušteno, bilo u većim ili manjim količinama, i pri tome zahvaljuje Allahu, a srdi ga kada uzima ono na šta nema pravo, a to su nevaljani propisi. Ti znaš da je Allah sve stvorio, a da Ga ne zadovoljava ništa osim dobra. On je zapovijedio svakom tjelesnom organu da radi ono što treba, jer On sve zna i On je najmudriji.

- Reci mi - na to će dječak - da li je svemogući Allah unaprijed znao da će Adem pojesti plod sa stabla koje mu je zabranio, tako da će mu se dogoditi to što se dogodilo, te da će na taj način ogriješiti se o pokornost.

- Da, učeni čovječe - reče Šimas. - Uzvišeni Allah je to znao unaprijed, prije nego što je stvorio Adema. To se može objasniti tako što ga je Bog najprije upozorio da ne jede i kazao mu da će, pojede li plod sa stabla, biti nepokoran. To predstavlja pravdu i pravičnost kako Adem ne bi imao argument kojim bi protestovao pred svojim Gospdarem. Kada je već pao u glib i propast, kada je zapao u veliku sramotu i prijekor, prenijelo se to i na njegovo potomstvo. Onda je uzvišeni Allah poslao poslanike davši im objave, pa su nas poučavali propisima, tumačili nam pouke i mudrosti, izlagali nam ih potanko i osvjetljavali pravi put. Objašnjavali su nam šta treba činiti, a čega se treba kloniti. Obdareni smo voljom, pa ko postupa u tim okvirima, bit će na dobitku; ko izađe iz okvira i postupa mimo uputa, on će promašiti i na gubitku će biti na oba svijeta. Ti znaš da Allah ima moć nad svim, a strasti nam je stvorio samo na svoje zadovoljstvo i po svojoj volji, naredivši nam da im udovoljavamo u skladu s dopuštenim, za naše dobro. Ako im udovoljavamo na nedopušten način, bit će to zlo po nas. Dobro koje nas zadesi od Allaha je, a zlo koje nas zadesi od nas je, dakle od samih stvorenja, a ne od Stvoritelja, svevišnjeg Allaha koji se uzvisio iznad toga...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi devet stotina šesnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je dječak, sin cara Džiljiada, postavio pitanja veziru Šimasu koji mu je dao odgovore, te dječak reče:

- Shvatio sam po tome što si mi izložio šta pripada uzvišenom Allahu a šta pripada Njegovim stvorenjima. Reci mi sada nešto o jednoj stvari koja me zbunjuje tako da sam zabezeknut pred njom. Čudim se, naime, Ademovim potomcima i njihovom nemaru prema budućem svijetu, te privrženosti ovome svijetu. Oni znaju da će ga napustiti, da će otići s njega ništavni.

- Da - reče Šimas. - To što vidiš kako je promjenljiv ovaj svijet i prevrtljiv prema ljudima pokazuje da sretnik neće uvijek takav biti, niti će nevoljnik zauvijek nevoljan ostati. Onaj ko živi na ovome svijetu nije siguran od njegove nepostojanosti, makar bio i moćnik i uživao na njemu. Promjena stanja je neminovna i čovjek hita ka preseljenju. On se ne može pouzdati u ovaj svijet, niti se može okoristiti njegovim ukrasima. Ako to znamo, znat ćemo da je najgori onaj čovjek koji se zavarava ovim svijetom zaboravljajući na budući, da blagodat koju uživa nije ni približna onom strahu, nevolji i užasima na koje će naići nakon odlaska s ovoga svijeta. Također znamo da bi rob, kada bi znao šta će ga snaći kad dođe smrt, kada napusti uživanja i blagodati, sigurno bi odbacio ovaj svijet i ono što je na njemu, uvjerivši se da je budući svijet bolji za nas i korisniji.

- Učenjače - reče dječak - nestala je tmina s moga srca zahvaljujući tvojoj sjajnoj svjetiljci. Uputio si me na put kojim si išao s onima što slijede istinu. Podario si mi luču zahvaljujući kojoj gledam.

Onda jedan od mudraca što su bili tu ustade i reče:

- Kada nastupi proljeće, zec i slon moraju potražiti ispašu. Slušao sam vaša ispitivanja i tumačenja kakva nikada nisam čuo. To me je podstaklo da i ja vas štošta upitam. Recite mi koji je najbolji dar na ovome svijetu.

Dječak reče:

- Tjelesno zdravlje, nafaka dobivena na dopušteni način i dobar sin.

- Recite mi šta je veliko, a šta malo.

- Veliko je ono čemu se pokorava manje od njega, a malo je ono što podnosi veće od sebe - odgovori dječak.

- Koje su četiri stvari zajedničke svim stvorenjima?

- Svim stvorenjima je zajedničko hrana, piće, uživanje u snu, uživanje sa ženama i smrtnost - odgovori dječak.

- Koje tri stvari niko nije u stanju lišiti ružnoga u njima?

- Glupost, pogana narav i laž - odbrusi dječak.

- Koja laž je dobra, premda su sve ružne?
- To je ona laž - odgovori mladić - koja od čovjeka otklanja štetu i donosi korist.
- Koja iskrenost je pokuđena, iako su sve lijepe?
- Hvalenje čovjeka onim što ima i samodopadljivost - odgovori dječak.
- Šta je najružnije?
- Kada se čovjek uznosi onim čega nema.
- Koji čovjek je najglupljí?
- Onaj koji nema druge brige nego kako da napuni stomak - odgovori dječak, a onda će Šimas:
- Care, ti jesi naš car, ali hoćemo da nam svoga sina postaviš za cara nakon smrti, a mi ćemo mu biti sluge i podanici.

Car poče podsticati prisutne naučnike i ostale ljude da uče ono što su čuli od carevića, naredivši im da se pokoravaju zapovjesti njegova sina jer ga on postavlja za nasljednika koji će naslijediti oca. Car zatraži da se zavjetuju svi u njegovom carstvu - naučnici, vitezovi, starci, djeca i ostali - da mu se neće suprotstavljati i kršiti njegove zapovijesti.

Kada carević zađe u sedamnaestu godinu, car se teško razbolje i nađe se na samrti. Uvjerivši se da ga je smrt snašla, on reče svojim ljudima:

- Evo, smrt mi dođe. Pozovite mi familiju i sina, pa mi sakupite narod tako da niko ne izostane.

Ljudi odoše, pa pozvaše one koji su bliski caru. Zatim obznaniše poziv da dođu i svi koji su bili daleko, te oni dođoše caru i rekoše mu:

- Kako si, care, i šta misliš o svojoj bolesti?
- Moja bolest je sudbinska - odgovori car. - Strijela me pogodila odlukom svevišnjeg Allaha. Ovo je moj posljednji dan na dunjaluku i praskozorje na onome svijetu. Priđi mi - obrati se zatim sinu koji pristupi gorko plačući, tako da je kvasio carevu posteljinu. Careve oči zasuziše, te svi prisutni zaplakaše, a car reče:
- Ne plači, sine, jer ja nisam prvi kome je došao suđeni čas. On stiže svakoga koga je Allah stvorio. Boj se Allaha i čini dobra djela kako bi ona stigla prije tebe tamo gdje idu sva stvorenja. Ne podaji se strastima, već se posveti spominjanju Allaha i kada stojiš i kada sjediš, na javi i u snu. Neka ti je istina uvijek pred očima. Ovo su moje zadnje riječi koje ti upućujem. Sretno...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

917. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car Džiljiad ostavio svome sinu oporuku povjerivši mu carstvo, a onda dječak reče ocu:
- Ti znaš, babo, da sam te uvijek slušao, da sam tvoje poruke pamtio, da sam na-

ređenja slušao i tvoje zadovoljstvo tražio. Ti si mi divan otac, i kako bih nakon tvoje smrti mogao odstupiti od onog što bi tebi zadovoljstvo pričinjavalo. Pošto si me lijepo odgojio, sada odlaziš i ja te nisam u stanju vratiti. Pamteći tvoju oporuku, ja ću biti sretan i sudbina će mi biti naklonjena.

Onda car reče u samrtnom hropcu:

- Sine moj, neka te krasi ovih deset odlika od kojih će ti Bog dati koristi na ovome i na onom svijetu: kada se rasrdiš, obuzdaj gnjev; kada si na kušnjama, istraj; kada govoriš, istinu kazuj; kada obećaš, ispuni obećanje; kada sudiš, pravedan budi; kada imaš moć, praštaj; budi velikodušan prema svojim vojskovođama; praštaj dušmanima; čini dobročinstvo dušmanima i nemoj ih ponižavati. Drži i do sljedećih deset svojstava pa će ti Allah dati koristi od njih dok si s podanicima svoga carstva: kada dijeliš, budi pravičan; kada s pravom kažnjavaš, ne budi okrutan; kada daš obećanje, ispuni ga; primaj dobre savjete; okani se tvrdoglavosti; obavezuj podanike da se pridržavaju zakona i pohvalnih običaja; pravedno sudi ljudima kako bi te voljelo i staro i mlado, kako bi te se plašili buntovnici i pokvarenjaci.

Zatim car reče učenjacima i mudracima koji su prisustvovali činu zavještanja carstva princu:

- Pazite da se ne suprotstavljate caru i da otkažete poslušnost svome vođi. U tome leži propast zemlje, raspad vaše zajednice, šteta za vaša tijela i propast vaše imovine. Onda će vas neprijatelji rastjerati. Vi znate kakav ste zavjet meni dali, pa takav zavjet dajte i ovome dječaku i neka bude pouzdanje kakvo je bilo između vas i mene. Dužni ste ga slušati i pokoravati se jer je to u vašem interesu. Držite se s njim onoga čega ste se držali i sa mnom pa će vam biti dobro. Eto, on je vaš car i vaš dobrotvor. Toliko!

Nakon toga, car je bio još bliže smrti i jezik mu se poče zaplitati. On zagrli sina i poljubi ga zahvaljujući Allahu, a onda ispusti dušu. Za carem zakukaše svi podanici. Zatim ga opremiše i sahraniše uz počasti i izraze poštovanja.

Kada se vratiše s dječakom, obukoše mu carsko ruho, staviše mu očevu krunu, staviše mu prsten i posadiše ga na carsko prijestolje. Mladić je postupao prema podanicima kao i njegov otac. Bio je pravičan i činio im dobro neko vrijeme, a onda ga opčini ovaj svijet i primamiše ga uživanja. On se prepusti nasladama i prihvati se ovosvjetskih ljepota, zapostavi zavjet koji je dao ocu. Car otkaza poslušnost babi i podanicima i pođe putem propasti. U njemu se rasplamsa ljubav prema ženama tako da nije čuo za lijepu ženu, a da ne bi poslao po nju i priženio se njome. Tako se kod cara sakupi velik broj žena, više nego što ih je imao Sulejman, sin Davudov, car Izraelićana. Odlazio bi nasamo s grupom žena i s njima ostajao po mjesec dana ne izlazeći, ne pitajući za carstvo, za vlast, ne osvrćući se na nepravde na koje su se jadali njegovi podanici, a kada bi mu pisali, on nije odgovarao. Ljudi uočiše da je car zapustio njihove poslove da ne mari za državne probleme i probleme podanika, te su bili uvjereni da će ih uskoro snaći nesreća. Teško im je bilo zbog toga, pa počeše koriti jedni druge i govoriti:

- Hajdemo Šimasu, njegovom prvom veziru, da mu ispričamo muku, da ga upoznamo s tim šta čini car ne bi li ga on posavjetovao, inače će nas uskoro zadesiti nesreća. Cara su oča-

rale ovosvjetske slasti i sputale ga svojim okovima.

Tako ljudi odoše Šimasu i rekoše mu:

- Mudri učenjače! Cara su očarale ovosvjetske slasti i sputale ga svojim okovima, tako se odao griješenju i užurbano vodi svoje carstvo u iskvarenost. Iskvarenošću carstva pokvarit će se narod, pa ćemo stradati. To je uzrok što ovdje boravimo mjesec dana, a danima ga nismo vidjeli. Ne stiže od cara nikakva naredba veziru, niti kome drugom. Ne možemo obratiti mu se zbog kakve potrebe, jer on ne obraća pažnju na upravljanje, niti se brine o bilo kojem svom podaniku. Sve ih je zanemario. Došli smo da te obavijestimo o suštini stvari, jer ti si stariji od nas i savršeniji, a ne treba da se dogodi nesreća u zemlji u kojoj ti živiš. Ti si najsposobniji da popraviš ovoga cara. Zato idi i razgovaraj s njim, jer će možda prihvtiti tvoje riječi i vratiti se Allahu.

Šimas ustade i ode tamo gdje se nađe s osobom do koje je on mogao doći, pa mu reče:

- Izvrsni mladiću, molim te da mi dopustiš da uđem caru jer ima jedna stvar zbog koje hoću da ga pogledam u oči i da ga upoznam s problemom pa da čujem šta će mi reći.

- Allaha mi, gospodaru - odgovori mladić - već mjesec dana nije dopustio nikome da uđe, niti sam mu ja za to vrijeme vidio lice. Međutim, uputit ću te nekome ko će zatražiti prijem. Uhvati toga i toga slugu koji stoji kraj careva uzglavlja i donosi mu hranu iz kuhinje. Kada pođe u kuhinju da uzme hranu, ti ga zamoli i on će ti učiniti to što hoćeš.

Šimas ode do kuhinjskih vrata pa posjedi malo, kad naiđe sluga koji htjede ući u kuhinju. Šimas mu se obrati:

- Sinko, želim se sastati s carem i saopćiti mu nešto što se njega tiče. Kada ruča i kada bude raspoložen, molim te da mu kažeš za me i zatražiš dopuštenje da uđem kako bih mu kazao nešto važno za njega.

- Slušam i pokoravam se - na to će sluga pa uze hranu i ode caru koji malo pojede i opusti se, a sluga Vasif mu reče:

- Šimas je pred vratima i traži dozvolu da uđe kako bi te obavijestio o stvarima koje se tiču tebe.

Car se uplaši i uznemiri zbog toga pa naredi Vasifu da ga uvede...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

918. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car naredio Vasifu da mu uvede Šimasa, te sluga ode do vezira i pozva ga da uđe. Kada vezir pristupi caru, pade ničice pred njim, poljubi mu ruke i prouči dovu, a car upita:

- Šta te je snašlo, Šimase, pa tražiš da uđeš k meni?

- Dugo već nisam vidio lice gospodina cara, pa sam te se mnogo zaželio. Sada te, evo, gle-

dam i dolazim s besjedom koju ću izgovoriti, care koji si obasut svim blagodatima.

- Reci šta imaš - na to će car, a Šimas kaza:

- Znaj, care, da te je Allah darivao znanjem i mudrošću, uprkos tvojoj mladosti, i to kako nije darovao ni jednog cara prije tebe. Pored toga, Allah ti je podario carstvo i Njemu je drago kada ne napuštaš ono čime te je darivao i ne prilaziš nečemu drugom ispoljavajući neposlušnost. Ne započinji s Njim kavgu svojim vrlinama, već treba da se pridržavaš Njegovih preporuka, da se pokoravaš Njegovim zapovijestima. Vidim da si za kratko vrijeme zaboravio svoga oca, pogazio si njegov zavjet, zanemario njegove pouke i riječi, ne cijeniš njegovu pravičnost i upravljanje, ne prisjećaš se blagodati kojom te je Allah obasuo i na toj blagodati ne zahvaljuješ Mu.

- Kako to i šta je uzrok svemu tome?

- Uzrok tome je što si prestao voditi brigu o svome carstvu i onome što ti je Allah stavio u dužnost u vezi s tvojim podanicima. Poveo si se za dušom koja ti je prikazala lijepim ništavne ovosvjetske strasti. Ljudi vele: "Interes carstva, vjere i podanika je ono što car treba da čuva." Smatram, care, da moraš dobro sagledati posljedice, pa ćeš vidjeti jasan put spasenja. Okani se ništavnog prolaznog užitka koji vodi u baruštinu jada, jer će te snaći ono što je snašlo jednoga ribara.

- A šta se to dogodilo? - upita car.

Ribar

- Čuo sam - reče Šimas - da je neki ribar došao na rijeku da peca, kao i obično. Kada stiže do rijeke i pođe preko ćuprije, on ugleda jednu veliku ribu pa pomisli: "Nema potrebe da ostanem na ovome mjestu. Pratit ću ribu dok je ne uhvatim a ona će mi biti dovoljna da neću morati loviti nekoliko dana." Čovjek skinu odjeću i pođe za ribom. Matica ga ponese tako da zgrabi ribu, a onda se osvrnu i vidje da je daleko od obale. Iako je bio svjestan šta matica uradi s njim, čovjek ne pusti ribu i ne vrati se, nego se izloži opasnosti zgrabivši je objema rukama i pusti da mu tijelo plovi maticom. Voda ga je nosila dok ga ne baci usred vrtloga u koji niko nije upao pa se izvukao. Ribar poče zapomagati:

- Spašavajte davljenika!

Neki panduri dođoše do rijeke i rekoše mu:

- Šta ti je? Šta ti bi te si se izložio tako velikoj opasnosti?

- Ja sam taj što je napustio jasni put koji vodi do spasenja, pa sam se prepustio pohoti i propasti.

- Hej, ti - rekoše mu - kako si napustio put spasenja i uvalio se u takvu propast iako si oduvijek znao da se nije spasio niko ko je ušao u tu rijeku? Ko ti je branio da baciš to što ti je u rukama i spašavaš se? Tako bi spasio dušu i ne bi pao u propast iz koje nema spasa. Sada te niko od nas ne može izvući odatle.

Čovjek izgubi nadu da će preživjeti, te ispusti ono što je imao u rukama, čemu ga je ponijela njegova duša, i tako ribar neizbježno propade.

Ispričao sam ti tu priču, care, samo zato da bi se okanio ništavnih stvari koje nisu u tvome interesu, pa da vidiš kakve su ti obaveze prema podanicima, kako ti valja organizirati carstvo i kako niko ne bi vidio tvoje mahane.

- A šta treba da činim? - upita car.

- Kada sutra zdravo osvaneš - odgovori Šimas - dopusti ljudima da uđu i vidi šta hoće. Izvini im se i obećaj da ćeš činiti samo dobro i da ćeš lijepo postupati.

- Pravo govoriš, Šimase. Sutra ću, ako Bog da, uraditi kako mi savjetuješ.

Šimas ode od cara i obavijesti ljude o svemu što mu je rekao.

Sutradan, car izađe iz svoje lože pa dopusti ljudima da uđu. Onda im se izvini obećavši da će činiti samo ono što im je drago. Ljudi se zadovoljiše i odoše kućama. Onda uđe jedna careva žena koja mu je bila najmilija i kojoj je poklanjao najviše pažnje i vidje da je car promijenio boju lica, da je zamišljen zbog onoga što mu je rekao prvi vezir, pa žena reče caru:

- Zašto si uznemiren, care? Tužiš li se na šta?

- Ne - odgovori car - nego su me uživanja odvratila od mojih poslova. Zašto sam tako nepažljiv prema sebi i svojim podanicima? Ako ovo potraje, uskoro ću izgubiti vlast.

- Ja vidim, care, da nisi svjestan ko su tvoji namjesnici i veziri. Oni samo smišljaju koješta kako ne bi uživao u onome što ti pruža vlast, da ne uživaš i da nisi rahat. Štaviše, oni žele da provedeš život otklanjajući njihove muke kako bi protraćio život u jadu i naporu. Tako bi bio poput onoga što je ubio sebe da bi bilo bolje drugome, ili bi bio kao onaj mladić i lopovi...

- A kako je to bilo? - upita car.

Mladić i lopovi

- Vele da je bilo sedam lopova koji su jednoga dana pošli da po običaju kradu - poče kazivati žena. - Tako naiđoše pored voćnjaka u kome je bilo mladih oraha. Uđoše u taj voćnjak i ugledaše jednog dječaka pred sobom, te mu rekoše:

- Mladiću, hoćeš li poći s nama po voćnjaku, popeti se na ovo drvo i najesti se oraha, pa i nama nešto baciti?

Mladić pristade i pođe s njima...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

919. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devetnaesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić odgovorio lopovima i pošao s njima u vrt, a onda rekoše jedni drugima:

- Pogledajte ko je najlakši i najmanji među nama pa ga popnite.

- Niko nije pogodniji od ovog mladića.

I kada ga popeše, rekoše mu:

- Ne uzimaj ništa s drveta da te ne bi neko vidio, pa ćeš se loše provesti!

- Pa šta da radim? - upita mladić, a lopovi mu odgovoriše:

- Sjedi nasred drveta pa svaku granu snažno tresi kako bi stresao plodove s nje, a mi ćemo ih pokupiti. Čim završiš i siđeš, uzmi svoj dio otrešenih oraha.

Kada se mladić pope na drvo, on poče tresti granu po granu. Orasi su padali, a lopovi su ih sakupljali. I dok su oni to radili, naiđe vlasnik, zaustavi se pored njih i reče:

- Šta radite s tim stablom?

- Nismo uzeli ništa, nego smo prolazili kraj njega i ugledali ovog dječaka na stablu. Povjerovali smo da je on vlasnik, pa zamolismo da nam da malo da pojedemo. On zatrese nekoliko grana, te padoše orasi. Mi nismo ništa krivi.

- Šta kažeš ti? - obrati se vlasnik mladiću.

- Lažu - odgovori mladić. - Ja ću ti kazati istinu. Došli smo ovamo zajedno, pa mi narediše da se popnem na stablo i tresem grane kako bi njima popadali orasi. Tako sam ih poslušao.

- Uvalio si se u veliku nevolju - reče mu vlasnik. - Jesi li šta pojeo?

- Nisam pojeo ništa - odgovori dječak, a onda će gazda:

- Sad znam koliko si blesav i glup. Trudiš se da upropastiš samog sebe radi dobra drugih. A vama ne mogu ništa učiniti. Idite svojim putem - obrati se gazda lopovima, pa zgrabi dječaka i kazni ga.

- Pravo veliš - reče car ženi. - Suštu istinu si kazala. Neću izaći pred njih, niti ću se odreći užitaka.

I car provede noć sa svojom ženom uživajući da bolje nije moglo biti. Kad osvanu jutro, vezir ustade, okupi državne prvake zajedno s podanicima koji su stigli, pa odoše pred careva vrata sretni i zadovoljni. Međutim, car im ne otvori vrata, ne izađe pred njih, niti im dopusti da uđu. Pošto izgubiše svaku nadu, ljudi se obratiše Šimasu:

- Izvrsni vezire i veliki mudrače, zar ne vidiš kakav je taj nedorasli dječak plitke pameti, koji je svojim grijesima dodao i laž? Vidiš kako je pogazio obećanje koje ti je dao! I taj grijeh treba dodati ostalim njegovim grijesima. Ipak, molimo da ponovo odeš k njemu i vidiš zašto ga nema i šta ga je spriječilo da izađe. Mi ga baš i ne osuđujemo zbog tako ružne naravi ispoljene u ovom slučaju, budući da je postao odveć surov.

Šimas se uputi caru, dođe k njemu i reče:

- Es-selamu alejkum, care! Zašto si se prepustio ništavnom užitku, a ostavio krupnu stvar kojom se valja pozabaviti? Ti si poput onog čovjeka koji je sisao mlijeko svoje deve. Toliko mu je prijalo mlijeko da je zaboravljao pričvrstiti uzdu. Jednoga dana, on priđe devinom vimenu ne obraćajući pažnju na uzdu, a kada deva osjeti da je uzda opuštena, ona se trgnu namjeravajući da odjuri u pustinju. Tako čovjek ostade i bez mlijeka i bez deve, i šteta koja ga je zadesila bila je veća od koristi. Promisli, care, o tome šta je dobro i za te i za tvoje podanike. Čovjek ne treba da sjedi pred kuhinjskim vratima zato što mu je potrebna hrana. Tako isto ne treba da sjedi sa ženama zato što im je sklon. Kao što čovjeku treba hrana da bi utolio glad i piće da bi utažio žeđ, ta-

ko je razumnom muškarcu dovoljno da od dvadeset i četiri sahata provede sa ženama dva sahata, a ostalo vrijeme da posveti vlastitom interesu i interesu podanika. Ne treba da boravi dugo sa ženama, niti da ostaje nasamo s njima duže od dva sahata, jer to šteti njegovom razumu i tijelu, budući da žene ne nagovaraju na dobro, niti upućuju na pravi put. Čovjek ne treba da prihvaća od žena riječi ni postupke. Znam da su mnogi ljudi propali zbog žena. Među njima je bio i jedan čovjek koji je propao zato što je bio sa ženom čijim zapovijestima se pokoravao.

- Kako se to dogodilo? - upita car.

Jedan čovjek i jedna žena

- Tvrde da je jedan čovjek imao ženu - reče Šimas - koju je volio i prema kojoj se pažljivo ponašao. Slušao je njene riječi i radio po njenim uputama. Taj čovjek imao je voćnjak koji je sam zasadio i u njega je svakodnevno odlazio da ga uređuje i navodnjava. Jednoga dana, žena ga upita:

- Šta si zasadio u voćnjaku?

- Sve ono što ti voliš i želiš. Evo, trudim se da ga uredim i navodnjavam.

- Hoćeš li me povesti i provodati po voćnjaku da ga razgledam i proučim ti dovu, jer moja dova se uslišava?

- Naravno. Pričekaj do sutra, pa ću doći po te i povesti te.

Sutradan čovjek uze ženu i zaputi se s njom u voćnjak. Čim uđoše u voćnjak, ugledaše ih dva mladića iz daljine, te jedan reče drugome:

- Ovaj čovjek je bludnik, a žena je rospija. U voćnjak su došli samo zato da se tucaju.

Mladići pođoše za njima da vide šta će biti i zaustaviše se na jednom kraju bašče. Što se tiče čovjeka i njegove žene, čim uđoše u voćnjak, muškarac reče ženi:

- Prouči mi dovu koju si obećala.

- Neću ti je proučiti dok me ne zadovoljiš onako kako žene žele da ih muškarci zadovoljavaju.

- Bona ženo! - na to će muž. - Zar nije bilo dovoljno što sam to radio u kući? Bojim se da to činim ovdje radi bruke i možda ćeš me tako odvratiti od mojih poslova. Zar te nije strah da će nas neko vidjeti?

- Ja za to ne marim, jer nećemo učiniti ništa ružno ni zabranjeno. Što se tiče navodnjavanja voćnjaka, to može pričekati. Možeš ga navodnjavati bilo kada.

Žena nije prihvaćala isprike ni činjenice, već je navaljivala da imaju odnos. Tako oni dohvatiše jedno drugo, a ona dva mladića vidješe to, pa skočiše na njih, zgrabiše ih i povikaše:

- Nećemo vas pustiti jer ste preljubnici! Ako i mi ne obljubimo ovu ženu, stvar ćemo dogurati na sud!

- Teško vama! - povika čovjek. - Ovo je moja žena, a ja sam vlasnik voćnjaka.

Mladići nisu slušali gazdu, već nasrnuše na ženu, a ona poče vikati i tražiti pomoć od muža:

- Ne dopusti ovim muškarcima da me obeščaste!

Muž priđe mladićima i sam dozivajući u pomoć. Jedan mladić se okrenu prema njemu, udari ga nožem i ubi ga. Zatim priđoše ženi i silovaše je...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

920. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić ubio muža one žene, a onda su se okrenuli njoj i silovali je.

Pričam ti ovo zbog toga, care, da bi znao kako muškarac ne treba da sluša ženu, da se pokorava njenim zapovijestima, niti da uvažava njeno mišljenje. Pazi da ne navučeš ruho gluposti nakon ruha mudrosti i učenosti! Ne slijedi neispravno mišljenje, pošto ti je poznato ono koje je valjano i korisno! Ne juri za sitnim užicima što vode ka iskvarenosti i teškim gubicima.

Kada je car čuo Šimasa, reče mu:

- Sutra ću izaći pred ljude, ako Bog da.

Onda Šimas izađe pred prisutne uglednike carstva i kaza im šta je rekao car. Žena saznade šta je kazivao Šimas, pa uđe caru i obrati mu se:

- Podanici su carski robovi, a vidim da si ti, care, sada postao rob svojih podanika jer ih se bojiš i plašiš se da ti učine neko zlo. Oni samo žele da te iskušaju, pa ako vide da si slab, prezrijet će te, a ako vide da si hrabar, plašit će se. Tako postupaju loši veziri prema svome caru jer znaju za mnoštvo smicalica, a ja ti ukazujem na istinu o njihovim podvalama. Ako pristaneš na ono što hoće, vodit će te kako oni budu htjeli prebacujući te s jednog posla na drugi dok te ne upropaste. Tako će biti s tobom kao s onim trgovcem i lopovima.

- Kako se to dogodilo? - upita car.

Trgovac i lopovi

- Čula sam - reče žena - da je bio neki trgovac koji je imao veliko bogatstvo i jedom je krenuo sa svojom robom da je proda u nekom gradu. Kada je stigao u grad, trgovac iznajmi kuću i smjesti se u njoj. Opaziše ga lopovi koji su pratili trgovce da bi im krali robu, te dođoše do kuće toga trgovca i počeše se dovijati kako da uđu, ali ne nađoše načina. Onda harambaša reče lopovima:

- Ja ću to sam izvesti.

Harambaša ode, obuče se kao liječik, pa objesi o rame torbu u kojoj je bilo lijekova i poče vikati:

- Kome treba liječnik?

Tako stiže do kuće toga trgovca koga ugleda kako sjedi i ruča, te mu se obrati:

- Hoćeš li liječnika?

- Ne treba mi liječik - reče trgovac - nego sjedi i jedi sa mnom.

Lopov sjede naspram trgovca i prihvati se jela s njim. Vidjevši kako se trgovac dobro hrani

lopov pomisli: "Imam priliku!" Zatim se obrati domaćinu:

- Dužan sam ti dati jedan savjet zato što si bio dobar prema meni. Ne mogu ga sakriti od tebe. Naime, vidim da si čovjek koji mnogo jede, a od toga te boli želudac. Ako ne požuriš s liječenjem, stradat ćeš.

Moje tijelo je zdravo i želudac mi brzo vari - reče trgovac. - Iako dobro jedem, nisam bolestan, hvala Allahu.

- Tebi se to samo čini. Ja inače znam da je u tvome stomaku pritajena bolest. Ako me hoćeš poslušati, liječi se.

- Gdje da nađem čovjeka koji će me znati liječiti?

- Allah je pravi liječnik - reče lopov. - Međutim, i liječnik kao što sam ja može izliječiti boesnika ako je inače sposoban za to.

- Pokaži mi lijek i daj mi malo.

Lopov mu dade praška u kome je bilo mnogo izmirne i reče mu:

- Upotrijebi ovo noćas.

Trgovac uze prašak, a kada pade noć, on ga uze i primijeti da u njemu ima dosta izmirne teške za gutanje, ali ništa nije sumnjao. Pošto proguta lijek, trgovac osjeti da mu je te noći lakše.

Naredne noći, dođe lopov s lijekom u kome je bilo izmirne više nego prvi put i dade mu malo. Kada trgovac proguta lijek, dobi proliv te noći, ali on ne posumnja. Lopov vidje da ga trgovac sluša, da ima povjerenja u njega, i uvjeri se da mu se trgovac neće suprotstavljati. Zato mu odnese smrtonosni lijek i dade mu ga, a trgovac uze lijek i popi.

Čim je popio lijek, sve što je imao u stomaku izađe iz njega, crijeva mu se pokidaše i čovjek umre. Onda dođoše lopovi i uzeše sve što je trgovac imao.

Pričam ti ovo, care, samo zato da ne bi nasjedao na podvale, jer će te snaći nevolje koje će te glave stajati.

- Pravo veliš - reče car. - Neću izaći pred podanike.

Sutradan, ljudi se okupiše, dođoše pred careva vrata i presjediše veći dio dana dok ne izgubiše nadu da će car izaći. Zatim se vratiše Šimasu i rekoše mu:

- Mudri i dovitljivi filozofe, zar ne vidiš kako to nerazumno dijete sve više laže? Treba mu oduzeti vlast iz ruku i postaviti nekog drugog. Tako će biti bolje: naše stvari dovest će se u red i prilike će se srediti. Ipak, pođi i treći put i skreni mu pažnju na to da nas je samo dobročinstvo njegovog oca prema nama spriječilo da ustanemo protiv njega i oduzmemo mu vlast, kao i to što smo pod zakletvom. Sutra ćemo se s oružjem okupiti svi do jednoga, pa ćemo razvaliti vrata ove utvrde. Ako izađe pred nas i uradi ono što želimo, bit će sve u redu, inače ćemo ući i ubiti ga, a vlast ćemo dati nekom drugom.

Vezir Šimas ode caru i reče mu:

- Care ogrezli u strasti i zabavu! Šta to radiš od sebe? Šta ti bi da srljaš u to? Ako sâm srljaš u nesreću, onda si izgubio svu čestitost, mudrost i rječitost. Da mi je znati ko te je promijenio, ko

te preveo iz znanja u neznanje, iz vjernosti u okrutnost, iz blagosti u bahatost, iz odanosti u odbojnost! Tri puta te savjetujem, a ti ne prihvaćaš moj savjet; ukazujem ti šta treba činiti, a ti postupaš suprotno tome. Reci mi otkuda taj nemar i razuzdanost i šta te na to tjera! Znaj da su se žitelji tvoga carstva zarekli da će te napasti i ubiti, pa će umjesto tebe postaviti drugog cara. Imaš li snage protiv svih njih? Možeš li se spasiti iz njihovih šaka i možeš li se vratiti u život kada te smaknu? Ako si kadar sve to, onda nije potrebno da ti ma šta govorim. Ukoliko ti je pak stalo do života i carstva, onda dođi k sebi, učvrsti carstvo, pokaži ljudima moć i snagu i izvini im se, jer oni hoće da ti otmu to što imaš u šakama i predaju ga drugome. Odlučili su se za neposlušnost i otpor. Na to ih upućuje tvoja mladost, odanost strasti i uživanjima. Kada se dva kamena izvade iz vode i udare jedan o drugi, sijevnut će vatra, svejedno što su dugo bili u vodi. Tvojih podanika sada ima mogo, a svi su se urotili protiv tebe želeći da predaju vlast drugome. S tobom će biti onako kako hoće: upropastit će te, pa će biti s tobom kao s onom lisicom i vukom...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

921. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vezir Šimas rekao caru:
- Oni će te upropastiti, pa će s tobom biti kao s onom lisicom i vukom.
- A šta je to bilo? - upita car.

Lisica i vuk

- Tvrde da je nekoliko lisica pošlo jednoga dana da traže hrane - poče kazivati vezir. - Dok su tako skitale, naiđoše na uginulu devu, te pomisliše: "Našle smo nešto od čega ćemo živjeti dugo vremena. Jači može napasti slabijega i slabiji će stradati. Zato valja naći nekoga ko će nam suditi, pa ćemo i njemu dati jedan dio. U tom slučaju, jake lisice neće dominirati nad slabima."

Dok su se lisice savjetovale, naiđe vuk i priđe im, a lisice rekoše jedne drugima:

- Ako je to mišljenje ispravno, postavimo ovoga vuka za svoga sudiju jer je on najjači, a njegov otac je nekada vladao nama. Molimo Allaha da bude pravedan.

Zatim se obratiše vuku obavijestivši ga o tome šta misle o njemu:

- Postavile smo te za našeg sudiju da bi svakoj davao onoliko koliko joj treba da se prehrani za jedan dan, kako jače od nas ne bi napale slabije i slabije bi stradale.

Vuk pristade pa razdijeli lisicama hranu koliko im je bilo potrebno za taj dan. Sutradan, vuk pomisli: "Ako devu razdijelim ovim slabićima, neće meni ostati ništa osim dijela koji su mi odredile, a ako je pojedem sam - one mi ne mogu ništa, jer su ionako plijen za me i moju porodicu. Ko mi može zabraniti da ovo uzmem za se? Možda je Allah upravo meni namijenio de-

vu. Najbolje će biti da je potpuno prisvojim. Od sada im neću dati ništa."

Sutradan, lisice dođoše po običaju da traže hranu od vuka i rekoše mu:

- Abu Sirhane,[49] daj nam sljedovanje za današnji dan.

- Nije ostalo ništa da vam dam - reče vuk, a lisice odoše u jadnome stanju i onda rekoše:

- Allah nam zadade veliki jad s ovim odvratnim vjerolomnikom koji se Boga ne boji, niti od Njega zazire. Ništa mu ne možemo.

Zatim rekoše jedna drugoj:

- Na to ga je zasigurno natjerala velika glad. Pustite ga da se sit najede, a sutra ćemo poći k njemu.

Sutradan, lisice pođoše vuku i rekoše mu:

- Abu Sirhane, mi smo te postavile za svoga sudiju da bi svakoj davao hranu i da bi pravičnošću branio nejake od jakih, a nakon raspodjele svoj dio da uzmeš. Mi bismo stalno bile pod tvojom zaštitom i pažnjom. Mori nas glad, jer već dva dana nismo jele. Daj nam naš dio, a ti uzmi sve ostalo.

Vuk ne pristade, već je bio još suroviji. Lisice su navaljivale, ali on ne popusti, te se lisice dogovoriše:

- Nema nam druge nego da odemo lavu, bacimo se pred njega i damo mu devu. Ako bude velikodušan i da nam nešto, bit će dobro, a ako ne da, bolje da on ima devu nego ova lopuža.

Tako odoše lavu i kazaše mu šta im se dogodilo s vukom, te dodadoše:

- Mi smo tvoji robovi. Došle smo da tražimo zaštitu i izbavljenje od onoga vuka, pa ćemo ostati tvoji robovi.

Kada je lav čuo šta mu lisice govore, obuzeše ga jarost i želja da nešto učini radi Allaha, pa ode s njima do vuka. Vidjevši kako lav stiže, vuk htjede pobjeći, ali lav pojuri za njim, zgrabi ga i raskomada, pa ga dade lisicama kao plijen.

Iz ovoga zaključujemo da nijedan car ne traba da zanemaruje probleme svojih podanika. 'rimi moj savjet i vjeruj da je istina to što sam ti rekao. Znaj da ti je tvoj otac prije smrti ostao oporuku. Ovim završavam razgovor s tobom. To je sve.

- Poslušat ću te - reče car. - Sutra ću, ako Bog da, izaći pred narod.

Šimas ode od cara i obavijesti ljude da je car primio njegov savjet i obećao mu da će sutra izaći pred njih.

Kada je careva žena čula Šimasovu priču, bila je sigurna da će car izaći pred podanike, te ona odmah dođe caru i reče mu:

- Ne mogu se načuditi tvojoj poslušnosti i pokornosti vlastitim robovima! Zar ne znaš da su ti veziri tvoji robovi? Zašto ih onda dižeš tako visoko da bi mogli umisliti kako su oni tebi dali visost i da su ti sve poklonili, iako ne mogu biti podliji prema tebi nego što su? Tvoje je pravo da ih ne slušaš, a oni su dužni da se potčinjavaju tebi i da izvršavaju tvoja naređenja. Kako je moguće da se toliko plašiš podanika? Vele: "Ako ti srce nije poput čelika, ne zaslužuješ da budeš

49 Drugo ime za vuka.

car." Te ljude prevarila je tvoja blagost, tako da su se drznuli protiv tebe i otkazali ti poslušnost, premda je nužno da ti se silom potčinjavaju. Ukoliko srljaš da prihvatiš njihove riječi i pustiš ih tako kako su, ako im mimo svoje volje budeš zadovoljavao i najmanje potrebe, postat će ti preteški, dosadni, i to će im preći u naviku. Ako ćeš mene slušati, ne unapređuj ni jednog od njih, ne slušaj ničije riječi i ne dopuštaj im drskost, inače ćeš proći kao onaj pastir i lopov.

- A kako je to bilo? - upita car.

Pastir i lopov

Tvrde da je bio jedan čovjek koji je napasao stoku i čuvao je dok je ona pasla. Jedne noći, dođe lopov da mu ukrade malo stoke, ali vidje da pastir bdije nad njom ne spavajući noću i ne ispuštajući je iz vida danju. Lopov se trudio cijele noći, ali se nije domogao ničega. Kada m dodija dovijanje, lopov ode u stepu, ulovi lava, odera mu kožu i napuni je travom. Onda done se lava i stavi ga na jedno istaknuto mjesto u stepi, tako da ga pastir vidi i da bude siguran d je to lav. Zatim lopov ode pastiru i reče mu:

- Poslao me onaj lav da mu zatražim večeru među ovom stokom.

- Gdje je lav? - upita pastir.

- Podigni pogled! Eno ga stoji.

Pastir podiže glavu i ugleda figuru lava. Čim je vidje, on pomisli da je to pravi lav pa se silno uplaši...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

922. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je pastir ugledao figuru lava, pa je pomislio da je to pravi lav i silno se uplašio. Prestravljeni pastir reče lopovu:

- Brate, uzmi što god hoćeš. Neću se suprotstavljati.

Lopov uze stoke koliko mu je trebalo. Onda se polahkomi da i dalje vara pastira, pošto je ovaj bio preplašen, pa je počesto dolazio i plašio pastira govoreći mu:

- Lavu treba to i to. On će ti učiniti to i to.

Zatim je uzimao stoke koliko je htio. I tako je lopov postupao sa pastirom dok nije nestao veći dio stoke.

Ovo sam ti ispričala, care, zato da se uglednici carstva ne bi zavaravali tvojom blagošću i dobrohotnošću pa se odvažili protiv tebe. Bolje će biti da pomru nego da ti to učine.

Car se složi s njenim riječima, pa kaza:

- Prihvaćam tvoj, a ne primam njihove savjete, niti ću izaći pred njih.

Sutradan se okupiše vezir, državni prvaci i ugledni ljudi. Svaki od njih ponese oružje i zaputiše se carevoj kući da ga napadnu, ubiju i postave drugog cara. Kada stigoše carevoj kući, zamoliše vratara da im otvori kapiju, ali im ovaj ne otvori. Poslaše nekoga po vatru da spale vrata i da uđu. Vratar je čuo šta govore, pa hitro ode i obavijesti cara o tome da se narod sakupio pred kapijom.

- Mole me - reče vratar - da im otvorim, ali sam odbio. Onda su poslali po vatru da spale vrata pa da uđu i ubiju te. Šta mi naređuješ?

"Uvalio sam se u veliku nevolju," pomisli car. Zatim posla po ženu i kada ova dođe, car joj reče:

- Vidim da mi je Šimas rekao samo suštu istinu. Sada su stigli i ugledni ljudi i svjetina želeći ubiti i mene i tebe. Kada im vratar nije otvorio vrata, poslali su po vatru kako bi mogli spaliti kapiju, pa bi i kuća planula dok smo mi unutra. Šta mi savjetuješ?

- Neće ti se ništa dogoditi - reče žena. - Nemoj se plašiti. Ovo je doba kada budale ustaju protiv svojih careva.

- Šta mi savjetuješ da uradim i kako doskočiti nevolji?

- Mislim da će najbolje biti da metneš zavoj na glavu i napraviš se da si bolestan. Zatim pošalji po vezira Šimasa. On će doći i vidjeti kako ti je. Kada dođe, reci mu: "Htio sam danas izaći pred narod, ali me spriječi ova bolest. Zato izađi ti pred ljude i kaži im šta je sa mnom. Reci im da ću sutra izaći, prihvatiti se njihovih problema i razmotriti njihove slučajeve ne bi li se smirili i stišali bijes." Ujutro pozovi deset robova svoga oca, ali da budu silni i snažni. Uz njih ćeš biti siguran. Oni će te slušati i pokoravati se tvojim naredbama, čuvat će tajnu i bit će ti lojalni. Postroji ih ispred sebe i naredi da nikome ne dopuštaju ulazak, osim jednom po jednom. Kada uđe jedan podanik, ti reci robovima: "Držite ga i ubijte!" Pošto se tako dogovoriš s njima, neka ti ujutro postave prijestolje u divan, pa otvori vrata. Čim ljudi vide da si otvorio vrata, smirit će se i doći će s čistim namjerama. Zatražit će dopuštenje da uđu, a ti im dozvoli da ulaze jedan po jedan, kako sam ti već kazala, i radi s njima šta hoćeš. Međutim, treba da počneš sa umorstvom velikoga Šimasa, jer on je najuticajniji vezir i on stoji iza svega. Zato njega ubij prvoga. Potom smakni sve, jednog po jednog, i ne ostavljaj nikoga za koga znaš da će pogaziti riječ. Isto tako učini sa svima onima čijeg se bijesa plašiš. Kada učiniš tako, neće više imati snage protiv tebe pa ćeš sasvim odahnuti, sam ćeš vladati i činiti šta hoćeš. Znaj da nema pametnijeg rješenja od ovoga.

- To je ispravno mišljenje. Pravilno rasuđuješ. Moram uraditi kako si kazala - reče car.

Zatim on posla po zavoj, zamota glavu i napravi se da je bolestan, pa reče da pozovu Šimasa. Kada ovaj dođe, car mu reče:

- Ti znaš, Šimase, da te volim i da slušam tvoje riječi. Ti si mi kao brat i otac, kao što niko nije. Znaš da prihvaćam sve što mi kažeš. Rekao si mi da izađem pred podanike i da vodim njihove poslove. Uvjerio sam se da mi je to pravi savjet. Zato sam jučer htio izaći pred njih, ali mi ne dade ova bolest i nisam mogao zasijedati. Čuo sam da su podanici bijesni što ne izlazim pred njih i riješili su da mi učine zlo koje im ne priliči. Oni ne znaju kako sam bolestan. Zato pođi i kaži

im šta je sa mnom. Izvini se u moje ime, a ja ću već prihvatiti što ti kažu i učiniti ono što im je milo. Popravi ovu situaciju i jamči im za me, jer ti si moj savjetnik, kao što si bio i očev prije mene. Navikao si da uvodiš red među ljude. Ako Bog da, sutra ću izaći pred njih, a možda će bole prestati ove noći zahvaljujući mojoj čistoj namjeri i dobru koje za njih nosim u svom srcu.

Šimas pade ničice pred Allahom i prouči dovu za cara ljubeći mu ruke. Radujući se, o izađe pred ljude i prenese im šta je čuo od cara. Zabrani im da urade ono što su naumili, i saopći carevo izvinjenje i razlog zbog koga je spriječen da izađe pred njih. Također im reče da je car obećao sutra izaći i da će raditi onako kako oni zažele.

Tako ljudi odoše svojim kućama...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

923. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Šimas izašao pred narod i rekao:

- Sutra će se car pojaviti pred vama i učiniti ono što želite.

Nakon toga, ljudi su otišli svojim kućama. Toliko o njima.

Što se tiče cara, on posla po deset robusnih robova koje je odabrao među siledžijama svoga oca, a koji su bili odvažni, grubi i snažni. Car im reče:

- Vi znate da vas je moj otac uvažavao, dobro vam činio i pažljiv bio prema vama. Ja ću vam sada dati još veće položaje od onih koje vam je dao otac. Reći ću vam zbog čega ću to učiniti, a vi ćete biti pod Allahovom zaštitom. Međutim, postavit ću vam pitanje: Hoćete li se povinovati mome naređenju i hoćete li čuvati tajnu? Bit ću bolji prema vama nego što i sami želite ako se povinujete mojoj zapovijesti.

Deset robova odgovoriše složno i uglas:

- Sve što nam narediš, gospodaru, mi ćemo izvršiti i nećemo nipošto odstupiti od onoga što nam kažeš. Ti si za to da nam naređuješ.

- Bog vam dao svako dobro - reče car. - Sada ću vam kazati zašto sam vas odabrao za velike počasti koje ćete imati kod mene. Vi znate kako je otac bio velikodušan prema podanicima i kako su mu se zavjetovali u vezi sa mnom prisegavši da neće pogaziti obećanje, niti se suprotstavljati mojim naređenjima. Sami ste vidjeli šta su učinili jučer kada su se okupili oko mene želeći da me ubiju. Hoću da im učinim nešto. Naime, vidjevši šta uradiše, došao sam do zaključka da ih u tome mogu spriječiti samo kaznom. Moram vas ovlastiti da pogubite onoga za koga vam krišom kažem da ga pogubite. Tako ću odbraniti zemlju od zla i belaja, ubijanjem njihovih prvaka i vođa. Evo kako ćemo to učiniti. Ja ću sutra sjedjeti na ovome mjestu, u ovoj

odaji, i dopuštat ću im da mi ulaze jedan po jedan i da ulaze na jedna, a izlaze na druga vrata. Vas deseterica stanite ispred mene i pazite na moje išarete. Kako god koji uđe, vi ga zgrabite, odvedite ga u onu salu, smakite ga i sakrijte leš.

- Slušamo tvoje riječi i pokoravamo se zapovijesti - rekoše robovi.

Car ih bogato nagradi i otpusti, pa prespava noć. Sutradan, car pozva robove i naredi da namjeste prijestolje. Potom obuče carsko ruho, uze protokol i naredi da se otvore vrata. Otvoriše se dveri, a onih deset robova stadoše ispred cara, te glasnik povika:

- Ko ima neki problem, neka stupi na carski ćilim!

Dođoše veziri, vojni zapovjednici i dvorjani, te svaki zauze svoje mjesto. Car naredi da ulaze jedan po jedan i najprije uđe vezir Šimas, kao što je obično i činio prvi vezir. Čim uđe i nađe se pred carem, opkoliše ga onih deset robova, zgrabiše ga i odvedoše u onu odaju te ga pogubiše. Zatim nasrnuše na ostale vezire i izvrsne naučnike. Ubijali su ih jednog po jednog dok ih sve ne pobiše. Nakon toga, car pozva dželate i naredi im da pobiju preostale odvažne i otresite ljude. Ne ostaviše nikoga za koga su znali da je srčan, a poštediše samo pokvarene ljude i podlace koje zatim protjeraše zajedno s njihovim porodicama.

Potom se car prepusti uživanjima dajući svojoj duši na volju. Držao se nasilja i zuluma, tako da je nadmašio sve zle ljude prije sebe.

Zemlja toga cara bila je bogata zlatom, srebrom, smaragdima i dijamantima, tako da su mu svi carevi oko njega zavidjeli na tome carstvu, očekujući da ga snađe nesreća. Tako jedan car tiran pomisli: “Upravo se ostvaruje ono što sam želio: uzet ću carstvo iz šaka toga glupog mladića jer je pobio državne prvake, hrabre i odvažne ljude koji su živjeli u njegovoj zemlji. Sada je pravi čas da mu istrgnem to iz ruku, pošto je mlad i ne zna ratovati. Nije ostao kod njega niko ko bi ga mogao uputiti i pomoći mu. Danas ću mu otvoriti dveri zla. Napisat ću mu pismo u kome ću mu se narugati i izgrditi ga zbog onog što mu se dogodilo, pa ću vidjeti šta će mi odgovoriti.”

I taj car mu napisa pismo sljedeće sadržine:

“U ime Allaha svemilostivog i samilosnog. Čuo sam šta si učinio svojim vezirima, učenim ljudima i vitezovima, te u kakvoj si se nevolji našao: sada nemaš moći ni snage da se braniš kada te neko napadne, jer si se osilio i iskvario. Allah mi je omogućio da te pobijedim i da trijumfujem nad tobom. Slušaj šta ću ti reći i povinuj se mojoj zapovijesti. Sagradi mi nepristupačni dvorac nasred mora. Ako to nisi u stanju, napusti svoju zemlju i spašavaj dušu, jer ću poslati na te iz daleke Indije dvanaest odreda, a u svakom odredu je dvanaest hiljada ratnika. Oni će ući u tvoju zemlju, poharati tvoju imovinu, ljude ti pobiti i zarobiti žene. Za zapovjednika ću postaviti Bedia, svoga vezira, i narediti mu da opsijeda tvoju zemlju dok je ne osvoji. Momku koga ti šaljem naređujem da ne ostaje kod tebe duže od tri dana. Ako se pokoriš mojoj zapovijesti, spasit ćeš se, inače ću, kao što rekoh, poslati na te vojsku.”

Car zapečati pismo i dade ga glasniku koji odnese poruku. Kada stiže u carev grad, uđe caru i dade mu pismo koje ovaj pročita i klonu. Shvaćao je da je u teškom položaju i bio je sigu-

ran da će propasti. Nije se imao s kim posavjetovati, niti od koga pomoć i spas zatražiti. Onda car ustade i ode svojoj ženi sav izobličen, a žena ga upita:

- Šta je s tobom, care?

- Od danas nisam car, već rob jednoga cara.

On otvori pismo i pročita ga ženi koja sasluša cara, pa udari u plač i kuknjavu cijepajući svoju odjeću. Car je upita:

- Imaš li kakav izlaz i rješenje iz ove teške situacije?

- Žene se ne mogu dovijati u ratu. Tu one nemaju moći, ni stava, već moć i domišljatost pripadaju muškarcima u ovakvim prilikama.

Kada je car čuo te riječi, on se silno pokaja i zažali zbog onoga što je učinio svojim ljudima i državim prvacima...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

924. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je onaj mladi car saslušao riječi svoje žene, a onda se silno pokajao i zažalio zbog toga što je pogubio vezire i najuglednije podanike. Radije bi da je umro nego što je dobio taj strašni glas. Onda car reče svojim ženama:

- Zbog vas me je snašlo ono što je snašlo jarebicu od kornjača.

- A kako se to dogodilo? - upitaše žene.

Jarebica i kornjače

- Kažu da su na jednome otoku boravile kornjače - reče car. - Otok je bio obrastao drvećem i na njemu je bilo plodova i potoka. Jednoga dana, pored otoka je letjela jarebica kojoj su bili dodijali vrućina i umor. Tako iznurena, jarebica sletje na otok na kome su boravile kornjače. Čim ih ugleda, ptica im priđe i smjesti se kod njih. Kornjače su pasle po otoku, a kada se vratiše na svoje mjesto, ugledaše jarebicu. Ptica im se dopade jer ju je Allah lijepom stvorio. Kornjače počeše slaviti svoga Tvorca i veoma zavolješe jarebicu radujući joj se. Onda rekoše jedna drugoj:

- Nema sumnje da je ovo jedna od najljepših ptica!

Sve kornjače su se dodvoravale jarebici ispoljavajući simpatije prema njoj. Kada ptica vidje koliko je vole, i sama osjeti simpatiju prema njima želeći da se sprijatelji s kornjačama. Letjela je kamo je htjela, a uvečer im se vraćala. Jutrom je letjela po vlastitoj volji i po svome običaju.

Trajalo je to neko vrijeme. Jarebica je nedostajala kornjačama kada je nije bilo. Znale su da

će je vidjeti samo noću. Ujutro je ptica odmah letjela, prije nego što bi se snašle kornjače koje su je veoma voljele. Onda rekoše jedna drugoj:

- Ova jarebica nam je postala draga i pravi prijatelj. Ne možemo više bez nje. Šta da smislimo da bi stalno bila kod nas jer kad odleti, nema je po cijeli dan i samo noću je viđamo?

Jedna kornjača ih posavjetova:

- Smirite se, sestre, a ja ću udesiti da nas ne ostavlja ni na tren.

- Ako to uradiš - rekoše kornjače - bit ćemo tvoje sluge.

Kada se jarebica vrati iz skitnje i spusti se među kornjače, priđe joj ona lukava, blagoslovi je čestitajući joj sretan povratak i reče:

- Draga moja, Allah ti je darovao našu ljubav, kao što je i u tvoje srce usadio ljubav prema nama. Ovdje si nam drag prijatelj. Najsretnije vrijeme za one koji se vole je kada su zajedno, a najveća je nevolja da su daleko jedni od drugih, razdvojeni. Ti nas ostavljaš zorom i vraćaš se tek uvečer, tako da nam veoma nedostaješ. Zbog toga nam je teško i plaho smo uznemirene.

- Da - odgovori jarebica. - Ja vas volim i čeznem za vama više nego vi za mnom. Nije mi lahko ostavljati vas, ali ja tu ništa ne mogu. Ja letim pomoću krila i ne mogu stalno biti s vama, jer to nije u mojoj prirodi. Ptica koja ima krila samo noću može ostati na jednome mjestu da bi prespavala. Čim osvane, ptica leti i kruži iznad mjesta koje joj se dopadne.

- Pravo veliš - reče kornjača - ali ptica u većini slučajeva nije rahat zbog toga što nakon silnog truda dobije jedva četvrtinu potrebne hrane, a najveća želja svakoga je da živi u blagostanju i miru. Allah je dao da mi budemo prijatelji i da se volimo, pa nas je strah da te ne ulovi kakav dušman i da ne stradaš, te više ne bismo vidjele tvoje lice.

- Tako je - reče jarebica. - Nego, šta misliš da mi je činiti?

- Mislim da treba da počupaš krila kojima brzo uzlijećeš, pa da se odmaraš kod nas, jedeš našu hranu i piješ naše piće na ovome mjestu obraslom drvećem sa zrelim plodovima. Tako ćemo zajedno boraviti na ovome izdašnom mjestu i uživati jedni u drugima.

Jarebica popusti kornjačinim riječima, i sama željna odmora. Tako ona počupa perje, jedno po jedno, i to prema kornjačinom mišljenju koje joj se učinilo umjesnim. I ptica ostade kod kornjača živeći s njima, zadovoljavajući se sitnim užicima i prolaznim uzbuđenjima.

Dok su one tako živjele, naiđe lasica koja ugleda jarebicu i dobro je osmotri uočivši da su joj krila počupana i da ne može poletjeti. Vidjevši jarebicu u takvom stanju, lasica se silno obradova pa pomisli: “Ova jarebica je dobar komad mesa, s malo perja.” Lasica priđe ptici i ščepa je. Jarebica zakrešta tražeći pomoć od kornjače, ali joj one ne pritekoše, već se udaljiše i uvukoše u oklope čim ugledaše da je lasica ščepala jarebicu. Videći kako lasica zlostavlja pticu, kornjače briznuše u plač, a jarebica će na to:

- Možete li učiniti šta drugo osim plakati?

- Sestro - odgovoriše kornjače - mi nemamo nikakve moći, niti možemo doskočiti lasici.

Jarebica se ražalosti izgubivši nadu da će preživjeti, pa reče kornjačama:

- Niste vi krive, već je krivica isključivo moja što sam vas poslušala i počupala krila kojima sam letjela. Zaslužujem propast zato što sam vam se povinovala, a vama ništa ne prigovaram.

- Tako i ja, žene, ništa ne prigovaram vama - reče car - već korim samoga sebe što nisam imao na umu da ste vi uzrok pohote s kojom se suočio naš otac Adem i zbog koje je napustio Džennet. Zaboravio sam da ste vi korjen svakog zla. Poslušao sam vas zbog svog neznanja. Pogrješno sam rasuđivao i loše planirao smaknuvši svoje vezire i mudre ljude u carevini koji su mi u svemu bili savjetnici, koji su bili moj ponos i moja snaga u svakoj važnoj prilici. Sada im ne mogu naći zamjenu, niti znam nekoga ko bi mogao zauzeti njihova mjesta. Uvalio sam se u pravu nesreću...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

925. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car korio samoga sebe, govoreći:

- Ja sam taj koji vas je poslušao radi svoga neznanja, pa sam poubijao vezire i ne mogu naći nikoga ko bi ih zamijenio. Ako mi Allah ne pošalje nekoga ko će me pravilno uputiti kako da se izbavim, potpuno ću propasti.

Potom car ustade i ode u spavaću odaju, pošto je oplakao vezire i druge uglednike, govoreći:

- Eh, da su ti lavovi sada sa mnom makar jedan sahat da im se izvinim, da ih vidim i požalim se na ono što mi se dogodilo bez njih!

Car je cijelog dana bio u moru briga, ne jedući i ne pijući ništa. Kada pade noć, on ustade i promijeni ruho obukavši ružno odijelo. Tako se preruši i izađe u grad ne bi li od koga čuo riječ koja bi ga umirila.

Dok je tumarao ulicama, naiđe na dva usamljena dječaka koji su sjedili pored jednog zida. Bili su iste dobi - imali su po dvanaest godina. Car im priđe da bi osluhnuo o čemu razgovaraju, a onda ču kako jedan dječak reče drugome:

- Slušaj, brate, šta mi je sinoć otac ispričao o tome kako se usjev osušio prije vremena zbog toga što nije bilo kiše i govorio mi je o mnoštvu nevolja koje su snašle ovaj grad.

Drugi dječak reče:

- Znaš li šta je uzrok toj nevolji?

- Ne. Ako ti znaš, reci - odgovori prvi dječak.

- Ja znam i reći ću ti. Jedan očev prijatelj rekao mi je da je naš car pobio vezire i državne prvake iako nisu ništa zgriješili, već samo zbog toga što je volio žene i bio im sklon. Veziri su ga odvraćali od toga, ali car nije odustao, već je, slušajući svoje žene, naredio da ih pogube. Tako je ubio i moga oca Šimasa, svoga vezira i vezira svoga oca. Šimas je bio njegov savjetnik. Me-

đutim, vidjet ćeš što će Allah učiniti s njim zato što je pogriješio prema prvacima i kako će mu se osvetiti.

- Šta mu Allah može učiniti nakon njihove pogibije?

- Znaj da je car daleke Indije omalovažio našega cara poslavši mu pismo i ponižavajući ga. Veli mu: "Sagradi mi dvorac nasred mora. Ako to ne uradiš, poslat ću na te dvanaest odreda, a u svakom odredu po dvanaest hiljada ratnika. Za zapovjednika te vojske postavit ću svoga vezira Bedia koji će osvojiti tvoje carstvo, pobiti ljude, a tebe zarobiti zajedo s haremom." Kada je stigao glasnik iz indijskog carstva i donio pismo, naš car je rekao da pričeka tri dana. Neka znaš, brate, da je indijski car silan, uporan, moćan i odvažan. U njegovom carstvu ima mnogo ljudi i ukoliko naš car ne smisli kako da ga odbije, propast će. Kada naš car strada, indijski car će nam oduzeti hranu, pobit će nam ljude i zarobiti žene.

Kada je car čuo razgovor dječaka, još više se uznemiri pa im priđe razmišljajući: "Ovaj dječak je zaista mudar jer je kazao nešto o čemu nije mogao čuti od mene budući da je pismo koje je stiglo od indijskog cara kod mene i samo je moja tajna. Niko osim mene ne zna za tu vijest. Kako je onda ovaj dječak saznao za nju? Zatražit ću njegovu zaštitu. Porazgovarat ću s njim i zamoliti Allaha da nas spasi zahvaljujući njemu." Potom car ljubazno priđe dječaku i reče:

- Drago dijete, šta ono ti reče o našem caru? On je izvršio zločin nad zločinima pogubivši vezire i državne prvake, ali je on u suštini učinio zločin prema sebi i svojim podanicima. Ti si istinu rekao. Međutim, reci mi, dijete, otkud znaš da je indijski car pisao pismo našem caru ponizivši ga? Teške su riječi koje si izgovorio.

- Od jednog pretka sam saznao - odgovori dječak - da se ništa ne može sakriti od Allaha, a da neki Ademovi potomci imaju duhovnu sposobnost kojom proniču u tajne.

- Tako je, dječko. Međutim, ima li izlaza za cara, ili kakav plan kojim bi odbranio sebe i carevinu od te strašne nesreće?

- Ima - odgovori dječak. - Ako car pošalje nekoga po mene i zapita me šta da radi da bi odbio neprijatelja i spasio se zamke, kazat ću mu kako da se spasi uz moć svevišnjeg Allaha.

- Ko će obavijestiti cara o tome da bi poslao po tebe i pozvao te?

- Čuo sam da car traži iskusne i razborite ljude. Ako pošalje po mene, ja ću poći i kazati mu šta mu je činiti i kako će se od nevolje odbraniti. Ukoliko bude oklijevao u ovoj teškoj situaciji i ako se i dalje bude predavao zabavi sa ženama, a ja ga hoću obavijestiti kako da se spasi i pođem mu dobrovoljno, on će narediti da me smaknu kao i one vezire. Tako ću stradati zbog onoga što znam, a ljudi će me omalovažavati smatrajući me maloumnim i bit ću od onih za koje se kaže: "Ko ima više znanja nego pameti, taj će stradati."

Kada je car saslušao dječaka, uvjeri se u njegovu mudrost, bi mu jasno da je čestit i postade uvjeren da je u dječakovim rukama njegovo izbavljenje i izbavljenje podanika. Vraćajući se razgovoru s dječakom car mu reče:

- Odakle si? Gdje ti je kuća?

- Ovaj zid vodi ka mojoj kući.

Car zapamti to mjesto, pa se oprosti s dječakom i radostan se vrati u dvor. Čim se skrasi u dvoru, car obuče svoje ruho, zatraži da mu donesu jelo i piće i zabrani ženama da dolaze. Zatim je jeo i pio zahvaljujući svevišnjem Allahu i tražeći od Njega spas, pomoć i oprost zbog onog što je učinio sa učenim ljudima i starješinama u svome carstvu. On se iskreno pokaja pred Allahom zavjetujući se da će postiti i stalno klanjati. Zatim pozva jednog momka iz svite, opisa mu mjesto na kome je bio onaj dječak i naredi mu da ode k njemu i pažljivo mu ga dovede. Rob ode do dječaka i reče mu:

- Poziva te car radi dobra koje će ti učiniti i jedno pitanje će ti postaviti. Zatim ćeš se sretan vratiti svojoj kući.

- Zbog čega me car zove? - upita dječak.

- Moj gospodar poziva te radi jednog pitanja i odgovora.

- S najvećim zadovoljstvom i pokornošću - odgovori dječak pa pođe sa slugom do cara.

Kada stiže caru, dječak ničice pade pred Allahom i prouči dovu za cara, pošto ga prije toga pozdravi i car mu odgovori na pozdrav. Onda mu vladar naredi da sjedne i dječak sjede...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

926. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je dječak stigao caru i pozdravio ga, te mu car reče da sjedne. Dječak sjede, pa ga car upita:

- Znaš li ko je jučer razgovarao s tobom?

- Znam - odgovori dječak.

- Gdje je taj?

- On u ovom času razgovara sa mnom.

- Tako je, dragi moj - na to će car koji naredi da postave jednu stolicu pored njegove, pa posadi mladića na nju naredivši da donesu jela i pića. Zatim zapodjenu razgovor s dječakom:

- Jučer si mi, vezire, nešto pričao i spomenuo si da imaš neko rješenje kojim ćeš nas odbraniti od prepredenosti indijskoga cara. Kakvo je to rješenje i kakav plan postoji za odbranu od njegova zla? Reci mi, a ja ću te učiniti prvim sabesjednikom u svome carstvu. Postavit ću te za vezira, slušat ću što god mi savjetuješ i bogato ću te nagraditi.

- Ti si sam sebi nagrada, care, a savjet i plan imaju tvoje žene koje su ti savjetovale da smakneš moga oca Šimasa zajedno s ostalim vezirima.

Kada je to car čuo, on pocrvenje, pa uzdahu i reče:

- Je li Šimas tvoj otac kao što kažeš?

- Šimas je uistinu moj otac - odgovori dječak - i ja sam stvarno njegov sin.

Car osjeti skrušenost, pa suznih očiju zamoli Allaha da mu oprosti i reče:

- Ja sam to uradio iz neznanja, zbog lošeg planiranja žena i zbog njihovog silnog spletkarenja. Ali, molim te da budeš velikodušan prema meni, a ja ću te postaviti na očevo mjesto i dat ću ti još viši rang. Kada mine nesreća što se nadvila nad nas, dat ću da ti stave zlatni okovratnik, pa ću te posaditi na najdražeg konja i narediti telalu da izvikuje ispred tebe: "Ovo je najdraži dječak, gospodar drugog prijestolja uz cara!" Što se tiče žena, smislio sam za njih odmazdu i izvršit ću je onog časa kada to bude volja uzvišenog Allaha. Reci mi, dakle, šta si smislio da mi se srce smiri.

- Daj mi riječ - na to će dječak - da se nećeš suprotstavljati mome mišljenju i da ću biti siguran od onog od čega strahujem.

- Zavjetujem se pred Bogom i pred tobom da neću odstupiti od onog što kažeš, da si moj savjetnik i što god mi kažeš učinit ću. Za ovo što govorim svjedok nam je upravo uzvišeni Allah.

Dječak se na te riječi razgali, te mu se otvori želja za razgovorom i on reče:

- Evo moga plana i rješenja. Treba da pričekaš vrijeme kada će ti doći glasnik i zatražiti odgovor nakon isteka roka koji si mu dao. Čim dođe preda te i zatraži odgovor, odbij ga i reci neka sačeka još jedan dan. On će ti se izviniti govoreći da mu je njegov car odredio već poznati broj dana, pa će navaljivati da mu daš odgovor. Ti opet odgađaj odgovor za neki drugi dan, ali nemoj naznačiti taj dan. Glasnik će otići od tebe, ljutit, i otići će usred grada gdje će javno govoriti: "Građani, ja sam glasnik indijskoga cara koji je toliko moćan i odlučan da može željezo omekšati! Poslao me je s pismom caru ovoga grada, dao mi rok od nekoliko dana i rekao: ‚Ako ne dođeš u roku koji sam ti odredio, stići će te moja odmazda.' Evo, stigao sam caru ovoga grada i dao mu pismo. Kada ga je pročitao, rekao mi je da pričekam tri dana pa će mi dati odgovor na pismo. Pristao sam ljubazno i za njegov hatar. Prođoše tri dana i ja odem po odgovor, a car mi reče da pričekam neki drugi dan. Međutim, ja nemam strpljenja, već, evo, idem svome gospodaru, indijskome caru, i obavijestit ću ga o tome šta mi se dogodilo. Vi ste mi svjedoci, ljudi." Ti ćeš saznati šta je rekao, pa pošalji po njega, neka ti ga dovedu, i onda mu ljubazno reci: "O, ti što srljaš u propast![50] Šta te tjera da me koriš pred mojim podanicima? Zaslužio si da te odmah ubijem. Međutim, stari su kazali: Praštanje je jedna od odlika velikodušnih ljudi. Znaj da ti ne odlažem odgovor zato što sam nejak, već zbog toga što sam veoma zauzet i nemam vremena da odgovorim tvome caru." Zatim uzmi pismo, pa ga ponovo pročitaj i kad ga pročitaš, prasni u smijeh i reci mu: "Imaš li uza se još kakvo pismo da i na njega napišem odgovor?" "Nemam pisma osim ovoga", reći će. Ti ga upitaj po drugi i treći put, pa će ti glasnik reći: "Zaista nemam drugo pismo." Kaži mu: "Ovaj vaš car je blesav kad piše riječi kojima me hoće podstaknuti da sa svojom vojskom krenem na njega, da mu osvojim zemlju i otmem carstvo. Međutim, ovoga puta mu neću uzeti za zlo nepristojnost izraženu ovim pismom, jer je car tupav i nepažljiv. U

50 Igra riječi: ovdje upotrijebljeni arapski morfem *as-sā'ī* znači: "glasnik", ali i "onaj koji žuri", "koji hita".

skladu sa svojom moći, ja ga najprije upozoravam da ne ponavlja ovakve gluposti. Ako bude rizikovao pa ponovi ovako nešto, zaslužit će trenutnu nesreću. Vjerujem da je car koji te je poslao glupa neznalica koja ne misli na posljedice. On nema pametna vezira koji valjano rasuđuje da bi se s njim posavjetovao. Da je razuman, sigurno bi se posavjetovao s vezirom prije nego što mi pošalje ovako smiješno pismo. Međutim, odgovorit ću mu onako kako je on meni pisao. Štaviše, dat ću njegovo pismo kakvom školskom djetetu da mu ono odgovori." Onda pošalji po mene. Kada dođem, dopusti mi da pročitam pismo i da odgovorim na njega.

Car je bio razdragan. Učini mu se da su dječakove riječi umjesne i svidje mu se njegovo lukavstvo, te ga dariva i dade mu položaj njegova oca, pa ga sav sretan otpusti.

Kada prođoše tri dana koje je car dao glasniku, ovaj se pojavi, uđe caru i zatraži odgovor. Car mu odgodi rok za neki drugi dan. Jedva stigavši do kraja careva ćilima, glasnik izgovori riječi kakve je otprilike kazao dječak, a onda ode na trg i reče:

- Građani! Ja sam kao glasnik indijskoga cara poslat vašem caru kome sam donio pismo, ali on odugovlači s odgovorom. Istekao je rok koji je odredio moj car i vaš car nema nikakvog opravdanja. Vi ćete mi biti svjedoci.

Kada je car čuo te riječi, on posla po glasnika, dovede ga preda se i reče:

- O, ti što srljaš u propast! Zar ti nisi samo nosilac pisma od jednog do drugoga cara među kojima postoje tajne? Kako možeš izaći među ljude i carske tajne obznanjivati svjetini? Zaslužio si odmazdu. Međutim, ja ću to otrpjeti da bi mogao prenijeti odgovor svome glupom caru. Najprikladnije će biti da mu u moje ime odgovori najmlađe školsko dijete.

I car pozva onoga dječaka koji uđe caru i glasniku, pa ničice pade pred Allahom, pomoli se za carevu slavu i dugovječnost, a onda mu car dobaci pismo i reče:

- Pročitaj ovo pismo i brzo napiši odgovor!

Dječak pročita pismo, pa se glasno nasmija i reče caru:

- Jesi li poslao po mene radi odgovora na ovo pismo?

- Da - odgovori car, a dječak pristade s punom pokornošću, pa izvadi mastionicu i papir i napisa...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

927. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je dječak uzeo pismo i pročitao ga, pa je odmah izvadio mastionicu i papir i napisao:

"U ime Allaha svemilostivog i samilosnog. Neka je spašen onaj koji trijumfuje s pravom vjerom i milošću Samilosnog. Obavještavam tebe koji se zoveš velikim carem po imenu, a ne po stvarnos-

ti, da mi je stiglo tvoje pismo. Pročitao sam ga i razumio buncanje i naklapanja u njemu, te sam se uvjerio da je glupa tvoja osionost prema meni. Pružaš ruke prema onome za šta nisi kadar. Da nije samilosti koju osjećam prema Allahovim stvorenjima i podanicima, ne bih prešao preko toga. Što se tiče tvoga izaslanika, on je izašao na trg i vijest o tvome pismu razglasio plemićima i svjetini zasluživši tako odmazdu. Bio sam milostiv prema njemu zato što si mu ti opravdanje, a nisam odustao od odmazde zbog poštovanja prema tebi. Što se tiče pisma u kome govoriš o smaknuću vezira, učenih ljudi i prvaka moga carstva, to je istina, ali sam imao razloga za to. Međutim, nisam smaknuo nijednog učenjaka, a da nije ostalo hiljadu učenijih od njega, pametnijih i razumnijih. Kod mene nema nijedno dijete koje nije prepuno znanosti, tako da za svakog ubijenog imam zamjenu vrsnih ljudi u njegovoj struci, i to u tolikoj mjeri da ih ni izbrojati ne mogu. Svaki moj vojnik bori se kao odred tvoje vojske. Što se tiče novaca, ja imam kovnicu zlata i srebra, a plemeniti metali su kod mene što i komadi kamenja. Nisam u stanju da ti opišem ljepotu stanovnika svoga carstva, njihovu ljupkost i bogatstvo. Kako si se, onda, drznuo protiv mene, govoreći: Sagradi mi dvorac nasred mora? Čudna je to stvar koja je, može biti, potekla od tvoje tupavosti. Naime, da imaš pameti, promislio bi o udaranju valova i puhanju vjetrova dok ti ja gradim dvorac. Što se tiče tvoje tvrdnje da ćeš me pobijediti - Bože sačuvaj! Kako se može drznuti na me neko kao što si ti da bi osvojio moje carstvo?! Štaviše, uzvišeni Allah će meni omogućiti pobjedu nad tobom, jer si prevršio svaku mjeru drznuvši se protiv mene na pravdi Boga. Znaj da si zaslužio Allahovu i moju kaznu. Međutim, ja se plašim Allaha zbog tebe i tvojih podanika pa neću jahati protiv tebe dok te prije toga ne upozorim. Ako se ti bojiš Allaha, što prije mi pošalji harač za ovu godinu, inače neću odustati od pohoda protiv tebe sa hiljadu hiljada i još stotinu hiljada boraca - sve sami orijaši sa slonovima. Postrojit ću ih oko svog vezira i narediti mu da te opsijeda tri godine dana zbog ona tri dana koja si mi dao kao rok za odgovor. Tako ću osvojiti tvoje carstvo, s tim da neću ubiti nikoga osim tebe niti ću koga zarobiti osim tvoga harema."

Zatim dječak nacrta na pismu svoj lik pored koga napisa:

"Ovo pismo napisao je najmlađi polaznik mekteba."

On zapečati pismo pa ga predade caru koji pismo uruči glasniku, a ovaj ga uze, poljubi caru ruke i ode od njega zahvaljujući uzvišenom Allahu i caru na njegovoj trpeljivosti. Glasnik ode diveći se oštroumnosti dječaka.

Kada stiže svome caru, trećeg dana nakon onog određenog roka, car je bio sazvao divan zbog glasnikovog zakašnjenja. Čim glasnik uđe, on pade ničice pred carem pa mu dade pismo koje car uze pitajući glasnika zašto je zakasnio i šta je s carem Vird-hanom. Glasik mu ispriča sve što je vidio svojim očima i čuo svojim ušima, te caru pamet stade i on reče glasniku:

- Jadan bio! Kakve mi to vijesti donosiš o jednome takvome caru?

- Uvaženi care, evo me pred tobom. Otvori pismo i pročitaj ga pa ćeš vidjeti šta je istina, a šta laž.

Car otvori pismo, pročita ga i vidje na njemu lik dječaka koji ga je napisao, te je bio siguran da je gotovo s njegovom vladavinom i izbezumi se zbog onoga što mu se sprema. Potom se

car obrati svojim vezirima i državnim prvacima i kaza im šta se dogodilo. Pročita im pismo, te se oni veoma uplašiše. Smirivali su carev strah samo riječima, dok su im srca obamirala od užasa. Potom veliki vezir Bedi reče:

- Znaj, care, da nema nikakve koristi od onog što govore moja braća veziri. Mislim da treba tome caru napisati pismo, izviniti mu se i reći: "Ja te volim, kao što sam prije tebe volio tvoga oca. Ovog glasnika poslao sam ti samo zato da bih te iskušao, da vidim koliko si odlučan, koliko si hrabar, šta radiš, koliko si učen, kako tumačiš simboliku i uopće koliko si obdaren savršenstvom. Molim svevišnjeg Allaha da te blagoslovi u tvome carstvu, da još više utvrdi tvoj grad i poveća ti moć kako bi mogao štititi sebe i obavljati poslove podanika." Pošalji mu to pismo po nekom drugom glasniku.

- Tako mi velikog Boga - reče car - to je pravo čudo! Kako on može biti veliki car spreman za rat kad je u carstvu pobio učenjake, svoje savjetnike i vojne zapovjednike? Kako može carstvo nakon toga živjeti i dobiti takvu moć? Još čudnije je da mališani u njihovim mektebima ovako odgovaraju u ime cara. U svojoj odvratnoj pohlepi ja sam stavio na vatru sebe i podanike svoga carstva. Ne vidim ko bi mogao ugasiti tu vatru osim moga vezira.

Zatim car pripremi skupocjen poklon, mnoštvo slugu i evnuha pa napisa pismo ove sadržine:

"U ime Allaha sveopćeg dobročinitelja samilosnog. Časni care Vird-hane, sine časnog brata Džiljiada - neka mu se Bog smiluje, a tebi neka dugi vijek daruje. Stigao je odgovor na moje pismo, te sam ga pročitao i razumio sadržinu. Pročitao sam u njemu ono što me raduje, a to i jest najviše za šta se molim Allahu. Svevišnjeg Allaha molim da te uzvisi, da učvrsti tvoju carevinu i da ti da trijumf nad dušmanima koji ti zlo žele. Znaj, care, da mi je tvoj otac bio prijatelj, da smo se zavjetovali jedan drugom i dali riječ za cijeli život. Meni je želio samo dobro, kao što sam i ja njemu želio jedino dobro. Kada si ti nakon njegove smrti zasjeo na prijestolje, veoma sam se radovao, a kada sam čuo šta si učinio sa svojim vezirima i državnim prvacima, uplašio sam se da za to ne dočuje neki drugi car koji bi se drznuo protiv tebe. Mislio sam da si nemaran prema vlastitim interesima i očuvanju odbrambene moći, te da zapostavljaš državne poslove. Zato sam ti napisao pismo želeći te upozoriti. Pošto si mi odgovorio upravo ovako, srce si mi smirio - neka ti Allah dā da uživaš u svome carstvu i neka ti pomaže u svemu. Neka ti je sa srećom."

Zatim mu car pripremi dar i posla mu ga uz stotinu konjanika...

Šeherzadu zateče jutro te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

928. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car daleke Indije otpremio dar caru Vird-hanu uputivši uz njega stotinu konjanika. Putovali su do cara Vird-hana kome uručiše

pozdrave i predadoše pismo. Car pročita pismo, shvati njegovu sadržinu, te starješinu stotinu konjanika smjesti na posebno mjesto iskazujući mu počasti. Car primi i poklon o kome se pronese glas među ljudima. Silno se radujući, car posla po dječaka, Šimasovog sina, i kada ovaj dođe, car mu ukaza počasti pa posla po starješinu konjanika. Zatim zatraži pismo pristiglo od indijskog cara i dade ga dječaku koji otvori pismo i pročita ga na carevu neizmjernu radost. Onda car poče ružiti starješinu konjanika dok mu je ovaj ljubio ruke, izvinjavao mu se, molio se za njegovu dugovječnost i trajno blagostaje.

Car mu zahvali za to ukazujući mu visoke počasti. Darivao je starješinu i sve koji su bili s njim onako kako im priliči. On spremi darove da ih pošalje po njima i reče dječaku da napiše odgovor. Dječak napisa sjajan odgovor ukratko spomeuvši izmirenje, te pristojnost glasnika i njegove pratnje.

Kada završi pismo, dječak ga pokaza caru koji reče:

- Pročitaj ga, dragi dječače, da znamo šta piše u njemu.

Dječak pročita pismo u prisustvu stotinu konjanika, te se car i svi prisutni zadiviše sistematičnosti i sadržini pisma. Potom car zapečati poruku, pa je predade starješini konjanika koga zatim otpusti poslavši s njim odred vojske da ih otprate do kraja njegove zemlje.

Toliko o caru i dječaku.

Što se tiče zapovjednika konjice, on je bio zabezeknut dječakom i njegovom učenošću, te zahvali svevišnjem Allahu na brzo obavljenom poslu i na izmirenju. Zatim je zapovjednik putovao dok nije stigao do cara daleke Indije kome uruči darove i dragocjenosti. Dade mu i pismo obavještavajući ga o tome šta je vidio. Car se silno radovao, pa zahvali uzvišenom Allahu i nagradi zapovjednika konjice pohvalivši njegovu prilježnost i unaprijedivši ga. Od tog vremena, car je živio mirno i sigurno, bezbrižnije nego prije.

Što se tiče cara Vird-hana, on se vrati Allahu, odstupi sa hrđavoga puta iskreno se kajući Bogu zbog onoga što je činio i napusti sve žene. Car se potpuno posveti dobrobiti svoje carevine i sa strahom od Boga bdijući nad svojim podanicima. Šimasovog sina postavi za vezira, umjesto njegovog oca, ranijeg savjetnika u carevini i čuvara tajni. Car naredi da se grad okiti sedam dana, kao i ostali gradovi. Podanici su likovali, te strah i nelagodnost iščeznuše. Radovali su se pravednosti, kličući dove caru i veziru koji je od njih i od cara odagnao brigu. Onda car reče veziru:

- Šta misliš o stabiliziranju carevine, o radu na dobrobiti podanika i povratku u pređašnje stanje kada su postojale starješine i stratezi.

- Čestiti care - na to će vezir - mislim da će najbolje biti da prije svega izbaciš iz svoga srca neposlušnost prema Bogu, da se okaniš pređašnje zabave i odanosti ženama, jer ako opet budeš griješio, tvoja nova stranputica bit će gora nego prvi put.

- Šta je suština griješenja od koga treba da se otrgnem?

I taj vezir s malo godina a velike pameti reče:

- Veliki care, znaj da je osnov griješenja odavanje pohoti prema ženama i priklanjanje njima, prihvaćanje njihovog mišljenja i planiranja, jer ljubav prema njima muti bistri razum i

kvari zdravu prirodu. U korist mojim riječima govore očigledni dokazi. Ako pažljivo promisliš o njima i dobro pogledaš posljedice, u samom sebi našao bi savjetnika i ne bi ti bile potrebne moje riječi. Ne opterećuj srce misleći na njih i izbaci ih iz svoga uma jer je uzvišeni Allah preko poslanika Musaa naredio da se čovjek ne druži mnogo s njima, tako da je jedan mudri car rekao svome sinu: “Sine, kada postaneš car poslije mene, ne budi mnogo sa ženama da ti srce ne bi krenulo stranputicom i kako ti se rasuđivanje ne bi iskvarilo.” Sve u svemu, često druženje sa ženama vodi ka predanosti njima, a predanost ženama vodi ka nezdravom rasuđivanju. Dokaz za to je ono što se dogodilo našem poslaniku Sulejmanu, sinu Davuda, Bog im se smilovao. Njega je Allah odlikovao znanjem, mudrošću, velikom vlašću, i ni jednome caru prije njega nije dao ono što je njemu dao, ali su žene navele na grijeh njegovog oca. Takvih je bilo mogo, care. Sulejmana sam ti spomenuo samo zato da bi shvatio kako nikome nije dato da gospodari onim čime je on gospodario, tako da su mu se pokoravali svi carevi na zemlji. Znaj, care, da je ljubav prema ženama korjen svakog zla i da one ne rasuđuju valjano. Zato čovjek treba da druženje s njima svede na nužnu mjeru i da odveć ne žudi za njima, jer će to čovjeka odvesti u iskvarenost i propast. Ako poslušaš moje riječi, care, svi tvoji poslovi bit će kako valja, a ako ih ne prihvaćiš, pokajat ćeš se, ali neće biti koristi od kajanja.

- Napuštam prekomjernu sklonost ka ženama - reče car...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

929. NOĆ

Kada nastupi devet stotina dvadeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car Vird-han rekao svome veziru:

- Napuštam prekomjernu sklonost ka ženama i odbijam opsjednutost njima. Ali kako da im uzvratim za ono što su učinile, jer pogibija tvoga oca Šimasa djelo je njihove podlosti. Nije to bila moja želja, niti znam šta mi je prispjelo na pamet da se složim s njima i pogubim ga. Teško meni! - uzdisao je i kukao zatim car. - Izgubih vezira koji je valjano rasuđivao i dobro planirao! Izgubih njemu slične vezire i carske poglavare čiji su sudovi bili razumni i razložni!

- Znaj, care - reče vezir - da nisu samo žene krive jer one su kao lijepa roba za kojom žude posmatrači. Kome se dopadne i hoće da je kupi, njemu se prodaje, a ko neće da je kupi - niko ga ne može prisiliti na kupovinu. Grješan je onaj ko je kupi, utoliko prije ako zna za štetnost robe. Upozoravam te, a prije mene i moj otac te upozoravao, ali nisi prihvaćio njegov savjet.

- Prihvaćam krivnju o kojoj govoriš, vezire - reče car - i nemam nikakvog opravdanja pred onim što mi je Bog dosudio.

- Care, uzvišeni Allah nas je stvorio i dao nam je volju i mogućnost izbora. Ako nešto hoće-

mo, to i učinimo; ako nećemo, i ne učinimo. Allah nam ne naređuje da činimo zlo kako nas ne bi grijehom opteretio. Treba da računamo kojim djelom ćemo sevap zaraditi jer nam Svevišnji ne naređuje ništa osim dobra u svim prilikama, a zabranjuje nam zlo. Međutim, mi svojom voljom činimo to što činimo, bilo pohvalno ili pogrješno.

- Pravo veliš - reče car. - Moja grješka bila je naklonost ženama. Sam sebe sam upozoravao više puta, a i tvoj otac Šimas upozoravao me je često, ali je moja duša nadvladala mi razum. Znaš li nešto što će me spriječiti da činim tu grješku, kako bi mi razum nadvladao strasti?

- Znam - odgovori vezir. - Poznato mi je nešto što će te spriječiti da tako griješiš. Naime, treba da skineš ruho neznanja, a obučeš ruho pravičnosti, da otkažeš poslušnost svojoj strasti i potčiniš se svome Gospodaru, te da se vratiš na put svoga oca, pravednoga cara. Postupaj u skladu sa obavezama prema uzvišenom Allahu i obavezama prema podanicima. Čuvaj svoju vjeru, podanike, vodi računa o svome ponašanju, nemoj ubijati podanike, gledaj kakve će biti posljedice tvojih djela. Okani se zuluma, nasilja, tiranije, iskvarenosti, a drži se pravde i pravičnosti, skrušenosti i potčinjavanja zapovijestima uzvišenog Allaha; budi pažljiv prema Njegovim stvorenjima koja ti je povjerio u naslijeđe i stalno čini onako kako ti oni upućuju dove, jer budeš li uvijek takav - život će ti biti bezbrižan, a Allah će ti u svojoj milosti oprostiti i učiniti da te poštuju svi koji te vide, da nestanu tvoji dušmani i da Allah rasprši njihove vojske. Bogu ćeš postati drag, a njegova stvorenja će te voljeti i poštovati.

Na to car reče veziru:

- Srce si mi okrijepio i dušu razgalio slatkim riječima, oči si mi otvorio pošto sam slijep bio. Odlučio sam uraditi sve kako si mi kazao, uz pomoć uzvišenog Allaha. Okanit ću se osionosti i strasti, sam sebe ću izvući iz skučenosti u prostranstvo, iz straha u sigurnost. Možeš se slobodno radovati tome, jer sam ti postao roditelj uprkos tome što sam stariji. Ti si meni postao dragi sin, uprkos svojoj mladosti, te sam obavezan truditi se da uradim ono što mi naređuješ. Zahvljujem svevišjem Allahu na dobroti, a i tebi na velikodušnosti. Uzvišeni Allah darovao mi je u tebi blagodat, dao mi divan dar i zdravo rasuđivaje koje će mi rastjerati brigu i nevolju. Moj narod se domogao spasa zahvaljujući tebi, tvojoj upućenosti i valjanom planiranju. Sada ćeš ti voditi moje carstvo, a ja ću uživati veću čast samo utoliko što ću sjedjeti na prijestolju. Sve što budeš činio, ja ću odobravati a neću se opirati tvojoj riječi, bez obzira na to što si mlad jer si razumom zreo i mnogo znaš. Hvala Allahu koji mi te dade, te si me izveo na pravi put, pošto sam vrludao putem propasti.

- Sretni care - reče vezir - znaj da moja zasluga nije u tome što ti dajem savjet jer moje riječi i djelo samo su dio mojih obaveza, pošto sam postao u tvojoj milosti, i ne samo ja već je i moj otac prije mene bio obasut tvojom milošću. Svi smo mi svjesni tvoje velikodušosti i dobrote, a kako i ne bismo kad si ti, care, naš pastir, naš zaštitik od dušmana! Tebi je povjereno da bdiješ nad nama i čuvaš nas, da se trudiš za naše dobro. Kada bismo i vlastite duše žrtvovali pokoravajući se tebi, ne bismo ti izrazili potrebnu zahvalnost. Molimo uzvišenog Allaha koji nam te postavio i učinio te našim sudijom, molimo Ga da ti podari dug život, da ti da uspjeha u svim poslovima, da te za života ne stavlja na kušnju, da te dovede do cilja, da te učini poštovanim do smrtnog časa, neka te

obdari velikodušnošću kako bi vodio svakog učenog čovjeka, a pokorio svakog tvrdoglavog, neka u tvome carstvu budu svi učeni i hrabri ljudi, a neka protjera iz njega sve neznalice i plašljive. Neka tvoje podanike oslobodi skupoće i nesreće, a neka zasije među njima prijateljstvo i ljubav; neka ti da uspjeha na ovome svijetu, a na onome svijetu neka ti da svoja dobra, u svojoj velikodušnosti i dobroti. Amin. On je svemoguć. Nema ničeg što je Njemu teško i Njemu se valja vratiti.

Kada je car čuo tu dovu, bio je izvan sebe od radosti i osjeti prema mladiću neizmjernu naklonost, te mu reče:

- Znaj, vezire, da si mi postao kao brat, sin i otac. Od mene te može odvojiti samo smrt. Možeš raspolagati svime što ja imam, a ako ne budem imao nasljednika, ti ćeš sjesti na prijestolje umjesto mene, jer ti si preči od svih stanovnika moga carstva. Ja ću ti predati vlast pred svim prvacima carstva postavljajući te za nasljednika, s pomoći uzvišenog Allaha...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

930. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car Vird-han rekao veziru, Šimasovom sinu:

- Postavit ću te za svoga nasljednika i pozvati za svjedoke prvake carstva, s pomoći uzvišenog Allaha.

Zatim car pozva pisara i naredi mu da napiše poslanice svim državnim prvacima pozivajući ih da dođu k njemu, da po gradu objavi poziv uglednicima i svjetini. Car također zapovijedi da se sakupe emiri, vojni zapovjednici, te sve starješine robova i da dođu caru zajedno sa učenim ljudima i mudracima. Onda car sazva veliko vijeće i priredi slavlje kakvo nikada nije priređeno. Svi ljudi, uglednici i svjetina, okupiše se sretni, te su jeli i pili mjesec dana. Nakon toga, car obuče sve svoje sluge i siromahe cijeloga carstva, bogato nagradi učenjake, a onda odabra grupu učenih ljudi i mudraca pa u dogovoru sa Šimasovim sinom uvede ih mladiću rekavši mu da odabere sedmericu kako bi ih postavio za vezire potčinjene njegovoj riječi, a da im on bude nadređen. Dječak odabra najstarije, najpametnije, najrazumnije, koji najbrže pamte. On nađe šestericu takvih ljudi, pa ih dovede caru koji im obuče vezirske odore i obrati im se riječima:

- Vi ćete biti moji veziri potčinjeni Šimasovom sinu. Sve što vam kaže i naredi moj vezir, Šimasov sin, nipošto nemojte odbijati, bez obzira na to što je mlađi, jer je pameću izrasliji od vas.

Potom ih car posadi na ukrašene stolice kakve priliče vezirima, pa ih bogato nagradi naredivši im da među državnim prvacima okupljenim na gozbi izaberu one koji će služiti carevini i da ih postave za vojne zapovjednike formacijama od hiljadu vojnika, dvije stotine i desetine, odredi im plaće i izdržavanje kako priliči znamenitim ljudima, te se sve to vrlo brzo obavi. Car

naredi da bogato darivaju i ostale prisutne, te da svi pođu u svoju zemlju uz poštovanje i počasti. Svojim zapovjednicima car naredi da budu pravedni prema podanicima, posavjetova im da budu dobrostivi prema siromasima i bogatima, da ih pomažu iz državne blagajne prema njihovim položajima. Vezir mu poželi trajnu slavu i dugovječnost, a zatim naredi da se grad kiti tri dana i zahvali uzvišenom Allahu na dobroti koja ga je zadesila.

Toliko o caru, njegovom veziru a Šimasovom sinu, u vezi sa uređenjem carstva, emirima i namjesnicima.

Što se tiče carevih miljenica i naložnica, te ostalih koje su bile povod za smaknuće vezira, za nered u carstvu zahvaljujući njihovim podlostima i spletkama, s njima su se događaji ovako odvijali.

Pošto se raziđoše svi koji su došli u divan iz drugih gradova i sela i kada im valjano pođe posao, car naredi svome mladom veziru, ali izraslom pameću, sinu Šimasovom, da dovede sve vezire. Kada se svi nađoše pred carem, on ostade nasamo s njima i reče im:

- Neka znate, veziri, da sam bio skrenuo s pravoga puta ogrezavši u neznanje, okrenuvši leđa dobrom savjetu, pogazivši obećanja i zavjete, suprotstavljajući se savjetnicima. Uzrok svemu tome bila je zabava i prepuštanje ženama, njihove kitnjaste riječi i laži. Sve sam to prihvaćao misleći da su njihove riječi pravilan savjet, budući da su slatkorječive i nježne. Međutim, bio je to smrtonosni, otrov. Sada sam uvjeren da su mi željele samo propast i smrt. Zato su zaslužile da ih kaznim, ali da to bude pravedno, kako bi služile za pouku onima kojima je do pouke. Na koji način bi bilo najbolje uništiti ih?

- Čestiti care - reče Šimasov sin - već sam ti rekao da nisu žene jedini krivci, već grijeh čine one i muškarci koji im se prepuštaju. Međutim, žene u svakom slučaju zaslužuju kaznu zbog dvije stvari. Prvo, zbog toga što treba da održiš riječ, jer si ti veliki i moćan car. Drugo, zbog toga što su se drznule protiv tebe, spletkarile zadirući i u ono što ih se ne tiče i što ne priliči njihovom razgovoru. Zato one zaslužuju stradanje. Međutim, dovoljno će im biti i ono što će od sada podnositi. Naime, načini od njih sluge. Ti imaš pravo na to kao i na sve drugo.

Neki veziri posavjetovaše caru da prihvaći ono što mu je savjetovao Šimasov sin, a onda jedan vezir istupi pred cara, pa pade pred njim ničice i reče mu:

- Neka Allah poživi cara. Ako je već potrebno da ih nekako usmrtiš, postupi onako kako ću ti reći.

- Šta ćeš mi reći? - upita car, a vezir odgovori:

- Naredi jednoj svojoj naložnici da sve žene koje su radile protiv tebe odvede u odaju u kojoj su smaknuti vezir i mudri ljudi, pa neka ih tamo zatvori. Naredi da im se daje malo hrane i pića, tek toliko da se fizički održe. Nemoj dopustiti da izađu odatle, već neka svaka koja umre ostane među ženama dok ne pomru sve do jedne. To će biti najblaža kazna, jer su one bile uzrok velikoj smutnji. Štaviše, one su osnov svake nevolje i smutnje koje se danas događaju. Neko je o njima pravo rekao: “Ko drugome jamu kopa, sam u nju pada, ma koliko ga dugo sreća pratila.”

Car se složi s tim mišljenjem i uradi kako mu je vezir rekao. On posla po četiri okrutne naložnice pa njima izruči ostale žene naredivši da ih odvedu na mjesto ubojstava, te da ih tamo

zatvore, da im daju malo loše hrane i neukusnog pića. Žene obuze silna žalost, te se pokajaše zbog toga što su pretjerale. Bezmjerno su žalile, a Allah im zauzvrat dade sramotu na ovome svijetu pripremivši im stradanje na budućem. Žene ostadoše na tome mračnom i smrdljivom mjestu. Svakog dana je umirala po neka od njih dok ne stradaše do posljednje.

Vijest o tome događaju pronese se po cijeloj zemlji i po svim krajevima. Tako se okonča priča o caru, njegovim vezirima i podanicima.

Hvala Allahu koji usmrćuje narode, a oživljava kosti, koji zaslužuje veličanje, slavlje i klanjanje dok je vremena.

PRIČA O ABU KIRU I ABU SIRU

Priča se da su u gradu Aleksandriji živjela dva čovjeka. Jedan je bio bojadžija i zvao se Abu Kir, a drugi je bio berber i zvao se Abu Sir. Bili su komšije, jer se berberov dućan na trgu nalazio uz dućan bojadžije. Bojadžija je bio varalica i lažov, veoma hrđav čovjek - kao da su mu sljepoočnice isklesane od stijene, ili kao da su odvaljene od praga sinagoge. Nije ga bilo stid da se bavi porocima naočigled ljudi, a imao je običaj da unaprijed traži novac kada mu neko da komad platna da ga oboji, navodeći kako treba da kupi pribor za bojenje. Čovjek bi mu dao novac unaprijed, a on bi ga potrošio na jelo i piće, pa bi prodao i preuzeto platno nakon vlasnikovog odlaska i također potrošio novac na jelo i piće. Jeo je samo najizvrsnija jela i pio tako izvrsna pića da čovjeku dah zastaje. Kada bi dolazio vlasnik platna, bojadžija je govorio:

- Dođi sutra prije izlaska suca i dobit ćeš obojeno platno.

Mušterija je odlazio misleći: "Jedan dan manje ili više!" Onda dođe drugog dana u zakazano vrijeme, a bojadžija mu veli:

- Dođi sutra. Nisam završio jer sam imao goste koje sam dvorio dok nisu otišli. Dođi sutra prije sunca i dobit ćeš obojeno platno.

Čovjek ode, pa kad dođe trećeg dana, bojadžija mu kaže:

- Jučer sam bio spriječen: žena mi se porodila noću, pa sam cijelog dana morao obavljati poslove. Međutim, sutra dođi i sigurno ćeš dobiti svoju stvar obojenu.

Kada čovjek dođe u zakazano vrijeme, bojadžija izađe pred njega s nekom novom smicalicom zaklinjući se...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

931. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je bojadžija, kad god bi dolazio mušterija, izlazio pred njega s nekom smicalicom i zaklinjao mu se. Ne-

prestano mu je obećavao, odgađao i kleo se dok se mušterija ne bi uznemirio i rekao:

- Koliko puta ćeš mi reći: sutra? Daj mi moju stvar! Ne treba mi bojenje!

- Allaha mi, brate, stid me, ali ću ti reći istinu. Neka Allah učini nažao svakome ko čini nažao ljudima uzimajući im stvari.

- Reci mi šta se dogodilo - rekao bi mušterija, a bojadžija je nastavljao:

- Ja sam tvoju stvar obojio da bolje ne može biti i objesio je na uže, ali je ukradena i ne znam ko ju je ukrao.

Ako bi mušterija bio dobar čovjek, rekao bi:

- Allah će mi to nadoknaditi - a ako bi bio zao, počeo bi brukati i reziliti bojadžiju, ali od njega ne bi dobio ništa, makar se žalio i samom kadiji.

Tako je radio bojadžija dok se nije pročulo za njega, te ljudi počeše upozoravati jedni druge na Abu Kira i navoditi ga kao primjer. Svi digoše ruke od njega i mogao mu je pasti šaka samo potpuna nezalica, premda su Božiji ljudi svakodnevno grdili i rezilili bojadžiju. Zbog toga bojadžija izgubi posao, pa poče zalaziti u dućan svoga komšije, berbera Abu Sira. Sjedio je u dućanu naspram svoje radnje gledajući na njen ulaz. Ako bi vidio kako neko ko ne zna kakav je stoji na vratima radnje držeći nešto što želi obojiti, odlazio bi iz berberove radnje i govorio došljaku:

- Šta ti je to, čovječe?

- Uzmi i oboji mi ovo - odgovorio bi mušterija, a bojadžija bi rekao:

- Koju boju hoćeš?

Uprkos odurnim osobinama, on je spretno bojadisao svim bojama, ali nikada nije bio iskren prema bilo kome i nesreća je bila jača od njega. Zatim je uzimao predmet, govoreći:

- Daj mi novac unaprijed, a sutra dođi i uzmi svoju stvar.

Čovjek bi mu davao novac i odlazio. Čim bi mušterija otišla svojim putem, bojadžija je uzimao predmet, nosio ga na trg i prodao, te je za taj novac uzimao meso, povrće, duhan, voće i ostalo što mu je bilo potrebno. Kada bi vidio da je pred dućanom neko od onih koji su mu dali stvari na bojenje, ne bi se pojavljivao.

Trajalo je to tako godinama. Jednoga dana bojadžija uzme nešto za bojenje od jednog opakog čovjeka pa prodade tu stvar i potroši novac. Vlasnik mu je dolazio iz dana u dan, ali ga ne vidje u dućanu, jer kada je vidio mušteriju čiju stvar je imao kod sebe, bojadžija je bježao u dućan berbera Abu Sira. Kako ga mušterija nije zaticao u dućanu i pošto mu to dodija, on ode kadiji koji posla s njim svoga čovjeka a ovaj pokuca na vrata radnje u prisustvu grupe muslimana. Službenik zapečati radnju, pošto u njoj ne nađe ništa osim nekoliko razbijenih lonaca i čovjek nije imao šta uzeti u zamjenu za svoju stvar. Službenik uze ključ, pa se obrati komšijama:

- Recite mu neka donese stvar ovoga čovjeka pa će dobiti ključ od dućana.

Službenik i mušterija odoše svojim putem, a Abu Sir reče Abu Kiru:

- Kakva si to ti nesreća?! Ko god ti donese kakvu stvar, ostane bez nje. Kamo je nestala stvar ovog robusnog čovjeka?

- Ukradena mi je, komšija - odgovori bojadžija.

- Baš je to čudno! Šta god ti neko da, lopov ukrade. Je li kod tebe zborište svih lopova? Ipak ja mislim da lažeš. Reci mi o čemu se radi.

- Komšija, niko meni nije ništa ukrao.

- Pa šta radiš s tuđim stvarima?

- Šta god mi ko da ja prodam i potrošim novac.

- Zar ti je to dopušteno od Allaha?

- Ja to činim zbog bijede - reče bojadžija. - Moj zanat donosi malo prihoda, a siromašan sam, nemam nigdje ništa.

Zatim se bojadžija poče jadati na besposlicu i oskudicu. Abu Sir poče govoriti o malim prihodima od svog zanata i reče:

- Ja sam majstor kakvog nema u ovome gradu, ali se niko ne brije kod mene zato što sam siromašan čovjek, tako da mi je omrznuo ovaj zanat, brate.

- I meni je dodijao moj zanat zbog male zarade, brate - reče bojadžija. - Uostalom, ko nas tjera da ostanemo u ovome mjestu? Ja i ti ćemo otputovati odavde da razgledamo svijet. Imamo zanate u rukama, a oni se traže u cijelom svijetu. Ako otputujemo, nadisat ćemo se zraka i odahuti od ove velike brige.

Abu Kir je uporno hvalio putovanje Abu Siru dok i ovaj ne poželi putovati. Potom se dogovoriše da pođu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

932. N

Kada nastupi devet stotina trideset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abu Kir uporno hvalio putovanje Abu Siru. Kada Abu Sir poželi da otputuje, Abu Kir se obradova, te izgovori stihove:

Zavičaj napusti želiš li uznapredovati
I putuj jer od putovanja ima pet koristi:

Briga će nestati i za život ćeš steći,
Naučit ćeš, uljudan biti i društvo ćeš naći.

Ako ti kažu da putovanje donosi briga breme,
Rastanak s dragima i nevolje goleme,

Znaj da je za mladića bolje i umrijeti
Nego s podlim, niskim i zlobnima živjeti.

Kada odlučiše da putuju, Abu Kir reče Abu Siru:

- Komšija, mi postadosmo braća i nema nikakve razlike među nama. Zato treba da proučimo *al-Fatihu* ne bi li onaj ko radi hranio onoga ko ne radi. Sve što dobijemo stavljat ćemo u jedan sanduk, pa kada se vratimo u Aleksandriju, pravedno ćemo podijeliti.

Abu Sir se složi s tim, te proučiše *al-Fatihu* sa željom da onaj ko radi i zarađuje hrani onoga ko ne radi. Zatim Abu Sir zaključa radnju i dade ključeve gazdi, a Abu Kir ostavi ključeve kod kadijinog službenika napustivši zatvoreni i zapečaćeni dućan. Potom njih dvojica uzeše stvari i otisnuše se na put. Ukrcaše se na jednu lađu koja je plovila slanim morem i zaploviše istoga dana. Sudbina im priteče u pomoć, jer na svu sreću berberovu među putnicima nije bilo nijednog berbera, a na lađi je bilo stotinu i dvadeset muškaraca, osim kapetana i posade. Hele, pošto razapeše jedra, berber reče bojadžiji:

- Brate, ovo je more na kome nam valja jesti i piti, a mi imamo samo malo hrane. Možda će mi neko reći: "Berbere, obrij me!" Ja ću ga obrijati za jednu pogaču, za jedan srebrenjak, ili za gutljaj vode, pa ćemo imati koristi od toga i ja i ti.

- Nije loše! - odgovori bojadžija, pa spusti glavu i zaspa. Onda berber ustade, uze svoj pribor i zdjelu, stavi preko ruke neku krpu umjesto peškira, budući da je bio siromašan, i poče se probijati između putnika. Jedan od njih mu reče:

- Dođi, majstore, da me briješ.

Kada ga obrija, čovjek mu dade pola srebrenjaka, a berber reče:

- Brate, ne treba mi pola srebrenjaka. Kad bi mi dao pogaču, bila bi to za mene prava blagodat na ovome moru, jer sam s prijateljem, a imam malo hrane.

Čovjek mu dade pogaču i komad sira, a i posudu mu napuni vodom za piće. Berber sve to uze, pa odnese Abu Kiru i reče:

- Uzmi pogaču i jedi sa sirom. Onda se napij vode iz posude.

Bojadžija uze ponuđeno, pa se najede i napi, a berber uze pribor, krpu preko ruke i posudu i poče se probijati lađom između putnika. Obrija jednog čovjeka za dvije pogače, drugog za komad sira i mušterije ga počeše tražiti. Ko god bi mu rekao: "Obrij me, majstore!", on je kao uvjet postavljao dvije pogače i pola srebrenjaka, a na lađi nije bilo berbera osim njega. Tek što večer pade, on sakupi trideset pogača i trideset polovina srebrenjaka. Nakupi se kod njega i sira i maslina i ajvara. Šta god bi zatražio, ljudi su mu davali, tako da sakupi svega i svačega. Obrijao je i kapetana žaleći mu se da ima malo hrane za puta, te mu kapetan reče:

- Dobro mi došao! Dovedi prijatelja svaku večer i večerajte kod mene. Ne mojte brinuti ni za šta dok putujete s nama.

Berber se vrati bojadžiji koga zateče kako još uvijek spava, te ga probudi. Kada se Abu Kir prenu, on vidje kraj uzglavlja mnoštvo hljeba, sira, maslina i ajvara, te ga upita:

- Odakle ti to?

- Iz obilja svevišnjeg Allaha - reče berber.

Abu Kir htjede jesti, ali mu Abu Sir reče:

- Nemoj to jesti, brate, već ostavi, koristit će nam u neko drugo vrijeme. Znaj da sam obrija kapetana pa sam mu se požalio da imamo malo hrane, a on mi reče: "Dobro mi došao! Svake noći dovedi svoga prijatelja i večerajte kod mene." Noćas će biti naša prva večera kod kapetana.

- Vrti mi se u glavi od mora - reče Abu Kir. - Ne mogu se pomaknuti s mjesta. Daj ti meni da večeram ove hrane, a ti idi sam kod kapetana.

- Nije ni to loše - reče Abu Sir i poče gledati kako bojadžija jede. Posmatrao je kako odvaljuje zalogaje kao stijenje od brda i guta ih poput slona koji danima ništa nije jeo, kako ustima prinosi novi komad prije nego što je prethodni progutao, a pri tome je kolutao očima na hranu ispred sebe kao kakav orijaš. Puhao je kao gladan vo na slaninu i zob. U tom času, stiže jedan mornar i reče:

- Majstore, kapetan veli da povedeš prijatelja i da dođeš na večeru.

- Hoćeš li poći sa mnom? - upita Abu Sir Abu Kira.

- Ne mogu hodati - odgovori Abu Kir, te berber ode sam i zateče kapetana kako sjedi, a i pred njega sofra na kojoj je bilo dvadeset i više vrsta jela. Kapetan je sa društvom čekao berbera i njegovog prijatelja i čim ga vidje, kapetan upita:

- Gdje ti je prijatelj?

- Ima vrtoglavicu zbog mora, gospodine - odgovori berber, a onda će kapetan:

- Nije to ništa! Proći će vrtoglavica. Dođi ti da večeraš s nama jer sam te očekivao.

Potom kapetan odvoji jednu zdjelu pa stavi u nju jela svih vrsta, tako da se u zdjeli nađe hrane za desetericu. Kada berber večera, kapetan mu reče:

- Ponesi ovaj tanjir svome prijatelju.

Abu Sir uze tanjir i odnese ga Abu Kiru koga zateče kako još očnjacima melje hranu koja je bila kod njega, poput deve brzo gutajući zalogaj za zalogajem. Abu Sir mu se obrati:

- Zar ti nisam rekao: Nemoj jesti. Kapetan ima svega i svačega. Pogledaj šta ti je poslao kad sam mu rekao da imaš vrtoglavicu.

- Daj mi to - reče bojadžija.

Berber mu pruži tanjir koji ovaj uze polahkomivši se i za ostalom hranom poput nakostriješena psa, krvožedna lava, ili poput ptice ruh kada se stušti na goluba - kao da će umrijeti od gladi, pa je ugledao malo hrane i prihvati se jela. Abu Sir ga ostavi, pa ode kapetanu i popi kahvu. Zatim se vrati Abu Kiru i vidje da je pojeo sve što je bilo u tanjiru, odloživši ga prazna...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

933. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se Abu Sir vratio Abu Kiru i vidio da je ovaj pojeo sve što je bilo u tanjiru odloživši ga prazna. Abu Sir uze

zdjelu, pa je dade kapetanovom slugi. Zatim se vrati Abu Kiru i prespava do jutra.

Narednog dana, Abu Sir se prihvati brijanja i kad god bi šta dobio, davao je Abu Kiru koji je jeo i pio sjedeći i ne ustajući osim da bi obavio nuždu. Svake noći donosio mu je punu zdjelu od kapetana, i potraja to dvadeset dana dok lađa ne pristade u luku jednoga grada. Njih dvojica se iskrcaše s lađe, pa uđoše u grad. Uzeše u hanu jednu sobu koju Abu Sir namjesti i kupi sve što im je bilo potrebno. Donese mesa i skuha ga dok je Abu Kir spavao otkako je ušao u sobu, budeći se samo kada ga je Abu Sir budio i postavljao sofru ispred njega. Kada bi se probudio, Abu Kir bi se najeo i rekao:

- Ne zamjeri mi, imam vrtoglavicu.

Zatim je opet lijegao.

Trajalo je to četrdeset dana. Berber je svakog dana uzimao pribor i obilazio grad radeći ono što bi se našlo. Zatim se vraćao i zaticao Abu Kira kako spava. Tada se bojadžija budio i čim bi se prenuo, pohlepno se prihvaćao jela - kao čovjek koji se ne može zasititi ni zadovoljiti. Potom je opet spavao.

Trajalo je to još četrdeset dana. Kad god bi mu Abu Sir rekao da sjedne i odmori se pa da prošeta po gradu jer grad je lijep i odmara - takvog grada nigdje nema - bojadžija je odgovarao:

- Nemoj mi zamjeriti, imam vrtoglavicu.

Berber nije želio da mu izađe iz hatara i nije bio rad da bojadžija čuje koju riječ koja bi ga uvrijedila.

Četrdeset i prvog dana, berber se razbolje tako da nije mogao izaći, te se dogovori s vratarom u hanu da im obavlja sve poslove, da im donosi hranu i piće. Za sve to vrijeme Abu Kir je jeo i spavao, a Abu Sir je četiri dana unajmljivao vratara. Nakon toga, berberova bolest se pogorša tako da izgubi svijest. Za to vrijeme, Abu Kira poče moriti glad, te on ustade, pretraži Abu Sirovu odjeću i vidje da ima nekoliko dirhema. Uze novac, zaključa vrata sobe u kojoj je bio Abu Sir i ode ne obavijestivši nikoga. Vratar je bio na pijaci, tako da ga nije vidio kada je izlazio.

Abu Kir ode na pijacu pa kupi sebi skupo odijelo i poče obilaziti grad razgledajući ga. On vidje da je to grad kakvog nigdje nema. Svi stanovnici nosili su bijela i plava odijela, nikakva druga. Zatim ode jednom bojadžiji i uoči da je sve u njegovom dućanu plavo. Bojadžija izvadi neku mahramu i reče:

- Uzmi ovu mahramu i oboji je, a evo ti novac.

- Bojenje mahrame košta dvadeset dinara - odgovori majstor.

- U mojoj zemlji ovo bojimo za dva dirhema.

- Onda idi i oboji to u svojoj zemlji. Što se tiče mene, neću je obojiti bez dvadeset dinara. Ne traži manju cijenu.

- Kojom bojom ćeš je obojiti? - upita Abu Kir.

- Plavom - odgovori bojadžija, a Abu Kir će na to:

- Ja želim da je obojiš u crveno.

- Ne znam bojiti u crveno.

- Onda u zeleno.

- Ne znam bojiti u zeleno.

- U žuto.

- Ne znam bojiti ni u žuto.

Abu Kir mu je nabrajao boje jednu za drugom, a onda bojadžija reče:

- U našoj zemlji ima četrdeset majstora, ni jedan više ili manje. Kada neko od nas umre, njegovog sina naučimo, a ako nema sina, ostane nas manje za jednoga. Ko ima dva sina naučimo jednog od njih, a ako umre, naučimo njegovog brata. Naš zanat je uhvatio korjena. Znamo bojiti samo u plavo, nikako drukčije.

- Znaj da sam i ja bojadžija - reče Abu Kir. - Znam bojiti u sve boje, pa bih želio da služim kod tebe za plaću. Naučit ću te da bojiš svim bojama, kako bi se ponosio pred bojadžijama.

- Mi nikad ne prihvaćamo da stranac uđe u naš esnaf.

- A ako sam sebi otvorim bojadisarsku radnju?

- To je sasvim nemoguće.

Abu Kir napusti toga bojadžiju, pa pođe drugom, ali mu on reče isto što i prvi. Tako je išao od jednog do drugog bojadžije dok ne obiđe svih četrdeset majstora, ali ga ne prihvatiše ni kao nadničara ni kao majstora. Onda on ode starješini njihovog ceha i sve mu ispriča, ali mu ovaj reče:

- Mi ne prihvaćamo da stranac uđe u naš esnaf.

Abu Kir se strašno naljuti, pa ode da se požali caru toga grada i reče mu:

- Čestiti care, ja sam stranac a po zanimanju sam bojadžija. Sa bojadžijama sam prošao tako i tako. Umijem bojiti u razne nijanse crvenog: ružičasto i crveno kao čičimak; u razne nijanse zelenog: kao trava, kao klokočike, kao masline, kao papagajeva krila; u razne nijanse crnoga: kao ugalj i kao surma; u razne nijanse žutoga: kao naranča i limun.

Nabrajao mu je i ostale boje, a zatim reče:

- Čestiti care, nijedan bojadžija u tvome gradu ne zna bojiti u neku od tih boja, već samo u plavo, a mene ne prihvatiše da kod njih budem majstor ili nadničar.

- Pravo veliš - reče car. - Međutim, ja ću ti otvoriti bojadžijsku radnju i dat ću ti početni kapital, a oni ti ne mogu ništa. Svakog koji ti se isprijeći objesit ću pred vrata njegovog dućana. Pođite s ovim majstorom - obrati se zatim neimarima. - Provedite ga gradom i ma koje mjesto da mu se dopadne, izbacite vlasnika, bio to dućan, han, ili nešto drugo. Sagradite bojadžijsku radnju kako želi i kako god vam naredi. Ne suprotstavljajte se onom što vam kaže.

Potom mu car obuče divno odijelo, dade mu hiljadu dinara i reče:

- Troši to na se dok ti neimari ne sagrade radnju.

Dade mu i dva roba da ga dvore i konja sa ukrasnom opremom. Tako Abu Kir odjenu ruho i uzjaha konja - kao kakav emir. Car mu odvoji jednu kuću naredivši da je urede i opremiše mu kuću...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

934. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car odvojio jednu kuću za Abu Kira naredivši da je urede, te opremiše kuću i bojadžija se nastani u njoj. Narednog dana, on obiđe grad sa građevinarima ispred sebe, razgledajući sve dok mu se ne dopade jedno mjesto, te reče:

- Ovo mjesto je lijepo.

Građevinari izbaciše vlasnika koga odvedoše caru i on mu plati više od sume koju je htio. Tu započe izgradnja, a Abu Kir je govorio neimarima:

- Gradite tako i tako. Napravite to i to - te građevinari napraviše bojadžijsku radnju kakve nije bilo.

Potom bojadžija ode caru i obavijesti ga da su neimari završili posao, te da mu je potreban novac za boje kako bi počeo raditi. Car mu reče:

- Uzmi četiri hiljade dinara za glavnicu, pa ćeš mi pokazati rezultate bojadisanja.

Abu Kir uze novac, pa ode na pijacu i vidje mnoštvo bagatelnog indiga, te on pokupova sve što mu je trebalo za bojenje. Onda mu car posla pet stotina komada platna koje Abu Kir oboji raznim bojama i razgrnu pred bojadžijskom radnjom. Kako su ljudi prolazili, ugledaše nešto neobičo, što u životu nisu vidjeli. Narod se poče tiskati pred radnjom i razgledati raspitujući se:

- Kako se zovu ove boje, majstore?

- Ovo je crvena, ovo žuta, a ovo zelena...

Navodio im je nazive boja, a oni su mu donosili ponešto platna i govorili:

- Oboji nam ovo tako i tako, pa uzmi koliko hoćeš.

Kada je završio bojenje carevog platna, Abu Kir ga uze i odnese u divan. Car se obradova kada vidje kako je obojeno, pa bogato nagradi Abu Kira. Vojnici mu potom počeše masovno donositi platno i govoriti:

- Oboji nam ovako!

Abu Kir je bojio kako su željeli, a oni su ga obasipali zlatom i srebrom. Pronese se glas o njemu i njegovu radnju prozvaše Carskom bojadisaonicom. Dobro je hrlilo sa svih strana. Bojadžije nisu mogli ni razgovarati s njim, već su mu samo dolazili i ljubili ruke izvinjavajući se zbog onog što su mu nekada učinili okrenuvši mu leđa.

- Uzmi nas za svoje sluge - govorili su, ali on ne htjede primiti ni jednoga.

Vremenom, dobi robove i robinje i sakupi mnoštvo novaca.

Evo šta se za to vrijeme događalo sa Abu Sirom, pošto ga Abu Kir zaključa u sobi, uze mu novac i ode ostavivši ga samog, bolesnog i bez svijesti. On ostade ležeći u toj sobi zaključanih vrata. Ležao je tako tri dana. Onda vratar u hanu obrati pažnju na sobna vrata i uoči da su zaklju-

čana, ali do večeri nije vidio ni jednog od njih dvojice, niti je šta znao o njima. Vratar pomisli: "Možda su otputovali, a nisu platili sobu, ili su pomrli. Šta li je s njima?!

On priđe sobnim vratima i vidje da su zaključana, a onda začu kako berber unutra stenje. Vratar uoči ključ obješen o dovratak, pa otvori vrata i uđe. Kada ugleda berbera kako stenje, reče mu:

- Neće ti se ništa dogoditi! Gdje je tvoj prijatelj?

- Allaha mi - reče Abu Sir - zbog bolesti nisam dolazio k sebi do danas. Počeo sam dozivati, ali mi niko nije odgovarao. Tako ti Boga, brate, pogledaj tu kesu ispod mog uzglavlja, pa uzmi pet polovnjaka i kupi mi štogod da prezalogajim, jer sam gladan.

Vratar posegnu rukom i vidjevši da je kesa prazna, reče berberu:

- Nema u njoj ništa.

Brijač shvati da je Abu Kir pokupio ono što je bilo u kesi i pobjegao.

- Zar nisi vidio moga prijatelja? - upita on vratara.

- Već tri dana nisam ga vidio. Mislio sam da ste otputovali i ti i on.

- Nismo otputovali - na to će berber. - On se polahkomio za mojim novcem, pa ga je uzeo i pobjegao kad je vidio da sam bolestan.

Zatim berber zakuka, a vratar mu reče:

- Nemoj brinuti! Bog će mu to vratiti.

Potom vratar ode, pa mu skuha supu, napuni tanjir i dade mu da jede. Tako ga je njegovao dva mjeseca, izdržavajući ga iz svoje kese dok se berber ne preznoji i dok ga Bog ne izliječi. Potom se osovi na noge i reče vrataru:

- Ako mi uzvišeni Allah omogući, nagradit ću te za dobro koje si mi učinio. Samo Allah u svojoj dobroti nagrađuje.

- Hvala Allahu što si ozdravio - reče vratar. - Ja sam to učinio samo zato što težim biću plemenitog Allaha.

Nakon toga, berber ode iz hana i prođe trgovima, pa ga sudbina dovede na onaj trg na kome je bila radnja Abu Kira. Brijač vidje kako je obojeno platno obješeno pred radnjom, dok se narod tiskao razgledajući ga. On upita nekog čovjeka iz grada:

- Kakvo je ovo mjesto i zašto se ljudi tiskaju?

- Ovo je Carska bojadisaoica koju je podigao jedan stranac po imenu Abu Kir. Kad god nešto oboji, mi se okupimo kod njega i gledamo obojenu tkaninu jer bojadžije u našoj zemlji ne znaju bojiti u ovakvim bojama. A njemu se dogodilo to i to s bojadžijama u našem gradu - i čovjek mu ispriča šta se zbilo između Ebu Kira i bojadžija. Naime, on se požalio caru na njih, pa je ovaj dao da ga odvedu i sagradio mu radnju, te mu dao toliko i toliko novaca. Ispriča čovjek berberu sve što se zbilo, a Abu Sir se obradova i pomisli: "Hvala Allahu koji pogleda na njega pa postade majstor! To je čovjek koji ima opravdanja - možda mu je odvratio brigu od mene bojadžijski zanat pa me zaboravio. Međutim, ja sam njemu učinio dobro i bio sam velikodušan dok je on bio neradnik. Kada me vidi, obradovat će se, pa će biti velikodušan kao što sam i ja bio prema njemu."

Berber se zatim uputi prema vratima radnje i ugleda Abu Kira kako sjedi na debelom šiltetu, na sećiji pored vrata radnje. Na njemu je bilo carsko ruho, a ispred njega četiri crna i četiri bijela roba obučena u najgizdaviju odjeću. On vidje deset bojadžija-robova koji su stojeći obavljali posao, jer kada ih je kupio i naučio ih da boje platno, Abu Kir je sjedio među jastucima kao kakav znameniti vezir ili uzvišeni car, i pri tom se obraćao robovima:

- Radite tako i tako!

Abu Sir stade ispred njega misleći kako će se, kada ga vidi, obradovati, pozdraviti ga, ispoljiti velikodušnost i biti pažljiv prema njemu. Kada im se pogledi sretoše, Abu Kir povika:

- Ništarijo! Koliko puta ti govorim da ne stojiš u vratima radnje? Hoćeš li da me brukaš pred ljudima, lopužo jedna!? Držite ga!

Za berberom nagrnuše robovi i ščepaše ga, a Abu Kir se uspravi, zgrabi štap i povika:

- Oborite ga!

Robovi ga oboriše i bojadžija udari berbera po leđima stotinu puta. Zatim ga prevrnuše i udari ga po stomaku stotinu puta, vičući:

- Hrsuze! Izdajniče! Ako te i nakon današnjeg dana vidim kako stojiš u vratima ove radnje, odmah ću te otpremiti caru, a on će te izručiti valiji da ti glavu odrubi! Odlazi, Bog ti ne dao dobro!

Abu Sir ode sav slomljen batinama koje je dobio i zbog toga što je rezil učinjen. Prisutni ljudi upitaše bojadžiju Abu Kira:

- Šta je uradio ovaj čovjek?

- To je lopuža koji krade tuđe platno...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

935. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abu Kir istukao Abu Sira rekavši ljudima:

- Ovo je lopuža koji krade tuđe platno. Meni je više puta ukrao platno, a ja sam mislio: "Neka mu Allah oprosti! Siromašan je čovjek!" Zato ga nisam zlostavljao već sam ljudima plaćao njihove tkanine, a njega sam blago korio, ali nije prestajao. Vrati li se još jednom, poslat ću ga caru, a on će ga smaknuti i rasteretiti narod njegove štetnosti.

Ljudi počeše psovati berbera, iako je bio otišao. Toliko o Abu Kiru.

Što se tiče Abu Sira, on se vrati u han pa sjede razmišljajući o tome šta mu učini Abu Kir. Sjedio je tako dok mu ne uminuše bolovi od batina. Zatim izađe i zaputi se gradskim trgovima, pa mu pade na um da uđe u hamam. Tako upita jednog građanina:

- Brate, koji put vodi u hamam?

- A šta je to hamam? - upita čovjek.

- To je mjesto na kome se ljudi kupaju i skidaju prljavštinu sa sebe. Hamam je jedna od najvećih blagodati ovoga svijeta.

- Eno ti mora! - odbrusi čovjek.

- Hoću hamam.

- Mi ne znamo za hamam, jer svi odlazimo na more. Čak i car, kada se želi okupati, odlazi na more.

Pošto Abu Sir saznade da u gradu nema nijednog hamama i da mještani ne znaju šta je to i koliko vrijedi, on ode u carski divan. Uđe caru, poljubi tlo pred njim, prouči mu dovu i reče:

- Ja sam stranac i po zanimanju sam hamamdžija. Stigao sam u vaš grad i htio sam poći u hamam, ali ne vidjeh u gradu nijedan. Kako može ovako lijep grad bez hamama, iako je hamam jedna od najvećih blagodati ovoga svijeta?

- Šta bi to mogao biti hamam? - upita car, a berber mu poče opisivati hamam zaključivši:

- Tvoj grad ne može biti potpun ako u njemu nema hamama.

- Dobro mi došao! - uskliknu car pa odjenu berberu ruho kakvo niko nije imao. Dade mu konja i dva roba, podari mu četiri robinje i dva bijela roba, pripremi mu namještenu kuću i ukaza mu počasti veće nego bojadžiji. Zatim posla s njim neimare i reče im:

- Na mjestu koje mu se svidi sagradite mu hamam!

Berber povede neimare pa prođe s njima kroz grad dok mu se ne svidje jedno mjesto. On ga pokaza neimarima koji tu počeše graditi. Abu Sir im je kazivao kako će graditi, te oni podigoše hamam kojem nije bilo ravnog. Zatim im naredi da u kamen uklešu čudesne ureze, tako da su opčinjavali posmatrače.

Nakon toga, Abu Sir ode caru i obavijesti ga da je završena gradnja hamama i klesanje, te dodade:

- Nedostaju mu samo prekrivači.

Car mu dade deset hiljada dinara koje Abu Sir uze i zastre hamam, a na užad objesi peškire. Izgledao je tako da bi svak ko prođe kraj vrata hamama zurio u njega, zbunjen isklesanim kamenom. Ljudi su se tiskali oko nečega što nisu vidjeli u životu. Posmatrali su ga pitajući se:

- Šta li je ovo?

- Ovo je hamam - odgovarao je Abu Sir, dok su se ljudi divili:

Onda berber ugrija vodu, stavi hamam u funkciju i pokrenu takav šadrvan da je pred njim pamet stajala svakome ko ga je vidio. Abu Sir zatraži od cara deset bijelih slugu koji još nisu bili zreli ljudi i ovaj mu dade deset mjesecolikih robova. Abu Sir ih poče trljati govoreći:

- Ovako vi radite mušterijama!

Zatim namirisa hamam anduzom i posla telala da izvikuje po gradu:

- Božiji ljudi! Imate hamam! Zove se Carski hamam!

Ljudi priđoše hamamu, a berber naredi robovima da kupaju narod. Mušterije su silazile u bazen i izlazile, a kada bi izašli sjedali su u trijem, te su ih robovi masirali onako kako je Abu Sir masirao njih.

Neprestano su dolazili u hamam, obavljali posao u njemu i odlazili ne plaćajući ništa tri dana. Četvrtog dana, car odluči da pođe u hamam, te on sa državnim prvacima uzjaha konja i krenu u njega. Car se svuče pa uđe u hamam, a s njim uđe i Abu Sir i poče masirati cara skidajući mu s tijela komade prljavštine i pokazujući mu ih. Car se radovao, jer kada bi stavio ruku na tijelo nekako je odzvanjalo mehkoćom i čistoćom.

Pošto ga okupa, Abu Sir pomiješa đulsiju s vodom u bazenu, te car uđe u bazen. Onda izađe iz njega osvježena tijela. Tako je činio nešto što nikada u životu nije vidio. Berber ga zatim posadi u trijem i robovi ga počeše masirati dok se iz kadionica širio miris aloje. Najzad car reče:

- Majstore, je li ovo taj hamam?

- Jest - odgovori brijač, a car uskliknu:

- Moga mi života, ovaj grad nije mogao biti grad bez hamama! Koliko naplaćuješ po glavi?

- Uzimat ću onoliko koliko ti narediš.

Car naredi da mu daju hiljadu dinara, te reče:

- Od svakoga ko se okupa kod tebe uzmi hiljadu dinara.

- Oprosti, čestiti care - reče Abu Sir - nisu svi ljudi jednaki. Među njima ima siromašnih i bogatih. Budem li od svakog uzimao hiljadu dinara, hamam neće raditi, jer siromah ne može dati hiljadu dinara.

- Nego kako ćeš naplaćivati? - upita car.

- Naplaćivanje ću prepustiti ljudskoj čestitosti, pa će mi davati koliko ko može i koliko mu njegovo poštenje dopušta. Tako ću uzimati od svakog čovjeka prema njegovom stanju. Budem li tako radio, ljudi će mi dolaziti. Bogataš će plaćati prema svome rangu, a siromah će davati koliko sebi može dopustiti. Ako bude tako, hamam će raditi i imat će veliki ugled. Što se tiče hiljadu dinara, to je carsko darivanje koje ne može svako priuštiti.

Državni prvaci odobriše:

- To je istina, čestiti care. Zar misliš, veliki care, da su ljudi kao ti?

- Pravo govorite - reče car. - Međutim, ovaj čovjek je siromašni stranac i dužni smo biti velikodušni prema njemu, jer je u našem gradu sagradio hamam kakav u životu nismo vidjeli, ukrasivši nam grad njime tako da bez hamama ne bi predstavljao ništa. Budemo li velikodušni tako što ćemo mu povećati nagradu, to neće biti mnogo.

- Ako hoćeš biti velikodušan, darivaj ga svojim novcem. Carska velikodušnost prema siromahu mala je nagrada za hamam zbog dova koje će podanici učiti za te. Što se tiče sume od hiljadu dinara, mi smo prvaci tvoje države, ali ne možemo sebi priuštiti da damo tu sumu, a kako će je tek priuštiti siromasi?

- Velikaši moji - na to će car - neka svaki od vas sada da stotinu dinara, po jednoga bijelog roba, po jednu robinju i po jednoga crnog roba.

- Dobro, dat ćemo to - rekoše prvaci. - Međutim, od danas će svako davati koliko može sebi priuštiti.

- To nije loše - reče car, a prvaci dadoše Abu Siru po stotinu dinara, po jednu robinju, te po jednoga bijelog roba i crnog roba. Toga dana kupalo se s carem četiri stotine njegovih prvaka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

936. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se toga dana s carem kupalo četiri stotine njegovih prvaka, tako da je suma koju dadoše iznosila četrdeset hiljada dinara, zatim je hamamdžija dobio četiri stotine bijelih robova, četiri stotine crnih i četiri stotine robinja. Kako je to veličanstven dar! Još mu car dade deset hiljada dinara, deset bijelih robova, deset robinja i deset crnih robova. Abu Sir pristupi, poljubi tlo pred carem i reče:

- Sretni i razumni care! Gdje da smjestim ove bijele robove, robinje i crne robove?

- Ja sam tako naredio prvacima samo radi toga da bismo ti sakupili dovoljno blaga, jer možda ti razmišljaš o svojoj zemlji i porodici. Možda si ih se zaželio, pa bi htio poći u zavičaj. Tako bi se povelikom sumom uzetom u našoj zemlji mogao pomoći kada budeš živio u zavičaju.

- Čestiti care - reče Abu Sir - neka ti Allah da veliku moć! Ovo mnoštvo bijelih robova, robinja i crnih robova priliči carevima. Ako bi ti naredio da mi daju gotov novac, bilo bi za me bolje od ove vojske. Oni jedu, piju i valja ih odijevati, te koliko god novaca dobijem neće biti dovoljno da njih izdržavam.

Car se nasmija:

- Tako mi Boga, pravo veliš. To je čitava vojska, a ti nisi u stanju izdržavati ih. Hoćeš li mi prodati svakog od njih za stotinu dinara?

- Prodat ću ti ih po toj cijeni.

Car posla po blagajnika da donese novac, te ljudi dovedoše blagajnika i on mu isplati sve. Onda car nagradi vlasnike robova i reče:

- Ko prepozaje svoga roba ili robinju, neka ih uzme. To vam je dar od mene.

Ljudi poslušaše cara, te svaki uze ono što mu pripada, a Abu Sir reče:

- Neka te Allah rastereti, čestiti care, kao što si ti mene rasteretio ovih čudovišta koja samo Allah može zasititi.

Car se nasmija rekavši da ima pravo, a zatim s prvacima ode od hamama u svoj saraj. Abu Sir provede noć brojeći zlatnike i stavljajući ih u kese koje je pečatio. Imao je dvadeset crnih, dvadeset bijelih robova i četiri robinje koji su ga služili.

Sutradan, on otvori hamam i posla telala da izvikuje:

- Ko god uđe u hamam i okupa se, platit će koliko može dati i koliko mu njegova čestitost dopušta!

Abu Sir sjede pored sanduka, a mušterije nagrnuše i svaki ko je ulazio stavljao je u sanduk koliko je mogao. Tek što večer pade, sanduk se napuni Božijim dobrima.

Onda i carica zatraži da dođe u hamam. Pošto je to čuo Abu Sir, on rasporedi dan na dva dijela: od zore do podneva da se kupaju muškarci, a od podneva do večeri žene.

Kada carica dođe, Abu Sir postavi jednu robinju pored sanduka, a već je bio naučio četiri robinje hamamdžijskom poslu, tako da su se izvještile. Pošto joj se sve svidjelo i pošto se razgalila, carica metnu hiljadu dinara u sanduk.

Po gradu se pronese glas o Abu Siru, te je svak ko je ulazio u hamam, bio bogat ili siromašan, darivao ga, tako da je dobro stizalo sa svih strana. On se upozna s carevim pomoćnicima, pa steče drugove i prijatelje. Car mu je dolazio jedanput sedmično i davao mu hiljadu dinara, a ostali dani u sedmici pripadali su uglednicima i sirotinji. Abu Sir je brinuo o tim ljudima i ponašao se prema njima veoma ljubazno.

Jednoga dana, u hamam dođe carev kapetan. Abu Sir se svuče i uđe s njim, pa ga poče masirati ophodeći se krajnje ljubazno. Kada izađe iz hamama, Abu Sir ga počasti šerbetom i kahvom. Kapetan htjede da mu dâ nešto za kupanje, ali se Abu Sir zakle da od njega neće uzeti ništa. Kapetan je bio zahvalan hamamdžiji na dobroti i ljubaznosti. Bio je u nedoumici šta da mu daruje za ispoljenu velikodušnost.

Abu Kir je čuo da svi ljudi s oduševljenjem govore o hamamu:

- Nema sumnje da je hamam blagodat ovoga svijeta! Sutra ćemo, ako Bog da, ići u taj izvanredni hamam.

Abu Kir je mislio: “Moram otići kao i ostali ljudi i vidjeti taj hamam što je opčinio ljude.”

I Abu Kir obuče najbolje što je imao, pa uzjaha mazgu, povede četiri crna i četiri bijela roba koji su pješačili za njim i ispred njega, pa se uputi u hamam. Kada stiže pred vrata, bojadžija osjeti miris aloje i vidje kako neki ljudi ulaze, a drugi izlaze. Klupe su bile pune starih i mladih. On uđe u hodnik, a Abu Sir ga ugleda pa ustade radujući mu se. Abu Kir mu se obrati:

- Zar tako čine pravi ljudi? Ja sam otvorio bojadžijsku radnju i postao sam državni majstor, upoznao sam se s carem, postao sam neko i nešto, a ti mi ne dolaziš, ne raspituješ se za me, niti veliš: “Gdje je moj prijatelj?” Ja se ubih tragajući za tobom, šaljem crne i bijele robove da te traže po hanovima i ostalim mjestima, ali ne saznaše gdje si, niti je neko čuo nešto o tebi.

- Zar ti nisam dolazio, a ti si me proglasio lopovom, istukao si me i osramotio pred ljudima? - odgovori Abu Sir.

- Šta to pričaš?! Zar si ti taj koga sam istukao? - namršti se bojadžija.

- Da, ja sam taj - odgovori Abu Sir, a bojadžija se zakle hiljadu puta da ga nije prepoznao, te reče:

- Bio je jedan sličan tebi koji je svakodevno dolazio i krao ljudima platno. Pomislio sam da si to ti.

Abu Kir je žalio udarajući dlanom o dlan i uzvikujući:

- Bože moj, čuda li velikoga! Zlo sam ti učinio! Kamo sreće da si mi rekao ko si, da si ka-

zao: Ja sam taj i taj. Sramota je što mi nisi rekao ko si, utoliko prije što ne znam kuda udaram od posla!

- Neka ti Bog oprosti, prijatelju! - reče Abu Sir. - Tako je sudbina htjela, a Allah će sve to dovesti u red. Nego, uđi, svuci se, okupaj se i uživaj.

- Tako ti Boga, brate, oprosti mi! - reče Abu Kir, a berber će na to:

- Allah će te osloboditi svakog grijeha i On će ti oprostiti. Tako mi je bilo oduvijek suđeno.

- Otkuda ti ovoliki prestiž? - upita Abu Kir.

- Onaj koji je pomogao tebi pomogao je i meni. Otišao sam caru i upoznao ga s tim šta je hamam, a on je naredio da ga sagrade.

- Dakle, ti poznaješ cara, a i ja ga poznajem...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

937. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su se Abu Kir i Abu Sir međusobno korili, a onda Abu Kir reče:

- Ti poznaješ cara, a i ja ga poznajem. Ako Bog da, ja ću učiniti da te još više voli i poštuje radi mene, jer on ne zna da si mi prijatelj. Stavit ću mu na znanje da si mi prijatelj i ja ću te preporučiti.

- Nije mi potrebna preporuka. Postoji Onaj koji ljude čini blagima, tako da me je zavolio car i svi njegovi prvaci, a dao mi je to i to.

Abu Sir mu sve ispriča, pa reče:

- Svuci se iza sanduka, pa uđi u hamam. I ja ću ući s tobom da te istrljam.

Abu Kir svuče ono što je imao na sebi, pa uđe u hamam. S njim uđe i Abu Sir, izmasira ga, okupa i obuče, starajući se oko njega sve dok nije izašao. Kada bojadžija izađe, Abu Sir mu pripremi ručak i piće, tako da su se svi ljudi čudili kolike počasti mu iskazuje. Nakon toga, Abu Kir mu htjede dati nešto za kupanje, ali se berber zakle da neće uzeti ništa i dodade:

- Stidi se zbog toga! Ti si moj prijatelj i među nama nema nikakve razlike.

- Prijatelju moj - reče Abu Kir - tako mi Boga, ovaj hamam je izvanredan, ali mu ipak nešto nedostaje.

- Šta mu nedostaje.

- Nedostaju mu lijekovi, odnosno mišomor i gašeni kreč koji s lahkoćom skidaju dlake. Nabavi to, pa kada dođe car, ti mu daj i nauči ga kako se skidaju dlake. Tako će te još više zavoljeti i još će ti veće počasti ukazivati.

- Imaš pravo. Napravit ću to, ako Bog da.

Potom Abu Kir izađe, uzjaha mazgu i ode caru. Pošto uđe caru, reče mu:

- Ja sam tvoj savjetnik, čestiti care.

- Šta mi savjetuješ? - upita car.

- Čuo sam vijest da si sagradio hamam.

- Jesam. Došao mi je jedan stranac, pa sam mu ga napravio, kao što sam i tebi napravio onu bojadžijsku radnju. To je izvanredan hamam. Moj grad se ukrasio njime.

I car poče govoriti o prednostima hamama, a Abu Kir reče:

- Jesi li ulazio u njega?

- Jesam.

- Hvala Allahu koji te je spasio zla toga odvratnog čovjeka i din-dušmana, toga hamamdžije!

- Šta je s njim? - upita car.

- Čestiti care, ako uđeš u hamam nakon današnjeg dana, stradat ćeš.

- Zašto? - začudi se car.

- Hamamdžija je tvoj neprijatelj i din-dušman. Na izgradnju hamama nagovorio te samo zato što želi da te u njemu zatruje. Pripremio je nešto za te, pa kada uđeš donijet će to i reći će:

"Ovo je lijek. Ko namaže njime donji dio tijela, s lahkoćom će mu spasti dlake." Međutim, to nije lijek, već strašna bolest i poguban otrov. Toj ništariji obećao je jedan kršćanski car da će mu osloboditi ženu i djecu ako te smakne. Žena i djeca su mu zatočeni kod kršćanskoga cara. Ja sam zajedno s njima bio tamo zarobljen, ali sam otvorio bojadžijsku radnju i bojio im tkanine u raznim bojama. Ljudi su umilostivili cara koji me je upitao šta želim. Zaželio sam da me oslobodi. On me oslobodio, te sam stigao u ovaj grad. Vidio sam toga čovjeka u hamamu i pitao sam ga:

- Kako si se spasio? Kako ti se spasiše žena i djeca?

- Još uvijek smo zarobljenici ja, moja žena i djeca. Kršćanski car je sazvao vijeće, gdje sam i ja bio među prisutnima. Stajao sam u grupi ljudi i čuo sam kako caru pričaju priče dok ne spomenuše i cara ovoga grada. Kršćanski car uzdahnu i reče: "Niko na svijetu nije me pobijedio kao car toga grada! Ko smisli kako će ga ubiti, dat ću mu sve što poželi." Ja istupih i rekoh: "Ako se ja snađem i ubijem ga, hoćeš li osloboditi mene, moju ženu i djecu?" "Hoću, oslobodit ću vas i dat ću ti sve što zaželiš." Tako se ja i car dogovorismo, pa me on posla lađom u ovaj grad. Stigao sam ovdašnjem caru, te mi on sagradi hamam. Ostalo je samo da ga smaknem, pa da odem kršćanskom caru i izbavim djecu i ženu. Zatim ću i zaželjeti nešto od njega."

Rekao sam mu:

- Kakav način si smislio da ga ubiješ?

- To je sasvim lahko da lakše ne može biti. Car će mi doći u hamam, a ja sam mu pripremio nešto sa otrovom. Kada dođe, reći ću mu: Uzmi ovaj lijek, pa namaži donji dio i sve će ti dlake otpasti. On će to uzeti, namazati donji dio tijela, a otrov će se širiti po njemu jedan dan i noć, dok mu ne stigne do srca, usmrtit će ga i - gotovo.

Kada sam čuo te riječi, uplaših se za te, jer si mi toliko dobra učinio, i upoznao sam te s tim.

Cara te riječi veoma razbjesniše, te on reče bojadžiji:

- Sačuvaj to kao tajnu!

Zatim car zatraži da ode u hamam da bi prekratio sumnju sigurnim saznanjem. Čim stiže u hamam, Abu Sir se po običaju brzo svuče i posveti se caru trljajući ga, a onda mu reče:

- Čestiti care, pripremio sam jedan lijek za skidanje dlaka s donjeg dijela tijela.

- Donesi ga - reče car.

Hamamdžija donese lijek, a car osjeti njegov neprijatan miris, te postade siguran da je to otrov. Razbjesnivši se, car dozva čuvare i reče im:

- Držite ga!

- Čuvari zgrabiše hamamdžiju. Car izađe pjenušajući od bijesa, a da niko nije znao zbog čega je bijesan. U velikoj jarosti, on nikome ništa ne reče, niti se ko usudi da ga šta pita.

Car se obuče, pa sazva divan i dovede svezanog Abu Sira. Onda pozva kapetana koji stiže i car mu reče:

- Uzmi ovu ništariju pa ga metni u jednu vreću, a u vreću metni dva kantara negašenog kreča i sveži ga zajedno s krečom. Zatim utovari vreću u čamac, dođi ispod moga dvorca, pa kad me vidiš da sjedim kraj prozora, reci mi: "Hoću li ga baciti?" Ja ću reći: "Baci ga!" Čim ti to kažem, baci ga pa neka se kreč zagasi uz njega i neka umre udavljen i spržen.

- Slušam i pokoravam se - reče kapetan pa ode od cara na jedan otok naspram carevog dvorca i reče Abu Siru:

- Čovječe, jednom sam ti došao u hamam pa si mi ukazao poštovanje. Bio si mi na usluz priredivši mi veliki užitak, ali si se zakleo da od mene nećeš uzeti novac. Zato sam te veoma zavolio. Reci mi šta je to bilo s carem. Šta si mu tako ružno učinio da se naljutio na te i naredio mi da te usmrtim tako ružnom smrću?

- Tako mi Boga, nisam učinio ništa. Ne znam šta sam zgriješio zasluživši ovo...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

938. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je kapetan pitao Abu Sira zašto se car naljutio na njega, a ovaj mu je rekao:

- Allaha mi, brate, nisam mu učinio ništa ružno čime bih ovo zaslužio.

- Ti kod cara uživaš tako visok ugled kakav niko prije tebe nije uživao. Svaki čovjek koji je u blagostanju objekat je zavisti. Možda ti neko zavidi na tome blagostanju, pa te je oklevetao

kod cara tako da se car toliko naljutio. Međutim, dobro si mi došao i neće ti se loše dogoditi. Kao što si ti meni iskazao poštovanje, iako se nismo poznavali, tako ću ja tebe izbaviti. Međutim, kada te izvučem, ostat ćeš kod mene na ovom otoku dok od grada ne zaplovi kakva lađa prema tvojoj zemlji. Otpremit ću te tom lađom.

Abu Sir poljubi kapetana u ruku zahvaljujući mu. Potom kapetan donese živi kreč, natrpa ga u vreću u koju metnu jedan kamen veličine čovjeka i reče:

- Uzdam se u Allaha!

Zatim kapetan dade Abu Siru mrežu i reče mu:

- Baci ovu mrežu u more ne bi li ulovio malo riba. Ja sam zadužen da svakodnevno lovim ribe za carevu kuhinju, ali sam zapustio lov zbog ove nesreće koja te zadesila. Bojim se da će doći momci iz kuhinje da traže ribu pa je neće naći. Ako uloviš štogod, sluge će doći po ribu, a ja odoh. Smislit ću varku podno dvorca, praveći se kao da sam te bacio.

- Ja ću loviti, a ti idi i neka ti Allah pomogne - reče Abu Sir.

Kapetan utovari vreću u čamac i zaplovi do dvorca gdje ugleda cara kako sjedi kraj prozora, pa mu reče:

- Čestiti care, hoću li ga baciti?

- Baci ga! - odgovori car dajući mu znak rukom.

U tom času, nešto sijevnu i pade u more. To je u more pao carev prsten koji je imao čarobna svojstva. Naime, kada bi se car na koga naljutio i želio ga pogubiti, pokazivao je na njega desnom rukom na kojoj je bio prsten. Iz prstena bi sijevnula munja pogađajući onoga na koga bi pokazao i skinula bi mu glavu s ramena. Vojske je pokoravao i tirane savladavao samo zahvaljujući tome prstenu.

Kada mu prsten pade s prsta, on ne otkri svoju tajnu i nije mogao reći da mu je pao prsten u more, jer se plašio da se vojska ne digne protiv njega i ne ubiju ga. Zato je šutio.

Za to vrijeme, pošto kapetan ode, Abu Sir uze mrežu i baci je u more. Onda je izvuče i mreža je bila puna riba. Baci je po drugi put - i opet je bila puna riba. Bacao ju je tako i mreža se punila ribama dok se ispred njega nije formirala hrpa riba, te Abu Sir pomisli: "Bogami, dugo već nisam jeo ribu!" Zatim očisti sebi jednu veliku, debelu ribu, misleći: "Kada dođe kapetan, reći ću mu da isprži ovu ribu da ručam." Onda Abu Sir prekla ribu nožem koji je imao, ali mu nož zape u škrgama i on ugleda carev prsten u njima. Riba ga je progutala, a sudbina ju je dotjerala do toga otoka i ulovila se u mreži." Abu Sir uze prsten, stavi ga na mali prst ne znajući za njegova svojstva. U tom času naiđoše dvojica kuharevih slugu da traže ribu. Kada stigoše do Abu Sira, rekoše mu:

- Čovječe, kamo je otišao kapetan?

- Ne znam - odgovori Abu Sir učinivši gestu desnom rukom, a momcima odletješe glave s ramena čim je pokazao na njih i rekao da ne zna. Abu Sir se začudi:

- Ko li ih pobi?!

Teško mu to pade i on se zamisli, a onda se pojavi kapetan koji priđe i vidje veliku gomilu riba. Ugleda i dvojicu poginulih ljudi, te prsten na Abu Sirovom prstu. On se obrati Abu Siru:

- Brate, ne pomjeraj tu ruku na kojoj je prsten, jer pomjeriš li je, ubit ćeš me!

Abu Sir se začudi zašto mu veli: "Ne pomjeraj tu ruku na kojoj je prsten, jer pomjeriš li je, ubit ćeš me." A kada kapetan stiže do Abu Sira, upita ga:

- Ko je ubio ove momke?

- Allaha mi, brate, ne znam - odgovori Abu Sir.

- Istinu govoriš. Međutim, reci mi kako je ovaj prsten stigao do tebe?

- Našao sam ga u škrgama ribe.

- Istinu veliš - reče kapetan. - Ja sam vidio kako sijevajući pada s carevog dvorca dok nije pao u more u trenutku kada je car pokazivao na te i rekao mi: "Baci ga!" Čim je car dao znak, ja sam bacio vreću, a njemu je s prsta pao prsten u more. Progutala ga je ova riba i Allah ju je doveo k tebi da je uloviš. To je tvoja sudbina. Međutim, znaš li ti koja su svojstva ovog prstena?

- Ne znam koja svojstva ima - odgovori Abu Sir, a kapetan nastavi:

- Znaj da se caru vojska ne bi potčinjavala da nije straha od ovog prstena, jer to je čarobni prsten. Kada se car naljuti na koga i želi ga pogubiti, on pokaže rukom na njega i glava mu odleti s ramena. Naime, iz ovog prstena sijevne munja i onoga koga car mrzi dohvati plam, te čovjek istog časa umre.

Kada je to Abu Sir čuo, on se silno obradova i reče kapetanu:

- Vrati me u grad!

- Vratit ću te, ali se više ne bojim za te od cara. Jer kada pokažeš na njega rukom naumivši da ga ubiješ, njegova glava će pasti preda te. Kada bi htio pogubiti cara i svu njegovu vojsku mogao bi ih pobiti bez poteškoća.

Onda kapetan ukrca Abu Sira u čamac i zaputi se s njim prema gradu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

939. NOĆ

Kada nastupi devet stotina trideset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je kapetan ukrcao Abu Sira u čamac pa se uputio s njim prema gradu. Kada je stigao u grad, Abu Sir ode caru, uđe u divan i vidje cara kako sjedi dok su vojnici bili ispred njega. Car je bio veoma zabrinut zbog prstena, ali nikome od vojnika nije mogao reći da ga je izgubio. Čim ugleda Abu Sira, car reče:

- Zar te nismo bacili u more? Kako si uspio izaći?

- Čestiti care - odgovori Abu Sir - kada si naredio da me bace u more, tvoj kapetan me uzeo i odvezao na otok. Pitao me zašto si se naljutio na me i rekao mi: "Šta si učinio caru, pa je naredio da te usmrte?" Rekao sam mu: "Allaha mi, ne znam da sam mu učinio išta ružno." "Ti uživaš veliki ugled kod cara. Možda ti neko zavidi, pa te ogovarao kod cara, tako da se naljutio na te.

Ja sam ti dolazio u hamam i ukazao si mi veliku počast. Uzvraćajući na poštovanje koje si mi ukazao u hamamu, ja ću tebe spasiti i poslati te u tvoju zemlju." Zatim je metnuo kamen u čamac umjesto mene i bacio ga u more. Međutim, kada si mu rukom dao znak prema meni, s ruke ti je pao prsten u more. Progutala ga je jedna riba dok sam ja na otoku upravo lovio ribu i ta riba se s mnoštvom drugih uhvatila u mrežu. Uzeo sam je i htio je ispržiti. Kada sam je rasporio, vidio sam u njoj prsten, uzeo ga i stavio na prst. Onda su mi došla dvojica slugu iz kuhinje da traže ribu, pa sam pokazao rukom prema njima ne znajući za moć prstena, te su im glave popadale. Zatim je došao kapetan, prepoznao prsten na mome prstu i kazao mi da je to čarobni prsten. Ja ti ga, evo, donosim jer si mi činio dobročinstvo i iskazivao najviše počasti. Dobročinstvo koje si mi učinio nije bilo uzalud. Ovo je tvoj prsten. Uzmi ga. Ako sam učinio nešto što zaslužuje da budem pogubljen, reci mi kakav je moj grijeh i smakni me. Halal ti bila moja krv!

Abu Sir skinu prsten i pruži ga caru. Kada car vidje kako dobro djelo učini Abu Sir, on uze prsten, stavi ga na ruku i duša mu se povrati. Onda car ustade, pa zagrli Abu Sira i reče mu:

- Čovječe, ti spadaš u odabrane ljude koji čine samo valjana djela. Nemoj mi zamjeriti, već mi oprosti zbog onog što sam ti učinio. Da je bilo ko drugi imao ovaj prsten, ne bi mi ga dao.

- Čestiti care - na to će Abu Sir - ako hoćeš da pređem preko toga, reci mi šta sam zgriješio da zaslužim takav tvoj bijes te si naredio da me pogube.

- Tako mi Boga, siguran sam da si ti nedužan i da ništa nisi zgriješio kad si učinio ovako veliko djelo. Meni je onaj bojadžija rekao to i to.

I car ispriča šta mu je rekao bojadžija, a Abu Sir će na to:

- Allaha mi, čestiti care, ja ne znam nikakvog kršćanskog cara! U životu nikada nisam išao u kršćanske zemlje, niti mi je palo na pamet da te ubijem. Međutim, taj bojadžija bio je moj prijatelj i komšija u gradu Aleksandriji. Dodijalo nam da živimo tamo, te nas je iz grada otjerao tegoban život. Proučili smo jedan drugom *al-Fatihu* moleći da radnik hrani neradnika. Zatim mi se s njim dogodilo to i to.

I Abu Sir ispriča sve što mu se dogodilo s bojadžijom Abu Kirom: kako mu je uzeo novac ostavivši ga bolesna u jednoj sobi u hanu, te kako ga je vratar izdržavao dok je bio bolestan i dok nije ozdravio. Zatim je, kao i obično, uzeo pribor za brijanje i zaputio se gradom, pa je usput vidio jednu bojadžijsku radnju oko koje je bila gužva. Vidio je Abu Kira kako tamo sjedi na klupi. Ušao je da ga pozdravi, pa ga je Abu Kir pošteno izbatinao i osramotio ga nazvavši ga lopužom. Tako Abu Sir ispriča caru sve što mu se dogodilo, od početka do kraja, a onda reče:

- Čestiti care, on je taj koji mi je rekao: "Pripremi lijek i daj ga caru, jer hamam je savršen, ali mu nedostaje lijek." Znaj, čestiti care, da taj lijek ne nanosi štetu. Mi ga pravimo u našoj zemlji za potrebe hamama. Ja sam ga bio zaboravio, ali kada je došao bojadžija i pošto sam ga dočekao s poštovanjem, on me podsjetio rekavši mi da napravim lijek. Čestiti care, pošalji po vratara u tom i tom hanu, pošalji po bojadžijine radnike u radnji i sve ih pitaj o onome što sam ti rekao.

Car posla po vratara u hanu, te po radnike u bojadžijinoj radnji i kada dođoše, car ih upita, a oni mu svi rekoše istinu. Onda posla ljude po bojadžiju naredivši:

- Dovedite mi ga bosa, gologlava i svezana!

Za to vrijeme je bojadžija sjedio u svojoj kući radujući se smaknuću Abu Sira. U tom času, stigoše carevi gardisti i navališe na njega, udariše ga po zatiljku, pa ga svezaše i odvedoše caru. Abu Kir vidje Abu Sira kako sjedi pored cara, dok su vratar iz hana i bojadžije iz njegove radnje stajali ispred cara. Onda vratar reče:

- Nije li ovo tvoj prijatelj kome si ukrao novac i ostavio ga bolesna kod mene u sobi i postupio si prema njemu tako i tako?

Zatim bojadžije rekoše:

- Zar nam nisi rekao da baš njega zgrabimo pa si ga batinao?

Caru bi očigledna podmuklost Abu Kira, te da on zaslužuje muke gore od Munkirovih i Nekirovih.[51] Onda car reče:

- Uzmite ga i provucite kroz grad!

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

940. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car saslušao vratara iz hana i bojadžije iz one radnje, te se uvjerio u Abu Kirovu odvratnost. On odluči da ga uništi, pa reče gardistima:

- Uzmite ga i provucite kroz grad. Stavite ga u vreću i bacite u more.

- Čestiti care - zavapi Abu Sir - smiluj mu se, jer ja sam mu oprostio sve što mi je učinio!

- Ako si mu ti oprostio što te je oštetio, ja mu ne mogu oprostiti što se o mene ogriješio - reče car, pa povika: - Vodite ga!

Stražari odvedoše Abu Kira, pa ga staviše u vreću, a pored njega metnuše kreča i baciše ga u more, te Abu Kir umre udavivši se i izgorjevši. Onda car reče:

- Abu Sire, poželi nešto od mene da ti dam!

- Želim da me pošalješ u moju zemlju, jer nemam više volje da sjedim ovdje.

Car mu dade mnogo čega, povrh novca i darova koje mu je ranije dao. Zatim mu pokloni lađu natovarenu dobrima, a na lađi su bili mornari i bijeli robovi koje mu također pokloni. Prije toga, predloži mu da ga postavi za vezira, ali Abu Sir ne pristade. Potom se oprosti s carem i otplovi sa svim na lađi kao sa svojom imovinom, čak su i mornari bili njegovi robovi. Plovio je tako do zemlje aleksandrijske, te pristadoše u Aleksandriji i iskrcaše se na kopno. Jedan Abu Sirov rob ugleda vreću pored obale, te uskliknu:

51 Meleci koji umrloga u mezaru podvrgavaju ispitivanju.

- Gospodaru, pored obale je neka velika i teška vreća. Zavezana je i ne znam šta je u njoj.

Abu Sir priđe, otvori je i ugleda Abu Kira koga je more donijelo u Aleksandriju. On ga izvadi i ukopa u blizini Aleksandrije podigavši mu nišane i ostavivši zadužbine, pa na ulazu u turbe ispisa stihove:

Po djelu svome čovjek se samo da poznati,
A svi slobodni ljudi u osnovi su plemeniti;

Ne kori druge jer ćeš i sam ukoren biti;
Ko o drugom nešto kaže i njega će ogovarati.

Kloni se nevaljalih i ružnih djela,
Bilo da ozbiljno govoriš, bilo da je šala.

Psa vežemo uprkos njegovim dobrim djelima,
A lava nerazumna vezujemo čak lancima.

Po površini morskoj znaj da leš pliva,
A biser se sjajni na dnu, u pijesku skriva.

Počne li se vrabac s jastrebom nadmetati -
Da za to nije on zbog gluposti ne može znati.

Na nebu je, u zraku je zapisano:
"Ko dobro čini, snaći će ga slično."

Kolokvint nikada ne može šećera dati,
Jer na ono od čega je stvar će mirisati.

Abu Sir poživi neko vrijeme, a onda mu Allah dade smrt, te ga ukopaše pored mezara njegovog prijatelja Abu Kira. Zato se to mjesto i zove Abu Kir i Abu Sir, a sada je poznato samo kao Abu Kir. To je priča koja nam je dospjela o njima.

Hvala Onome koji vječno postoji i čijom voljom se noć i dan smjenjuju.

PRIČA O ABDULLAHU SUHOZEMNOM I ABDULLAHU MORSKOM

Priča se da je bio jedan lovac po imenu Abdullah. Imao je brojnu familiju: devetero djece i njihovu majku. Bio je tako siromašan da nije imao ništa osim mreže. Svakog dana je odlazio na more da lovi ribu. Kada bi ulovio malo ribe, prodavao ju je i tako izdržavao djecu nafakom koju mu je Bog dao. Ako bi ulovio mnogo ribe, skuhao bi ukusno jelo i kupovao voće, tako da mu ništa nije ostajalo. Razmišljao je: "Sutrašnja nafaka će sutra doći."

Kada njegova žena rodi, bilo ih je desetero. U to vrijeme čovjek nije imao baš ništa, te mu žena reče:

- Gospodine, pogledaj de ima li šta da prezalogajim!

- Evo, ja odoh s Božijim blagoslovom na more i za sreću novorođenčeta. Da vidimo kakve je sreće.

- U Boga se pouzdaj! - reče žena, a muž uze mrežu i ode na more.

On baci mrežu za sreću djeteta i reče:

- Bože moj, učini da lahko dolazi do nafake, a ne s mukom; neka je ima u izobilju, a ne malo!

Čovjek pričeka neko vrijeme, a onda povuče mrežu koja je bila puna otpadaka, pijeska, kamenčića i trave. Nije bilo u njoj nikakve ribe - ni mnogo, ni malo. On ponovo baci mrežu i pričeka, pa je povuče, ali ne bi u njoj ribe. Baci je treći, četvrti i peti put - ribe nije bilo. Čovjek pređe na drugo mjesto i dade se u potragu za nafakom uzvišenog Allaha.

Radio je tako do kraja dana, ali ne ulovi nijednu ribu. Čovjek se zabezeknu: "Zar je Allah stvorio ovo dijete bez nafake? To je sasvim nemoguće, jer Onaj ko je prorezao usta pobrinuo se i za njihovu nafaku. Uzvišeni Allah je plemeniti darivalac."

Ribar uprti mrežu pa se vrati slomljena srca i zabrinut za porodicu, jer ih je ostavio bez hrane, i utoliko gore što se žena bila porodila. Išao je tako i razmišljao: "Šta da radim i šta da kažem djeci noćas?" Stiže do pekare i vidje gužvu. Tih dana bila je velika skupoća. Ljudi su imali vrlo malo hrane, pa su pekaru nudili novac, ali on nikome nije posvećivao pažnju zbog velike gužve. Ribar zastade osjetivši miris vruća hljeba, pa ga poželi svom svojom gladnom dušom. Pekar ga pogleda i povika:

- Dođi, ribare!

Kada ribar priđe, pekar ga upita:

- Želiš li hljeba?

Ribar je šutio, a onda će pekar:

- Govori, nemoj se stidjeti! Allah je plemenit. Ako nemaš novaca, dat ću ti i pričekati te dok ne naiđeš na kakvo dobro.

- Bogami, majstore, nemam uza se novaca. Ipak mi daj hljeba jer imam veliku porodicu, a ja ću kod tebe založiti ovu mrežu do sutra.

- Jadniče, ta mreža je tvoj dućan i kapija tvoje nafake! Ako nju založiš, čime ćeš loviti. Reci mi koliko hljeba ti je potrebno.

- Za deset srebrenih polovnjaka.

Pekar mu dade hljeba za deset novčića, pa mu dade još deset srebrenih polovnjaka i reče:

- Uzmi ovih deset novčića i skuhaj nešto, a meni ćeš dugovati dvadeset srebrenih polovnjaka. Sutra mi za njih donesi ribe. Ne uloviš li ništa, dođi da uzmeš svoj hljeb i deset polovnjaka, a ja ću čekati dok te ne posluži sreća...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

941. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je pekar rekao ribaru:

- Uzmi šta ti je potrebno, a ja ću pričekati dok te ne posluži sreća. Tada ćeš mi dati u ribi ono što mi pripada.

- Neka ti Allah plati i neka ti da svako dobro.

Ribar uze hljeb i deset novčića, pa ode sretan i kupi koliko je mogao. Stiže ženi koju zateče kako sjedi smirujući djecu dok su plakala zbog gladi. Pri tome im je govorila:

- Sada će vam babo donijeti nešto za jelo.

Ribar uđe i stavi pred njih hljeb, te djeca jedoše, a on kaza ženi šta se dogodilo.

- Allah je darežljiv - na to će žena.

Sutradan, ribar uze svoju mrežu i izađe iz kuće govoreći:

- Molim Te, Gospodaru, da mi danas daš kako bih osvjetlao obraz pred pekarom.

Kada stiže na more, ribar poče bacati mrežu i izvlačiti je, ali ne izvadi nijednu ribu. Radio je tako do kraja dana, pa ipak ne ulovi ništa, te se vrati veoma zabrinut. Pošto je put prema njegovoj kući vodio pored pekare, ribar je mislio: “Kako da stignem do svoje kuće? Ubrzat ću korak da me pekar ne bi vidio.”

On *stiže do pekare i vidje gužvu, pa ubrza korak stideći se pekara i da ga ovaj ne bi vidio.* Međutim, pekarov pogled pade na njega, te mu doviknu:

- Ribare, dođi da uzmeš svoj hljeb i novac za trošak. Zaboravio si to!

- Ne, bogami. Nisam zaboravio, nego me stid, jer danas nisam ulovio ribu - odgovori ribar.

- Ne stidi se! Zar ti nisam rekao da ću čekati dok te ne posluži sreća?

Zatim mu pekar dade hljeb i deset novčića, te ribar ode ženi i kaza joj šta se dogodilo, a ona mu reče:

- Bog je darežljiv. Ako Bog da, poslužit će te sreća i vratit ćeš mu ono što mu pripada.

Trajalo je to četrdeset dana. Ribar je svakog dana odlazio na more, od izlaska do zalaska sunca, i vraćao se bez ribe, pa je od pekara uzimao hljeb i novac za trošak. Pekar mu nikad nije spomenuo ribu, niti ga je zapostavljao kao ostale, već mu je davao hljeb i po deset novčića. Kad god bi ribar rekao: “Brate, da se obračunamo”, on je odgovarao: “Idi! Nije vrijeme za obračun dok te ne posluži sreća. Tada ćemo se obračunati.” Ribar bi za njega proučio dovu i odlazio je zahvaljujući mu.

Četrdeset i prvog dana, ribar reče ženi:

- Dođe mi da pokidam mrežu i odahnem od ovakvog života.

- Zašto? - upita ga žena.

- Kao da mi se oduzela nafaka iz mora. Dokle će ovo ovako? Osušio sam se zbog stida pred pekarom. Više neću ići na more kako ne bih prolazio pored njegove pekare, jer nemam drugog puta osim pored nje. Kad god naiđem pored pekara, zove me, daje mi hljeba i deset novčića. Dokle ću se zaduživati kod njega?

- Hvala uzvišenom Allahu koji mu je omekšao srce prema tebi pa ti daje hranu. Šta tu ima neugodno?

- Već mu dugujem mnogo novaca i sigurno će tražiti ono što mu pripada.

- Je li ti kazao koju ružnu riječ? - upita žena.

- Nije. Neće ni račune da svedemo dok me ne posluži sreća, kako veli.

- Kada ti bude tražio nešto, reci mu: "Čim posluži sreća i mene i tebe."

- Kada će doći sreća kojoj se nadamo? - upita ribar.

- Allah je darežljiv - odgovori žena.

- Tako je - složi se muž, pa uprti mrežu i pođe prema moru govoreći:

- Gospodaru, daj mi nafaku, pa makar to bila jedna jedina riba da je dam pekaru!

I on baci mrežu u more, pa je povuče, ali osjeti da je teška. Trudio se oko nje dok se nije veoma umorio, a kada je izvuče, nađe u njoj mrtva magarca, napuhana i toliko smrdljiva da mu je bila muka. Ribar ga izvadi iz mreže govoreći:

- Bože moj, da čuda li velikoga! Umorio sam se govoreći ženi da nemam više nafake u moru, te da mi dopusti da se okanim ovog zanimanja, a ona mi govori: "Allah je darežljiv - dat će ti sreću." Je li ta sreća ovaj mrtvi magarac?

Čovjek se veoma snuždi i uputi se na drugo mjesto da bi bio dalje od smrada magarca, pa uze mrežu i baci je. Pričeka neko vrijeme, a onda povuče mrežu i osjeti da je teška. Poslovao je oko nje dok mu se dlanovi ne okrvaviše. Kada izvuče mrežu, vidje u njoj ljudsko biće pa pomisli da je to jedan od ifrita gospodina Sulejmana koje je zatvarao u bakarne ibrike i bacao ih u more. Kada se ibrik tokom dugih godina razbio, mislio je, iz njega je izašao taj ifrit i uhvatio se u mrežu. Ribar pobježe od njega vičući:

- Milost, milost, Sulejmanov ifrite!

To biće iz mreže povika:

- Dođi, ribare! Nemoj bježati od mene, jer ja sam ljudsko biće kao i ti. Izvuci me pa ću te nagraditi.

Kada je ribar čuo te riječi, smiri se, priđe mu i reče:

- Zar ti nisi ifrit koji pripada džinima?

- Ne, ja sam čovjek koji vjeruje u Allaha i Njegova Poslanika.

- Ko te je bacio u more?

- Ja spadam u ona bića što žive u moru. Šetao sam i upao u mrežu. Mi smo narod koji se pokorava Allahovim zakonima i osjećamo sažaljenje prema Njegovim stvorenjima. Da

me nije strah i da se ne bojim da ću biti jedan od nepokornih, pokidao bih ti mrežu. Međutim, ja pristajem na ono što mi je Allah odredio. Kada me izvučeš, bit ćeš moj gospodar, a ja ću biti tvoj zarobljenik. Hoćeš li me osloboditi radi velikog Allaha, sklopiti sporazum sa mnom i postati mi prijatelj? Dolazit ću ti ovdje svakog dana, a dolazit ćeš i ti meni i donositi mi na dar plodova s kopna. Vi imate grožđa smokava, lubenica, bresaka, nara i drugog. Primit ću sve što mi doneseš. Zato mi imamo koralja, bisera, smaragda, topaza, dijamanata. Korpu u kojoj ćeš mi donijeti voća, ja ću tebi napuniti dragocjenostima iz mora. Šta veliš na to, brate?

- Proučit ćemo *al-Fatihu* u to ime.

I oni proučiše *al-Fatihu*, pa ga ribar oslobodi iz mreže i upita:

- Kako se zoveš?

- Zovem se Abdullah Morski. Kada dođeš ovdje, a mene ne bude, dozovi me riječima: "Gdje si, Abdullahu? O, Morski!" Ja ću se odmah naći kraj tebe...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

942. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah Morski rekao ribaru:

- Kada dođeš ovdje, a ne budeš me vidio, dozovi me riječima: "Gdje si, Abdullahu? O, Morski!" Ja ću odmah biti kraj tebe. A kako se ti zoveš?

- Zovem se Abdullah - odgovori ribar.

- Ti si Abdullah Suhozemni, a ja sam Abdullah Morski. Ostani tu dok se ne vratim i donesem ti dar.

- Sa zadovoljstvom - reče ribar, a Abdullah Morski ode u more. Abdullah Suhozemni se pokaja što ga je oslobodio iz mreže pa pomisli: "Kako mogu znati da će mi se vratiti? On me samo ismijavao ne bih li ga oslobodio. Da sam ga ostavio, pokazivao bih ga ljudima po gradu i zarađivao na njemu novce. Uvodio bih ga u kuće uglednih ljudi." Kajući se što ga je oslobodio, ribar je dalje razmišljao: "Umakao ti je ulov iz šaka!"

I dok je ribar žalio što ga je pustio, Abdullah Morski se vrati ruku punih biserja, merdžana, smaragda, topaza, dijamanata, i reče:

- Uzmi, brate, i nemoj mi zamjeriti, jer nisam imao korpu da bih ti je napunio.

Abdullah Suhozemni se obradova, pa uze od njega dragulje, a Morski mu reče:

- Dolazi ovamo svakog dana prije izlaska sunca.

Zatim se oprosti s njim i ode u more.

Ribar se zaputi u grad radostan. Stigao je tako do pekarove radnje i on reče pekaru:

- Brate, poslužila nas je sreća! Hajde da se obračunamo!

- Nema potrebe da se obračunavamo. Ako imaš nešto, daj mi, a ako nemaš ništa, uzmi svoj hljeb i novac i idi dok te sreća ne posluži.

- Prijatelju, meni je stigla sreća iz Allahovog obilja. Mnogo sam ti dužan, ali uzmi ovo - reče ribar i pruži mu pregršt biserja, merdžana, smaragda i dijamanata. Ta pregršt bila je tek polovina onog što je imao i on je dade pekaru govoreći mu:

- Daj mi malo novaca da mogu trošiti danas dok ne prodam ove dragocjenosti.

Pekar mu dade sav novac koji je imao pri ruci i sav hljeb koji se našao u korpi. Radujući se dragocjenostima, pekar reče ribaru:

- Ja sam tvoj rob i sluga.

Zatim sav hljeb koji je imao stavi na glavu i pođe za ribarom njegovoj kući. Dade hljeb ženi i djeci, pa ode na pijacu i donese mesa, povrća i raznovrsnog voća. Ostavi radnju i cijeli dan je dvorio Abdullaha Suhozemnog obavljajući njegove poslove. Onda mu ribar reče:

- Umorio si se, brate.

- To mi je dužnost, jer sam tvoj sluga i obasuo si me dobročinstvom.

- Ti si meni učinio dobročinstvo u vrijeme oskudice i skupoće.

I oni tu noć provedoše uz prijatno jelo, te pekar postade ribarev prijatelj. Onda ribar obavijesti svoju ženu o tome šta mu se dogodilo s Abdullahom Morskim. Radujući se, žena reče:

- Čuvaj tajnu da te vlasti ne uzmu pod svoje.

- Ako i sakrijem tajnu od svih ljudi, ne mogu je sakriti od pekara.

Uvečer narednog dana, ribar napuni korpu svim vrstama voća, pa se prije izlaska sunca uputi prema moru, stavi korpu pored obale i reče:

- Gdje si Abdullahu? O, Morski!

- Evo me! - odgovori Abdullah i izađe, a ovaj mu pruži voće koje Morski uze i zajedno s njim potonu u more. Nije ga bilo neko vrijeme, a onda izađe noseći korpu punu svih vrsta dragocjenosti. Abdullah Suhozemni stavi korpu na glavu i odnese je. Kada stiže do pekare, prijatelj mu reče:

- Gospodine, ispekao sam ti četrdeset uštipaka i poslao ih tvojoj kući. Evo, sada pečem mahsus hljeb, pa kad završim poslat ću ti ga kući, a otići ću da ti donesem povrća i mesa.

Ribar zagrabi tri pregršti iz korpe i dade mu ih. Zatim ode kući, odloži korpu, pa od svake vrste dragulja uze po jedan vrijedni dragulj i ode na trg gdje se prodaju dragocjenosti. Stade pored dućana starješine trga i reče:

- Kupi ove dragulje!

- Pokaži mi ih - reče starješina.

Ribar mu pokaza dragulje, a starješina će:

- Imaš li još ovoga?

- Imam punu korpu.

- Gdje ti je kuća?

- U toj i toj mahali.

Starješina uze dragulje, pa reče svojim ljudima:

- Držite ga! To je lopuža koji krade stvari carice, careve žene.

Zatim naredi da ga istuku, te ga izbatinaše i svezaše. Pri tome su starješina i svi žitelji Dijamantskog trga govorili:

- Uhvatili smo lopova!

- Nije krao niko drugi nego ovaj pokvarenjak! - reče neko.

- Upravo je on pokrao sve što je bilo u kući toga i toga! - govorili su drugi.

Jedni su govorili ovako, drugi onako, a ribar je samo šutio, ne govoreći nikome ni riječi dok ga ne odvedoše pred cara, te starješina progovori:

- Čestiti care, kada je ukradena caričina ogrlica, obavijestio si nas i tražio da uhvatimo lopova. Ja sam se sam trudio i uhvatio ti lopova. Evo ga pred tobom. Ove dragulje sam uzeo iz njegovih ruku.

Car se obrati slugi:

- Uzmi dragocjenosti i pokaži ih carici, pa je upitaj: "Jesu li ovo tvoje stvari koje su ti nestale?"

Sluga uze dragocjenosti i unese ih carici koja se zadivi, pa poruči caru:

- Ogrlicu sam našla na svome mjestu i ovo nije moje. Međutim, dragulji su ljepši od moje ogrlice. Nemoj čovjeku učiniti šta nažao...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

943. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je careva žena poručila caru:

- Ovo nije moje. Međutim, dragulji su ljepši od dragulja na mojoj ogrlici. Nemoj čovjeku učiniti šta nažao. Ako ih prodaje, kupi svojoj kćerki Umusuudi da ih stavimo na njenu ogrlicu.

Kada se rob vrati i kaza caru šta mu je rekla carica, on baci adsko i semudsko[52] prokletstvo na starješinu trga i sve one koji su bili s njim, a ljudi mu rekoše:

- Čestiti care, mi smo znali da je ovaj čovjek siromašni ribar, pa smo smatrali da je to preveliko bogatstvo za njega i pomislili smo da ga je ukrao.

---

52 Ad i Semud se drevna arabljanska plemena o čijem tragičnom kraju govori *Kur'an*.

- Hrsuzi! Zar smatrate da je blagodati mnogo za jednog vjernika? Zašto ga niste pitali? Možda mu je to svevišnji Allah dao odakle se ni sam nije nadao. Kako ćete ga optužiti za lopovluk i osramotiti ga pred svijetom?! Odlazite, Bog vam ne dao dobro!

I ljudi odoše prestrašeni. Onda se car obrati ribaru:

- Neka te Bog blagoslovi s tim dobrom koje ti je dao! Osjećaj se sigurnim. Međutim, reci mi istinu: odakle ti ovi dragulji? Ja sam car, a tako nešto nemam.

- Čestiti care - reče ribar - imam punu korpu toga. Naime, dogodilo se to i to - i ribar ispriča caru o svome prijateljstvu sa Abdullahom Morskim, a zatim dodade:

- Nas dvojica smo se dogovorili da ja njemu svakog dana napunim korpu voćem, a on će je meni napuniti ovakvim draguljima.

- Čovječe - reče mu car - to je tvoja sreća. Međutim, novac zahtijeva i ugled. Ja sada neću dopustiti da te ljudi uzmu pod svoje, ali možda ću biti svrgnut ili ću umrijeti, pa će postaviti na vlast drugoga. Taj bi te mogao smaknuti zbog pohlepe za ovosvjetskim dobrima. Želim da te oženim svojom kćerkom, da te postavim za svoga vezira i da ti zavještam carstvo poslije mene kako se ne bi niko drznuo na te kad mene ne bude. Vodite ovoga čovjeka u hamam - reče car slugama.

Ljudi ga odvedoše, okupaše, obukoše mu carsko ruho i dovedoše ga pred cara koji ga postavi za vezira. Zatim car posla ribarevoj kući glasnike, zabavljače i žene uglednih ljudi, te njegovu ženu i djecu obukoše u carske haljine. Posadiše je u nosiljku i ona pođe ispred žena svih uglednika, oficira, glasnika i zabavljača. Tako je dovedoše carevom dvoru s malim djetetom u naručju. Njenu odraslu djecu uvedoše caru koji im ukaza počasti, posadi neke u krilo a neke pored sebe, pošto je bilo devet dječaka. Car nije imao muške djece, jer mu Bog dade samo kćer po imenu Umusuuda.

Što se tiče carice, ona s počastima primi ženu Abdullaha Suhozemnog, dariva je i postavi za svoju ministarku rekavši caru da vjenča Abdullaha s njegovom kćerkom. Na ime mehra, Abdullah dade sve dragulje i dragocjenosti, te se raskriliše vrata radosti. Car zapovijedi da se oglasi kićenje grada za pir njegove kćeri.

Narednog dana, Abdullah ode s princezom u đerdek i uze joj nevinost. Poslije car pogleda kroz prozor i vidje Abdullaha kako na glavi nosi punu korpu voća, pa mu reče:

- Šta to imaš, zete, i kamo si pošao?

- Svome prijatelju Abdullahu Morskom - odgovori zet.

- Nije sada vrijeme da ideš svome prijatelju.

- Ako se ne budem držao dogovora, bojim se da će me smatrati lažovom i reći će da me je dunjaluk odvojio od njega.

- Tako je. Idi svome prijatelju i neka ti Bog pomogne - reče car.

Abdullah pođe kroz grad idući ka svome prijatelju, a ljudi su ga prepoznavali i čuo je kako govore:

- Ovo je carski zet. Ide da mijenja plodove za dragulje!

Oni koji ga nisu znali govorili su:

- Čovječe, koliko košta jedan rital? Dođi, prodaj mi!

- Pričekaj dok se vratim - odgovarao je Abdullah ne žalosteći nikoga.

Tako ode i nađe se s Abdullahom Morskim, dade mu voće, a ovaj mu ga zamijeni za dragulje. Radeći tako, svakog dana je prolazio pored pekare, ali je uočio da je zatvorena. Potraja to deset dana i kako nije viđao pekara, a radnja mu je bila zatvorena, Abdullah pomisli:

- Ovo je čudno! Kamo li je otišao pekar?

Zatim se obrati njegovom komšiji:

- Gdje je tvoj komšija pekar? Šta Allah učini s njim?

- Gospodine, on je bolestan. Ne izlazi iz kuće.

- Gdje je njegova kuća?

- U toj i toj mahali.

Abdullah pođe k njemu raspitujući se. Kada pokuca na vrata, pekar proviri kroz prozorčić i ugleda svoga prijatelja ribara s punom korpom na glavi. Pekar izađe i otvori mu vrata, a ribar se baci prema njemu, zagrli ga i reče:

- Kako si, prijatelju? Svakog dana prolazim pored pekare i vidim da je zatvorena. Onda sam upitao tvoga komšiju i on mi reče da si bolestan. Upitah i za kuću da bih te vidio.

- Bog ti dao svako dobro! - reče pekar. - Ja nisam bolestan, nego sam čuo da te je car uhvatio jer su mu neki ljudi slagali i optužio te je da si lopov. Uplašio sam se, pa sam zatvorio pekaru i sakrio se.

- Tako je - reče ribar, pa kaza prijatelju šta je bilo s njim i šta mu se dogodilo s carem i sa starješinom trga. Zatim reče:

- Car me oženio svojom kćerkom i postavio me za vezira. Ovo što je u korpi pripada tebi. Uzmi i ne boj se.

Zatim Abdullah ode od pekara oslobođen straha. Pošto stiže caru s praznom korpom, car mu reče:

- Zete, kao da se danas nisi sreo sa svojim prijateljem Abdullahom Morskim?

- Bio sam kod njega. Ono što mi je dao, ja sam poklonio svom prijatelju pekaru. Bio je dobar prema meni.

- Ko je taj pekar? - upita car.

- To je jedan velikodušni čovjek. Kada sam bio siromašan, zbilo mi se s njim to i to. Nijednog dana me nije odbio, niti me je ožalostio.

- Kako mu je ime?

- Pekar Abdullah. Ja se zovem Abdullah Suhozemni, a moj prijatelj je Abdullah Morski.

- I ja se zovem Abdullah, a svi Allahovi robovi[53] su braća. Pošalji po svoga prijatelja pekara da ga postavim za pomoćnika vezira.

53 Neprevodiva igra riječi: dvočlano ime *Abdullah* (Abdu-l-lah) znači *Allahov rob*. "Bratstvo Allahovih robova" utemeljeno je na kur'anskom ajetu po kome su svi muslimani braća.

Abdullah posla po njega i kada pekar dođe pred cara, ovaj mu odjenu vezirsku odoru i postavi ga za pomoćnika vezira, a Abdullaha Suhozemnog postavi za prvog vezira...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

944. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je car postavio Abdullaha Suhozemnog za prvog vezira, a Abdullaha pekara za pomoćnika vezira. Abdullah je živio tako punu godinu dana noseći svakodnevno punu korpu voća, a vraćajući je punu dragulja i dragocjenosti. Kada nestade voća u voćnjacima, on poče brati bademe, lješnjake, orahe, smokve i slično. Sve što bi nabrao svome prijatelju on je primao i po običaju vraćao mu korpu punu dragulja.

Jednoga dana, Abdullah kao i obično odnese korpu punu suhog voća. Morski uze korpu i dok je Suhozemni sjedio pored obale, ovaj sjede u vodu nedaleko od obale i zapodjenuše razgovor. Kroz razgovor spomenuše mezarja, te Morski reče:

- Brate moj, kažu da je Poslanik, Bog mu se smilovao i spasio ga, ukopan kod vas, na kopnu. Znaš li za njegov mezar?

- Znam - odgovori Suhozemni.

- Na kojem je mjestu?

- U Medini koju zovu i Medina Tajjiba.

- Posjećuju li ga suhozemni ljudi?

- Da!

- Neka vam je sretno, suhozemni ljudi, to posjećivanje mezara Poslanika plemenitog, blagog i milostivog, jer onaj ko posjeti njegov mezar zaslužuje njegovo zauzimanje! Jesi li ga ti posjetio, brate?

- Nisam zato što sam bio siromašan, pa nisam imao šta trošiti usput. Obogatio sam se tek kada sam tebe upoznao i kada si mi dao ovo blago. Sada mi ga valja posjetiti čim obavim hadž. U tome me je ometala samo ljubav prema tebi, jer nisam u stanju ostaviti te nijedan dan.

- Zar ti je ljubav prema meni preča od posjete mezaru poslanika Muhameda, Bog mu se smilovao i spasio ga? A on će se na Sudnjem danu zauzimati za te i spasiti te od vatre, pa ćeš ući u Džennet zahvaljujući njegovom zauzimanju! Zar zbog ljubavi prema ovom svijetu odričeš se posjete mezaru svoga Poslanika, Bog mu se smilovao i spasio ga?

- Ne, tako mi Boga! - reče Abdullah. - Ta posjeta preča mi je od svega. Međutim, želim tvoje dopuštenje da ga posjetim ove godine.

- Dajem ti dozvolu da ga posjetiš. Kada staneš na njegov mezar, prouči mu nešto i od mene. Imam

i jedan zalog. Pođi sa mnom u more da te odvedem u svoj grad. Uvest ću te u svoju kuću, ugostit te i dat ću ti jedan zalog da ga metneš na Poslanikov mezar, Bog mu se smilovao i spasio ga. Tada reci: "Božiji Poslaniče, Abdullah Morski selami te i šalje ti ovaj dar. Moli te da ga spasiš od vatre."

- Brate - reče Abdullah Suhozemni - ti si stvoren u vodi. Tvoje boravište je u vodi i voda ti ne smeta. Ako izađeš iz vode na kopno, hoće li ti smetati?

- Hoće. Tijelo će mi se osušiti, zadahnut će me lahor kopna i ja ću umrijeti.

- Tako sam i ja stvoren na kopnu i moje stanište je kopno. Ako uđem u more, voda će prodrijeti u mene, pa će me ugušiti i umrijet ću.

- Ne boj se! Ja ću ti dati jednu mast kojom ćeš namazati tijelo, pa ti voda neće naškoditi, makar obilazio more, makar spavao i boravio u njemu neće ti nimalo smetati.

- Nije loše, ako je već tako. Daj mi tu mast da je probam.

- Odmah! - reče Morski pa uze korpu, spusti se u more i ne bi ga zakratko, a onda se vrati s nekim maslom poput kravljeg masla. Bilo je žute boje, kao boja zlata, i imalo je oštar miris.

- Šta je ovo, brate? - upita ga Suhozemni.

- Masnoća od jetre jedne vrste ribe koju zovu dandan. To je jedna od najvećih riba i naš je najljući neprijatelj. Veća je nego vaše kopnene životinje. Kada bi vidjela devu ili slona, progutala bi ga.

- Šta jede ta nesretna riba, brate?

- Jede morske životinje. Zar nisi čuo za poslovicu: "Oni su kao morske ribe - jača jede slabiju"?

- Tako je - reče ribar. - Ima li mnogo tih dandana u moru?

- Ima ih toliko mnogo da im samo Allah zna broj.

- Plašim se ako pođem s tobom da će me uhvatiti ta riba i pojesti me.

- Ne boj se! Kada te vidi, ona će osjetiti da si ljudsko biće pa će se uplašiti i pobjeći. Nema nikoga u moru koga se plaši kao ljudskog bića, jer kad pojede čovjeka istog časa ugine. Ljudsko salo je smrtonosno za tu vrstu. Mi njeno salo sakupljamo samo uz pomoć čovjeka koji se udavi u moru. Tada se čovjek izobliči, a može i da se raspadne, te ga dandan pojede misleći da je morska životinja i ugine. Mi naiđemo na leš ribe, uzimamo salo s njene jetre i mažemo njime tijelo pa obilazimo more. Ako se negdje nađe jedan čovjek, a tu je stotinu, dvije stotine, ili hiljadu i više tih riba, sve odmah uginu čim čuju čovjekov krik.

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

945. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah Morski rekao Abdullahu Suhozemnom:

- Kada više od hiljadu tih riba čuju samo jedan čovjekov krik, istog časa uginu

i nijedna se ne može pomaknuti s mjesta.

- Uzdam se u Allaha - reče Suhozemni, pa skinu odjeću koju je imao na sebi, iskopa rupu na obali i zatrpa odjeću. Zatim namaza svoje tijelo od glave do pete i uđe u vodu. Suhozemni zaroni u vodu i otvori oči, ali mu voda nije smetala. On pođe lijevo i desno, pa se poče uspinjati i spuštati na dno osjećajući kao da je morska voda šator iznad njega, a uopće mu ne smeta.

- Sve je u redu, brate - reče on Morskom. - Istinu si rekao, jer mi voda ne škodi.

- Slijedi me - na to će Morski i ribar pođe za njim. Išli su s jednog mjesta na drugo dok je ribar posmatrao brda vode ispred sebe, s lijeve i desne strane. Gledao je vodu i razne vrste riba koje su se igrale po moru. Neke su bile velike, a druge male; neke su nalikovale na bivole, a neke na krave; jedne na pse, a druge na ljudska bića. Sve vrste riba su im prilazile, a onda su bježale čim bi vidjele Abdullaha Suhozemnnog, te on upita Morskog:

- Zašto nam sve ribe prilaze, a zatim bježe od nas?

- Plaše se tebe - odgovori Morski. - Sve što je uzvišeni Allah stvorio plaši se čovjeka.

Abdullah Zemaljski je nezasito posmatrao čuda mora dok ne stigoše do jednog velikog brda. Prolazeći pored tog brda, Suhozemni iznenada začu snažan krik, pa se osvrnu i ugleda nešto crno što se od brda ustremilo prema njemu. Bilo je veliko kao deva, a možda i veće, i oglašavalo se.

- Šta je to, brate? - upita on prijatelja.

- To je dandan - odgovori Morski. - Ide prema meni i hoće da me pojede. Viči na njega, brate, prije nego što stigne do nas, jer će me zgrabiti i pojesti.

Suhozemni povika i dandan pade mrtav. Onda ribar reče:

- Slava Allahu! Zahvaljujući Njemu, nisam dandana udario sabljom ni nožem! Kako to da ovako veliko stvorenje ne može podnijeti moju viku, već umire zbog nje?

- Nemoj se čuditi - odgovori mu Morski. - Allaha mi, ne bi mogle podnijeti čovječiju viku kada bi ih bilo hiljadu ili dvije.

Zatim nastaviše put do jednoga grada i vidješe da u njemu žive samo djevojke, da među njima nema muškaraca.

- Kakav je ovo grad, brate, i kakve su ovo djevojke? - upita ribar.

- Ovo je Djevojački grad, jer ga nastanjuju morske djevojke.

- Ima li među njima muškaraca?

- Nema.

- Kako ostaju trudne i kako rađaju bez muškaraca?

- Morski car ih je protjerao u ovaj grad. One ne ostaju trudne, niti rađaju. Na koju god se car naljuti, protjera je u ovaj grad i ne može izaći iz njega, jer kad izađe, svaka morska životinja može je pojesti čim je ugleda. Što se tiče drugih gradova, u njima žive muškarci i djevojke.

Zar ima u moru i drugih gradova? - upita ribar.

- Ima ih mnogo - odgovori Morski.

- Imate li vi u moru cara?

- Imamo.

- Brate - na to će ribar - vidio sam mnoštvo čuda u moru.

- Koja si čuda vidio? Zar nisi čuo kako poslovica kaže: "Više ima čuda u moru nego na kopnu"?

- Tako je - reče ribar, pa poče zagledati djevojke i uoči da su im lica mjesecolika, da imaju kose kao u žena, ali su im ruke i noge na stomaku i imaju repove kao ribe.

Morski mu pokaza žitelje toga grada, pa ga izvede i pođe ispred njega u jedan drugi grad koji je bio pun žena i muškaraca. Svi su imali djevojački lik i repove. Međutim, niti su šta prodavali ni kupovali, kao ljudi na kopnu. Nisu imali ni odjeće, već su svi bili nagi, golih sramotnih dijelova tijela. Suhozemni reče:

- Brate, vidim da su u žena i muškaraca obnaženi sramotni dijelovi.

- Stanovnici mora nemaju platna.

- Pa šta rade kada se ožene?

- Oni se ne žene, već svako kome se dopadne neka žena zadovoljava se njome.

- To je težak grijeh - reče ribar. - Zašto je ne isprosi, dâ joj mehr, priredi pir i oženi se njome onako ko je zadovoljan Allah i Njegov Poslanik?

- Mi ne pripadamo svi istoj vjeri. Među nama ima muslimana koji vjeruju u jednoga Boga, a ima kršćana, Židova i drugih. Vjenčavaju se samo muslimani.

- Vi ste goli i kod vas nema trgovine. Kako onda određujete mehr ženama? Dajete li im dijamante i dragocjenosti?

- Dijamanti su kamenje koje kod nas nema vrijednosti. Kad neko hoće da se oženi, od njega se traži da ulovi određenu količinu riba: hiljadu, dvije. Može manje ili više od toga, već prema tome kako se dogovori s ocem svoje žene. Kada donese ono što se traži od njega, sakupe se mladoženjini i nevjestini i goste se. Zatim mladoženju odvode njegovoj ženi, a poslije on lovi ribu i hrani je. Ako ne može on, onda ona lovi ribu i hrani njega.

- A ako bludniče jedni s drugima, šta biva?

- Ako se to utvrdi za ženu, protjeraju je u Djevojački grad. Ukoliko zatrudni bludničeći, ostave je dok ne rodi pa ako rodi kćer, protjeraju je zajedno s njom. Jednu nazovu kurvom, a drugu kurvinim kopiletom, i ova ostaje kao djevojka do smrti. Ako dijete bude muško, privode ga morskom caru i on ga ubije.

Abdullah Suhozemni se čudio tome. Onda ga Abdullah Morski odvede u drugi grad, pa zatim u još jedan, i tako dok mu nije pokazao osamdeset gradova. U svakom gradu žitelji su bili drukčiji od onih u drugim gradovima. I ribar upita prijatelja:

- Brate, ima li u moru još gradova?

- Malo si ti morskih gradova i čuda vidio! Tako mi plemenitog i samilosnog Poslanika, kada bih ti svakog dana u hiljadu godina pokazivao hiljadu gradova, a u svakom gradu hiljadu čuda, pokazao bih ti tek jedan od dvadeset i četiri karata morskih gradova i čuda. Pokazao sam ti samo svoje krajeve i svoju zemlju.

- Ako je već tako, brate, dovoljno je i to što si mi pokazao. Udebljao sam se jedući ribu: S tobom sam već osamdeset dana, a ti me jutrom i večerom hraniš samo sirovom ribom - niti je pržena, nit kuhana.

- Šta znači to "kuhana" i "pržena"?

- Mi ribu pržimo na vatri i kuhamo je na razne načine.

- Otkud nama vatra? - upita Morski. - Mi ne znamo što je prženo, a šta kuhano, i tome slično.

- Pržimo je na maslinovom ili sezamovom ulju.

- Otkud nam maslinovo ili sezamovo ulje? Mi u moru ne znamo ništa o tome o čemu govoriš.

- To je istina. Međutim, brate, pokazao si mi mnoge gradove, ali mi nisi pokazao svoj grad.

- Što se tiče moga grada - reče Morski - on je daleko za nama, odnosno blizu je kopna s koga smo došli. Ostavio sam svoj grad i došao s tobom ovamo jer sam namjeravao da ti pokažem morske gradove.

- Dovoljno je to što sam vidio, a želio bih da mi pokažeš svoj grad.

Kada stigoše do toga grada, Morski reče:

- Ovo je moj grad.

Suhozemni uoči da je to mali grad u odnosu na one koje je vidio. Onda uđe u grad s Abdullahom Morskim koji stiže do jedne pećine i reče:

- Ovo je moj dom. Sve kuće u gradu također su pećine, veće ili manje, i nalaze se u planinama. Takvi su i svi drugi morski gradovi. Ko želi da sagradi sebi dom, ode caru i kaže mu: "Želim kuću na tome i tome mjestu." Car pošalje s njim grupu riba koje nazivaju kljunarima i određuje koju količinu riba im treba dati kao nagradu. Kljunari imaju kljunove kojima probijaju tvrdo kamenje. One dolaze do brda koje želi vlasnik kuće i izdube u njemu kuću. Domaćin im nalovi ribe i hrani ih dok ne završe pećinu. Onda ribe odlaze, a domaćin se nastani u pećini. Tako postupaju svi stanovnici mora. Dakle, ne sklapaju poslove međusobno, niti služe jedni drugima osim pomoću riba. Svi su oni ribe. Dođi - reče Morski svome prijatelju i kada ovaj uđe, Morski povika:

- Kćeri!

Priđe im njegova kćer okrugla lica kao mjesec, duge kose, teških bedara, crna oka, tanka struka. Međutim, bila je gola i imala je rep. Kada vidje Abdullaha Suhozemnog s ocem, djevojka reče:

- Babo, zašto si doveo kusog čovjeka?

- Kćeri, ovo je moj prijatelj s kopna od koga sam donosio voće. Dođi da ga pozdraviš.

Djevojka priđe i pozdravi ribara finim, tečnim jezikom, a otac joj reče:

- Donesi hrane našem gostu s kojim nam dolazi blagoslov.

Djevojka donese dvije velike ribe od kojih je svaka bila kao ovan, i ona reče gostu:

- Jedi!

Ribar poče silom jesti jer nije bio gladan. Dodijalo mu je jesti ribu, ali nisu imali ništa drugo. Ne prođe mnogo vremena, kad se pojavi žena Abdullaha Morskog. Bila je lijepa i vodila je

dva sina. Svaki je držao po jednu ribu u ruci zagrizavši kao što čovjek grize krastavac. Kada ugleda ribara sa svojim mužem, žena reče:

- Otkud ovaj kusavi?

Onda istupiše djeca, njihova sestra i majka i počeše posmatrati Abdullaha Suhozemnog govoreći:

- Da, bogami! On je zaista kus!

Dok su mu se smijali, Suhozemni reče:

- Brate, jesi li me doveo za podsmijeh svojoj djeci i ženi?

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

946. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah Suhozemni rekao Abdullahu Morskom:

- Brate, jesi li me doveo za podsmijeh svojoj djeci i ženi?

- Izvini, brate - reče Morski. - Kod nas niko nije bez repa. Ako nađu nekoga bez repa, odvedu ga sultanu da zbija šale s njim. Međutim, brate, ne zamjeri ovoj djeci i ženi, jer njihova pamet je kratka.

Onda Abdullah Morski podviknu na porodicu:

- Šutite!

Oni se uplašiše i ušutiše, a Morski poče tetošiti ribara. I dok je on razgovarao s njim, pojavi se deset velikih, snažnih, gojaznih ljudi koji priđoše i rekoše:

- Car je čuo da kod tebe ima jedan kusi s kopna.

- Da, to je ovaj čovjek. On je moj prijatelj koji mi je došao u goste, a želim ga vratiti na kopno.

- Ne možemo otići bez njega. Ako hoćeš porazgovarati s carem, onda pođi i povedi ga caru, pa to što kažeš nama reci njemu.

- Brate - reče Morski - tvoje pravdanje je umjesno, ali se ne možemo suprostavljati caru. Nego, pođi sa mnom caru i ja ću se potruditi da te izvučem od njega, s Božijom pomoći. Ne boj se. Čim te vidi, znat će da si s kopna, a kada shvati da si s kopna - sigurno će ti ukazati počasti i vratiti te na kopno.

- Neka bude kako ti kažeš! Uzdam se u Allaha i poći ću s tobom.

I Morski povede prijatelja caru. Čim car vidje ribara, nasmija se i reče:

- Dobro došao, kusi!

Svi oko cara počeše mu se smijati, govoreći:

- Da, bogami! Baš je kus!

Abdullah Morski priđe caru i ispriča mu sve o ribaru zaključivši:

- On pripada ljudima s kopna i moj je prijatelj. Ne živi među nama jer voli jesti ribu samo ako je pržena ili kuhana. Želim da mi dopustiš da ga vratim na kopno.

- Kad je već tako i kad neće da živi među nama, dopuštam ti da ga vratiš na njegovo mjesto pošto ga ugostimo.

Potom car reče:

- Donesite mu zijafete!

I donesoše Suhozemnom ribe raznih vrsta i boja, te se čovjek prihvati jela pokoravajući se carevom naređenju. Onda mu car reče:

- Poželi nešto od mene!

- Želim da mi daš dijamanata - reče ribar, a car će na to:

- Odvedite ga u Kuću dijamanata i pustite ga neka odabere što mu treba.

Prijatelj ga odvede u Kuću dijamanata i ribar odabra koliko je htio. Potom ga Morski odvede u svoj grad, izvadi jednu kesu i reče:

- Uzmi ovaj zalog i odnesi ga na mezar Poslanika, Bog mu se smilovao i spasio ga.

Ribar uze kesu ne zajući šta je u njoj. Zatim morski pođe s njim da ga isprati do kopna. Usput je ribar čuo neku pjesmu, vidio je svetkovinu i gozbu s ribama. Ljudi su jeli i pjevali veoma se veseleći. Onda ribar reče Morskome:

- Zašto se ovi ljudi toliko raduju? Je li kod njih svadba?

- Nije svadba, već im je neko umro - odgovori Morski.

- Zar se vi radujete kad neko umre? Mi tada plačemo, žene se busaju po licu i cijepaju odjeću žaleći umrloga.

Morski pogleda prijatelja razrogačenih očiju, pa reče:

- Daj mi zalog!

Ribar mu vrati zalog, a Morski ga izvede na kopno i reče:

- Raskidam prijateljstvo i ljubav s tobom. Od danas me nećeš vidjeti, niti ću ja tebe vidjeti.

- Zašto to govoriš? - upita ribar.

- Zar vi s kopna niste Allahov zalog?

- Jesmo - odgovori ribar.

- Kako vam onda može pasti teško kada Allah uzme svoj zalog, nego još i plačete? Kako da ti dam zalog za Poslanika, Bog mu se smilovao i spasio ga kada se vi radujete rođenju djeteta, premda je uzvišeni Allah u njega udahnuo dušu kao zalog? Kada Bog uzme taj amanet, zašto vam teško pada, te plačete i kukate? Mi ne treba da se družimo s vama.

Morski ostavi ribara i ode u more, a Abdullah Suhozemni obuče svoje ruho, uze dijamante i uputi se caru koji ga srdačno primi radujući mu se.

- Kako si, zete, i zašto mi te nema tako dugo? - upita car, a ribar mu ispriča sve, o svim čudima koja je vidio u moru.

Car se zabezeknu. Onda ribar ispriča šta mu je rekao Abdullah Morski, a car će na to:

- Pogriješio si što si mu to kazao!

Ribar je još neko vrijeme dolazio na morsku obalu i dozivao Abdullaha Morskog, ali mu ovaj nije odgovarao, niti mu je dolazio. Abdullah izgubi svaku nadu. Poslije toga su Abdullah, njegov punac car i njihove porodice živjeli sretno i berićetno dok im ne dođe Rušiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova, te svi pomriješe.

Slava Živome koji ne umire, Gospodaru svijeta. On je svemoguć, prema robovima je milostiv i sveznajući je.

PRIČA O HARUNU AR-REŠIDU I MLADIĆU IZ OMANA

Priča se da je halifu Haruna ar-Rešida jedne noći morila teška nesanica. On pozva Mesrura, pa kada ovaj dođe, halifa mu reče:

- Brzo mi dovedi Džafera!

Mesrur ode i dovede ga, te halifa reče veziru Džaferu:

- Noćas me je spopala nesanica i ne da mi zaspati. Ne znam kako da je se oslobodim.

- Zapovjedniče pravovjernih - na to će Džafer - mudri ljudi su rekli: Ogledanje, odlazak u hamam i slušanje pjesama otklanjaju brige i zamišljenost.

- Sve sam to probao, Džafere, ali ništa nije uspjelo. Kunem se čestitim precima da ću ti odsjeći glavu, ako to ne otkloniš od mene.

- Zapovjedniče pravovjernih, hoćeš li učiniti što ti savjetujem?

- A šta mi to savjetuješ?

- Da se ukrcaš sa mnom u čamac pa da se otisnemo rijekom Tigris do jednoga mjesta koje se zove Karnussirat. Možda ćemo tamo čuti što nismo čuli, ili ćemo vidjeti što nismo vidjeli, jer ljudi vele da će čovjek razbiti brige ako uradi jedno od ovo troje: ako vidi što nikad nije vidio; ako čuje što nikad nije čuo; ako ode u zemlju u koju nikad kročio nije. To ti može odagnati nemir, zapovjedniče pravovjernih.

Ar-Rešid ustade i pođe s Džaferom, njegovim bratom al-Fadlom, Abu Ishakom an-Nedimom, ad-Dulefom i oružnikom Mesrurom...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobreju.

947. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je halifa pošao sa svoga mjesta u pratnji Džafera i

ostalog društva, te uđoše u garderobu, svi obukoše trgovačku odjeću i uputiše se ka Tigrisu. Ukrcaše se u jedan čamac ukrašen zlatom i otisnuše se niz vodu dok ne stigoše tamo gdje su željeli. Odjednom začuše glas djevojke koja je uz saz pjevala stihove:

Rekob mu kada je preda se vino donio
I dok je slavuj u granju strasno pjevao:

"Dokle ćeš se, dragi, sustezati od radosti?
Život nam je pozajmljen - valja se prenuti!

Zato pij vino što ti iz ruke gazela nudi,
Što čežnjivo te i slomljena srca gledi!"

Na obrazu njegovom svježe ruže posađene
A među kovrdžama ima narove uzgojene;

Ogrebotina na njegovom licu ti se čini
Kao pepeo hladni, a obraz kao da je plameni:[54]

"Valja ti ga zaboravit" zlobnik će reći;
"Kako mogu kad lice mu krase brčići?"

Kada je čuo glas, halifa uskliknu:

- Kako je divan ovaj glas, Džafere!

- Gospodaru - na to će Džafer - do moga uha nikada nije doprla ugodnija ni ljepša pjesma. Međutim, gospodaru, slušanje iza zida samo je polovično slušanje. Kako bi tek bilo kad bismo poslušali iza paravana!

- Hajdemo, Džafere! Uđimo oveme domaćinu, možda ćemo svojim očima vidjeti pjevačicu.

- Slušam i pokoravam se - reče Džafer pa izađoše iz čamca i zamoliše da uđu, a onda se pojavi jedan divan mladić koji je umiljato i rječito govorio. Mladić izađe pred njih i reče:

- Dobro došli, gospodo! Činite mi čast! Uđite i osjećajte se ugodno!

Oni uđoše, dok je mladić išao pred njima i vidješe da kuća ima četverostruke pregrade, da joj je tavan zlatan i zidovi ukrašeni kristalom. U kući se nalazio trijem sa divnom sećijom na kojoj je bilo stotinu mjesecolikih djevojaka. Mladić im doviknu nešto, te one siđoše sa svojih sjedišta, a onda se domaćin obrati Džaferu:

- Gospodine, ja ne znam ko od vas ima viši čin. U ime Allaha, neka prvi među vama izvoli sjesti na počasno mjesto, a njegovi drugovi neka zauzmu mjesta prema svome rangu.

Oni sjedoše svaki na svoje mjesto, dok ih je Mesrur dvorio. Onda domaćin reče:

- Gosti, dopuštate li da vam donesem malo hrane?

---

54 Ogrebotina je aluzija na ožiljak ljubavi i sjete.

- Da - odgovoriše oni, a mladić naredi djevojkama da donesu hranu, te priđoše četiri djevojke utegnuta struka, noseći sofru na kojoj je bilo svega: onog što hoda, što leti, što pliva u moru, čaplji, prepelica, pilića, golubova. Na rubovima sofre bili su ispisani stihovi koji priliče sjedeljkama. Gosti pojedoše koliko su mogli i kada opraše ruke, mladić reče:

- Gospodo, ako vam nešto treba, samo mi recite, bit će mi čast da vam učinim.

- Dobro - odgovoriše gosti. - Mi smo došli u tvoju kuću samo zbog glasa koji smo čuli iza kućnih zidova. Željeli bismo ga poslušati i vidjeti čiji je. Ako odlučiš da nam takvu uslugu učiniš, bit će to zato što si plemeit, a mi ćemo se vratiti tamo odakle smo došli.

- Dobro mi došli - opet će mladić, pa se obrati jednoj crnoj djevojci: - Dovedi svoju gospodaricu, tu i tu.

Djevojka izađe, a onda se vrati noseći stolicu koju postavi, pa opet ode i dovede jednu djevojku nalik na uštap u punome sjaju. Ta djevojka sjede na stolicu, a crna joj pruži navlaku od atlasa iz koje ona izvadi lutnju ukrašenu dijamantima i smaragdima, sa zlatnim vijcima...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

948. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je djevojka prišla i sjela na stolicu, a zatim je iz navlake izvadila lutnju ukrašenu dijamantima i smaragdima, sa zlatnim vijcima. Ona zategnu strune za divnu pjesmu, i bila je kao da je baš o njoj i njenoj lutnji rekao pjesnik:

Kao majka čedo, lutnju je zagrlila
I u krilu je držeći vijke zatezala;

Da dotakne strune prinosi desnu ruku
Samo da bi lijevu primaknula vijku.

Zatim privi lutnju na grudi, nagnu se nad nju kao majka nad čedo, pa dotaknu strune i lutnja ciknu kao dijete kada vapi za majkom. Djevojka poče svirati i pjevati:

Nek mi sudba vrati koga volim makar me korila.
"Diži čašu i pij", prijatelju svom sam kazala.

S krvlju ljudskog srca vino miješano je
Jer pijući ga čovjek je veseo te se ushićuje.

Labor se sprema punu čašu nam donijeti;
Je li puni mjesec uspio ikada zvijezdu ponijeti?

Koliko puta sam noću s mjesecom besjedio
Što nad Tigrisom je kroz tminu svijetlio!

Kada mjesec puni klone na stranu zapadnu -
Kao da si nad vodom isukao sablju zlaćanu.

Pošto otpjeva pjesmu, djevojka briznu u plač, te svi u kući zaplakaše toliko da zamalo ne presvisnuše. Svi su bili ošamućeni, cijepali su odjeću i busali se po licu - toliko je lijepo pjevala. Onda ar-Rešid reče:

- Pjesma ove djevojke govori da je zaljubljena i rastavljena od dragoga.
- Ona oplakuje majku i oca - reče domaćin, a halifa ponovi:
- Nije to plač zbog gubitka oca i majke, već žal zbog gubitka dragoga.

Halifa je bio ushićen njenom pjesmom, te reče Abu Ishaku:

- Tako mi Boga, takvu nisam vidio!
- Gospodaru, ni ja joj se ne mogu nadiviti, niti se zbog uzbuđenja mogu obuzdati - odgovori Abu Ishak.

Za sve to vrijeme, halifa je posmatrao domaćina zagledajući njegovu ljepotu i otmjene crte, te uoči da mu je lice žuto i on mu se obrati:

- Mladiću!
- Evo me, gospodine! - odazva se domaćin.
- Znaš li ko smo mi?
- Ne znam - odgovori mladić, a onda reče Džafer:
- Hoćeš li da ti kažemo ime svakog od nas?
- Hoću.
- Ovo je zapovjednik pravovjernih i amidžić Poslanikov - reče Džafer pa navede imena ostalih. Zatim progovori ar-Rešid:
- Hoću da mi kažeš otkud ovo bljedilo na tvome licu. Jesi li ga dobio, ili ga imaš od rođenja?
- Zapovjedniče pravovjernih, moja priča je neobična i čudesna toliko da, ako bi se ispisala iglama u uglovima očiju, bila bi poučna za onoga kome je do pouke.
- Ispričaj mi je, možda je lijek za te u mojim rukama.
- Zapovjedniče pravovjernih, saslušaj me i pruži mi svoju ruku.
- Hajde, ispričaj mi, jer sam već radoznao da čujem.
- Znaj, zapovjedniče pravovjernih - poče kazivati mladić - da sam ja prekomorski trgovac, a porijeklom sam iz grada Omana. Moj otac je bio bogati trgovac. Imao je trideset lađa za pomorsku trgovinu i svake godine je za njih plaćao trideset hiljada dinara. Bio je to velikodušan čovjek. Naučio me je pismenosti i svemu ostalom što je čovjeku potrebnno. Kada mu se približi

smrt, otac me pozva pa mi ostavi u amanet ono što se obično i ostavlja, a onda ga svevišnji Allah uze svojoj milosti - neka Allah poživi zapovjednika pravovjernih.

Moj otac je imao ortake koji su trgovali njegovim novcem ploveći morem. Jednoga dana, sjedio sam u svojoj kući s grupom trgovaca, kad uđe jedan moj sluga i reče:

- Gospodine, pred vratima je čovjek koji traži dopuštenje da uđe.

Ja mu dadoh dopuštenje, te čovjek uđe noseći na glavi nešto pokriveno. On to spusti ispred mene, a ja otkrih zavežljaj i vidjeh da je u njemu voće stiglo u nevrijeme, so i neke neobične stvari kojih nema u našoj zemlji. Zahvalih čovjeku i dadoh mu stotinu dinara, te on ode blagosiljajući. Razdijelih to prisutnim prijateljima i upitah trgovce:

- Odakle li je ovo?!

- To je iz Basre - rekoše pa mi počeše hvaliti Basru i njene ljepote. Složiše se da na svijetu nema ljepšega grada od Bagdada, niti boljih ljudi od Bagdađana. Opisivali su Bagdad, uljudnosti njegovih stanovnika, prijatnu klimu i njegov lijep izgled, tako da me obuze čežnja za Bagdadom. Maštao sam o tome da ga vidim. Onda prodadoh imovinu i posjede, prodadoh i lađe za stotinu hiljada dinara, prodadoh robove i robinje i sakupih novac koga je bilo hiljadu hiljada dinara, osim dijamanata i drugih dragocjenosti. Iznajmih jednu lađu i ukrcah na nju svoju imovinu i robu. Plovio sam danima i noćima dok ne stigoh do Basre. Provedoh u njoj neko vrijeme, a onda iznajmih lađu na koju ukrcah imovinu, te smo plovili nekoliko dana dok ne stigosmo do Bagdada. Raspitah se gdje žive trgovci i koje mjesto je najugodnije za stanovanje. Rekoše mi da je to mahala al-Karh. Odoh u tu mahalu i zakupih kuću u ulici koja se zove Zafran ulica. Prenesoh u kuću sve što sam imao i ostadoh u njoj neko vrijeme.

Jednoga dana, pođoh u šetnju noseći malo novaca. Bio je petak, te odoh u džamiju koja se zove "al-Mensur" i u njoj se klanja džuma.

Kada klanjasmo namaz, odoh s ljudima na mjesto koje se zove Karnussirat. Tu ugledah jednu visoku kuću s balkonom koji je gledao na obalu i imala je prozore. S grupom ljudi stigoh do toga mjesta i vidjeh jednog starca kako sjedi. Na njemu je bilo lijepo odijelo i od njega je dopirao ugodan miris. Bradu je češljao tako da mu se na grudima dijelila u dva pramena nalik na srebrene trske. Oko njega su bile četiri djevojke i pet momaka. Obratih se nekom čovjeku:

- Kako se zove ovaj čovjek i čime se bavi?

- To je Tahir ibnu-l-Ala koji drži djevojke. Ko god mu dođe, može jesti, piti i ljepotice gledati.

- Allaha mi, odavno tražim tako nešto...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom dopuštenju

949. NOĆ

Kada nastupi devet stotina četrdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić rekao:

- Allaha mi, odavno tražim tako nešto.

Tako ja, zapovjedniče pravovjernih, priđoh starcu, pozdravih ga i rekoh:

- Gospodine, nešto mi je potrebno od tebe.

- Šta ti je potrebno? - upita me.

- Želio bih da noćas budem tvoj gost.

- Drage volje - odgovori starac, pa dodade: - Sinko, ja imam mnogo djevojaka. Neke od njih uzimaju deset dinara za noć, a neke više. Izaberi šta želiš.

- Biram onu koja naplaćuje deset dinara.

Odbrojah mu tri stotine dinara za mjesec, a on me prepusti jednom momku koji me odvede u kućni hamam i posluži me na najbolji način. Ja izađoh iz hamama, pa me momak povede do jedne odaje i pokuca na vrata. Kada djevojka izađe, momak joj reče:

- Preuzmi svoga gosta.

Djevojka me ljubazno dočeka smijući se i veseleći. Onda me uvede u čudesnu odaju ukrašenu zlatom. Osmotrih djevojku i uočih da je poput mjeseca u punome noćnom sjaju. Dvorile su je dvije djevojke nalik na dvije zvijezde.

Djevojka me posadi, pa sjede pored mene i dade znak djevojkama koje donesoše sofru sa svim vrstama mesa: kokošijim, jarebičijim, čapljinim, golubijim. Jeli smo dok se siti ne najedosmo. U životu nisam kušao ukusniju hranu. Kada završismo s jelom, digoše sofru, pa poslužiše piće, mirise, slatkiše i voće.

Ostadoh tako kod djevojke mjesec dana. Kada mjesec minu, odoh u hamam, a onda dođoh šejhu i rekoh mu:

- Gospodine, sada želim djevojku koja za jednu noć uzima dvadeset dinara.

- Izbroj mi zlatnike - na to će šejh.

Ja odoh, donesoh zlatnike i izbrojah mu šest stotina dinara za mjesec dana. Starac pozva slugu i reče mu:

- Vodi gospodina!

Sluga me otprati u hamam, a kada izađoh, odvede me do vrata neke odaje, te pokuca i izađe jedna djevojka kojoj sluga reče:

- Vodi svoga gosta!

Djevojka me primi da ljepše nije moglo biti. Dvorile su je četiri djevojke, te ona naredi da donesu jelo. Tako stiže sofra na kojoj je bilo svih vrsta jela. Prihvatih se jela i kada sam završio, digoše sofru, a djevojka uze lutju i zapjeva stihove:

Mošuse što dopireš iz babilonske zemljice,
Čežnje ti moje, odnesi joj moje poslanice.

U tim krajevima poznavao sam sva staništa,
A staništa mojih dragih tako su plemenita.

Tamo živi ona što svakog je zanijela,
Al' nikom ko je voli nije se odazvala.

Ostao sam kod te djevojke mjesec dana, a onda odoh šejhu i rekoh mu:

- Sada hoću djevojku za četrdeset dinara.

- Izbroj mi zlatnike - reče šejh, te mu ja za mjesec dana odbrojah hiljadu i dvije stotine dinara i kod djevojke provedoh mjesec kao jedan dan, jer je toliko bila lijepa i druželjubiva. Onda odoh šejhu i kako je već bila večer, začuh veliku buku i galamu, pa ga upitah:

- Šta je to?

- Noćas je kod nas najznačajnija noć, vrijeme kada se svi zabavljaju jedni s drugima. Hoćeš li se popeti na terasu i pogledati te ljude?

- Hoću - odgovorih, pa se popeh na terasu i ugledah jedan lijep zastor, a iza njega veličanstvenu odaju sa sećijom na kojoj se nalazio divan ćilim. Tu je bila jedna djevojka koja je prisutne izluđivala ljepotom, ljupkošću, stasom i skladnošću. Pored nje je stajao mladić držeći ruku oko njenog vrata dok su jedno drugo ljubili.

Kada je vidjeh, zapovjedniče pravovjernih, nisam se mogao obuzdati, niti sam znao gdje se nalazim - toliko me očarala njena ljepota.

Siđoh s terase i raspitah se o njoj kod djevojke kod koje sam boravio, opisujući je. Djevojka me upita:

- Šta imaš ti s njom?

- Tako mi Boga, pamet mi je uzela.

Djevojka se osmjehnu:

- Abu-l-Hasane, zar je želiš?

- Da, bogami! Ona mi je srce i razum osvojila.

- To je kćer Tahira ibnu-l-Ala. Ona je naša gospodarica, a sve mi njene smo robinje. Znaš li, Abu-l-Hasane, koliko koštaju jedna njena noć i dan?

- Ne znam - rekoh.

- Pet stotina dinara, a ona i carevima leži na srcu.

- Allaha mi, spiskat ću svu imovinu na tu djevojku!

Tu noć provedoh boreći se s čežnjom. Sutradan odoh u hamam, pa obukoh najgizdavije, carsko ruho, odoh njenom ocu i rekoh:

- Gospodine, hoću djevojku koja košta pet stotina dinara.

- Izbroj mi zlatnike - reče šejh, a ja mu za mjesec dana odbrojah petnaest hiljada dinara. Šejh ih uze, pa reče slugi:

- Vodi ga svojoj gazdarici!

Sluga me odvede do jedne odaje koja je bila tako krasna da moje oči ljepšu nisu vidjele na cijelom svijetu. Uđoh u odaju i ugledah djevojku koja je sjedjela. Čim je vidjeh, pamet mi stade

pred njenom ljepotom, zapovjedniče pravovjernih. Bila je kao pun mjesec u četrnaestoj noći...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

950. NOĆ

Kada nastupi devet stotina pedeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić pripovijedao zapovjedniku pravovjernih o djevojčinoj ljepoti i da mu je rekao:

- Bila je kao pun mjesec u četrnaestoj noći: lijepa, zanosna, stasita, skladno građena, s glasom koji bi postidio divni zvuk lutnje, kao da je upravo na nju mislio pjesnik kada je pjevao:

Ona reče dok je čežnja njome titrala
U noći što se kao crna smola spuštala:

"Noći, hoću li u tvojoj tmini prijatelja imati
I hoće li imat' ko moju picu tucati?"

Lutnju ona rukom tad udari uzdahnuvši
Kao što očajnik uzdiše neutješno zaplakavši:

"Usta su ljepša kad imaju čačkalicu
A ćuna je k'o čačkalica kad uđe u picu.

Ah, muslimani, zašto vam se ćune ne dižu
I meni jadnoj zašto ne pomažu?"

Meni ćuna skoči tad u gaćama bijelim
Pa sve kliče: "Dolazim ti, dolazim!"

Razvezah joj učkur, a ona se tobože prestravi
"Ko si?", pita. "Mladić što na poziv ti se javi."

Kao laktom njenim, počeh ga zabadati
I pri tom fino je po bedrima udarati

Kad ustadoh, pošto sam tri puta svršio,
Reče: "Prijatno tucanje!" a i ja njoj sam nazdravio.

Kako je divno drugi pjesnik rekao:

Kada bi nevjernici takvu djevojku vidjeli,
Umjesto idola za Gospoda svog bi je uzeli.

U more koje je slano kada bi pljunula,
Morska voda bi od toga slatka postala.

Kada bi je monah kakav sa Istoka vidio
Put na istok bi ostavio i na zapad pohrlio.

Kako je divno i ovaj pjesnik rekao:

Tek jednom je vidjeh pa me zbuniše
Tanahnosti koje ni misli moje ne opisaše.

Da volim je - slutnje djevojku spopadoše,
Te joj zbog toga žarom obrazi planuše.

Ja selamih djevojku, a ona mi reče:

- Dobro mi došao! Osjećaj se lijepo i ugodno.

Onda me ona, zapovjedniče pravovjernih, uze za ruku pa me posadi pored sebe i ja zaplakah zbog silne čežnje i plašeći se rastanka, te prolijevajući suze, izgovorih stihove:

Volim noćne odlaske, a u njima nema radosti:
Možda će sudba htjeti pa ćemo se opet sastati;

I dane zajedničke ja ću ipak mrziti
Znajuć' da sve što traje jednom će prestati.

Djevojka me poče zabavljati ugodnim riječima dok sam ja ronio morem čežnje, strahujući da će uskoro doći jadi rastanka, a volio sam je odveć, čeznuo za njom i mislio na bol rastanka i daljine. Onda izgovorih stihove:

Još dok sam s njom bio na rastanak sam mislio
I suze crvene poput krvi tada sam prolio.

Suzne oči sam o vrat djevojčin brisao -
Tä kamforom bih samu krv zaustavio!

Onda djevojka naredi da donesu hranu, te nam četiri mlade proste djevojke donesoše jelo, voće, slatkiše, cvijeće i vino. Tako mi, zapovjedniče pravovjernih, jedosmo pa zasjedosmo uz vino. Oko nas je bilo mirisno cvijeće, na mjestu koje samo caru priliči. Zatim njoj, zapovjedniče pravovjernih, dođe jedna djevojka sa svilenom navlakom koju djevojka uze, izvadi iz nje lutnju, pa je stavi u krilo i dodirnu strune tako da lutnja zacvili poput djeteta što cvili majci, te zapjeva:

Rujno vino pij iz ruku gazele što ti ga daju
Jer gazele i vino tanahnošću nalikuju.

U vinu rujnome onaj što ga pije uživa
Samo kad ga krčmar svijetla obraza dariva.

Tako ja, zapovjedniče pravovjernih, provedoh kod nje neko vrijeme dok mi ne ponestade novca, te sam, sjedeći pored djevojke, počeo misliti na rastanak i suze mi linuše niz obraze kao bujica, tako da nisam znao je li dan ili noć.

- Zašto plačeš? - upita me djevojka.

- Otkako sam došao k tebi, tvoj otac mi svake noći uzima pet stotina dinara, te mi više nije ostalo novaca. Pjesnik je imao pravo kada je rekao:

Kad si siromah, tuđin si u zavičaju svome;
S novcem si i u tuđini k'o u kraju rođenome.

Djevojka mi reče:

- Moj otac je imao običaj da trgovca kada propadne, a očev je gost, ugošćava još tri dana, a zatim ga izbaci, tako da nam se nikad više ne vrati. Međutim, čuvaj ti svoju tajnu i ne odaji se, a ja ću već smisliti nešto da se sretnem s tobom, uz Božiju pomoć, jer u mom srcu je velika ljubav prema tebi. Znaj da je sav očev novac u mojim rukama. On ne zna ni koliko ga ima, pa ću ti ja svakog dana donositi kesu sa pet stotina dinara, a ti ćeš je davati mome ocu i reći ćeš: "Od sada ću ti davati novac svakog dana." Kad god ti njemu platiš, on plati meni, a ja ću novac davati tebi. Trajat će dokle Bog bude htio.

Ja zahvalih djevojci i poljubih joj ruke. Onda ostadoh kod nje, zapovjedniče pravovjernih, cijelu godinu dana u takvoj situaciji. Jednoga dana, ona žestoko udari svoju djevojku koja joj reče:

- Tako mi Boga, učinit ću da tebe srce zaboli kao što je ovo mene zaboljelo!

I ta robinja ode djevojčinom ocu pa mu kaza o nama sve, od početka do kraja. Kada je Tahir saslušao robinju, on istog trena skoči, pa dođe k meni dok sam sjedio s njegovom kćerkom i reče mi:

- Hej, čovječe!

- Evo me! - odazvah se.

- Moj je običaj da trgovca kada propadne ugostim još tri dana. Ti kod mene godinu dana jedeš, piješ i radiš šta hoćeš. Svucite ga! - obrati se zatim svojim momcima.

Momci postupiše po naređenju i dadoše mi ružnu odjeću, vrijednu pet dirhema. Zatim mi dadoše deset dirhema, pa starac reče:

- Odlazi! Neću te tući ni psovati, ali idi svojim putem. Ostaneš li u ovom gradu, krv ću ti prosuti!

Ja izađoh, zapovjedniče pravovjernih, mimo svoje volje i ne znajući kamo da krenem. U srcu sam nosio sav jad ovoga svijeta i obuze me nemir, te pomislih: "Doplovio sam preko mora sa hiljadu hiljada dinara, računajući tu novac od trideset lađa, i sve je to otišlo u kuću ovog odvratnog starca!"

Tako odoh od njega go i slomljena srca. Bože moj, da čuda li velikoga! Ostadoh u Bagdadu tri dana ne okusivši ni jela ni pića. Četvrtog dana, ugledah jednu lađu koja je polazila u Basru. Ukrcah se na nju i platih gazdi za prijevoz, te stigoh u Basru. Dođoh u čaršiju potpuno gladan i ugleda me jedan bakalin koji mi priđe pa me zagrli, jer je bio moj prijatelj i prijatelj moga oca. Taj čovjek me upita kako sam i kada mu ispričah sve što mi se dogodilo, on reče:

- Allaha mi, tako ne postupa razuman čovjek! Šta namjeravaš raditi nakon svega?

- Ne znam šta ću raditi - odgovorih.

- Hoćeš li sjediti kod mene i knjižiti mi prihode i rashode? Svakog dana ćeš dobijati dirhem, mimo hrane i pića.

Pristadoh, zapovjedniče pravovjernih, i ostadoh kod njega godinu dana trgujući dok ne sakupih stotinu dinara. Onda iznajmih jednu sobu na obali mora očekujući da doplovi neka lađa s robom pa da kupim robe za stotinu dinara i uputim se u Bagdad.

Jednoga dana, doploviše lađe i svi trgovci nagrnuše k njima da kupuju. Ja pođoh s njima, kad se pojaviše dva čovjeka iz potpalublja, postaviše dvije stolice i sjedoše na njih. Onda im pridoše trgovci radi kupovine, te ona dvojica rekoše slugama:

- Donesite ćilim!

Sluge donesoše ćilim, a zatim neko donese jednu vreću iz koje čovjek izvadi kesu, odriješi je i strese sadržinu na ćilim - bilo je to nešto što je plijenilo poglede: dijamanti, biserje, merdžani, smaragdi i koralji svih vrsta...

Šeherzadu zateče jutro te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

951. NOĆ

Kada nastupi devet stotina pedeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić ispričao halifi priču o trgovcima, o kesi i svakojakim dragocjenostima u njoj, a onda nastavi:

- Potom se, zapovjedniče pravovjernih, jedan od dvojice ljudi koji su sjedili na stolicama obrati trgovcima:

- Okupljeni trgovci! Danas neću prodavati, jer sam umoran.

Trgovci su podizali cijenu, tako da dostiže četiri stotine dinara, a onda vlasnik kese, koga sam odavno poznavao, reče:

- Zašto ti ništa ne govoriš i ne dižeš cijenu kao ostali trgovci?

- Allaha mi, gospodine, ja nemam ništa od ovosvjetskih dobara osim stotinu dinara!

Bilo me je stid toga čovjeka, tako da mi oči zasuziše, a on me pogleda i teško mu bi zbog mene, te reče trgovcima:

- Budite mi svjedoci da sve dijamante i dragocjenosti iz torbe prodajem ovom čovjeku za stotinu dinara, premda znam da to vrijedi toliko i toliko hiljada dinara. To mu je dar od mene.

I čovjek mi dade kasu, vreću, ćilim i sve dragulje na njemu. Ja mu zahvalih, a svi prisutni trgovci ga pohvališe. Onda to pokupih, odoh na zlatarski trg pa sjedoh da trgujem.

Među svim tim dragocjenostima nalazila se jedna hamajlija u obliku diska - majstorski rad težak pola ritala. Bio je jarko crven i na njemu su sa strana bili ispisani redovi nalik na mravlje tragove. Nisam znao čemu disk služi.

Trgovao sam godinu dana. Onda uzeh disk i rekoh:

- Ovo što sam dobio od trgovca dugo mi stoji, a ne znam šta je ni čemu služi.

Dadoh hamajliju posredniku koji je uze i ode s njom, a onda se vrati i reče:

- Niko od trgovaca ne daje za nju više od deset dirhema.

- Neću je dati za taj novac - rekoh, a on mi hamajliju baci u lice i ode.

Drugog dana, izložih je opet na prodaju i cijena se pope na petnaest dirhema. Ja ljutito uzeh hamajliju od posrednika i odložih je negdje kod sebe.

Dok sam jednog dana sjedio, naiđe nekakav čovjek, pozdravi me i upita:

- Hoćeš li mi dopustiti da pregledam tvoju robu?

- Hoću - rekoh.

Bio sam ljut, zapovjedniče pravovjernih, što se negdje zagubio taj disk. Čovjek je preturao po robi, ali ne uze iz nje ništa osim hamajlije. Kada ugleda hamajliju, zapovjedniče pravovjernih, taj došljak poljubi vlastitu ruku i reče:

- Hvala Allahu! Hoćeš li mi prodati ovo? - obrati mi se zatim.

- Hoću - rekoh ljuteći se još više, a on me upita:

- Koliko košta?

- Koliko ti daješ za nju?

- Dvadeset dinara - odgovori.

Misleći da se šali sa mnom, rekoh:

- Produži svojim putem!

- Pedeset dinara! - reče čovjek. Ja mu ne odgovorih, a on dodade:

- Hiljadu dinara!

Sve se to događalo, zapovjedniče pravovjernih, dok sam ja šutio. Čovjek se nasmija mojoj šutnji, pa me upita:

- Zašto mi ne odgovoriš?

- Idi ti svojim putem - rekoh namjeravajući da se posvađam s njim. On je dodavao hiljadu na hiljadu, ali ja nisam odgovarao dok čovjek ne reče:

- Hoćeš li ovo prodati za dvadeset hiljada dinara?

Ja sam mislio da se šali sa mnom. Oko nas se okupiše ljudi i svi su govorili:

- Prodaj! Ako ne kupi, svi ćemo navaliti na njega i istući ga, pa ćemo ga izbaciti iz zemlje.

- Da li ti kupuješ ovo, ili se šališ sa mom? - rekoh.

- Hoćeš li prodati, ili se ti šališ sa mom?

- Prodat ću.

- Dajem trideset hiljada dinara. Uzmi novac, pa da sklopimo ugovor.

- Budite mi svjedoci, ali pod uvjetom da mi kaže čemu služi i kakva je korist od nje - rekoh prisutnima.

- Zaključimo ugovor pa ću ti kazati čemu služi i kakva je korist od nje.

- Prodao sam ti.

- Allah mi jamči za ono što kažem.

Zatim čovjek izvadi zlatnike i gurnu mi ih, pa uze disk i stavi ga u džep, te mi reče:

- Jesi li zadovoljan?

- Jesam.

- Budite svjedoci da je sklopio pogodbu i uzeo trideset hiljada dinara. Jadniče - obrati se zatim meni - da si još oklijevao dogurao bih na stotinu hiljada dinara, čak na hiljadu hiljada dinara!

Kada sam to čuo, zapovjedniče pravovjernih, potpuno problijedih i od tada imam bljedilo koje vidiš. Onda rekoh tome čovjeku:

- Reci mi zašto sve to i čemu služi disk.

- Indijski car ima kćer od koje niko ljepšu nije vidio, ali ima padavicu. Car je pozvao sve ljude od nauke i pera, te čarobnjake, ali je nisu izliječili. Prisustvujući na tome skupu, rekoh: “Care, ja poznajem čovjeka koji se zove Sadullah al-Babili. Na cijeloj zemlji nema čovjeka koji se bolje od njega u to razumije. Ako misliš da je dobro da me pošalješ njemu, učini to.” “Idi k njemu”, reče car. “Neka mi donesu komad karneola”, rekao sam. Car naredi da mi donesu veliki komad karneola, stotinu hiljada dinara, te poklon. Uzeh sve to i uputih se u Babilon. Raspitah se za jednog starca, pa me uputiše k njemu, te mu dadoh stotinu hiljada dinara i poklon. On to primi od mene, onda uze i veliki komad karneola pa dovede brusača koji napravi ovaj disk. Onda šejh provede sedam mjeseci proučavajući zvijezde dok ne odabra vrijeme pogodno za pisanje, te na disku zapisa ove zapise koje vidiš. Zatim ja donesoh hamajliju caru...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

952. NOĆ

Kada nastupi devet stotina pedeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić kazivao zapovjedniku pravovjernih kako mu je onaj čovjek rekao:

- Uzeh ja hamajliju i odoh caru, a čim je car stavi svojoj kćeri ona odmah ozdravi. Bila je sve-

zana sa četiri lanca i svake noći je uz nju ostajala jedna djevojka koja bi osvitala zaklana. Čim joj je stavio tu hamajliju, djevojka je ozdravila, te se car silno obradova izlječenju, bogato me nagradi i kao sadaku razdijeli veliko blago. Hamajliju je stavio djevojci oko vrata. Jednog dana, ona se ukrca na lađu sa svojim robinjama da se provozaju morem i jedna djevojka ispruži ruku igrajući se s njom, a ogrlica se otkinu i pade u more. Istog časa se povrati bolest carevoj kćeri i cara obuze velika žalost. On mi dade silno blago i reče: "Pođi šejhu i neka joj napravi drugu hamajliju." Odoh šejhu i utvrdih da je umro, pa se vratih caru i obavijestih ga o tome. Car me posla sa desetericom ljudi da obilazimo svijet ne bismo li našli lijeka. Allah dade da naiđem na te.

Tako on, zapovjedniče pravovjernih, uze hamajliju od mene i ode. Eto šta je uzrok bljedilu moga lica.

Poslije toga, zaputih se u Bagdad sa svim svojim novcem i nastanih se u kući u kojoj sam bio. Kad osvanu jutro i obukoh se, odoh u Tahirovu kuću ne bih li vidio onu koju volim, jer mi je u srcu samo jačala ljubav prema njoj. Stigoh starčevoj kući i vidjeh da je rešetka na prozoru odvaljena. Upitah jedog momka: "Šta je Bog učinio sa šejhom?" "Jedne godine mu je došao neki trgovac po imenu Abu-l-Hasan al-Umani. Živio je s njegovom kćerkom neko vrijeme, a kada je potrošio sav novac, starac ga je izbacio ojađena iako ga je djevojka veoma voljela. Kada je mladić otišao, djevojka se teško razbolje, tako da je bila na samrti. Ona upozna oca sa svojim stanjem, te on posla da traže mladića po svijetu jamčeći da će dati stotinu hiljada dinara onome ko ga dovede. Međutim, niko ga nije vidio, niti je bilo traga od mladića, a djevojka je na samrti.

- Kako je njen otac?

- Prodao je robinje zbog nevolje koja ga je snašla.

- Hoćeš li da te uputim Abu-l-Hasanu?

- Tako ti Boga, brate, uputi me k njemu?

- Idi njenom ocu i traži muštuluk. Reci da Abu-l-Hasan stoji pred vratima.

Čovjek odjuri kao mazga koja se otkinula od žrvnja. Nije ga bilo neko vrijeme, a onda se vrati sa šejhom. Čim me ugleda, šejh se vrati u kuću i dade čovjeku stotinu hiljada dinara a ovaj uze novac i ode učeći dove za me. Onda šejh priđe, zagrli me i zaplaka govoreći:

- Gdje si bio za sve ovo vrijeme? Kćer mi je stradala zbog rastanka s tobom. Hajde u kuću.

Kada uđoh u kuću, šejh pade ničice zahvaljujući uzvišenom Allahu:

- Hvala Allahu koji nas sastavi s tobom.

Zatim ode svojoj kćeri i reče joj:

- Bog te izliječi od ove bolesti.

- Babo, mene je moguće izliječiti samo kada vidim lik Abu-l-Hasana.

- Kada pojedeš nešto i odeš u hamam, ja ću vas sastaviti.

- Je li istina to što kažeš?

- Svevišnjeg mi Allaha, istina je to što sam rekao!

- Ako vidim njegov lik, ni jelo mi nije potrebno.

- Dovedi svoga gospodara - reče šejh slugi.

Tako ja uđoh, zapovjedniče pravovjernih. Čim me djevojka ugleda, pade bez svijesti, a kada dođe k sebi, izgovori stihove:

Ponekad Allah zna rastavljene sastaviti
Kada su pomislili da se neće nikada vidjeti.

Nakon toga, djevojka se uspravi u sjedeći položaj i reče:

- Allaha mi, gospodine, nisam mislila da ću ti vidjeti lik osim u snovima.

Potom me zagrli, pa plačući reče:

- Abu-l-Hasane, sada ću jesti i piti - te joj donesoše jela i pića.

Boravio sam kod njih neko vrijeme, zapovjedniče pravovjernih, dok se djevojci ne povrati pređašnja ljepota. Tada njen otac pozva kadiju i svjedoke, te je vjenčaše sa mnom i prirediše sjajnu svadbu. Ona je i sada moja žena.

Mladić ustade od halife, a onda se vrati s jednim mladićem čudesne ljepote, kršna stasa i skladne građe, te reče tome mladiću:

- Poljubi zemlju pred zapovjednikom pravovjernih.

Mladić poljubi tlo pred halifom očaranim mladićevom ljepotom i koji je naprosto slavio svoga Tvorca.

Potom ar-Rešid ode sa svojom pratnjom i reče:

- Baš je ovo čudna stvar! Nisam čuo ni vidio neobičniju od nje.

A kada se smjesti u halifskom dvoru, halifa pozva:

Mesrure!

- Ovdje sam, gospodaru! - odazva se Mesrur, a halifa će:

- Saberi na ovome trijemu porez Basre, Bagdada i Horasana!

Kada Mesrur sakupi porez, bilo je to veliko blago koje je samo Bog mogao prebrojati. Onda halifa povika:

- Džafere!

- Evo me, gospodaru!

- Dovedi mi Abu-l-Hasana.

- Slušam i pokoravam se - reče Džafer i dovede mu mladića.

Čim stiže, Abu-l-Hasan poljubi tlo pred halifom plašeći se da ga traži zbog toga što je negdje pogriješio kada je halifa bio u njegovoj kući. Onda ar-Rešid reče:

- Omanče!

- Ovdje sam, zapovjedniče pravovjernih. Neka te Allah trajno obasipa svojim blagodatima.

- Odgrni ovu zavjesu.

Halifa je bio naredio da porez iz tri oblasti sakriju zavjesom. Kada Omanac podiže zavjesu sa trijema, dah mu stade pred silnim novcem. Halifa reče:

- Abu-l-Hasane! Da li ovdje ima više novca ili onog koji si dobio za disk-hamajliju?

- Svakako ovdje, zapovjedniče pravovjernih, i to mnogostruko više.

- Budite svjedoci, vi koji ste prisutni - reče halifa - da ovaj novac poklanjam mladiću.

Abu-l-Hasan poljubi tlo pred halifom, stideći se. Zatim pred ar-Rešidom zaplaka zbog velike radosti i čim zaplaka, krv mu se vrati u lice, te ono postade kao što je i bilo - poput uštapa u noći punoga sjaja. Halifa se začudi:

- Nema boga osim Allaha! Slava Onome koji jedno stanje zamjenjuje drugim, a On je vječan i ne mijenja se!

Potom donese mladiću ogledalo i pokaza mu njegovo lice. Kada mladić vidje lice, pade ničice zahvaljujući Allahu. Halifa naredi da mu se odnese novac moleći ga da ne prekida druženje s njim, te je mladić navraćao k njemu dok se halifa ne preseli milosti svevišnjeg Allaha.

Slava Živućem, koji ne umire, Gospodaru zemlje i neba.

PRIČA O IBRAHIMU, SINU AL-HASIBA, I DŽEMILI, KĆERI ABU-L-LEJSA, GUVERNERA BASRE

Priča se, sretni care, da je al-Hasib, gospodar Egipta, imao sina od koga nije bilo ljepšeg u njegovo doba. Strahujući za njega, nije mu dopuštao da izađe osim petkom radi džume. Idući tako jednom da klanja džumu, dječak naiđe pored nekog starog čovjeka koji je imao dosta knjiga. Mladić sjaha s konja, sjede pored starca i poče prevrtati knjige razgledajući ih. Tako ugleda sliku žene koja samo što nije govorila i od koje ljepšu nije vidio na dunjaluku.

Žena opčini mladića i pamet mu uze, te on reče starcu:

- Prodaj mi ovu sliku, stari.

Šejh se duboko nakloni i reče:

- Dajem ti je besplatno.

Mladić mu dade stotinu dinara i uze knjigu u kojoj je bila ta slika, pa je poče posmatrati i plakati danonoćno. Prestade jesti, piti i spavati, misleći: "Kad bih mogao pitati knjižara ko je uradio ovu sliku! Možda bi mi kazao. Ako je naslikana žena živa, došao bih do nje. Ako je pak izmišljena, prestao bih sanjariti o njoj i ne bih se mučio nečim što je nestvarno."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

953. NOĆ

Kada nastupi devet stotina pedeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić pomislio: "Ako bih pitao knjižara o ovoj

slici, možda bi mi kazao. Ako je lik izmišljen, prestao bih sanjariti o njoj i ne bih se mučio nečim što je nestvarno."

Kada opet dođe petak, mladić naiđe pored knjižara koji skoči na noge, a mladić mu reče:

- Amidža, reci mi ko je načinio ovu sliku.

- Naslikao ju je jedan Bagdađanin po imenu Abu-l-Kasim as-Sandalani. Stanuje u mahali koja se zove Mahala al-Karh. Ne znam ko je na slici.

Mladić ode od šejha ne govoreći nikome ništa u cijelome carstvu. Zatim klanja džumu-namaz i vrati se kući, pa uze jednu vreću koju napuni dijamantima i zlatom. Sami dijamanti vrijedjeli su trideset hiljada dinara. Mladić pričeka do jutra, pa ode, a da niko za to nije znao. On sustiže jedan karavan, vidje beduina i upita ga:

- Amidža, koliko ima odavde do Bagdada?

- Gdje si ti, a gdje je Bagdad, sinko! - reče beduin. - Do Bagdada ima mjesec dana putovanja.

- Amidža, ako me odvedeš do Bagdada, dat ću ti stotinu dinara i ovoga konja poda mnom koji vrijedi hiljadu dinara.

- Bog mi je jamac za ono što kažem. Noćas nemoj ići nigdje nego odsjedni kod mene.

Mladić pristade i odsjede kod beduina, a kad osvanu, beduin ga brzo povede prečicom polahkomivši se za konjem koga mu je obećao. Išli su tako dok ne stigoše do zidina Bagdada, te beduin reče:

- Hvala Allahu što se sve sretno svršilo! Gospodine, evo Bagdada!

Mladić se silno obradova, pa sjaha s konja i dade ga beduinu uz stotinu dinara. Onda uze vreću i poče se raspitivati za Mahalu al-Karh i za mjesto gdje borave trgovci. Sudbina ga dovede do jedne ulice u kojoj je bilo deset kuća - pet naspram pet. Na početku ulice nalazila se dvokrilna kapija sa srebrenom halkom, a kraj vrata dvije mramorne klupe prekrivene najljepšim platnom. Na jednoj klupi sjedio je čovjek dostojan poštovanja, lijepa izgleda, u gizdavom odijelu. Pred njim je bilo pet bijelih robova nalik na mjesec. Kada to mladić vidje, on prepozna znamenja koja mu je spomenuo knjižar. Pozdravi čovjeka, a ovaj mu odgovori na pozdrav poželivši mu dobrodošlicu, pa ga posadi pored sebe i upita ko je.

- Ja sam stranac - odgovori mladić. - Želim da budeš dobar i pogledaš u ovoj ulici neku kuću u kojoj bih mogao stanovati.

- Gazelo! - povika čovjek, pa se pojavi jedna djevojka i reče:

- Evo me, gospodine!

- Uzmi nekoliko slugu, pa otiđite u jednu kuću, očistite je, zastrite, postavite u nju sve što je potrebno od suđa i ostalo za ovoga lijepog mladića.

Djevojka ode i uradi kako joj je naredio, a onda šejh povede mladića i pokaza mu kuću, te mladić upita:

- Kolika je najamnina za ovu kuću, gospodine?

- Svjetloliki, neću uzeti od tebe ništa dok sam živ.

Mladić mu zahvali, a onda šejh pozva drugu djevojku, te izađe jedna poput sunca.

- Donesi šah - reče šejh. Djevojka donese šah i rob rasklopi ploču. Onda šejh reče mladiću:

- Hoćeš li igrati sa mnom?

- Hoću - odgovori mladić, te odigraše nekoliko partija. Pošto ga mladić pobijedi, šejh mu reče:

- Dobar si, mladiću. Sada si savršen. Tako mi Boga, u Bagdadu nema nikog ko me pobjeđuje, a ti si me pobijedio!

Potom namjestiše kuću, zastriješe je i donesoše sve što je trebalo, te šejh dade ključeve mladiću i reče mu:

- Gospodine, hoćeš li poći u moju kuću i kušati moj hljeb? Bit će mi čast.

Mladić pristade i pođe s njim. Kada stigoše kući, mladić vidje da je to lijepa kuća ukrašena zlatom, da u njoj ima kolekcija slika, raznih vrsta ćilima i stvari koje se ne daju ni opisati. Starac poželi mladiću dug život naredivši da donesu hranu. Postaviše sofru napravljenu u jemenskoj Sani i donesoše raznovrsna i neobična jela da nisu mogla biti ljepša ni ukusnija. Mladić je jeo dok se nije zasitio, a zatim opra ruke i poče razgledati kuću i ćilime. Potom se osvrnu prema vreći koju je imao, ali je ne vidje, te uskliknu:

- Bože moj, da čuda velikoga! Jeo sam obrok koji vrijedi dirhem ili dva, a izgubio sam vreću sa trideset hiljada dinara. Ipak molim Allaha da mi pomogne.

Zatim mladić ušuti ne mogavši ništa više reći...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

954. NOĆ

Kada nastupi devet stotina pedeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić vidio da mu je nestala vreća, pa se veoma zabrinuo. Šutio je ne mogavši riječi progovoriti. Onda mu šejh donese šah i reče:

- Hoćeš li igrati sa mnom?

- Hoću - odgovori mladić, te zaigraše i kada šejh pobijedi, mladić reče:

- Dobar si.

Mladić ustade napuštajući igru, a šejh upita:

- Šta ti je, momče?

- Hoću vreću.

Šejh ustade, izvadi je i reče:

- Evo je, gospodine! Hoćeš li opet igrati sa mnom?

- Hoću - odgovori mladić, te zaigraše i pošto ga mladić pobijedi, starac reče:

- Dok si bio obuzet mišlju o vreći, pobijedio sam te. Kada sam ti je dao, ti si mene pobijedio. Reci mi, sinko, iz koje si zemlje.

- Iz Egipta.

- Zašto si došao u Bagdad?

Mladić izvadi sliku i reče:

- Amidža, ja sam sin al-Hasiba, gospodara Egipta. Vidio sam ovu sliku kod jednog knjižara pa mi je pamet zanijela. Pitao sam ko ju je naslikao, te mi rekoše da ju je naslikao jedan Bagdađanin iz Mahale al-Karh, a zove se Abu-l-Kasim as-Sandalani, iz ulice poznate kao Zafran ulica. Uzeo sam nešto novaca i sâm se zaputio ne kazavši ništa nikome. Želim da mi učiniš veliku uslugu - da me pustiš tome čovjeku kako bih ga pitao zašto je naslikao ovu sliku i ko je na njoj.

- Allaha mi, sinko, ja sam Abu-l-Kasim as-Sandalani. Baš je čudno kako te je sudbina dovela k meni!

Kada je to čuo, mladić poskoči, zagrli šejha, izljubi mu glavu i ruke, pa reče:

- Tako ti Boga, reci mi ko je na toj slici!

- Sa zadovoljstvom - reče šejh pa ustade, otvori ormar i izvadi iz njega nekoliko knjiga u kojima je bila ta slika, pa reče:

- Znaj, sinko, da je na ovoj slici kćer moga amidže. Ona je u Basri, a otac joj je basranski namjesnik i zove se Abu-l-Lejs. Djevojka se zove Džemila i na cijelome svijetu nema ljepše od nje. Ne voli muškarce, ne podnosi čak ni da se spomene muškarac u njenom društvu. Odlazio sam amidži u namjeri da je uda za me i nudio sam mu novac, ali nije pristao. Kada je njegova kćer čula za to, naljutila se i poslala mi poruku koja je sadržavala i ovo: "Ako imaš pameti, nemoj ostati u ovom gradu, inače ćeš stradati i sam ćeš biti odgovoran." To je jedna prava napasnica.

Tako sam otišao iz Basre slomljena srca. Naslikao sam ovu sliku u knjigama i razdijelio je po zemlji ne bi li dopala šaka kakvom lijepom mladiću kao što si ti pa će se on već dosjetiti kako da je se domogne, a možda će i ona njega zavoljeti. Ja bih u tom slučaju tražio obećanje od mladića da, kada je se domogne, pokaže mi je, da je makar izdaleka vidim.

Kada je Ibrahim, sin al-Hasibov, čuo te riječi, on poniknu pogledom neko vrijeme, razmišljajući, a onda mu as-Sandalani reče:

- Sinko, u Bagdadu nisam vidio ljepšega od tebe. Kada te Džemila bude vidjela, vjerujem da će te zavoljeti. Pošto se nađeš s djevojkom i kada je osvojiš, hoćeš li moći pokazati mi je, makar da je izdaleka pogledam?

- Hoću - odgovorih, a šejh će na to:

- Kad je tako, onda ostani kod mene dok ne otputuješ.

- Ne mogu se zadržavati - reče mladić - jer u srcu mi je sve veća ljubav prema njoj.

- Pričekaj dok ti spremim lađu za tri dana i onda pođi u Basru.

Mladić pričeka dok šejh pripremi lađu i ukrca na nju sve što je bilo potrebno - jelo, piće i ostalo. Nakon tri dana, šejh reče mladiću:

- Spremi se za put, jer sam ti pripremio lađu na kojoj je sve što ti je potrebno. Lađa je moje vlasništvo, a mornari su moje sluge. Na lađi imaš svega dovoljno dok se ne vratiš. Mornari-

ma sam rekao da te služe do povratka.

Mladić ustade pa se ukrca na lađu, oprosti se sa šejhom i pođe u Basru. Onda izvadi stotinu dinara mornarima, ali mu oni rekoše:

- Mi smo uzeli plaću od svoga gospodara.

- Uzmite ovo kao nagradu, a ja mu neću reći za to.

Mornari uzeše novac blagosiljajući ga, a mladić uđe u Basru i raspita se za trgovačku četvrt. Rekoše mu da je tamo Hamdanov han i Ibrahim pođe do trga na kome se nalazio han. Pogledi su bili uprti u njega - toliko je bio lijep i mio. On uđe u han s jednim mornarom i upita za vratara. Kada ga uputiše k njemu, Ibrahim vidje da je to jedan otmjeni starac. Mladić ga pozdravi i pošto starac odgovori na pozdrav, došljak upita:

- Amidža, imaš li jednu lijepu sobu?

- Imam - odgovori starac, pa povede Ibrahima i mornara, otvori im jednu lijepu sobu ukrašenu zlatom i reče:

- Ova soba tebi odgovara.

Mladić izvadi dva dinara i reče:

- Uzmi dva dinara za ključ.

Vratar uze novac blagosiljajući mladića koji reče mornaru da ode na lađu. Onda on uđe u sobu, a vratar ostade uz njega dvoreći ga i reče:

- Gospodine, sretni smo što si ovdje.

Dajući mu dinar, mladić reče:

- Donesi za taj novac hljeba, mesa, kahve i pića.

Vratar uze novac i ode na pijacu, pa se vrati kupivši sve za deset dirhema. Ostatak dade Ibrahimu koji reče:

- Potroši to sam!

Vratar se silno obradova. Ibrahim se prihvati jela koje je tražio, te pojede pogaču i malo začina, a zatim se obrati vrataru:

- Odnesi ovo porodici!

Vratar uze hranu i odnese je svojoj porodici rekavši:

- Mislim da niko na zemlji nije plemenitiji od mladića koji se danas uselio kod nas, niti ima milijeg od njega. Ako ostane s nama, bit ćemo bogati.

Potom ode Ibrahimu koga zateče kako plače. Vratar sjede pa mu poče trljati noge i ljubiti ih govoreći:

- Zašto plačeš, gospodine? Ne dao Allah da plačeš!

- Amidža, želim da noćas pijem s tobom.

- Drage volje - reče vratar, a Ibrahim mu izvadi pet dinara i reče:

- Kupi nam voća i pića.

Zatim mu dade još pet dinara:

- Za ovo nam kupi meze, cvijeća i pet debelih kokoški, a donesi mi i saz.

Vratar ode i donese sve što je Ibrahim tražio, pa reče ženi:

- Pripremi ovu hranu i piće, ali tako da bude dobro, jer nas je taj mladić obasuo dobročinstvima.

Žena pripremi kako joj je rekao i kako se samo poželjeti može, a vratar uze sve to i odnese Ibrahimu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

955. NOĆ

Kada nastupi devet stotina pedeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vratareva žena pripremila hranu i piće koje ovaj uze i odnese Ibrahimu. Njih dvojica počeše jesti, piti i veseliti se, a onda mladić zaplaka i izgovori stihove:

Prijatelju, kada bih mogao dušu uložiti,
Sve blago i sve ovosvjetske slasti;

Džennet i vječnost kada bih mogao dati
Za tren sjedinjenja - srce bi htjelo pristati.

Mladić ciknu iz sveg glasa i pade ošamućen dok je vratar uzdisao. Kada se Ibrahim pribra, vratar mu reče:

- Ko te rasplakao, gospodine, i na koju to ciljaš stihovima? Ona može biti samo prašina pod tvojim nogama.

Mladić ustade i izvadi zavežljaj u kome su bile najljepše ženske haljine i reče:

- Ponesi ovo svojim ženama.

Vratar uze haljine pa ih odnese svojoj ženi koja dođe s njim u han pa kad uđe mladiću i vidje da plače, reče mu:

- Srce će nam presvisnuti! Reci nam koju ljepoticu želiš i nema joj druge nego da bude tvoja sluškinja.

- Amidža, treba da znaš da sam ja sin al-Hasiba, gospodara Egipta, i da sam zaljubljen u Džemilu, kćer Abu-l-Lejsa al-Amida.

- Bože! Bože! - povika vratareva žena. - Brate, ne govori tako da nas ko ne čuje pa ćemo stradati, jer niko na zemlji nije okrutniji od nje. Niko pred njom ne smije spomenuti muškarca, jer ona baš ne podnosi muškarce. Sinko, okani se nje i uzmi drugu.

Kada je čuo te riječi, mladić gorko zaplaka, a vratar mu reče:

- Nemam ništa osim duše, a i nju ću rizikovati za tvoju ljubav i smisliti nešto kako da dođeš do cilja.

I njih dvoje odoše od Ibrahima, a sutradan gost ode u hamam, obuče carsko ruho i tada se pojavi vratar sa ženom. Priđoše mu i rekoše:

- Gospodine, ovdje ima jedan grbavi krojač. To je krojač gospođice Džemile. Pođi njemu i reci šta ti je, možda će te on uputiti kako da dođeš do cilja.

Ibrahim ustade i pođe ka dućanu grbavog krojača. Kada mu uđe, zateče kod njega deset bijelih mjesecolikih robova. Pozdravi ih, a oni uzvratiše pozdrav i radujući se posadiše ga zbunjeni njegovom ljepotom i ljupkošću. Kada grbavac ugleda mladića, pamet mu stade pred njegovom ljepotom, a ovaj mu reče:

- Želim da mi zašiješ džep.

Krojač priđe, uze svileni konac i zaši mu džep koji je Ibrahim bio namjerno pocijepao. Pošto mu zaši džep, mladić izvadi pet dinara, dade mu ih i ode u svoju sobu. Krojač se začudi:

- Šta uradih ovome mladiću da mi da pet dinara?

I krojač provede noć razmišljajući o mladićevoj ljepoti i plemenitosti. Sutradan, Ibrahim dođe u njegov dućan, uđe i pozdravi ga, a krojač odgovori na pozdrav ukazujući mu počast i izražavajući dobrodošlicu. Kada Ibrahim sjede, obrati se grbavcu:

- Zašij mi džep, opet se odvalio.

- Sa zadovoljstvom, sinko - reče krojač, pa priđe i zaši mu džep, a Ibrahim mu dade deset dinara. Krojač uze novac očaran mladićevom ljepotom i plemenitošću, te reče:

- Tako mi Boga, mladiću, ovakav tvoj postupak mora imati neki uzrok. Čemu to zašivanje džepova? Reci mi o čemu se zapravo radi. Ako si zavolio nekog od ovih momaka, tako mi Boga nijedan nije ljepši od tebe. Svi su oni prah pred tvojim nogama i pred tobom su robovi. Ako je nešto drugo posrijedi, onda mi reci.

- Amidža, nije ovo mjesto za razgovor. Moja priča je čudna i moj slučaj je neobičan.

- Kad je već tako, onda pođi sa mnom u halvat - reče krojač, pa ustade, uze mladića za ruku i uvede ga u jednu odvojenu odaju u dućanu, te mu reče:

- Ispričaj mi, mladiću.

Ibrahim ispriča sve, od početka do kraja. Krojač je bio zapanjen njegovom pričom, te reče:

- Momče, boj se Boga i čuvaj se, jer ta koju si spomenuo pravi je tiran koji ne podnosi muškarce. Pazi na svoj jezik, inače ćeš stradati!

Kada je mladić čuo te riječi, on briznu u plač pa se uhvati za krojačeve skute, govoreći:

- Uzmi me u zaštitu, amidža, jer ću propasti! Ostavio sam carevinu, babovinu i djedovinu i otišao u svijet kao stranac. Ne mogu izdržati bez nje!

Kada krojač vidje šta se zbiva s njim, sažali se i reče:

- Sinko, nemam ništa osim duše, ali ću i nju rizikovati tebi za ljubav. Srce si mi ranio. Sutra ću smisliti nešto kako da ti smirim srce.

Mladić ga blagoslovi, pa ode u han i ispriča vrataru šta mu je rekao grbavac, a vratar reče:

- Lijepo je postupio prema tebi.

Sutradan mladić obuče najljepše odijelo, uze jednu kesu novaca i pođe grbavcu, pozdravi ga, pa sjede pored njega i reče:

- Amidža, ispuni ono što si mi obećao.

- Pođi odmah pa uzmi tri debele kokoške, tri mjerice biljnog šećera, dva mala ibrika napuni vinom i uzmi jedan pehar. Sve to metni u vreću pa se poslije sabah-namaza ukrcaj u čamac s jednim mornarom i reci mu: "Hoću da me odvezeš podno Basre." Ako ti kaže da čamac ne može tjerati dalje od jednog fersaha, reci mu: "Kako hoćeš". Kada prevali jedan fersah, podmićuj ga dok te ne doveze. Pošto stigneš tamo, prvi vrt koji budeš vidio pripada gospođici Džemili. Hele, kada vidiš vrt, dođi do ulaza i primjetit ćeš dva visoka stepenika prekrivena svilom. Na njima sjedi jedan čovjek grbav kao i ja. Njemu se požali - možda će se sažaliti i odvesti te da je vidiš makar izdaleka. Ja nemam drugog plana. Ako se ne sažali na te, propali smo i ti i ja. Ja mislim tako, a sve je u Allahovim rukama.

- Zamolit ću za pomoć uzvišenog Allaha. Nema moći ni sile do Allahove moći!

Mladić napusti grbavog krojača, pa ode u svoju sobu i u jednu finu vreću metnu što mu je krojač rekao. Kad osvanu jutro, Ibrahim ode na obalu Tigrisa i nađe jednog morara koji je spavao. Ibrahim ga probudi, dade mu deset dinara i reče:

- Odvezi me podno Basre.

- Uvjet je, gospodine, da ne pređem dalje od jednog fersaha. Pređem li pedalj, stradat ćemo i ja i ti.

- Kako hoćeš - reče Ibrahim, a mornar ga primi i otisnu se s njim. Kada stiže do vrta, mornar reče:

- Sinko, dalje odavde ne mogu. Ako prekoračim ovu granicu, stradat ćemo obojica.

Mladić mu izvadi deset dinara nagovarajući ga:

- Uzmi ovo, neka ti se nađe.

Mornar se zastidje, te reče:

- Prepuštam nas uzvišenom Allahu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

956. NOĆ

Kada nastupi devet stotina pedeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je mladić dao mornaru još deset dinara koje ovaj uze i reče:

- Prepuštam nas uzvišenom Allahu.

Tako se otisnu s mladićem, pa kad stigoše do vrta, Ibrahim poskoči od radosti i iskoči iz čamca za domet koplja pohrlivši naprijed, a mornar se vrati bježeći. Pošto mladić priđe, vidje da je sve onako kako mu je grbavac opisao: on ugleda ulaz u vrt koji je bio otvoren, a u prolazu je bila jedna sećija od slonovače na kojoj je sjedio grbavac prijatnog izgleda, u pozlaćenoj odjeći, a u ruci mu zlatna palica.

Mladić pohita i poletje njegovoj ruci koju poljubi, a grbavac upita:

- Ko si ti i odakle dolaziš? Ko te je doveo ovamo, sinko?

Zapravo, kada je taj čovjek vidio Ibrahima, bio je očaran njegovom ljepotom, a Ibrahim mu reče:

- Amidža, ja sam jedan neuki stranac...

I mladić zaplaka, tako da se grbavac sažali, pope ga na sećiju, obrisa mu suze i reče:

- Ne boj se! Ako si dužan, Allah će izmiriti tvoj dug; ako se plašiš, Allah će otkloniti tvoj strah.

- Ne plašim se, niti sam dužan. Imam mnogo novaca zahvaljujući Allahu i Njegovoj pomoći.

- Šta ti je potrebno, sinko, da bi sebe i svoju ljepotu izlagao opasnosti na mjestu gdje se strada?

Mladić mu ispriča priču i objasni svoj slučaj.

Kada je to čuo, grbavac poniknu neko vrijeme, pa reče:

- Je li taj što te uputio k meni grbavac krojač?

- Jest - odgovori Ibrahim.

- To je moj brat i to je jedan častan čovjek. Nego, sinko, da mi nisi legao na srce i da ti se nisam smilovao, stradao bi i ti i moj brat, vratar iz hana i njegova žena. Znaj da ovakvog vrta nema na zemlji i da se zove Biserni vrt. U njega nije ušao niko za moga života osim cara, mene i vlasnice Džemile. U vrtu sam proveo dvadeset godina i za to vrijeme nikog nisam vidio da je došao ovamo. Svakih četrdeset dana Džemila dolazi ovamo lađom, uspinje se, praćena robinjama, u haljini od atlasa čije krajeve drži deset djevojaka zlatnim kukama dok ne uđe. Niko je ne može vidjeti. Ja imam samo dušu, ali ću i nju založiti za te.

Mladić mu poljubi ruku, a grbavac reče:

- Ostani kod mene dok smislim nešto.

Zatim uze mladića za ruku i uvede ga u vrt. Kada Ibrahim vidje vrt, učini mu se da je to Džennet: vidio je isprepleteno drveće, visoke palme, razigrane vode, ptice koje su pjevale raznovrsne pjesme. Zatim ga grbavac odvede do jedne kupole i reče mu:

- Ovdje sjedi gospođica Džemila.

Ibrahim pažljivo pogleda kućicu s kupolom i vidje da je to jedno od najljepših mjesta za zabavu. U njoj je bilo svakojakih figura od zlata i kristala. Bila su tu i četvera vrata do kojih je vodilo pet stepenika, a usred kućice nalazio se bazen u koji se silazilo zlatnim basamacima ukrašenim nakitom. U sred bazena nalazio se zlatni šadrvan s velikim i malim figurama iz čijih je usta izbijala voda. Pri izlasku vode, figure su proizvodile različite zvuke, tako da se slušaocu činilo da je u Džennetu. Pored tog paviljona nalazila se fiskija sa srebrenim posudama ukrašenim svilom. Na lijevoj strani bio je srebreni prozor s pogledom na zeleni lug u kome je bilo svih vrsta životinja, gazela, zečeva. Na desnoj strani nalazio se prozor s pogledom na trg gdje je bi-

lo svih vrsta ptica što su pjevale različite pjesme, tako da su očaravale slušaoca.

Kada mladić sve to vidje, obuze ga ushićenje, te on sjede na ulaz u vrt. Pored njega sjede i vrtlar, pa mu reče:

- Kako ti izgleda moj vrt?

- To je raj na ovome svijetu - odgovori mladić, a vrtlar se nasmija, pa ode i ne bi ga neko vrijeme. Onda se vrati noseći pladanj na kome su bile kokoši i druga razna ukusna jela, te slatkiši. Vrtlar to stavi pred mladića rekavši:

- Jedi dok se ne zasitiš.

Jeo sam dok mi nije bilo dovoljno, pričao je Ibrahim,[55] a kada vrtlar vidje kako jedem, obradova se i reče:

- Tako se hrane carevi i carski sinovi. Nego, Ibrahime, šta to imaš u vreći?

Pošto razvezah vreću pred njim, vrtlar mi reče:

- Ponesi je. Koristit će ti kada dođe gospođica Džemila, jer kad ona stigne, neću ti moći donositi hranu.

Zatim me uze za ruku i dovede do jednog mjesta naspram Džemilinog paviljona i tu mi načini hladnjak među drvećem, pa reče:

- Popni se tu, tako da ćeš ti nju vidjeti kada dođe, a ona tebe neće. To je najviše što mogu smisliti, i na Boga se valja osloniti. Kada zapjeva, prati njenu pjesmu, a kada ode, vrati se tamo odakle si došao.

Mladić zahvali vrtlaru i htjede mu poljubiti ruku, ali mu ovaj ne dopusti. Potom Ibrahim spusti vreću u hladnjak koji mu je napravio, pa mu vrtlar reče:

- Ibrahime, prošetaj po vrtu i jedi plodove. Tvoja prijateljica će sutra doći.

Mladić je šetao vrtom i jeo plodove. Potom prenoći kod vrtlara. Kad osvanu jutro i zabijeli se dan, Ibrahim klanja sabah a onda se pojavi vrtlar koji dođe potpuno problijedio i reče Ibrahimu:

- Hajde, penji se u hladnjak, sinko! Stigle su djevojke da pripreme paviljon, a ona dolazi za njima...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

957. NOĆ

Kada nastupi devet stotina pedeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vrtlar stigao Ibrahimu u vrt i rekao mu:

- Ustaj, sinko, i penji se u hladnjak! Stigle su djevojke da pripreme paviljon, a ona dolazi za njima. Pazi da ne pljuješ, ne šmrčeš i ne kišeš, jer ćeš stradati i ti i ja.

55 Pripovjedač katkad mijenja lica: sada Ibrahim pripovijeda u prvome licu.

Mladić ustade pa se pope u hladnjak, a vrtlar ode rekavši:

- Neka ti Allah da sreće, sinko!

I dok je mladić sjedio, pojavi se pet djevojaka kakve niko nije vidio. One uđoše u paviljon, raspremiše se pa opraše paviljon, poprskaše ga đulsijom, namirisaše ga alojom i ambrom, te ga zastrše svilom.

Poslije njih dođe pedeset djevojaka s muzičkim instrumentima. Džemila je bila među njima, pod baldahinom od crvene svile, a djevojke su pridržavale krajeve baldahina zlatnim kukama dok Džemila ne uđe u paviljon. Tako je mladić nije vidio, čak ni njenu odjeću, te on pomisli:

- Bogami, uzalud bi moj trud! Međutim, moram se strpiti dok vidim šta će se dogoditi.

Djevojke donesoše hranu i piće, te jedoše, a onda opraše ruke pa postaviše stolicu na koju Džemila sjede. Potom sve zasviraše i zapjevaše tako uzbudljivim glasovima kakvih nigdje nije bilo. Onda istupi stara guvernanta koja poče pljeskati i igrati, a robinje je odvukoše. U tom času, podiže se zastor i pojavi se Džemila smijući se. Ibrahim je ugleda s nakitom, s krunom na glavi ukrašenom biserjem i dijamantima. Na vratu je imala bisernu ogrlicu, a oko struka pojas od smaragdnih šipčica povezanih safirima i biserima. Djevojke joj se duboko nakloniše dok se Džemila smijala.

Kada je ugledah, kazivao je Ibrahim, izgubih se, pamet mi stade i misao se ukoči - bio sam opčinjen ljepotom kakve nije bilo na zemlji. Izgubih prisebnost, a onda prolih suze i izgovorih stihove:

Posmatram te i s tebe ne skidam pogleda
Ne bi li me okom pogledala sada.

Kada bih te bez prestanka tako gledao,
Ljepote tvoje ne bih se nagledao.

Onda se starica obrati robinjama:

- Neka deset robinja zapjevaju i zaigraju.

Posmatrajući ih, Ibrahim je mislio: "Volio bih da zaigra gospođica Džemila." Kada deset djevojaka završiše igru, priđoše Džemili i rekoše joj:

- Gospodarice, željele bismo da ti ovdje zaigraš kako bi naša radost bila potpuna, jer nije bilo ugodnijeg dana od današnjeg.

Ibrahim je mislio: "Nema sumnje da se sâmô nebo otvorilo i da je Allah uslišio moju molbu!"

Za to vrijeme su djevojke ljubile Džemili noge, govoreći:

- Nismo te nikada vidjele razdraganu kao danas!

Djevojke su je nagovarale dok Džemila ne skinu odjeću, tako da ostade samo u svilenoj košulji izvezenoj zlatom i ukrašenoj raznim vrstama dijamanata: ukazaše joj se grudi kao dva nara i lice sinu kao mjesec u punome sjaju. Ibrahim ugleda takve kretnje kakve nikada u životu nije vidio, jer je Džemila igrala na neobičan način, čudesno nov, nadmašujući igru mjehurića u čaši i

prizivajući u sjećanje kako turbani lete s glava. Bila je takva kao da je upravo o njoj rekao pjesnik:

Stvorena je skladno kako je samo željela:
U kalupu ljepote ni visoka, ni niska se izlila.

Kao da je od biserja samoga sazdana:
U njoj cijeloj ljepota mjeseca je sačuvana.

Drugi pjesnik je rekao:

Dok igra, kao vitka grana je stasita -
Kao da će mi duša biti njome oduzeta;

Kada igra, kao da nogama na tlo ne staje -
Kao da žar srca moga pod njenim nogama je.

Dok sam je posmatrao, pripovijedao je Ibrahim, njen pogled pade na me i čim me ugleda, promijeni joj se izraz lica, te ona reče svojim robinjama:

- Pjevajte vi dok ne dođem!

Zatim dođe do nekakvog noža velikog kao pola lakta, uze ga i zaputi se prema meni vičući:

- Nema moći ni sile do Allahove moći!

Kada stiže do mene, ja sam bio obamro, ali čim se nađosmo licem u lice, djevojci ispade nož iz ruke i ona uskliknu:

- Slava onome koji srca preobraća! Smiri se, mladiću - reče zatim. - Neće ti se dogoditi ništa čega se plašiš.

Ja počeh plakati, a ona mi je rukom brisala suze, govoreći:

- Mladiću, reci ko si i šta te je dovelo ovamo.

Ja se duboko naklonih i uhvatih je za skute, a ona reče:

- Ne boj se! Tako mi Boga, moje oko nije prihvatilo ni jednog muškarca osim tebe. Zato mi reci ko si.

Onda joj sve ispričah o sebi, kazivao je Ibrahim. Čudeći se, djevojka mi reče:

- Tako ti Boga, gospodine, jesi li ti Ibrahim, sin al-Hasibov?

- Jesam - rekoh, a ona mi se obisnu oko vrata govoreći:

- Gospodine, ti si taj zbog koga sam se odrekla muškaraca, jer kada sam čula da u Kairu postoji mladić od koga nema ljepšega na svijetu i da se zove Ibrahim ibn al-Hasib, zavoljela sam te prema opisu i na srce si mi pao zbog zanosne ljepote, pa mi se zbog tebe dogodilo ono što je pjesnik kazao:

Uho te moje prije oka mog zavoljelo
Jer uho se katkad prije oka zaljubilo.

Hvala Allahu koji mi je dao da vidim tvoj lik. Da je neko drugi ovdje umjesto tebe, razapela bih vrtlara, vratara u hanu, krojača i sve koji su im pomagali! Kako da udesim da nešto pojedeš, a da moje robinje ne saznaju?

- Ja imam nešto za jelo i piće - rekoh pa razvezah vreću pred njom, a ona uze kokoš i počesmo hraniti jedno drugo. Videći sve to, činilo mi se da sanjam. Potom poslužih piće, a za sve vrijeme dok je djevojka bila kod mene robinje su pjevale.

Ostadosmo tako od jutra do podeva, a onda djevojka ustade i reče:

- Ustani i spremaj sebi lađu. Čekaj me na tom i tom mjestu dok ti ne dođem, jer više ne mogu bez tebe.

- Ja imam lađu, gospođice, koja je moje vlasništvo, a iznajmio sam mornare koji me čekaju.

- Upravo to želim - reče Džemila i ode svojim djevojkama...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom dopuštenju.

958. NO

Kada nastupi devet stotina pedeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Džemila otišla robinjama i rekla im:

- Ustanite i pođimo u dvorac!

- Kako da idemo sada kad obično ostajemo tri dana?

- Osjećam se veoma loše, kao da sam bolesna, pa se bojim da mi još više ne pozli.

- Slušamo i pokoravamo se - rekoše robinje, pa se obukoše i uputiše ka obali. Kada se djevojke ukrcaše u čamac, vrtlar koji nije znao šta se dogodilo priđe Ibrahimu i reče mu:

- Ibrahime, nisi imao sreće da uživaš gledajući je. Ona obično ostaje ovdje tri dana i bojim se da je tebe primijetila.

- Nije me vidjela, niti sam ja nju vidio. Nije izlazila iz paviljona - reče Ibrahim.

- Tako je, sinko - saglasi se vrtlar. - Jer da te je vidjela, sigurno bismo stradali. Nego, ostani ti kod mene dok Džemila ne dođe iduće sedmice, pa ćeš je se sit nagledati.

- Gospodine - reče mu Ibrahim - imam uza se novca pa me strah za njega. Sa mnom su i neki ljudi za koje se bojim da bi mogli pomisliti da sam dugo odsutan.

- Teško mi pada rastanak s tobom, sinko - na to će vrtlar pa zagrli Ibrahima i oprosti se s njim.

Potom se Ibrahim uputi u han u kome je bio odsjeo. Srete se s vratarom hana i uze od njega novac, te mu vratar reče:

- Jesu li dobre vijesti, s Božijom pomoći?

- Nikako nisam mogao doći do cilja, pa hoću da se vratim svojoj porodici.

Plačući, vratar se oprosti s njim noseći mu prtljag i prateći ga do lađe. Potom Ibrahim ode na ono mjesto za koje mu je govorila Džemila da je tu pričeka.

Kada pade mrak, Džemila se pojavi i priđe mu prerušena u odvažna muškarca s okruglom bradom i zategnuta pojasa. U jednoj ruci je držala luk i strijelu, a u drugoj isukanu sablju. Ona se obrati Ibrahimu:

- Jesi li ti sin al-Hasiba, gospodara Kaira?

- Ja sam taj - odgovori Ibrahim.

- Kakav si ti hrsuz kad dolaziš kvariti carske kćeri?! Hajde da porazgovaraš s carem!

Ja se obeznanih, pričao je Ibrahim, a što se tiče mornara, oni premriješe od straha. Kada je primijetila šta sa mnom bi, Džemila skinu bradu, odbaci sablju i razveza pojas, te ja vidjeh da je to gospođica Džemila i rekoh joj:

- Allaha mi, srce si mi slomila! Neka lađa brzo zaplovi - rekoh zatim mornarima, te oni razapeše jedra i odmah zaploviše.

Nakon nekoliko dana, stigosmo u Bagdad i vidjesmo jednu lađu pored obale. Čim nas ugledaše, mornari s te lađe povikaše našim mornarima:

- Hej, vi! Sretan vam povratak!

Zatim potjeraše lađu prema našoj, te vidjesmo da je na njoj Abu-l-Kasim as-Sandalani pred kojim se nalazila jedna svijeća. Kada nas vidje, Abu-l-Kasim reče:

- To je ono što sam htio! Idite vi s Božijom pomoći, a ja odoh da obavim jedan posao. Hvala Allahu što se sve dobro svršilo - obrati se zatim meni. - Jesi li obavio posao?

- Jesam - odgovorih, a on nam prinese svijeću i kada ga Džemila vidje, promijeni boju lica problijedivši, ali Abu-l-Kasim reče:

- Idite pod Božijom zaštitom, a ja odoh u Basru radi nekog posla za sultana. Međutim, poklon valja dati onima što su došli.

I on izvadi jednu kutiju slatkiša, pa je baci na našu lađu, a u kutiji je bilo bunike. Ibrahim se obrati djevojci:

- Očinji vide, pojedi malo slatkiša!

Plačući, djevojka upita Ibrahima:

- Znaš li ko je ovo?

- Znam, to je taj i taj - odgovorih.

- To je moj amidžić koji me je ranije prosio od oca. Nisam pristala, a on sada ode u Basru i možda će obavijestiti moga oca o nama.

- On neće ni stići do Basre, a mi ćemo već biti u Kairu.

Međutim, nismo znali šta nam je sudbina namijenila.

Ja pojedoh malo slatkiša i tek što mi dospješe u želudac, udarih glavom o tlo. U zoru kihnuh i bunika mi izađe na nozdrvu, te otvorih oči i vidjeh da se nalazim go i bačen na neko

ruševno mjesto. Počeh se udarati po licu, misleći: "Ovo je podvala koju je izveo as-Sandalani!"

Nisam znao kamo da pođem, niti sam imao šta na sebi osim šalvara. Ustadoh i pođoh malo naprijed, te odjednom naletjeh na valiju koji naiđe s grupom ljudi što su držali sablje i palice. Uplaših se, pa ugledah jedan porušeni hamam i sakrih se u njemu. Onda se spotakoh o nešto. Posegoh rukom za tim i isprljah ruku krvlju. Obrisah ruke o šarvale ne znajući šta je to. Ponovo pružih ruku i dodirnuh žrtvu čija mi glava pade u ruku, te je odbacih uzviknuvši:

- Bože moj, da čuda li velikoga!

Onda se sklonih u jedan ugao hamama, kad naiđe valija koji se zaustavi na ulazu i reče:

- Uđite ovdje i pretražite mjesto.

Deset ljudi s baklјama uđoše, a ja se u strahu sakrih iza jednog zida i pogledah ubijenog. Vidjeh da je to djevojka lica nalik na mjesec. Glava joj je bila na jednoj, a tijelo na drugoj strani. Na njoj su bile skupocjene haljine.

Srce mi zaigra kada je ugledah. Valija uđe i reče:

- Pretražite cijeli hamam!

Žandari uđoše na mjesto na kome sam se nalazio i jedan od njih me ugleda pa priđe držeći jatagan dugačak kao pola lakta. Kada mi priđe, reče:

- Slava Allahu koji je stvorio tako lijepo lice! Odakle si, momče? Zašto si ubio ovu žrtvu? - upita uzevši me za ruku, a ja mu odgovorih:

- Allaha mi, nisam je ubio, niti znam ko je to učinio. Ušao sam ovamo samo zbog straha od vas.

Zatim mu sve ispričah dodavši:

- Allaha ti, nemoj mi kakvo zlo učiniti, jer ja gledam svoja posla.

Međutim, on me uze i odvede valiji. Kada valija vidje krv na mojoj ruci, reče:

- Ovdje nije ni potrebno ništa dokazivati! Odrubite mu glavu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

959. N

Kada nastupi devet stotina pedeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je al-Hasibov sin rekao:

- Pošto me dovedoše valiji i kada vidje trag krvi na mojoj ruci, valija reče:

- Ovdje nije potrebno ništa dokazivati! Odrubite mu glavu!

Kada sam to čuo, briznuh u plač. Dok su mi suze tekle, izgovorih stihove:

Prođosmo putem koji nam je suđen bio,
Suđenim putem svojim svak je prolazio.

Kome je suđeno u jednoj zemlji umrijeti,
U nekoj drugoj zemlji neće preminuti.

Zatim vrisnuh iz sveg glasa i obeznanih se, a dželatovo srce se sažali i on reče:

- Tako mi Boga, ovo nije lice ubice!

- Odrubite mu glavu! - opet će valija, te me odvukoše na gubilište i zavezaše mi oči, a krvnik uze sablju i zatraži dopuštenje od valije da mi odsiječe glavu. Ja zakukah:

- Teško meni u tuđini!

U tom času, priđoše nekakvi konjanici i neko reče:

- Pustite ga! Dolje ruku, krvniče!

Uzrok tome bio je čudesan i neobičan. Naime, gospodar Egipta al-Hasib bio je poslao svoga dvorjana halifi Harunu ar-Rešidu s darovima i pismom u kome je pisao:

"Moj sin je nestao prije godinu dana. Čuo sam da je u Bagdadu, pa bih želio da Allahov zastupnik[56] bude tako dobar i raspita se za njega, da se potrudi da ga nađe i pošalje mi ga s ovim dvorjanom."

Kada je halifa pročitao pismo, on naredi valiji da sazna šta se zapravo dogodilo s njim. Tako su se valija i halifa uporno raspitivali za Ibrahima, te im rekoše da je u Basri. Halifa napisa pismo u vezi s tim i dade ga egipatskom dvorjanu naredivši mu da otputuje do Basre s nekoliko halifinih vezira. Budući da je prilježno tragao za sinom svoga gospodara, dvorjan odmah ode i zateče mladića na stratištu s valijom.

Valija ugleda dvorjana i prepozna ga, te sjaha konja pred njim, a dvorjan mu reče:

- Koji je to mladić i šta je učinio?

Valija mu sve ispriča, a dvorjan mu reče, ne znajući da je to sultanov sin:

- Lice ovoga mladića je lice nekoga ko ne ubija.

Dvorjan naredi valiji da ga oslobodi, a ovaj tako i postupi pa dvorjan reče:

- Privedite mladića!

I ljudi mu privedoše mladića koji je bio izgubio ljepotu zbog velikog straha, te mu se dvorjan obrati:

- Reci mi u čemu je problem, mladiću, i šta je to s ubijenom djevojkom.

Ibrahim pogleda dvorjana, prepozna ga i reče mu:

- Kako me ne prepoznaješ, bolan? Zar ja nisam Ibrahim, sin tvoga gospodara? Možda si došao da mene tražiš?

Dvorjan se zagleda u njega i pouzdano ga prepozna, pa pade pred njegove noge.

Kada valija vidje šta bi s dvorjanom, on problijedi, a dvorjan mu reče:

- Teško tebi, silniče! Zar si htio pogubiti sina moga gospodara al-Hasiba, gospodara Egipta?

Valija poče ljubiti skute dvorjanu govoreći mu:

56 Halifa inače znači: *Allahov zastupnik na zemlji*.

- Gospodaru, kako sam ga mogao poznavati? Vidjeli smo ga ovakvoga i vidjeli smo ubijenu djevojku pored njega.

- Ti zaista nisi za valiju! Ovaj mladić ima petnaest godina. Ni vrapca nije ubio a kamoli čovjeka! Zašto nisi pričekao malo i raspitao se ko je? Tražite djevojčinog ubicu! - obratiše se zatim dvorjan i valija pandurima koji ponovo uđoše u hamam, te ugledaše ubicu. Zgrabiše ga i odvedoše valiji koji ga otpremi u halifinu rezidenciju obavještavajući vladara o tome šta se dogodilo.

Halifa naredi da smaknu djevojčinog ubicu, a zatim zapovijedi da dovedu al-Hasibovog sina. Kada se ovaj nađe pred njim, ar-Rešid mu se nasmija i reče:

- Ispričaj mi svoj slučaj.

Ibrahim mu ispriča sve, od početka do kraja. Halifi se učini da je to krupna stvar, te pozva oružnika Mesrura i reče mu:

- Idi odmah i provali u kuću Abu-l-Kasima as-Sandalanija, pa mi dovedi i njega i djevojku.

Mesrur istog časa ode, provali u Abu-l-Kasimovu kuću i vidje da je djevojka svezana za kosu i da je na ivici smrti. Mesrur je odveza, te odvede i nju i as-Sandalanija.

Kada ar-Rešid vidje djevojku, zadivi se njenoj ljepoti, a zatim se osvrnu na as-Sandalanija:

- Vodite ga i odsijecite mu ruke kojima je tukao ovu djevojku. Razapnite ga, a njegovu imovinu i novac predajte Ibrahimu.

Ljudi postupiše po naređenju. Dok se to zbivalo, pojavi se Abu-l-Lejs, guverner Basre i otac gospođice Džemile. On je tražio pomoć od halife protiv Ibrahima ibn al-Hasiba, gospodara Egipta, žaleći mu se da mu je oteo kćer. Ar-Rešid mu reče:

- Ibrahim je spasio djevojku od mučenja i smrti.

Zatim naredi da dovedu al-Hasibova sina i kada ga dovedoše, halifa reče Abu-l-Lejsu:

- Zar ne pristaješ da ovaj mladić, sin egipatskog sultana, bude muž tvojoj kćeri?

- Slušam i pokoravam se Allahu i tebi, zapovjedniče pravovjernih.

Halifa pozva kadiju i svjedoke, te vjenča djevojku i Ibrahima, sina al-Hasibova. Zatim mu dade svu imovinu as-Sandalanijevu, pa ga otpremi u njegovu domovinu. Ibrahim je živio s Džemilom u najvećoj sreći i radosti dok im ne dođe Rušiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova.

Neka je slava Živućem, Onome koji ne umire.

PRIČA O MJENJAČU ABU-L-HASANU AL-HORASANIJU I ŠEDŽERETUDDURRI

Priča se, sretni care, da je al-Mutedid Billah bio veoma plemenit i častan čovjek. U Bagdadu je imao šest stotina vezira i ljudi nisu mogli ništa sakriti pred njim.

Jednoga dana, on pođe sa Ibn Hamdunom da obiđu podanike i da čuju šta ima novo. Dok ih je morila žega, oni stigoše do jedne lijepe uličice, uđoše u nju i na samom početku ugledaše lijepu i visoku kuću koja je pohvalno govorila o svome vlasniku. Njih dvojica sjedoše pred kapiju da se odmore, a iz kuće izađoše dvojica slugu koji su imali lica nalik na mjesec u če-

trnaestoj noći. Jedan od njih reče drugome:

- Ah, kad bi danas naišao kakav gost, jer moj gospodar neće da jede ako nema dva gosta! Međutim, ne vidjeh nikoga.

Čudeći se njihovom razgovoru, halifa reče:

- To zaista govori o velikodušnosti domaćina. Moramo ući u njegovu kuću i osvjedočiti se o domaćinovu plemenitost. Bit će to povod za moju velikodušost prema njemu.

Onda halifa reče slugi:

- Traži dozvolu od gospodara da uđe nekoliko stranaca.

Kada bi htio obilaziti podanike, halifa se u to vrijeme prerušavao u trgovca.

Hele, taj sluga ode gospodaru i obavijesti ga, a domaćin se obradova i lično izađe pred dvojicu gosta koji uočiše da je to čovjek lijepa lica i obličja. Nosio je nišapursku košulju i ogrtač izvezen zlatom; bio je namirisan i na ruci je nosio prsten od safira. Kada ugleda goste, domaćin reče:

- Dobro došli, gospodo, što mi činite najveću čast svojim dolaskom!

Pošto uđoše u kuću, gosti uočiše da je takva da zbog nje čovjek zaboravi porodicu i domovinu - kao da je parče Dženneta...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

960. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je halifa s pratnjom ušao u kuću uočivši da je takva da bi čovjek zbog nje zaboravio porodicu i domovinu - kao da je parče Dženneta. Unutra je bila bašča sa svim vrstama drveća koja je zanosila poglede. Odaje su bile zastrte skupocjenim ćilimima. Ljudi posjedaše, te sjede i al-Muttedid razgledajući kuću i ćilime.

- Ja pogledah halifu - kazivao je Ibn Hamdun - i primjetih da mu se lice izmijenilo. Inače sam po njegovom licu znao kada je zadovoljan, a kada srdit. Pogledavši ga, mislio sam: "Šta li mu bi da se naljuti?!"

Sluge donesoše zlatni umivaonik, te oprasmo ruke, a onda donesoše svileni stolnjak sa sofrom od bambusove trske. Kada podigoše poklopce sa zdjela, ugledasmo hranu poput proljetnog cvijeća koje raste u bokorima i samostalno. Onda domaćin reče:

- U ime Allaha, gospodo! Ja sam, tako mi Boga, pregladnio. Učinit ćete mi čast jedući ovu hranu, kao što priliči plemenitim ljudima.

I domaćin poče čerečiti kokoš pred njima smijući se, recitirajući stihove, pričajući zgode i pošalice koje priliče sijelu.

Jeli smo i pili, kazivao je Ibn Hamdun, a onda s tog mjesta pređosmo u drugo odjeljenje za

sjedenje koje je zadivilo posmatrače i koje je širilo oštar miris. Serviraše nam svježe voće i ukusne slatkiše. Bili smo još raspoloženiji i naše nelagode nestade.

Međutim, kazivao je Ibn Hamdun, halifa je za sve to vrijeme bio namršten. Nije se osmjehnuo ni onome čemu se duše raduju, premda je uglavnom volio zabavu, veselje i razbibrigu. Znao sam da nije zavidljiv, niti je zulum činio. Zato sam mislio: "Zašto li se namrštio i zašto ga ne prolazi zlovolja?"

Onda sluge donesoše poslužavnik s pićem, s onim pićem što spaja drage. Donesoše, dakle, procijeđeno vino u zlatnim, kristalnim i srebrenim bokalima, a domaćin kucnu bambusovim štapom na vrata jedne odaje, te se vrata otvoriše i iz odaje izađoše tri prsate djevojke lica nalik na sunce u četvrtom sahatu dana. Jedna od njih je bila sviračica na lutnji, druga je udarala u def, a treća je bila igračica.

Onda nas poslužiše suhim i svježim voćem, govorio je Ibn Hamdun, a između nas i djevojaka spustiše svilenu zavjesu sa svilenim kićankama i zlatnim halkama.

Za sve to halifa nije mario, a domaćin nije ni znao ko se kod njega nalazi. Onda halifa reče domaćinu:

- Jesi li ti plemić?

- Ne, gospodine. Ja pripadam trgovcima, a ljudi me znaju kao Abu-l-Hasana Ali ibn Ahmeda al-Horasanija.

- Poznaješ li ti mene, čovječe? - upita ga halifa.

- Bogami, gospodine, nisam upoznao nijednu vašu plemićku osobinu.

Onda mu Ibn Hamdun reče[57]:

- Čovječe, ovo je zapovjednik pravovjernih, al-Muttedid Billah, unuk al-Mutevekkila Alallah.[58]

Čovjek ustade, pa poljubi tlo pred halifom drhteći od straha i reče:

- Zapovjedniče pravovjernih, tako ti svijetlih predaka, neka mi tvoja visost ne zamjeri ako sam bio neumješan ili nedovoljno učtiv.

- Što se tiče počasti koje si nam iskazao - reče halifa - veće nisu mogle biti. Međutim, nešto mi se nije dopalo kod tebe. Ako mi istinu kažeš i ako to moj razum prihvati, izvući ćeš se, a ako me ne uvjeriš, imat ću nepobitan dokaz i kaznit ću te tako kako nisam nikoga kaznio.

- Bože sačuvaj da te prevarim! - reče domaćin. - Šta si mi zamjerio, zapovjedniče pravovjernih?

- Otkako sam ušao u kuću - reče halifa - posmatram tu ljepotu: posuđe, ćilime, ukrase, čak i tvoju odjeću, i na svemu vidim ime svoga djeda al-Mutevekkila Alallah.

- Tako je - reče domaćin. - Znaj, zapovjedniče pravovjernih, Bog neka ti dâ podršku, da je istina na tvome stijegu, da je ona na tvome plaštu i da niko pred tvojom visošću ne može govoriti drugo do istinu.

---

57 Pripovjedač ponovo mijenja lice, što nije rijetkost u *Hiljadu i jednoj noći*.

58 Al-Mutevekkil Alallah je abasidski halifa (847-861). Postoje dva vladara pod imenom al-Muttedid Billah i oba su vladali poslije al-Mutevekkila.

Halifa mu naredi da sjedne i kada domaćin sjede, halifa reče:

- Pričaj mi!

- Zapovjedniče pravovjernih, neka ti Bog da trijumf i neka te okruži djelima svoje milosti. Znaj da u Bagdadu nije bilo imućnijih ljudi od mene i moga oca. Treba da mi posvetiš svu svoju pažnju da bih ti mogao kazivati o onome zbog čega si mi zamjerio.

- De da čujem priču - reče halifa, a domaćin nastavi:

- Zapovjedniče pravovjernih, moj otac je boravio na trgovima mjenjača, prodavača mirisa i tkanina. Na svakom trgu je imao dućan, svoga zastupnika i sve vrste robe. U dućanu na Trgu mjenjača imao je sobu u koju se mogao povući, a dućan mu je služio za trgovinu. Imao je novaca više nego što se moglo izbrojati i preko svake mjere, a nije imao djece osim mene. Volio me je i bio pažljiv prema meni. Kada mu dođe smrtni čas, otac me pozva i preporuči da se brinem o majci, te da budem bogobojazan. Zatim preminu, neka mu se Bog smiluje, a zapovjednika pravovjernih neka poživi! Ja se prepustih užicima jedući i pijući. Onda nađoh društvo i prijatelje. Majka mi je branila i grdila me, ali nisam slušao njene riječi dok nisam proćerdao sav novac i nekretnine, tako da mi nije ostalo ništa osim kuće u kojoj sam boravio, a bila je to lijepa kuća, zapovjedniče pravovjernih. Najzad rekoh majci:

- Hoću da prodam kuću!

- Sinko - reče mi ona - ako je prodaš, obrukat ćeš se i nećeš se imati gdje skloniti.

- Kuća vrijedi pet hiljada dinara - rekoh. - Od toga ću kupiti drugu kuću za hiljadu dinara, a sa ostatkom novaca ću trgovati.

- Hoćeš li je prodati meni za taj novac? - upita me.

- Hoću - rekoh, a majka dođe do jednog poklopca, otvori ga i izvadi posudu od kineskog porculana u kome je bilo pet hiljada dinara. Meni se učini da je cijela kuća zlatna, a majka mi reče:

- Sine, nemoj misliti da je ovo novac tvoga oca. Tako mi Boga, sine, to je novac moga babe, a čuvala sam ga za crne dane. Dok ti je otac bio živ, nije mi trebao ovaj novac.

Ja uzeh od nje novac, zapovjedniče pravovjernih, pa se opet prepustih jelu, piću i šenlučenju dok ne potroših pet hiljada dinara, ne slušajući majčine riječi i savjete. Onda joj rekoh:

- Htio bih prodati kuću.

- Zabranila sam ti da je prodaš znajući da ti je potrebna. Kako je onda hoćeš prodati po drugi put?

- Ne pričaj mnogo! Moram je prodati!

- Prodaj je meni pod uvjetom da ja vodim tvoje poslove.

Prodadoh joj kuću pod uvjetom da ona vodi moje poslove, a majka pozva zastupnike moga oca, te svakom dade po hiljadu dinara i preostali novac zadrža raspolažući njime. Meni dade dio novca da se bavim trgovinom i reče mi:

- Sjedi u očevom dućanu.

Ja učinih kako mi je majka rekla, zapovjedniče pravovjernih, i odoh u onu sobu što se nalazila na trgu mjenjača. Dođoše prijatelji i počeše kupovati od mene, a ja sam im prodavao. Go-

dilo mi je tako i novac je pritjecao sve više. Kada majka vidje kako mi je lijepo, pokaza mi vrijednosti koje je držala pohranjene: dragulje, biserje, zlato i drugo.

Potom mi se vrati imovina koju sam bio proćerdao i sakupih novaca koliko sam i ranije imao. Živio sam tako neko vrijeme, a onda dođoše očevi zastupnici i ja im dadoh robu, te sagradih još jednu odaju u dućanu.

Dok sam jednom kao i obično sjedio u odaji, zapovjedniče pravovjernih, pojavi se jedna djevojka i priđe mi. Moje oči nisu vidjele ljepšeg prizora. Djevojka me upita:

- Je li ovo odaja Abu-l-Hasana Ali ibn Ahmeda al-Horasanija?

- Jest - odgovorih, a djevojka nastavi:

- Gdje je on?

- Ja sam taj - odgovorih.

Bio sam očaran njenom ljepotom, zapovjedniče pravovjernih. Djevojka sjede i reče mi:

- Kaži svome momku neka mi odbroji tri stotine dinara.

Naredih slugi da odbroji djevojci tu sumu i on joj odbroja, a djevojka uze novac i ode dol sam ja ostao zaprepašten.

- Poznaješ li je? - upita me sluga.

- Ne, bogami - odgovorih.

- Zašto si mi onda rekao da joj izbrojim novac?

- Bogami, nisam ni znao šta govorim jer me je toliko očarala ljepotom i ljupkošću.

Sluga ustade i pođe za njom bez moga znanja, a zatim se vrati plačući i sa tragovima udaraca po licu.

- Šta je bilo? - upitah ga.

- Pratio sam onu djevojku da bih vidio kamo će poći. Kada je to osjetila, vratila se i evo kako me je udarila. Zamalo da mi oči ispadnu.

Poslije toga je nisam vidio mjesec dana, niti je dolazila, a ja sam bio izbezumljen ljubavlju prema njoj, zapovjedniče pravovjernih. Krajem mjeseca, djevojka se pojavi i pozdravi me. Mogao sam letjeti od radosti. Djevojka me upita kako sam, pa reče:

- Možda si pomislio: "Kako je ovo lukava djevojka! Uze mi novac i ode."

- Allaha mi, gospođice, moja imovina i duša moja tebi pripadaju - odgovorih, a ona otkri lice pa sjede da se odmori dok joj je nakit blistao na licu i grudima. Onda djevojka reče:

- Izbroj mi tri stotine dinara.

- Sa zadovoljstvom - odgovorih i odbrojah joj novac, a ona ga uze i ode.

- Prati je - rekoh slugi koji pođe za njom, pa se vrati zabezeknut.

Neko vrijeme djevojka nije dolazila. Jednog dana dok sam sjedio, ona dođe te porazgovarasmo malo, a onda mi reče:

- Izbroj mi pet stotina dinara, jer mi je potreban novac.

Htjedoh pitati zašto da joj dajem svoj novac, ali mi velika strast ne dade da govorim, jer, za-

povjedniče pravovjernih, kad god bih je vidio, koljena bi mi zaklecala, problijedio bih i zaboravio šta sam htio reći. Postao sam kao onaj o kome je pjesnik rekao:

Eto, kad djevojku iznenada ugledam -
Zabezeknem se, ne mogu da pričam.

Izbrojah pet stotina dinara koje djevojka uze i ode. Ja ustadoh i lično pođoh za njom dok ne stigoh na trg gdje se prodaju dijamanti. Ona se zaustavi pored jednog čovjeka, uze od njega ogrlicu, a onda se osvrnu, ugleda me i reče:

- Daj mi pet stotina dinara.

Vlasnik ogrlice me ugleda pa ustade prema meni iskazujući mi poštovanje, te mu rekoh:

- Daj joj ogrlicu, ja ću platiti.
- Slušam i pokoravam se - na to će čovjek, a ona uze ogrlicu i ode...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

961. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abu-l-Hasan al-Horasani kazivao:
- Daj joj ogrlicu, ja ću platiti - rekoh trgovcu.

Djevojka uze ogrlicu i ode. Slijedio sam je dok ne dođe do Tigrisa. Ona se ukrca na jednu lađu, a ja se napravih kao da ljubim tlo pred njom, ali ona ode smijući se. Ostadoh gledajući je dok ne uđe u jedan dvorac. Dobro osmotrivši dvorac, shvatih da je to zdanje halife al-Mutevekkila.

Onda se vratih, zapovjedniče pravovjernih, noseći sve brige ovoga svijeta u svome srcu. Uzela mi je tri hiljade dinara, te sam mislio: “Odnese mi novac i osvoji mi um, a možda će mi i duša stradati zbog ljubavi prema njoj.”

Vratih se kući i ispričah majci sve što mi se dogodilo, a ona reče:

- Sine, čuvaj se da opet ne naletiš na nju jer ćeš stradati!

Kada odoh u dućan, dođe mi opunomoćenik s trga gdje su se prodavali mirisi. Bio je to jedan starac koji mi reče:

- Gospodine, zašto si se tako promijenio? Vide ti se tragovi nesreće na licu. Reci mi o čemu se radi.

Ispričah mu sve što mi se dogodilo s djevojkom, a starac reče:

- Sinko, to je jedna od robinja iz dvora zapovjednika pravovjernih. Ona je halifina miljenica. Smatraj da si taj novac dao na ime uzvišenog Allaha i ne opterećuj se više njome. Kada ti

dođe, pazi da joj ne podlegneš. Kaži mi kada to bude, a ja ću nešto smisliti da ne bi propao.

Starac me ostavi i ode, dok je u mom srcu plamen gorio.

Krajem mjeseca, pojavi se djevojka, priđe mi na moju bezmjernu radost i reče:

- Šta te je tjeralo da me pratiš?

- Na to me je natjerala prevelika ljubav u srcu.

I ja zakukah pred djevojkom koja također zaplaka zbog sažaljenja prema meni i reče:

- Tako mi Boga, ljubav u tvome srcu nije veća od one u mome! Ali šta da radim? Nemam drugog načina nego da te viđam jednom mjesečno.

Zatim mi dade neku ceduljicu govoreći:

- Daj ovo tome i tome. On je moj zastupnik i uzmi od njega koliko piše na ceduljici.

- Nije mi potreban novac - rekoh. - Za te dajem i novac i dušu.

- Smislit ću nešto da dođeš do mene, makar mi to bilo i teško.

Zatim se djevojka oprosti sa mnom i ode. Ja se zaputih starom prodavaču mirisa i kazah mu šta mi se dogodilo. On me odvede al-Mutevekkilovom dvoru, te vidjeh da je to baš ono mjesto gdje je ulazila djevojka. Stari prodavač mirisa bio je u nedoumici kakvim lukavstvom da se posluži. Onda se osvrnu i ugleda nekog krojača naspram dvorskog prozora koji je gledao na obalu. Uz krojača su bili radnici.

- On će ti pomoći da dođeš do cilja - reče prodavač mirisa. - Rasparaj džep pa otiđi k njemu i reci mu da ti ga zašije. Kada to obavi, daj mu deset dinara.

- Slušam i pokoravam se - rekoh i zaputih se krojaču noseći dva komada bizantske svile, te se obratih krojaču:

- Napravi mi od ovoga četiri vrste odjeće: dvije ferdžije i druga dva odijevna predmeta.

Kada završi s krojenjem odjeće, platih mu uz neuobičajeno visok bakšiš. Krojač mi pruži tu odjeću, ali mu rekoh:

- Uzmi to za se i za svoje.

Dugo sam zatim sjedio kod njega, te mi skroji druge odijevne predmete, a ja mu predložih:

- Objesi to ispred dućana ne bi li neko vidio i kupio.

Krojač učini tako. Kad god bi neko izašao iz halifinog dvora i kad bi mu se svidjelo nešto od odjeće, ja bih mu poklonio, čak i vrataru. Jednoga dana, krojač reče:

- Sinko, želio bih da mi kažeš punu istinu. Kod mene si skrojio stotinu skupocjenih predmeta od kojih svaki vrijedi gomilu novaca i većinu si poklonio svijetu. Tako ne čini trgovac, jer trgovac vodi računa o dirhemu. Koliki li je tvoj kapital kad možeš davati takve poklone i koliko li zarađuješ dnevno?! Kaži mi istinu kako bih ti pomogao da dođeš do cilja. Tako ti Boga - reče zatim - zar ti nisi zaljubljen?

- Jesam - odgovorih.

- U koga?

- U jednu djevojku iz halifinog dvora.

- Bog ih nagrdio! Dokle će zavoditi ljude? - na to će krojač, pa dodade:

- Znaš li kako joj je ime?

- Ne znam - odgovorih.

- Opiši mi je - reče krojač, a kada mu je opisah, on uskliknu:

- Bolan ne bio! Pa to je halifina sviračica i miljenica! Međutim, ona ima svoga evnuha. Sprijatelji se s njim i možda će ti pomoći da dođeš do nje.

I dok smo mi tako razgovarali, pojavi se rob na halifinoj kapiji. Izgledao je kao mjesec u četrnaestoj noći. Preda mnom je bila odjeća koju je skrojio taj krojač. Sva je bila od raznobojne svile. Rob je vidje, pa je poče razgledati, a zatim priđe meni. Ja ustadoh i pozdravih ga, a on me upita:

- Ko si ti?

- Jedan trgovac - odgovorih mu.

- Prodaješ li ovu odjeću?

- Prodajem.

Rob uze pet predmeta pitajući:

- Koliko košta ovih pet predmeta?

- To ti je dar od mene na ime našeg prijateljstva.

Rob se obradova. Potom ja odoh kući, uzeh za njega jedno odijelo ukrašeno dijamantima i safirima, tako da je vrijedjelo tri hiljade dinara. Donesoh mu to odijelo koje rob primi, pa me uvede u jednu odaju u dvorcu i reče:

- Kako te zovu trgovci?

- Ja sam tek jedan njihov čovjek.

- Nešto mi tu nije jasno!

- Zašto? - upitah ga, a on reče:

- Poklonio si mi nešto tako veliko da si mi srce osvojio, a siguran sam da si ti mjenjač Abu-l-Hasan al-Horasani.

Ja zaplakah, zapovjedniče pravovjernih, a on me upita:

- Zašto plačeš? Tako mi Boga, ta zbog koje plačeš više voli tebe nego ti nju. Sve djevojke na dvoru znaju šta je bilo između tebe i nje. Šta želiš?

- Želim da mi pomogneš u nevolji.

Rob obeća da će mi sutra pomoći, te ja odoh kući. Sutradan se zaputih k njemu i uđoh u njegovu sobu, a on mi reče čim dođe:

- Kada je jučer prestala služiti halifu ja sam joj otišao u sobu i sve ispričao o tebi, a ona je odlučila je da se sastane s tobom. Ostani kod mene do kraja dana.

Sjedio sam kod njega i čim pade mrak, pojavi se onaj rob noseći košulju proširenu zlatom i jedno halifino odijelo koje mi obuče, namirisa me, tako da sam izgledao kao halifa. Zatim me odvede u onaj dio dvora gdje su bile sobe u dva reda sa strana, te mi reče:

- Ovo su sobe odabranih djevojaka. Kada budeš prolazio pored njih, stavi ispred svakih vrata po jedno zrno boba, jer halifa ima običaj da tako čini svake noći...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

962. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je rob rekao Abu-l-Hasanu:

- Kada budeš prolazio pored soba, stavi ispred svakih vrata po jedno zrno boba, jer halifa ima običaj da tako radi. Čim dođeš do drugog hodnika na desnoj strani, vidjet ćeš jednu sobu s pragom od mramora. Opipaj prag, a ako hoćeš - broj vrata kojih ima toliko i toliko. Uđi na vrata koja imaju takvu i takvu oznaku. Tvoja prijateljica će te vidjeti i uvest će te k sebi. Što se tiče izlaska, Allah će mi pomoći makar te morao iznijeti u sanduku.

Rob me ostavi i vrati se, a ja pođoh brojeći vrata i stavljajući pred svaka po jedno zrno boba. Kada stigoh do polovine, začuh veliki žamor i ugledah svjetlost svijeća. Ta svjetlost kretala se prema meni. Kada mi se primače, dobro pogledah i vidjeh da je to halifa. Oko njega su bile robinje sa svijećama i čuo sam kako jedna veli drugarici:

- Sestro moja, zar mi imamo dvojicu halifa? Halifa je prošao ispred moje sobe: osjetila sam njegov ugodni miris i čula sam kako stavlja zrno boba ispred sobe, kao i obično. Sada vidim svjetlost halifinih svijeća. Evo ga dolazi!

- To je zaista čudno jer se niko ne smije prerušavati u halifu!

Svjetlost se približi meni i noge mi zadrhtaše, kad jedan sluga povika djevojkama:

- Ovamo!

Djevojke skrenuše u jednu sobu. Zatim izađoše i odoše do sobe moje prijateljice, te sam čuo kako halifa pita:

- Čija je ovo soba?

- Ovo je soba Šeđeretuddurre.

- Pozovite je - reče halifa.

Pozvaše djevojku, te ona izađe i poljubi tlo pred halifom koji joj reče:

- Hoćeš li piti noćas?

- Da nije u pitanju tvoja visost i da mi nije tebe gledati, ne bih pila, jer mi noćas nije do pića.

- Reci haznadaru da joj da tu i tu ogrlicu - reče halifa pa naredi da se uđe u njenu odaju.

Ispred halife pođoše svijeće i ja pred njima ugledah jednu djevojku čiji je sjaj lica nadvladavao svjetlost svijeće u djevojčinoj ruci. Ona mi priđe i reče:

- Ko je to?

Zatim me zgrabi, pa me odvede u jednu sobu i upita:

- Ko si ti?

Ja poljubih tlo pred njom i prozborih:

- Zaklinjem te Bogom, gospodarice, ne daj da mi proliju krv! Smiluj mi se! Bogu ćeš postati bliska spašavajući moju dušu.

Zaplakah zbog straha od smrti, a ona reče:

- Nema sumnje da si ti neka lopuža!

- Ne, bogami! Nisam lopov! Zar vidiš na meni neki znak lopova?

- Reci mi istinu, pa ću te zaštititi.

- Ja sam zaljubljena blesava budala. Ljubav i moja glupost nagnale su me na ono u čemu me sada vidiš, tako da sam pao u stupicu.

- Ostani tu dok se ne vratim - reče robinja koja zatim izađe, pa se vrati noseći mi haljine jedne djevojke. Obuče mi ih na tome mjestu i reče:

- Pođi za mnom!

Pođoh za djevojkom do njene sobe, te mi ona reče:

- Ulazi ovamo!

Uđoh u sobu, a djevojka me dovede do jednog ležaja prekrivena divnim prekrivačem i obrati mi se:

- Sjedi! Ništa ti se neće dogoditi! Zar ti nisi mjenjač Abu-l-Hasan al-Horasani?

- Naravno - odgovorih.

- Neka Allah čuva tvoju krv ako si istinu rekao i ako nisi lopov! Ne bude li tako, sigurno ćeš stradati, utoliko prije što si u halifinom odijelu i što imaš njegove mirise. Ako si mjenjač Abu-l-Hasan al-Horasani, siguran si i ništa ti se neće dogoditi, jer ti si prijatelj Šedžeretuddurre koja je moja sestra. Ona ne prestaje pričati o tebi. Govori nam kako ti je uzela novac a da nisi ni trepnuo, zatim kako si išao za njom do obale i kako si pao po tlu u znak poštovanja. Srce joj plamti zbog tebe jače nego tvoje zbog nje. Nego, kako si došao ovamo? Da li po njenom naređenju, ili bez njega? Jesi li se izložio opasnosti i šta hoćeš od sastanka s njom?

- Allaha mi, gospođo, ja sam se izložio opasnosti, a od sastanka ne očekujem ništa drugo nego da je vidim i da čujem njenu priču.

- Dobro si rekao - na to će žena, a ja nastavih:

- Allah mi je svjedok da istinu govorim: moja duša me ne nagovara na griješenje s njom.

- Allah će te pomoći u toj namjeri. Milost prema tebi dotakla mi je srce. Hej, ti - obrati se zatim jednoj djevojci - idi Šedžeretuddurri i reci joj: “Sestra te pozdravlja i poziva da joj dođeš noćas kao i obično, jer joj je nešto teško.”

Žena ode, pa se vrati i prenese poruku: “Neka me Allah nagradi tvojim dugim životom i neka mene učini tvojim zalogom. Da si me pozvala radi nečeg drugog, ne bih se zadržala, ali me spriječila halifina glavobolja, a ti znaš koliko on drži do mene.”

Onda žena reče toj robinji:

- Vrati se i reci joj: "Moraš doći zbog jedne vaše tajne."

Djevojka ode toj ženi, pa nakon kratkog vremena dođe s tom ženom čije lice je sijalo kao puni mjesec. Sestra joj izađe u susret, zagrli je i reče:

- Abu-l-Hasane, priđi i poljubi joj ruke!

Ja izađoh iz ormara u sobi i priđoh ženi, zapovjedniče pravovjernih. Kada me ugleda, ona se baci prema meni, pritisnu me na grudi i reče:

- Kako si dospio u halifinu odjeću, prerušio se kao da si on i namirisao se njegovim mirisom? Pričaj mi šta se dogodilo!

Ja joj ispričah šta se zbilo, kakav sam strah pretrpio i sve ostalo.

- Žao mi je što si pretrpio zbog mene - reče žena. - Hvala Allahu što se sve dobro svršilo, što si sigurno ušao u moje odaje i odaje moje sestre!

Zatim me odvede u svoju sobu rekavši sestri:

- Obećala sam mu da neću sgriješiti s njim, ali budući da je rizikovao i podnio taj strah, bit ću zemlja kojom će gaziti i prašina pod njegovim sandalama...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

963. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je djevojka rekla svojoj sestri:

- Obećala sam mu da neću sgriješiti s njim, ali budući da je rizikovao i podnio taj strah, bit ću zemlja kojom će gaziti i prašina pod njegovim sandalama.

- Uzvišeni Allah će ga spasiti s tom namjerom!

- Vidjet ćeš šta ću učiniti da bih ga imala na dopušten način - reče Šedžeretuddurra. - Uložit ću cijelo svoje biće da dođem do toga.

I dok smo mi tako razgovarali, začusmo buku, pa se osvrnusmo i ugledasmo halifu kako ide prema njenoj sobi, pored tolikih drugih koje je imao. Djevojka me odvede u podrum, zapovjedniče pravovjernih, zatvori ga za mnom i izađe pred halifu. Halifa sjede, a ona stade pred njega dvoreći ga. Zatim žena zapovijedi da donesu piće.

Halifa je volio jednu djevojku po imenu al-Bandža. Bila je to majka al-Mutezza Billah i bili su raskinuli jedno s drugim. Budući da je bila ponosna na svoju ljepotu i ljupkost, djevojka se nije pomirila s al-Mutevekkilom koji, opet, zbog ponosa na hilafet i vlast, nije se mirio s njom, niti joj se pokoravao, premda ju je strasno volio. Halifa se trudio da je zamijeni drugim djevojkama odlazeći u njihove odaje. Tako je volio i pjesmu Šedžeretuddurre. Naredi joj da zapjeva, te ona uze lutnju, zategnu strune i zapjeva stihove:

Čudim se što se sudba među nas umiješala
I tek kad smo raskinuli ona se smirila.

Kada te napustih rekoše da ne znam ljubiti,
A kad te posjetih rekoše da ne mogu izdržati.

Svake noći neka moja ljubav sve veća biva
I do Sudnjeg dana neka bude zaborava.

Koža joj je mehka kao fina svila;
Umnim, a ne glupim riječima je besjedila.

Allah joj oči stvori kako On umije stvoriti
A ona će njima kao vinom srce omamiti.

Halifa je slušao pjesmu plaho se ushićujući, a i ja se u podrumu oduševih, zapovjedniče pravovjernih. Da nije bilo milosti uzvišenog Allaha, viknuo bih, pa bismo se obrukali. Zatim djevojka otpjeva ove stihove:

Grleći ga, moja duša ne prestaje ljubiti -
Osim zagrljaja, može li išta bliže biti?

Ljubeći mu usta hoću vatru svoju ugasiti,
Ali počinjem još snažnije gorjeti.

Kao da će srce moje prestati me boljeti
Tek kada se dvije duše mognu sjediniti.

Ushićeni halifa reče:

- Zaželi nešto od mene, Šedžeretuddurro!
- Želim da me oslobodiš, zapovjedniče pravovjernih, kako bi zaradio sevap.
- Slobodna si, radi velikog Allaha - reče halifa i kada djevojka poljubi tlo pred njim, on nastavi: - Uzmi lutnju pa nam kazuj nešto o mojoj djevojci koja mi je prirasla za srce. Ljudima je stalo do moje milosti, a ja tražim njenu milost.

Djevojka uze lutnju i zapjeva:

Gospodarice ljepote, moju si pobožnost odagnala
I u svakom slučaju meni bi pripasti morala:

Ponizno, kako već priliči ljubavi,
Ili silom, kako već čine carevi!

Ushićeni halifa reče:

- Uzmi lutnju i otpjevaj pjesmu koja se odnosi na me i na tri djevojke koje su ovladale mnome i san mi razbile. To si ti, ona koja se sa mnom rastala i jedna koju neću imenovati i kojoj nema premca.

Djevojka uze lutnju, pa zapjeva:

Tri su djevojke uzde moje uzele
I počasno mjesto u srcu mi zauzele.

Ne pokorih se nikom širom zemlje nepregledne,
A njih slušam premda su mi nepokorne.

To znači da od ljubavi nema veće vlasti
I njome su uspjele moju vlast savladati.

Halifa je bio potpuno zadivljen time kako stihovi odgovaraju situaciji i bio je tako ushićen da se htio pomiriti s onom s kojom je raskinuo. Zato on izađe i pođe prema sobi te djevojke, ali ga preteče jedna robinja obavijestivši je o halifiom dolasku, te ga ona dočeka duboko mu se naklonivši i ljubeći mu noge. Tako se oni izmiriše.

Što se tiče Šedžeretuddurre, ona dođe k meni sva sretna i reče:

- Postala sam slobodna zahvaljujući tvome blagoslovljenom dolasku. Možda će mi Allah pomoći u onome što sam smislila da bih bila s tobom na dopušten način.

- Hvala Allahu - rekoh na to.

Dok smo mi razgovarali, pojavi se njen sluga koji uđe i mi mu kazasmo što se dogodilo, a on uskliknu:

- Hvala Allahu koji dobrim okončava! Molim Boga da i ti sretno izađeš iz dvora.

U toku našeg razgovora pojavi se ona djevojka, njena sestra koja se zvala Fatira, te joj Šedžeretuddurra reče:

- Sestro, šta da uradimo da bismo ga čitavog izvukle iz dvorca? Allah mi je darovao oslobođenje. Postala sam slobodna zahvaljujući njegovom dolasku.

- Ne znam za bolji način da izađe nego da obuče ženske haljine - odgovori Fatira koja potom donese ženske haljine i obuče mi ih. Tako ja izađoh iz sobe u ta doba, zapovjedniče pravovjernih.

Kada stigoh nasred dvorca, vidjeh kako sjedi zapovjednik pravovjernih, dok su evnusi bili ispred njega. On me pogleda vrlo podozrivo, te reče evnusima:

- Brzo mi dovedite onu djevojku!

Kada me dovedoše, podigoše mi veo i čim me vidje, halifa me prepozna pa me poče ispitivati. Ja mu sve rekoh, ne zatajih ništa. Pošto je čuo moju priču, halifa razmisli o tome, pa ustade i odmah ode u odaju Šedžeretuddurri, te reče:

- Kako možeš pored mene izabrati nekog trgovca?

Ona poljubi tlo pred halifom i ispriča mu cijelu istinu. Halifa je sasluša i sažali se na nju. Oprosti joj zbog ljubavi i ode, a onda uđe njen sluga i reče:

- Smiri se. Kada se tvoj prijatelj našao pred halifom, ovaj ga je počeo ispitivati, a on mu je rekao doslovno isto što i ti.

Halifa se vrati, pozva me preda se i upita:

- Šta te je natjeralo u halifin dvor?

- Zapovjedniče pravovjernih - rekao sam mu - na to su me natjerali moje neznanje i ljubav, te očekivanje da ćeš mi oprostiti i velikodušan biti.

Zatim zaplakah i poljubih tlo pred njim, a halifa reče:

- Oprostio sam vam.

Halifa mi naredi da sjednem, te ja sjedoh, a on pozva kadiju Ahmeda ibn Abi Davuda i vjenča me sa Šedžeratuddurrom. Zatim naredi da sve što djevojka ima donesu k meni i da mi je večano privedu u njenoj sobi. Nakon tri dana, izađoh i sve to ponesoh kući.

Sve što vidiš u mojoj kući, zapovjedniče pravovjernih, i što ti se čini sumnjivim njena je oprema.

Jednoga dana, Šedžeretuddurra mi reče:

- Znaj da je al-Mutevekkil velikodušan čovjek. Strah me da nas se ne sjeti, ili da nas neki zlobnik ne spomene pred njim, pa hoću da uradim nešto što će nas osigurati od toga.

- A šta je to? - upitah.

- Želim zatražiti dopuštenje od njega da odem na hadž i da se pokajem zbog pjevanja.

- To je odlična ideja! - složih se.

I dok smo mi tako razgovarali, dođe halifin glasnik da je traži, jer je halifa volio njenu pjesmu. Šedžeretuddurra ode da usluži halifu, a on joj reče:

- Nemoj nas ostavljati!

- Slušam i pokoravam se.

Jednoga dana, ona ode halifi koji je bio poslao po nju kao i obično, ali prije nego što sam se uspio pribrati, ona se vrati pocijepane odjeće i suznih očiju. Uzviknuh preplašen:

- Mi Bogu pripadamo i Njemu se vraćamo!

Misleći da je halifa naredio da nas uhapse, rekoh:

- Je li al-Mutevekkil ljut na nas?

- Kakav al-Mutevekkil! Njegova vlast je gotova!

- Reci mi o čemu se zapravo radi.

- Halifa je sjedio iza paravana i pio sa al-Fathom ibn Hakanom i Sadakom ibn Sadakom kad ga napade njegov sin al-Muntesir s grupom Turaka i ubi ga. Tako se radost preobrati u zlo, fino zadovoljstvo u plač i kuknjavu. Pobjegla sam s robinjom i Allah nas je spasio.

Ja odmah ustadoh, zapovjedniče pravovjernih, i otisnuh se u Basru. Poslije mi stiže vijest da

je izbio rat između al-Muntesira i al-Musteina. Plašeći se, prebacih ženu i svu imovinu u Basru.

To je moja priča, zapovjedniče pravovjernih. Nisam joj dodao slova, niti sam ga oduzeo. Sve što vidiš u mojoj kući, zapovjedniče pravovjernih, a na čemu je ime al-Mutevekkila, jest njegov dar, jer osnov moga blagostanja potiče od tvojih plemenitih predaka, budući da ste vi velikodušni i plemeniti ljudi.

Halifa se veoma obradova i zadivi njegovoj priči. Onda Abu-l-Hasan dovede pred halifu tu robinju i djecu koju je izrodila, te oni poljubiše tlo pred halifom koji se zadivi ljepoti žene. Zatim zatraži pribor za pisanje i napisa da se Abu-l-Hasanova imovina oslobodi poreza tokom dvadeset godina. Najzad halifa ode uzevši Abu-l-Hasana za svoga sabesjednika za trpezom dok ih sudbina ne rastavi, te nakon dvorova nastaniše mezarja.

Slava Gospodaru koji prašta.

PRIČA O KAMERUZZEMANU I NJEGOVOJ LJUBAVNICI

Priča se, sretni care, da je u davna vremena bio jedan trgovac po imenu Abdurrahman kome Bog dade kćer i sina. On kćeri dade ime Kevkebussabaha zbog njene velike ljepote i ljupkosti.[59] Sinu nadjenu ime Kameruzzeman zbog njegove izrazite ljepote.[60]

Vidjevši kako ih je Allah obdario ljepotom i ljupkošću, krasotom i skladnošću, trgovac se poboja urokljivih pogleda, zlobnih jezika, smicalica podmuklih ljudi i prijevara razvratnika, te svoju djecu skloni od ljudi u dvorac tokom četrnaest godina. Nije ih vidio niko osim roditelja i robinje koja ih je dvorila. Otac je učio *Kur'an* objavljen od Allaha, isto kao i majka. Onda majka poče poučavati kćer, a otac sina poče uvoditi u učenje *Kur'ana*, dok oboje ne naučiše napamet *Kur'an*. Savladaše kaligrafiju, matematiku, umjetnosti i književnost kojima ih naučiše otac i majka, tako da im nije bio potreban učitelj. Kad sin postade zreo muškarac, žena reče trgovcu:

- Dokle ćeš skrivati sina Kameruzzemana pred ljudima? Je li on djevojka ili mladić?

- Mladić je - odgovori trgovac.

- Kad je mladić, zašto ga ne povedeš u čaršiju i ne postaviš u dućan da upozna ljude i da ljudi upoznaju njega? Treba da se među ljudima pročuje da je tvoj sin i da ga naučiš trgovini. Može ti se nešto dogoditi, pa neka ljudi znaju da je tvoj sin i da ima pravo da te naslijedi. Ako umreš ovako pa on kaže da je sin trgovca Abdurrahmana, neće mu vjerovati, nego će reći: "Nismo te vidjeli, niti znamo da ima sina." Tako će vlasti uzeti tvoju imovinu, a sin će ti ostati uskraćen. Također želim da za moju kćer znaju ljudi - možda će je neko uočiti i zaprositi, pa ćemo je udati i radovati se njenoj sreći.

---

59 *Kevkebussabah* u prijevodu: "jutarnja zvijezda".

60 *Kameruzzeman* u prijevodu: "mjesec vremena."

- Ja sam tako postupio zato što se plašim uroka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

964. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je žena održala trgovcu besjedu, a on je rekao:

- Ja sam tako postupio zato što se plašim uroka, jer ih volim, a ko voli veoma je ljubomoran. Divno je rekao onaj što kaza stihove:

Na vlastiti pogled ja sam ljubomoran, a i na se;
Na te sam ljubomoran i na same sudnje čase.

Kada bi mi neprekidno pred očima bila,
Tvoja me blizina nikad ne bi zasitila;

I kada bi sa mnom baš svakog dana bila
Do Sudnjega dana ne bi dodijala.

- Pouzdaj se u Allaha i ništa loše neće se dogoditi onome koga Allah čuva - reče žena trgovcu. - Povedi ti sina danas u dućan.

Zatim majka obuče mladiću najgizdaviju odjeću, tako da je predstavljao pravo iskušenje za posmatrače i jad za zaljubljena srca. Otac ga povede u čaršiju. Svi koji ga vidješe bili su očarani njime, prilazili su mu i ljubili ruku pozdravljajući ga. Mladićev otac je psovao ljude što su ga pratili samo zato da bi ga posmatrali. Neki su govorili:

- Sunce je granulo u toj i toj mahali i na čaršiji je sinulo - a drugi su pričali:

- Mjesec je tu i tu izašao!

- Nad Allahovim robovima mjesec je sinuo!

Tako su ljudi govorili o trgovčevom sinu blagosiljajući ga. Njegov otac se stidio tih riječi, ali nikoga nije mogao spriječiti da govori, te je grdio dječakovu majku proklinjući je, jer je upravo ona bila uzrok što je mladić izašao.

Otac se osvrnu i vidje svijet kako se tiska za njim i ispred njega dok je išao prema svom dućanu. Trgovac otvori dućan, pa sjede posadivši sina ispred sebe. Onda se osvrnu i ugleda ljude koji su zakrčili put. Ko god je prolazio pored dućana, zastajao je ispred njega i posmatrao to lijepo lice, nemoćan da ode. Tako se pred mladićem okupi gomila žena i muškaraca koji su se zanosili stihovima:

Ljepotu si, Bože, stvorio htijući nas iskušati
I rekao si: "Robovi, Mene ćete se bojati!"

Sam si lijep, Bože, predan si ljepoti,
Pa kako Tvoji robovi ne bi mogli voljeti?!

Kada trgovac Abdurrahman vidje ljude kako se tiskaju oko njegovog sina stojeći u redovima i zureći u njega, bijaše ga veoma stid i sasvim se zbuni ne znajući šta da radi. Utom se pojavi jedan derviš lutalica po kome se vidjelo da spada u dobre Božije robove. Derviš dođe sa trga, pa priđe trgovcu i poče recitirati stihove roneći suze. Kada ugleda Kameruzzemana kako sjedi poput vrbove grane što raste na gomili šafrana, derviš proli suze i izgovori stihove:

Ja na sprudu vidjeh jednu vitku granu
Što nalikuje punom mjesecu sjajnu.

"Kako se zoveš", rekoh. "Biser" - ona prozbori.
"Dođi mi, dođi!" "Ne, ne!" ona odgovori.[61]

Zatim derviš poče polahko prilaziti mladiću gladeći desnom rukom sijedu kosu i probi se kroz sredinu gomile zahvaljujući svome dostojanstvu. Dok je posmatrao dječaka, pamet mu je stala i pogled se kočio, tako da su se na njega mogle primijeniti pjesnikove riječi:

I dok je taj ljepotan na jednom mjestu stajao
Bajramski mjesec-mlađak na licu mu blistao,

Odjednom se pojavi jedan šejh dostojanstveni
Namjerno pružajući svoj korak lagahni

I na njemu se trag isposništva vidio.

On je prakticirao noćima i danima
Uživati u zabranjenim i halal zadovoljstvima;

Sa ženama i s muškarcima se ljubakao
I vehnuo dok nije k'o čačkalica postao -

U samu kost i kožu se pretvorio.

U tome se izvještio baš kao kakav stranac
I njemu je kao mladić izgledao čak i starac;

61 Neprevodiva fonetska igra riječi: na kraju drugog stiha riječ "sijati" u izvorniku je *tele'le'e*. Zatim počinje asonanca: "Biser" je *lu'lu'*; ["dođi] mi" je: *li, li*, i najzad ponovljena negacija *la, la*.

Ljubeći žene, Uzritu[62] je bio on sličan
I sa oba spola bio je vješt i poročan -

Zejneba ili Zejd[63] - nije se dvoumio.

Taj čovjek je ljubio i milovao mnoge ljepotice,
Skitao svijetom i ridao za njima neštedimice;

Zbog silne strasti postao je kao grana
Što pod lahorom je tiho zanjihana.

Tā kamen se samo čvrstoćom ponosio.

Nije mu bilo ravnog u ljubavnoj vještini -
Na sve misli kad šta preduzme taj oprezni;

Kroz sito i rešeto taj starac je prolazio,
Gazelu je on i srndaća je grlio;

Sijede i golobrade starac je ljubio.

Derviš priđe mladiću i dade mu kitu cvijeća. Otac se maši za džep pa izvadi nekoliko dirhema i reče:

- Uzmi ovo, dervišu, i idi svojim putem.

Derviš uze novac, pa sjede na klupu koja se nalazila u dućanu ispred mladića i poče ga posmatrati plačući i neprestano uzdišući. Iz očiju su mu navirale suze kao potoci. Ljudi su posmatrali derviša koreći ga. Neko reče:

- Svi su derviši pokvarenjaci!

- Dervišovo srce sažiže ljubav prema mladiću - reče neko, a mladićev otac, vidjevši šta se događa, reče:

- Hajde, sine, da zatvorimo dućan i da idemo kući. Danas više nema trgovine. Neka svevišnji Allah plati tvojoj majci za ovo što nam je priredila! Ona je kriva za sve! Hajde, dervišu, da zatvorim dućan.

Derviš ustade, a trgovac zatvori dućan, pa uze sina i odvede ga. Derviš i svjetina pođoše za njima dok ne stigoše do svoje kuće. Mladić uđe u kuću, a trgovac se osvrnu prema dervišu i reče mu:

- Šta hoćeš, dervišu, i zašto plačeš?

- Gospodine, želio bih noćas biti tvoj gost, a gost je i Allahov gost.

- Dobro došao, Allahov goste! Ulazi, dervišu...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

---

62 Pripadnik plemena Benu Uzra koje se proslavilo ljubavnicima i pjesnicima ljubavne lirske poezije.
63 Žensko i muško vlastito ime.

Kada nastupi devet stotina šezdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je derviš rekao trgovcu, ocu mladića Kameruzzemana:
- Ja sam Allahov gost.
- Dobro došao, Allahov goste! Ulazi, dervišu! - reče mu trgovac misleći: "Ako je ovaj derviš zaljubljen u mladića i bude li tražio gadosti od njega, moram ga noćas ubiti i njegov mezar sakriti. Ako nije pokvaren, dobit će što pripada gostu."

Zatim uvede derviša i Kameruzzemana u jednu odaju i krišom reče mladiću:

- Sine, sjedi pored derviša, pa ga zadirkuj i igraj se s njim kada izađem od vas. Ja ću vas posmatrati kroz prozor koji gleda u sobu, pa ako bude tražio od tebe gadosti, ja ću ući i ubiti ga.

Mladić ostade sam s dervišom u sobi, pa sjede pored njega. Derviš ga poče gledati uzdišući i plačući. Kad god bi mu se dijete obratilo, derviš bi blago odgovarao drhteći, piljeći u njega, uzdišući i plačući dok ne dođe vrijeme večere.

Derviš se prihvati jela ne skidajući plačni pogled sa mladića. Kada minu četvrtina noći i završi se razgovor, jer je bilo vrijeme za spavanje, trgovac reče:

- Sine, posluži derviša i nemoj mu protivrječiti.

I trgovac htjede izaći, ali mu derviš reče:

- Gospodine, povedi sina ili spavaj s nama.
- Ne - odbi trgovac. - Evo, moj sin će spavati kod tebe. Možda ćeš poželjeti nešto, pa će ti udovoljiti i uslužiti te.

Zatim trgovac izađe i ostavi ih same, pa sjede u drugu odaju u kojoj je bio prozor s pogledom u onu sobu gdje su bili njih dvojica.

Za to vrijeme, mladić priđe dervišu i poče ga zadirkivati nudeći mu se, a derviš se naljuti:

- Šta to pričaš, sinko? Utječem se Allahu od prokletog šejtana! Bože moj, ovo je ružno djelo koje Tebi ne godi. Odmakni se od mene, sinko!

Derviš ustade i sjede podalje od mladića koji pođe za njim i baci mu se govoreći:

- Dervišu, zašto se lišavaš zadovoljstva da se zbližiš sa mnom kad te moje srce voli?

Starac se još više naljuti:

- Ako me ne ostaviš na miru, zvat ću tvoga oca i kazati mu za te.
- Moj otac zna da sam takav i ne može me spriječiti. Udovolji mi. Zašto se ustežeš? Zar ti se ne sviđam?
- Allaha mi, sinko, neću to učiniti, makar me britkim sabljama sjekli!

Zatim derviš izrecitira stihove:

Moje srce ljubi lijepe muškarce,
A ne libim se ni lijepe ženice -

Štaviše, noću i jutrom ću ih gledati,
Al' sodomist niti bludnik neću biti.

Plačući, derviš reče:

- Otvori mi vrata da idem svojim putem! Neću više ležati ovdje.

Zatim skoči, ali se mladić obisnu o njega govoreći:

- Pogledaj kako mi blista lice, kako su mi rumeni obrazi, kako su mi nježni udovi, kako su mi usne mehke.

I mladić obnaži nogu koja bi postidjela i vino i peharnika. Zatim ga pogleda pogledom pod kojim bi klonuli čarobnjaci i vračevi, jer je bio čudesno lijep i neobično zamaman - kao da je o njemu neko rekao:

Ja ne mogu zaboraviti kad poče otkrivati
Nogu što kao biser poče blistati.

Što mi Sudnji dan dolazi nemojte se čuditi
Jer na Sudnjem danu će se noge otkriti.

Onda mu mladić otkri grudi govoreći:

- Pogledaj moje sise! Ljepše su od djevojačkih. Moja pljuvačka je slađa od djevojačkog šećera. Okani se pobožnosti i suzdržljivosti. Mani se samoprijegora! Uživaj u mojoj blizini i naslađuj se mojom ljepotom. Ne boj se ničega. Siguran si od svakog zla. Okani se gluposti koje su loše navike.

Mladić mu poče pokazivati svoje skrivene draži olabavljujući uzdu starčevog razuma. Derviš je okretao lice, govoreći:

- Bože me sačuvaj! Sram te bilo, sinko! To je težak grijeh koji neću učiniti čak ni u snu.

Mladić je navaljivao, a derviš se okretao, te zauze položaj prema kibli i poče klanjati. Kada mladić vidje da klanja, ostavi ga dok ne završi dva rekata i predade selam. Tada mu htjede prići, ali derviš odluči da ponovo klanja, te obavi dva rekata. Tako učini treći, četvrti i peti put, pa mu mladić reče:

- Kakvo je to klanjanje?! Želiš li poletjeti put oblaka? Upropastio si nam užitak provodeći cijelu noć u mihrabu!

Potom se mladić baci prema njemu ljubeći ga među oči, a derviš mu reče:

- Tjeraj šejtana od sebe, sinko! Moraš se Gospodaru pokoravati!

- Ako mi ne učiniš ono što želim, pozvat ću oca i reći mu da hoćeš sa mnom učiniti gadost. On će te izbaciti i istući tako da će ti kosti polomiti.

Mladićev otac je sve to gledao svojim očima i slušao svojim ušima, uvjerivši se da derviš nije razvratnik, te on pomisli: "Da je derviš razvratnik, ne bi mogao izdržati sve ovo navaljivanje!"

Kameruzzeman je istrajno sablažnjavao derviša i kad god bi ovaj odlučio da klanja, mladić ga je prekidao, tako da se derviš stršno naljuti, obrecnu se na njega i udari ga. Mladić zaplaka, te otac uđe, obrisa mu suze i poče ga tješiti govoreći dervišu:

- Brate, kad si već takav, zašto plačeš i uzdišeš čim vidiš moga sina? Postoji li kakav razlog za to?

- Da - odgovori derviš, a trgovac nastavi:

- Kada sam vidio da plačeš čim si ugledao moga sina, pomislio sam ružno o tebi. Zato sam rekao djetetu da postupi tako kako bih te iskušao. Bio sam naumio da uđem i ubijem te ako te vidim da radiš s njim gadosti. Pošto sam vidio kakav si, shvatio sam da si dobar čovjek. Tako ti Boga, ispričaj mu zašto si plakao.

- Gospodine, ne povrjeđuj mi zarasle rane - uzdahnu derviš.

- Moraš mi reći - navaljivao je trgovac, te derviš reče:

- Ja sam derviš koji putuje svijetom da bih se poučavao nad djelima Tvorca noći i dana. Tako uđoh u grad Basru u zoru jednoga petka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

966. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je derviš rekao trgovcu:

- Tako uđoh u grad Basru jednoga petka ujutro. Vidjeh otvorene dućane u kojima je bilo svih vrsta robe, jela i pića, ali su bili pusti, jer u njima nije bilo muškaraca ni žena, djevojčica ni dječaka. Na ulicama i trgovima nije bilo pasa, ni mačaka. Nije se čulo ništa, niti je bilo žive duše. Začudih se tome i pomislih: "Kamo li su otišli stanovnici ovoga grada sa psima i mačkama? Šta li je Allah učinio s njima?" Kako sam bio gladan, uzeh vrućeg hljeba u jednoj pekari, pa uđoh u dućan gdje se prodaje maslo i namazah hljeb maslom i medom, te pojedoh to. Onda uđoh u dućan s pićima i popih šta mi se prohtjelo. Vidjeh da je kafana otvorena, pa uđoh u nju i ugledah džezve na vatri pune kahve. Nije bilo nikoga, te ja popih toliko koliko sam mogao i rekoh: "Zaista je ovo čudno! Kao da je žiteljima grada došla smrt pa su svi upravo pomrli ili kao da su se uplašili nečeg što ih je zadesilo, pa su pobjegli ne mogavši ni dućane pozatvarati."

Dok sam razmišljao o tome, začuh topot, pa se uplaših i sakrih ne pojavljujući se neko vrijeme. Počeh viriti kroz rupe i ugledah mjesecolike djevojke kako u parovima idu trgom, bez velova, otkrivenih lica. Bilo je četrdeset parova, odnosno osamdeset djevojaka. Onda ugledah jednu mladu ženu na izvrsnom konju koji se jedva kretao pod zlatom, srebrom i dijamantima. Žena je bila otkrivena lica, bez vela, nakićena najljepšim nakitom i nagizdana najljepšim haljinama. Na vratu je imala dijamantsku ogrlicu, na prsima zlatne ogrlice, na rukama narukvice

koje su sijale kao zvijezde, a na nogama zlatne grivne optočene draguljima. Ispred i iza nje bile su robinje, te s njene desne i lijeve strane. Pred njom je išla jedna djevojka opasana veličanstvenom sabljom s balčakom od smaragda i kaišima od zlata ukrašenog draguljima. Kada djevojka stiže ispred mene, ona zategnu uzde i reče:

- Djevojke, čula sam da se nešto kreće u ovom dućanu. Pretražite ga: možda se neko sakrio u namjeri da nas gleda dok smo otkrivenih lica.

One pretražiše dućan ispred kafane u kojoj sam se ja bio sakrio. Uplašio sam se. Onda vidjeh kako izvedoše jednog muškarca i rekoše:

- Gospodarice, našle smo tu jednog muškarca. Evo ga pred tobom.

- Odsijeci mu glavu! - reče žena onoj što je bila ispred nje sa sabljom.

Djevojka priđe i odsječe čovjeku glavu, pa ga ostavi opružena na zemlji i one nastaviše put. Vidjevši to, uplaših se, ali mi na srce pade ta djevojka.

Nedugo zatim, pojaviše se ljudi. Svako ko je imao dućan uđe u njega. Ljudi počeše hodati trgovima i okupljati se oko žrtve zagledajući je. Ja izađoh s mjesta na kome sam se bio sakrio, pri čemu niko ne obrati pažnju na me. Međutim, srce mi je obuzela ljubav prema toj ženi. Počeh se potajno raspitivati o njoj, ali mi niko ništa ne reče.

Poslije odoh iz Basre slomljena srca zbog ljubavi prema ženi.

Čim sam ugledao tvoga sina, vidjeh da je potpuno nalik na onu ženu. Podsjetio me na nju, te je u meni strast planula i srce mi zapalila. Eto zašto plačem.

Derviš briznu u još jači plač i reče:

- Tako ti Boga, otvori mi vrata da idem svojim putem.

Trgovac mu otvori vrata i derviš ode.

Kameruzzeman je slušao riječi derviša, te se zaljubi u onu ženu. Strast ovlada njime i zapljusnu ga val ljubavi. Kad osvanu jutro, on reče ocu:

- Sva trgovačka djeca putuju po svijetu da bi postigli ono što žele. Nema ni jednoga kome otac nije pripremio robu pa putuje s njom i zarađuje. Babo, zašto ti meni ne spremiš tovar da putujem i okušam sreću?

- Sine moj - reče otac - trgovcima nedostaje novaca, pa putuju sa sinovima radi dobitka i zarade, radi ovosvjetskih dobara. Što se tiče mene, ja imam mnogo novaca i nisam pohlepan. Kako da te pošaljem u tuđinu kad ne mogu bez tebe nijednoga časa, utoliko prije što si neuporedivo lijep i mio, pa se plašim za te.

- Babo, nema druge nego da mi spremiš tovar pa da pođem s njime. Inače ću te prevariti i pobjeći, makar bez novaca i tovara. Za moj hatar, spremi mi robu da putujem i razgledam bijeli svijet.

Kada otac vidje koliko je sinu stalo do putovanja, on obavijesti ženu o tome, rekavši joj:

- Tvoj sin hoće da mu spremim trgovački tovar da putuje s njime po svijetu, premda je tuđina tuga golema.

- Zar će ti to nauditi? - odgovori žena. - To je običaj trgovačkih sinova: svi se diče putovanjima i zaradama.

- Većina trgovaca su siromasi koji gledaju kako da uvećaju kapital. Što se tiče mene, j imam veliko bogatstvo.

- Ništa ne smeta ni kada se uvećaju dobra - na to će žena. - Ako mu ti ne dopustiš, spremit ću mu tovar od svoga novca.

- Plašim se za njega u tuđini, jer je to golema tuga.

- Nema ničeg lošeg u tuđini u kojoj se zarađuje. Ako ga ne spremiš, on će otići, a mi ćemo ga tražiti i nećemo ga naći. Obrukat ćemo se pred svijetom.

Trgovac prihvati riječi svoje žene, pa spremi sinu tovar od deset hiljada dinara. Majka mu dade kesu sa četrdeset skupocjenih dragih kamenova od kojih je najmanji vrijedio pet stotina dinara, te mu majka reče:

- Sine, čuvaj ove dragulje, jer će ti biti od koristi.

Kameruzzeman pokupi sve to i otputova u Basru...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

967. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Kameruzzeman pokupio svu robu i novac i otputovao u Basru. Dijamante je metnuo u jedan pojas i svezao ga oko struka. Putovao je usrdno dok između njega i Basre ne ostade jedan konak hoda. Tu ga napadoše beduini, orobiše ga i pobiše mu pratioce i sluge. Kameruzzeman leže među poginule i zamaza lice krvlju, tako da beduini pomisliše da je ubijen, te ga ostaviše i niko mu ne priđe. Uzeše mu imovinu i odoše.

Čim beduini odoše svojim putem, mladić se podiže između pobijenih i zaputi se pješice, bez ičega osim dragulja koje je imao za pojasom.

Išao je tako dok ne stiže u Basru. Slučaj htjede da je ušao petkom kada je grad bio pust, baš kao što je pripovijedao onaj derviš. Mladić vidje puste trgove i otvorene dućane pune robe. On se najede i napi, pa poče razgledati. Utom se začu topot, te se mladić sakri u jedan dućan dok djevojke ne naiđoše. Posmatrao ih je, pa kad ugleda onu ženu kako jaši, spopadoše ga ljubav i čežnja. Strast zagospodari njime tako da nije mogao stajati. Nakon nekog vremena, pojaviše se ljudi i ispuniše se trgovi.

Mladić ode na trg i uputi se zlataru. Izvadi mu jedan od onih četrdeset kamenova koji je vrijedio hiljadu dinara. Prodade taj dragulj, pa se vrati odakle je došao.

Kameruzzeman prespava noć, a ujutro promijeni odjeću, uđe u hamam pa izađe iz njega nalik na sjajni mjesec. Zatim prodade četiri dragulja za četiri hiljade dinara i poče šetati basranskim ulicama obučen u najljepše odijelo, dok ne stiže na jedan trg.

Vidje tu berbera, pa uđe kod njega, obrija se i sprijatelji se s njim, te mu reče:

- Ja sam stranac, amidža. Jučer sam stigao u ovaj grad i vidio sam da je pust, da u njemu nema ni žive duše, čovjeka ni džina. Onda sam vidio neke djevojke, a među njima jednu mladu ženu koja je jahala u procesiji.

Zatim mu mladić kaza šta je sve vidio, a berber će na to:

- Sinko, jesi li još kome pričao o tome?

- Nisam.

- Pazi da to ne spomeneš kome drugom. Nisu svi ljudi u stanju čuvati tajne. Ti si mlad momak pa me strah da tvoje riječi ljudi ne budu prenosili. Tako će dospjeti do onih kojih se to tiče i ubit će te. Znaj, sinko, da to što si ti vidio niko nije vidio, niti za to neko zna izvan ovoga grada. Što se tiče stanovnika Basre, oni umiru u tome jadu. Svakog petka ujutro zatvaraju pse i mačke i ne daju im da idu po trgovima. Svi stanovnici grada ulaze u džamije, za njima se zatvaraju vrata, tako da niko ne može proći čaršijom, niti kroz prozor može pogledati. Niko ne zna otkuda ta nesreća. Ja ću noćas pitati svoju ženu šta se to zbiva, jer ona je babica koja zalazi u kuće uglednih ljudi i zna šta se događa u ovome gradu. Ako Bog da, dođi sutra kod mene pa ću ti reći šta mi je kazala.

Kameruzeman mu dade šaku dukata govoreći:

- Uzmi ove dukate i daj ih svojoj ženi, jer ona mi je kao majka.

Zatim zagrabi još jednu šaku i reče:

- Uzmi ovo za se.

- Sinko - na to će berber - sjedi tu dok ja odem ženi i pitam je. Donijet ću ti prave vijesti.

On ostavi mladića u dućanu, pa ode ženi, upozna je sa mladićevim slučajem i reče:

- Hoću da mi kažeš šta se događa u ovome gradu kako bih mogao reći onom mladom trgovcu koji žarko želi znati zašto je zabranjeno ljudima i životinjama da se kreću čaršijom petkom ujutro. Mislim da je on zaljubljen, a plemenit je i darežljiv. Ako mu kažemo, vidjet ćemo od njega veliko dobro.

- Idi i dovedi ga. Reci mu: "Hajde da porazgovaraš sa svojom majkom, a mojom ženom. Ona te pozdravlja i poručuje da će ti želja biti ispunjena."

Berber ode na trg i zateče Kameruzzemana kako sjedi čekajući ga. Saopći mu novost i dodade:

- Sinko, pođi sa mnom svojoj majci a mojoj ženi. Veli da će ti želja biti ispunjena.

Zatim povede mladića ženi koja mu izrazi dobrodošlicu i posadi ga. Mladić izvadi stotinu dinara i dade joj ih rekavši:

- Kaži mi, majko, ko bi mogla biti ta djevojka!

- Sinko - odgovori žena - basranski sultan je dobio jedan dragulj od indijskoga cara. Htio je

probušiti ga, pa je pozvao sve zlatare i rekao im: "Želim da mi probušite ovaj dragulj. Onaj k
ga probuši dobit će od mene što zaželi. Ako ga razbije, skinut ću mu glavu."

Zlatari si uplašiše i rekoše:

- Čestiti care, dragulj se lahko upropasti. Rijetko kad se uspješno probuši i u većini slučajeva se razbije. Nemoj nas opterećivati onim što nismo u stanju izvršiti. Mi ne možemo probušiti taj dragulj, ali je naš starješina vještiji od nas.

- A ko je vaš starješina? - upita sultan.

- Majstor Ubejd. On je u tom poslu vještiji nego mi. Ima mnogo novaca i dobar je stručnjak.

Sultan posla po njega, te mu ga dovedoše i sultan naredi da mu probuši dragulj pod navedenim uvjetima. Ubejd uze dragulj i probuši ga po carevoj želji.

- Poželi nešto, majstore - reče mu potom car.

- Čestiti care - na to će majstor - pričekaj do sutra.

Uzrok tome je bio što se majstor želio posavjetovati sa ženom, a njegova žena je niko drugi do ona koju si vidio u povorci. Majstor ju je silno volio i zbog velike ljubavi nije preduzimao ništa dok se s njom ne posavjetuje. Zato je odgodio izricanje želje dok se sa ženom ne posavjetuje. Kada dođe k njoj, zlatar reče:

- Probušio sam caru dijamant pa mi je dopustio da nešto poželim. Odložio sam to dok se posavjetujem s tobom. Šta bi htjela da poželim.

- Mi imamo toliko blaga da ga ni vatra ne može progutati - reče žena. - Ako me voliš, poželi od cara da telal oglasi po basranskim ulicama da svi stanovnici grada uđu u džamije petkom na dva sahata prije džume i da u gradu ne ostane ni veliko ni malo. Svi moraju biti u džamiji ili u kući, neka se vrata džamija i kuća zaključaju i neka dućane ostave otvorene, a ja ću sa svojim robinjama projahati kroz grad tako da me neće niko vidjeti s prozora, niti sa doksata. Na koga god naiđem, ubit ću ga.

Zlatar ode caru i izrazi mu tu želju koju car ispuni objavivši građanima Basre...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

968. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je berberova žena kazivala Kameruzzemanu:

- Car ispuni želju zlataru objavivši građanima Basre ono što je poželio. Na to građani Basre rekoše:

- Strahujemo za robu od pasa i mačaka.

Car naredi da ih pozatvaraju toga dana dok ljudi ne izađu sa džume.

I tako ta žena poče izlaziti svakog petka na dva sahata prije džume jašući sa svojim djevojkama ulicama Basre. Niko se nije smio kretati trgovima, gledati kroz prozor ili sa doksata. Eto šta je zapravo uzrok. Kazala sam ti ko je ta žena. Međutim, želiš li ti, sinko, samo znati ko je ona, ili se želiš sastati s njom?

- Želim se sastati s njom, majko - reče mladić.

- Reci mi kakvog blaga imaš.

- Imam četiri vrste dragog kamenja. Dragi kamen jedne vrste vrijedi pet stotina dinara, druge vrste sedam stotina dinara, treće vrste osam stotina, a četvrte vrste hiljadu dinara.

- Možeš li žrtvovati četiri draga kamena?

- Mogu ih žrtvovati sve.

- Onda ustani, sinko. Nemoj misliti da te tjeram, ali izvadi jedan dragulj od pet stotina dinara i raspitaj se za dućan majstora Ubejda, starješine zlatarskog ceha. Otiđi k njemu i zatećí ćeš ga kako sjedi u svome dućanu u gizdavom odijelu, a pred njim su majstori. Pozdravi ga, pa sjedi u dućan, izvadi taj dragi kamen i reci mu: "Majstore, uzmi ovaj kamen i ugradi mi ga u zlatni prsten. Nemoj da bude veliki. Neka bude težak jednu uncu, nimalo više. Uradi ga majstorski." Zatim mu daj dvadeset dinara i svakom majstoru daj po jedan dinar. Posjedi malo kod njega i porazgovaraj s njim. Kada ti dođe kakav prosjak, daj mu dinar i pokaži se darežljivim da bi te zlatar zavolio. Onda pođi od njega svojoj kući i prenoći. Sutradan ponesi stotinu dinara i daj ih svome babi[64] jer je siromašan čovjek.

- Neka bude tako - reče Kameruzzeman pa ode u svratište, uze drugi dragulj vrijedan pet stotina dinara i odnese ga na zlatarski trg. Tu se raspita za dućan majstora Ubejda, starješine zlatara, te ga uputiše njegovom dućanu.

Kada stiže do dućana, on vidje starješinu zlatara koji je bio dostojanstven čovjek, u gizdavom odijelu, a pred njim su stajala četiri majstora. Kameruzzeman reče:

- Es-selamu alejkum!

Zlatar odgovori na pozdrav poželivši mu dobrodošlicu i ponudi mu da sjedne. Kada mladić sjede, izvadi dragi kamen i reče:

- Majstore, hoću da mi ugradiš ovaj dragulj u zlatan prsten, ali neka bude težak jednu uncu, nimalo više. Uradi ga majstorski.

Zatim dade zlataru dvadeset dinara i reče:

- Uzmi ovo za brušenje kamena, a ostatak ću dati kasnije.

Uz to dade svakom majstoru po jedan dinar, te ga majstori zavolješe, a dopade se i majstoru Ubejdu. Kameruzzeman sjede zapodjenuvši razgovor s njim. Koji god bi prosjak došao, davao mu je dinar, te se ljudi zabezeknuše njegovoj velikodušnosti.

Majstor Ubejd je imao kod kuće isti onakav halat kakav je imao u dućanu. Kada bi htio na-

64 Pripovjedač misli na berbera.

praviti nešto neobično, imao je običaj raditi to kod kuće kako radnici ne bi naučili od njega rijetku izradu. Njegova mlada žena sjedjela bi ispred njega i posmatrala ga, jer je pravio tako lijepe stvari da su bile dostojne samo careva.

Taj prsten je divno napravio kod kuće, a kada žena vidje dragulj, reče zlataru:

- Šta namjeravaš učiniti s tim draguljem?

- Hoću da ga ugradim u zlatan prsten. Vrijedan je pet stotina dinara.

- Za koga je?

- Za jednog mladog i lijepog trgovca čiji pogled obara i obrazi mu plamte. Ima usta kao Sulejmanov pečat, obraze kao anemone, usne kao crvene koralje, vrat kao u srndaća. Blijed je i obliven rumenilom, otmjen i nježan, plemenit. Ponašao se tako i tako.

Čas joj je opisivao njegovu ljepotu i ljupkost, a čas plemenitost i savršenstvo, neprestano govoreći o njegovoj darežljivosti i tankoćudnosti, te se žena zaljubi u mladića. Ne može niko biti veći podvodač od onoga ko vlastitoj ženi opisuje ljepotu i darežljivost nekog muškarca. Pošto je obuze strast, žena reče:

- Ima li on šta od moje ljepote?

- Svu tvoju ljepotu i on ima. Sasvim je nalik na te, a moglo bi biti i da je tvojih godina. Kada se ne bih plašio da ću te povrijediti, rekao bih da je ljepši od tebe hiljadu puta.

Žena je šutjela, ali joj u srcu buknu ljubav prema njemu. Zlatar je i dalje pričao o mladićevoj ljepoti dok nije okončao izradu prstena. Zatim joj dade prsten koji ona stavi na prst i bio je tačno po njenoj mjeri. Žena mu reče:

- Sviđa mi se ovaj prsten. Želim da bude moj i neću ga skinuti s prsta.

- Strpi se - reče zlatar. - Njegov vlasnik je velikodušan, pa ću tražiti da ga otkupim. Ako mi proda prsten, donijet ću ti ga. Bude li imao drugi kamen, kupit ću ga za te i napraviti isti takav tebi...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

969. NOĆ

Kada nastupi devet stotina šezdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je zlatar rekao svojoj ženi:

- Strpi se. Njegov vlasnik je velikodušan, pa ću tražiti da ga otkupim. Ako mi proda prsten, donijet ću ti ga. Bude li imao drugi kamen, kupit ću ga za te i napraviti isti takav tebi.

Eto šta se događalo sa zlatarom i njegovom ženom.

Kameruzzeman prenoći u svojoj sobi, a kad jutro osvanu, on uze stotinu dinara i ode staroj berberovoj ženi, te joj reče:

- Uzmi stotinu dinara.

- Daj ih svome babi - reče žena.

Kameruzzeman dade novac berberu, a žena upita mladića:

- Jesi li postupio kao što sam ti rekla?

- Jesam - odgovori mladić.

- Sada pođi zlataru, pa kada ti da prsten, ti ga stavi na vrh prsta, a onda ga brzo skini i reci: "Pogriješio si, majstore. Prsten mi je tijesan." On će te pitati: "Trgovče, hoćeš li da ga presiječem i napravim veći?" Ti mu kaži: "Nemoj ga presijecati i ponovo praviti. Uzmi ga i daj nekoj svojoj robinji." Potom izvadi drugi dragi kamen od sedam stotina dinara i reci mu: "Uzmi ovaj kamen i ugradi ga. Ljepši je od toga." Uz to mu daj trideset dinara, pa još svakom radniku daj dva dinara i reci majstoru: "Ovaj novac je za brušenje, a ostatak ću dati kasnije." Vrati se nakon toga u svoj stan i prenoći, a ujutru donesi dvije stotine dinara pa ću ti dovršiti plan.

Mladić ode zlataru koji mu poželi dobrodošlicu i ponudi mu da sjedne u dućanu. Kada ovaj sjede, upita zlatara:

- Jesi li završio posao?

- Jesam - odgovori zlatar izvadivši prsten koji mladić uze, stavi ga na vrh prsta, pa ga brzo skinu i reče:

- Pogriješio si, majstore. Tijesan mi je! - i baci prsten zlataru.

- Da ga proširim, trgovče? - upita zlatar.

- Nemoj! Uzmi ti njega kao poklon i daj ga nekoj svojoj robinji. Vrijednost mu je beznačajna: jedva pet stotina dinara, tako da nije potrebno ponovo ga praviti.

Zatim mladić izvadi drugi kamen vrijedan sedam stotina dinara i reče:

- Ovaj mi ugradi.

Uz to, mladić dade zlataru trideset dinara i svakom radniku po dva dinara, te reče:

- Kada napraviš prsten, platit ću ti. Ovo je samo za brušenje kamena i bakšiš.

Zatim mladić ode ostavivši zlatara i radnike zabezeknute velikom darežljivošću. Zlatar ode ženi i reče joj:

- Moje oči nisu vidjele velikodušnijeg mladića od ovoga. Imala si sreće jer mi je besplatno dao prsten rekavši: "Daj ga nekoj svojoj robinji."

Zatim joj zlatar sve ispriča i zaključi:

- Mislim da taj momak nije trgovac, već sin nekog cara ili sultana.

Kako je zlatar hvalio mladića, tako su njena ljubav i strast postajali veći. Žena metnu prsten na svoj prst rekavši da mladiću napravi drugi, malo veći od prvoga.

Pošto zlatar napravi prsten, žena ga stavi dalje od prvoga i reče:

- Gospodaru moj, pogledaj kako su lijepi ovi prstenovi na mom prstu! Želim da oba budu moji.

- Strpi se - na to će zlatar. - Možda ću ti i ovaj drugi kupiti.

Zlatar prespava, a sutradan uze prsten i zaputi se u dućan.

Kameruzzeman ujutro pođe staroj berberovoj ženi i dade joj dvije stotine dinara, pa mu ona reče:

- Idi zlataru, pa kada ti da prsten, stavi ga na prst, a onda ga brzo skini i reci: "Pogriješio si, majstore. Prsten je velik. Kada majstoru kao što si ti dođe neko poput mene radi nekog posla, treba da uzme mjeru. Da si uzeo mjeru prema prstu, ne bi pogriješio." Zatim izvadi kamen vrijedan osam stotina dinara i reci: "Uzmi ovaj dragi kamen i napravi prsten, a ovaj pokloni nekoj svojoj robinji." Onda mu daj četrdeset dinara, a svakom radniku daj po tri dinara i reci majstoru: "Ovo je za brušenje kamena, a ostalo ću ti platiti kasnije." Vidjet ćeš šta će ti reći. Nakon toga, donesi babi tri stotine dinara da mu se nađu, jer on je siromašan čovjek.

- Slušam i pokoravam se - reče mladić, pa se uputi zlataru koji mu poželi dobrodošlicu i ponudi mu da sjedne. Zatim mu dade prsten. Mladić ga metnu na prst, pa ga brzo skinu i reče:

- Kada majstoru kao što si ti dođe neko poput mene radi nekog posla, majstor treba da uzme mjeru. Da si uzeo mjeru prema prstu, ne bi pogriješio. Uostalom, uzmi prsten i daj ga nekoj svojoj robinji.

Zatim mladić izvadi dragi kamen vrijedan osam stotina dinara i reče:

- Uzmi ovaj kamen i napravi prsten po mjeri.

- Tako je. Pravo veliš - reče zlatar i uze mjeru. Mladić mu dade četrdeset dinara, rekavši:

- Uzmi ovo za brušenje, a za prsten ću ti platiti poslije.

- Gospodine - na to će zlatar - koliko novaca sam već uzeo od tebe! Previše si dobar prema meni.

- Nije to ništa - reče Kameruzzeman i zapodjenu razgovor sa zlatarom. Kad god bi prošao kakav prosjak, mladić mu je davao dinar. Najzad napusti zlatara i ode.

Što se tiče zlatara, on se uputi kući i reče ženi:

- Kako je samo plemenit onaj mladi trgovac! Nisam vidio plemenitijeg ni ljepšeg od njega, niti ima neko slatkorječiviji!

I zlatar poče pričati ženi o mladićevim vrlinama i velikodušnosti hvaleći ga preko svake mje re, te žena reče:

- Neodgojeni čovječe! Kad su ti već poznate njegove vrline i kad ti je dao dva skupocjena prstena, treba da mu iskažeš poštovanje, pozoveš ga u goste i sprijateljiš se s njim. Pošto uoči tvoju naklonost i dođe nam u kuću, možda ćemo vidjeti veliko dobro od njega. Ako ga već ti nećeš ugostiti, ja ću mu prirediti gozbu.

- Zar misliš da sam škrt pa mi tako govoriš?

- Nisi ti škrt, već ti nedostaje ukus. Pozovi ga još noćas i ne dolazi bez njega. Ako bude odbijao, zakuni ga onim što mu je najmilije i budi uporan.

- Sa zadovoljstvom - reče muž, pa napravi prsten i leže da spava.

Trećeg dana ujutro, on se uputi u dućan i sjede u njega.

Za to vrijeme, Kameruzzeman uze tri stotine dinara i uputi se staroj ženi. Dade novac njenome mužu, te mu žena reče:

- Možda će te danas pozvati. Ako te pozove i prenoćiš kod njega, ujutro mi ispričaj ma šta

da ti se dogodi. Ponesi četiri stotine dinara i daj ih babi.

- Sa zadovoljstvom - reče mladić koji je prodavao dragulje kad god bi mu ponestalo novaca.

Onda se on uputi zlataru koji ustade pred njim, zagrli ga i pozdravi sprijateljivši se s njim. Potom mu izvadi prsten i mladić vidje da je po mjeri njegovog prsta, te mu reče:

- Bog te blagoslovio, majstore nad majstorima! Rad je dobar, ali dragi kamen nije po mojoj želji...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

970. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Kameruzzeman rekao zlataru:

- Rad je dobar, ali dragi kamen nije po mojoj želji, jer imam ljepši od njega. Uzmi taj prsten i daj ga nekoj svojoj robinji.

Zatim mladić izvadi drugi dragi kamen i stotinu dinara, pa reče:

- Uzmi ovu nagradu i ne zamjeri mi što sam te namučio.

- Trgovče, zato što si me namučio platio si mi veoma mnogo. Sviđaš mi se i ne mogu bez tebe. Tako ti Boga, budi mi noćas gost. Učini to za moj hatar.

- Dobro, ali ja moram otići u han da dam upute svojim pratiocima, da im kažem da neću oćiti u hanu, tako da me ne očekuju.

- U kojem hanu si odsjeo?

- U tome i tome.

- Doći ću tamo po tebe.

- Dobro - složi se mladić.

Zlatar se prije večeri zaputi u taj han bojeći se da se žena ne naljuti ako dođe kući bez mladića. Tako povede mladića, uvede ga u svoju kuću i sjedoše u jednu odaju kojoj nije bilo ravne.

Čim žena vidje mladića kako ulazi, bila je očarana njime. Onda se muškarci upustiše u razgovor do večere, te se najedoše i napiše. Poslije toga serviraše kahvu i piće. Zlatar je razgovarao mladića do jacije, te klanjaše namaz, a onda dođe djevojka noseći dva findžana nekog napitka. Čim ga popiše, prispava im se i legoše. Potom dođe žena i vidje da spavaju, pa osmotri lice Kameruzzemana i raspameti je njegova ljepota. "Kako može spavati onaj ko voli ljepotie?!" uskliknu žena pa prevrnu mladića na leđa, sjede mu na grudi i u silnoj strasti poče ga ako ljubiti po obrazima da mu ostade trag na licu. Njegovo lice postade još rumenije i obrazi mu zablistaše. Zatim mu poče sisati usne ne prestajući dok joj se u ustima ne nađe njegova krv. Ženin žar se svejednako nije gasio, niti je žeđ utažila. Tako ga je grlila i ljubila, preplitala

noge s njegovima dok ne zarudi zora i ne osvanu dan. Tada žena metnu mladiću četiri koštice u džep, ostavi ga i ode. Zatim posla robinju koja im stavi pod nos nešto nalik na burmut, te oni kihnuše i prenuše se. Robinja im reče:

- Znajte, gospodo, da je vrijeme za namaz! Ustajte i klanjajte sabah.

Potom im donese lavor i ibrik, a Kameruzzeman reče:

- Majstore, vrijeme je da ustanemo, uspavali smo se.

- Prijatelju moj - na to će zlatar - težak je san u ovoj sobi. Kad god spavam u njoj, ovo mi se dogodi.

- Imaš pravo - reče mladić i poče uzimati abdest. Međutim, čim pokvasi lice, planuše mu obrazi i usne, te on reče:

- To je pravo čudo! Kad je već nezgodna odaja i kad smo se uspavali, zašto mi gore obrazi i usne? Majstore - reče zatim - meni gore obrazi i usne!

- Bit će da su te izujedali komarci. To se događa samo golobradim gostima kao što si ti. Bradate goste ne ujedaju komarci. Šta drugo odbija komarce od mene nego moja brada? Izgleda da komarci ne vole bradate.

- Imaš pravo - reče mladić.

Onda im djevojka donese doručak, te doručkovaše i izađoše.

Kameruzzeman ode staroj ženi koja uskliknu čim ga vidje:

- Na tvome licu vidim tragove sreće! Reci mi šta si vidio!

- Nisam vidio ništa. Ja i domaćin smo večerali u jednoj odaji, klanjali smo jaciju i zaspali. Probudili smo se tek ujutro.

Žena se nasmija:

- Kakvi su to tragovi na tvome obrazu i usnama?

- To je od komaraca u onoj odaji.

- Tako je - reče žena. - A je li se isto dogodilo domaćinu?

- Ne napadaju bradate, već ujedaju samo golobrade. Kad god ima kojeg golobradog gosta, žali se na ujede komaraca. Međutim, ako je bradat, to mu se ne događa.

- Jesi li otkrio još nešto?

- Otkrio sam u svome džepu četiri koštice.

- Pokaži mi ih - reče žena.

Kameruzzeman joj dade koštice koje žena uze, pa se nasmija:

- Tvoja draga je stavila u džep ove koštice.

- Kako to? - začudi se mladić.

- Tim znacima ona ti poručuje: "Da si zaljubljen, ne bi zaspao, jer onaj ko je zaljubljen ne spava. Međutim, ti si još uvijek mali i priliči ti da se igraš ovim košticama. Šta te navodi na ljubav prema ljepoticama?" Ona ti je došla noću i zatekla te da spavaš, pa te je izujedala i stavila ti ovaj znak. Međutim, žena te se nije zasitila. Štaviše, poslat će muža k tebi i pozvati te i no-

ćas. Kada odeš s njim, nemoj brzo zaspati. Poslije mi donesi pet stotina dinara i ispričaj mi šta se dogodilo, pa ću ti dovršiti plan.

- Drage volje - reče mladić, pa ode u han.

Što se tiče zlatareve žene, ona se obrati mužu:

- Je li otišao gost?

- Otišao je - odgovori zlatar. - Noćas su ga izujedali komarci po obrazima i usnama, pa me stid pred njim.

- Tako obično čine komarci u našoj odaji. Oni vole samo golobrade mladiće. Nego, pozovi ga da i noćas dođe.

Zlatar ode po mladića u han u kome je bio odsjeo, pozva ga i dovede u onu odaju. Najedoše se i napiše, pa klanjaše jaciju, a onda uđe ona robinja i dade svakom po findžan...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

971. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je djevojka ušla dvojici muškaraca i dala svakome po findžan. Oni ih ispiše i zaspaše. Onda dođe mlada žena i reče:

- Nevaljalče jedan! Kako možeš spavati i tvrditi da si zaljubljen? Zaljubljen čovjek ne spava!

Zatim mu sjede na prsa ljubeći ga, grizući i sisajući do jutra. Potom mu stavi u džep nož, pa ujutro posla robinju koja ih probudi. Mladićevi obrazi su gorjeli kao vatra - toliko su bili crveni, a usne su mu bile kao koralj zbog sisanja i poljubaca. Zlatar reče mladiću:

- Možda su te komarci izujedali.

Mladić reče da nisu, jer kada je saznao šta je posrijedi nije se žalio. Potom otkri nož u džepu, ali je šutio. Kada doručkova i popi kahvu, ode od zlatara uputivši se u han. Uze pet stotina dinara i ode staroj ženi, te joj kaza sve šta je bilo.

- Zaspao sam mimo svoje volje - pričao je mladić - a ujutro sam vidio samo nož u svome džepu.

- Neka te Allah čuva od nje naredne noći! Poručuje ti da će te zaklati ako još jednom zaspiš. Pozvan si kod njih i naredne noći, a ako zaspiš, zaklat će te.

- Šta da radim? - upita mladić.

- Reci mi šta si jeo i pio prije spavanja.

- Večerali smo kao i ostali ljudi. Poslije jacije dođe robinja i svakom dade po jedan findžan. Kada sam ja svoj popio, zaspao sam i nisam se budio do jutra.

- Nevolja je u findžanu! Noćas ga uzmi, ali nemoj popiti dok ne popije njen gospodar i ne

usni. Kada ti djevojka da findžan, reci joj: "Daj mi vode." Ona će otići da ti donese bokal, a ti prospi findžan iza jastuka i pravi se da spavaš. Kada se vrati s bokalom, pomislit će da si zaspao pošto si ispio findžan i otići će. Nedugo zatim, sve će ti biti jasno. Pazi dobro da ne postupiš suprotno mojoj uputi.

- Slušam i pokoravam se - reče mladić, pa ode u han.

U međuvremenu se zlatareva žena obrati mužu:

- Gost se časćava tri noći. Pozovi ga i treći put.

Zlatar ode Kameruzzamanu, pozva ga i uvede u onu odaju. Kada večeraše i klanjaše jaciju, pojavi se robinja koja svakom dade po jedan findžan. Njen gospodar ispi tečnost iz findžana i zaspa. Kameruzzeman nije ispijao svoj findžan, pa mu robinja reče:

- Zašto ne piješ, gospodine?

- Žedan sam. Donesi mi bokal.

Djevojka ode da mu donese bokal, a on prosu findžan iza jastuka i zaspa. Kada se robinja vrati, vidje ga kako "spava", pa obavijesti gospodaricu o tome, rekavši:

- Čim je ispio findžan, zaspao je.

Žena pomisli: "Bolje mu je da umre nego da živi!"

Zatim uze oštar nož, ode mladiću i reče:

- Već tri puta ne uočavaš znake, budalo! Sada ću ti stomak rasporiti!

Kada osjeti da ide prema njemu s nožem u ruci, mladić otvori oči, pa ustade smijući se, a ona mu reče:

- Nisi sam shvatio ovaj znak, već te je uputio neki prepredenjak. Reci mi kako si to saznao.

- Od jedne starice s kojom se sve odigralo tako i tako.

I mladić joj sve ispriča, a žena reče:

- Nije mi te dosta za noć i dan, za mjesec ni godinu. Hoću da s tobom provedem ostatak života. Strpi se dok za muža ne smislim nešto što će zbuniti i razumne. Tada ćemo doći do cilja. Navest ću muža da posumnja kako bi se razveo sa mnom, a onda ću se udati za te i otići u tvoju zemlju. Ponijet ću sav njegov novac i blago koje ima. Radi tebe ću razoriti njegov dom i svaki trag mu izbrisati. Nego, poslušaj šta ću ti reći i uradi kako ti kažem. Nemoj se suprotstavljati.

- Slušam i pokoravam se - reče Kameruzzeman. - Neću se opirati.

- Idi u han, pa ako dođe moj muž i pozove te, reci mu:

"Brate moj, čovjek je težak. Ako često navraća, omrzne i plemenitom i škrtome. Kako da idem k tebi svake noći i spavam s tobom u istoj odaji? Ako se ti ne ljutiš na me, možda će se naljutiti tvoja žena zato što te sprječavam da joj odeš. Ukoliko se hoćeš družiti sa mnom, uzmi za me jednu kuću kraj svoje, pa ćeš ponekad sijeliti sa mnom dok ti se ne prispava. Ponekad ću ja sjediti kod tebe dok ne bude vrijeme za spavanje. Potom ću otići kući, a ti ćeš ići k svojoj ženi. Bolje je tako nego da te svake noći odvajam od žene." Poslije toga, on će doći k meni da se posavjetuje, a ja ću mu preporučiti da iseli našeg komšiju, jer kuća u kojoj komšija živi na-

ša je, a on stanuje pod kirijom. Kada dođeš u tu kuću, Allah će nam pomoći u izvođenju ostatka plana. Idi sada i uradi kao što sam ti rekla - završi žena.

- Slušam i pokoravam se - reče Kameruzzeman, a žena ga ostavi i ode.

Mladić se potom pravio da spava. Uskoro dođe djevojka i probudi ih. Kada se zlatar rasani, reče:

- Možda su te komarci uznemiravali, trgovče?

- Nisu - odgovori mladić.

- Bit će da si se navikao na njih.

Potom doručkovaše, popiše kahvu i odoše svaki svojim poslom. Kameruzzeman pođe staroj ženi i ispriča joj šta se dogodilo...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

972. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Kameruzzeman otišao starici i ispričao joj šta se dogodilo.

- Ja sam njoj rekao tako i tako, a ona je meni kazala to i to - reče mladić. - Možeš li smisliti nešto više kako bih se sastao s njom javno?

- Sinko, tu se završava moja dovitljivost i moja domišljatost je iscrpljena.

Na te riječi, mladić ostavi staricu i ode u han. Sutradan predvečer dođe mu zlatar i pozva ga, a mladić reče:

- Nije moguće da idem s tobom.

- Zašto kad si mi postao drag toliko da ne mogu bez tebe? Zaklinjem te Bogom da pođeš sa mnom!

- Ako želiš da se i dalje družimo i da naše prijateljstvo potraje, uzmi mi kuću pored svoje kuće. Kad ti se prohtije, sijelit ćeš kod mene i ja ću sijeliti kod tebe, a pred spavanje će svako ići svojoj kući i spavati u njoj.

- Imam jednu kuću pored svoje - reče zlatar. - To je moje vlasništvo. Pođi noćas sa mnom, a sutra ću osloboditi kuću za te.

Kameruzzeman pođe s njim, te večeraše, klanjaše jaciju i muž popi ono što se nalazilo u findžanu i onda zaspa. Mladić nije zaspao jer nije bilo opojnog sredstva u njegovom findžanu. Onda mu dođe žena i provede s njim noć do jutra, dok je njen muž ležao kao mrtav. Zatim se probudi kao i obično, pa posla po onog stanara i reče mu:

- Čovječe, oslobodi mi kuću. Potrebna mi je.

- Drage volje - reče čovjek koji napusti kuću i u nju se preseli Kameruzzeman prenijevši sve stvari.

Te noći zlatar je sijelio kod Kameruzzemana, a zatim je otišao kući. Sutradan, zlatareva že-

na pozva jednog vještog građevinara koga podmiti da joj iskopa hodnik od njenih dvora do Kameruzzemanove kuće. On napravi i jedan podzemni kapak. Mladić nije stigao ni da se snađe, a žena mu stiže noseći dvije kese novaca.

- Otkud ti dođe? - začudi se mladić.

Žena mu pokaza hodnik i reče:

- Uzmi ove dvije kese njegovih novaca.

Zatim se žena prepusti igri i milovanju s mladićem sve do zore, a onda reče:

- Pričekaj me da odem do muža i probudim ga da ide u dućan, pa ću ti se vratiti.

Mladić ostade da čeka, a ona ode mužu i probudi ga. Zlatar ustade, uze abdest, klanja sabah i pođe u dućan. Čim ode, žena mu uze četiri kese i kroz onaj prolaz ode Kameruzzemanu pa mu reče:

- Uzmi ovaj novac.

Posjedi žena kod Kameruzzemana, a onda odoše svako svojim putem: žena pođe svojoj kući, a Kameruzzeman ode u čaršiju.

Kada se uvečer vrati kući, mladić zateče deset kesa, dijamanata i drugog nakita. Potom ga zlatar odvede svojoj kući, u onu odaju u kojoj su njih dvojica sijelili. Kao i obično, uđe djevojka i dade im da piju, te gospodar zaspa, a Kameruzzemanu ne bi ništa, jer u njegovom findžanu nije bilo opojnog napitka. Onda dođe zlatareva žena i sjede da se mazi s njim, a robinja je kroz hodnik prenosila stvari u njegovu kuću ne prestajući sve do zore. Tada robinja probudi gospodara, pa im dade kahvu i svaki ode svojim putem.

Trećeg dana, zlatareva žena donese mladiću jedan nož koji je pripadao njenom mužu, a napravio ga je svojom rukom i vrijedio je pet stotina dinara. Nije mu bilo ravnog - tako je lijepo bio iskovan. Budući da su ga mnogi ljudi tražili, zlatar je stavio nož u jedan sanduk i nije mogao pregorjeti da ga bilo kome proda.

- Zadjeni ovaj nož za pas, pa pođi mome mužu. Sjedi kod njega, a onda izvuci nož iza pasa i reci: "Pogledaj ovaj nož, majstore! Danas sam ga kupio. Reci mi da li sam prevaren, ili sam na dobitku." On će prepoznati nož, ali će ga biti stid da kaže kako je to njegov nož. Ako te upita gdje si ga kupio i pošto, reci da si vidio dva Levantinca kako se tuku, te kako su razgovarali: "Gdje si bio?" "Bio sam kod svoje drage. Kad god se sastanem s njom, daje mi novaca, a danas mi reče da nema novaca, već da uzmem ovaj nož koji pripada njenom mužu. Uzeh nož od žene i hoću da ga prodam." Kada sam to čuo, rekoh mu: "Hoćeš li mi ga prodati?" "Uzmi ga", odgovori čovjek, te ja kupih nož za tri stotine dinara. Je li to jeftino ili skupo?" Čut ćeš šta će ti zlatar reći. Porazgovaraj malo s njim, a onda mi brzo dođi. Naći ćeš me kako sjedim na ulazu u tunel čekajući te da mi daš nož.

- Slušam i pokoravam se - reče Kameruzzeman pa uze nož, stavi ga za pas i ode u zlatarev dućan. Zlatar ga pozdravi i ponudi da sjedne, a onda ugleda nož za njegovim pasom. Čudeći se, zlatar je mislio:

"To je uistinu moj nož! Ko li ga je dao ovom trgovcu? Da mi je znati je li to baš moj nož, ili je samo nalik na njega!", kolebao se zlatar. U tom času, mladić izvadi nož i reče:

- Majstore, uzmi de ovaj nož da ga vidiš!

Čim ga uze, majstor pouzdano prepozna nož, ali se stidio da kaže da je njegov...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

973. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je zlatar uzeo nož od Kameruzzemana i prepoznao ga, ali se stidio da kaže kako je njegov.

- Gdje si ga kupio? - upita zlatar mladića koji mu kaza onako kako mu je žena savjetovala, a zlatar reče:

- Jeftino si ga kupio, jer nož vrijedi pet stotina dinara.

Zlataru je srce gorjelo, a rukama nije mogao dalje raditi. Razgovarao je s mladićem duboko zamišljen i na pet mladićevih riječi uzvraćao je tek jednom. Srce mu je patilo, a tijelo podrhtavalo. Raspoloženje mu se pokvari, i bio je upravo kao onaj o kome je pjesnik rekao:

Kada mi se obraćaju ne mogu razumjeti
I oni tada vide da nisam u stanju misliti;

U bezdano more briga ja sam potonuo,
Tako da žensko od muška ne bih raspoznao.

Mladić vidje da se zlatar sav izobličio, pa mu reče:

- Možda sada imaš posla...

Potom mladić brzo ode kući i zateče ženu kako stoji na ulazu u tunel čekajući ga. Čim vidje Kameruzzemana, upita ga:

- Jesi li uradio kao što sam ti kazala?

- Jesam - odgovori mladić.

- Šta ti je rekao?

- Rekao mi je da je nož jeftin, jer vrijedi pet stotina dinara. Međutim, sav se izobličio, pa sam otišao ne znajući šta se poslije dogodilo.

- Daj mi nož! Neće ti on ništa učiniti - reče žena pa uze nož, metnu ga na njegovo mjesto i sjede.

Što se tiče zlatara, njegovo srce je plamtjelo nakon dolaska Kameruzzemana i crne misli su ga morile. Razmišljao je: "Moram poći, potražiti nož i otkloniti sumnju!"

Zlatar ustade, pa dođe kući i uđe ženi pušući kao zmaj.

- Šta ti je, gospodaru? - upita ga žena.

- Gdje je moj nož? - reče zlatar.

- U sanduku - odgovori žena pa se rukom udari u prsa i dodade: - Teško meni! Da se nisi posvađao s kim pa si došao tražiti nož da ga ubiješ njime?

- Hajde, pokaži mi nož!

- Tek kada se zakuneš da nećeš nikoga ubiti njime.

Zlatar se zakle, a žena otvori sanduk i izvadi mu nož koji on poče okretati govoreći:

- Čudna je ovo stvar! Uzmi nož - obrati se ženi - i stavi ga na njegovo mjesto.

- Reci mi o čemu se radi! - na to će žena.

- Vidio sam takav nož kod našeg prijatelja.

Zlatar sve ispriča ženi, a zatim reče:

- Pošto sam vidio nož u sanduku, sada više ne sumnjam.

- Možda si nešto loše pomislio o meni i posumjao da sam ljubavnica toga stranca, te da sam mu dala nož.

- Da sumnjao sam u to, ali kada sam vidio nož, odagnao sam sumnju iz svoga srca.

- Čovječe, s tobom više nema života! - povika žena.

Zlatar se poče izvinjavati dok je ne odobrovolji, a zatim ode u dućan.

Narednog dana, žena dade Kameruzzemanu sahat svoga muža koga je vlastitom rukom napravio i niko takav sahat nije imao. Pri tome žena reče mladiću:

- Idi u njegov dućan, sjedi kod njega i reci mu: "Danas sam vidio onog istog čovjeka koga sam vidio jučer. U ruci je imao sahat i reče mi: 'Hoćeš li kupiti ovaj sahat?', Odakle ti sahat?' upitah ga, a on odgovori: 'Imam ljubavnicu i ona mi ga je dala.' Tako kupih od njega sahat za pedeset i osam dinara. Pogledaj jesam li ga jeftino kupio, ili je skup." Čut ćeš šta će ti reći. Kada odeš od njega, dođi brzo k meni i daj mi sahat.

Kameruzzeman ode zlataru i učini kako mu je žena kazala. Čim vidje sahat, zlatar reče:

- Ovaj sahat vrijedi sedam stotina dinara.

Zlatara spopade sumnja, a mladić ga napusti uputivši se ženi i dade joj sahat. Onda nahrupi njen muž i frkčući upita:

- Gdje je moj sahat?

- Evo ga. Tu je - odgovori žena.

- Daj mi ga!

Žena donese sahat, a zlatar uskliknu:

- Bože moj, da čuda li velikoga!

- Čovječe - na to će žena - s tobom je uvijek neka gužva! Reci mi o čemu se radi.

- Šta da ti kažem?! I sam sam zbunjen svim ovim!

Zatim zlatar izgovori stihove:

Zbunjen sam, Allaha mi, sumnja me spopada;
Jadi me napadaju, ni sam ne znam otkuda,

Ali ću trpjeti da bi i trpljenje moglo znati
Kako i čemer sâmî ja mogu izdržati.

Ništa gorče nije od moga čemera
Jer ja trpim nešto gore i od samog žara.

Ja ne trpim zato što bih tako htio,
Već što mi je trpljenje Allah odredio.

- Ženo - nastavi zlatar - najprije sam kod našeg prijatelja trgovca našao svoj nož i prepoznao ga, jer je izrađen po mojoj zamisli i takvog kao što je on nema. Tada mi je rekao nešto što mi je srce slomilo, pa sam došao i ovdje našao nož. Danas sam opet kod njega vidio sahat koji je također izrađen po mojoj zamisli i takvog nema u Basri. Prijatelj mi opet ispriča nešto što mi je srce slomilo. Zbunjen sam tako da ne znam šta mi se događa.

- Hoćeš reći da sam ja prijateljica toga trgovca i njegova ljubavnica, te da mu dajem tvoje stvari! Sumnjaš da te varam pa si došao da me pitaš! Dolaziš da me ispituješ! Da nisi vidio kod mene nož i sahat, tvrdio bi da te varam. Međutim, čovječe, pošto me tako sumnjičiš, neću više s tobom ni jesti, ni piti. Sada te mrzim da gore ne može biti.

Muž je poče tetošiti dok je ne odobrovolji, a zatim ode kajući se što je tako nešto govorio. On se zaputi u svoj dućan i sjede...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

974. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je zlatar otišao od žene žaleći zbog izgovorenih riječi. Zatim ode u dućan, sjede silno uznemiren i razdiran dvojbom da li da vjeruje ženi ili ne. Uvečer ode kući sam, ne vodeći Kameruzzemana. Žena ga upita:

- Gdje je trgovac?

- U svojoj kući - odgovori zlatar.

- Jesu li zahladnjeli odnosi između vas dvojice?

- Bogami, zamrzio sam ga nakon svega što mi se dogodilo s njim.

- Dovedi ga za moj hatar!

Zlatar ode mladiću, uđe mu u kuću i vidje rasute svoje stvari. On ih prepozna, te mu bijaše veoma teško i poče uzdisati.

- Zašto si tako zamišljen? - upita ga Kameruzzeman.

Zlatara je bilo stid da kaže kako su to njegove stvari kod mladića i da pita otkuda tu. Zato samo reče:

- Obuzeo me je neki nemir. Hajde sa mnom kući da se tamo zabavimo.

- Ostavi me ovdje. Neću poći.

Zlatar ga je preklinjao, te povede mladića kući. Večeraše zajedno i provedoše tu noć sijeleći. Kameruzzeman je razgovarao s domaćinom utonulim u more briga. Na stotinu mladićevih riječi zlatar je odgovarao samo jednom. Onda po običaju uđe ona robinja sa dva findžana i kada ih popiše, trgovac zaspa, ali mladić ostade budan jer u njegovom findžanu nije bilo opijuma. Tada žena dođe Kameruzzemanu i reče mu:

- Šta misliš o ovom rogonji omamljenom vlastitom bezbrižnošću i koji ne poznaje ženske smicalice? Moram ga varati da bi se razveo. Sutra ću se prerušiti u robinju i poći ću za njim u dućan, a ti mu reci: "Majstore, danas sam svratio u han Jesirdžiju i vidio sam ovu robinju, pa sam je kupio za hiljadu dinara. Pogledaj de je li jeftina za te pare, ili je skupa." Onda otkrij moje lice i grudi i daj mu da me vidi. Zatim me vrati svojoj kući, a ja ću u kuću preći tunelom i vidjeti šta još treba da uradim.

Mladić i žena provedoše noć zabavljajući se, milujući i ludujući sve do zore. Tada žena ode na svoje mjesto pa posla robinju koja probudi Kameruzzemana i gospodara, te oni ustadoše i klanjaše sabah. Zatim doručkovaše i popiše kahvu, pa zlatar ode u dućan, a Kameruzeman uđe u svoju kuću.

Zlatareva žena stiže tunelom, prerušena u robinju, kao što i jest porijeklom bila robinja. Mladić se uputi zlatarevom dućanu, a žena pođe za njim. Stigoše tako do dućana, te mladić pozdravi majstora, sjede i reče:

- Majstore, danas odoh u han Jesirdžiju da vidim šta tamo ima, pa ugledah ovu robinju kod jednog posrednika. Robinja mi se dopade i kupih je za hiljadu dinara. Hoću da je pogledaš i da vidiš je li skupa ili nije.

Mladić mu otkri robinjino lice i zlatar vidje da je to njegova žena obučena u najgizdavije haljine, s najljepšim nakitom, našminkana i obojenih noktiju - upravo kao što se za njega uređivala u njegovoj kući. Zlatar pouzdano prepozna ženu po licu, odjeći i nakitu, jer ga je izradio svojom rukom. On vidje na njenom prstu prsten koji je nedavno napravio za Kameruzzemana, te se na svaki način uvjeri da je to njegova žena.

- Kako se zoveš, robinjo? - upita je zlatar.

- Zovem se Halima - odgovori ona, a i njegova žena zvala se Halima.

Čudeći se istovjetnosti imena, zlatar upita mladića:

- Pošto si je kupio?

- Za hiljadu dinara - odgovori on.

- Kupio si je vrlo jeftino, jer više vrijedi njeno prstenje, a odjeća i nakit dođu ti džaba.

- Neka te Allah obraduje svakim dobrom! Kad ti se sviđa, odvest ću je u svoju kuću.

- Radi kako ti je volja - reče zlatar, a mladić uze robinju i ode kući. Žena pođe onim tunelom i sjede u svoje dvore.

Što se tiče zlatara, njemu je srce vatrom gorjelo dok je razmišljao: "Idem vidjeti svoju ženu. Ako bude u kući, onda joj je ova robinja slična. Slava Onome kome niko sličan nije! Ako moja žena ne bude u kući, onda je to ona izvan svake sumnje."

I zlatar pohita kući, uđe i vidje ženu kako sjedi, u onim haljinama i s onakvim nakitom kakve je vidio u dućanu. On pljesnu rukama i uskliknu:

- Bože moj, da čuda velikoga!

- Jesi li poludio, čovječe? Šta je s tobom? Kakav ti je to običaj? Mora biti da se nešto važno dogodilo.

- Kad već hoćeš da ti kažem, reći ću ti, ali se nemoj ljutiti.

- Reci! - na to će žena.

- Naš prijatelj trgovac kupio je jednu robinju čiji je stas poput tvoga, visina kao tvoja, ime joj kao i tvoje, odjeća kao tvoja. Potpuno je nalik na te. Na prstima ima prstenje kao što je tvoje i nakit kao tvoj. Kad mi je pokaza, pomislih da si to ti i bio sam sasvim zbunjen. Kamo sreće da nismo vidjeli toga trgovca, da se nismo sprijateljili s njim, da nije došao iz svoje zemlje i da ga nismo ni upoznali! Život nam je zagorčao, a bilo nam je lijepo. On je kriv što smo nakon odanosti jedno drugom omrznuli i on je sumnju unio u moje srce!

- Pogledaj mi lice - reče žena. - Možda sam ja ta što je bila s njim i možda je trgovac moj ljubavnik. Može biti da sam se prerušila u robinju i dogovorila se s njim da me pokaže tebi kako bi te prevario.

- Šta to pričaš?! - povika zlatar. - Ne mislim da bi ti mogla tako šta učiniti.

Taj zlatar je bio neosjetljiv na ženske smicalice i na ono što su priređivale muškarcima. On nije čuo za stihove:

Ushićeno srce tvoje vuče te ljepoticama,
A mladost je daleko i prekriven si sjedinama.

Iako je daleko, Lejla mi brige zadaje
I pored tuge nesreća među nama je.

O ženama ako me pitate, ja vam odgovaram
Da sam im vičan i kao ljekar ih poznajem.

Kad glava osijedi il' kad novca ne bude imao
Žensku ljubav tada je čovjek izgubio.

Drugi pjesnik je rekao:

Ženama se nikad nemoj pokoravati
Jer pusti li da ga žena vodi, mladić neće uspjeti.

Zbog tog mu priroda neće postat savršena
Makar znanje tražio hiljadu godina.

I još jedan pjesnik je rekao:

Žene su za nas stvorene slične šejtanima:
Bogu se utječemo pred njihovim spletkama.

Teško onom ko se odveć u njih zaljubi, -
Taj vjeru svoju i svijet ovaj izgubi!

Onda žena reče zlataru:

- Ja ću, evo, sjedjeti ovdje, a ti odmah pođi k njemu pa zalupaj na vrata i na bilo koji način uđi u njegovu kuću što brže možeš. Kada uđeš i vidiš kod njega robinju, onda je to robinja koja je nalik na me - slava Onome kome niko nije sličan. Ako kod njega ne vidiš robinju, onda sam ja robinja koju si vidio s njim i u tom slučaju pokazat će se istinitim tvoje primisli o meni.

- Tako je - reče zlatar, pa je ostavi i izađe. Žena također izjuri pa prođe tajni hodnik, sjede kod Kameruzzemana i sve mu kaza. Zatim dodade:

- Brzo otvori vrata i pokaži me.

Dok su oni razgovarali, zlatar zalupa na vrata.

- Ko je pred vratima? - upita Kameruzzeman.

- Ja sam! Tvoj prijatelj! - javi se zlatar. - Ti meni pokaza onu robinju u čaršiji i bi mi drago zbog tebe. Međutim, nisam joj se do kraja radovao. Zato mi otvori vrata i pokaži mi je.

- Nema ničeg lošeg u tome - reče mladić i otvori vrata.

Zlatar vidje svoju ženu kako sjedi kod Kameruzzemana. Ona ustade, poljubi ruku zlataru Kameruzzemanu. Zlatar je pogleda i porazgovara s njom neko vrijeme, uočivši da se nimalo ne razlikuje od njegove žene.

- Allah čini šta hoće! - uskliknu zlatar pa ode potpuno sluđen. Vrati se kući i zateče ženu kako sjedi, jer je prije njega stigla kroz onaj hodnik čim je on izašao na vrata...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

975. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je žena prije svoga muža stigla kroz tunel, čim je on izašao na vrata. Ona sjede u svoju kuću, a kada muž uđe, upita ga:

- Šta si vidio?

- Vidio sam je kod njenog gospodara. Slična je tebi.

- Idi sada u dućan i nemoj više sumnjati. Ne misli loše o meni.

- Tako je - reče zlatar. - Ne zamjeri mi zbog onog što sam učinio.

- Neka ti Allah oprosti - na to će žena, a muž je poljubi u desni i lijevi obraz, pa ode u dućan.

Žena ode tajnim hodnikom Kameruzzemanu noseći četiri kese i reče mladiću:

- Spremaj se za hitro putovanje i budi pripravan da bez oklijevanja poneseš novac, a ja ću obaviti preostali dio plana.

Kameruzzeman izađe pa kupi mazge, natovari prtljag, pripremi jednu nosiljku, te kupi robove i sluge. Sve to otpremi izvan grada ne nailazeći ni na kakve prepreke. Zatim ode ženi i reče joj:

- Ja sam obavio poslove.

- I ja sam - na to će žena. - Prenijela sam u tvoju kuću ostatak zlatarevog novca i dragocjenosti ne ostavivši mu ništa. Sve to činim zbog ljubavi prema tebi, dragi. Hiljadu puta si mi draži od moga muža. Međutim, treba da odeš k njemu, da se oprostiš i kažeš mu: “Želim otputovati za tri dana, pa sam došao da se pozdravim s tobom. Izračunaj koliko ti dugujem za kuću da ti platim i očistim dugove.” Vidjet ćeš kako će ti odgovoriti. Onda se vrati k meni da me obavijestiš. Već sam klonula nadmudrujući se s njim i upinjući se da ga naljutim ne bi li se razveo sa mnom. Vidim da mi je svejednako privržen i bit će najbolje da otputujemo u tvoju zemlju.

- Divno bi bilo kada bi se moji snovi ostvarili! - uskliknu mladić, pa se uputi u zlatarev dućan, sjede kod njega i reče mu:

- Majstore, ja putujem za tri dana, pa sam došao samo zato da se oprostimo. Želim da izračunaš koliko sam ti dužan za kuću, da ti platim i očistim dugove.

- O čemu to pričaš? - začudi se zlatar. - Ti si mene zadužio i, tako mi Boga, neću ti uzeti ništa za kuću. Berićet nam je stigao s tobom. Nedostajat ćeš nam kada otputuješ. Da nije grijeh, stao bih ti na put i odvojio te od tvoje porodice i zemlje.

Zlatar se oprosti s mladićem, pa briznuše u neutješan plač. Onda zlatar zaključa dućan misleći: “Treba da ispratim svoga prijatelja.” Kuda god bi pošao mladić da obavi kakav posao, zlatar je išao s njim. Kada uđe u mladićevu kuću, zateče robinju koja stade pred njih dvoreći ih. Zatim ode svojoj kući i zateče je tamo kako sjedi. Tako ju je tri dana viđao u mladićevoj kući kada bi ušao, a zatim ju je zaticao u svojoj kući. Onda žena reče Kameruzzemanu:

- Prenijela sam od njega sve dragocjenosti, novac, ćilime. Ostala mu je samo ona robinja koja vam je unosila piće. Međutim, ne mogu se rastati s njom jer mi je bliska i draga. Povjerljiva je. Ja ću je, tobože, istući i naljutiti se na nju, a kada muž dođe reći ću mu: “Neću više ovu robinju! Ja i ona nećemo sjedjeti u istoj kući! Vodi je i prodaj!” On će je odvesti da je proda, a onda je kupi ti kako bismo je poveli.

- To nije loše - složi se mladić.

Žena istuče robinju, a kada uđe muž i vidje robinju kako plače, upita je zašto plače.

- Istukla me gospodarica - odgovori ona.

Zlatar uđe svojoj ženi i upita je:

- Šta je uradila ona prokleta robinja, pa si je istukla?

- Čovječe, reći ću ti ukratko: više ne mogu očima gledati tu robinju. Vodi je i prodaj, ili se razvedi sa mnom.

- Prodat ću je kad ti tako kažeš.

Zlatar povede robinju prema svom dućanu i naiđe pored kuće Kameruzzemana. Zlatareva žena za to vrijeme, čim on izađe, brzo prođe hodnikom do Kameruzzemana koji stavi ženu u nosiljku prije nego što naiđe stari zlatar. Kada stiže do mladića, ovaj ugleda robinju s njim i upita ga:

- Ko je to?

- Moja robinja što nam je donosila piće. Sporječkala se s gazdaricom koja se naljutila i rekla mi da je prodam.

- Kada je gazdarica ljuta na robinju, onda ne može više ostati kod nje. Nego, prodaj ti nju meni da bih mogao osjećati tvoj miris na njoj. Uzet ću je za sluškinju svoje djevojke Halime.

- Dobro, uzmi je.

- Koliko košta?

- Od tebe neću uzeti ništa, jer si bio dobar prema nama.

Kameruzzeman uze robinju i reče zlatarevoj ženi:

- Ljubi ruku svome gospodaru!

Žena izađe iz nosiljke pred zlatara i poljubi mu ruku, pa se opet pope u nosiljku dok ju je zlatar posmatrao. Kameruzzeman mu reče:

- Ostavljam te Bogu u amanet, majstor-Ubejde. Nemoj mi šta zamjeriti.

- Neka ti Allah ne zamjeri i neka te sretno dovede do tvoje porodice.

Zlatar se oprosti s Kameruzzemanom pa se uputi u dućan plačući jer mu teško pade rastanak s mladićem koji mu je bio prijatelj, a prijateljstvo je velika stvar. Međutim, on se i radovao što s mladićevim odlaskom nestaje i njegove sumnje u ženu i što se nije obistinilo ono što je mislio o njoj.

U međuvremenu, zlatareva žena se obrati Kameruzzemanu:

- Ako hoćeš da sretno prođemo, povedi nas zaobilaznim putem...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

976. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Kameruzzeman pošao na put, a onda mu je žena rekla:

- Ako hoćeš da sretno prođemo, povedi nas zaobilaznim putem.

- Drage volje - reče mladić i pođe putem kojim ljudi obično ne putuju.

Putovali su tako od jedne do druge zemlje dok ne stigoše na granice Egipta. Tada Kameruzzeman napisa pismo i posla ga ocu po jednom glasniku.

Njegov otac, trgovac Abdurrahman, sjedio je na čaršiji među trgovcima silno pateći zbog rastanka sa sinom, jer otkako je otišao nije od njega dobio ni glasa. Utom stiže glasnik i reče:

- Gospodo, ko je od vas trgovac Abdurrahman?

- Šta hoćeš od njega? - upitaše ga.

- Imam pismo od njegovog sina Kameruzzemana koga sam ostavio u al-Arišu.

Trgovac se obradova i razgali. Obradovaše se i trgovci koji mu čestitaše. Zatim trgovac dohvati pismo i pročita:

"Od Kameruzzemana trgovcu Abdurrahmanu. Pozdravljam tebe i sve trgovce. Ako se pitate šta je sa mnom, ja sam, hvala Bogu, prodao, kupio i zaradio, te stižem u zdravlju i veselju."

Abdurrahman udari u veselje, pripremi gozbu, mnoštvo zijafeta i čašćenja. Pozva svirače priređujući neviđena čuda od veselja. Kada njegov sin stiže u as-Salahiju, otac mu izađe u susret zajedno sa svim trgovcima koji ga dočekaše. Otac ga je grlio i stezao na grudi plačući toliko da se obeznanio. Kada se pribra, trgovac reče Kameruzzemanu:

- Neka je blagoslovljen dan, sine, kada me s tobom sastavi svemogući Bog!

Zatim izrecitira stihove:

Kad je voljeni blizu nema veće radosti
I pehar sreće ne prestaje nam kružiti.

Dobro došao, ti najmiliji nama svima,
Svjetlosti vremena i mjeseče nad mjesecima!

Lijući suze od silne radosti, on kaza i ove stihove:

Mjesec vremena[65] *u punome sjaju blista*
Bliješteći, nenadmašno kad se vrati s puta.

Njegova kosa je kao noć kad je najmračnija,
Ali iznad čela njegova jarko sunce sija.

Onda trgovci priđoše Kameruzzemanu pozdravljajući ga, te uočiše da imaju mnoštvo tovara, slugu i nosiljku sa širokim obodom. Uvedoše mladića u kuću, a kada žena izađe iz nosiljke i mladićev otac je ugleda, bio je očaran prizorom. Raskriliše joj visoke dvore, kao kakvo blago

65 U izvorniku: *Kameruzzeman*, što inače znači "mjesec vremena", u značenju jedinstvenosti.

s koga su skinute hamajlije. Kada je majka ugleda, također je bila zadivljena i pomisli da je to neka carska žena. Radujući se, majka upita ko je ona, a žena odgovori:

- Ja sam žena tvoga sina.

- Čim se vjenča s tobom, treba da priredimo veliku svadbu tebi u čast i mome sinu.

Kada se ljudi raziđoše i svako ode svojim putem, trgovac Abdurrahman se nađe sa sinom i reče mu:

- Kakva ti je ovo robinja i koliko si je platio?

- Babo, nije to nikakva robinja, već je to ona zbog koje sam i otišao u tuđinu.

- Kako to? - upita otac.

- To je žena koju nam je opisivao derviš one noći kada je prenoćio kod nas. Tada sam se zaljubio i otputovao sam samo radi nje. Usput sam orobljen: hrsuzi su mi oteli svu imovinu, pa sam u Basru stigao sam, te mi se dogodilo to i to.

I mladić sve ispriča ocu, od početka do kraja. Pošto završi priču, otac mu reče:

- I nakon svega toga, oženio si se njome?

- Nisam, ali sam obećao da ću se oženiti.

- Želiš li se oženiti njome?

- Ako ti kažeš, oženit ću se, inače neću.

- Oženiš li se njome, ja te se odričem na ovom i na onome svijetu, i veoma ću se naljutiti na te - reče mu otac. - Kako se možeš oženiti njome kad je učinila takve stvari svome mužu?! Kao što je to činila mužu, tako će i tebi s nekim drugim. To je rospija, a onome ko vara ne treba vjerovati. Ako me ne poslušaš, veoma ću se naljutiti na te. Ukoliko me poslušaš, naći ću ti djevojku ljepšu od nje, koja će biti nedužna i čestita. Oženit ću te njome makar potrošio cijelu imovinu i priredit ću svadbu kojoj neće biti ravne. Ponosit ću se tobom i njome. Bolje je da ljudi kažu: "Taj i taj oženio se tom i tom", nego da kažu: "Oženio se robinjom kojoj se ne zna ni rod ni soj."

Trgovac je nagovarao sina da se ne ženi zlatarevom ženom navodeći mu u tom smislu priče i dosjetke, stihove, poslovice i pouke.

- Kad je tako, babo, neću je ni oženiti - reče Kameruzzeman.

Na te riječi, otac poljubi mladića među oči i reče:

- Ti si mi pravi sin! Tako mi života, sine, moram te oženiti djevojkom kakvoj nema ravne.

Potom trgovac Abdurrahman stavi ženu zlatara Ubejde i njenu robinju u jednu visoku odaju, zaključa ih i naredi crnoj robinji da im nosi hranu i piće. Pri tom im reče:

- Ti i tvoja robinja ste zatočene u ovoj odaji dok ne vidim ko će vas kupiti. Suprotstaviš li se, ubit ću i tebe i tvoju robinju. Ti si rospija i nikakva dobra nema u tebi.

- Radi kako ti je volja - reče žena. - Ja zaista zaslužujem sve što mi učiniš.

Trgovac zaključa vrata i naredi svojim ženama da brinu o njima.

- Ne puštajte im nikoga - dodade trgovac - i neka niko ne razgovara s njima osim crne robinje koja će im davati jelo i piće kroz prozorsko okno.

Žena sjede s robinjom plačući i kajući se zbog onog što je mužu učinila.

Što se tiče trgovca Abdurrahmana, on posla prosce da za njegova sina isprose jednu djevojku od roda i koljena. Provodadžike su uporno tražile i kad god bi vidjele neku djevojku, čule bi za još ljepšu od nje. Tako stigoše do kuće šejhulislama[66] i vidješe njegovu kćer kojoj nije bilo ravne u Egiptu. Bila je lijepa, stasita, skladno građena i ljepša od zlatareve žene hiljadu puta.

Provodadžike izvijestiše Abdurrahmana o toj djevojci, te on sa uglednim ljudima ode djevojčinom ocu, isprosiše je i vjenčaše s Kameruzzemanom, pa prirediše veličanstvenu svadbu. Prvoga dana pozva na gozbu hodže, te proučiše mevlud. Drugog dana, pozva trgovce, pa se oglasiše daire i flaute, mahala se okiti i fenjeri postaviše. U kuću su svake noći dolazili zabavljači koji su izvodili sve vrste igara.

Tako je Abdurrahman svakog dana častio poneki soj ljudi, dok ne bijahu ugošćeni učenjaci, emiri, sandžakbezi i visoki službenici. Veselje je trajalo četrdeset dana. Trgovac je iz dana u dan sjedio i dočekivao ljude, dok je sin bio uz njega da bi gledao kako ljudi sjede za soframa i jedu radujući se bezmjerno.

Posljednjeg dana, trgovac pozva siromašne i uboge iz daleka i iz grada, te oni počeše dolaziti u grupama i gostiti se, dok je trgovac sjedio sa sinom pored sebe.

I dok se to događalo, pojavi se majstor-Ubejd, muž one žene, koji se umiješa u gomilu siromaha. Bio je go i umoran, s tragovima putovanja na licu. Kada ga vidje, Kameruzzeman ga prepozna, te reče ocu:

- Pogledaj, babo, onog sirotog čovjeka što uđe na vrata!

Trgovac pogleda i uoči da je došljaku odjeća poderana i da nosi dugu košulju vrijednu jedva dva dirhema. Lice mu je bilo blijedo i prekriveno prašinom. Izgledao je kao zalutali hadžija. Stenjao je i ječao poput nevoljnog bolesnika. Kretao se polahko klateći se u hodu lijevo i desno, tako da su se baš na njega mogli primijeniti stihovi:

Siromaštvo mladog čovjeka uvijek sramoti
Kao sunce što blijedi kad počne zalaziti.

Kroz svjetinu kad prolazi, on se jadan krije,
A sam kad ostane nesretan suze lije.

Kad ga nema, nikog nije za to briga,
A dođe li - niko ne ostavlja nešto za njega.

Allaha mi, čovjek je tuđ i svojoj porodici
Kad se nađe u bijedi i u oskudici.

66 Titula vrhovnog muftije u Egiptu.

Drugi pjesnik je rekao:

Kad siromah ide. svi su protiv njega
I svi ljudi ga tjeraju sa svog praga.

Svi ga jadnog mrze premda grješan nije
Vidi da su mu dušmani, a ne zna šta je.

Čak i psi kad vide čovjeka bogatoga
Ponizni su gledajuć ga repa podvijenoga,

A kad vide siromaška jednog i bijednoga
Zube keze i počnu lajati na njega.

Kako je divno rekao pjesnik:

Kad mladića ugled i sreća prate
Nevolje su njemu tada sasvim nepoznate.

I kad je nezvani gost, dobro je došao
I čuvar ga je rado u kuću puštao.

Kad bogat čovjek dolazi ljudima,
Vele: "Evo onog što odiše mirisima!"

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

977. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Kameruzzeman rekao ocu:
- Pogledaj onog siromašnog čovjeka!
- Ko je to, sine? - upita trgovac.
- To je majstor-Ubejd, zlatar i muž zatočene žene.
- Je li to onaj o kome si mi pričao?
- Da, dobro ga poznajem.

Evo šta je bio uzrok zlatarevom dolasku.

Kada se ono oprosti s Kameruzzemanom, zlatar se uputi u dućan i ispade mu jedan fini posao koga se on prihvati i do kraja provede dan radeći ga. Uvečer zatvori dućan i pođe kući. Čim

stavi ruku na vrata, ona se sama otvoriše, te zlatar uđe, ali ne zateče ženu ni robinju. Vidje da je kuća u stanju da gore nije moglo biti, tako da su se na nju mogli primijeniti stihovi:

Kao košnica pčela bijaše dok je nastanjena bila,
Ali pčele odoše te je kuća pusta postala.

Sad bi se reklo da ni nastanjena nije bila,
Ili da je smrt stanare odjednom pokosila.

Kada vidje opustjelu kuću, zlatar se osvrnu lijevo i desno, a onda je poče obilaziti kao mahnit, ali ne nađe nikoga. On otvori vrata svoje riznice u kojoj ne nađe ni novac, ni dragocjenosti. Zatim ga minu ošamućenost i on se prenu shvativši da je njegova žena smišljala podvale dok ga nije prevarila. Trgovac zaplaka zbog svega što mu se dogodilo, ali zataji svoju muku kako se dušmani ne bi radovali i kako se njegovi prijatelji ne bi žalostili. Znao je da bi se obrukao i da bi ga ljudi grdili ako bi otkrio svoju tajnu. Govorio je sam sebi: "Moram sakriti vlastiti jad i nesreću i postupiti kao onaj o kome rekoše:

Ako čovjek ne može tajnu svoju sačuvati,
Još manje može onaj kome će je odati."

Zlatar zaključa kuću, pa se zaputi u dućan i ovlasti jednog radnika da mu vodi poslove. Još mu zlatar reče:

- Onaj mladi trgovac, moj prijatelj, pozvao me da pođem s njim u Kairo da malo proputujem i zakleo se da neće poći bez mene i moje žene. Ti si, sinko, moj opunomoćenik u dućanu. Ako vas bude car pitao za me, recite mu da sam sa ženom otputovao na Ćabu.

Zatim zlatar prodade neke stvari, pa kupi deve, mazge i robove. Kupi i jednu robinju i posadi je u nosiljku. Nakon deset dana, oprosti se s prijateljima i otputova. Ljudi su mislili da je sa ženom otišao na hadž, te se obradovaše što ih je Allah spasio zatvaranja u džamije i kuće svakog petka. Neki su govorili:

- Ne dao Bog da se opet vrati u Basru, pa da nas petkom zatvaraju u džamije i kuće!"

To zatvaranje bilo je za stanovnike Basre velika nevolja.

Drugi su opet govorili:

- Valjda se neće vratiti zato što su ga prokleli stanovnici Basre.

- Ako se i vrati, vratit će se drukčiji - dodavali su treći.

Stanovnici Basre su likovali zbog zlatareva odlaska, jer su živjeli u velikoj nesreći. Sada su mogle odahnuti njihove mačke i psi.

Kada dođe petak, telal poče po običaju vikati, dva sahata prije džume namaza, da narod ulazi u džamije, ili da se sklone u kuće, te da zatvore mačke i pse. Ljudima je teško bilo, pa se svi okupiše i zaputiše se u divan. Stadoše pred cara i rekoše mu:

- Čestiti care, onaj zlatar je odveo ženu na hadž, na Ćabu, tako da više nema razloga zbog koga smo zatvarani. Zašto nas sada zatvaraju?

- Kako je taj hrsuz mogao otputovati, a da me ne obavijesti? Ali, kad se vrati s puta, neće biti kako je bilo. Idite vi u svoje dućane i trgujte. Najzad ste oslobođeni te nesreće.

Za to vrijeme je majstor-Ubejd putovao deset konaka, te ga snađe isto ono što je snašlo Kameruzzemana pred ulazak u Basru: presretoše ga bagdadski lopovi i orobiše ga. Uzeše mu sve što je imao, a on se pretvarao da je mrtav da bi se spasio. Pošto lopovi odoše, zlatar ustade i pođe pješačeći onako go, dok ne stiže u neko naselje. Allah htjede da se na njega sažale dobri ljudi koji pokriše njegovu golotinju komadima poderane odjeće. Zatim zlatar poče prosjačiti, prehranjujući se, od grada do grada dok ne stiže do Kaira čuvanoga. Kako ga je morila glad, on poče prositi po čaršiji, te mu jedan Kairćanin reče:

- Siromašni čovječe! Imaš jednu kuću u kojoj je svadba. Najedi se i napij. Danas je tamo gozba za siromahe i namjernike.

- Ne znam put do te kuće gdje je svadba - reče Ubejd.

- Pođi za mnom, ja ću ti pokazati - na to će čovjek, a Ubejd pođe za njim dok ne stigoše do jedne kuće i taj čovjek reče:

- Ovo je kuća veselja. Uđi i ne boj se. Nema vratara na kapiji gdje je svadba.

I kada Ubejd uđe, Kameruzzeman ga vidje, prepozna ga, pa kaza ocu. Onda Abdurrahman reče sinu:

- Ostavi ga sada. Možda je gladan. Pusti ga da jede dok se ne najede i ne smiri, a poslije ćemo ga pozvati.

Njih dvojica pričekaše dok se Ubejd ne najede, opra ruke, pa popi kahvu i šerbe pomiješano s mošusom i ambrom. Kada htjede izaći, Kameruzzemanov otac posla po njega, te mu glasnik reče:

- Dođi, stranče, da porazgovaraš s trgovcem Abdurrahmanom.

- Kakav je to trgovac? - upita Ubejd.

- Domaćin na ovome piru - odgovori čovjek.

Ubejd se vrati misleći da će ga domaćin darivati. Međutim, kada priđe trgovcu, ugleda svoga prijatelja Kameruzzemana i izgubi se od stida. Kameruzzeman ustade pred njim, prihvati ga u naručje i pozdravi, te oba briznuše u plač. Potom posadi Ubejda pored sebe, a mladićev otac reče sinu:

- Baš ti nedostaje ukusa! Zar se tako dočekuju prijatelji? Uputi ga najprije u hamam, pa mu pošalji ruho dostojno njega. Onda sjedi s njim i porazgovarajte.

Kameruzzeman pozva nekoliko slugu i naredi im da odvedu Ubejda u hamam, pa mu posla naročitu odjeću vrijednu hiljadu dinara, čak i više. Pošto ga sluge okupaše i obukoše, izgledao je kao starješina trgovačkog ceha. Dok je Ubejd bio u hamamu, prisutni su pitali Kameruzzemana ko je to i odakle ga poznaje, a on reče:

- To je moj prijatelj. Živio sam u njegovoj kući, te mi je učinio nebrojena dobra i ukazivao velike počasti. On spada u sretnike i u gospodu. Po zanimanju je zlatar kome nema ravnog. Ba-

sranski vladar ga veoma voli, tako da kod njega zauzima visok položaj i njegova riječ se sluša.

Hvalio ga je preko svake mjere, govoreći i ovo:

- Učinio mi je to i to, tako da me je stid njega i ne znam kako da mu uzvratim za dobro koje mi je učinio.

Hvalio ga je dok Ubejdov ugled ne poraste kod prisutnih, tako da ga počeše uvažavati, govoreći:

- Svi mi poštujemo ga i cijenimo zbog tebe, ali bismo željeli znati zbog čega je došao u Kairo i zašto je napustio svoju zemlju. Šta mu Bog učini da se nađe u takvom stanju?

- Nemojte se čuditi, ljudi - reče Kameruzzeman. - Čovjek je izložen udarima sudbine i dokle god je na ovome svijetu ne može izbjeći nevolje. Pravo je imao onaj ko kaza stihove:

Vrijeme ljude melje - zato nemoj biti
Grub na položaju, osion na vlasti.

Čuvaj se grijeha i ne podaji se čamotinji -
Znaj da propast pripada ljudskoj sudbini.

Mnogo je dobara za sitnu kaznu nestalo
I bez razloga se ništa nije mijenjalo.

Znajte da sam ja u još gorem stanju ušao u Basru i da sam bio u još većem jadu, jer ovaj čovjek je ušao u Kairo pokrivši golotinju krpama. Ja sam u njegov grad ušao potpuno go, s jednom rukom pozadi, a s drugom naprijed. Pomogli su mi samo Bog i ovaj dragi čovjek. Uzrok tome bio je napad lopova koji me orobiše, uzeše mi deve i mazge, pobiše mi sluge i pratioce. Ja sam legao među pobijene, tako da su mislili da sam mrtav. Zato su otišli i ostavili me. Onda sam ustao i go počeo pješačiti dok ne stigoh u Basru. Ovaj čovjek mi izađe ususret i smjesti me u svojoj kući pomažući me i novcem. Sve što sam donio Allahovom je i njegovom zaslugom. Kada sam pošao na put, dao mi je mnogo toga, pa se vratih u svoju zemlju sasvim sretan, a njega sam ostavio imućnog i sretnog. Možda ga je poslije toga zadesila neka nesreća prisilivši ga na rastanak s porodicom i domovinom. Usput mu se dogodilo ono što se i meni dogodilo, i u tome nema ničeg čudnoga. Međutim, dužan sam da ga nagradim za plemenita djela koja mi je učinio, da postupim kao što reče pjesnik:

O, ti što lijepo misliš o sudbini,
Ne znaš šta će ti sudbina učiniti!

Što god činiš, valja dobro činiti
Jer kako zaslužiš to će ti se vratiti.

Dok su oni tako razgovarali, pojavi se majstor-Ubejd koji im priđe kao starješina trgovačkog ceha. Svi ustadoše pred njim pozdravljajući ga, pa ga posadiše u pročelje i Kameruzzeman mu reče:

- Prijatelju moj, neka je blagoslovljen i sretan današnji dan! Ništa mi ne pričaj o onome što se i meni samom prije dogodilo. Ako su te razbojnici orobili i uzeli ti imovinu, znaj da novac služi samo tijelu. Ne žalosti se, jer ja sam u tvoju zemlju ušao go, pa si me obukao i ugostio. Zadužio si me mnogim dobrima i ja ću ti uzvratiti...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

978. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam sretni, care, da je Kameruzzeman rekao majstor-Ubejdu:

- Ja sam u tvoju zemlju ušao go, pa si me obukao i ugostio. Zadužio si me mnogim dobrima i ja ću ti uzvratiti. Postupit ću s tobom onako kako si ti sa mnom postupio pa i bolje. Ništa ne brini i opusti se.

I mladić poče bodriti zlatara ne dajući mu da govori da ne bi spomenuo svoju ženu i ono što mu je priredila. Navodio mu je pouke, poslovice, stihove, anegdote, priče, predanja i tako ga tješio. Ubejd shvati da mu Kameruzzeman tako daje znak da krije tajnu i on je ne odade, već se tješio pričama i anegdotama koje je slušao, pa izgovori stihove:

Kad bi napis na čelu sudbine pogledao,
Zbog sadržaja njegovog gorko bi zaplakao.

Ako sudbina koga desnom rukom pozdravi
Lijevom mu daje čašu da smrti svojoj nazdravi.

Potom Kameruzzeman i njegov otac Abdurrahman odvedoše zlatara u jednu haremsku sobu i kada ostadoše sami, Abdurrahman mu reče:

- Nismo ti dopuštali da govoriš samo zato što se plašimo da se ne obrukaš i ti i mi. Sad kada smo sami, ispričaj mi šta je bilo između tebe i tvoje žene i moga sina.

Zlatar mu ispriča sve, od početka do kraja. Kada završi priču, Abdurrahman ga upita:

- Je li kriva tvoja žena ili moj sin?

- Tako mi Boga, tvoj sin nije kriv, jer muškarci žude za ženama, a na njima je da odolijevaju muškarcima. Sram neka je moju ženu koja me prevari i tako nešto mi učini!

Trgovac ustade, odvoji se sa sinom i reče mu:

- Sine, zlatarevu ženu smo iskušali i uvjerili se da je rospija. Sada želim iskušati i njega i vidjeti da li je častan i čestit čovjek, ili je podvodač.

- Kako to? - upita sin.

- Hoću da ga izmirim s njegovom ženom. Ako pristane na izmirenje i oprosti joj, ubit ću ga sabljom, a zatim ću pogubiti nju i njenu robinju, jer nema ništa dobro u životu podvodača i rospije. Ukoliko pobjegne od nje, oženit ću ga tvojom sestrom i dat ću mu novaca više nego što si ti uzeo od njega.

Zatim se Abdurrahman vrati zlataru i reče mu:

- Majstore, život sa ženama zahtijeva veliku umješnost. Onaj ko ih voli mora biti širokogrud, jer su one tvrdoglave prema muškarcima i muče ih uznoseći se svojom ljepotom i ljupkošću. Misle da su one bolje i omalovažavaju muškarce, naročito ako vide da ih muževi vole - u tom slučaju one se ohole, prave se važnima i odvratno se ponašaju. Ukoliko se čovjek ljuti kad god vidi kod svoje žene nešto što mu se ne dopada, onda među njima nema zajedničkog života. S njima se može slagati samo širokogrud i trpeljiv čovjek. Ako čovjek ne može podnositi svoju ženu i ako ne prelazi preko njenih pakosti, neće moći živjeti s njom. Njima u prilog je rečeno: "Da su žene na nebu, vratovi muškaraca bi se krivili prema njima." Ko je u stanju osvetiti se a ipak oprosti takvoga će Allah nagraditi. Ta žena je tvoja supruga i drugarica. Dugo je živjela s tobom i treba da budeš velikodušan prema njoj. To je jedan od načina da uspiješ s njom. Žene su kratke pameti i bez vjere: ako ti je zlo nanijela, već se pokajala. S Božijom pomoći, neće više učiniti to što je učinila. Zato mislim da će najbolje biti da se vas dvoje izmirite, a ja ću ti dati novaca više nego što si imao. Dobro mi došao i ti i ona! Imat ćete sve što vam treba. Ako se hoćeš vratiti u svoju zemlju, ja ću ti dati ono što će te zadovoljiti. Evo, nosiljka je spremna: posadi svoju ženu i robinju u nosiljku pa putuj u zavičaj. Svašta se događa između muškarca i žene i treba da pređeš preko toga, a da ne otežavaš stvari.

- Gospodine moj - na to će zlatar - gdje mi je žena?

- Evo je u ovoj odaji. Pođi k njoj meni za ljubav i nemoj je uzrujavati. Moj sin ju je doveo tražeći da se oženi njome, ali sam ga odbio i zatvorio je u ovu sobu. Zaključao sam sobu misleći: "Možda će doći njen muž, pa ću mu je predati, jer je lijepa, a tako lijepu ženu muž ne može ostaviti." Ono što sam mislio i dogodilo se. Hvala uzvišenom Allahu što si se našao sa svojom ženom. Što se tiče moga sina isprosio sam mu drugu ženu. Evo, ova gozba i zijafeti su svadba. Noćas ću ga odvesti njegovoj ženi u đerdek. Ovo je ključ od sobe u kojoj je tvoja žena. Uzmi ga, otvori vrata i uđi ženi i robinji, pa se razonodi s njima. Dobit ćete jelo i piće. Nemoj izlaziti od nje dok je se ne zasitiš.

- Bog ti dao svako dobro, gospodine! - reče zlatar, pa uze ključ i ode sav sretan.

Abdurrahman pomisli da su se zlataru svidjele njegove riječi i da je zadovoljan, pa dohvati sablju i pođe za njim, tako da ga zlatar nije primijetio. Zatim zastade da vidi šta će se dogoditi između njega i njegove žene.

Zlatar uđe ženi i vidje kako gorko plače zato što se Kameruzzeman oženio drugom. Čuo je kako joj robinja govori:

- Koliko sam te savjetovala, gospodarice, i govorila ti da s tim mladićem nećeš vidjeti nikakva dobra i zato ga ostavi! Međutim, nisi me slušala, već si prigrabila sav novac svoga muža i dala ga njemu. Zatim si napustila svoj dom, zaljubila se u mladića i došla s njim ovamo. Onda te on izbacio iz glave oženivši se drugom i najzad je tvoju ljubav nagradio tamnicom.

- Šuti, prokletnice! - povika žena. - Makar se i drugom oženio, jednoga dana ću mu pasti na pamet, jer ja ne mogu zaboraviti ašikluk s njim. Upravo se tješim riječima onoga što je rekao:

Gospodine moj, da li tebi na pamet padne
Ona koja nikad ne misli o nekom drugome?

Čuvaj se - nemoj nikada zaboraviti
Onog što zbog ljubavi ne zna na se misliti!

- On se mora sjetiti naših sastanaka i druženja i mora upitati za me. Neću prestati voljeti ga, neću se odreći ljubavi makar umrla u zatvoru. To je moj dragi što mi srce liječi! On će mi se vratiti i radosti mi priredtiti!

Kada je čuo njen muž šta govori, uđe i reče joj:

- Rospijo, tvoja čežnja za njim je kao Iblisova čežnja za Džennetom! Sve te mahane si imala, a da ja ništa nisam slutio! Da sam znao da imaš jednu od tih mahana, ne bi bila kod mene ni jednog trena. Međutim, kad sam se uvjerio da si takva, treba da te ubijem, makar mene zato smaknuli, rospijo!

Zatim je ščepa objema rukama izgovarajući stihove:

Ljepotice, moju čistu ljubav ti si uništila
I griješeći si moja prava pogazila.

Ah, koliko sam te nekada volio,
Ali sam zbog nevjere ljubav omrznuo.

Zatim joj zlatar svom snagom stegnu vrat i slomi ga, a robinja vrisnu:

- Jao, moja gospodarica!

- Bestidna rospijo! - povika zlatar. - Za sve si ti kriva, jer si znala da je takva, a nisi mi kazala!

Zatim zgrabi i robinju i udavi je.

Sve se to zbivalo dok je trgovac držao sablju u rukama i stajao iza vrata slušajući sve svojim ušima i gledajući svojim očima. Pošto zlatar udavi žene u trgovčevom dvoru, spopadoše ga sumnja i strah zbog posljedica, te pomisli: “Kada trgovac sazna da sam ih pobio u njegovom dvoru, sigurno će me ubiti. Molim Allaha da mi uzme dušu kao vjerniku.”

Zlatar je bio u nedoumici ne znajući šta da radi. U tom času, uđe trgovac Abdurrahman i reče mu:

- Ne boj se. Ti zaslužuješ sigurnost. Pogledaj ovu sablju u mojoj ruci! Bio sam naumio da

te smaknem ako se izmiriš s njom, a onda bih ubio i nju i robinju. Međutim, kad si ovako postupio, dobro mi došao. Da, dobro mi došao. Najbolje ću te nagraditi tako što ću te oženiti svojom kćerkom, sestrom Kameruzzemana.

Trgovac odvede zlatara, pa pozva ženu koja kupa umrle. Obavijesti je da je Kameruzzeman, sin trgovca Abdurrahmana, doveo dvije robinje iz Basre, te da su preminule. Ljudi počeše dolaziti na žalost, govoreći:

- Nek je živa tvoja glava! Allah će ti to nadoknaditi!

Potom okupaše umrle žene, umotaše ih u ćefine i ukopaše ih, tako da niko nije znao šta se zapravo dogodilo.

Eto šta se zbilo zlataru Ubejdu, njegovoj ženi i robinji.

Što se tiče trgovca Abdurrahmana, on dovede šejhulislama i uglednike pa reče:

- Šejhulislame, vjenčaj moju kćerku Kevkebussabahu sa majstorom Ubejdom, zlatarom. Njen mehr već sam primio u cjelosti.

Šejhulislam ih vjenča, a trgovac napoji ljude šerbetom. Prirediše zajedničku svadbu jer odmah privedoše kćer šejhulislama Kameruzzemanu, a njegovu sestru Kevkebussabahu kao ženu majstora Ubejda dovedoše u istoj nosiljci i iste noći. Uvečer odvedoše Kameruzzemana kćeri šejhulislama, a majstora Ubejda kćerki trgovca Abdurrahmana.

Kada zlatar dođe svojoj ženi, vidje da je ljepša od one prve i da je dražesnija od nje hiljadu puta. On joj uze nevinost, a ujutro ode u hamam s Kameruzzemanom.

Ubejd ostade kod njih neko vrijeme radujući se i veseleći. Onda se zaželje svoga kraja, pa ode trgovcu Abdurrahmanu i reče mu:

- Amidža, zaželio sam se zavičaja. Tamo mi je imovina i radnja. Ostavio sam jednog radnika da me zamjenjuje, a srce me vuče da odem u svoju zemlju pa da prodam imovinu i vratim se tebi. Dopuštaš li mi da odem u svoju zemlju radi toga?

- Sinko - reče trgovac - imaš moje dopuštenje. Ne može ti se zamjeriti što tako govoriš, jer ljubav prema domovini nalaže vjera. Kome nije dobro u njegovoj zemlji, ne može mu biti dobro ni u tuđoj. Ako otputuješ bez svoje žene, možda će ti se svidjeti da tamo ostaneš, pa ćeš se naći u nedoumici da li da se vratiš ženi, ili da ostaneš u zavičaju. Mislim da će najbolje biti da povedeš ženu, a poslije ako hoćeš da se vratiš, vrati se s njom. Dobro si došao, jer mi smo ljudi koji ne znaju za razvod. Naše žene se ne udaju dva puta, niti napuštaju čovjeka tek tako.

- Amidža - na to će zlatar - strah me da tvoja kćer ne želi otputovati sa mnom.

- Sinko, naše žene se ne suprotstavljaju muževima, niti znamo da se neka žena naljutila na muža.

- Neka Bog blagoslovi vas i vaše žene!

Zatim zlatar ode ženi i reče joj:

- Želim otputovati u svoj kraj. Šta ti veliš?

- Moj otac je donosio odluke za me dok sam bila djevojka, a otkako sam se udala sve odlu-

ke pripadaju mome mužu. Ja mu se neću suprotstavljati.

- Neka Bog blagoslovi tebe i tvoga oca; neka se smiluje trbuhu koji te je nosio i krstima koja su te rodila.

Tako se zlatar riješi briga i pođe na put. Amidža mu dade mnogo darova. Oprostiše se jedan s drugim i zlatar povede ženu. Putovao je bez zastoja do Basre gdje mu u susret izađoše rođaci i prijatelji koji su mislili da je bio u Hidžazu. Neki ljudi su se radovali što dolazi, a drugi su bili zabrinuti zbog njegovog povratka. Neko reče:

- Opet će nas mučiti svakog petka zatvarajući nas kao i obično u džamije i kuće. Čak nam zatvara mačke i pse.

Što se tiče basranskoga cara, on se naljuti kada je čuo da je zlatar došao, pa posla po njega i kad zlatar stiže, car ga izgrdi govoreći:

- Kako si mogao otputovati a da mi ne kažeš za to? Zar ti nisam mogao dati nešto da ti bude od pomoći na hadžu?

- Oprosti mi, gospodaru! Bogami, nisam bio na hadžu, nego mi se dogodilo to i to.

I zlatar ispriča caru sve što se zbilo sa ženom i trgovcem Abdurrahmanom, te kako ga je ovaj oženio svojom kćerkom. Zatim zaključi:

- Doveo sam je u Basru.

- Da se ne bojim velikog Allaha, sigurno bih te ubio pa bih se oženio tom pravom ženom, makar na nju potrošio sve svoje imanje, jer je ona dostojna samo careva. Međutim, Allah je htio da pripadne tebi i dobro je pazi.

Zatim car nagradi zlatara i ovaj ode od njega.

Ubejd je još pet godina živio sa svojom ženom, a onda se preseli Allahovoj milosti. Potom ženu zaprosi car, ali ona ne pristade, već reče:

- Care, ne poznajem ženu u svome rodu koja se udala poslije smrti muža. Neću se udati ni za koga poslije njegove smrti. Ni za te se neću udati, makar me ubio.

- Želiš li se vratiti u svoj kraj? - upita car.

- Ako učiniš dobro djelo, bit ćeš nagrađen za to.

Car joj sakupi sav zlatarev novac, pa dodade svoga novca koliko priliči njegovom rangu. Onda posla s njom vezira poznatog po dobroti i čestitosti i s vezirom otpremi pet stotina konjanika.

Taj vezir pođe na put s Kevkebussabahom dok je ne doprati do oca. Tako ona ostade neudata do smrti, a pomriješe i svi ostali.

Budući da ta žena nakon smrti svoga muža nije pristala da se uda za cara, kako se može uporediti sa onom koja živoga muža zamjenjuje mladićem nepoznata roda i porijekla, utoliko prije što je to vanbračna prijevara? Ako neko misli da su sve žene jednake, nema lijeka njegovoj ludosti.

Neka je slava Onome kome pripadaju ovaj i onaj svijet. On je živući koji ne umire.

PRIČA O NAMJESNIKU BASRE ABDULLAHU IBN FAḌILU I NJEGOVOJ BRAĆI

Priča se, sretni care, da je halifa Harun ar-Rešid jednoga dana preglêdao porez koji je stigao iz njegove zemlje. Tako utvrdi da je porez došao iz svih krajeva osim iz Basre. Halifa sazva divan zbog tog slučaja i reče:

- Dovedite mi vezira Džafera.

Kada Džafer stiže, halifa mu reče.

- U blagajnu je stigao porez iz svih krajeva osim iz Basre. Otuda nije došlo ništa.

- Zapovjedniče pravovjernih, možda se namjesniku u Basri dogodilo nešto što ga je spriječilo da pošalje porez.

- Već je dvadeset dana kako je istekao rok za predaju poreza. Kakvo opravdanje može imati što za sve ovo vrijeme nije poslao porez, ili što barem nije uputio opravdanje?

- Zapovjedniče pravovjernih - na to će Džafer - ako hoćeš, poslat ćemo mu glasnika.

- Pošalji mu Abu Ishaka Mosulskoga, moga prijatelja.

- Slušam i pokoravam se Allahu i tebi, zapovjedniče pravovjernih.

Vezir Džafer ode svojoj kući pa pozva Abu Ishaka, napisa mu hatišerif i reče:

- Idi Abdullahu ibn Fadilu, namjesnniku grada Basre, i vidi šta ga je omelo da pošalje porez. Uzmi od njega basranski porez u cjelosti i hitno mi ga donesi. Halifa kontrolira poreze po oblastima, pa je utvrdio da su stigli svi porezi osim iz Basre. Ako vidiš da porez nije prikupljen i ako ti se namjesnik bude izvinjavao, povedi ga neka se sam pravda halifi.

- Slušam i pokoravam se - reče Abu Ishak, pa uze pet hiljada vezirovih konjanika i otisnu se put grada Basre.

Abdullah ibn Fadil ču za njegov dolazak, pa mu izađe u susret sa svojom vojskom. Zatim ga uvede u Basru i smjesti u svome dvoru, a vojska se ulogori izvan Basre. Ibn Fadil naredi da se dâ vojnicima sve što im je potrebno.

Kada Abu Ishak uđe u divan, on posadi kraj sebe Abdullaha ibn Fadila, a uglednici posjedaše pored njega prema svome rangu. Ibn Fadil pozdravi Abu Ishaka i reče:

- Gospodine, postoji li neki razlog što si nam došao?

- Postoji - odgovori Abu Ishak. - Došao sam da tražim porez. Halifa pita za njega, jer je isteklo vrijeme za slanje poreza.

- Gospodine, kamo sreće da se nisi zamarao i podnosio tegobe putovanja, jer sav porez je prikupljen i riješio sam poslati ga sutra. Međutim, kad si već stigao, poslat ću ga po tebi, pošto te ugostim tri dana. Četvrtog dana donijet ću ti porez. Sada treba da ti damo poklon koji će biti mala nadoknada za tvoju dobrotu i dobrotu zapovjednika pravovjernih.

- U tome nema ničeg lošeg - reče Abu Ishak. Ibn Fadil raspusti divan, pa uvede gosta u jednu odaju u svome dvoru, a toj odaji nije bilo ravne. Zatim gostu i njegovim prijateljima postavi sofru, te se najedoše i napiše uživajući i veseleći se. Kada digoše sofru, opraše ruke, pa im postaviše kahvu i piće.

Sjedili su i razgovarali do isteka trećine noći, a onda Abu Ishaku raspremiše krevet od slonovače, ukrašen sjajnim zlatom, te gost leže na njega, a namjesnik Basre leže na drugi krevet pored njega.

Abu Ishaka, izaslanika zapovjednika pravovjernih, morila je nesanica, te poče razmišljati o poetskim metrima i pisanju poezije, jer je on bio halifin blizak čovjek kao izvrstan poznavalac poezije i predanja. Bdio je tako sastavljajući stihove do ponoći, a onda Abdullah ustade, pritegnu pojas, otvori ormar i izvadi iz njega bič. Zatim dohvati upaljenu svijeću i izađe iz sobe misleći da Abu Ishak spava...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

979. NOĆ

Kada nastupi devet stotina sedamdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah ibn Fadil izašao iz sobe misleći da Abu Ishak spava. Pošto on izađe, Abu Ishak se začudi: "Kamo li ide Abdullah s ovim bičem? Možda hoće da kažnjava nekoga? Moram poći za njim i vidjeti šta će uraditi noćas!"

Abu Ishak ustade i pođe polahko za namjesnikom kako ga ne bi vidio. I on ugleda kako Abdullah otvara jedan ormar pa vadi iz njega četiri tanjira s hranom, hljeb i bokal vode. Namjesnik se zaputi dalje, a za njim pođe Abu Ishak krijući se. Kada stiže do neke odaje, Abu Ishak se zaustavi iza vrata i poče viriti kroz njih. Ugleda sobu zastrtu raskošnim ćilimima. Nasred odaje bio je otoman od slonovače, ukrašen sjajnim zlatom, a za njega su zlatnim lancima bila privezana dva psa. Onda vidje kako Abdullah stavlja poslužavnik nastranu, zasuka rukave, pa odveza prvog psa koji se poče umiljavati u njegovim rukama stavljajući njušku na zemlju, kao da ljubi tlo pred namjesnikom. Pri tom je pas tiho skičao. Onda mu Abdullah sveza noge, baci ga na zemlju, pa trgnu bič i poče ga tući bolno, bez milosti. Pas se uvijao pred njim bez mogućnosti da se spasi. Abdullah ga je tukao bez predaha dok pas nije prestao skičati i dok se nije onesvijestio. Tada on uze psa i sveza ga na njegovo mjesto. Potom uze drugog psa i postupi s njim na isti način kao i sa prvim, a onda izvadi mahramu pa im poče brisati suze i tetošiti ih, govoreći:

- Ne zamjerite mi! Allaha mi, ne činim to po svojoj volji, niti mi je lahko! Možda će vam Allah nakon ovih tegoba olakšati i spasiti vas.

Zatim se poče moliti Allahu za njih.

Sve se to zbivalo dok je Abu Ishak stajao slušajući svojim ušima i gledajući vlastitim očima, čudeći se prizoru. Onda Abdullah prinese psima poslužavnik sa hranom i poče ih hraniti svojom rukom dok se ne najedoše. Zatim im obrisa njuške, donese bokal i napoji ih. Najzad odnese poslužavnik, bokal i svijeću i htjede izaći, a Abu Ishak se prije njega vrati u krevet i legne, tako da ga Abdullah nije vidio, niti je znao da ga je pratio i posmatrao. Abdullah stavi poslužavnik i bokal u ormar, pa uđe u sobu, otvori dolaf i stavi bič na svoje mjesto. Onda se svuče i legne.

Abu Ishak provede ostatak noći razmišljajući o događaju. San mu nije dolazio na oči zbog silnog čuđenja, te je razmišljao: "Kakav li je ovo slučaj?!"

Iščuđavao se sve do jutra, a onda ustadoše, klanjaše sabah, doručkovaše, popiše kahvu i odoše u divan. Abu Ishak je bio opsjednut tim događajem cijelog dana, ali je tajio ne pitajući ništa Abdullaha.

Naredne noći, Abdullah na isti način postupi sa psima: istuče ih, izmiri se s njima, nahrani ih i napoji. Abu Ishak ga je pratio posmatrajući kako postupa prema psima isto kao i prethodne noći.

Ponovi se to i treće noći, a onda namjesnik donese porez pred Abu Ishaka. Četvrtog dana, ovaj uze porez i otputova ne pokazujući da nešto zna.

Putovao je bez zastoja do grada Bagdada i predade halifi porez. Halifa ga upita zašto porez kasni, a Abu Ishak reče:

- Zapovjedniče pravovjernih, guverner Basre je bio spremio porez i htio ga je poslati. Da sam zakasnio jedan dan, sreo bih ga na putu. Međutim, kod Abdullaha sam vidio najveće čudo u svome životu. Tako nešto nisam vidio, zapovjedniče pravovjernih.

- A šta je to, Abu Ishače?

- Vidio sam to i to - reče Abu Ishak i ispriča halifi šta je guverner činio psima. - Gledao sam tri noći uzastopce kako tuče pse, a onda se miri s njima, tetoši ih, hrani i napaja. Posmatrao sam ga tako da me ne vidi.

- Jesi li ga pitao zašto to čini? - reče halifa.

- Nisam, živa mi tvoja glava, zapovjedniče pravovjernih.

- Naređujem ti da se vratiš u Basru i dovedeš mi Abdullaha ibn Fadila sa psima.

- Poštedi me toga, zapovjedniče pravovjernih, jer me je Abdullah primio da bolje ne može biti. Ja sam tu situaciju posmatrao bez zadnje namjere i tebe sam upoznao s tim. Kako sada da mu odem? Ako se vratim, neću moći od stida u oči mu pogledati. Bolje je da pošalješ nekog drugog sa svojim pismom, pa će ti dovesti i njega i pse.

- Ako pošljem nekoga drugog, možda će poricati i reći kako nema pse. Pošaljem li tebe i ako mu ti kažeš da si to vidio svojim očima, onda neće moći poricati. Moraš poći i dovesti mi ga zajedno sa psima, inače ću te pogubiti...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

980. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je halifa Harun ar-Rešid rekao Abu Ishaku:

- Moraš otići guverneru i dovesti mi ga sa psima, inače ću te pogubiti.

- Slušam i pokoravam se, zapovjedniče pravovjernih - reče Abu Ishak. - Nama je dovoljan Allah i divan je On oslonac. Neko je pravo rekao da čovjeka nevolje snalaze zbog jezika, jer sam i ja pogriješio što sam ti kazao. Nego, napiši mi hatišerif pa da odem guverneru i dovedem ti ga.

Halifa napisa poslanicu i Abu Ishak se zaputi u Basru. Kada stiže guverneru Basre, ovaj mu reče:

- Ne daj mi Bože kakvog zla zbog tvog povratka, Abu Ishače! Zašto si se tako brzo vratio? Možda nedostaje nešto od poreza pa ga halifa nije primio.

- Emire Abdullahu - na to će Abu Ishak - ne vraćam se zato što nedostaje nešto od poreza. Porez je sav i halifa ga je primio. Međutim, molim te da mi oprostiš što sam pogriješio prema tebi, a to što se dogodilo zbog mene Božija je odredba.

- A šta se to dogodilo zbog tebe, Abu Ishače? Reci mi, jer ti si mi prijatelj pa ti neću zamje riti.

- Kada sam bio kod tebe - poče kazivati Abu Ishak - pratio sam te tri noći uzastopce. Usta jao si svake noći u ponoć, zlostavljao si one pse i vraćao se. Čudio sam se tome, ali me bilo sti da te pitam. Poslije sam to ispričao halifi slučajno i bez zadnje namjere, a on me je natjerao da se vratim. Evo, ovo je njegov rukopis. Da sam znao da će stvar doći dotle, ne bih mu kazivao, ali je sudbina tako htjela.

I dok se Abu Ishak izvinjavao, Abdullah mu reče:

- Kad si već ispričao halifi, ja ću potvrditi tvoju priču kako ne bi pomislio da lažeš, jer si mi drag. Da mu je neko drugi kazao, porekao bih i optužio ga za laž. Međutim, s tobom ću poći i povesti pse, makar mi to bilo zadnje što ću učiniti.

- Neka te Allah čuva kao što ti čuvaš moj obraz kod halife - reče Abu Ishak.

Abdullah ponese poklon dostojan halife i povede pse u zlatnim lancima tako što svakog psa metnu na devu, te se zaputiše u Bagdad. Kada stigoše halifi, guverner poljubi tlo pred njim, te mu halifa dopusti da sjedne. Abdullah sjede, pošto dovede pse pred halifu koji reče:

- Kakvi su ovo psi, emire Abdullahu?

Psi počeše ljubiti zemlju pred njim mašući repovima i cvileći, kao da mu se žale. Halifa se zabezeknu i reče:

- Kazuj mi šta je s ovim psima? Zašto ih tučeš, pa ih nakon tuče češćavaš?

- Božiji zastupniče! Ovo nisu psi, već dva mlada i lijepa čovjeka. Oni su dragi i stasiti. To su mi braća, djeca moje majke i oca.

- Kako to da su bili ljudi, pa se pretvorili u pse?

- Ako mi dopustiš, ispričat ću ti cijelu istinu, zapovjedniče pravovjernih.

- Pričaj, ali pazi da ne slažeš, jer laž je svojstvo licemjera! Moraš istinu govoriti, budući da je istina lađa spasa i odlika pravednika.

- Božiji zastupniče - reče Abdullah - dok ti budem pričao o njima, oni će mi biti svjedoci: ako budem lagao, psi će me optužiti za laž, a budem li istinu govorio, potvrdit će da istinu govorim.

- Ovo su psi i oni ne mogu govoriti - reče halifa. - Kako mogu svjedočiti tebi u prilog ili protiv tebe?

Onda se Abdullah obrati psima:

- Braćo moja, ako budem govorio laž, podignite glave i razrogačite oči. Kada budem govorio istinu, oborite glave i zažmirite. Znaj, Božiji zastupniče, da nas ima tri brata od jedne majke i jednoga oca. Otac nam se zvao Fadil. Takvo ime nadjenuli su mu zbog toga što je majka moga oca rodila dva blizanca. Jedan je umro odmah, a drugi je preživio, te ga je njegov otac nazvao Fadilom.[67] Zatim ga je odgajao na najbolji način na koji je mogao. Kada je odrastao, oženio ga je našom majkom i umro je. Majka najprije rodi ovoga mog brata kome nadjenuše ime Mensur. Potom majka zatrudnje i rodi ovoga brata kome nadjenu ime Nasir. Pošto zatrudnje po treći put, rodi mene i nadjenuše mi ime Abdullah. Otac nas je odgajao dok ne odrastosmo i ne postasmo zreli ljudi, a onda preminu ostavivši nam kuću i dućan pun raznobojnih tkanina iz Indije, Bizanta i Horasana. Pored toga, ostavi nam šezdeset hiljada.

Kada otac preminu, okupasmo ga i ukopasmo podigavši mu velike nišane. Tako se otac preseli milosti svoga Gospodara, a mi mu izučismo tevhide i hatme dijeleći sadaku dok ne prođe četrdeset dana. Poslije toga sakupih trgovce i ugledne ljude priredivši im bogatu sofru. Pošto završiše s jelom, rekoh im:

- Trgovci, ovaj svijet je prolazan, a budući svijet je vječan. Slava Onome koji je vječan i nakon nestanka svojih stvorenja. Znate li zašto sam vas okupio na današnji dan blagoslovljen za me?

- Slava Allahu koji dobro zna ono što je nepoznato! - uzviknuše trgovci.

- Moj otac je umro ostavivši mnogo novaca. Strah me da nije ostao kome dužan, da mu nije neko ostavio zalog, ili nešto slično. Zato želim da očistim dugovanje svoga oca. Ako neko potražuje nešto, neka mi kaže tako i tako, a ja ću mu to dati plaćajući očeve dugove.

- Abdullahu - rekoše mi trgovci - ovaj svijet je ništavan u odnosu prema budućem. Mi nismo pokvareni ljudi i svaki od nas zna šta je dopušteno, a šta zabranjeno. Strah nas je svevišnjeg Allaha i klonimo se imovine siročadi. Znamo da je tvoj otac, Bog mu se smilovao, uvijek davao ljudima i da nikome ništa nije ostao dužan. Stalno smo slušali kako govori: "Bojim se

---

67 *Fadil* znači: "preostali", "preživjeli".

da ne ostanem dužan ljudima." Također je često učio dovu: "Bože moj, u Te se uzdam i Tebe molim da ne umrem sa dugovima." Jedna od mnogih njegovih vrlina bila je da bez potraživanja daje ukoliko je nekom nešto dugovao. Ako bi neko njemu dugovao, nije potraživao, već bi sam čovjeku govorio: "Polahko!" Siromašnom čovjeku je opraštao i otpisivao dug. Ako takav ne bi bio siromašan, a umro je, tvoj otac je govorio: "Neka mu Allah oprosti za ono što mi duguje!" Mi svi znamo da nikome ništa ne duguje.

- Bog vas blagoslovio! - rekoh im pa se obratih ovoj dvojici braće: - Naš otac nije dužan nikome. Ostavio nam je novac, tkanine, kuću i dućan. Nas smo tri brata i svakom pripada jedna trećina. Hoćemo li se dogovoriti da se ne dijelimo i neka nam imovina ostane zajednička pa da zajedno jedemo i pijemo, ili ćemo podijeliti tkanine i novac tako da svaki uzme svoj dio?

Oni ne htjedoše drukčije nego da se podijelimo. Je li tako bilo braćo? - obrati se Abdullah psima, a oni pognuše glave i zažmiriše, kao da vele: Tako je.

Onda ja od kadije pozvah djelioca, zapovjedniče pravovjernih, koji nam razdijeli platno, novac i sve što nam je otac ostavio. Kuću i dućan dodijeliše meni umjesto novca koji mi je pripadao. Bili smo zadovoljni diobom.

Hele, kuća i dućan pripadoše meni, a oni uzeše svoj dio u novcu i platnu. Ja otvorih dućan i unesoh u njega tkanine, a od novca koji mi je pripao uz kuću i dućan kupih još platna tako da napunih dućan, te sjedoh da trgujem.

Što se tiče braće, oni kupiše tkanine, iznajmiše lađu i preko mora otploviše u svijet. Neka im Bog pomogne, mislio sam, a meni će moja nafaka doći, jer rahatluk nema cijene.

Provedoh tako punu godinu dana. Allah pogleda na me pa počeh dobro zarađivati, tako da se kod mene nakupi novaca koliko je i naš otac imao.

Jednoga dana, sjedio sam u dućanu oblačeći dvije bunde: jednu od samurovine, a drugu od vjeveričije kože, jer je u to vrijeme bila zima i vladala je prava studen. Dok sam ja tako sjedio, dođoše moja braća u poderanim košuljama, bez ikakve druge odjeće na sebi. Usne su im bile modre od studeni i drhtali su. Bilo mi je teško kada ih vidjeh takve i sažalih se...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

981. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah ibn Fadil pripovijedao halifi:

- Vidjevši braću kako drhte, teško mi bi i sažalih se na njih toliko da se raspametih. Ustadoh i izgrlih se s braćom plačući zbog njihovog stanja. Jednome obukoh bundu od samurovine, a drugome bundu od vjeveričije kože. Zatim ih odvedoh u hamam i poslah sva-

kom po odijelo kakvo nose ugledni trgovci. Pošto se okupaše, obukoše odijela, te ih povedoh svojoj kući mrtve gladne. Postavih im bogatu sofru i jeli smo zajedno dok sam se ja lijepo ponašao prema njima tješeći ih.

- Je li tako bilo, braćo? - obrati se Abdullah psima koji oboriše glave zažmirivši.

Božiji zastupniče, obrati se on potom halifi, nakon toga sam pitao braću:

- Kako ste prošli i gdje vam je novac?

- Plovili smo morem - odgovoriše - i stigosmo do jednoga grada koji se zove Kufa. Komad tkanine koji kod nas vrijedi pola dinara tu smo prodavali za deset dinara, a komad koji vrijedi dinar prodavali smo za dvadeset. Tako ostvarismo veliku dobit, pa kupismo perzijske svile po deset dinara koja u Basri vrijedi četrdeset. Onda stigosmo u jedan grad koji se zove al-Karh, te smo i tu trgovali i mnogo zaradili, tako da smo imali mnoštvo novaca.

Braća su mi dalje navodili zemlje i zarade, te im rekoh:

- Kad vam je bilo tako dobro, zašto ste se vratili goli?

- Brate - uzdahnuše oni - potjerao nas je maler, a put je inače nesiguran. Kada sakupismo novac i sva ta dobra, utovarismo robu na lađu i otisnusmo se na more zaputivši se prema Basri. Putovali smo tri dana, a četvrtog dana more se poče dizati i spuštati, šumiti i pjeniti, talasi se počeše sudarati i pomamno grmjeti. Puhnuše olujni vjetrovi, te naša lađa udari u hrid i razbi se, a mi potonusmo. Sve što smo imali ode u more. Nas dvojica batrgali smo se na površini jedan dan i jednu noć, a onda nam Allah posla lađu koja nas pokupi. Putovali smo od jedne do druge zemlje prosjačeći i prehranjujući se onim što smo isprosili. Preživjeli smo velike nedaće. Skidali smo svoje stvari i prodavali ih prehranjujući se tako dok ne dođosmo nadomak Basre. U grad smo stigli tek kada smo preturili hiljadu nesreća. Da smo sačuvali ono što smo imali, donijeli bismo bogatstvo dostojno carskog blaga. Međutim, tako nam je odredio svevišnji Allah.

- Braćo moja - rekao sam im - nemojte brinuti. Novac služi samo tijelu, a dobitak je to što ste čitavi došli. Allah je odredio da se spasite i to je najviše što se poželjeti može. Bogatstvo i siromaštvo samo su puka opsjena. Divno li je rečeno:

Kad čovjek uspije glavu od smrti spasiti
Tad blago može tek koliko nokat vrijediti.

- Braćo, smatrat ćemo kao da nam je otac preminuo danas i da nam je ostavio sav novac koji imam. Pričinjava mi zadovoljstvo da taj novac podijelimo na jednake dijelove.

Onda dovedoh djelioca od kadije i dadoh mu sav novac koji on podijeli tako da svakom pripade po jedna trećina i ja rekoh:

- Braćo, Allah s blagoslovom daje čovjeku nafaku ako ostane u svojoj zemlji. Zato neka svaki od vas otvori dućan, pa neka sjedi u njemu i bavi se trgovinom. Ono što je čovjeku suđeno, to mora i dobiti.

Zatim se potrudih da otvore dućane koje im napunih robom i rekoh:

- Kupujte i prodajite. Čuvajte novac i nemojte ništa trošiti. Sve što vam treba od jela, pića i ostalog dobit ćete od mene.

Zatim ukazah počasti braći koja počeše trgovati danju, a noćivali su u mojoj kući. Nisam dopuštao da išta troše od svoga novca. Kad god sam sjeo da razgovaram s njima, hvalili su tuđinu navodeći njene čari i opisujući zarade, podstičući me tako da pristanem na odlazak u svijet.

Je li tako bilo, braćo, upita Abdullah pse koji oboriše glave i zažmiriše potvrđujući da istinu govori.

Neprestano su me podsticali, zapovjedniče pravovjernih, pričajući o velikoj zaradi i govoreći mi da pođem s njima, dok im najzad ne rekoh:

- Moram poći s vama radi vašeg hatara.

Zatim se uortačismo pa natovarismo sve vrste skupocjenog platna, iznajmismo jednu lađu i ukrcasmo razne vrste trgovačke robe. Ukrcasmo na lađu sve što nam je bilo potrebno, pa se iz grada Basre otisnusmo na debelo more na kome se biju valovi, na kome nestaju oni što izlaze na njega, a oni što ga napuštaju ponovo se rađaju.

Onda stigosmo u jedan grad u kome trgovasmo i mnogo zaradismo. Potom odosmo u drugi grad. Putovali smo tako od zemlje do zemlje, od jednog do drugog grada trgujući i zarađujući dok ne zaradismo ogroman novac. Najzad doplovismo do neke planine, te kapetan baci sidro i reče nam:

- Putnici, izlazite na kopno ne biste li danas našli spasa! Pretražite kopno, možda ćete naći vodu na njemu!

Svi koji su bili na lađi iskrcaše se, te i ja siđoh s grupom ljudi. Dadosmo se u potragu za vodom, te nas trojica pođosmo na različite strane. Ja se popeh na vrh planine i dok sam tako išao, ugledah bijelu zmiju kako bježi, a za njom juri crna aždaha strašnog izgleda. Aždaha stiže zmiju, pritisnu je i ščepa za glavu obavivši svoj rep oko njenoga i zmija zapišta. Shvatio sam da je zmija nedužna napadnuta, te me obuze sažaljenje. Uzeh kamen težak pet ritala, možda i teži, i udarih njime aždahu. Kamen je pogodi u glavu i razbi je. Ne stigoh ni da se priberem, a zmija se preobrati u divnu djevojku: mladu, ljupku, savršenog sklada i proporcija - kao da je uštap u punome sjaju. Djevojka mi priđe, poljubi mi ruke i reče:

- Neka te Allah dvostruko zaštiti: sramote na ovome svijetu i vatre na onome svijetu, na Sudnjem danu kada neće biti koristi od novca niti od potomstva, nego će imati koristi samo onaj ko Allahu dođe čista srca. Čovječe - reče mi zatim djevojka - ti si zaštitio moju čast učinivši mi dobro djelo i dužna sam da te nagradim.

Zatim djevojka dade neki znak rukom prema zemlji, te se zemlja rascijepi i ona uđe u nju. Onda se zemlja zatvori i ja shvatih da je ta zmija džin.

Što se tiče aždahe, u njoj buknu vatra i ona sagorje pretvorivši se u pepeo.

Začudih se tome, a zatim se vratih drugovima i kazah im šta sam vidio.

Prespavasmo tu noć, a ujutro kapetan diže sidro, razvi jedra i zategnu ih, te zaplovismo i izgubismo kopno iz vida. Plovili smo tako dvadeset dana ne vidjevši kopna, ni ptice. Pošto potrošismo vodu, kapetan reče:

- Ljudi, nestalo je slatke vode!

- Iskrcajmo se na kopno, možda ćemo je naći - rekosmo.

- Bogami, skrenuo sam s puta tako da ne znam kako da stignem do kopna - reče kapetan.

Mi se veoma zabrinusmo i briznusmo u plač moleći svevišnjeg Allaha da nas uputi na pravi put. Prespavasmo tu noć u očajnom stanju. Ah, kako je divno neko rekao:

Koliko sam noći u jadu znao provoditi
Od kojih bi i dojenče moglo osijediti,

Ali nikad nisam novo jutro dočekao
A da tu i Allah nije pomoć svoju poslao!

Kad osvanu jutro i zabijeli se dan, ugledasmo jednu visoku planinu i silno joj se obradovasmo. Stigosmo do te planine, te nam kapetan reče:

- Ljudi, iskrcajte se na kopno da tražimo vodu!

Izađosmo u potragu za vodom, ali je ne nađosmo. Bilo nam je teško zbog nedostatka vode. Onda se ja popeh na vrh te planine, pa iza nje ugledah jednu okruglu zaravan široku sahat hoda, ili nešto više. Pozvah prijatelje, te oni priđoše i rekoh im:

- Pogledajte onu zaravan iza planine! Na njoj vidim jedan grad s visokim i čvrstim građevinama, sa zidinama i kulama, brežuljcima i lugovima. Taj grad sigurno nije bez vode i drugih dobara. Pođimo do grada da donesemo vode i kupimo u njemu namirnica, mesa, voća, pa ćemo se vratiti.

- Bojimo se da stanovnici nisu kafiri i nevjernici, din-dušmani, pa će nas pohvatati i zarobiti ili će nas pobiti. Sami bismo bili krivi što srljamo u propast i u nevolje. Ne može se lijepo govoriti o čovjeku koji sam sebe obmanjuje izlažući se opasnosti, kao što reče neki pjesnik:

Dok je svijeta i dokle god vijeka ima
Zaveden se, ma i uspio, ne pripaja pohvalnima.

Nećemo sami sebe obmanjivati.

- Ljudi, ja nemam vlasti nad vama - rekoh - ali ću svoju braću povesti u taj grad.

- Mi se plašimo i nećemo poći - rekoše braća.

- Ja sam riješio da odem do grada. Uzdam se u Boga i bit ću zadovoljan onim što mi Allah da. Vi me pričekajte ovde dok odem i vratim se...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

Kada nastupi devet stotina osamdeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah pripovijedao kako se obratio svojoj braći:

- Pričekajte me dok odem i vratim se.

Onda ih ostavih i zaputih se, a kada stigoh do gradske kapije vidjeh da je to grad čudesnih zdanja i neobičnog neimarskog rada. Imao je visoke zidine, utvrđene kule i dvorove što su se propinjali uvis. Gradska kapija bila je od kineskog željeza, izrezbarena i ukrašena tako da je čovjeku dah zastajao.

Kada uđoh kroz tu kapiju, vidjeh kamenu klupu na kojoj je sjedio neki čovjek držeći o podlaktici bakarni lančić, a na lančiću je bilo četrnaest ključeva. Shvatih da je taj čovjek gradski vratar i da grad ima četrnaest kapija. Priđoh čovjeku i pozdravih:

- Es-selamu alejkum!

Čovjek mi ne odgovori, te ga pozdravih drugi i treći put, ali on nije odgovarao. Položih mu ruku na rame i rekoh:

- Zašto mi ne uzvraćaš pozdrav? Spavaš li, ili si gluh? Možda si nemusliman pa nećeš da mi odgovoriš na selam?

Međutim, on ne reče ništa, niti se pomaknu. Ja ga dobro zagledah i vidjeh da je od kamena, te uskliknuh:

- Ovo je pravo čudo! To je kamen isklesan u ljudsko obličje! Samo što ne govori!

Napustih ga i uđoh u grad, pa ugledah jednog čovjeka kako stoji na putu. Priđoh mu, zagledah ga i uočih da je kamen. Hodao sam tako gradskim ulicama i kad god bih vidio čovjeka, prišao mu i pažljivo ga pogledao, utvrdio bih da je kamen. Onda naiđoh na jednu staricu koja je na glavi nosila zavežljaj odjeće pripremljene za pranje. Kada joj priđoh i pažljivo je pogledah, uočih da je od kamena, čak je i odjeća na njenoj glavi bila od kamena. Zatim stigoh na čaršiju i ugledah prodavača masla pred kojim je bila vaga i razne vrste proizvoda: sira i ostalog. Sve je to bilo od kamena. Vidjeh trgovce koji su sjedili u dućanima. Neki ljudi su stajali, a drugi sjedili. Vidio sam muškarce, žene, djecu i svi su bili skamenjeni. Kada se nađoh u trgovačkoj mahali, vidjeh da trgovci sjede u svojim dućanima, a svaki dućan je bio pun robe - sve je bilo od kamena, a tkanine su bile kao paučina. Posmatrajući to, dodirnuo bih odjeću koja bi se odmah raspala u mojim rukama. Opazih nekakve sanduke, pa otvorih jedan i nađoh u njemu zlato u kesama. Kada dohvatih kese, raspadoše mi se u rukama, a zlato ostade kao što je i bilo. Ponesoh zlata koliko sam mogao, razmišljajući: "Da su braća sa mnom, uzeli bi zlata koliko im treba i uživali bi u ovome blagu bez vlasnika!"

Onda uđoh u drugi dućan i vidjeh u njemu još više zlata. Međutim, nisam mogao nositi više nego što sam već ponio.

Išao sam s jednog trga na drugi neprekidno posmatrajući svakojaka stvorenja, ali su sva bila od kamena. Čak su mačke i psi bili od kamena. Kada stigoh na zlatarski trg, vidjeh kako ljudi sjede u dućanima. Dio robe nalazio se u njihovim rukama, a dio u korpama.

Kada sam to vidio, zapovjedniče pravovjernih, odbacih zlato koje sam nosio pa ponesoh nakita koliko god sam mogao. Sa tog trga zaputih se na trg gdje se prodaju dijamanti i vidjeh zlatare kako sjede u svojim dućanima, a pred svakim je bila korpa puna raznovrsnih dragulja: safira, dijamanata, smaragda, balhaških rubina i raznih drugih vrsta. Vlasnici dućana bili su od kamena. Odbacih nakit koji sam nosio, pa uprtih dragulje koliko god sam mogao ponijeti, žaleći što braća nisu sa mnom kako bi i oni uzeli dragulja.

Pođoh s tog trga i naiđoh pored velike kapije ukrašene najljepšim ukrasima. Iza kapije bile su klupe na kojima su sjedile sluge, vojnici, gardisti, oficiri, sudije - svi u najljepšoj odjeći i svi od kamena. Dotaknuh jednoga i njegova odjeća se raspade na tijelu kao paučina.

Idući od tih vrata, ugledah saraj tako lijepo sagrađen da mu nema ravnoga. U saraju vidjeh divân prepun uglednika, emira, gardista i vezira. Sjedjeli su na stolicama i svi su bili od kamena. Onda ugledah jednu stolicu od suhoga zlata, ukrašenu biserima i draguljima. Na njoj je sjedio čovjek u najljepšem odijelu. Na glavi mu je bila carska kruna ukrašena draguljima koji su zračili poput dnevne svjetlosti. Kada mu priđoh, vidjeh da je od kamena. Zatim iz divana pođoh haremskim vratima, uđoh u harem i vidjeh jednu žensku odaju, a u odaji stolicu od suhoga zlata, optočenu biserima i draguljima. Na stolici je sjedjela carica na čijoj glavi je bila kruna ukrašena skupocjenim draguljima. Oko carice su mjesecolike žene sjedjele na stolicama obučene u najljepše haljine svih boja. Tu su stajali evnusi držeći ruke na prsima - kao da stoje dvoreći. Odaja je ostavljala posmatrača bez daha - toliko je bila čudesno ukrašena, zastrta izvanrednim ćilimima, bogata biserima od čistoga kristala, a u svakom kristalnom predmetu nalazio se po jedan jedinstveni dragulj neprocjenjive vrijednosti. Ja bacih sve što sam nosio, zapovjedniče pravovjernih, i počeh kupiti dragulje, pa ponesoh koliko god sam mogao, naprosto ne znajući šta sve da ponesem, a šta da ostavim, jer mi se činilo kao da je to mjesto jedna od gradskih riznica.

Onda ugledah neka mala otvorena vrata iza kojih su vodile stepenice. Uđoh na ta vrata i popeh se uz četrdeset stepenika, pa začuh kako neko finim glasom uči *Kur'an.* Zaputih se prema tome glasu i stigoh do vrata jedne odaje gdje ugledah svilenu zavjesu ukrašenu zlatnim vrpcama na kojima su bili nanizani biseri, merdžani, safiri i komadi smaragda što su sijali kao sjajne zvijezde. Glas je dopirao iza te zavjese. Priđoh joj i podigoh je, te se ukazaše vrata koja su vodila u odaju ukrašenu tako da je čovjeku dah zastajao. Kada uđoh kroz ta vrata, ugledah odaju nalik na riznicu ovoga svijeta. Unutra je bila djevojka kao jarko sunce nasred vedroga neba, obučena u gizdave haljine i okićena najvrednijim draguljima, premda je i onako bila čudesno lijepa, savršena struka, skladne građe, otmjena, tanahna kao palma, s teškim bedrima, sa

usnama koje bi bolnoga izliječile, sa zanosnim očnim kapcima - kao da je upravo na nju mislio onaj što kaza:

Upućujem pozdrav stasu u tim haljinama
I ružama rumenim na tim obrazima.

Kao da je Plejada sjajna na čelu joj sinula
A ostale zvijezde na grudi je u ogrlicu nanizala.

Od ruže čiste kada bi haljine obukla
Svoje nježno tijelo laticama bi okrvavila;

U more slano kada bi ona pljunula
Slađim od meda more bi načinila.

Kada bi se dala starcu na štap oslonjenome,
Taj starac bi postao sličan lavu ljutome.

Čim sam ugledao tu djevojku, zapovjedniče pravovjernih, zaljubih se. Priđoh joj i vidjeh da sjedi na visokoj sofi učeći Kjigu svevišnjeg Allaha s takvim osjećajem i glasom da je podsjećao na škripu džennetskih vrata kada ih Ridvan otvara. Preko njenih usana prosipale su se riječi kao dragulji. Lice joj je bilo čudesno lijepo i blistavo, kao da je upravo o njemu pjesnik kazivao:

O, ti što mi jezikom i izgledom dušu ushićuješ,
Sve veću čežnju i misli u srcu mi pobuđuješ.

Dvije stvari u tebi satiru svakog ljubavnika:
Glas Davudov i ljepota Jusufova lika.

Kada sam čuo kako uči uzvišeni *Kur'an* - a upravo je izgovarala riječi: "Mir vama! biće riječi Gospodara Milostivog"[68] - jezik mi se zaplete tako da je nisam mogao ni pozdraviti. Stadoše mi i pamet i pogled, te sam bio kao onaj o kome je pjesnik rekao:

Ljubav me potrese, te nisam mogao govoriti
I odoh u logor ne htijući krv svoju proliti.

Riječi kudilaca morao sam slušati
Zato što sam htio riječima ljubav izraziti.

---

68 *Kur'an*, 36:58.

Onda joj rekoh odupirući se ljubavnim strahotama:

- Es-selamu alejkum, čuvana damo i dragulju skriveni! Neka Allah čuva tvoju sreću i neka učini znamenitom tvoju slavu!

- Ve alejkumu-s-selam! - odgovori ona. - Osjećaj se pozdravljenim i počašćenim, Abdullah ibn Fadile. Dobro mi došao dragi i vide očinji!

- Otkud znaš moje ime? - upitah. - Ko si ti i šta se dogodilo s ovim gradom te su se svi okamenili? Želio bih da mi kažeš istinu. Čudim se ovom gradu i njegovim stanovnicima. Kako to da u njemu nema nikoga osim tebe? Tako ti Boga, kaži mi istinu.

- Sjedi, pa ću ti, ako Bog da, detaljno ispričati istinu o sebi, o ovome gradu i njegovim stanovnicima. Nema moći ni sile do Božije moći.

Sjedoh pored djevojke koja mi zatim poče kazivati:

- Znaj, ibn Fadile, neka Allah bude milostiv prema tebi, da sam ja kćer cara ovoga grada. Moj otac je upravo onaj koga si vidio u divanu na visokoj stolici, a oko njega su prvaci njegove države i čuvari njegovoga carstva. Moj babo je bio moćni car pod čijim zapovjedništvom je bilo hiljadu hiljada i još stotinu i dvadeset hiljada vojnika. U svojoj državi je imao dvadeset i četiri hiljade emira, a svi su bili upravitelji i visoki dostojanstvenici. Pod njegovom vlašću bilo je hiljadu gradova, ne računajući druga naselja, spahiluke, kule, tvrđave i sela. Pod njegovom upravom bilo je hiljadu arabljanskih emira, a svaki emir je imao pod zapovjedništvom dvadeset hiljada vitezova. Imao je novaca, blaga i dragulja toliko koliko oko vidjelo nije, niti je uho za njih čulo...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

983. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeset i treća noć, ona reče:

-Čula sam, sretni care, da je kćer cara toga skamenjenog grada kazivala:

- Moj otac je imao novaca, blaga i dragulja toliko koliko oko vidjelo nije, niti je uho za njih čulo. Pokoravao je careve, satirao junake i delije na mejdanu i bojnome polju, tako da su ga se bojali tirani i pokoravali mu se carevi. Međutim, bio je kafir, odnosno mnogobožac koji se klanjao idolima umjesto svome Gospodaru. Svi njegovi vojnici bili su kafiri koji su obožavali idole umjesto sveznajućeg Gospodara.

Jednoga dana dok je sjedio na carskom prijestolju okružen državnim prvacima, iznenada mu dođe neki čovjek čije lice ozari divan. Moj otac ga pogleda i uoči da je obučen u zeleno odijelo. Bio je to visok čovjek kome su ruke sezale do pod koljena, a njegova pojava je zračila dostojanstvom i prosvijetljenošću. I taj čovjek obrati se mome ocu:

- Tirane i nasilniče! Dokle ćeš se zavaravati klanjajući se idolima, a kloniti se obožavanja

sveznajućeg Gospodara? Reci: "Očitujem da nema boga osim Allaha i očitujem da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik." Primite islam ti i tvoj narod, a okani se idolopoklonstva, jer od njega nema nikakve koristi, niti će od njega biti pomoći. Treba obožavati samo Allaha koji je uzdigao nebesa bez stupova i koji je podastro zemlju zbog milosti prema robovima.

- Ko si ti, čovječe što odbijaš klanjanje idolima, da bi mogao tako šta govoriti? Žar te nije strah da će se na te naljutiti idoli?

- Idoli su stijenje čija ljutnja mi ne može nauditi, niti mi njihovo zadovoljstvo može koristiti. Daj mi idola koga obožavaš, a svojim ljudima reci neka također donesu idole. Kada se sakupe svi vaši idoli, zamolite ih neka se rasrde na me, a ja ću zamoliti svoga Gospodara da se rasrdi na njih, pa ćete vidjeti kakva je srdžba Onoga koji stvara, a kakva je srdžba stvorenoga. Vi ste sami svoje idole napravili, a u njima su se nastanili šejtani koji vam se obraćaju iz utroba idola. Vaši idoli su, dakle, napravljeni, a moj Bog je stvoritelj kome ništa ne može umaći. Kada vam se Istina ukaže, slijedite je, i kada vam se laž objavi - okanite je se!

- Daj nam dokaze o svome Gospodaru da bismo ga vidjeli.

- Dajte vi meni dokaze o svojim gospodarima!

Car naredi svima koji su obožavali ponekog idola da ih donesu, tako da svi oficiri donesoše svoje idole u divan.

Ja sam za to vrijeme sjedila iza paravana gledajući očev divan. Imala sam jednog idola od zelenog smaragda u prirodnoj ljudskoj veličini. Otac ga zatraži, te mu otpremih idola u divan i postaviše ga uz očevo božanstvo. Očev idol bio je od safira, vezirov od dijamanata, a vojničke i podaničke starješine imali su idole od balkaškog rubina, karneola, merdžana, kamarijske aloje, ebanovine, srebra, zlata. Svak je imao svoga idola u veličini primjernoj njegovim mogućnostima. Što se tiče običnih vojnika i podanika, neki su imali božanstva od kamena, neki od drveta, neki od gline, neki od keramike. Idoli su bili raznobojni: žuti, crveni, zeleni, crni, bijeli. Onda taj čovjek reče ocu:

- Zamoli svoga idola i sve ostale da se naljute na me!

Poredaše idole po divanu. Očevog metnuše na zlatno prijestolje, a moga postaviše pored njegovoga, na počasno mjesto. Zatim ostale postaviše na mjesto njihovih vlasnika koji su ih obožavali, te otac ustade, pade ničice pred svojim idolom i reče:

- Bože moj, ti si samilosni gospodar. Među idolima nema većega od tebe. Ti znaš da je ovaj čovjek došao u želji da sruši tvoje gospodstvo, rugajući ti se i tvrdeći da on ima boga moćnije od tebe. On nam naređuje da ne obožavamo tebe već da obožavamo njegovog boga. Rasrdi se na njega, bože moj!

Otac je molio idola, ali mu ovaj nije ništa odgovarao, te otac reče:

- Bože, to nije tvoj običaj, jer si odgovarao kada sam ti se obraćao. Zašto sada šutiš ništa ne govoreći? Jesi li rastresen, ili spavaš? Preni se, pa mi pomozi i progovori sa mnom!

Zatim otac prodrma idola, ali on ne reče ništa, niti se pomaknu s mjesta. Onda onaj čovjek reče ocu:

- Vidim da tvoj bog ne govori?

- Mislim da je rastresen, ili da spava.

- Allahov dušmane - reče čovjek - kako možeš obožavati boga koji ne govori, niti može šta učiniti, a da ne obožavaš moga Boga koji je svemogući, dok tvoj bog ne može otjerati nevolju ni od samoga sebe? U njemu je bio nastanjen prokleti šejtan koji te je vodio stranputicom i zavaravao te. Sada je šejtan izašao iz njega. Zato obožavaj Allaha očitujući da nema boga osim Njega, da ne treba obožavati nikoga osim Njega, niti neko zaslužuje obožavanje osim Njega, te da nema dobra bez Njegovoga. Što se tiče ovoga tvog Boga, on nije u stanju odbraniti od zla samoga sebe, a kako će odbraniti tebe. Uvjeri se vlastitim očima u njegovu bespomoćnost.

Čovjek priđe idolu i pljesnu ga po vratu tako da se stropošta na tlo. Ljuteći se, car se obrati prisutnima:

- Ovaj bogohulnik je udario moga boga! Ubijte ga!

Ljudi htjedoše ustati da ga tuku, ali niko nije bio u stanju da se pomakne s mjesta. Došljak im predloži da prime islam, ali ga oni ne primiše, te čovjek reče:

- Pokazat ću vam srdžbu svoga Gospodara!

- Pokaži nam je - na to će prisutni, a čovjek raširi ruke govoreći:

- Bože moj i Gospodaru, Ti si moje uzdanje i moja nada! Usliši moju molitvu u vezi s ovim bezbožničkim narodom koji jede Tvoja dobra, a drugoga obožavaju. Istiniti i Moćni, Stvoritelju noći i dana, molim Te da ovaj narod pretvoriš u stijenje, jer Ti si svemogući koji je u stanju to učiniti!

Tako Allah pretvori ljude u stijenje. Kada sam vidjela njegov dokaz, predadoh se Allahu i spasih se onoga što je njih snašlo. Onda mi priđe taj čovjek i reče:

- Od Allaha ti je stigla sreća i takva je Njegova volja.

Zatim me poče poučavati, te mu dadoh zavjet i čvrsto obećanje. U to vrijeme imala sam sedam godina, a sada imam trideset. Kazala sam tome čovjeku:

- Gospodine, sve u ovome gradu, svi njegovi stanovnici pretvorili su se u kamenje zahvaljujući tvojoj pravednoj dovi. Ja sam se spasila prihvativši islam pred tobom. Ti si moj učitelj, pa mi reci kako ti je ime, daj mi podršku i pruži mi nešto čime ću se prehraniti.

- Zovem se Abu-l-Abbas al-Hidr - reče čovjek i zasadi mi jedno narovo drvo koje izraste, olista, izbehara i donese plodove nara. Sve to dogodi se u jednome trenu. I čovjek mi reče:

- Jedi ono što ti je svevišnji Allah dao i Njega svim srcem obožavaj.

Zatim me pouči principima islama, temeljima namaza i načinu bogosluženja. Poduči me kako se uči *Kur'an*. Evo već dvadeset i tri godine obožavam Allaha na ovome mjestu, a ovo stablo mi svakog dana daje plodove koje jedem prehranjujući se njima. Al-Hidr, Bog mu se smilovao, dolazi mi, svake hefte i on mi je kazao tvoje ime radujući me viješću da ćeš mi doći ovamo. Rekao je: "Kada ti dođe, budi velikodušna prema njemu. Slušaj ga i nemoj se suprotstavljati. Budi mu žena, a on će ti biti muž, pa pođi s njim kamo bude htio." Čim sam te vidjela,

prepoznala sam te. Eto, to je priča o ovome gradu i njegovim stanovnicima. To je sve.

Zatim mi djevojka pokaza narovo drvo na kome je bio jedan nar. Pojedoh polovinu i zasitih se. Ukusniji i ljepši nar nikada nisam jeo. Onda rekoh djevojci:

- Pristaješ li, kao što ti je rekao učitelj al-Hidr, da mi budeš žena i da ti budem muž, pa da dođeš sa mnom u moju zemlju? Boravit ću s tobom u gradu Basri.

- Da, s Božijom pomoći - odgovori djevojka. - Slušam tvoje riječi i pokoravam se tvojim zapovjestima bez pogovora.

Djevojka mi dade čvrsto obećanje, pa me uvede u očevu riznicu iz koje uzesmo koliko god smo mogli ponijeti. Izađosmo iz toga grada i otisnusmo se na put dok ne stigosmo do moje braće. Vidio sam da me braća traže.

- Gdje si bio? - upitaše me. - Dugo te nema i zabrinuti smo za te.

Onda mi kapetan reče:

- Trgovče, vjetar nam je povoljan već neko vrijeme, a ne možemo poći bez tebe.

- Ništa to ne smeta - rekoh. - Možda će od zakašnjenja biti neke koristi. Moje odsustvo je bilo korisno i za to vrijeme su se moje želje ispunile. Divno li je neko rekao:

Kada u neku zemlju pođem, ne mogu znati
Koje dobro će me u njoj dočekati:

Da li dobro za kojim sam uvijek čeznuo,
Ili zlo od koga sam uvijek bježao.

- Pogledajte šta sam našao dok sam odsustvovao - rekoh im i pokazah blago koje sam imao. Onda ispričah šta sam vidio u skamenjenom gradu i zaključih:

- Da ste me poslušali i pošli sa mnom, i sami biste imali mnogo ovakvoga blaga...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

984. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah ibn Fadil rekao saputnicima i braći:

- Da ste pošli sa mnom, i sami biste imali mnogo ovakvoga blaga.

- Da smo i krenuli s tobom, ne bismo se usudili ući caru toga grada.

- Ne brinite - obratih se braći. - Ovo što ja imam dovoljno je za sve nas. Svima nam to pripada.

Zatim razdijelih blago svima. Dadoh dio braći, dio kapetanu, a ja sam uzeh koliko i svaki od njih. Podijelih malo slugama i mornarima koji se obradovaše i počeše me blagosiljati. Svi

su bili zadovoljni onim što sam im dao osim braće koji se promijeniše i oči im zasjaše tako da sam vidio da odaju pohlepu.

- Braćo - rekoh im - izgleda da niste zadovoljni onim što sam vam dao. Ja sam vaš brat kao što ste i vi meni braća, tako da među nama nema nikakve razlike. Vaša i moja imovina su jedno. Ako umrem, neće me naslijediti niko nego vi.

Tako sam ih tješio, a onda ukrcah djevojku na lađu. Smjestih je u potpalublje, poslah joj hrane i sjedoh da porazgovaram s braćom.

- Brate - rekoše mi njih dvojica - šta ćeš učiniti s tom prekrasnom djevojkom?

- Hoću da se vjenčam s njom kada stignem u Basru. Priredit ću veliku svadbu i tamo ću otići s njom u đerdek.

- Ta djevojka je predivna i zanosna - reče jedan brat. - Zaljubio sam se u nju i želim da mi je daš da se oženim njome.

- Ja želim isto - dometnu drugi brat. - Daj da se ja oženim djevojkom.

- Braćo moja - rekoh - ona se meni već obećala i ja ću se oženiti njome. Ako je dam nekom od vas, prekršit ću obećanje koje smo dali jedno drugome, a možda ću joj i srce slomiti jer je pošla sa mnom samo pod uvjetom da se oženim njome. Kako je onda mogu dati drugome? Što se tiče vaše ljubavi prema djevojci, ja je volim više nego vi, premda sam slučajno naišao na nju. Kako da je dam vama? To ne može biti! Međutim, kada sretno stignemo u Basru, naći ću vam najbolje djevojke u gradu, isprosit ću ih za vas i platiti mehr od svoga novca. Onda ću prirediti zajedničku svadbu i sva trojica ćemo iste noći poći svojim ženama, samo se okanite ove djevojke jer ona meni pripada.

Braća ušutješe, tako da sam pomislio da pristaju, na ono što sam rekao. Dok smo zatim plovili prema Basri, slao sam djevojci jelo i piće jer nije izlazila iz potpalublja, a ja sam s braćom spavao na palubi.

Putovali smo tako četrdeset dana dok ne ugledasmo grad Basru. Obradovasmo se što stižemo u grad. Bio sam siguran u svoju braću i vjerovao sam im, ali samo uzvišeni Allah zna šta je čovjeku suđeno. Legoh da spavam te noći i dok sam čvrsto spavao, nisam ni osjetio da me braća na rukama nose. Jedan me je uhvatio za ruke, a drugi za noge. Bili su se dogovorili da me udave u moru zbog djevojke. Kada vidjeh da me nose, rekoh im:

- Zašto mi to činite, braćo?

- Neodgojeni čovječe! - na to će oni. - Kako možeš pregorjeti nas za tu djevojku? Zato ćemo te baciti u more!

I baciše me u more.

Govorim li istinu ili ne, braćo, obrati se on psima, a psi oboriše glave cvileći, kao da potvrđuju njegove riječi. Dok se halifa iščuđavao, Ibn Fadil nastavi:

- Kada me baciše u more, zapovjedniče pravovjerih, potonuh duboko, a onda me voda izbaci na površinu. U tom času naletje ogromna ptica, velika kao čovjek, pa se spusti prema meni,

zgrabi me i ponese u visine. Kada otvorih oči, vidjeh da se nalazim u nekom visokom i čvrsto građenom dvorcu, divno uređenom. U njemu su bili ukrasi od dragulja svih vrsta i boja. Tu su stajale robinje držeći ruke na grudima. Jedna žena je među njima sjedjela na tronu od suhoga zlata, ukrašenom biserjem i dijamantima. Na sebi je imala haljine u koje čovjek nije mogao pogledati zbog silnoga sjaja dijamanata. Oko struka je nosila dijamantski pojas koji se novcem ne da platiti. Na glavi je imala krunu od tri kruga. Pred tom krunom čovjeku se dah zaustavljao, a srce i pogled je plijenila.

Ona ptica koja me je ugrabila strese se i pretvori u djevojku nalik na jarko sunce u koje se nije moglo gledati. Primjetih da je to ona žena što je bila u obliku zmije na onoj planini kada se s njom borila aždaha obavivši svoj rep oko njenoga. Pošto sam vidio da će je aždaha savladati, ubio sam aždahu kamenom. Onda žena koja je sjedjela reče djevojci:

- Zašto si ovamo donijela toga čovjeka?

- Majko, taj čovjek je odbranio moju čast kao džinske kćeri. Znaš li ko sam ja? - obrati mi se djevojka.

- Ne znam - odgovorih.

- Ja sam ona što je bila na toj i toj planini, pa se sa mnom borila crna aždaha u namjeri da me obeščasti, a ti si je ubio.

- S tom aždahom vidio sam bijelu zmiju - rekoh, a djevojka nastavi:

- Ja sam ta bijela zmija, ali sam ja kćer Crvenoga Cara, džinskoga vladara. Zovem se Saida, a ova što sjedi je moja majka i zove se Mubaraka, žena Crvenoga Cara. Ona aždaha što se borila sa mnom htijući me obeščastiti je vezir Crnoga Cara i zove se Darfil. On je jedno ružno stvorenje. Kada me je vidio, zaljubio se u me, pa me zaprosio od oca koji mu je poslao poruku: "Kakav je tvoj rang, jade vezirski, da bi se mogao oženiti carskom kćerkom?" Vezir se naljuti zbog toga i čvrsto se zakle da će me sigurno obeščastiti sveteći se mome ocu. Pratio me je kamo god bih pošla u namjeri da me siluje. Između njega i mog oca povela se žestoka borba, ali ga otac nije mogao savladati jer je bio prepredeni siledžija. Kad god bi ga otac pritjerao uza zid htijući ga pobijediti, on bi izmakao. Onda moj otac oslabi, te ja počeh svakog dana mijenjati oblik i boju. Čim bih promijenila obličje, vezir se pretvarao u suprotnost toga obličja. Kad bih pobjegla negdje, on bi osjetio moj miris i došao za mnom, tako da sam preživjela velike muke zbog njega. Onda se pretvorih u zmiju i pođoh na onu planinu, a on se pretvori u aždahu i stiže za mnom na planinu, te padoh u njegove šake. Borili smo se dok me nije iscrpio i uzjahao me u namjeri da učini ono što je želio. U tom času si došao ti, udario ga kamenom i ubio ga. Potom sam se pretvorila u djevojku, pokazala ti se i rekla: "Učinio si mi dobročinstvo koje samo kopilad mogu zaboraviti." Kada sam vidjela kakvu podlost čine braća bacajući te u more, pohitala sam i spasila te smrti. Zaslužuješ počasti od moje majke i oca. Majko - reče zatim djevojka - ukaži mu poštovanje zato što je zaštitio moju čast.

- Dobro došao, čovječe! - reče majka. - Učinio si nam dobro djelo kojim si zaslužio poštovanje.

I carica naredi da mi donesu izvanredno odijelo koje je vrijedjelo čitavo bogatstvo. Dade mi dosta dragulja i nakita, pa reče:

- Odvedite ga caru!

Uzeše me i odvedoše caru u divan. Vidjeh vladara kako sjedi na prijestolju, dok su pred njim bili maridi i gardisti. Jedva sam mogao gledati u njega zbog nakita koji je nosio. Čim me ugleda, car ustade, te svi ratnici skočiše zbog poštovanja prema njemu. Car me pozdravi uz dobrodošlicu, iskazujući mi najveće poštovanje i dajući mi blaga koje je imao. Onda on reče jednom pratiocu:

- Vodite ga mojoj kćeri, pa neka ga otprati na mjesto odakle ga je dovela!

Tako me odvedoše njegovoj kćeri Saidi koja me ponese i poletje noseći i mene i blago koje sam imao.

U međuvremenu, kapetan se prenu kada me baciše u more i reče:

- Šta to pade u more?

Moja braća zakukaše i počeše se busati po grudima vičući:

- Izgubismo brata! Htio je obaviti nuždu na kraju lađe, pa je pao u more.

Onda posegnuše za mojim blagom, ali izbi spor među njima zbog djevojke, tako da su govorili jedan drugome:

- Neće je imati niko drugi nego ja!

Dugo su se svađali i ne spominjući brata, niti njegovo davljenje. Nisu ga žalili. I dok je to trajalo tako, pojavi se Saida koja me spusti nasred lađe...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

985. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah ibn Fadil pripovijedao:

- I dok je to trajalo tako, Saida me spusti nasred lađe. Braća me ugledaše i zagrliše radujući mi se i govoreći:

- Kako si, brate naš? Šta ti se dogodilo? Brinuli smo zbog tebe?

Saida im reče:

- Da ste brinuli zbog njega ili da ga volite, ne biste ga bacili u more dok spava. Sada odaberite kojom ćete smrću umrijeti.

Saida zgrabi braću namjeravajući da ih ubije, ali oni zakukaše:

- Zaštiti nas, brate!

- Preklinjem te, ne ubijaj mi braću - molio sam je, a ona mi odgovori:

- Moram ih smaknuti jer su to dva hrsuza!

Ja sam je i dalje molio dok mi najzad ne reče:

- Za tvoj hatar, neću ih pogubiti, ali ću ih začarati.

Saida izvadi jednu posudu, nasu u nju morske vode nad kojom promrmlja nerazumljive riječi i onda reče:

- Napustite ljudsko obličje i pretvorite se u pse!

Zatim ih poškropi vodom i oni se pretvoriše u dva psa, kao što ih sada vidiš, Božiji zastupniče. Jesam li rekao istinu, braćo, upita ih, a oni oboriše glave kao da vele: Istinu si rekao.

Onda Ibn Fadil reče:

- Kada ih pretvori u pse, zapovjedniče pravovjernih, Saida reče putnicima na lađi:

- Znajte da je ovaj Abdullah ibn Fadil postao moj brat i ja ću mu dolaziti svakog dana jedanput ili dva puta. Ko god od vas mu se suprotstavi, ili ne posluša njegovo naređenje, ko ga rukom dotakne ili mu nešto ružno kaže, učinit ću s njim isto što i s ovom dvojicom izdajnika: pretvorit ću ga u psa, tako da će skončati kao pas i neće mu biti spasa.

- Svi smo mi tvoji robovi i sluge - rekoše prisutni. - Nećemo mu se suprotstavljati.

- Kada stigneš u Basru - reče mi Saida - pregledaj svoje blago, pa ako ti bude nešto nedostajalo obavijesti me i ja ću ti nadoknaditi ma od koga i ma odakle. Onoga ko ti bude uzeo imovinu, pretvorit ću u psa. Kada smjestiš svoje blago, namakni ovim hrsuzima lance, sveži ih za nogu kreveta i zatvori ih. Svake noći u ponoć dođi k njima i šibaj ih dok se ne onesvijeste. Prođe li jedna noć a da ih ne šibaš, ja ću doći i šibati tebe, a onda ću istući i njih.

- Slušam i pokoravam se - rekoh, a Saida dodade:

- Sveži ih uzicom dok ne stigneš u Basru.

Ja namakoh uže na vrat svakom bratu, svezah ih za jarbol i odoh.

Narednog dana stigosmo u Basru. Trgovci mi izađoše u susret i pozdraviše me, a niko i ne upita za braću, već su samo gledali pse govoreći:

- Čovječe, šta ćeš uraditi s tim psima koje si doveo?

- Našao sam ih na putovanju i poveo ih.

Ljudi su se smijali psima ne znajući da su to moja braća. Ja smjestih pse u ostavu i provedoh tu noć u smještanju tovara platna i blaga. Bili su mi došli i trgovci da se pozdrave sa mnom, tako da se pozabavih tim poslovima i ne istukoh pse, niti ih svezah u lance. Ne učinih im ništa ružno. Najzad legoh da spavam i ne osjetih kad mi dođe Saida, kćer Crvenoga Cara, i reče:

- Zar ti nisam rekla da im namakneš lance na vratove i da istučeš svakog posebno?

Zatim djevojka zgrabi mene, dohvati bič i išiba me do besvijesti. Nakon toga, ode tamo gdje su moja braća i istuče ih bičem nasmrt, pa mi reče:

- Svake noći ovako ih istuci. Prođe li jedna noć a da ih ne istučeš, ja ću išibati tebe.

- Sutra ću im metnuti lance na vratove, a naredne noći ću ih išibati.

Kad osvanu jutro, nije mi bilo lahko da im metnem lance na vratove, ali pođoh zlataru i re-

koh mu da mi napravi dvije zlatne ogrlice. On mi napravi ogrlice, te ih donesoh i metnuh psima na vratove svezavši ih kako mi je Saida naredila. Naredne noći, istukoh pse teška srca.

Zbivalo se to u doba vladavine al-Mehdija Trećeg iz dinastije Abasida. Bio sam se sprijateljio s halifom. Poslao sam mu darove, a on mi dade jedan vilajet i postavi me za namjesika Basre. Živio sam tako neko vrijeme, a onda pomislih: "Možda se Saidin bijes stišao." Jedne noći ne išibah pse, ali stiže Saida i istuče me tako žestoko da neću zaboraviti dok sam živ. Od tog doba nisam prestajao tući ih za sve vrijeme vladavine al-Mehdija. Kada je umro al-Mehdi, ti si ga naslijedio i poslao mi dekret da i dalje ostanem u gradu Basri. Minulo je dvanaest godina, a ja svake noći teška srca šibam braću. Kada ih istučem, tješim ih i izvinjavajući se hranim ih i pojim. Zatočeni su i ni jedan Božiji stvor nije znao za njih dok mi nisi poslao Abu Ishaka an-Nedima radi poreza. On je otkrio moju tajnu, vratio se i sve ti kazao, a ti si ga opet poslao da dovede i mene i njih. Rekao sam da ću se povinovati i doveo sam ih preda te. Čim si me upitao za istinu, ispričao sam ti cijelu priču. To je moja ispovijest.

Halifa Harun ar-Rešid se začudi priči o psima, a onda reče:

- Jesi li sada oprostio braći zbog onog što su ti učinili?

- Gospodine, neka im se Allah smiluje i neka im grijehe oprosti na ovom i onome svijetu. Potrebno je da oni meni oproste, jer već dvanaest godina nemilice ih tučem svake noći.

- S Božijom pomoći, ja ću se potruditi da ih oslobodim i vratim ih u ljudsko obličje kao što su i bili. Ja ću vas izmiriti, pa ćete ostatak života proživjeti kao braća koja se vole. Kao što ti njima praštaš, tako će i oni tebi. Sada ih vodi kući i noćas ih nemoj tući, a sutra će sve biti u redu.

- Gospodine - reče Ibn Fadil - živa mi tvoja glava, ako ih ne budem tukao makar jednu noć, doći će mi Saida i istući me. Nemam tijelo koje može podnositi udarce.

- Ne boj se - na to će halifa. - Ja ću ti dati pismo, pa kada dođe Saida, daj joj pismo i čim ga pročita, oprostit će ti i bit će to njena vrlina. Ako me ne poslušaš, tvoj problem će dospjeti do Allaha. Pusti neka te istuče i pretvaraj se da si zaboravio istući ih noćas. Ako se to dogodi i ako mi se ona suprotstavi, ja ću se s njom obračunati.

Potom mu halifa napisa jednu cedulju veliku kao dva prsta. Pošto je završio, zapečati cedulju i reče:

- Kada dođe Saida, kaži joj: "Naredio mi je halifa, car ljudski, da ih prestanem tući i napisao mi je ovu cedulju. On ti šalje selame." Daj joj pismo i ne boj se ničega.

Potom Ibn Fadil položi zakletvu pred halifom da neće tući braću, pa ih odvede kući misleći: "Baš da vidim šta će halifa učiniti kćeri džinskoga cara ako mu se suprotstavi i noćas me istuče! U svakom slučaju, ja ću podnijeti batine i noćas ću ostaviti na miru svoju braću, makar zbog njih bio i kažnjen." Dobro promislivši, Ibn Fadil zaključi: "Kad halifa ne bi imao neko čvrsto uporište, ne bi te sprječavao da ih tučeš!"

Ibn Fadil ode kući i skinu ogrlice s vratova svoje braće, govoreći:

- Uzdam se u Allaha. Ne bojte se - tješio ih je zatim. - Peti halifa iz dinastije Abasida preuzeo je na se vaše izbavljenje. Ja sam vam oprostio. S Božijom pomoći, vaše izbavljenje stiže ove blagoslovljene noći. Radujte se spasenju i oslobođenju.

Kada su to čuli, psi počeše zavijati...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

986. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah ibn Fadil rekao svojoj braći:

- Radujte se spasenju i oslobođenju.

Kada su čuli te riječi, oni počeše zavijati kao psi trljajući njuške o njegove noge - kao da ga blagosiljaju i umiljavaju se. Ibn Fadil se sažali pa ih poče milovati po leđima dok ne bi vrijeme za večeru. Kada se postavi sofra, Ibn Fadil im reče:

- Sjedite!

Psi sjedoše s njim i počeše jesti sa sofre, a njegovi dvorjani razrogačiše oči čudeći se kako može jesti sa psima. Govorili su:

- Je li on lud i je li pameću šenuo? Kako namjesnik Basre može jesti sa psima kad je viši i od vezira? Zar ne zna da je pas prljav?

Posmatrali su pse kako otmjeno jedu s guvernerom, ne znajući da su to njegova braća. Nisu prestajali zuriti u njih dok ne završiše s jelom, a onda Abdullah opra ruke, pa i psi ispružiše svoje šape i počeše ih prati. Svi koji su stajali počeše se smijati psima, govoreći:

- U životu nismo vidjeli da psi jedu pa da poslije jela peru šape!

Potom psi sjedoše na svoja mjesta pored Abdullaha ibn Fadila. Niko se nije usuđivao da ga nešto pita o tome. Ostadoše tako do ponoći, a onda sluge odoše da spavaju, te i psi legoše na svoje ležaje. Sluge su razgovarale:

- Eno, guverner leže da spava, a s njim legoše i psi!

- Kada je jeo s njima sa iste sofre, šta ima loše u tome ako spavaju s njim? To su zaista ludaci! - dometnu neko.

Sluge ne htjedoše pojesti ostatke hrane sa sofre, iščuđavajući se:

- Kako da jedemo pseće ostatke?!

Potom uzeše sofru i baciše je sa svim što je bilo na njoj.

U međuvremenu, Abdullah nije ni osjetio kada se zemlja rascijepi i izađe Saida koja reče:

- Abdullah, zašto ih nisi tukao noćas i zašto si im skinuo ogrlice s vratova? Činiš li to meni u inad, ili zato što ne držiš do moga naređenja? Zato ću ja tebe sada istući i pretvoriti te u psa

kao i njih dvojicu.

- Zaklinjem te napisima na prstenu Sulejmana, sina Davudova, da mi se smiluješ dok ti ne kažem razlog! - zavapi Abdullah. - Poslije čini sa mnom šta hoćeš.

- Kazuj! - na to će Saida.

- Ne tučem ih zato što je ljudski car, halifa i zapovjednik pravovjernih Harun ar-Rešid, naredio mi da ih noćas ne tučem. Dao sam mu čvrsto obećanje. Halifa ti šalje selame i dao mi je ferman naredivši da ti ga uručim. Povinovao sam se njegovom naređenju i pokorio se onako kako se valja pokoravati zapovjedniku pravovjernih. Evo fermana. Uzmi ga i pročitaj, a onda čini kako ti je volja.

- Daj! - reče Saida, a Abdullah joj pruži ferman koji ona otvori i pročita:

"U ime Allaha svemilostivog i samilosnog. Od ljudskoga cara Haruna ar-Rešida Saidi, kćeri Crvenoga Cara. Ovaj čovjek je oprostio svojoj braći i otpisao im ono za šta su ga oštetili. Presudio sam da se braća izmire, a kada dođe do izmirenja prestaje kažnjavanje. Ako se vi budete suprotstavljali našim presudama, i mi ćemo se suprotstaviti vašima i spalit ćemo vaše zakone. Ukoliko se povinujete našoj zapovijesti i izvršite našu presudu, i mi ćemo izvršavati vaše presude. Donio sam odluku da se ne suprotstavljaš u vezi sa ova dva psa. Ako vjeruješ u Allaha i Njegova Poslanika, onda je tvoje da slušaš, a moje da zapovijedam. Ako im oprostiš, ja ću te nagraditi onoliko koliko mi dopušta moj Gospodar. Znak tvoje pokornosti bit će skidanje čarolije sa ovih ljudi kako bi mi sutra mogli doći oslobođeni. Ukoliko ih ne oslobodiš ti, oslobodit ću ih ja tebi u inad, a uz pomoć uzvišenog Allaha."

Kada pročita pismo, Saida reče:

- Neću učiniti ništa dok ne odem ocu. Dat ću mu ferman ljudskoga cara i brzo ću se vratiti s odgovorom.

Saida učini neki znak rukom prema zemlji koja se rascijepi, te se djevojka spusti u nju.

Kada ona ode, Abdullahovo srce ustrepta od radosti i on uskliknu:

- Neka Allah učini slavnim zapovjednika pravovjernih!

Saida ode svome ocu, ispriča mu događaj i dade ferman zapovjednika pravovjernih. Car ga poljubi, pa stavi na glavu. Kada ga pročita i shvati šta u njemu piše, car reče:

- Kćeri moja, naređenje ljudskoga cara važi i za nas i njegova odluka tiče se nas. Ne možemo suprotstavljati mu se. Pođi do te dvojice ljudi, smjesta ih oslobodi i reci im: "Za vas se zauzeo ljudski car." Ako se on naljuti na nas, stradat ćemo do posljednjega, i nemoj nam tovariti nešto što ne možemo podnijeti.

- Babo, ako se ljudski car naljuti na nas, šta nam može učiniti?

- Kćeri, on je moćniji od nas prije svega po tome što spada u ljude i zato je pretpostavljen nama. Drugo, on je Božiji zastupnik. Treće, on ustrajno klanja dva rekata zorom, pa kada bi na njega udarili džinski odredi iz sedam zemalja, ne bi mu mogli zla nanijeti. Ako se rasrdi, zorom će klanjati dva rekata i viknuti na nas samo jednom pa ćemo se pred njim okupiti pokorni kao stoka pred mesarom. Ako bude htio, može narediti da odemo iz svoga zavičaja u ne-

ku pustu zemlju gdje se ne može živjeti. Bude li htio da stradamo, naredit će da izginemo i mi ćemo jedni druge pobiti. Mi nismo u stanju suprotstaviti se njegovoj zapovijesti. Ukoliko se suprotstavimo njegovom naređenju, sve će nas spržiti i neće za nas imati nikakve milosti. Takav je svaki Božiji rob koji zorom stalno klanja dva rekata. Njegovu odluku valja provesti. Zato nemoj prouzrokovati našu propast zbog te dvojice ljudi, već pođi i oslobodi ih prije nego što se na nas naljuti zapovjednik pravovjernih.

Saida se vrati Abdullahu ibn Fadilu, ispriča mu šta je rekao njen otac i dodade:

- U naše ime, poljubi ruke zapovjedniku pravovjernih i zamoli ga da nam oprosti.

Zatim Saida izvadi posudu, metnu u nju vode pa poče nad njom mrmljati neke nerazumljive riječi. Onda poškropi pse vodom govoreći:

- Pređite iz psećeg u ljudsko obličje!

Oni se preobraziše u ljude kao što su i bili i nestade čarolije. Tada braća rekoše:

- Svjedoci smo da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik.

Potom poletješe prema rukama i nogama svoga brata ljubeći ih i moleći ga za oprost.

- Oprostite vi meni - reče im brat.

Braća se iskreno pokajaše govoreći:

- Zaveo nas je prokleti Iblis i pohlepa nas je odvela stranputicom, a naš Gospodar nagradio nas je onako kako smo zaslužili. Praštanje je svojstvo plemenitih ljudi.

Umiljavali su se bratu plačući i kajući se zbog onoga što su mu učinili. Onda im Abdullah reče:

- Što ste učinili mojoj ženi koju sam doveo iz Skamenjenog grada?

- Kada nas je šejtan zaveo i kada smo te bacili u more, došlo je do spora među nama tako što je svaki govorio: "Ja ću se oženiti njome!" Pošto je čula šta govorimo i kako se svađamo, te kada je saznala da smo te bacili u more, izašla je iz potpalublja i rekla: "Nemojte se svađati zbog mene, jer ja nisam ni za jednog od vas. Moj muž je pao u more i ja ću poći za njim!" Potom se djevojka baci u more i umre.

Ibn Fadil povika:

- Ona je umrla kao šehid! Nema moći ni sile do moći svevišnjega Boga!

Onda Ibn Fadil briznu u plač zbog djevojke i reče braći:

- Nije lijepo od vas da mi tako nešto uradite i da me lišite moje žene!

- Pogriješili smo - rekoše braća - a Allah nas je nagradio za ono što smo učinili. Tako nam je Allah odredio prije nego što nas je stvorio.

Abdullah primi njihovo izvinjenje, a onda Saida reče:

- Zar si im oprostio, iako su ti sve to učinili?

- Sestro moja - reče Abdullah - Allah nagrađuje onoga ko prašta, a ima moć.

- Čuvaj se ti njih, jer su lopuže! - reče Saida, pa se oprosti sa Abdullahom i ode...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

987. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Saida upozorila Abdullaha da se čuva braće i da je otišla svojim putem. Ostatak noći Abdullah i njegova braća provedoše jedući, pijući i veseleći se. Ujutro ih Abdullah odvede u hamam i kada izađoše, svakome obuče odijelo vrijedno čitavo bogatstvo. Onda Abdullah naredi da se postavi sofra. Kada je postaviše, on jede s braćom. Vidjevši ih, sluge prepoznaše da su to njegova braća, pa ih pozdraviše i rekoše emiru Abdullahu:

- Gospodine naš! Neka ti Allah učini ugodnim susret s tvojom dragom braćom! Gdje su bili za sve ovo vrijeme?

- To su ona dvojica koje ste gledali u obličju pasa. Hvala Allahu koji ih je spasio tamnovanja i bolnog kažnjavanja!

Potom Abdullah povede braću u divan halife i Haruna ar-Rešida. Uvede ih, pa poljubi zemlju pred halifom poželivši mu trajnu slavu i blagostanje, te da ga mimoiđu nevolja i jad. Halifa mu reče:

- Dobro došao, emire Abdullahu! Pričaj mi šta je bilo.

- Zapovjedniče pravovjernih, neka Allah uveća tvoju moć! Kada sam braću odveo kući, umirio sam ih jer si ti preuzeo na se njihovo izbavljenje i mislio sam: "Carevi nisu tako bespomoćni da ne mogu učiniti ono za šta se postaraju jer njima Svevišnji pomaže." Potom skinuh ogrlice s vratova svoje braće oslanjajući se na Allaha i jedosmo sa iste sofre. Kada vidješe moji ljudi da jedem s njima koji su bili u obličju pasa, pomisliše da sam poremetio pameću, te rekoše jedni drugima: "Možda je lud. Kako može guverner Basre jesti sa psima kad je on viši i od vezira?" Zatim baciše ostatke hrane sa sofre govoreći: "Nećemo jesti ono što je ostalo od pasa!" Mislili su da sam glup. Slušao sam šta govore, ali nisam odgovarao, jer nisu znali da su to moja braća. Otpustio sam sluge kada je došlo vrijeme za spavanje i htjedoh i sâm zaspati. U tom času, zemlja se rascijepi i pojavi se Saida, kćer Crvenoga Cara. Bila je ljuta na me tako da su joj oči sijevale varnicama.

Potom Abdullah ispriča halifi sve šta se zbilo sa Saidom i njenim ocem, te kako je braću preobrazila iz psećeg u ljudski lik. Najzad, Abdullah dodade:

- Evo ih sada pred tobom, zapovjedniče pravovjernih.

Halifa se osvrnu pa ugleda dva mjesecolika mladića i reče:

- Neka te Allah nagradi zato što si me obavijestio o koristi za koju nisam znao. Ako Bog da,

ta dva rekata zorom neću prestati klanjati dok sam živ.

Potom halifa izgrdi Abdullahovu braću zbog onog što su mu nekada učinili. Oni se izviniše pred halifom koji im reče:

- Rukujte se i oprostite jedan drugome. Neka Allah oprosti ono što je bilo. Ibn Fadile - obrati mu se zatim halifa - neka ti braća budu pomoćnici i brini se o njima.

Halifa naredi braći da slušaju Abdullaha, pa ih bogato dariva i naredi da odu u grad Basru. Pošto im dade velike poklone, braća odoše iz halifinog divana sretni, a halifa se radovao koristi koju je izvukao iz svega toga: vrijednosti klanjanja dva rekata u zoru. Zato halifa uskliknu:

- Pravo je imao onaj koji je rekao: "Dok se jednom ne smrkne, drugom ne osvane"!

Što se tiče Abdullaha ibn Fadila, on otputova s braćom iz Bagdada uz počasti, uvažavanje i na visokom položaju. Kada stigoše u Basru, uglednici i saradnici izađoše da dočekaju guvernera, okitiše grad i uvedoše ih u povorci kojoj nije bilo ravne. Ljudi su blagosiljali guvernera dok je on sipao zlato i srebro. Narod ga je bučno blagosiljao, dok se na njegovu braću niko nije ni osvrtao. Zato se u srca braće useliše ljubomora i zavist. Abdullah se svejednako odnosio pažljivo prema njima kao što se ljudi pažljivo odnose prema bolesnom oku. Što se on pažljivije odnosio prema njima, to je u braći više rasla zavist. Neko je u tom smislu rekao:

Ja bih želio svim ljudima ugoditi,
Ali će mi zlobnik još više zavidjeti.

Kako onom što mi na sreći zavidi ugoditi
Kad ga samo nesreća moja može zadovoljiti?

Onda Abdullah svakom bratu dade po jednu naložnicu kojima nije bilo ravnih, dade im sluge, evnuhe, crne i bijele robove - po četrdeset svake vrste. Dade im po pedeset najboljih konja, te veliku pratnju. Odredi im primanja i plaće, pa ih postavi za svoje saradnike i reče:

- Braćo, ja i vi smo jednaki. Nema nikakve razlike među nama...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

988. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je Abdullah odredio braći plaće, postavio ih za svoje saradnike i rekao im:

- Braćo, ja i vi smo jednaki. Poslije Allaha i halife vlast u Basri pripada meni i vama. Vladajte Basrom i kada sam odsutan i kada sam tu. Vaše presude će se izvršavati, ali morate biti bo-

obojazni pri donošenju presude. Čuvajte se nepravde, jer kada nepravda vlada ona razara. Moate biti pravični, jer kada pravičnost vlada, dobre rezultate donosi. Ne činite zuluma podani:ima, jer će vas proklinjati, a glas o vama dospjet će do halife pa će pući bruka o vama i o meni. Ne izlažite zulumu nikoga. Novac koji poželite od drugih ljudi uzmite od mene, pa i više nego što vam treba. Vama nije nepoznato šta kur'anski ajeti govore o zulumu. Kako je neko divno stihovima rekao:

U duši mladićevoj zulum počiva
I samo nemoć taj zulum prikriva.

Ničega se ne prihvaća čovjek razuman
Dok ne vidi je l' trenutak za to pogodan.

U srcu jezik skriva ko razuma ima,
A u glupoga je srce u ustima.

Ko nije u stanju razumom se uzvisiti,
I najsitniji dio njega samog će ubiti.

Može biti nepoznato porijeklo mladićevo,
Ali će ga brzo otkriti djelo njegovo.

Ko u osnovi svojoj nema ničeg dobroga,
Neće biti dobra ni od govora njegovoga.

Ko poslove povjeri nekom čovjeku glupome,
Bit će ravan tom glupaku istome.

Odluči li neko tajnu drugima povjeriti,
Na njega će dušmani pažnju obratiti.

Mladiću je dosta već ono čime se bavi,
A ono što ga se ne tiče neka ostavi.

Tako je Abdullah poučavao braću nalažući im da se drže pravičnosti i zabranjujući im da čine zulum. Činilo mu se da su ga braća zavoljela zbog toga što se trudio da ih savjetuje. Iskazivao im je naklonost pretjerano ih uvažavajući. Međutim, što ih je više uvažavao, to su mu braća više zavidjeli i mrzili ga. Onda se braća Nasir i Mensur sastaše, te Nasir reče:

- Brate, dokle ćemo se mi pokoravati bratu Abdullahu dok on uživa u svome gospodstvu i namjesništvu? Najprije je bio trgovac, pa je postao emir. Bio je ništa i postao je nešto. Dotle mi nismo postali neko i nešto, nemamo moći, ni ugleda. Eto, ismijava nas postavljajući nas za svoje pomoćnike. Šta to znači? Ne znači li to da mi njega služimo i da mu se pokoravamo? Dokle god je on zdrav, mi nećemo napredovati, niti ćemo šta imati. Ne preostaje nam drugo nego da ga sma-

knemo i da mu novac uzmemo. Novac mu ne možemo uzeti dok njega ne smaknemo. Kada ga ubijemo, mi ćemo postati gospodari, uzet ćemo sve blago koje ima u riznici, a onda ćemo ga podijeliti. Zatim ćemo pripremiti darove halifi i zamoliti ga za namjesništvo u Kufi. Ti ćeš biti namjesnik u Basri, a ja ću biti namjesnik u Kufi, ili ćeš ti biti namjesnik u Kufi a ja u Basri. Tako će svaki od nas imati položaj i ugled. Međutim, to možemo imati tek kada njega smaknemo.

- Ispravno razmišljaš - reče Mensur. - Međutim, kako da ga ubijemo?

- Priredit ćemo gozbu kod jednog od nas, pa ćemo ga pozvati i uslužiti da bolje ne može biti. Zabavljat ćemo ga pričom, pripovijedati mu zgode i nezgode dok se ne umori na sijelu. Onda ćemo mu pripremiti postelju da spava pa kada zaspi, skočit ćemo na njega, udaviti ga i baciti u more. Ujutro ćemo reći: "Njegova sestra-džin došla mu je dok je sjedio s nama i razgovarao, pa mu je rekla: 'Otpade ljudski! Kakav je tvoj nivo kad si se na me jadao zapovjedniku pravovjernih? Zar misliš da ga se plašimo? Kao što je on car, tako smo i mi carevi, i ako bude nepristojan prema nama, umorit ćemo ga najgorom smrću. Sada ću umoriti tebe i čekati da vidim šta će učiniti zapovjednik pravovjernih!' Zatim ga je ščepala, pa se zemlja rascijepila i ona se s njim spustila. Kada smo to vidjeli, obeznanili smo se i sažalili, ne znajući šta se s njim dogodilo." Onda ćemo poslati glasnika halifi i obavijestiti ga o svemu, pa će nas halifa postaviti na njegovo mjesto. Nakon izvjesnog vremena, poslat ćemo halifi skupocjen dar moleći da odluči da jednoga od nas postavi u Kufu, a drugog u Basru. Obojici će nam biti lijepo. Pobijedit ćemo robove i postići svoj cilj.

- Divno si to smislio, brate!

Pošto se dogovoriše da smaknu Abdullaha, Nasir priredi gozbu i reče bratu Abdullahu:

- Ti znaš da sam ti brat. Želim da mi ti i brat Mensur učinite po volji pa da se ugostite u mojoj kući da bih se podičio s tobom, da ljudi kažu: "Emir Abdullah se gostio kod svoga brata Nasira." Time ćeš mi prirediti veliko zadovoljstvo.

- U tome nema ničeg lošeg, brate - reče Abdullah. - Nema nikakve razlike između mene i tebe, između tvoje i moje kuće. Kad si me pozvao, bio bih zlikovac ako ne bih došao.

Onda se Abdullah obrati Mensuru:

- Hoćeš li poći sa mnom u kuću brata Nasira da se pogostimo i učinimo mu na volju?

- Živa mi tvoja glava, brate, neću poći s tobom dok se ne zakuneš da ćeš nakon izlaska iz Nasirove kuće poći mojoj kući u goste. Zar ti je Nasir brat, a ja nisam? Treba da i meni učiniš na volju kao i njemu.

- U tome nema ničeg lošeg - reče Abdullah. - Doći ću sa zadovoljstvom. Kada izađem iz njegove kuće, poći ću u tvoju, jer si mi ti brat kao i on.

Nasir poljubi bratu ruku, pa ode iz divana i pripremi zijafete. Narednog dana, Abdullah uzjaha konja, pa sa nekoliko vojnika povede brata Mensura i zaputi se Nasirovoj kući. Uđe u kuću i sjede s vojnicima i bratom, te im postaviše sofru uz dobrodošlicu i oni se prihvatiše jela i pića naslađujući se i veseleći. Onda digoše sofru i posuđe, pa opraše ruke. Provedoše taj

dan jedući i pijući, veseleći se i zabavljajući dok ne pade noć. Kada večeraše, klanjaše akšam i jaciju i sjedoše da razgovaraju. Čas je Mensur pričao priču, čas je Nasir pričao neku drugu priču, dok ih je Abdullah slušao. Sjedili su sami u dvorima, a vojnici su bili na drugome mjestu. Pripovijedali su priče, zgode i nezgode, dok sjedenje ne zamori njihovog brata Abdullaha i dok ga ne savlada san...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

989. NOĆ

Kada nastupi devet stotina osamdeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se Abdullahu prispavalo nakon duga sjedenja, te mu pripremiše postelju. On svuče odjeću i legne da spava, a braća legoše pored njega na drugu postelju. Oni pričekaše dok Abdullah ne utonu u san, a kada osjetiše da je čvrsto zaspao, ustadoše i kleknuše na njega. Abdullah se probudi i vidjevši kako mu kleče na grudima, reče:

- Šta je to, braćo?

- Nismo mi tvoja braća, niti te poznajemo, neotesanče! - rekoše mu. - Bolje ti je da umreš nego da živiš!

Braća ga uhvatiše rukama za vrat i počeše ga daviti. Abdullah izgubi svijest i zamre mu svaki pokret, te braća pomisliše da je umro. Kako se dvorac nalazio kraj mora, baciše ga u more. Čim Abdullah pade u vodu, Allah mu podari jednog delfina koji je obično dolazio podno toga dvorca, jer je u kuhinji bio prozor koji je gledao na more, a kuhari su kroz njega bacali utrobe zaklanih životinja. Taj delfin je dolazio i kupio otpatke s površine vode, tako da se navikao na to mjesto. Toga dana, bacili su mnogo otpadaka pripremajući gozbu, te delfin pojede više nego ikada i dobi snagu. Kada je čuo da nešto pljusnu u more, on pojuri i ugleda čovjeka. Allah ga uputi, te delfin uze čovjeka na leđa i zaplovi s njim na pučinu. Plivao je tako dok ne dođe do kopna s druge strane i izbaci Abdullaha na obalu.

Mjesto na kome delfin izbaci Abdullaha bila je raskrsnica. Tako naiđe neki karavan i ljudi ugledaše Abdullaha bačenog kraj mora, te rekoše:

- Eno davljenika! Izbacilo ga more na obalu!

Okupi se grupa ljudi iz karavana posmatrajući ga. Starješina je bio dobar čovjek i upućen u sve nauke. Tako je poznavao i medicinu i dijagnostiku. Taj šejh reče okupljenima:

- Šta je to, ljudi?

- Mrtav davljenik - odgovoriše mu.

Šejh priđe, pogleda ga pažljivo i reče:

- U ovome mladiću ima života. To je ugledan i uvažen čovjek, navikao na poštovanje i bla-

godati. Za njega ima nade, s Božijom pomoći.

Šejh uze Abdullaha, obuče ga i zagrija pa se prihvati liječenja i njegovanja koje potraja tri konaka, dok Abdullah ne dođe k sebi. Međutim, bio je još uvijek slab, pa ga je vođa karavana liječio travama koje je poznavao.

Putovali su tako trideset dana, te daleko odmakoše od Basre i za sve to vrijeme šejh je liječio Abdullaha. Najzad stigoše do jednog grada koji se zvao Avdž a nalazio se u zemlji Perziji. Odsjedoše u jednome hanu, pripremiše Abdullahu postelju, te on leže i provede tu noć stenjući. Ljudi su bili uznemireni njegovim stenjanjem. Ujutro vratar hana dođe šejhu i reče mu:

- Kakav je to bolesnik kod tebe? Uznemirava nas.

- Našao sam ga usput pored mora, kao davljenika, pa sam ga počeo liječiti, ali nisam uspio i nije ozdravio.

- Pokaži ga šejhovici Radžihi.

- Ko je ta šejhovica Radžiha?

- Imamo ovdje jednu mladu i lijepu djevojku po imenu šejhovica Radžiha. Svakog bolesnika vode njoj, pa provede kod nje jednu noć, a ujutro je izliječen kao da mu ništa nije bilo.

- Uputi me k njoj - na to će starješina karavana.

- Ponesi bolesnika - reče vratar.

Šejh ponese bolesnika, a vratar pođe ispred njega dok ne stigoše do jedne zavije. On vidje kako neki ljudi ulaze sa zavjetima, a drugi izlaze radosni. Vratar stiže do paravana i reče:

- Je li slobodno, šejhovice Radžiha? Primi ovog bolesnika.

- Uvedi ga iza paravana - reče Radžiha.

Abdullah uđe, pogleda je i vidje da je to njegova žena koju je doveo iz Skamenjenog grada. Prepoznaše jedno drugo i pozdraviše se, te Abdullah reče:

- Ko te je doveo ovamo?

- Kada sam vidjela da su te braća bacila u more i da se svađaju zbog mene, bacila sam se u more. Onda me je prihvatio moj šejh al-Hidr Abu-l-Abbas i doveo me u ovu zaviju. Dopustio mi je da liječim bolesnike i sam je izvikivao po gradu: “Ko ima kakvu bolest, neka ide šejhovici Radžihi!” Meni je rekao: “Ostani ovdje dok ne dođe vrijeme kada će i tvoj muž stići u ovu zaviju.” Svi bolesnici dolazili su mi na masažu i odlazili zdravi. Tako se po svijetu pronio glas o meni. Ljudi mi dolaze sa zavjetnim darovima i svega imam u izobilju. Poštovana sam i cijenjena. Svi stanovnici ove zemlje traže od mene da im učim dove.

Zatim Radžiha izmasira Abdullaha, te on ozdravi voljom uzvišenog Allaha. Al-Hidr je, Bog mu se smilovao, dolazio Radžihi svakog petka uvečer. Ta noć kada se Abdullah našao sa ženom bilo je upravo petak uvečer.

Hele, kada pade noć, njih dvoje sjedoše očekujući dolazak al-Hidra, pošto su večerali najukusnija jela. I dok su oni tako sjedili, al-Hidr se pojavi pa ih oboje ponese iz zavije i spusti u dvor Abdullaha ibn Fadila u Basri. Ostavi ih tu i ode.

Sutradan, Abdullah dobro razgleda dvorac i vidje da je njegov. Prepozna ga i ču žamor, pa pogleda kroz prozor i vidje da su mu braća razapeta na drvo. Evo šta je bio uzrok tome.

Pošto baciše brata u more, braća ujutro udariše u plač vičući:

- Brata nam je ugrabila žena-džin!

Poslije spremiše dar i otpremiše ga halifi obavještavajući ga o tome događaju i moleći ga za namještenje u Basri. Halifa posla po njih a kada stigoše, upita ih šta se dogodilo. Braća mu kazaše kako je već bilo. Halifa se naljuti, pa kada pade noć on pred zoru, kao i obično, klanja dva rekata, te dozva plemena džina koji stigoše pred njega skrušeni. Halifa ih upita za Abdullaha, a džini se zakleše da ga niko od njih nije dirao.

- Ne znamo ništa o njemu - rekoše džini.

Onda se pojavi Saida, kćer Crvenoga Cara, i ispriča mu šta se dogodilo Abdullahu, te halifa otpusti džine. Sutradan, halifini ljudi istukoše Nasira i Mensura i oni sve priznaše. Halifa se naljuti i povika:

- Vodite ih u Basru i razapnite ih ispred Abdullahovog dvorca!

Što se tiče Abdullaha, on naredi da ukopaju njegovu braću, pa uzjaha konja i zaputi se u Bagdad. Ispriča halifi cijelu priču, sve što su mu braća uradila. Halifa se čudio svemu tome, a onda pozva kadiju i svjedoke pa vjenča Abdullaha i djevojku koju je doveo iz Skamenjenog grada. Abdullah ode s djevojkom u đerdek, a potom je živio s njom u Basri dok im ne dođe Rušiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova.

Slava Živućem koji ne umire.

PRIČA O MARUFU OBUĆARU

Priča se, sretni care, da je u gradu Kairu zaštićenome bio jedan obućar koji je krpio staru obuću. Obućar se zvao Maruf. Imao je ženu po imenu Fatima, a dao joj je nadimak al-Urra.[69] Tako su je nazvali zbog toga što je bila pokvarena, bestidna i smutljiva rospija. Ona je gospodarila svojim mužem, pa ga je svakog dana psovala i proklinjala po hiljadu puta. Muž se plašio ženine zlobe i zazirao je od njene pokvarenosti, jer je to bio razuman čovjek koji je držao do svoje časti. Međutim, bio je siromašan. Kada bi zaradio više novaca, trošio ih je na nju, a kada bi zaradio malo - te noći bi iskalila bijes na njemu lišavajući ga zdravlja i ta noć bi mu bila crna kao njena savjest. Bila je upravo onakva kao što pjesnik reče:

Koliko noći sa ženom sam znao provesti
U crnom stanju da crnje ne može biti!

Ah, kad joj odlazim da mi je ponijeti
Otrova da je mogu takvu otrovati!

---

69 U prijevodu: *balega*.

U mnoštvu onoga što se dogodilo obućaru s njegovom ženom bilo je i ovo.

Jednom prilikom, žena reče Marufu:

- Hoću da mi večeras doneseš kunafu[70] s pčelinjim medom.

- Uzvišeni Allah će mi olakšati da zaradim koliko košta, pa ću ti je večeras donijeti - reče obućar. - Tako mi Boga, danas nemam ni prebijene pare, ali će naš Gospodar pomoći.

- Ne razumijem ja o čemu govoriš...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

990. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeseta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je obućar Maruf rekao svojoj ženi:

- Naš Gospodar će pomoći.

- Ne razumijem ja o čemu govoriš! - reče žena. - Pomogao ili ne pomogao, ne dolazi mi bez kunafe s pčelinjim medom. Dođeš li bez kunafe, tvoja noć će biti kao onda kada si se oženio mnome i pao mi šaka.

- Allah je plemenit! - na to će obućar, pa izađe ophrvan brigama. Pošto klanja sabah, obućar otvori dućan i reče:

- Molim Te, Gospodaru, da zaradim danas koliko košta kunafa i da me noćas spasiš od zla one rospije.

Potom je Maruf sjedio u dućanu do podneva, ali ne bi nikakvog posla, te se pojača njegov strah od žene. On ustade, zaključa dućan i pođe sav pometen zbog kunafe, jer nije imao novaca da kupi hljeba. Tako naiđe pored dućana u kome se prodaje kunafa i zastade zbunjen, suznih očiju. Prodavač kunafe ga vidje i reče:

- Majstor-Marufe, zašto plačeš? Reci mi šta se dogodilo?

- Moja žena je napasnica - odgovori Maruf. - Traži mi kunafu. Sjedio sam u dućanu do podneva, ali ne zaradih ni za hljeb, pa me strah žene.

- Ne boj se! - nasmija se prodavač. - Koliko kunafe hoćeš?

- Pet ritala.

Prodavač mu izmjeri pet ritala i reče:

- Imam masla, ali nemam pčelinjega meda nego meda od šećerne trske koji je bolji od pčelinjeg. Ništa ne smeta ako je med od šećerne trske.

Maruf se stidio što ga je prodavač morao čekati da plati, te reče prodavaču:

---

70 Ukusna pogača pržena na maslu.

- Daj kunafu s medom od šećerne trske!

Prodavač mu isprži kunafu na maslu i potopi je u med od šećerne trske, tako da se mogla carevima pokloniti. Zatim prodavač upita:

- Treba li ti hljeba i sira?

- Treba - odgovori obućar, a prodavač mu izmjeri za četiri pare hljeba, za jednu paru sira i kunafe za deset para, te mu reče:

- Duguješ mi, Marufe, petnaest para. Idi ženi i uživaj. Uzmi ovu paru za hamam. Čekat ću te dan-dva, pa i tri, dok Allah dâ da nešto zaradiš. Nemoj mučiti ženu, a ja ću te čekati dok ti ne ostane dovoljno novaca preko tvojih troškova.

Maruf uze kunafu, hljeb i sir, pa ode blagosiljajući prodavača. Smirivši se, obućar je govorio:

- Slava Ti, Gospodaru moj! Kako si plemenit!

Potom ode ženi koja ga upita:

- Jesi li donio kunafu?

- Jesam - odgovori Maruf i stavi kunafu pred nju.

Žena je pogleda pa vidjevši da je s medom od šećerne trske, reče:

- Nisam li ti rekla da bude s pčelinjim medom? Ti tjeraš meni inad s tom kunafom u medu od šećerne trske!

- Uzeo sam je na veresiju - izvinjavao se obućar.

- Pričaš koješta! Hoću samo kunafu s pčelinjim medom!

Žena se naljuti, pa ga udari kunafom po licu vičući:

- Drži se, podvodaču, i donesi mi drugu kunafu! - i udari ga žena šakom u bradu izbivši mu jedan zub. Krv mu udari po grudima, pa se obućar naljuti tako strašno da je tresnu po glavi, a ona njega ščepa za bradu i poče vikati:

- O, muslimani!

Uđoše komšije i oslobodiše mu bradu iz njene šake, grdeći i ružeći ženu:

- Svi mi volimo jesti kunafu s medom od šećerne trske? Kakvo je to nasilje nad ovim sirotim čovjekom? Sram te bilo!

Potom su nagovarali Fatimu dok se ne pomiri s mužem, ali čim ljudi odoše, ona se zakle da neće okusiti kunafu. Marufa je morila glad, te on pomisli: “Kad se ona zaklela da neće jesti, ja hoću!” I on poče jesti kunafu, a kada ga žena vidje kako jede, reče:

- Ako Bog da, bit će to otrov koji će otrovati to mrsko tijelo!

- O čemu ti to pričaš? - reče Maruf, pa nastavi jesti i smijući se reče: - Ti si se zaklela da ovu nećeš jesti. Allah je plemenit, pa ću ti uz Njegovu volju, sutra uvečer donijeti kunafu s pčelinjim medom i sama ćeš je pojesti.

Tako ju je smirivao dok ga je ona proklinjala grdeći ga i psujući sve do jutra. Kad osvanu dan, žena zasuka rukave da tuče muža, a on reče:

- Pričekaj, donijet ću ti drugu!

I obućar ode u džamiju, klanja sabah, pa ode u dućan, otvori ga i sjede u njega. Tek što je sjeo u dućan, dođoše mu dva kadijina čovjeka i rekoše:

- Pođi da porazgovaraš s kadijom! Tvoja žena mu se žalila. Ona izgleda tako i tako.

Obućar je prepozna po opisu, pa uskliknu:

- Bog je prokleo!

Obućar ustade i pođe s njima do kadije gdje ugleda svoju ženu povezane podlaktice i s velom umrljanim krvlju. Stajala je plačući i brišući suze. Kadija reče:

- Čovječe, zar te nije strah velikoga Boga? Kako možeš tući ovu ženu, slomiti joj ruku i izbiti zub? Zašto sve to činiš?

- Ako sam je ja istukao i zub joj izbio, presudi mi onako kako sam zaslužio, ali sve se dogodilo tako i tako. Komšije su nas poslije izmirile.

Obućar sve ispriča kadiji koji je bio dobar čovjek, te mu izvadi četvrt dinara i reče:

- Uzmi ovo, čovječe, i nabavi joj kunafe s pčelinjim medom. Izmiri se s njom.

- Daj ti njoj novac - reče Maruf, a žena uze novac. Kadija ih izmiri i reče:

- Ženo, slušaj svoga muža, a ti, čovječe, budi pažljiv prema njoj!

Tako izađoše izmireni pred kadijom. Žena pođe jednim putem, a muž drugim putem prema svom dućanu. Tek što je sjeo u dućanu, pojaviše se kadijini izaslanici i rekoše mu:

- Plati nam za naš posao!

- Kadija mi nije uzeo ništa, čak mi je dao četvrt dinara - reče obućar.

- Ne tiče nas se je li ti kadija šta dao ili uzeo! Ako nam ne platiš za našu uslugu, silom ćemo uzeti - i počeše ga vući po čaršiji. Obućar prodade svoj halat i dade im pola dinara, te ga ovi ostaviše.

Obućar prinese ruku obrazu i sjedio je tako tužan jer više nije imao ni halat kojim bi radio. Dok je tako sjedio, priđoše mu dva čovjeka ružna izgleda i rekoše:

- Pođi da porazgovaraš s kadijom. Žena se žali na te.

- Kadija nas je već izmirio - na to će obućar, a došljaci rekoše:

- Mi dolazimo od drugog kadije. Tvoja žena se žalila našem kadiji.

Maruf pođe s njima proklinjući ženu. Kada je ugleda, reče joj:

- Zar se nismo izmirili, dobra ženo?

- Među nama nema izmirenja!

Obućar priđe kadiji i sve mu ispriča zaključujući:

- Taj i taj kadija izmirio nas je maloprije.

- Rospijo! - povika kadija. - Zašto si došla da se žališ na njega kad ste se pomirili?

- Poslije toga me je istukao - reče žena.

- Izmirite se i nemoj je više tući, a ona ti se neće suprotstavljati - reče kadija. - Plati izvršiocima njihovu uslugu - zaključi kadija.

Maruf plati izvršiocima pa se uputi u dućan, otvori ga i sjede. Bio je omamljen brigama što ga snađoše. I dok je tako sjedio, priđe mu jedan čovjek i reče:

- Ustani, Marufe, i sakrij se! Žena te je tužila višem sudu. Dolazi ti Abu Tabak[71].

Maruf ustade, zaključa dućan i pobježe prema Babu-n-Nasru. Imao je još pet srebrenih novčića preostalih od kalupa i halata. Za četiri novčića kupi hljeba, a za polovinu sira i pobježe od žene.

Bilo je zimsko doba, oko ikindije. Kada je stigao do smetljišta, pade pljusak i skvasi mu odjeću. Maruf uđe u al-Adliju.[72] Ugleda jedno ruševno mjesto u kome je bilo sklonište bez vrata. On se skloni u njemu od kiše, u mokroj odjeći. Na oči mu udariše suze i osjeti se skrhanim zbog svoga stanja.

- Gdje da pobjegnem od ove rospije? - pitao se. - Molim Te, Gospodaru, pošalji mi nekoga la me odvede daleko u svijet do koga nema puta!

Dok je tako sjedio i plakao, zid se neočekivano razdvoji i pojavi se neka prilika visoka sta-a i takvog izgleda da se čovjeku kosa dizala na glavi. To biće reče obućaru:

- Čovječe, zašto me noćas uznemiravaš? Ja ovdje boravim već dvije stotine godina. Nisam vidio da je neko došao ovamo i radio to što radiš ti. Reci mi šta hoćeš i ja ću ti to uraditi, jer srce mi se kida zbog tebe.

- Ko si ti i šta si? - upita Maruf, a ovaj mu odgovori:

- Ja boravim ovdje.

Maruf ispriča sve što mu se dogodilo sa ženom, a ono biće mu reče:

- Hoćeš li da te odvedem u svijet gdje te žena ne može naći?

- Hoću - odgovori obućar.

- Popni se na moja leđa.

Obućar mu se pope na leđa, a ovaj uzletje s njim noseći ga od jacije do zore. Zatim ga spusti na vrh jedne planine...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

991. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeset i prva noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je marid ponio obućara Marufa, pa ga spustio na jednu visoku planinu i rekao mu:

- Čovječe, spusti se niz ovu planinu, pa ćeš vidjeti prilaz jednome gradu. Uđi u taj grad i tvoja žena neće znati gdje si, niti će moći dospjeti do tebe.

---

71 U doslovnom prijevodu: *otac bičevanja*; *onaj koji linčuje*. Inače, to je grubi sudski izvršitelj.

72 Džamija na periferiji Kaira.

Marid ostavi obućara i ode. Maruf je bio u nedoumici šta da čini dok ne granu sunce, a onda pomisli: "Ustat ću i spustiti se niz planinu do toga grada. Nema nikakve koristi od sjedenja ovdje."

I Maruf siđe u podnožje planine, pa ugleda grad s visokim zidinama, s masivnim dvorovima i ukrašenim zdanjima. Grad je predstavljao užitak za posmatrača. Maruf uđe kroz gradsku kapiju i vidje da je grad takav da tužno srce razgaljuje. Kada stiže u čaršiju, stanovnici grada počeše ga posmatrati i zagledati sakupljajući se oko njega i čudeći se kako je obučen, jer obućareva odjeća nije bila kao njihova.

- Čovječe - obrati mu se neko - jesi li ti stranac?

- Jesam - odgovori Maruf.

- Iz koje si zemlje?

- Iz Kaira sretnoga.

- Jesi li davno otišao iz njega?

- Jučer u vrijeme ikindije.

- Ljudi! - nasmija se taj što ga je pitao. - Dođite da vidite ovoga čovjeka i da čujete šta govori!

- Šta govori?

- Tvrdi da je iz Kaira i da je iz njega pošao jučer oko ikindije.

Svi se nasmijaše, pa se okupiše oko Marufa, govoreći mu:

- Čovječe, jesi li ti lud kad tako nešto pričaš? Kako možeš tvrditi da si jučer popodne napustio Kairo, a osvanuo ovdje? Od našeg grada do Kaira putuje se cijelu godinu dana.

- Vi ste budale, a ja govorim istinu - reče obućar. - Ovaj hljeb je iz Kaira i još je svjež.

Obućar im pokaza hljeb, a oni ga počeše posmatrati čudeći se jer nije bio sličan njihov hljebu. Oko Marufa se iskupljalo sve više ljudi koji su se iščuđavali.

- Ovo je kairski hljeb! Pogledajte ga!

Tako Maruf postade poznat u tome gradu. Neki su vjerovali da govori istinu, a drugi su ga smatrali lažovom i ismijavali ga. Dok se to zbivalo, priđe im jedan trgovac jašući na mazgi, a za njim su išla dva roba. On rastjera ljude govoreći:

- Kako vas nije stid da se okupljate oko ovoga stranca i ismijavate ga?! Šta imate vi s njim?

Grdio ih je tako dok ih ne otjera od Marufa pri čemu se niko nije usuđivao da mu nešto kaže. Onda trgovac reče Marufu:

- Dođi, brate! Neće ti se ništa dogoditi od ovih ljudi. Oni nemaju stida.

Zatim povede obućara i uvede ga u jednu prostranu i bogato ukrašenu kuću. Posadi ga na carsku stolicu pa izdade zapovijest robovima koji otvoriše sanduk, izvadiše iz njega raskošno trgovačno ruho i obukoše mu ga. Maruf je sjajno izgledao - kao kakav trgovački starješina. Zatim taj trgovac naloži da postave sofru, te je sluge postaviše ispred njih, a na sofri je bilo najbolje hrane svih vrsta. Jeli su i pili, a onda domaćin upita Marufa:

- Kako se zoveš, brate?

- Zovem se Maruf, a po zanimanju sam obućar. Popravljam staru obuću.
- Odakle si?
- Iz Kaira.
- Iz koje mahale?
- Poznaješ li Kairo? - upita obućar.
- I ja sam otuda - reče trgovac.
- Ja sam iz ad-Derbu-l-Ahmera.
- Koga poznaješ u ad-Derbu-l-Ahmeru?
- Poznajem toga i toga - reče obućar i nabroja mu više ljudi.
- Poznaješ li šejha Ahmeda, prodavača mirisa?
- To mi je komšija, kuća uz kuću - odgovori Maruf.
- Je li dobro? - upita ga trgovac.
- Dobro je - odgovori Maruf.
- Koliko djece ima?
- Troje: Mustafu, Muhammeda i Aliju.
- Šta Allah učini s njegovom djecom?
- Mustafa je dobro - odgovori Maruf. - On je učen čovjek i profesor. Muhammed je prodavač mirisa. Otvorio je sebi dućan pored očevog. Kada se oženio, žena mu je rodila sina po imenu Hasan.
- Bog ti dobro dao! - reče trgovac, a Maruf nastavi: - Što se tiče Alije, bio mi je drug dok smo bili mali. Stalno sam se igrao s njim. Prerušavali smo se u kršćansku djecu, pa smo ulazili u crkvu, krali kršćanske knjige i prodavali ih, a onda smo taj novac trošili. Jednom nas kršćani opaziše, uhvatiše nas s knjigom i tužiše roditeljima. Alijinom ocu rekoše: "Ako ne zabraniš sinu da nas potkrada, žalit ćemo se caru." Otac ih umiri, a Aliju dobro istuče. Zato Alija pobježe i od toga vremena nema mu traga. Odsutan je već dvadeset godina, a da o njemu nema ni glasa.
- Ja sam Alija, sin šejha Ahmeda al-Attara, a ti si moj prijatelj, Marufe - reče trgovac.
Pošto se pozdraviše, trgovac reče:
- Marufe, reci mi zašto si došao iz Kaira u ovaj grad.
Obućar mu ispriča sve o svojoj ženi, Fatimi Balegarki, te šta mu je sve činila. Zatim dodade:
- Kada njeno mučenje postade nepodnošljivo, pobjegoh od nje prema Babu-n-Nasru. Pljusnu kiša, pa uđoh u jednu ruševinu al-Adliju i sjedoh plačući. Onda se preda mnom pojavi ifrit koji je tu živio. Upita me šta mi je i sve mu kazah. On me uprti na leđa i letio je sa mnom cijelu noć između zemlje i neba, a zatim me spusti na planinu i kaza mi za ovaj grad. Spustih se niz planinu i uđoh u grad, pa se ljudi okupiše oko mene i počeše me zapitkivati. Rekoh im da sam jučer pošao iz Kaira, ali mi ne povjerovaše. Onda si naišao ti, otjerao ih od mene i doveo me u ovu kuću. Eto zašto sam otišao iz Kaira. A zašto si ti došao ovamo?
- Bio sam veoma nepromišljen kada sam imao sedam godina. Još od tog vremena idem

jednoga do drugog grada, tako da sam stigao u ovaj grad koji se zove Ihtijan al-Hatan. Vidio sam da su njegovi stanovnici časni ljudi, dobrodušni. Primijetio sam da imaju razumijevanja za siromaha, pozajmljuju mu novac i sve što im se kaže vjeruju. "Ja sam trgovac" rekoh im "i stigao sam prije svoga tovara. Želim naći mjesto na koje ću istovariti tovar." Oni mi povjerovaše i oslobodiše jedno mjesto, a onda im rekoh: "Da li bi mi neko od vas pozajmio hiljadu dinara dok ne stigne moja roba, pa ću mu vratiti? Potrebne su mi neke stvari prije dolaska robe." Dadoše mi što sam tražio, pa se zaputih u čaršiju gdje vidjeh nekakvu robu i kupih je. Sutradan je prodadoh i zaradih pedeset dinara. Onda kupih drugu robu. Počeh se družiti s ljudima i ugošćavati ih, te me ljudi zavolješe. Prodavao sam i kupovao i novac mi se umnožavao. Znaš, brate, kako poslovica veli: "Cijeli ovaj svijet velika je varka, a čovjek može da čini šta hoće u svijetu u kome ga ne poznaje niko." Ako kažeš bilo kome ko te bude pitao da si obućar i siromah, da si pobjegao od žene i da si jučer napustio Kairo, neće ti vjerovati, već ćeš im služiti za podsmijeh dokle god budeš u ovome gradu. Ako kažeš da te je donio ifrit, bježat će od tebe i niko ti neće prići, čak će govoriti: "Ovaj čovjek ima posla sa ifritom i ko god mu priđe zadesit će ga nesreća." Tako će se pronijeti ružan glas o tebi i meni zato što znaju da sam i ja iz Kaira.

- Šta da radim? - upita Maruf.

- Ja ću te naučiti šta ćeš uraditi. Ako Bog da, sutra ću ti dati hiljadu dinara i jednu mazgu koju ćeš uzjahati, a ispred tebe će ići rob dok te ne dovede pred čaršijsku kapiju. Uđi trgovcima među kojima ću i ja sjedjeti. Čim te vidim, ja ću ustati, pozdraviti te, poljubiti ruku i iskazati poštovanje. Kada god te upitam za neku vrstu platna: jesi li donio te i te vrste platna, reci da si donio mnogo. Kada me budu pitali o tebi, ja ću te hvaliti i veličati pred njima, pa ću im reći: "Dajte mu kakvo skladište i dućan." Opisat ću te kao čovjeka koji ima mnoštvo novaca i visok ugled. Kad ti priđe kakav prosjak, daj mu koliko možeš, pa će se ljudi uvjeriti u istinitost mojih riječi i povjerovat će u tvoju moć i velikodušnost, te će te zavoljeti. Potom ću pozvati tebe i sve trgovce, sastaviti vas da bi ti upoznao njih i oni tebe...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

992. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeset i druga noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je trgovac Alija rekao Marufu:

- Pozvat ću te u goste i pozvat ću sve trgovce zbog tebe, pa ću vas sastaviti da biste se upoznali radi trgovine. Neće proći mnogo vremena, a ti ćeš postati bogat čovjek.

Sutradan, Alija dade Marufu hiljadu dinara, obuče ga, posadi na devu, pa mu dade jednog roba i reče:

- Neka te Allah rastereti svega. Ti si mi prijatelj i treba da budem velikodušan prema tebi. Nemoj se brinuti. Zaboravi ponašanje svoje žene i ne spominji je nikome.

- Bog ti dao svako dobro! - reče Maruf pa uzjaha mazgu, a ispred njega pođe rob dok ga ne dovede do čaršijske kapije. Svi trgovci su sjedjeli, a među njima i Alija.

Kada ugleda Marufa, Alija ustade i pohita k njemu govoreći:

- Neka je blagoslovljen današnji dan, trogvče Marufe, dobri i plemeniti čovječe!

Zatim mu poljubi ruku pred trgovcima, obraćajući im se:

- Braćo moja, trgovac Maruf učinio vam je čast!

Trgovci su ga pozdravljali a Alija im je davao znake da mu iskažu poštovanje, te Marufov ugled poraste u njihovim očima. Alija mu pomože da sjaši s mazge dok su ga pozdravljali, a Alija je stajao čas s jednim, čas sa drugim hvaleći Marufa. Ljudi upitaše Aliju:

- Je li ovo trgovac?

- Da - odgovori Alija. - Štaviše, on je jedan od najvećih trgovaca i nema bogatijeg od njega. Njegova imovina, te očeva i djedova znamenite su kod kairskih trgovaca. On ima ortake po Indiji, Sindu i Jemenu. Poznat je po velikodušnosti. Držite do njegovog ugleda, uvažavajte ga i dvorite. Znajte da u ovaj grad nije došao radi trgovine, već samo zato da bi vidio svijeta. On nema potrebe da ide u svijet radi zarade, jer ima novaca koje ni vatra ne može sagorjeti. I ja sam tek njegov sluga.

Hvalio je Marufa toliko da ga najzad digoše iznad glava govoreći jedni drugima o njegovim vrlinama. Potom se okupiše oko njega nudeći ga doručkom i pićem. Čak i starješina trgovačkog ceha dođe k njemu i pozdravi ga, a Alija reče pred ostalim trgovcima:

- Gospodine, možda si donio nešto od toga i toga platna?

- Donio sam mnogo - odgovori Maruf.

Prije toga je Alija pokazao Marufu vrste skupocjenog platna upoznavši ga s nazivima skupih i jeftinih tkanina. Jedan trgovac mu se obrati:

- Gospodine, jesi li donio žutoga sukna?

- Mnogo - odgovori Maruf.

- A crvenog kao gazelina krv?

- Mnogo.

Kad god bi ga upitao za nešto, Maruf je odgovarao: "Mnogo". Onda taj čovjek reče:

- Trgovče Alija, ako bi on htio donijeti hiljadu tovara skupocjenog platna, da li bi to mogao donijeti?

- Mogao bi to natovariti iz jedne od mnogih svojih magaza, a da se roba ne smanji osjetno:

- I dok su oni tako sjedjeli, naiđe jedan prosjak koji je obilazio trgovce. Neko mu dade pola srebrenjaka, neko džedid, a većina mu ne dade ništa. Kada stiže do Marufa, ovaj zagrabi šaku dukata i dade mu ih. Prosjak mu prouči dovu i ode, a trgovci rekoše čudeći se:

- To je carsko darivanje! Dade prosjaku dukata i ne brojeći ih! Da nije veoma bogat čovjek i da nema mnogo, ne bi dao prosjaku šaku dukata!

Nakon nekog vremena, Marufu priđe jedna siromašna žena, te on zagrabi šakom i dade joj dukata. Žena ga blagoslovi pa kaza prosjacima koji nahrupiše jedan za drugim. Ko god bi prišao, Maruf je grabio šakom i davao dok ne potroši hiljadu dinara. Zatim udari dlanom o dlan i uzviknu:

- Dovoljan nam je Allah, a On je divan oslonac!

- Šta je, trgovče Marufe? - obrati mu se starješina ceha, a Maruf odgovori:

- Kao da su većina stanovnika ovoga grada siromasi i jadnici! Da sam znao da je tako, donio bih vreću novaca i razdijelio ga siromasima. Bojim se da će potrajati moje odsustvo u tuđini, a nije u mojoj prirodi da odbijam prosjaka. Nemam više uza se dukata, i šta da kažem kad mi dođe kakav siromah?

- Reci mu: "Neka ti Allah da" - na to će starješina.

- Nije to moj običaj i brinem se zbog toga. Želio bih imati hiljadu dinara pa da dijelim sadaku dok mi ne stigne tovar.

- Nije to bogzna šta! - reče starješina, pa posla jednog pomoćnika koji mu donese hiljadu dinara. Starješina dade novac Marufu koji nastavi dijeliti svakom siromahu koji bi naišao. Utom se oglasi podnevni namaz, te ljudi odoše u džamiju i klanjaše podne. Novac koji je preostao od hiljade dinara Maruf prosu po glavama klanjača. Ljudi posvetiše pažju Marufu i počeše ga blagosiljati, a trgovci su se čudili njegovoj velikoj plemenitosti i darežljivosti. Zatim Maruf priđe drugom trgovcu, uze od njega hiljadu dinara i razdijeli ih. Trgovac Alija posmatrao je sve to, ali ništa nije mogao reći. Maruf je dijelio novac do ikindije. Tada uđe u džamiju, klanja namaz i razdijeli ostatak novca.

Dok zatvoriše pijačnu kapiju, Maruf uze pet hiljada dinara i razdijeli ih. Svakome od koga je uzimao novac govorio je:

- Kada mi stigne tovar, dat ću ti zlato ako hoćeš, a ako želiš dat ću ti platno. Ja imam mnogo toga.

Uvečer, trgovac Alija pozva njega i pozva sve trgovce, pa posadi Marufa u pročelje i zapodjenu razgovor samo o tkaninama i draguljima. Što god bi mu spomenuli, Maruf je odgovarao: "Imam toga u izobilju."

Sutradan, Maruf pođe na trg i poče prilaziti trgovcima, uzimati od njih novac i dijeliti ga siromasima. Radio je tako dvadeset dana, dok nije pokupio ljudima šezdeset hiljada dinara, a od njegova tovara nije stizalo ama baš ništa. Ljudi podigoše galamu zbog svoga novca, govoreći:

- Ne stiže tovar trgovca Marufa! Dokle će uzimati tuđi novac i dijeliti ga siromasima?

- Najbolje će biti - reče jedan - da porazgovaramo s trgovcem Alijom.

Tako pođoše Aliji i rekoše mu:

- Trgovče Alija, tovar trgovca Marufa nikako ne stiže!

- Strpite se! Mora stići uskoro - reče Alija, pa se osami sa Marufom i obrati mu se:

- Kakvi su to postupci? Jesam li ti rekao da zapečeš hljeb ili da ga izgoriš? Trgovci galame na me zbog svoga novca. Vele da si im dužan šezdeset hiljada dinara koje si uzeo i razdijelio siromasima. Odakle ćeš im vratiti, čovječe, kad ništa ne prodaješ niti kupuješ?

- Šta se to događa? Šta je šezdeset hiljada dinara? - čudio se Maruf. - Kada mi stigne tovar, dat ću im ako hoće platno, a ako hoće dobit će zlato i srebro.

- Za ime velikoga Boga! - uskliku trgovac. - Zar ti imaš nekakav tovar?

- Imam ja mnogo toga - odgovori Maruf.

- Neka ti Bog i ljudi oproste?! Zar sam te ja naučio da mi tako govoriš? Reći ću ljudima ko si, zapravo!

- Odlazi i ne trabunjaj! - odbrusi Maruf. - Zar sam ja siromašak? U mome tovaru ima svega u izobilju i kada stigne ljudi će uzeti dvostruko. Oni meni nisu potrebni.

- Neodgojeni čovječe! - ljutio se Alija. - Vidjet ćemo možeš li mene besramno lagati?!

- Čini što hoćeš! Oni će pričekati dok mi stigne tovar, pa će dobiti više nego što su mi dali.

Alija ga ostavi i ode razmišljajući: "Ranije sam ga hvalio, pa ako ga sada počnem kuditi, ispast ću lažov i biti kao onaj o kome je rečeno: "Ko hvali pa kudi, taj je slagao dva puta." Alija je bio u nedoumici. Onda mu dođoše trgovci i rekoše:

- Trgovče Alija, jesi li razgovarao s njim?

- Stid me je, ljudi - odgovori Alija. - Ja sam mu pozajmio hiljadu dinara i ne mogu mu ih spomenuti. Niste se savjetovali sa mnom kada ste mu davali novac i nemate pravo da mi prigovarate. Tražite sami od njega novac pa ako vam ne da, tužite ga caru i recite da je to varalica koji vas je obmanuo. Car će vas osloboditi od njega.

Trgovci odoše caru i obavijestiše ga o tome šta se dogodilo, te rekoše:

- Čestiti care, ne znamo šta da radimo s ovim trgovcem koji je odveć velikodušan jer čini to i to. Sve što uzme, šakom razdijeli siromasima. Da je siromašan, ne bi mogao šakom grabiti dukate i dijeliti ih siromasima. Kad bi stigao njegov tovar, znali bismo da je imućan čovjek. Međutim, ne vidimo da ima robu, premda tvrdi da je stigao prije tovara. Kad god mu spomenemo kakvu tkaninu, on kaže da je ima u izobilju. Prošlo je dosta vremena, a od njegovog tovara nema ni traga. Dužan nam je šezdeset hiljada dinara koje je razdijelio siromasima a ovi ga hvale i veličaju njegovu plemenitost.

Taj car bio je pohlepan, pohlepniji od Ašaba,[73] i kada je čuo za Marufovu velikodušnost i darežljivost, spopade ga pohlepa, te on reče svome veziru:

- Da taj trgovac nema mnogo novaca, ne bi bio tako velikodušan. Sigurno će stići njegov tovar, pa će se ovi trgovci okupiti oko njega i on će ih zasuti silnim novcem. Preče je da ja dobijem taj novac nego oni. Sprijateljit ću se s njim i iskazivati mu naklonost dok mu ne stigne tovar, a onda ću ja uzeti ono što bi uzeli ovi trgovci. Oženit ću ga svojom kćerkom, pa ću njegov novac priključiti svome.

- Čestiti care - reče mu vezir - ja mislim da je to neka varalica, a varalica razara kuću pohlepna čovjeka...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

---

73 Rob halife Osmana (644-656). Prema predaji, rob je bio veoma pohlepan.

Kada nastupi devet stotina devedeset i treća noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vezir rekao caru:

- Ja mislim da je to neka varalica, a varalica razara kuću pohlepna čovjeka.

- Vezire - reče mu car - ja ću ga iskušati i saznati je li varalica ili iskren čovjek, je li odrastao u izobilju ili nije.

- Čime ćeš ga iskušati? - upita vezir.

- Imam jedan dragulj. Poslat ću po Marufa i dovesti ga ovamo, pa kada sjedne, ukazat ću mu poštovanje i dati mu dragulj. Ako shvati šta je to i kolika mu je vrijednost, znači da je imućan čovjek. Ako ga ne prepozna, onda je varalica i umorit ću ga najgorom smrću.

Zatim car posla po Marufa i dovedoše ga. Maruf uđe i pozdravi, a car mu odgovori na pozdrav, pa ga posadi kraj sebe i upita:

- Jesi li ti trgovac Maruf?

- Jesam - odgovori Maruf.

- Tvrde ljudi da si im dužan šezdeset hiljada dinara. Je li istina to što govore?

- Istina je.

- Zašto im ne daš njihov novac?

- Neka pričekaju dok stigne moj tovar, pa ću im dati dvostruko više. Ako budu htjeli zlato, dat ću im zlato; ako budu htjeli srebro, dobit će srebro; ako žele robu, dat ću im robu. Kome sam dužan hiljadu, dobit će dvije zato što mi je osvjetlao obraz pred siromasima, jer ja imam mnogo toga.

- Trgovče - reče mu zatim car - uzmi ovo pa pogledaj kojoj vrsti pripada i koliko vrijedi.

I car mu dade dragulj velik kao orah. Bio ga je kupio za hiljadu dinara i kako nije imao drugog dragulja, bio mu je veoma drag. Maruf uze dragulj u ruku, pritisnu ga palcem i kažiprstom i dragulj se slomi, jer je bio odveć slab i neizdržljiv.

- Zašto mi slomi dragulj? - upita car, a Maruf reče:

- Čestiti care, ovo nije dijamant, već komad metala vrijedan hiljadu dinara. Kako možeš reći da je to dijamant? Dijamant bi vrijedio sedamdeset hiljada dinara. Ovo se zove komadom rude. Dijamant koji je manji od lješnjaka za mene ne vrijedi, niti me zanima. Kakav si ti car kad nazivaš draguljem ovaj komad rude vrijedan hiljadu dinara? Međutim, može vam se oprostiti zato što ste siromašni i nemate vrijednoga blaga.

- Trgovče, imaš li ti dragulja o kojima govoriš?

- Imam ih mnoštvo - odgovori Maruf, a cara spopade pohlepa, te reče:

- Hoćeš li mi dati pravog dragog kamenja?

- Kada mi stigne tovar, dat ću ti dosta, koliko budeš tražio. Imam ja mnogo toga i dat ću ti besplatno.

Radujući se, car reče trgovcima:

- Idite sada i čekajte dok mu stigne tovar, a onda dođite i uzmite svoj novac od mene.

Trgovci odoše, a onda car pozva vezira i reče mu:

- Budi ljubazan prema trgovcu Marufu pa zapodjeni razgovor s njim i spomeni mu moju kćer ne bi li se oženio njome da se domognemo blaga koje ima.

- Čestiti care - reče vezir - taj čovjek mi se ne sviđa. Mislim da je to varalica i lažov. Okani se tog razgovora da ne bi izgubio kćer nizašta.

Taj vezir je ranije molio cara da ga oženi svojom kćerkom i car je htio udati je za njega, ali ona nije pristala kada je čula za prosidbu. Onda car reče:

- Hrsuze jedan! Ti ne želiš meni dobro zato što si već prosio moju kćer, ali nije pristala da se uda za te. Sada staješ na put njenoj udaji kako bi postala usidjelica i da je ti uzmeš. Slušaj što ću ti reći: Ne smiješ mi više tako govoriti! Kako može biti varalica i lažov kad zna tačnu cijenu dijamanta po kojoj sam ga kupio? Slomio ga je zato što mu se nije dopao. Trgovac ima mnogo dijamanata, a kad dođe mojoj kćeri i vidi kako je lijepa, pamet će mu uzeti pa će je zavoljeti i dati joj dijamante i blaga!

Vezir ušuti i bojeći se careva gnjeva, pomisli: "Ne može se šukav s rogatim bosti!" Zatim se obrati Marufu:

- Njegova visost car zavolio te, a on ima lijepu i ljupku kćer i želi je udati za te. Šta veliš na to?

- Nije loše. Međutim, neka pričeka dok mi stigne tovar jer je mehr za carske kćeri veliki. Njihov rang je visok i može im se dati samo mehr koji priliči njihovom položaju. Sada nemam uza se novaca, pa neka pričeka dok mi stigne tovar. Ja imam mnogo blaga. Treba da podijelim pet hiljada kesa za nju, da siromašnima i jadnicima razdijelim hiljadu kesa za onu noć kada joj odem u đerdek, hiljadu kesa moram dati svatovima, hiljadu kesa za hranu vojnicima i ostalima. Potrebno mi je stotinu dragulja da ih dam princezi na dan svadbe, stotinu dragulja da razdijelim robinjama i slugama. Svakome treba da dam po jedan dragulj kako bi uvažavali nevjestu. Moram obući hiljadu golih siromaha, a moram i sadaku dijeliti. Tako nešto moguće je tek kada stigne tovar, a ja imam svega u izobilju. Nakon prispjeća tovara, neću brinuti za sve te troškove.

Vezir ode i kaza caru šta mu je rekao Maruf, a car reče:

- Kad on sve tako hoće, kako možeš reći da je varalica i lažov?

- Ja to i dalje govorim.

Car izgrdi i ispsova vezira govoreći:

- Života mi moga, ako se ne okaniš takvih riječi, ja ću te pogubiti! Nego, idi Marufu i dovedi mi ga pa ću se ja s njim sporazumjeti.

Vezir ode Marufu i reče mu:

- Hajde da porazgovaraš s carem!

- Slušam i pokoravam se - na to će Maruf, pa ode caru koji mu reče:

- Nemoj se time pravdati, jer moja riznica je puna. Uzmi ključeve i troši za što god ti treba: dijeli kome hoćeš, odijevaj siromašne, i uopće radi kako ti je volja. Mojoj kćeri i robinjama nemoj davati, a kada ti stigne tovar, čašćavaj svoju ženu kako hoćeš. Ja ću čekati novac za nju dok ti ne dođe tovar. Između mene i tebe uopće nema razlike.

Zatim car naloži šejhulislamu da ih vjenča, te ovaj vjenča carevu kćer i trgovca Marufa. Car se prihvati priprema za pir, pa naredi da okite grad, oglasiše se bubnjevi, postaviše se sofre s najraznovrsnijom hranom i dođoše najbolji zabavljači.

Maruf je sjedjeo na stolici u divanu, dok su pred njega dolazili zabavljači, mađioničari, opsjenari, gimnastičari. On je naređivao haznadaru:

- Donesi zlata i srebra!

Rizničar je donosio zlata i srebra, a Maruf je obilazio zvanice dajući šaku dukata svakom igraču, darivajući prosjake i bijednike, odijevajući gole. Bila je to bučna svadba. Haznadar je stalno donosio novac iz rizice ne uspijevajući ga nanijeti. Vezirovo srce zamalo što nije prepuklo od bijesa, ali nije mogao ništa reći. Trgovac Alija bio je zabezeknut takvim rasipanjem novca, te je govorio Marufu:

- Za ime Boga, čovječe? Zar ti nije bilo dosta što si spiskao novac trgovaca, pa sada rasipaš i carev novac?

- To nema nikakve veze! Kada mi stigne tovar, nadoknadit ću to caru s kamatom.

Maruf je i dalje razbacivao novac misleći: "K vragu sve! Neka bude što će biti! Od sudbine se pobjeći ne može!"

Svadba je trajala četrdeset dana, a četrdeset i prvoga dana prirediše privođenje nevjeste ispred koje su išli svi emiri i oficiri. Kada je dovedoše Marufu, on poče sipati novac po glavama ljudi. Dok su oni priređivali veličanstveno privođenje nevjeste, Maruf je rasipao novac u ogromnim količinama. Kada ga odvedoše u đerdek princezi, Maruf sjede na visoku sećiju, a ljudi spustiše paravane, zatvoriše vrata i odoše ostavivši ga s nevjestom.

Maruf je pljeskao rukom o ruku sjedeći tužno neko vrijeme i govoreći:

- Bože moj, jä čuda li velikoga!

- Živ mi bio, gospodine! Zašto si zabrinut? - upita princeza.

- Kako ne bih bio zabrinut kad mi je tvoj otac učinio nešto što liči na paljenje zelenog usjeva!

- Šta je to učinio moj otac? Reci mi!

- Doveo me je k tebi u đerdek prije nego što je stigao moj tovar, a ja sam htio najmanje stotinu dragulja razdijeliti tvojim robinjama: svakoj po jedan dragulj, da se raduje i da može reći: "Moj gospodar mi je dao dragulj one noći kada je s gospodaricom otišao u đerdek." Tako bi te još više poštovale i uvažavale. Ne bih škrtario dijeleći dragulje, jer ih imam mnogo.

- Nemoj brinuti o tome i ne opterećuj se! Što se tiče mene, ne moraš mi ništa dati, jer ću pričekati dok ti ne stigne tovar. Robinjama također nemoj davati ništa. Hajde, svuci se i uživaj.

Čim stigne tovar, dobit ćemo te dijamante i ostalo.

Maruf ustade i skinu odjeću, pa sjede na postelju i poče milovati ženu. Stavi ruku na njena koljena, a ona mu sjede u krilo, pa položi svoje usne na njegova usta i onda nastupi ono vrijeme kada čovjek zaboravi i oca i majku. Maruf je zagrli i privuče, pa je poče stiskati i privijati na grudi i sisati joj usne dok joj med ne poteče iz usta. Onda Maruf stavi ruku pod njeno lijevo pazuho, te im se u udovima javi želja za zbliženjem. On joj dotače grudi, a onda mu ruka kliznu među djevojčina bedra, te ga ona opasa nogama, a Maruf se prihvati posla vičući:

- O, ti sa dvije koprene!

Zatim Maruf metnu đule, zapali fitilj, nanišani gledajući u nišansku spravu i ispali metak, te se sruši kula sa četiri stupa. I tako se zbi zagonetka o kojoj se niko ne raspituje. Djevojci se ote vrisak koji se ne da izbjeći...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

994. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeset i četvrta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da se djevojci oteo vrisak koji se ne da izbjeći kada joj je trgovac Maruf uzeo nevinost. Bila je to noć koja ne spada u ovosvjetske, jer je to zbliženje dvoje ljudi, grljenje, milovanje, sisanje i probadanje koje traje sve do jutra.

Potom Maruf ode u hamam, pa obuče carsko ruho i izašavši iz hamama, zaputi se u divan caru. Svi u divanu ustadoše dočekujući ga s poštovanjem i uvažavanjem, čestitajući mu i blagosiljajući ga. Maruf sjede pored cara i upita:

- Gdje je haznadar?

- Evo ga, tu je! - odgovoriše ljudi.

- Daj odijela svim vezirima, emirima i drugim uglednicima.

Rizničar donese što je Maruf tražio, a on poče dijeliti svima koji su mu prilazili. Darivao je svakoga u skladu s njegovim rangom.

Trajalo je to dvadeset dana, a njegov tovar, ili nešto slično, nije se pojavljivao. Rizničaru je bilo veoma teško, pa ode caru u vrijeme dok je Maruf bio odsutan. Sjedjeli su sami car i vezir. Rizničar poljubi tlo pred carem i obrati mu se:

- Čestiti care, reći ću ti nešto, jer bi mi mogao prigovoriti da ti nisam kazao. Treba da znaš da je riznica prazna. U njoj nije ostalo ništa osim malo novaca, a za deset dana zatvorit ćemo je praznu.

- Vezire - na to će car - tovar moga zeta kasni i nema nikakvoga glasa o njemu!

- Neka ti se Allah smiluje, čestiti care - nasmija se vezir. - Ti ne mariš za postupke tog vara-

lice i lažova. Tako mi tvoga života, on nema nikakvog tovara, čak ni kuge koja bi nas spasila od njega. Nije prestao varati te dok nije potrošio tvoj novac i oženio se tvojom kćerkom ne davši ništa. Dokle ćeš biti lahkovjeran prema tome lažovu?

- Šta da radim vezire? Kako da saznam istinu o njemu.

- Čestiti care, samo je žena kadra dosegnuti muškarčevu tajnu. Pošalji po svoju kćer. Neka stane iza paravana dok je budem pitao o tome ko je on, zapravo. Ona treba da ispita muža i kaže nam istinu o njemu.

- To nije loše! Života mi moga - reče car - ako se utvrdi da je varalica i lažov, umorit ću ga najgorom smrću.

Potom car odvede vezira u gostinsku sobu, pa posla po svoju kćer koja stade iza paravana. Sve se to događalo u vrijeme odsustva njenog muža. Princeza dođe i reče:

- Šta želiš, babo?

- Da porazgovaraš s vezirom.

- Šta je, vezire? - upita ga princeza.

- Tvoj muž je uzeo novac tvoga oca. Oženio se tobom bez mehra. Još uvijek nam obećava i odugovlači, a od njegovog tovara nema ni spomena. Sve u svemu, želim da nas obavijestiš o njemu.

- On mnogo priča - reče princeza. - Stalno dolazi i obećava mi dragulje, blago i skupocjeno platno, a ništa od toga ne vidim.

- Možeš li noćas, gospođo, povesti razgovor s njim i reći mu: "Kaži mi istinu i nemoj se ničega bojati. Sada si mi muž i neću dopustiti da te neko napada. Reci mi istinu, a ja ću smisliti kako da se izvučeš." Ispituj ga izokola iskazujući mu ljubav, a potom nam kaži istinu o njemu.

- Znam ja, babo, kako ću ga ispitati - reče princeza i ode.

Poslije večere dođe joj muž kao i obično, te ona ustade, uze ga pod ruku i poče se lukavo umiljavati, a ženskim lukavstvima nema kraja kada muškarci treba da im nešto učine. Nadmudrivala ga je i kada vidje da joj pripada cijelim bićem, princeza mu reče:

- Mili moj! Očinji vide i plode srca moga! Ne dao mi Bog da budem bez tebe i neka nas sudbina ne rastavi! Srce mi je puno ljubavi prema tebi. Strast mi dušu sažiže i nikada ti niko neće učiniti nažao. Željela bih znati istinu, jer od laži nema nikakve koristi i u nje su kratke noge. Dokle ćeš varati i lagati moga oca? Bojim se da se ne obrukaš prije nego što smislimo neko lukavstvo, a onda će te on ščepati. Reci mi istinu, pa će biti sve dobro. Čim mi budeš rekao istinu, ne boj se da će ti išta nauditi. Dokle ćeš se predstavljati kao trgovac i bogat čovjek, te da imaš tovar robe? Prošlo je mnogo vremena otkako govoriš: moj tovar, moj tovar, a o tovaru nema ni traga ni glasa. Na licu ti se vidi zabrinutost zbog toga. Ako ne govoriš istinu, reci mi, a ja ću smisliti kako da se izvučeš, s Božijom pomoći.

- Kazat ću ti istinu, pa ti čini kako ti je volja.

- Govori, ali neka bude istina. Istina je lađa spasa, a čuvaj se laži jer laž sramoti onoga ko se njome služi. Divno je neko rekao:

Kad kazuješ, neka bude istina cijela,
Makar te ona kao živa vatra sažegla.

Traži zadovoljstvo Božije jer je najgluplje stvorenje
Koje srdi Boga za ljudsko zadovoljenje.

- Gospo moja - reče Maruf - znaj da ja nisam trgovac. Nemam nikakvog tovara, niti prebijene pare. U svojoj zemlji bio sam obućar. Imao sam ženu po imenu Fatima Balegarka i zbilo mi se s njom tako i tako.

Maruf ispriča princezi cijelu priču, a ona se nasmija i reče:

- Ti si vješt lažov i varalica!

- Neka Allah dâ da čuvaš mahane i poroke!

- Moga oca si prevario i zaveo silnom hvalisavošću, tako da me udao za te zbog vlastite pohlepe. Zatim si proćerdao sav njegov novac i vezir je zbog toga podozriv prema tebi. Koliko puta je pred ocem govorio da si varalica i lažov! Međutim, otac nije prihvaćao to što govori jer me je vezir nekada prosio, a ja nisam pristala da mi bude muž i ja njemu žena. Kako je vrijeme prolazilo, mome ocu je postajalo sve nelagodnije, te mi reče: "Ispitaj ga!" Ispitala sam te i otkrila ono što si tajio. Moj otac hoće da te svakako kazni zbog toga, ali si ti postao moj muž i ne dopuštam da ti se desi neko zlo. Ako kažem ocu ovo što si rekao, uvjerit će se da si varalica i lažov, da obmanjuješ carske kćeri i trošiš im imovinu pa ti neće oprostiti, nego će te zasigurno smaknuti. Među ljudima će se pronijeti vijest da sam se udala za varalicu i lažova, pa ću se obrukati. Ako te otac smakne, možda će osjetiti potrebu da me uda za drugoga, a ja neću pristati makar umrla. Sada ustani, obuci carsko ruho, pa ponesi pedeset hiljada dinara moga novca. Uzjaši rasnog konja i zaputi se u neku zemlju u kojoj očeva vlast nema dometa. Radi tamo kao trgovac. Napiši mi jedno pismo i pošalji ga po glasniku koji će mi ga krišom donijeti. Treba da znam u kojoj si zemlji kako bih ti mogla slati sve što mi padne šaka i da bi se ti obogatio. Ako umre babo i pošaljem ti glasnika, doći ćeš uz počasti i poštovanje. Ukoliko umreš ti, ili se ja preselim milosti svevišnjeg Allaha, sastat ćemo se na Sudnjem danu. Najbolje će biti da tako postupimo. Dokle god smo ti i ja živi i zdravi, neću prestajati da ti pišem i novac šaljem. Ustani prije nego što svane i sveopća opasnost na te se nadvije.

- Ja sam u tvojim rukama i hoću da se oprostimo tako što ćemo voditi ljubav.

- Dobro - prihvati princeza.

Maruf je obljubi, pa se opra i obuče ropsko ruho. Onda naredi konjušaru da mu spremi jednog od najboljih konja, te mu opremiše rasnoga konja. Maruf se oprosti sa ženom i napusti grad na samom izmaku noći, otisnuvši se na put. Ko god ga je vidio, mislio je da je to carski rob na putovanju zbog nekog posla.

Sutradan, princezin otac dođe s vezirom u odaju za sjedenje. Otac posla po princezu i kada ova dođe iza paravana, otac joj reče:

- Šta imaš reći, kćeri?

- Velim: Neka Allah ocrni obraz tvome veziru zato što je on htio ocrniti obraz meni i mome mužu!

- Kako to? - upita car.

- Jučer mi dođe muž i prije nego što sam mu uspjela reći ono što si mi kazao, pojavi se evnuh Ferdž koji mi donese pismo i reče:

- Pod dvorskim prozorom stoji deset robova koji mi dadoše ovo pismo i rekoše: "U naše ime, ljubi ruke trgovcu gospodinu Marufu i daj mu ovo pismo. Mi smo njegovi robovi uz njegov tovar. Čuli smo da se oženio carevom kćeri, pa smo došli da ga obavijestimo o tome šta nam se usput dogodilo." Ja uzeh pismo i vidjeh da u njemu piše: "Od pet stotina robova njegovoj visosti, gospodinu trgovcu Marufu. Obavještavamo te o sljedećem: Kada si otišao od nas, napadoše nas beduini. Bilo ih je dvije hiljade konjanika, a nas pet stotina robova. Između nas i beduina zametnu se krvav boj, jer su nam stali na put. Trideset dana smo ratovali s njima i to je razlog što smo ti zakasnili..."

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

995. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeset i peta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je careva kćer rekla ocu:

- Mome mužu stiglo je od njegovih ljudi pismo u kome je pisalo: "...Beduini su nam stali na put i to je razlog što smo ti zakasnili. Oteli su nam dvije stotine tovara tkanine i pobili nam pedeset robova." Kada je to čuo, Maruf reče: "Bog ih prokleo! Kako su mogli ratovati s beduinima radi dvije stotine tovara robe? Šta je dvije stotine tovara! Nije trebalo da kasne zbog toga! Dvije stotine tovara vrijedi sedam hiljada dinara. Treba da odem k njima i požurim ih. To što su uzeli beduini ne umanjuje tovar, niti mi to nešto znači. Smatrat ću da sam im dao te tovare kao sadaku." Potom muž ode od mene smijući se, ne žaleći imovinu koju je izgubio, niti pogibiju svojih robova. Kada on izađe, pogledah kroz prozor na dvorcu, i ugledah deset robova koji su donijeli pismo. Bili su nalik na mjesec i svaki je imao odijelo vrijedno hiljadu dinara. Moj otac nema nijednog roba sličnog nekom od njih. I Maruf ode s tim robovima što su donijeli pismo da dovede svoj tovar. Hvala Allahu koji mi ne dade da mu kažem ono što si mi naredio, jer bi ismijao i mene i tebe. Možda bi me počeo smatrati manje vrijednom i možda bi me zamrzio. Sva sramota potiče od vezira koji priča o mome mužu nešto što mu ne priliči.

- Kćeri moja - reče car - imovina tvoga muža velika je i on neće ni razmišljati o tome. Otkako je stigao u našu zemlju, on dijeli sadaku siromašnima. Ako Bog da, uskoro će dovesti to-

var i imat ćemo od njega mnogo dobra.

Zatim car poče tetošiti kćer grdeći vezira, te tako djevojka uspije prevariti oca.

Što se tiče trgovca Marufa, on uzjaha divnoga konja i zaputi se preko stepa i pustara, smušen i ne znajući u koju zemlju da pođe. Patio je zbog rastanka sa ženom toliko da je zaplakao. Moren ljubavlju i strašću, recitirao je stihove:

Bili smo zajedno pa nas sudba prevari i rastavi;
Zbog okrutnosti njene srce se u plamenu istopi.

Zbog rastanka s dragom, oči mi počeše suziti:
Rastanak je to, a kada ćemo se opet sastati?

Mjeseče sjajni što tako jarko blistaš sada,
Zbog ljubavi za te srce moje evo se kida!

Kamo sreće da se s tobom nisam ni sastao
Jer nakon radosti zbliženja jad sam kušao!

Maruf ne prestaje svoju Dunju strasno ljubiti;
Umre li ljubeći je, ona će vječno živjeti.

O, sunce jarko, jesi li u stanju shvatiti
Srce Marufovo što počinje ljubavlju plamtjeti?

Hoće li nas opet jednom zbližiti sudbina,
Hoće li nas opet radovati ta sretna blizina?

Da li će nas dvorac dragi opet grliti
I granu vitku da li ću u njemu privijati?

Mjseče sjajni, neka nam lik tvoj blista
Kao sunce i ljepota njegova čista!

Svu čežnju i sve jade spreman sam podnositi,
Jer sreća u ljubavi zna i čemer donositi.

Kada završi pjesmu, Maruf gorko zaplaka. Svi putevi izgledali su mu zatvoreni, te je više volio umrijeti nego živjeti. Zatim nastavi ići kao omamljen silnom smušenošću. Putovao je do podneva, dok ne stiže do jednog malog naselja, pa nedaleko od njega ugleda orača koji je orao sa dva vola. Marufa je morila glad, te dođe oraču i reče mu:

- Es-selamu alejkum!

Čovjek mu odgovori na pozdrav i dodade:

- Dobro došao, gospodine! Jesi li ti neki carski rob?

- Jesam - odgovori Maruf.

- Ostani kod mene u gostima.

Maruf shvati da je to darežljiv čovjek, te mu reče:

- Brate, ne vidim da imaš nešto čime bi me mogao nahraniti. Kako me onda možeš pozivati?

- Ima nafake, gospodine - na to će orač. - Odsjedni, a naselje je blizu. Ja ću otići i donijeti ručak tebi i hranu tvome konju.

- Pošto je naselje blizu, ja ću otići tamo za isto vrijeme koje je tebi potrebno, pa ću kupiti nešto u čaršiji i pojesti.

- Gospodine, to naselje je seoce i u njemu nema čaršije. Ne može se ništa prodati ni kupiti. Zaklinjem te Bogom da odsjedneš kod mene i učiniš mi na volju. Poći ću u naselje i brzo se vratiti.

Maruf sjaha, a seljak ga ostavi i ode u naselje da mu donese ručak. Maruf sjede da ga pričeka razmišljajući: "Odvojih tog sirotog čovjeka od njegova posla. Zato ću ja orati umjesto njega dok se ne vrati i tako mu nadoknaditi vrijeme koje je izgubio."

I Maruf dohvati plug pa potjera volove. Orao je malo, kad plug zape za nešto i životinje se zaustaviše. Maruf ih potjera, ali nisu mogli poći. On pogleda plug i vidje da je zapeo za nekakvu zlatnu halku. Trgovac skinu zemlju s nje i vidje da se halka nalazi na sredini mramorne ploče velike kao mlinski kamen. Poče poslovati oko ploče dok je ne pomaknu s mjesta, pa se ispod nje ukaza prostorija sa stepenicama. Maruf se spusti niz stepenice i nađe se u prostoriji nalik na hamam sa četiri paviljona. Prvi je od vrha do dna bio pun zlata; drugi je bio pun smaragda, bisera i merdžana; treći je bio pun safira; četvrti paviljon bio je pun dijamanata, nakita i svih vrsta dragulja. Nasred toga mjesta nalazio se sanduk od čistoga kristala, pun izvanrednih dragulja od kojih je svaki bio velik kao lješnjak. Na sanduku je stajala zlatna seharica velika kao limun.

Kada to vidje, Maruf se zabezeknu i silno obradova, te uskliknu:

- Što li bi to moglo biti u ovoj maloj sehari?

On otvori seharicu i ugleda u njoj zlatan prsten na kome su bila ispisana neka imena i čarobni zapisi nalik na mravlje tragove. Maruf protrlja prsten i neko se oglasi:

- Evo me! Evo me, gospodaru! Što tražiš, dobit ćeš! Hoćeš li da podignem naselje ili da razorim kakav grad; da ubijem cara ili da stvorim rijeku, ili želiš nešto slično tome? Sve što zatražiš, bit će izvršeno s dopuštenjem svemogućeg Gospodara, Tvorca noći i dana.

- Ko si ti i šta si, stvorenje moga Gospodara? - upita Maruf.

- Ja sam sluga ovoga prstena koji služi njegovoga vlasnika. Sve što zaželi, ja mu učinim i bez pogovora izvršavam njegova naređenja. Ja sam sultan mnoštva džina. Moja vojska broji sedamdeset i dva plemena, a svako pleme ima po sedamdeset i dvije hiljade boraca među kojima je hiljadu onih što komanduju hiljadi marida, svaki marid komanduje hiljadi gardista, svaki gardista komanduje hiljadi šejtana, a svaki šejtan hiljadi džina. Svi oni meni se pokoravaju i ne mogu mi se suprotstaviti. Ja sam začaran u ovaj prsten čijem vlasniku se ne mogu suprotstaviti. Evo, ti si zagospodario prstenom i ja sam postao tvoj sluga. Traži što hoćeš, a ja ću slušati tvoje

riječi i izvršavati zapovijesti. Ako ti budem potreban bilo kada, na kopnu ili na moru, protari ovaj prsten i ja ću biti kod tebe. Pazi da ne protareš prsten dva puta uzastopce, jer ćeš me sažeći vatrom ovih imena. Tako ćeš ostati bez mene i kajati se poslije. Kazao sam ti ko sam i to je sve...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

996. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeset i šesta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care da je sluga toga prstena kazao Marufu ko je, a Maruf ga upita:

- Kako ti je ime?

- Abu-s-Seadat - odgovori sluga prstena.

- Abu-s-Seadate, kakvo je ovo mjesto i ko te je zatočio u ovu kutiju?

- Gospodaru, ovo je skrovište za blago koje se zove blago Šeddada ibn Ada, a on je podigao Irem, grad na stupovima kakvog nigdje na svijetu nema. Ja sam bio njegov sluga dok je bio živ i ovo je njegov prsten koji je metnuo u svoju riznicu, a sada je pripao tebi.

- Jesi li u stanju iznijeti na površinu zemlje sve što se ovdje nalazi?

- Da, to je za me vrlo jednostavno.

- Onda iznesi sve. Nemoj ništa ostaviti.

Abu-s-Seadat učini išaret rukom prema zemlji i ona se rascijepi, te se on izgubi za neko vrijeme, a onda se pojaviše mladi momci divnih lica. Nosili su zlazne korpe koje su i same bile pune zlata. Ispraznište ih i pođoše ponovo. Prenosili su tako zlato i dragulje i za kratko vrijeme rekoše:

- U skrovištu više nije ništa ostalo.

Onda se pojavi Abu-s-Seadat i reče:

- Vidiš da smo prenijeli sve iz skrovišta.

- Kakvi su ovo momci? - upita Maruf.

- To su moji sinovi, jer ovo je posao koji ne zaslužuje da pozivam pomoćnike. Moji sinovi su ti obavili posao i bila im je čast da te služe. Zahtijevaj drugo šta želiš!

- Možeš li mi dovesti mazge i donijeti sanduke, pa ovo blago smjestiti u njih i onda ih natovariti na mazge?

- To je vrlo jednostavno! - reče džin i povika iz sveg glasa, pa se pojaviše njegovi sinovi kojih je bilo osam stotina. Džin im reče:

- Neka se neki od vas pretvore u mazge, a drugi u tako lijepe robove da nijedan car nema ni takve kao što je najgori među vama. Neka se neki pretvore u goniče, a neki u sluge.

Sinovi učiniše kako im je naredio, a onda džin pozva pomoćnike koji se pojaviše i on im naredi da se neki pretvore u konje osedlane zlatnim sedlima optočenim dijamantima. Vidjevši sve to, Maruf reče:

- Gdje su sanduci?

Donesoše mu sanduke, te im se Maruf obrati:

- Stavljajte zlato i nakit u odvojene sanduke!

Sluge staviše kako im je rečeno, pa natovariše sanduke na tri stotine mazgi i onda Maruf reče:

- Abu-s-Seadate, možeš li mi donijeti tovare skupocjenih tkanina?

- Želiš li egipatsko platno, ili sirijsko, perzijsko, indijsko, bizantsko?

- Daj mi iz svake zemlje stotinu tovara na stotinu mazgi.

- Gospodaru, daj mi vremena kako bih mogao organizirati pomoćnike za taj posao. Naredit ću svakoj grupi da ode u jednu zemlju i donese stotinu tovara platna. Pomoćnici će se pretvoriti u mazge i donijeti tovare robe.

- Koliki rok tražiš? - upita Maruf.

- Koliko traje jedna mrkla noć. Neće se dan ni zabijeliti, a ti ćeš imati sve što želiš.

- Dajem ti toliko vremena - reče Maruf, pa naredi slugama da mu podignu šator. Oni mu podigoše šator i kad sjede, donesoše mu sofru, a onda mu Abu-s-Seadat reče:

- Gospodaru, sjedi pod šatorom, a moji sinovi će te čuvati. Ne boj se ničega. Ja odoh sakupiti pomoćnike i poslati ih da ti obave posao.

Abu-s-Seadat ode svojim putem, a Maruf sjede pod šator za sofru, dok su pred njim stajali džinski sinovi u obličju robova, slugu i evnuha. I dok je on tako sjedio, pojavi se onaj seljak noseći veliku zdjelu leće i torbu punu ječma. Seljak vidje razapet šator i robove kako stoje držeći ruke na grudima. On pomisli da je stigao car na to mjesto, pa stade zaprepašten i pomisli: "Kamo sreće da sam za cara zaklao dvije kokoši i ispekao ih na kravljem maslu!"

Seljak se htjede vratiti da zakolje dvije kokoši kako bi ugostio cara, a Maruf ga ugleda pa povika za njim i reče robovima:

- Dovedite ga!

Robovi mu donesoše seljaka zajedno sa zdjelom leće, te ga Maruf upita:

- Šta je ovo?

- Ovo je tvoj ručak i hrana za tvoga konja. Nemoj mi zamjeriti, ali nisam mislio da će car doći ovamo. Da sam to znao, zaklao bih za njega dvije kokoši i lijepo ga ugostio.

- Nije car došao - reče Maruf - već sam to ja, njegov zet. Bio sam se sporječkao s carem, pa mi je poslao svoje robove koji su me izmirili s njim. Sada hoću da se vratim u grad. Ti si mi napravio zijafet ne znajući za sve to. Primam tvoj zijafet makar bila i leća. Neću jesti ništa drugo nego to.

Maruf reče seljaku da metne leću nasred sofre, pa se sit najede. Što se tiče seljaka, on napuni trbuh tim divnim jelima. Potom Maruf opra ruke i dopusti robovima da jedu, te oni po-

jedoše ostatke sa sofre. Kada se isprazni zdjela, Maruf je napuni zlatom i reče:

- Odnesi je kući, pa dođi kod mene u grad i ja ću te počastiti.

Seljak uze zdjelu punu zlata, potjera volove i ode u svoje selo misleći da je to carski zet.

Maruf zanoći bezbrižan i veseo. Dođoše mu mlade djevojke iz skrovišta pa počeše svirati i igrati pred njim. On provede noć koja se ne može ubrojati u ovozemaljske.

Tek što osvanu jutro, podiže se prašina, a kada se raziđe, ukazaše se mazge teško natovarene. Bilo je sedam stotina mazgi natovarenih platnom, a oko njih su bile sluge, goniči, nosači i lučonoše. Abu-s-Seadat je jahao na jednoj mazgi kao vođa karavana. Ispred njega se kretala nosiljka sa četiri kugle od suhoga zlata, ukrašena draguljima. Kada stiže do šatora, on sjaha, poljubi tlo i reče:

- Gospodaru, posao je potpuno i besprijekorno obavljen. U ovoj nosiljci je odijelo iz skrovišta blaga, a takvoga odijela nemaju ni carevi. Obuci ga, pa se popni u nosiljku i zapovijedaj nam šta želiš.

- Abu-s-Seadate, želim napisati jedno pismo koje ćeš odnijeti u grad Hitanu-l-Hatan. Ući ćeš mome puncu, ali samo u obličju sjajnoga glasnika.

- Slušam i pokoravam se - reče džin, a Maruf napisa pismo, i zapečati ga. Abu-s-Seadat uze pismo i odnese ga caru koga zateče kako govori:

- Vezire, srce mi strepi za zetom! Bojim se da su ga ubili beduini. Da mi je znati kamo je otišao da pođem za njim s vojskom! Kamo sreće da mi je to rekao prije nego što si otišao!

- Neka ti se Allah smiluje zbog te lahkovjernosti! - reče vezir. - Nek si ti živ i zdrav, ali taj čovjek je shvatio da smo ga otkrili, pa se uplašio bruke i pobjegao. On nije ništa drugo do lažov i varalica.

U tom času uđe glasnik i poljubi tlo pred carem poželivši mu dugovječnost, slavu i blagostanje, a car ga upita:

- Ko si ti i šta hoćeš?

- Ja sam glasnik. Šalje me tvoj zet koji dolazi s karavanom. Poslao je po meni pismo. Evo ga!

Car uze pismo u kome je pisalo: “Srdačni selami mome puncu caru. Stigao sam s karavanom. Izađi mi na doček s vojskom.”

- Bog ti obraz ocrnio, vezire! - povika car. - Dokle ćeš kaljati čast moga zeta optužujući ga da je lažov i varalica? Evo stigao je s karavanom. Ti si običan hrsuz!

Vezir obori pogled prema zemlji, postiđen i posramljen, te reče:

- Čestiti care, ja sam tako pričao samo zbog toga što dugo nema karavana, pa me bilo strah da ćeš izgubiti novac.

- Hrsuze! Šta je moj novac prema onome što on donosi! On će mi za to donijeti pravo izobilje.

I car naredi da okite grad, a onda ode kćeri i reče joj:

- Muštuluk! Tvoj muž će uskoro stići s karavanom. Poslao mi je pismo o tome. Evo, odoh mu u susret.

Čudeći se tome, kćer pomisli: "To je zaista neobično! Da li on to tjera šalu sa mnom i ismijava me? Možda je htio da me iskuša kada mi je rekao da je Maruf siromah. U svakom slučaju, hvala Allahu što se njegov ugled nije srozao."

U međuvremenu, trgovac Alija vidje da se kiti grad pa se poče raspitivati šta je uzrok tome. Rekoše mu da trgovcu Marufu, carevom zetu, stiže tovar.

- Allahu ekber![74] - zaprepasti se Alija. - Kakav je ovo zaplet? Došao mi je kao siromah bježeći od svoje žene. Otkuda mu sad stiže tovar? Možda je careva kćer smislila nešto plašeći se bruke. Uostalom, ništa nije nemoguće kod careva. Neka ga uzvišeni Allah zaštiti i sačuva od sramote!"

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

997. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeset i sedma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je trgovac Alija pitao zašto se kiti grad, pa kada mu rekoše istinu, on prouči dovu za Marufa, govoreći:

- Neka ga uzvišeni Allah zaštiti i sačuva od sramote!

Ostali trgovci se obradovaše zbog novca koji im je bio uzeo. Onda car sakupi vojsku i pođe. Za to vrijeme Abu-s-Seadat se vratio Marufu i saopćio mu da je predao pismo. Maruf mu zapovijedi:

- Tovarite!

Sluge i robovi natovariše robu, a Maruf obuče ono odijelo iz riznice i sjede u nosiljku, tako da je bio dostojanstveniji i uzvišeniji od cara hiljadu puta. Kada stiže do polovine puta, susrete ga car s vojskom. Došavši do Marufa, car ga ugleda u tome odijelu kako sjedi u nosiljci, pa pohita k njemu i pozdravi ga. Svi državni prvaci pozdraviše Marufa i pokaza se da je on bio iskren, a ne lažov. Maruf uđe u grad u povorci zbog koje bi lavu pukao žučni mjehur. Trgovci pohrliše ljubeći zemlju pred njim. Onda trgovac Alija reče Marufu:

- Uspjelo ti je da to izvedeš, varalico nad varalicama! Uostalom, to si i zaslužio. Neka te Allah nagradi obiljem svoje dobrote!

Maruf se samo nasmija. Kada uđe u saraj, sjede na tron i reče:

- Nosite tovare blaga u riznicu moga punca cara, a tovare tkanina donesite ovamo.

Donesoše mu tovare tkanina i počeše otvarati balu za balom vadeći sadržinu. Tako otvoriše sedam stotina bala. Maruf uze najljepše i reče:

- Odnesite ovo carevoj kćeri i neka ih podijeli svojim robinjama. Ponesite joj i ovaj sanduk dragulja i dajte joj da ga razdijeli robinjama i slugama.

74 *Allah je najveći*. Ovaj eksklamativ koristiti se i pri izražavanju čuđenja.

Zatim poče dijeliti trgovcima platno otplaćujući dug. Ko mu je pozajmio hiljadu dinara, Maruf je davao platna u vrijednosti od dvije hiljade, pa i više. Onda poče dijeliti siromašnima i bijednima, dok je car sve to posmatrao, nemoćan da mu se suprotstavi. Maruf je dijelio i darivao dok ne razdijeli sedam stotina tovara. Zatim se okrenu vojnicima i poče im dijeliti nakit, smaragde, safire, bisere, merdžane i drugo. Dragulje je dijelio samo šakom i ne brojeći. Najzad mu car reče:

- Dosta je dijeljenja, sinko, jer je od karavana ostalo tek nešto malo.

- Imam ja mnogo toga - reče Maruf koji se već pročuo po iskrenosti, tako da niko nije mogao reći da laže. Dijelio je nemilice, jer mu je sluga prstena donosio što god bi zatražio. Onda haznadar dođe caru i reče mu:

- Čestiti care, riznica je puna. Nema mjesta za ostatak tovara. Još ima zlata i nakita. Gdje da ga stavimo?

Car mu kaza za neko drugo mjesto.

Kada Marufova žena vidje sve to, silno se obradova i razmišljala je čudeći se: "Odakle li mu je stiglo sve ovo blago?" Trgovci su se također radovali i blagosiljali ga što ih je darivao.

Trgovac Alija bio je zabezeknut i razmišljao je: "Šta li je sve lagao i petljao da bi došao do ovoga blaga? Da je to blago careve kćeri, ne bi ga tako dijelio siromašnima. Divno li je neko rekao:

Kada te car nad carevima dariva,
Ne pitaj nikad zašto tako biva.

Kome hoće, Allah će udijeliti
I zato valja pristojan čovjek biti.

Car nije mogao doći k sebi od čuda gledajući šta radi Maruf, kako velikodušno i darežljivo dijeli blago.

Poslije toga Maruf ode svojoj ženi koja ga dočeka smiješeći se i likujući. Poljubi mu ruku i reče:

- Jesi li mi se rugao ili si me iskušavao kada si govorio da si siromašan i da bježiš od žene? Hvala Allahu što ti nisam srozala ugled. Ti si moj mili i niko mi nije draži od tebe, bio bogat ili sirmašan. Međutim, želim da mi kažeš šta si htio s tom pričom.

- Htio sam te iskušati da bih vidio da li me zaista voliš, ili je to zbog novca i pohlepe. Međutim, pokazalo se da me iskreno voliš. Pošto sam saznao da me uistinu voliš, držim do tebe i znam koliko mi vrijediš.

Zatim se Maruf osami, protrlja prsten i pojavi se Abu-s-Seadat koji reče:

- Ovdje sam! Traži što želiš!

- Hoću haljinu iz skrovišta blaga za svoju ženu i nakit iz te riznice. U nakitu mora biti ogrlica u kojoj ima četrdeset unikatnih dragulja.

- Slušam i pokoravam se - reče Abu-s-Seadat i donese mu što je tražio.

Pošto otpusti slugu prstena, Maruf ponese haljinu i nakit svojoj ženi, stavi ih pred nju i reče:

- Uzmi ovo i obuci!

Kada to vidje, ženi pamet stade zbog radosti. U nakitu ona vidje dvije zlatne grivne za noge, optočene čarobno urađenim draguljima. Tu su bile grivne, minđuše i pojas neprocjenljive vrijednosti. Žena obuče haljinu i stavi nakit, pa reče:

- Gospodine, čuvat ću ovo za svečane prilike i praznike.

- Nosi ih stalno, jer ja imam mnogo toga - na to će Maruf.

Žena obuče haljinu, a robinje je ugledaše, pa se obradovaše i počeše joj ljubiti ruke. Maruf ih ostavi i odvoji se, pa protrlja prsten i kada se pojavi njegov sluga, Maruf mu reče:

- Donesi mi stotinu haljina s nakitom za njih.

- Slušam i pokoravam se - reče džin pa mu donese haljine i uz svaku haljinu nakit.

Maruf uze odjeću, pa pozva robinje koje dođoše i on svakoj robinji dade po haljinu. One se obukoše dobivši izgled hurija. Princeza je bila među njima kao mjesec među zvijezdama. Jedna robinja obavijesti cara o tome, te on uđe svojoj kćeri i vidje da su ona i robinje takve da bi zadivile svakoga ko bi ih vidio. Car se nije mogao načuditi, te izađe, pozva vezira i reče mu:

- Vezire, zbilo se to i to! Šta veliš o tome?

- Čestiti care - na to će vezir - ovako nešto ne čine trgovci, jer kod trgovca komad platna stoji godinama i prodaje ga samo ako će zaraditi. Kako trgovci mogu biti ovako velikodušni? Otkud trgovcima toliki novac i dragulji kakvih ima malo i u careva? Otkud mu takvi tovari? To mora imati nekog uzroka. Ako me budeš slušao, ja ću saznati istinu.

- Slušat ću te, vezire - reče car, a vezir dodade:

- Sastani se s njim, pa izigravajući prijatelja, zapodjeni razgovor. Reci mu: "Zete, htio bih s tobom i vezirom poći u vrt da prošetamo." Kada izađemo u vrt, poslužit ćemo piće, pa ga silom napij toliko da pamet izgubi. Tada ćemo ga pitati za istinu, a on ća nam odati tajnu, jer vino je izdajica. Divno je neko rekao:

Kad vina se napismo i kad ono daspije
Do mjesta tajni, rekoh: "Dosta je!"

Jer bojah se da će me vino opiti
I da ću kajući se tajnu odati.

Kada nam Maruf kaže istinu, znat ćemo o čemu se zapravo radi i činit ćemo s njim šta budemo zaželjeli. Inače se bojim ove situacije zbog tebe, jer može poželjeti vlast, pa će primamiti vojsku svojom velikodušnošću i rasipanjem novca, te će tebe svrgnuti i oteti carstvo.

- Imaš pravo - reče car...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

998. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeset i osma noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je vezir smislio takav plan za cara koji mu je odobrio:

- Imaš pravo.

Dogovorivši se tako, oni provedoše noć, a sutradan car ode u divan i sjede, kad uđoše ožalošćene sluge i konjušari.

- Šta se dogodilo? - upita ih car.

- Čestiti care - rekoše mu - konjušari su istimarili konje, dali zob njima i mazgama koje su donijele tovar, a jutros vidjesmo da su robovi pokrali konje i mazge. Pretražismo štale, ali ne nađosmo ni konje ni mazge. Uđosmo na mjesto gdje su bili robovi, ali ne vidjesmo tamo nikoga, niti znamo kako su pobjegli.

Car se začudi jer je mislio da su ti pomoćnici pravi konji, mazge i robovi, a nije znao da su to pomoćnici začaranog džina.

- Prokletnici! - povika car. - Kako su mogli pobjeći, a da vi ne primijetite hiljadu životinja, te pet stotina robova i slugu?

- Ne znamo kako su pobjegli!

- Odlazite pa kad vaš gospodar izađe iz harema, vi mu to kažite!

Sluge odoše od cara i sjedoše zbunjeni. Dok su oni tako sjedjeli, Maruf izađe iz harema i vidjevši ih zabrinute, upita:

- Šta se dogodilo?

Ispričaše mu šta se dogodilo, a Maruf reče:

- Nisu oni toliko vrijedni da biste se brinuli zbog toga! Idite svojim putem.

Maruf sjede smijući se. Nije se ljutio zbog događaja. Car pogleda vezira u oči i reče mu:

- Kakav je to čovjek za koga novac nema nikakve vrijednosti? Mora postojati neki razlog tome!

Zatim porazgovaraše malo, te car reče:

- Zete, želim da ja, ti i vezir pođemo u bašču da prošetamo. Šta veliš?

- Nije loše - odgovori Maruf, pa se uputiše u bašču u kojoj je bilo svih vrsta voća u paru, žuborećih potoka, visokog drveća i raspjevanih ptica. Uđoše u jedno zdanje koje se nalazilo u bašči, a bilo je takvo da je tjeralo tugu iz srca. Sjedoše tu da razgovaraju, pa vezir poče pripovijedati neobične priče, šale i vesele zgode, te uzbudljive doskočice. Maruf je slušao priče dok ne dođe vrijeme ručku, te postaviše sofru s hranom i rujnim vinom. Kada jedoše, opraše ruke, pa vezir napuni čašu i dade je caru koji ispi čašu. On napuni drugu i reče Marufu:

- Evo ti čaša pića pred kojim umni ljudi vratove povijaju.

- Šta je to, vezire? - upita Maruf.

- To je sijeda djevojka i nevina usidjelica. To je ono što uz radost odvodi ka tajnama, a o čemu je pjesnik kazao:

I barbarske noge znale su ga muljati
Pa se sada glavi svakoj arapskoj sveti.

Sin nevjernih ga nosi kao mjesec u tmini
S očima kojima se podaju grješni.

Divno li je neko rekao:

Kao da je vino i onaj što ga nosi u čašama
Nudeći ga javno strasnim vinopijama

Sunce jarko što u njemu se ogleda,
Kao mjesec u tmini i kao sjajna zvijezda.

Tako je nježno i fino je ono toliko
Da kao duša kola kroz tijelo svekoliko.

Kako je divno rekao pjesnik:

Noć sam proveo s mjesecom što me grlio
I sunce na svodu čaša pri tom sam gledao.

Svu noć sam gledao vatru kojoj se čarobnjaci klanjaju
Kako se meni klanja dok bokali se izlijevaju.

Drugi pjesnik je rekao:

Cijelu dušu ono im je prožimalo
Kao lijek što prožima oboljelo tijelo.

A neki drugi pjesnik je pjevao:

Muljačima se čudim kako pomriješe
A ovu vodu života nama ostaviše!

Još ljepše od toga rekao je Abu Nuvas:[75]

Ne kori me, jer prijekor može podsticati,
Već uzrokom bolesti počni me liječiti.

Vino rujno, ne prestaj sjete razgoniti -
Kad bi kamen dohvatilo, i on bi se znao radovati!

Kad bokale donesoše u mrklu pomrčinu,
Od sjaja njegovoga kuća cijela sinu.

Mladi ljudi ga piju dok pokorna sudbina
Smjerno izlazi ususret njihovim željama.

Djevojka krčag drži kao mladić obučena
Pa zavede ljubavnika i Lutova sina.[76]

Reci onima što tvrde da sve im poznato je
Nešto znaju, a mnogo toga neznano je.

Ljepši od svega su stihovi Ibnu-l-Mutezza:[77]

Al-Đeziru zalij sjenovitu i pošumljenu
I na manastir Abdun prospi kišu obilnu.

Da vino pijem kada su me često budili
U cik zore dok slavuji nisu poletjeli

Čuli su se glasovi monaha što su se molili,
Ti crnorisci što u praskozorje su stenjali.

Kako je mnogo divnih lica bilo među njima
Našminkanih očiju i s oborenim kapcima.

Krišom su mi u košuljama noćnim dolazili,
U strahu i zazirući žurno su koračali.

Svoj obraz sam na put njima prostirao
Smjeran i skute sam za sobom vukao.

Mogli smo se obrukati kada mjesec sinu
Nalik na nokat kad s prsta ga otkinu.

---

75 Rodonačelnik arapske bahijske poezije (757-814). Savremenik i sabesjednik Haruna ar-Rešida.
76 Lutov sin predstavlja aluziju na homoseksualce: mnogi izvori ukazuju na Abu Nuvasovu biseksualnost.
77 Poznati abasidski pjesnik (861-908).

I bi što bi, a neću o tome ni govoriti:
Bilo je dobro, al' nemoj o tome pitati!

Neko je divno kazao:

Bogatiji od svih ljudi sam postao
I plaho, neizmjerno sam se radovao:

Tečno zlato sam uspio otkriti
I u pehare ga počeo točiti.

Divne li su riječi ovoga pjesnika:

Tako mi Boga, alhemiju nisu otkrili
I sve što su kazali o njoj su slagali,

Al' uspiješ li kirat vina na kantar tuge sipati,
U istome trenu ono će se u radost pretvoriti.

Drugi pjesnik je rekao:

Staklarija je teška kada se prenosi prazna
Sve dok se do vrha ne napuni vina rujna.

Tad lahka postane da bi mogla poletjeti -
Tako isto tijela s dušama mogu lebdjeti.

Još jedan pjesnik je rekao:

Čaša i vino velika prava svoja imaju -
Među njima i pravo da se ne zaboravljaju.

Kad umrem, kraj vinove loze će me ukopati
Da mi kosti mrtvom može natapati.

U pustaru me nemojte mrtva sahraniti
Jer me strah kad umrem da neću ga kušati.

Vezir je uporno podsticao Marufa govoreći mu o čarima vina koje bi mu prijalo, recitirao mu pjesme i navodio sjajne priče sve dok Maruf ne iskapi čašu ne želeći poslije toga ništa osim

nje. Vezir mu je stalno sipao, a on je pio uživajući i veseleći se dok mu se razum ne pomuti i dok više nije mogao razlikovati šta valja a šta ne valja. Kada vezir shvati da se Maruf sasvim opio prevršivši svaku mjeru, on mu reče:

- Trgovče Marufe! Tako mi Boga, čudim se odakle ti stižu ti dragulji kakvih nema ni u careva. Života mi, nisam vidio trgovca koji ima tako mnogo novaca kao ti i da je darežljiviji od tebe. Ponašaš se kao car, a ne kao trgovac. Allaha ti, pričaj mi o tome, kako bih mogao znati kolika je tvoja vrijednost i koji rang imaš.

I vezir poče zamajavati i nadmudrivati Marufa koji je bio pomućene svijesti. Maruf mu reče:

- Nisam ja trgovac, niti potičem od careva.

Maruf ispriča veziru cijelu priču o sebi, te vezir reče:

- Allaha ti, gospodine Marufe, pokaži mi taj prsten da vidim kako je napravljen.

Pijani Maruf skinu prsten govoreći:

- Uzmi ga i razgledaj!

Vezir uze prsten, okrenu ga i reče:

- Ako ga protarem, hoće li se pojaviti sluga?

- Hoće. Protari ga, pa će se pojaviti sluga, a ti ga pogledaj.

Vezir protrlja prsten, kad se neko oglasi:

- Evo me, gospodaru! Traži i dobit ćeš! Hoćeš li da razrušim grad, ili da neki grad sagradim? Možda hoćeš da ubijem cara? Što god zatražiš, ja ću za te učiniti bez pogovora.

Vezir pokaza na Marufa i reče slugi:

- Uprti ovoga nesretnika i baci ga u najpustiju zemlju kako u njoj ne bi mogao ništa naći za jelo ni za piće pa da umre od gladi i crkne od jada. I neka niko ne zna za njega.

Sluga ščepa Marufa i poletje s njim između neba i zemlje. Kada to Maruf vidje, bio je siguran da će stradati i da mu se loše piše. Zato zaplaka i reče:

- Abu-s-Seadate, kamo me nosiš?

- Nosim te da te bacim u opustošenu zemlju, primitivni čovječe! Ko još ima takvu hamajliju pa je daje drugima da je gledaju?! Zaslužio si to što te je snašlo! Da me nije strah Allaha, bacio bih te s visine od hiljadu stopa pa ne bi ni dospio do zemlje dok te vjetrovi ne bi iskidali.

Maruf ušuti. Nije govorio ništa dok ga džin ne donese do opustošene zemlje. Tu ga džin baci i vrati se ostavivši ga samog u pustoj zemlji...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

999. NOĆ

Kada nastupi devet stotina devedeset i deveta noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da je sluga prstena uzeo Marufa i bacio ga u jedan

pusti kraj, a onda se vratio ostavivši ga samog.

Pošto vezir prisvoji prsten, on reče caru:

- Eto, vidiš! Nisam li ti rekao da je on lažov i varalica, a ti mi nisi vjerovao?

- Imaš pravo, vezire. Neka ti Allah da zdravlje! Daj mi taj prsten da ga pogledam.

Vezir se ljutito osvrnu i pljunu caru u lice, govoreći:

- Maloumniče, kako da ti ga dam i da ostanem tvoj sluga kada sam ti postao gospodar? Ali, neće tako ostati!

Vezir protrlja prsten, te se pojavi sluga kome vezir reče:

- Nosi ovog primitivca i baci ga na isto mjesto gdje si bacio njegovog prevrtljivog zeta.

Sluga prstena uze cara i poletje s njim, a car mu reče:

- O, stvorenje koje stvori moj Gospodar! Šta sam zgriješio?

- Ne znam - odgovori sluga. - Moj gospodar mi je tako naredio i ja se ne mogu suprotstavljati onome ko ima začarani prsten.

Tako je džin nosio cara i baci ga na mjesto na kome je bio Maruf. Zatim se vrati ostavivši cara koji začu Marufa kako plače, pa mu priđe i sve mu ispriča. Onda sjedoše da plaču nad zlehudom sudbinom. Nisu imali šta jesti ni piti.

Što se tiče vezira, on se, dakle, oslobodi Marufa i cara, pa ustade i napusti vrt. Zatim pozva sve oficire, sazva divan i obavijesti ih o tome šta je učinio s Marufom i carem. Ispriča im priču o prstenu i dodade:

- Ako me ne postavite za svoga cara, naredit ću slugi prstena da vas sve odnese i baci na pusto mjesto, pa ćete pomrijeti od gladi i žeđi.

- Nemoj nam učiniti nažao - rekoše vojnici. - Pristajemo da te postavimo za cara i nećemo se supotstavljati tvojim naredbama.

Tako se dogovoriše da ga postave za cara mimo svoje volje, a on ih bogato nagradi tražeći od Abu-s-Seadeta sve što je htio i ovaj mu je to odmah donosio.

Vezir zasjede na prijestolje i vojnici mu izraziše lojalnost, te on posla poruku carevoj kćeri: "Pripremi se, jer ću ti noćas doći u ložnicu. Želim te."

Princeza zaplaka pateći zbog oca i muža, te poruči veziru: "Pričekaj dok prođe propisani rok, a onda se vjenčaj sa mnom i dođi mi u đerdek u skladu s propisima."

Vezir odgovori na tu poruku: "Ne znam ja ni za kakav propisani rok! Vjenčanje mi nije potrebo, niti hoću da znam za halal i haram. Moram te imati noćas."

Princeza mu poruči smislivši prijevaru: "Onda si mi dobrodošao i nema ničeg lošeg u tome."

Kada stiže takav odgovor, vezir se veoma obradova, jer je bio strasno zaljubljen u princezu. Zato naredi da se iznese hrana narodu i reče:

- Jedite! To je veselje, jer ću noćas poći u ložnicu carevoj kćeri.

Šejhulislam reče veziru:

- Nije u skladu s propisima da ideš princezi dok ne prođe određeno vrijeme i dok se ne vjenčaš s njom.

- Ne znam ja ni za kakav rok, niti za propisel I nemoj mi mnogo pričati!

Šejhulislam ušuti bojeći se zla i samo reče vojnicima:

- To je kafir bez ikakve vjere i principa!

Kada pade večer, vezir ode princezi i vidje da je obukla najljepšu haljinu i da je uređena da ne može biti bolje. Princeza vidje vezira, pa mu pođe u susret smiješeći se i reče:

- Neka je blagoslovljena ova noć! Više bih voljela da si pogubio moga oca i muža.

- Svakako ću ih pogubiti - reče vezir, a princeza mu ponudi da sjedne i poče ga zavoditi. Kada ga poče maziti osmjehujući mu se, vezir se raspameti. Ona ga je obmanjivala nježnostima ne bi li se domogla prstena i njegovu radost u jad pretvorila. Prema njemu je postupala upravo onako kako je neko rekao:

Svojim lukavstvom ja sam postigla
Ono što sabljom nisam mogla

I najzad se domogoh plijena svoga
Što slađe je od voća svakoga.

Dok ga je tako mazila i smiješila mu se, u veziru se uzburka strast, te on zatraži da mu se poda. Kada joj priđe, princeza se odmaku od njega i zaplaka:

- Gospodaru, zar ne vidiš onog čovjeka što nas gleda? Tako ti Boga, sačuvaj me njegova pogleda! Kako me možeš imati dok nas on posmatra?

- Gdje je taj čovjek? - upita vezir srdito.

- Eno ga u samom prstenu! Diže glavu i posmatra nas.

Vezir pomisli da ih sluga prstena posmatra, pa se nasmija:

- Ne boj se! To je sluga prstena. On je pod mojom vlašću.

- Ja se plašim ifrita - reče princeza. - Skini prsten i stavi ga podalje od mene.

Vezir skinu prsten i stavi ga na jastuk. Zatim priđe princezi, ali ga ona tako udari nogom u srce da se vezir prevrnu i izgubi svijest. Ona pozva sluge koje odmah dođoše i princeza im reče:

- Zgrabite ga!

Na vezira nasrnu četrdeset robinja, a djevojka hitro uze prsten s jastuka, protrlja ga i pojavi se Abu-s-Seadat govoreći:

- Pred tobom sam, gospodarice!

- Uzmi ovoga kafira i baci ga u zatvor teško okovanog!

Džin baci vezira u tamnicu, pa se vrati i reče princezi:

- Zatočio sam ga.

- Kamo si odveo moga oca i muža?

- Bacio sam ih u pusti kraj.

- Naređujem ti da mi ih odmah doneseš.

- Slušam i pokoravam se - reče džin pa poletje ne zaustavljajući se dok ne doletje do toga pustog kraja. Spusti se pred cara i Marufa, i vidje kako sjede plačući i žaleći se jedan drugome.

- Ne bojte se, donosim vam spasenje - reče džin i kaza im šta je bilo s vezirom. - Zatvorio sam ga u tamnicu pokoravajući se princezinom naređenju. Zatim mi je naredila da vas vratim.

Oni se obradovaše riječima džina koji ih uze i poletje s njima. Ne prođe mnogo vremena, a on ih donese carevoj kćeri koja ustade, pozdravi oca i muža i ponudi im da sjednu. Zatim naredi da im se donesu jelo i slatkiši, a ostatak noći prespavaše.

Sutradan, princeza dade ocu divno ruho, isto kao i mužu, te reče:

- Babo, ti sjedi na svoje carsko prijestolje kao i ranije, a moga muža uzmi za prvog vezira. Upoznaj vojsku s tim šta se dogodilo. Dovedi onog vezira iz tamnice i smakni ga, a onda ga spali, jer to je nevjernik koji me je htio imati bez zaključenja braka. Tako je sam pokazao da je kafir koji nema nikakve vjere. Savjetuj se sa svojim vezirom koga si uzeo za prvog vezira.

- Sa zadovoljstvom, kćeri - reče car. - Samo, daj prsten meni, ili svome mužu.

- Ne valja da bude ni kod tebe, ni kod njega. Prsten će ostati kod mene, jer ću ga vjerovatno čuvati bolje od vas. Što god vas dvojica poželite, tražite od mene, a ja ću to tražiti od sluge prstena. Ne bojte se ničega dok sam ja živa. Nakon moje smrti - eto vam prstena.

- To je ispravno, kćeri - reče car, pa povede zeta u divan.

Vojnici su bili veoma nesretni zbog careve kćeri - zato što je vezir otišao u njenu ložnicu bez vjenčanja, nanoseći zlo caru i njegovom zetu. Bojali su se narušavanja Šeriata, pošto se pokazalo da je vezir kafir. Zatim se okupiše u divanu i počeše grditi šejhulislama:

- Zašto ga nisi spriječio da ide princezi nasilu?

- Ljudi, taj čovjek je kafir! On ima prsten i ništa mu ne možemo ni vi, ni ja. Uzvišeni Allah će mu platiti za njegovo djelo. Šutite da vas ne bi pobio.

I dok su okupljeni vojnici tako razgovarali, u divan uđe car sa svojim zetom Marufom...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

1000. NO

Kada nastupi hiljadita noć, ona reče:

- Čula sam, sretni care, da su veoma razljućeni vojnici sjedjeli u divanu razgovarajući o veziru, o tome šta je učinio caru, njegovom zetu i kćeri, i u tom času u divan uđe car sa zetom Marufom.

Vojnici se obradovaše, pa skočiše na noge, a onda poljubiše tlo pred njim. Car sjede na prijestolje i sve im ispriča, te vojnike minu jad. Car naredi da se okiti grad. Zatim pozva vezira iz tamnice i dok je ovaj prolazio pored vojnika, oni su ga proklinjali i psovali sve dok nije stigao do cara. Čim se nađe pred carem, on naredi da umore vezira najgorom smrću. Ta-

ko ga pogubiše i spališe, te vezir ode u Džehennem u najgorem stanju. Jedan pjesnik je o njemu dobro rekao:

Neka se Samilosni ni kostima njegovim ne smiluje
Neka ga Munkir i Nekir[78] *bez predaha ispituje!*

Potom car postavi Marufa za svoga prvog vezira. Živjeli su sretni i zadovoljni. Trajalo je to pet godina. Šeste godine, car preminu, te njegova kćer proglasi Marufa carem, umjesto svoga oca, ali mu ne dade prsten. Za to vrijeme, princeza je ostala trudna i rodila mu divnog dječaka, zanosno lijepog, savršenog. O njemu su brinule njegovateljice dok ne navrši pet godina. Tada mu se majka smrtno razbolje, pa pozva Marufa i reče mu:

- Ja sam bolesna.
- Bit ćeš dobro, draga moja - na to će Maruf.
- Možda ću umrijeti. Nema potrebe da ti savjetujem da brineš o svome sinu, nego ti preporučujem da čuvaš prsten strahujući za te i za ovoga dječaka.
- Neće se dogoditi zlo onome koga čuva Allah.

Princeza skinu prsten i dade ga Marufu.

Sutradan, ona preminu, a Maruf postade car i poče vladati. Jednoga dana, on dade znak mahramom, te vojnici odoše od njega svojim kućama. Car uđe u odaju za sjedenje i presjedje dok ne minu dan i dok ne pade mrkla noć. Tada po običaju uđoše velikaši, njegovi sabesjednici, i probdješe s njim do ponoći zabavljajući se i veseleći. Zatim zatražiše odobrenje da odu. Maruf im dade dopuštenje, te velikaši odoše kućama, a onda uđe jedna robinja koja se starala o pripremanju postelje. Ona raspremi Marufu postelju, skinu mu odijelo i obuče pidžamu, pa Maruf leže da spava. Robinja mu je masirala noge dok ga ne savlada san. Tada robinja ode u svoju sobu i zaspa.

Maruf je spavao i nije ni osjetio da neko spava pored njega u istoj postelji. On se prestrašen prenu i uskliknu:

- Utječem se Bogu od prokletog šejtana!

Maruf sasvim otvori oči i vidje pored sebe nekakvu ružnu ženu, te je upita:

- Ko si ti?
- Ne boj se! Ja sam tvoja žena Fatima Balegarka.

Maruf joj zagleda lice i prepozna nakazni izgled i njene duge očnjake.

- Odakle si došla k meni i ko te je doveo u ovu zemlju? - upita Maruf, a Fatima mu odgovori:
- U kojoj zemlji se sada nalaziš?
- U gradu Hitanu-l-Hatan. A kada si ti napustila Kairo?

---

78 Dva meleka koji neposredno nakon smrti umrloga ispituju podvrgavajući ga strašnim patnjama zbog griješenja.

- Maločas.

- Kako to?

- Kada sam se posvađala s tobom podsticana od šejtana da ti naudim i da te tužakam kadijama, oni se dadoše u potragu za tobom, ali te ne nađoše. Kadije su se raspitivale, ali te ne vidješe. Pošto minuše dva dana, mene obuze kajanje jer sam znala da je krivica moja. Međutim, od kajanja nije bilo nikakve koristi. Sjedjela sam nekoliko dana plačući što si me ostavio. Kako ništa nisam imala, morala sam prositi da bih se prehranila. Prosila sam i od sretnika i od nesretnika. Otkako si me ostavio, prehranjivala sam se prosjačeći s poniženjem i bila sam u groznome stanju. Svake noći sam sjedjela plačući što si otišao i zbog toga što sam nakon tvog odlaska trpjela poniženje, jad i nesreću.

Fatima poče pričati Marufu o tome šta joj se dogodilo dok je on zurio u nju. Najzad ona reče:

- Jučer sam cijeli dan skitala prosjačeći, ali mi niko ništa nije dao. Kad god bih kome prišla i zaprosila, psovao bi me i ništa mi ne bi pružio. Pade mrak, te ja zanoćih bez večere. Poče me moriti glad i teško mi je bilo zbog onoga što sam trpjela. Plakala sam, kad se odjednom preda mnom pojavi neko i reče mi: "Zašto plačeš, ženo?" "Imala sam muža koji je trošio novac na me ispunjavajući mi želje. Međutim, nestao je i ne znam kamo je otišao. Patim bez njega." "Kako se zove tvoj muž?" upita me. "Zove se Maruf". "Ja ga poznajem. Znaj da je tvoj muž u tome i tome gradu. Ako hoćeš da te odvedem k njemu, učinit ću to." "Prepuštam ti da me odvedeš k njemu", rekoh, a on me uze i ponese između neba i zemlje dok me ne donese do ovoga dvorca i reče: "Uđi u ovu sobu, pa ćeš vidjeti svoga muža kako spava na krevetu." Ja uđoh i vidjeh te u ovoj raskoši. Nisam se nadala da ćeš me ostaviti kad sam tvoja prijateljica. Hvala Allahu koji me s tobom sastavio!

- Jesam li ja napustio tebe ili si ti napustila mene tužakajući me od jednoga do drugog kadije? Najzad si me tužila vrhovnom sudu, tako da si mi poslala Abu Tabaka iz tvrđave. Pobjegao sam mimo svoje volje.

Zatim je Maruf pripovijedao Fatimi šta mu se zbilo dok nije postao car i dok se nije oženio carevom kćerkom. Reče joj da je careva kćer umrla ostavivši mu sina koji sada ima sedam godina.

- Sve se događa odredbom uzvišenog Allaha - reče Fatima. - Ja sam se pokajala i sada sam pod tvojom zaštitom, te me nećeš ostaviti. Daj da jedem tvoj hljeb kao sadaku.

Molila je Marufa dok se on nije raznježio i rekao joj:

- Pokaj se za zlo koje si činila, pa ostani kod mene. Bit će ti sasvim dobro. Učiniš li kakvo zlo, ubit ću te ne zazirući ni od koga. Neka ti ne pada na pamet da me tužiš vrhovnome sudu da mi dođe Abu Tabak iz tvrđave, jer ja sam postao car, tako da se ljudi plaše mene, a ja se ne plašim nikoga osim uzvišenog Allaha. U mene je prsten koji ima svoga slugu. Čim ga protrljam, dođe mi njegov sluga po imenu Abu-s-Seadat i što god zatražim donese mi. Ukoliko želiš poći u svoju zemlju, dat ću ti svega koliko ti je dovoljno za cijeli život i odmah ću te poslati tamo. Ako hoćeš ostati kod mene, oslobodit ću za te jedan dvorac i zastrti ga najboljom svilom. Dat

ću ti dvadeset robinja da te dvore, naredit ću da ti daju najbolja jela, najgizdaviju odjeću. Postat ćeš carica i živjeti u izobilju sve dok ne umreš ti, ili dok ne umrem ja. Šta veliš o tome?

- Želim ostati kod tebe - reče Fatima, pa mu poljubi ruku kajući se zbog zla koje je učinila.

Maruf joj dade jedan dvorac, pokloni joj evnuhe i robinje, te Fatima postade carica. Dječak poče odlaziti i Fatimi i ocu, ali ona dijete zamrzi budući da nije bio njen sin. Pošto dijete vidje da iz nje izbija mržnja, poče je izbjegavati i zamrzi je. Maruf je bio zabavljen ljubavima prema lijepim robinjama i ne razmišljajući o svojoj ženi, Fatimi Balegarki, jer je to bila sijeda i odvratna starica, ćelava i ružnija od pjegave zmije. Uostalom, odveć mu je zla nanijela, a poslovica veli: "Zlo sasijeca želju u korjenu i zasijava mržnju u srcu." Neko je divno rekao:

Čuvaj se i nemoj srca draga uvrijediti
Jer ih je teško nakon rastanka zbližiti;

Kada ljubav srca napusti, ona izgledaju
Kao ogledala nespojiva kada se razbiju.

Maruf nije pružio utočište Fatimi zbog njenih pohvalnih osobina, već je tako velikodušan prema njoj bio u želji da zadovolji uzvišenog Allaha.

Onda Dunjazada reče svojoj sestri Šeherzadi:

- Kako su divne te riječi koje plijene srca jače nego čarobnjački pogledi! Divne li su te neobične priče i čudesne zgode!

- Nije to ništa prema onome što ću vam ispričati naredne noći poživim li i ako me car poštedi!

Kad osvanu jutro i zabijeli se dan, car je bio razdragan i očekujući ostatak priče mislio je: "Tako mi Allaha, neću je pogubiti dok ne čujem kraj priče!"

Zatim car ode u divan, a vezir po običaju dođe noseći kefine pod pazuhom.

Car provede cijeli dan među ljudima u divanu, a onda ode u svoj harem i po običaju uđe ženi Šeherzadi, vezirovoj kćeri...

Šeherzadu zateče jutro, te ona prekine priču započetu po carevom odobrenju.

1001. NO

Kada nastupi hiljadu i prva noć, car pođe u harem i uđe svojoj ženi Šeherzadi, vezirovoj kćeri. Njena sestra Dunjazada reče joj:

- Dovrši nam priču o Marufu.

- Sa zadovoljstvom, ako mi car dopusti da pripovijedam - reče Šeherzada, a car će na to:

- Dopuštam ti da pripovijedaš, jer žudim da čujem ostatak priče.

- Čula sam, sretni care - reče Šeherzada - da se car Maruf nije brinuo o svojoj ženi zato što je bio s njom u braku, već ju je hranio radi uzvišenog Allaha.

Pošto Fatima vidje da Maruf izbjegava ljubav s njom, jer se zabavljao s drugima, ona zamrzi Marufa. Obuze je ljubomora i šejtan joj poče prišaptavati da uzme Marufu prsten, da ga umori i da preuzme carstvo poslije njega.

Jedne noći, Fatima izađe iz svojih odaja i uputi se u dvorac u kome je bio njen muž, car Maruf. Sudbina je htjela da je Maruf spavao s jednom divnom, zanosnom naložnicom. Pošto je bio bogobojazan čovjek, on je skidao prsten s ruke kada je htio voditi ljubav zbog poštovanja prema časnim imenima ispisanim na njemu. Stavljao ga je tek kada bi se okupao.

Fatima Balegarka nije odustajala dok nije saznala da Maruf skida prsten kada hoće voditi ljubav i odlaže ga pod jastuk dok se ne okupa. Maruf je imao običaj da poslije odnosa sa ženom naređuje naložnici da izađe, jer je strahovao za prsten. Odlazeći u hamam, zaključavao je vrata odaje dok se ne vrati, pa je uzimao prsten i naticao ga na ruku. Tek tada mogao je svako ulaziti u dvor.

Fatima saznade sve to, pa te noći izađe ne bi li nekako ušla u Marufov dvorac i ukrala mu prsten dok on čvrsto spava i ne može je vidjeti.

Upravo kada je ona izlazila, carević je ulazio u nužnik da obavi nuždu u mraku. On sjede u tmini ostavivši otvorena vrata i pošto Fatima izađe iz svoga dvora, carević vidje kako žuri prema dvoru njegovog oca, pa pomisli: "Zašto li ova vještica u mrkloj noći izlazi iz svoga dvora i ide prema babinom? Mora postojati neki razlog za to!"

Carević pođe za njom prateći je u stopu, tako da ga nije vidjela. Uza se je imao dijamantski jatagan. U očev divan odlazio je samo opasan njime jer mu je bio veoma drag. Kad bi ga otac vidio s jataganom, govorio mu je uz smijeh:

- Mašallah! Sjajna ti je ta sablja, sine, ali još nisi s njom išao u boj, niti si kome glavu odrubio!

- Moram odrubiti glavu nekome ko to zaslužuje! - rekao bi carević, a otac bi se na to nasmijao.

Kada pođe za očevom ženom, carević trgnu sablju iz korica prateći ženu dok nije ušla u očevu odaju. On zastade pored vrata da je posmatra. Vidio je kako pretražuje, govoreći:

- Gdje li je stavio prsten?

Carević shvati da traži prsten. Strpljivo je čekao dok Fatima ne nađe prsten uskliknuvši:

- Evo ga!

Ona zgrabi prsten i htjede izaći, a carević se sakri iza vrata. Čim izađe, Fatima pogleda prsten, prevrnu ga u ruci i htjede ga protrljati, a carević zamahnu sabljom i udari je po vratu. Ona samo jednom jeknu i stropošta se mrtva.

Maruf se probudi i ugleda opruženu ženu kojoj je krv liptala, dok je njegov sin stajao sa isukanom sabljom u ruci.

- Šta je to, sine? - upita ga.

- Koliko puta si mi rekao, babo: "Sjajna ti je ta sablja, ali još nisi s njom ratovao, niti si kome glavu odrubio!" Ja sam ti odgovarao: "Moram odrubiti glavu nekome ko to zaslužuje!" Evo, sad sam odrubio glavu onome ko je zaslužio.

I carević kaza ocu sve o Fatimi. Maruf potraži prsten, ali ga ne nađe. Tražio ga je kod Fatime pa vidje da ga je stegla rukom. Maruf joj uze prsten iz ruke, pa reče sinu:

- Ti si uistinu i bez sumnje moj sin! Neka te Allah oslobodi svakog jada na ovome i onom svijetu kao što si ti mene oslobodio ove odvratne žene. Sama je srljala u propast. Divno li je neko rekao:

Odluči li Allah nekom čovjeku pomoći
On će svaku želju svoju postići;

Ne mogne li pomoć od Boga čovjek dobiti,
On će od truda svog samo štetu imati.

Potom car Maruf dozva neke svoje sluge koji hitro dođoše. Car im ispriča šta je učinila njegova žena Fatima i zapovijedi im da je odnesu negdje prije jutra. Sluge postupiše po zapovijesti. Onda Maruf ovlasti grupu sluga koji je oprašе, zamotaše je u kefine, iskopaše mezar i ukopaše je.

Tako Fatima dođe iz Kaira da bi tu bila ukopana. Divno je neko rekao:

Putem suđenim valjalo nam je krenuti
Jer putem dosuđenim svak se mora zaputiti.

Ako je nekom suđeno u zemlji nekoj umrijeti,
Na drugom mjestu ne može preminuti.

Kako je lijepo rekao jedan pjesnik:

Kada se negdje zaputim samo dobro želeći,
Ni slutiti ne mogu na šta ću naići:

Da li dobro koje tako želim dosegnuti,
Ili zlo koje žudi mene dohvatiti.

Potom car Maruf posla svoje ljude da traže onoga orača koji ga je ugostio dok je bježao. Kada orač stiže, car ga postavi za svoga prvog vezira i za savjetnika. Maruf saznade da orač ima divnu, zanosnu kćer izvanrednih osobina i čestitu. On se oženi njome, a nedugo poslije toga oženi i svoga sina. Živjeli su neko vrijeme sretni da više nisu mogli biti. Sudbina im je bila na-

klonjena i radosti su ih pohodile dok im ne dođe Rušiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova, ona koja pustoši naseljena staništa usmrćujući muškarce i žene.

Slava Živućem koji ne umire i u čijoj ruci su ključevi ovoga i onog svijeta.

EPILOG

Šeherzada je za to vrijeme rodila caru tri sina. Kada završi priču, ona skoči na noge, pa se duboko nakloni caru i reče mu:

- Čestiti care, jedinstven za sva vremena! Ja sam tvoja robinja i evo već hiljadu i jednu noć pričam ti o davnim ljudima i pripovijedam ti pouke predaka. Imam li zato pravo da pred tobom izrazim jednu želju?

- Šta poželiš, dat ću ti, Šeherzado.

Šeherzada pozva dadilje i evnuhe, pa im reče:

- Donesite moju djecu!

Oni joj hitro donesoše djecu. Bila su to tri sina od kojih je jedan hodao, drugi je puzao, a treći je sisao. Šeherzada stavi djecu pred cara, pa poljubi tlo i reče:

- Čestiti care, ovo su tvoji sinovi. Moja želja je da me spasiš pogibije zbog djece. Ako me pogubiš, ova djeca će ostati bez majke i neće se naći žena koja će ih valjano odgajati.

Car zaplaka, pa privuče sinove na grudi i reče:

- Allaha mi, Šeherzado, oprostio sam ti i prije dolaska djece, jer sam vidio da si čestita, odana i iskrena. Neka Allah blagoslovi tebe, tvoga oca i majku, tvoje pretke i potomke! Neka mi Allah bude svjedok da ti opraštam sve što bi ti moglo nauditi.

Šeherzada poljubi caru ruke i noge neizmjerno se radujući, te reče:

- Neka te Allah poživi i učini još većim tvoj ugled i dostojanstvo!

Kroz carske saraje prostruja radost koja se pronese i po gradu. Bila je to jedna od onih noći koje se ne ubrajaju u ovozemaljske, lika svjetlijeg i od samoga dana. Car dočeka jutro radostan, zapljusnut srećom. On uputi naredbu da se okupe svi vojnici i kada se okupiše, car bogato i prebogato nagradi Šeherzadinog oca i reče mu:

- Neka te Allah čuva kad si me oženio svojom plemenitom kćerkom koja je doprinijela da se pokajem zbog ubijanja tuđih kćeri, jer sam vidio da je čestita, dobrodušna i oštroumna. Allah mi darova s njom tri sina. Zahvaljujem Allahu na toj velikoj blagodati.

Zatim je car darivao sve vezire, emire i državne prvake, naredivši da grad bude okićen trideset dana. Nije dopustio da bilo ko od stanovnika toga grada potroši išta od svoga novca, već su svi troškovi išli na teret carske blagajne. Ljudi okitiše grad veličanstveno, kako nikada nisu. Onda počeše udarati u talambase, zasviraše flaute i zaigraše svi igrači. Car im je darivao darove i poklanjao poklone, dijelio sadaku siromašnima i jadnima, obuhvaćajući svojom velikodušnošću sve podanike, stanovnike svoga carstva.

Car i njegovo carstvo živjeli su i trajali u blagodati, sretno i presretno, dok im ne dođe Ru-

šiteljica Užitaka i Razbijačica Skupova.

Slava Onome koga ne dotiče hod vremena i koji nije podložan bilo kakvim promjenama, Onome koji ne podliježe nasumičnim događajima, koji je jedinstven po svojim savršenim svojstvima.

Neka je slavljen i spašen neka bude Imam Njegove neuporedivosti i Najodabraniji među Njegovim stvorenjima, naš gospodin Muhammed, izabranik ljudskoga roda. Uz njegovu pomoć, skrušeno molimo Allaha da se sve okonča sretnim svršetkom.

PRIJEVODI I IZDANJA *HILJADU I JEDNE NOĆI* NA BOSANSKI, HRVATSKI I SRPSKI JEZIK

1. ALADIN. (Iz 1001 noći). Vjesnikov zabavnik Petko, br. 29 (1952); br. 30 (1952); br. 31 (1952); br. 32 (1952); br. 35 (1952).
2. ALADINOVA ČAROBNA LAMPA. Veselin Masleša, Sarajevo, 1952, 42 p.
3. ALADINOVA ČAROBNA LAMPA. (Priča iz 1001 noći). Dnevnik, god. XIII, br. 2647 (1954); Dečji dnevnik, III, 96 (1954) ,2 p.; Dečji dnevnik, br. 2853 (1954); Dečji dnevnik, III, 88 (1954), 3 p.; Dečji dnevnik, 2865 (1954); Dečji dnevnik, III, 89 (1954), 2 p.; Dečji dnevnik, br. 2877 (1954); Dečji dnevnik, III, 91 (154), 6 p.
4. ALI BABA I 40 HAJDUKA. (Mali roman). Polet, Sarajevo /1951/, 16 p.
5. ALI BABA I ČETRDESET HAJDUKA. Seljačka knjiga, Sarajevo, 1952, 33 p.
6. ALI BABA I ČETRDESET HAJDUKA. Priča iz "1001 noći". Seljačka knjiga, Sarajevo, 1952. /Biblioteka/. Mali zabavnik, 1, 33 p.
7. ALI BABA I ČETRDESET RAZBOJNIKA. Slikovnica za djecu. Otokar Keršovani, Rijeka, 1962 (12) p., sa slikama u boji.
8. BAGDADSKI LOPOV. Bajka iz "1001 noći". Mladi borac, Beograd /1953/, 21 p. Ilustrirano.
9. BAGDADSKI LOPOV. (Istočnjačka priča). Vjesnik u srijedu, XII, 2246, 11 (1952), 11 p.
10. Bejtić, Alija: ČAROBNI KONJ. Bajke iz Tisuću i jedne noći. Mladost, Zagreb, Mala knjižnica, sv. 1, 1951, 76+2 p. /Prijevod s arapskog jezika/.
11. Bejtić, Alija: TISUĆU I JEDNA NOĆ. Mlado pokoljenje, Zagreb, 1951, 480+3 p. Izbor, prijevod, predgovor i tumač izradio A. Bejtić.
12. Bejtić, Alija: ARAPSKE PRIČE. Objavljeno u djelu "Priče Orijenta". Priredio A. Bejtić. Znanje, Zagreb, 1962, 146 p.
    Objavljeno devet priča s prevodiočevom bilješkom o arapskoj književnosti. /Prijevod s arapskog jezika/.
13. Bejtić, Alija: PRIPOVIJEST EUNUHA KAFURA. Iz Hiljadu i jedne noći. Objavljeno u djelu "100 najvećih djela svjetske književnosti" s kratkim prevodiočevim osvrtom na arapsku književnost 9-14. stoljeća i na sadržaj zbornika priča "Hiljadu i jedna noć".
    Uredio i predgovor napisao Antun Šoljan. Stvarnost, Zagreb, 1962, 151-155 p. /Prijevod s arapskog jezika/.

14. Bejtić, Alija: TISUĆU I JEDNA NOĆ. /Izbor/. Priredila Adila Begović-Sabbuh. Veselin Masleša, Sarajevo, 1981. /Prijevod s arapskog jezika/.
15. Bejtić, Alija: HILJADU I JEDNA NOĆ. Veselin Masleša, Sarajevo, 1986, 83 p. Izd. 2. Objavljene priče: "Sedam Sindbadovih putovanja", "Čarobni konj" i "Bajka o trgovcu i duhu". /Prijevod s arapskog jezika/.
16. Bejtić, Alija: TISUĆU I JEDNA NOĆ. /Izbor/. Priredila Adila Begović-Sabbuh. Veselin Masleša, Sarajevo, 1986. /Prijevod s arapskog jezika/.

17. DVE BAJKE IZ 1001 NOĆI: ALI BABA I 40 HAJDUKA. PRINC KROJAČ. U stripu. Partizan, Novi Sad, 1952, 32 p.
18. HILJADU I JEDNA NOĆ. Izdanje Epoha, Zagreb, 1967.
19. HILJADU I JEDNA NOĆ. Medicinska knjiga, Zagreb, 1967.
20. Jovanović, Janja i Vanda Ivanišević: ALI BABA I 40 RAZBOJNIKA. Veselin Masleša, Sarajevo, 1962, 111 p. /Prijevod s njemačkog jezika/.
21. Jovanović, Janja i Vanda Ivanišević: SINDBAD MOREPLOVAC. Veselin Masleša, Sarajevo, 1965, 91 p. /Prijevod s njemačkog jezika/.
22. Jovanović, Janja i Vanda Ivanišević: SINDBAD MOREPLOVAC. Veselin Masleša, Sarajevo, 1967. /Prijevod s njemačkog jezika/.
23. Kočo, Emina: Fejde Ernest, LUKAVA ŽENA I HODŽA. /Iz Hiljadu i jedne noći/. Glas komuna, III, 98 (1960), 5 p. /Prijevod s francuskog jezika/.
24. KONJ VILENJAK. /Priča iz Hiljadu i jedne noći/. Seljačka knjiga, Mali zabavnik, 6, Sarajevo, 1953, 41+2 p.
25. Korkut, Besim: ALI BABA I ČETRDESET RAZBOJNIKA I DRUGE BAJKE IZ "1001 NOĆI". Dečja knjiga, Beograd, 1953, 77 p.
Sadrži priče: "Ali Baba i četrdeset razbojnika", "Priča o lenjom Muhamedu" i "Priča o Marufu". /Prijevod s arapskog jezika/. Ilustrirao Sava Nikolić.
Prevodilac nije uobičajavao navoditi kojim izvornikom se koristio. Stihove nije rimovao.
26. Korkut, Besim: ČAROBNI KONJ. HASAN ZLATAR. BAJKE IZ "1001 NOĆI". Dečja knjiga, Beograd, 1953, 82 p. /Prijevod s arapskog jezika/. Ilustrirao Sava Nikolić.
27. Korkut, Besim: SINDBAD MOREPLOVAC. ALI ŠAR I LEPA ZUMURUTA. BAJKE IZ "1001 NOĆI". Dečja knjiga, Beograd, 1953, 92 p. /Prijevod s arapskog jezika/. Ilustrirao Sava Nikolić.
28. Korkut, Besim: ALADIN I ČAROBNA SVJETILJKA. SIROMAŠNI RIBAR I HARUN AL-RAŠID. BAJKE IZ "1001 NOĆI". Dečja knjiga, Beograd, 1953, 133 p. /Prijevod s arapskog jezika/. Ilustrirao Sava Nikolić.
29. Korkut, Besim: ŠEHERZADA I DRUGE BAJKE IZ 1001 NOĆI. Dečja knjiga, Beograd, 1953, p. 83.

Sadrži priče: "Šeherzada", "Trgovac i duh", "Vezir Nurudin i njegov brat Šemsudin" i "Grbavčeva pustolovina". /Prijevod s arapskog jezika/. Ilustrirao Sava Nikolić.
Izdanja pod rednim brojevima 25-32 znatno odstupaju od originala jer su adaptirani za djecu. Obradu istih prijevoda izvršila Ferida Filipović.

30. Korkut, Besim: PRIČA O ALIJI IZ KAIRA. SEJFULMULUK I BEDIATULDŽEMALA. BAJKE IZ "1001 NOĆI". Dečja knjiga, Beograd, 1955, 99 p. /Prijevod s arapskog jezika/. Ilustrirao Sava Nikolić.
31. Korkut, Besim: PRIČA O ALIHODŽINIM MASLINKAMA. ABUKIR I ABUSIR. KRALJEVIĆ AHMED I VILA PERI. BAJKE IZ "1001 NOĆI". Dečja knjiga, Beograd, 1955, 84 p. /Prijevod s arapskog jezika/. Ilustrirao Sava Nikolić.
32. Korkut, Besim: ŽENIDBA KRALJA BEDRA BASIMA. DŽEVDER I NJEGOVA BRAĆA. BAJKE IZ "1001 NOĆI". Dečja knjiga, Beograd, 1955, 92 p. /Prijevod s arapskog jezika/. Ilustrirao Sava Nikolić.
33. Korkut, Besim: ŠEHERZADA PRIČA. Svjetlost, Sarajevo, 1955, 293 p. /Prijevod s arapskog jezika/.
34. Korkut, Besim: BAJKE IZ 1001 NOĆI. Novo pokolenje, Beograd, 1959, 138 p. /Prijevod s arapskog jezika/.
35. Korkut, Besim: ARABLJANSKE LJUBAVNE PRIČE. Veselin Masleša, Sarajevo, 1960, 254 p. /Prijevod s arapskog jezika/.
36. Korkut, Besim: HILJADU I JEDNA NOĆ. Veselin Masleša, Sarajevo, 1990, 277 p. Izbor, Predgovor i Bilješka o prevodiocu: Sulejman Grozdanić. Objavljene priče: "Ali Baba i četrdeset razbojnika","Sindabad moreplovac", "Aladin i čarobna svjetiljka", "Siromašni ribar i Harun al-Rašid", "Abukir i Abusir", "Hasan zlatar i Hasan iz Basre i ostrvo Vak-Vak", "Čarobni konj", "Priča o Marufu", "Grbavčeva pustolovina". /Prijevod s arapskog jezika/.
37. Korkut, Besim i Stanislav Vinaver: HILJADU I JEDNA NOĆ. Prosveta, Beograd, 1971.
38. Krstić, Uglješa: ALADINOVA ČAROBNA SVJETILJKA; ZA BOJENJE I ČITANJE. Sloboda, Beograd, 1984. /Preveo i priredio Uglješa Krstić/.
39. NAJLEPŠE I NAJODABRANIJE PRIČE IZ HILJADU I JEDNE NOĆI. Knjižarnica Tome Jovanovića, Beograd, 1921, 190 p.
40. NAJLEPŠE I NAJODABRANIJE PRIČE IZ ZBIRKE HILJADU I JEDNA NOĆ. II svezak. Nakladna knjižara Paher i Kisić, Mostar-Beograd (s.a.).
41. Nuri Hadžić, Osman i Fehim Spaho: HILJADU I JEDNA NOĆ. /Istočna pripovijetka/. Dvanaesta noć. Behar, god. II, Sarajevo, 1901-2. /Prijevod s arapskog jezika/.
42. RIBAR I DŽIN. Bajka iz 1001 noći. Seljačka knjiga, Mali zabavnik, 7, Sarajevo, 1952, 29 p.
43. SINDBAD MOREPLOVAC. /Priča iz "Tisuću i jedne noći"/. Pionir, god. II, br. 12 (1952), p.

8-9; br. 13 (1952), p. 8-9; br. 14 (1952), p. 8-9; br. 15 (1952), p. 8-9; br. 16 (1952), p. 8-9; br. 17 (1953), p. 8-9.

44. SINDBAD MOREPLOVAC. Priča iz "1001 noći". Seljačka knjiga, Mali zabavnik, 5, Sarajevo, 1952, 47+2 p.

45. S(paho), F(ehim): HILJADU I JEDNA NOĆ. ISTOČNE PRIČE U PREVODU SA ARAPSKOG ORIGINALA. Knj. I, sv. 1-8. Islamska dioničarska štamparija, Sarajevo (1925), p. 128; knj. II, sv. 11-20, Sarajevo (1925), p. 161-320; knj. III, sv. 21-30, Sarajevo (1925), p. 321-480; knj. IV, sv. 31-40, Sarajevo (1925), p. 481-640. /Prijevod s arapskog jezika/.
Na kraju teksta piše: "Nastavlja se u sv. 41.", ali taj nastavak nije objavljen. Ilustrirane naslovne strane.

46. S(paho), F(ehim): HILJADU I JEDNA NOĆ. ISTOČNE PRIČE. Islamska dioničarska štampa, Sarajevo, 1925, p. 640. /Prijevod s arapskog jezika/.
Prevedeno ukupno 206 noći.

47. Šamić, Jasna: HILJADU I JEDNA NOĆ. /Izbor/. Svjetlost, Sarajevo, 1981. p. 110.
Objavljene priče: "Priča o caru Šahrijaru i njegovom bratu", "Priča o magarcu i biku", "Priča o trgovcu i duhu", "Priča o ribaru i duhu", "Priča o caru Junanu i mudracu Rujanu", "Priča o caru Sindbadu", "Priča o veziru", "Priča o čarobnom konju", "Priča o Abu Kiru i Abu Siru".
Nije navedeno s kojeg jezika je sačinjen prijevod.

48. Šamić, Jasna: HILJADU I JEDNA NOĆ. /Izor/. Svjetlost, Sarajevo, 1989. Ponovljeno izdanje pod rednim brojem 47.

49. Šamić, Jasna: HILJADU I JEDNA NOĆ. /Izor/. Svjetlost, Sarajevo, 1990. Ponovljeno izdanje pod rednim brojem 47.

50. ŠEHERZADA. NAJLEPŠE PRIČE IZ 1001 NOĆI. Izdavačko-prosvetna zadruga Impaz, Beograd, 1941. 160 p.

51. TISUĆU I JEDNA NOĆ. Priredila Ana Katušić. Mladost, Zagreb, 1989.

52. Vidojković, Marko: HILJADU I JEDNA NOĆ. Prosveta, Beograd. S originala na ruski jezik preveo M. A. Salje. Knj. I, 1949, LXVIII+557 p.; knj. II, 1950, 620 p.; knj. III, 1952, 639 p.; knj. IV, 1952, 666 p.; knj. V, 1952, 645 p.; knj. VI, 1953, 613 p.; knj. VII, 1954, 774 p.; knj. VIII, 1954, 768 p. /Prijevod s ruskog jezika/. Prva knjiga sadrži uvodnu studiju M. A. Saljea. ("Knjiga Hiljadu i jedne noći"). Ilustracije N. A. Ušina. Uvodna riječ Maksim Gorki, predgovor Sergej Oljdenburg, redaktor I. Ju. Kračkovskij.

53. Vidojković, Marko: HILJADU I JEDNA NOĆ. I-IV. Prosvjeta, Zagreb, 1971. /Prijevod s ruskog jezika. Kroatizirano izdanje pod rednim brojem 52/.

54. Vidojković, Marko: HILJADU I JEDNA NOĆ. Prosvjeta, Zagreb, 1977. Ponovljeno izdanje pod

rednim brojem 53.
55. Vinaver, Stanislav: ARABLJANSKE PRIPOVETKE IZ 1001 NOĆI. Matica srpska, Novi Sad, 1950, 477 p.
56. Vinaver, Stanislav: ALADIN I ČAROBNA LAMPA. PRIČA IZ "HILJADU I JEDNE NOĆI". Novo pokolenje, Beograd, 1952, 138 p.
57. Vinaver, Stanislav: PRIČA O NOSAČU I TRI GOSPE. Beograd, 1967.
58. Vinaver, Stanislav: HILJADU I JEDNA NOĆ. Matica srpska, Novi Sad, 1982.; knj. I, 422 p.; knj. II, 453 p. /Prijevod s francuskog jezika/.
59. Vinaver, Stanislav: 1001 NOĆ. I-II. Treće izdanje. Matica srpska, Novi Sad, 1989.
Prevodilac Vinaver navodi u kratkome Pogovoru da se uglavnom koristio Mardrusovim prijevodom na francuski jezik, ali da je koristio i druge prijevode: njemački, engleski, pa i Gallandov prijevod. Njegov prijevod čini osminu izvornika. Ilustrirala Maja Mišević-Kokar.
60. Zuković, R.: ALI BABA. Titov pionir, III, 3, (1952), p. 4-5; br. 4 (1952), p. 4-5.

SADRŽAJ

1001 NOĆ

Izdavačka kuća
Ljiljan
Sarajevo

DTP
IPC. Selma Kukavica
i Velija Hasanbegović

Za izdavača
Mensur Brdar

Štamparija
Mladinska knjiga, Ljubljana

Lektor
Bebija Bitić

Za štampariju
Franc Predan

Korektor
Enes Durmišević

Tiraž:
10.000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

UDK 821.411.7-32

HILJADU i jedna noć
1001 noć. Knj. 4 [preveo Esad Duraković :
[ilustracije] Dževad Hozo]. - Sarajevo : Ljiljan. 1999. - 4 knj. : ilustr. u bojama ; 24 cm

Prijevod djela: Kitāb layla wa layla. -
Bilješke uz tekst

Knj. 4. - 551 str.

ISBN 9958-22-054-7 (Cjelina)
ISBN 9958-22-058-X (Knj. 4)

U izdanju *1001 noći* sudjelovao je BH-PRESS, Sarajevo. Za BH-PRESS: Kemal Muftić.

Fondacija Soros - Fond Otvoreno društvo BiH sudjelovalo je u realizaciji ovoga izdavačkog projekta.